

שבוע פרשת ויצא

(7 - 13 November 10)

ל' מרחשון - ו' כסלו ה'תשע"א

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמָעוּ אֵל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתֶּם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל לְבַבְכֶם וּכְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מְטָר אַרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמְלַקֵּשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דֶגְגְךָ וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאֶכְלַתְּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בְּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מְטָר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיְכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי כִנְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרֵאיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הַרְיֵנִי מִקְבַּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּהָ הַתְּפִלָּה בְּתַפְלִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחֲרִית כּוֹלָל שִׁיעוּר תְּהִלָּת כּפִי שִׁמְתַחֲלֵק לִימֵי הַחֹדֶשׁ.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר פֹּה תִבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם:
וּבְרַכְוּ יְהוָה וְיִשְׁמְרְוּ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגְדֶּךָ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשְׂם לְךָ שְׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמְצוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּדַבְּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ

כדאי לשכלל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חוקמש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד בכרתו מפני שאול וכאותו פעם היה לו הרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם כמר נפשו:

א לְמַנְצֵחַ לְדָוִד מְזֻמֹּר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתְחוּ דִבְרוּ אֵתִי לְשׁוֹן שָׂקֶר: ג וְדַבְרֵי שְׂנֵאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תַפְלָה: ה וַיִּשְׁמְנוּ עָלַי רַעַה תַּחַת טוֹבָה וְשְׂנֵאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשֹׁטֵן יַעֲמֹד עַל־יְמִינִי: ז בַּהֲשִׁפְטֹו יֵצֵא רָשָׁע וְתַפְלָתֹו תַהֲיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יַמּוּי מַעֲטִים פִּקְדָתֹו יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְנוֹעַ יְנוּעוּ בָנָיו וְשִׁאלוּ וְדַרְשׁוּ מִחֲרָבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים וַיִּגְעוּ: יב אֶל־יְהִי־לוֹ מִשְׁךָ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חֲזֹנָה לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אַחֲרֵיתֹו לַהֲכָרִית בְּדוֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד וַיִּזְכֹּר אֶעֱנֶה אֶבְחָתִי אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אֲמוֹ אֶל־תַּפְּחֹ: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תָּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֶרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר אֶל־זָכַר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכָאָה לַיָּבֵב לְמוֹתָת: יז וַיֵּאָהֵב קָלְלָה וַתְּבוֹאֶהוּ וְלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָה וַתִּרְחַק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה כְּמָדוּ וַתִּבָּא כַּמַּיִם בְּקַרְפּוֹ וַיִּכְשַׁמֵּן בְּעַצְמוֹתָיו: יט תַּהֲיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזוּחַ תָּמִיד יַחְגְּרֶה: כ זֹאת אֶפְעֹלֶת שְׁטֵנִי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדַנִּי עֲשֵׂה־אֵתִי לְמַעַן שְׂמַחְךָ פִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב פִּי־עֵנִי וְאֶבְיוֹן אֲנֹכִי וְלִבִּי חָלַל בְּקַרְבִּי: כג בְּצַל־בְּנֵי־מָוֶת וְנִהַלְתִּי נִגְעֵרְתִּי פְּאַרְבֶּה: כד בְּרַפִּי כְּשִׁלּוֹ מִצּוֹם וּכְשׂוֹרִי פָחַשׁ מִשְׁמֹן: כה וְאֲנִי הָיִיתִי חֲרָפָה לָהֶם יְרֵאוּנִי וַיִּגְעוּ רֵאשִׁים: כו עֲזַרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הַזְּשִׁיעַנִי כַחֲסֵדְךָ: כז וַיִּדְעוּ פִּי־יְדֹדֶיךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלְלוּ־הַמָּוֶה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּבְשׂוּ וְעַבְדְּךָ יִשְׂמַח: כט יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי פְלִמָּה וַיַּעֲטוּ כַּמַּעִיל בְּשִׁתָּם: ל אֲוֹדָה יְהוָה מְאֹד בְּפִי וּבַתּוֹדָה רַבִּים אֶהְלֹלְנֹו: לא פִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נַפְשִׁי:

קי

בו יוספר היאך ששאלו לאליעזר עבד אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילותם, עיין בפנים ותמצא שכל המוטור הולך על אברהם כשכיל שהכיר את בוראו בילדותו לכך זכה לשם:

א לְדָוִד מְזֻמֹּר נְאֻם יְהוָה אֶל־אֲבִיבִי עַד־אֲשִׁית אֲבִיבִיךָ הָדָם לְרִגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן יֵרֵד בְּקֶרֶב אֲבִיבִיךָ: ג עֲמֹךָ נִדְבַח בְּיָוֶם חֵילְךָ בַּהֲדַר־יְקֻדָּשׁ מִרְחַם מִשְׁחַר לָךְ טַל יִלְדָתְךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה וְלֹא יִנְחַם אֶתֶּה־כֶּתֶן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרְתִי מִלְּפִי־צַדִּיק: ה אֲדַנִּי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אֲפוֹ מְלָכִים: ו יָדִין בְּגוֹיִם מְלֵא גִוִּיֹת מִחֵץ רֵאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחַל בְּדָרְךָ יִשְׁתָּה עַל־פְּנֵי יְרִים רֵאשׁ:

מתוך פירוש רש"י

קט (יח) **וילבש קללה**. הכניס עצמו בקללה ונוחה לו פריקת עול הקרבן וברכת כהנים וקללת האומות: (יט) **תהי לו**. הקללה מעטה כבד (מצאתי): **ולמזח תמיד**. חגורה, וכן ומזיח אפיקים רפה (איוב י"ב) אזור החזקים פתח:
קי (ה) **אדני**. אשר היה על ימינד במלחמה: **מחץ ביום אפו מלכים**. את ארבעה מלכים הוא ידן בגוים מלא גויות זו היא בשורת ברית בין הבתרים שנאמר לו על מצרים וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי (בראשית ט"ו):

מפתח כללי

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	א) סדר הנחת תפילין.....ב
(יט) שולחן ערוך הלכות שבת	ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י.....ג
קנ.....קנ	ג) מאמר ד"ה ושבת בשלום (עם ביאור בדרך אפשר)
(כ) שולחן ערוך הלכות ברכת המזון	ה ש"פ ויצא, ט' כסלו, אור ל' כסלו, בחדרו, היתשלי"ח ..
קנא.....קנא	ד) משיחת שבת פרשת ויצא ז' כסלו ה'תשמ"ח.....לד
(כא) תורה אור – ד"ה מים רבים	ה) לקוטי שיחות פרשת ויצא (בלה"ק) כרך טו.....לט
קנב.....קנב	ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
(כב) שערי אורה	המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.....מב
קנו.....קנו	ז) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת ויצא.....מג
(כג) דרך מצותיך – ספר המצוות	ח) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויצא.....סו
קנו.....קנו	ט) שיעורים בספר התניא (מוגה)
(כד) תורת שמואל תרל"ב	שבוע פרשת ויצא.....סז
קנח.....קנח	י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ויצא.....עז
(כה) קונטרס החלצו	יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם.....עט
קנט.....קנט	
(כו) ספר המאמרים ה'תש"א	שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:
קס.....קס	יב) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ויצא.....פב
(כז) לקוטי דיבורים	יג) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ויצא.....קד
קסא.....קסא	יד) – ספר המצוות לשבוע פרשת ויצא.....קי
(כח) ספר הזכרונות	טו) נביאים וכתובים
קסג.....קסג	שמואל-א פרק כ, תהלים פרק ד.....קיא
(כט) אגרות קודש	טז) עין יעקב מסכת שבת.....קיג
קסו.....קסו	יז) מסכת הוריות עם ביאורים
(ל) חומש לקריאת התורה פרשת ויצא	מדף י עד דף ט"ו.....קיד
קסז.....קסז	יח) מסכת זבחים עם ביאורים
(לא) לוח זמנים לשבוע פרשת ויצא.....קעד	דף ב.....קלב
(לב) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש.....קעה	

47 אָבִיו תְּהִיָּה בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא שהוא תנאי עיקרי בנדרו, שאם לא ישוב
 48 בשלום, הנה למרות שיהי' לו "לחם לאכל ובגד ללבוש" לא יצטרך לקיים
 49 נדרו? ב. וְגַם צָרִיף לְהִבִּין מַה שְּׁלֹאֲחָרֵי וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל
 50 בֵּית אָבִי מוֹסִיף וְהָיָה הַנּוֹי' לִי לְאַלְקִים, הָרִי עֲנִנָן זֶה דְּהוֹי' הוּא

הוא הַאֲלָקִים הוּא עֲנִנָן
 52 אָמַתִּי וְתַמִּידִי (כְּמִבְּאָר
 53 בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת⁶ כמו
 54 שנאמר "אתה הראת לדעת כי
 55 הוֹי' הוּא הַאֲלָקִים" ויודעת היום
 56 וגו' כי הוֹי' הוּא הַאֲלָקִים",
 57 וּמַהוּ הַחֲדוּשׁ בְּהַנּוֹי' ל
 58 (וְהַעֲלוּי) בְּוִהִיָּה הַנּוֹי' לִי
 59 לְאַלְקִים⁷, וּבִפְרָט לְאַחֲרֵי
 60 וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית
 61 אָבִי וּמְדוּעַ תּוֹלָה עֲנִין "הוֹי'
 62 הוּא הַאֲלָקִים" בְּקוּם תְּנַאי זֶה?
 63 ג. וְגַם צָרִיף לְהִבִּין מַה
 64 שְּׁכַתוּב לְאַחֲרֵי-זֶה⁸
 65 וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שְׁמַתִּי
 66 מִצִּבְּהָ יְהִיָּה בֵּית אֲלָקִים,
 67 אִיף שִׁיף שְׁאֵבֶן שְׁהִיא
 68 דוּמָם [דְּגַם לְאַחֲרֵי כָּל
 69 הַעֲלוּיִים שְׁבָה (עַל-יְדֵי
 70 אֲשֶׁר שְׁמַתִּי מִצִּבְּהָ)
 71 נִקְרָאת הִיא בְּשֵׁם אֵבֶן,
 72 בְּחִינַת דוּמָם] תְּהִיָּה
 73 בְּמִדְרָגָה נְעֻלִית כָּל-כָּף
 74 שְׁתִּהְיֶה בֵּית אֲלָקִים⁹?
 75 וְהִנֵּה מִבְּאָר בְּהַדְרֹוּשִׁים¹⁰
 76 דְּפִרוּשׁ וְהָיָה הַנּוֹי' לִי

(עַל-יְדֵי אֲשֶׁר שְׁמַתִּי מִצִּבְּהָ) נִקְרָאת הִיא בְּשֵׁם אֵבֶן, בְּחִינַת דוּמָם] תְּהִיָּה בְּמִדְרָגָה
 נְעֻלִית כָּל-כָּף שְׁתִּהְיֶה בֵּית אֲלָקִים⁹. וְהִנֵּה מִבְּאָר בְּהַדְרֹוּשִׁים¹⁰ דְּפִרוּשׁ וְהָיָה הַנּוֹי' לִי

(* יצא לאור בקונטרס* ראש חודש כסלו - תשמ"ח, "לקראת מלאות עשר שנה ליום הבהיר ראש חודש כסלו (תשל"ח - תשמ"ח) . . . עש"ק מברכים כסלו, שנת הקהל, שנת תשמ"ח".
 (* קונטרס זה חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכאור"א מהשלוחים שיחיו.
 (1) פרשתנו כח, כא. (2) וראה לקו"ש חכ"ה שיחה ליו"ד כסלו (ע' 159 ואילך), שי"ל שגאולתו מרומזת בפסוק "ושבתי בשלום", שי"ל שרומז על ענין "פדה בשלום נפשי" (וראה להלן הערה 157).
 (3) שם, כ. (4) ראה תו"ח ריש פרשתנו (דקדוק הג' - כב, א"ב). (5) ראה לקמן סעיף ת. ושי"נ. (6) ראה זהר ח"ב כה, א. שם קסא, א. ח"ג רסד, א. סהמ"צ להצ"צ מצות אחדות ה' (דרמ"צ נט, ב ואילך).
 ד"ה וידעת תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ס"ע מה ואילך). ועוד. (7) תו"ח שם (דקדוק הב'). (8) פרשתנו שם, כב. (9) תו"א פרשתנו (בהביאור על ד"ה ושבתי בשלום - כא, סע"ד). תו"ח שם (כב, סע"ב). (10) תו"א שם סד"ה ושבתי בשלום (כא, ד). תו"ח שם ס"א (כו, א).

1 המאמר שלפנינו יבאר תוכן מסעו של יעקב אבינו - "ויצא יעקב מבאר שבע",
 2 ומעשיו בדרך - "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", "ויקח את-האבן
 3 אשר-שם מראשותיו וישם אותה מצבה [=זקף את האבן]" ופרטי נדרו - "וידר
 4 יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך
 5 ונתן-לי לחם לאכל ובגד ללבוש.
 6 ושבתי בשלום אל בית אבי והיה
 7 ה' לי לאלקים. והאבן הזאת
 8 אשר-שמתי מצבה יהיה בית
 9 אלקים".

1 לאורך המאמר מבוארת בהרחבה
 11 תכלית ירידת הנשמה לעולם-
 12 הזה, על-מנת להגיע למעלת
 13 'בעל-תשובה', ובעיקר על-מנת
 14 לקחת את עניני החולין
 15 ולהעלותם לקדושה.
 16 וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית
 17 אָבִי גו' ¹ [שְּׁפֹסוּק זֶה
 18 הוּא הַתְּחִלַּת דְּרוּשׁ
 19 [=מאמר חסידות] הַרְאֵשׁוֹן
 20 דְּפִרְשְׁתָּנוּ בִּתְוֹרָה אִוִּי'
 21 מְאֲדָמוּר הַזֶּקֶן וּבִתּוֹרַת
 22 חַיִּים' מְאֲדָמוּר
 23 הָאֲמֻצְעֵי בַעַל הַגְּאוּלָּה
 24 (דְּיוֹ"ד כְּסָלוֹ בו יצא לחירות
 25 (בשנת תקפ"ז) ממאסרו בעיר
 26 וויטעבסק)² וְהַיְהוּדָא
 27 (דְּט' כְּסָלוֹ). אֶלָּא
 28 שְּׁבִתּוֹרַת חַיִּים' מְקַדִּים
 29 (בַּתְּחִלַּת הַדְרֹוּשׁ)
 30 הַפְּסוּק ³ וַיְדַר יַעֲקֹב נְדָר
 31 גו' שְּׁלִפְנֵי הַפְּסוּק וְשִׁבְתִּי
 32 בְּשָׁלוֹם גו']. וידועים
 33 הדיוקים בזה, א. מהו
 34 אוּמְרוֹ וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל
 35 בֵּית אָבִי, בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא⁴.
 36 וּבִפְרָט שְּׁלִפְנֵי-זֶה³ אוּמְרֵי
 37 אִם יְהִיָּה אֲלָקִים עִמָּדִי
 38 גו' וְנָתַן לִי לֶחֶם לְאָכַל
 39 וּבְגָד לְלַבֵּשׁ, שְּׁהַפְּנִיָּה
 40 בְּזֶה הִיא גַם לְלֶחֶם וּבְגָד
 41 בְּרוּחָנִיּוֹת⁵ - לימוד תורה
 42 וקיום מצוות (ראה להלן סעיף
 43 ח'), כָּכֵל הַפְּרוּשִׁים
 44 שְּׁבָזָה, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן
 45 אִינוּ מְסַתְּפֵק בְּזֶה
 46 וּמְדַגִּישׁ שְׁחֻזְתּוֹ אֶל בֵּית

**בס"ד. מוצאי שבת פרשת ויצא, ט' כסלו,
 אור ליו"ד כסלו - בחדרו - ה'תשל"ח***

וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי גו' ¹ [שְּׁפֹסוּק זֶה הוּא
 הַתְּחִלַּת דְּרוּשׁ הַרְאֵשׁוֹן דְּפִרְשְׁתָּנוּ בִּתְוֹרָה אִוִּי'
 מְאֲדָמוּר הַזֶּקֶן וּבִתּוֹרַת חַיִּים' מְאֲדָמוּר הָאֲמֻצְעֵי בַעַל
 הַגְּאוּלָּה (דְּיוֹ"ד כְּסָלוֹ)² וְהַיְהוּדָא (דְּט' כְּסָלוֹ). אֶלָּא
 שְּׁבִתּוֹרַת חַיִּים' מְקַדִּים (בַּתְּחִלַּת הַדְרֹוּשׁ) הַפְּסוּק ³ וַיְדַר
 יַעֲקֹב נְדָר גו' שְּׁלִפְנֵי הַפְּסוּק וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם גו'[,
 וידועים הדיוקים בזה, מהו אוּמְרוֹ וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל
 בֵּית אָבִי, בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא⁴. וּבִפְרָט שְּׁלִפְנֵי-זֶה³ אוּמְרֵי אִם
 יְהִיָּה אֲלָקִים עִמָּדִי גו' וְנָתַן לִי לֶחֶם לְאָכַל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ,
 שְּׁהַפְּנִיָּה בְּזֶה הִיא גַם לְלֶחֶם וּבְגָד בְּרוּחָנִיּוֹת⁵, כָּכֵל
 הַפְּרוּשִׁים שְּׁבָזָה, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן אִינוּ מְסַתְּפֵק בְּזֶה
 וּמְדַגִּישׁ שְׁחֻזְתּוֹ אֶל בֵּית אָבִיו תְּהִיָּה בְּשָׁלוֹם דְּוָקָא. וְגַם
 צָרִיף לְהִבִּין מַה שְּׁלֹאֲחָרֵי וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי
 מוֹסִיף וְהָיָה הַנּוֹי' לִי לְאַלְקִים, הָרִי עֲנִנָן זֶה דְּהוֹי' הוּא
 הַאֲלָקִים הוּא עֲנִנָן אָמַתִּי וְתַמִּידִי (כְּמִבְּאָר בְּכַמְּהָ
 מְקוֹמוֹת⁶), וּמַהוּ הַחֲדוּשׁ בְּהַנּוֹי' ל (וְהַעֲלוּי) בְּוִהִיָּה הַנּוֹי'
 לִי לְאַלְקִים⁷, וּבִפְרָט לְאַחֲרֵי וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית
 אָבִי. וְגַם צָרִיף לְהִבִּין מַה שְּׁכַתוּב לְאַחֲרֵי-זֶה⁸ וְהָאֵבֶן
 הַזֹּאת אֲשֶׁר שְׁמַתִּי מִצִּבְּהָ יְהִיָּה בֵּית אֲלָקִים, אִיף שִׁיף
 שְׁאֵבֶן שְׁהִיא דוּמָם [דְּגַם לְאַחֲרֵי כָּל הַעֲלוּיִים שְׁבָה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לאלקים הוא שִׁמְשֵׁף אור נֶעְלָה יותר, שְׁלֹגְבֵי אור זה, הַוְי' (דַּעֲשׂוּ) יִהְיֶה (רק) בְּחִינַת אֱלֹקִים. וּפְרוּשׁ וְהֶאֱבֵן הַזֹּאת גּו' 2
 3 יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים (שָׂבָא לְאַחֲרֵי וּבְהִמְשֵׁף לְוַהֲיָה הַוְי' לִי 4
 4 לאלקים) הוּא שֶׁהֶאֱבֵן יִהְיֶה בֵּית לאלקים שִׁיְהִיָּה אֲזו, לְהַוְי' 5
 5 שִׁיְהִיָּה לאלקים. וְעַל-

47 [וּמִהֶבְקָשָׁה וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי גו'], שְׁזָה שִׁיְדָ לְעִנְיָן 48
 48 וַיֵּצֵא גּו' מִבְּאֵר שָׁבַע כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. 49
 49 בסעיפים ג' יקדים לבאר עניינה הרוחני של יציאת יעקב מבאר שבע ומעשיו 50
 50 בדרכו לחון, וכן עבודת בירור הניצוצות אצל לבן ועשו.

51 בירור הניצוצות. האדם צריך 52
 52 'לברר' ולהפריד ניצוצות 53
 53 הקדושה הנמצאים בנפשו 54
 54 הבהמית (נפש שחפצה להימשך 55
 55 אחרי צרכים גשמיים ולהתענג 56
 56 בתענוגים גופניים) וכן ניצוצות 57
 57 קדושה החבויים בעולם. פירוש, 58
 58 נפש-הבהמית כלולה מטוב ורע, 59
 59 שיש בה ניצוץ קדושה המחי 60
 60 אותה וגם חלק רע, והאדם צריך 61
 61 'להוציא' ניצוץ הקדושה 62
 62 ולהפרידו מהרע על-ידי שמכניע 63
 63 ומבטל את הרע, וממילא יצא 64
 64 הטוב לידי גילוי, וכל זה נקרא 65
 65 גם 'אתכפיא' [=כפיית הרע]. 66
 66 יעקב אבינו בהליכתו לחון 67
 67 'בירר' ניצוצות הקדושה 68
 68 הנמצאים בגלות אצל לבן (וכן 69
 69 אחר-כך במלחמתו עם עשיו) 70
 70 והעלה אותם לקדושה.

6 לי לאלקים הוא שִׁמְשֵׁף אור נֶעְלָה יותר, שְׁלֹגְבֵי אור 7
 7 זה, הַוְי' (דַּעֲשׂוּ) יִהְיֶה (רק) בְּחִינַת אֱלֹקִים. וּפְרוּשׁ 8
 8 וְהֶאֱבֵן הַזֹּאת גּו' יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים (שָׂבָא לְאַחֲרֵי 9
 9 וּבְהִמְשֵׁף לְוַהֲיָה הַוְי' לִי לאלקים) הוּא שֶׁהֶאֱבֵן יִהְיֶה בֵּית 10
 10 לאלקים שִׁיְהִיָּה אֲזו, לְהַוְי' שִׁיְהִיָּה לאלקים. וְעַל-פִּי-זֶה 11
 11 צָרִיף בְּאוֹר יוֹתֵר אִיף שִׁיְדָ שֶׁהֶאֱבֵן, דּוּמָם, יִהְיֶה בֵּית 12
 12 לאלקים זה.

61 'להוציא' ניצוץ הקדושה 62
 62 ולהפרידו מהרע על-ידי שמכניע 63
 63 ומבטל את הרע, וממילא יצא 64
 64 הטוב לידי גילוי, וכל זה נקרא 65
 65 גם 'אתכפיא' [=כפיית הרע]. 66
 66 יעקב אבינו בהליכתו לחון 67
 67 'בירר' ניצוצות הקדושה 68
 68 הנמצאים בגלות אצל לבן (וכן 69
 69 אחר-כך במלחמתו עם עשיו) 70
 70 והעלה אותם לקדושה.
 71 (ג) וַיּוֹבֵן זֶה בְּהִקְדָּם מַה 72
 72 שֶׁכְּתוּב בְּדִרְוֹשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ 73
 73 נְשִׂיאֵינוּ¹⁶ (מִיִּסָד עַל מַה 74
 74 שֶׁכְּתוּב בַּזֵּהר¹⁷) עַל 75
 75 הַפְּסוּק וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר 76
 76 שָׁבַע גּו', שִׁישׁ בְּזֶה ב' 77

11 הַרִי מוֹבֵן, שֶׁעֲנִיָן 12
 12 וַיִּדַר יַעֲקֹב נָדָר גּו' הוּא הוֹרָאָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד 13
 13 מִיִּשְׂרָאֵל בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת וּבְכָל הַזְּמַנִּים. וַיִּתְּרָה מְזוּ, 14
 14 מִפְּיֵן שֶׁמַּעֲשֶׂה אָבוֹת סִמְן לְבָנִים¹², הַרִי הַהוֹרָאָה מַעֲנֵן 15
 15 וַיִּדַר יַעֲקֹב נָדָר גּו' הִיא (כְּכָל הַעֲנִיָנִים דְּמַעֲשֶׂה אָבוֹת) 16
 16 בִּיתֵר שְׂאֵת וּבִיתֵר עֲזו. [וּמִזֶּה מוֹבֵן, שֶׁגַּם הַנְּתִינָת פַּח 17
 17 שֶׁבַּהוֹרָאָה זו הִיא לֹא רַק נְתִינָת פַּח סֶתֶם, כְּכָל הוֹרָאוֹת 18
 18 הַתּוֹרָה (שֶׁהֵן גַּם נְתִינָת פַּח¹³), אֶלָּא נְתִינָת פַּח מִיִּתְדָת, 19
 19 מִפְּיֵן שֶׁהוֹרָאָה זו הִיא מַמַּעֲשֶׂה אָבוֹת, וּמַמַּעֲשֶׂה אָבוֹת הוּא 20
 20 (לֹא רַק סִמְן, אֶלָּא גַּם) נְתִינָת פַּח¹⁴ לְבָנִים]. וּמִפְּיֵן 21
 21 שׁוֹיִדָר יַעֲקֹב נָדָר גּו' בָּא בְּהִמְשֵׁף לְוַיֵּצֵא¹⁵ יַעֲקֹב מִבְּאֵר 22
 22 שָׁבַע גּו' [כְּמוֹבֵן גַּם בְּפִשְׁטוֹת, שֶׁהֶבְקָשָׁה וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם 23
 23 אֶל בֵּית אָבִי שִׁיְכַת לְוַיֵּצֵא גּו'. דְּלְהִיּוֹת שִׁיֵּצֵא מִבְּאֵר שָׁבַע 24
 24 (וּבֵית אָבִיו) לְכֵן בְּקֶשׁ שִׁישׁוּב וַיַּחְזֹר לְשֵׁם, וַיַּחְזֹרְתוּ 25
 25 תִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם], מוֹבֵן מִזֶּה, שֶׁכֵּן הוּא גַּם בְּנוֹגַע לְהַהוֹרָאָה 26
 26 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מוֹיִדָר יַעֲקֹב נָדָר גּו' [וּמִהֶבְקָשָׁה וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית 27
 27 אָבִי גּו'], שְׁזָה שִׁיְדָ לְעִנְיָן וַיֵּצֵא גּו' מִבְּאֵר שָׁבַע כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד 28
 28 מִיִּשְׂרָאֵל.

71 (ג) וַיּוֹבֵן זֶה בְּהִקְדָּם מַה 72
 72 שֶׁכְּתוּב בְּדִרְוֹשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ 73
 73 נְשִׂיאֵינוּ¹⁶ (מִיִּסָד עַל מַה 74
 74 שֶׁכְּתוּב בַּזֵּהר¹⁷) עַל 75
 75 הַפְּסוּק וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר 76
 76 שָׁבַע גּו', שִׁישׁ בְּזֶה ב' 77

26 מִבְּאֵר שָׁבַע גּו' [כְּמוֹבֵן 27
 27 גַּם בְּפִשְׁטוֹת, שֶׁהֶבְקָשָׁה 28
 28 וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית 29
 29 אָבִי שִׁיְכַת לְוַיֵּצֵא גּו'. 30
 30 דְּלְהִיּוֹת שִׁיֵּצֵא מִבְּאֵר 31
 31 שָׁבַע גּו', שִׁישׁ בְּזֶה ב' 32

71 (ג) וַיּוֹבֵן זֶה בְּהִקְדָּם מַה 72
 72 שֶׁכְּתוּב בְּדִרְוֹשֵׁי רַבּוֹתֵינוּ 73
 73 נְשִׂיאֵינוּ¹⁶ (מִיִּסָד עַל מַה 74
 74 שֶׁכְּתוּב בַּזֵּהר¹⁷) עַל 75
 75 הַפְּסוּק וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר 76
 76 שָׁבַע גּו', שִׁישׁ בְּזֶה ב' 77

32 רַק סִמְן, אֶלָּא גַּם) נְתִינָת 33
 33 פַּח¹⁴ לְבָנִים]. וּמִפְּיֵן 34
 34 שׁוֹיִדָר יַעֲקֹב נָדָר גּו' בָּא 35
 35 בְּהִמְשֵׁף לְוַיֵּצֵא¹⁵ יַעֲקֹב 36
 36 מִבְּאֵר שָׁבַע גּו' [כְּמוֹבֵן 37
 37 גַּם בְּפִשְׁטוֹת, שֶׁהֶבְקָשָׁה 38
 38 וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית 39
 39 אָבִי שִׁיְכַת לְוַיֵּצֵא גּו'. 40
 40 דְּלְהִיּוֹת שִׁיֵּצֵא מִבְּאֵר 41
 41 שָׁבַע (וּבֵית אָבִיו) לְכֵן 42
 42 בְּקֶשׁ שִׁישׁוּב וַיַּחְזֹר לְשֵׁם, 43
 43 וַיַּחְזֹרְתוּ תִּהְיֶה בְּשָׁלוֹם], 44
 44 מוֹבֵן מִזֶּה, שֶׁכֵּן הוּא גַּם 45
 45 בְּנוֹגַע לְהַהוֹרָאָה לְכָל 46
 46 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל 47
 47 מוֹיִדָר יַעֲקֹב נָדָר גּו'

11) תניא רפי"ז. וראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 240 ואילך. 12) ראה רמב"ן עה"פ לך לך יב, ו: כל מה שאירע לאבות סימן לבנים. וראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. אוה"ת ר"פ לך לך (עב, סע"ב). 13) מכיון ש"איני מבקש לפי כחי אלא לפי כחן" (במדב"ר פ"ב, ג). 14) כמובן מהדוגמא דנביאים שברמב"ן שם. וראה אוה"ת שם (עג, א): מעשה כו' סימן לבנים שיוכלו אח"כ כו'. וראה גם ב"ר שם (הובא ברמב"ן עה"פ שם, י): צא וכבוש את הדרך לפני בניך. וראה לקו"ש ח"כ ע' 110 ובהנסמן שם בהערה 21. 15) ריש פרשתנו (כח, י). 16) ביאורה"ז לאדהאמ"צ פרשתנו יז, ד (וראה גם ביאורה"ז להצ"צ ריש פרשתנו - ע' צז). אוה"ת ריש פרשתנו (קעב, א"ב). שם (כרך ה) תתלה, א"ב. 17) ח"א ריש פרשתנו (קמז, א).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 פְּרוּשִׁים, פְּרוּשׁ א', שְׁבָאָר שְׁבַע הוּא בָּאָר שְׁבַע דְּאֲבָרְהֶם
 2 (שְׁקָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בָּאָר שְׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם¹⁸),
 3 וּפְרוּשׁ ב', שְׁבָאָר שְׁבַע הוּא בָּאָר שְׁבַע דִּי צִחָק (שְׁקָרָא אוֹתָהּ
 4 שְׁבָעָה, עַל שֵׁם הַבָּאָר הַשְּׂבִיעִית¹⁹). וּכְפִירוּשׁ הַב' כֵּן הוּא גַם
 5 בְּפִשְׁטוּת, שְׁהָרִי וַיֵּצֵא
 6 וַיַּעֲקֹב מִבְּאֵר שְׁבַע הֵיזָה 1 פְּרוּשִׁים, פְּרוּשׁ א', שְׁבָאָר שְׁבַע הוּא בָּאָר שְׁבַע דְּאֲבָרְהֶם
 7 בְּזִמְנֹו שֶׁל יִצְחָק (כַּמָּה) 2 (שְׁקָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בָּאָר שְׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבְּעוּ
 8 וּכַמָּה שְׁנַיִם לְאַחֲרֵי 3 שְׁנֵיהֶם¹⁸), וּפְרוּשׁ ב', שְׁבָאָר שְׁבַע הוּא בָּאָר שְׁבַע
 9 הַסְּתַלְקוֹת [=פְּטִירוֹתוֹ שֶׁל] 4 (שְׁקָרָא אוֹתָהּ שְׁבָעָה, עַל שֵׁם הַבָּאָר
 10 אֲבָרְהֶם). וְהַהֲפָרֵשׁ בֵּין 5 הַשְּׂבִיעִית¹⁹). וְכֵן הוּא גַם בְּפִשְׁטוּת, שְׁהָרִי וַיֵּצֵא יַעֲקֹב
 11 ב' הָעֲנֻנִים בְּרוּחַנִיּוֹת הוּא, 6 מִבְּאֵר שְׁבַע דְּאֲבָרְהֶם הוּא
 12 בֵּינָה (יְסוּד אֲמָא הַיוֹנֵק 7 לְאַחֲרֵי הַסְּתַלְקוֹת אֲבָרְהֶם). וְהַהֲפָרֵשׁ בֵּין ב' הָעֲנֻנִים
 13 מִסְפִּירַת הַחֲכָמָה). שְׁהָרִי 8 הוּא, דְּבָאָר שְׁבַע דְּאֲבָרְהֶם הוּא בֵּינָה (יְסוּד אֲמָא). שְׁהָרִי
 14 אֲבָרְהֶם הוּא חֲכָמָה [אֶלָּא שְׁמַתְחֵלָה נִקְרָא אֲבָרְס, אֲב 9
 15 שְׁמַתְחֵלָה נִקְרָא אֲבָרְס, 10 וְשֶׁהַחֲכָמָה (אָב) שָׁבוּ הֵיזָה בְּכַחֲנִית שְׁכָל הַנְּעֻלָּם
 16 אֲבָרְס, 17 שְׁהַחֲכָמָה (אָב) 11 מְפָל רַעֲיוֹן²⁰, וְאַחֲרֵי־כֵן נִקְרָא אֲבָרְהֶם שְׁנַעֲשָׂה אֲבָרְס הַמּוֹן
 18 שָׁבוּ הֵיזָה כְּמוֹ שְׁהִיא 12 גוֹיִם²¹, שְׁהַחֲכָמָה (אָב) שָׁבוּ נִמְשָׁכָה בְּגִלּוּי גַם לְמִטָּה
 19 בְּמִקּוּרָה בְּכַחֲנִית שְׁכָל 13 עַד לְכַחֲנִית הַמּוֹן גוֹיִם²²], וּבָאָר שְׁבַע דְּאֲבָרְהֶם [הַמָּקוֹם
 20 הַנְּעֻלָּם מְפָל רַעֲיוֹן²⁰ 14 דְּאֲבָרְהֶם, הַמְקַבֵּל שְׁלוֹ, בְּכַחֲנִית שְׁרָה²³ הוּא בֵּינָה,
 21 [=שְׁכָל הַנְּמַצָּא בְּהַעֲלָם וְאִינוֹ 15 נַחֲפָס בְּהַשְׂגָּה וְרַעֲיוֹן] וּבֹאוֹתוֹ זִמְנֹו
 22 עֲדִיין לֹא זָרַח אֹרוֹ שֶׁל אֲבָרְס 16 בְּעוֹלָם, וְאַחֲרֵי־כֵן נִקְרָא
 23 אֲבָרְהֶם שְׁנַעֲשָׂה אֲבָרְס הַמּוֹן 17 גוֹיִם²¹, שְׁהַחֲכָמָה (אָב) 18
 24 שָׁבוּ נִמְשָׁכָה בְּגִלּוּי גַם 19 לְמִטָּה עַד לְכַחֲנִית הַמּוֹן
 20 גוֹיִם²²], וּבָאָר שְׁבַע 21 דְּאֲבָרְהֶם [הַמָּקוֹם
 22 דְּאֲבָרְהֶם, הַמְקַבֵּל שְׁלוֹ, 23 בְּכַחֲנִית שְׁרָה²³ הוּא בֵּינָה, 24 וְהַמְקַבֵּל
 25 וּמִשָּׁם יִפְרֹד²⁷. וְכֵן הוּא גַם בְּפִשְׁטוּת עֲנִין הַיִּצְיָאָה, 26
 27 שְׁהָרִי וַיֵּצֵא יַעֲקֹב הֵיזָה לְבָרֵר הַנִּיצוּצוֹת שְׁהִיוּ אֶצֶל 25
 28 לְבָן (כְּמִסְפָּר בְּפִרְשַׁת וַיֵּצֵא) [וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה גַם 26 שְׁהִיוּ אֶצֶל
 29 הַנִּיצוּצוֹת שְׁהִיוּ אֶצֶל 27 לְבָן (כְּמִסְפָּר בְּפִרְשַׁת וַיֵּצֵא) [וְלֹאֲחֲרֵי־זֶה גַם הַנִּיצוּצוֹת
 30 שְׁהִיוּ אֶצֶל עֲשׂוֹ (כְּמִסְפָּר בְּפִרְשַׁת וַיֵּצֵא)], וּבָרִוּר 28 הַנִּיצוּצוֹת הוּא בְּעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה-יִצְיָאָה-עֲשִׂיָּה.

18) וירא כא, לא. 19) תולדות כו, לג. ספורנו שם (הובא באוה"ת שם קעב, א). 20) תו"א ותו"ח ר"פ לך לך. ועוד. וראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תרכב. ושי"נ. 21) לך לך יז, ה. 22) תו"א שם (יב, ב). תו"ח שם (פ, ד). 23) ראה ס' הליקוטם להאריז"ל פ' חיי שרה. 24) ראה לקו"ת לג"פ לך לך פ, סע"ב ואילך (וראה גם סידור עם דא"ח יב, א. אוה"ת לך לך (כרך ד) תרצב, א), שהאבות הם (לא רק בחג"ת אלא גם) בחב"ד: אברהם חכמה (וכנ"ל בפנים), יצחק בינה וכו'. 25) ראה לקו"ת פינחס עט, ריש ע"ב (מפרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ערך גד) "גימל הוא בינה משקה לדלת שהיא מלכות". 26) ראה תו"א תצוה פד, ב. אוה"ת דברים (כרך ה) ע' א'תתקצג. ועוד. וראה זח"ג קצז, א. 27) בראשית ב, יו"ד. ובתו"א ריש פרשתנו (כא, א), ש"נעשים בחי' נפרדים בתכלית".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ב'ויצא יעקב מבאר שבע': א. יצא ונמשך מ'בינה' (בארו של אברהם -
2 'חכמה'), למלכות. ב. יצא ונמשך מ'מלכות' (בארו של יצחק - 'בינה'),
3 לעולמות ב"ע, כדי לברר ניצוצות.
4 ד) וְזָהוּ גַם שְׁשֵׁם הַסְּדֵרָה [הַמּוֹרָה עַל עֲנִינָה וְתַכְנָה] הוּא
5 וַיֵּצֵא, כִּי כָּל עֲנִינֵן
6 הַבְּרוּרִים שֶׁבָּרַר יַעֲקֹב 1
7 אֶצֶל לֶבֶן הַמְּבָאָר 2
8 בַּהַסְּדֵרָה וְגַם מֵהַ שְׁבָר 3
9 אֶצֶל עֶשָׂו הַמְּבָאָר 4
10 בְּפָרְשַׁת וַיִּשְׁלַח, שֶׁבֶא 5
11 לְאַחֲרָי וּבְהַמְשִׁיף 6
12 לְהַבְּרוּרִים שֶׁבָּרַר אֶצֶל 7
13 לֶבֶן [29] הַתַּחַל מִיִּצְאָתוֹ 8
14 מִבְּאֵר שֶׁבַע - עֲנִינֵן וַיֵּצֵא. 9
15 וְזֶה שִׁיִּצְאָתוֹ הִיָּתָה בְּאֶפֶס 10
16 כְּזֶה שִׁיִּבְרַר הַנְּצוּצוֹת 11
17 שֶׁבָּרַר, וְתִהְיֶה מִטְּו 12
18 שְׁלֵמָה - לֹא יִמְצָא פֶסוּל 13
19 בּוֹרְעוֹ, לֹא כְּאַבְרָהָם שִׁיִּצְאָ 14
20 מִמֶּנּוּ יִשְׁמַעֲאֵל וְלֹא 15
21 כִּיִּצְחָק שִׁיִּצְאָ מִמֶּנּוּ עֶשָׂו 16
22 ³⁰וּמֵאֵין הַגֵּיעַ לִיעֲקֹב כּוּחַ זֶה, 17
23 שְׁלֹא זֶה בְּלִבְד שְׁלֹא יִרְד 18
24 מִמְּדַרְגָּתוֹ אֶצֶל לֶבֶן וְעֶשָׂו, אֲלֵא 19
25 גַּם בִּירַר הַנִּיּוּצוֹת מֵהֶם? 20
26 הַעֲנִינֵן הוּא, דְּהִנְגָּה כְּתִיב 21
27 בְּשַׁעַת לִירְתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב ³¹וַיִּרְד 22
28 אוֹחֲזֵת בְּעֵקֶב עֶשָׂו (וְלֶכֶן) 23
29 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. 24
30 שְׁבִשֵׁם יַעֲקֹב יֵשׁ ב' 25
31 חֲלָקִים. יו"ד (יְדוֹ 26
32 אוֹתִיּוֹת יו"ד ³²) וַעֲקֹב. 27
33 וְכַמְּבָאָר בְּתוֹרָה אִוֵּר 28
34 רִישׁ [=ראשית] פְּרָשְׁתָּנוּ, 29
35 שִׁיִּעֲקֹב הוּא בְּחִינַת יו"ד 30
36 עֲקֹב ³³, הֵינְנוּ הַמְּשַׁכֵּת 31
37 בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלֵאָה 32
38 [=חכמה עליונה. דרגה עליונה
39 שבספירות] [המרומות באות
40 יו"ד דָּשֵׁם הַנּוֹי ³⁴] 33
41 בְּבְחִינַת עֲקֵבִים. וְעַל-יְדֵי 34
42 הַמְּשַׁכֵּת הַיּוֹד בְּהַעֲקֹב 35
43 דִּיעֲקֹב עֲצֻמוֹ [וְעַד אֲשֶׁר 36
44 הַיּוֹד הִיא הַהֲתַחֲלָה 37
45 וְהָרֵאשׁ דְּתַבַּת יַעֲקֹב, 38
46 הֵינְנוּ שְׁהִיּוֹד הִיא 39

28 ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. שם ע' 354 ואילך. ח"כ ע' 285. ועוד. 29) שלכן צוה יעקב לומר לעשו "עם לבן גרתי גוי" (ר"פ וישלח - לב, ה) - ראה תו"א וישלח כד, ג. תו"ח וישלח מא, ג. 30) ויק"ר פל"ו, ה. וראה פסחים נו, א. 31) תולדות כה, כו. 32) תו"א וישב כט, א. 33) ע"ח שער ג (שער סדר אצי' למהרח"ו) פ"ב. פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) בערכו. 34) הגהות הצ"צ לתו"א ריש פרשתנו - אוה"ת פרשתנו קצב, א (בשוה"ג (ב)). 35) בדוגמת הראש המנהיג את אברי הגוף. וראה בארוכה שיחת מוצאי ש"פ בראשית שנה זו (ה'תשל"ח) סעיף ה, ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע' 270). וש"נ. 36) שעהיוה"א פ"ז (פב, א), מזוז"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. וראה גינת אגוז (הובא בהקדמת השל"ה ה, א). 37) שעהיוה"א רפ"ד. וראה גם זהר ופרדס שם. 38) שעהיוה"א שם. וראה לקו"ש שם הערה 45.

ביאור בדרך אפשר

1 ממִשִּׁיף הַיּוֹד דָּשִׁם הַגּוֹ' גַּם בְּבַחֲיֵינָת חֶרֶן, שְׁקָאֵי [כַּנְנָל'
 2 (סְעִיף ג) בְּפִרוּשׁ הַבַּי'] עַל עוֹלְמוֹת בְּרִיאַה־יִצְיָרָה־עֲשִׂיָה,
 3 וּבְכִרְיָאֵה־יִצְיָרָה־עֲשִׂיָה גּוֹפָא [==עצמם] בַּחֶרֶן מִלְשׁוֹן חֶרֶן אֶף
 4 שֶׁל עוֹלָם³⁹, עוֹלָם הִזָּה הַתַּחְתּוֹן שְׁאִין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה מְמַנּוּ,
 5 שְׂיִהְיֶה דִירָה לּוֹ יִתְבָּרַךְ

6 בַּתַּחְתּוֹנִים. לְסִיכּוּם, בִּירוּר
 7 הַנִּיצוּצוֹת אֲצֵל לְבָן וְעִשׂוֹ ה"ו
 8 רַק בְּכוּחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שְׁעִינֵינוּ, י'
 9 עֵקֶב, הוֹרֶדֶת הַמִּשְׁכַּת חֲכֵמָה
 10 עַל־יִנּוּהָ - יוֹד', עַד לְבַחֲיֵינָת
 11 'עֲקֵבִים'.

12 (ה) וְהִנֵּה יִרְיָדָה זֹו (וַיֵּצֵא
 13 יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ
 14 חֶרְנָה) הִיא צֶרֶף עֲלֵיָה.
 15 וְנוֹסֵף לְהַעֲלִיָּה שְׁנַעֲשֶׂה
 16 בּוֹ לְאַחֲרֵי וְעַל־יָדֵי
 17 עֲבוֹדָתוֹ בַּחֶרֶן [שְׁעַל־יָדֵי
 18 שְׁבִיר הַנִּיצוּצוֹת דִּלְכָן
 19 וְעֲשׂוֹ שֶׁהֵם נִיצוּצוֹת גְּבוּהִים
 20 שִׁירוּד מֵעוֹלָם תּוֹהוֹ, וְעֵקֶב הוּא
 21 מֵעוֹלָם הַתִּיקוֹן (הַנּוֹמָר מִתּוֹהוּ),
 22 הַנּוֹעַ עַל־יָדֵי נִיצוּצוֹת אֵלוֹ הַגִּיעַ
 23 לְמַדְרָגָה נַעֲלִית יוֹתֵר
 24 מִכִּמוֹ שֶׁהָיָה לְפָנֵי־זֶה,
 25 וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית
 26 אָבִי וְגוֹ', כִּמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר
 27 לְקַמְן]. הִנֵּה גַּם לְפָנֵי־זֶה,
 28 קוֹדֵם עֲבוֹדָתוֹ בַּחֶרֶן, בְּכִדִּי
 29 שְׂיִוְכַל לְהַמְשִׁיף (הַיּוֹד'
 30 בְּבַחֲיֵינָת חֶרֶן וְלִכְרֵר
 31 הַנִּיצוּצוֹת, נִמְשָׁף בּוֹ כַּח
 32 נַעֲלָה יוֹתֵר, שְׁלֵא הָיָה לּוֹ
 33 תַּחֲלָה (בְּגִלוּי). [נַעֲל־
 34 דֶּרֶךְ הַיְדוּעֵ⁴⁰ גַּבִּי
 35 אֲבָרְהָם שֶׁהָיָה גְדוֹל
 36 בְּעֲנָקִים⁴¹ וְרֵאשׁ
 37 לְאַבְרָהָם⁴²], מַצַּד עֲצֵמוֹ לֹא
 38 חָיָה יָכוֹל לִירֹד לְהַתְּעֵסֵק
 39 בַּהֲעֵלָאֵת נִיצוּצוֹת, עַד שְׂבִכְדִּי
 40 שְׂיִהְיֶה אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם
 41 לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוּצוֹת
 42 שְׂבִגוּיִם (הַגִּרִים), נְתוּסָף
 43 לּוֹ [אוֹת] ה' שֶׁהוּא נִתְיַנֵּת
 44 כּוֹחַ שְׁלֵא הָיָה לּוֹ תַּחֲלָה].
 45 וַיֵּשׁ לְוֹמֵר שְׂזָהוּ מָה
 46 שְׂמוּבָא בִּיתְרָה אֹר'

ביאור בדרך אפשר

47 וְתוֹרַת חַיִּים' תַּכְף וּבְהַמְשִׁיף לְוַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע, מָה
 48 שְׂנַאֲמַר⁴³ צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, שְׁעִנֵּנוּ הוּא הַמְשַׁכַּת בְּחֵינָת
 49 שַׁע"ה נְהוֹרִין דְּאָרִיף⁴⁴ - בְּאִידוּא רַבָּא בַּתְחִילָתוֹ מִבּוּאֵר עֵינֵי שַׁע"ה
 50 נְהוֹרִין (=אוֹרוֹת) הַנִּמְשָׁכִים מֵאִרְיָ, וְהוּא גִילוּי אֹר אִין סוֹף שְׁלַמְעֵלָה מִן
 51 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, כִּי כִּמוֹ
 52 שְׁעִנֵּנוּ הַיִּשׁוּעָה בְּפִשְׁטוֹת
 53 הוּא סִיּוּעַ וְנִתְיַנֵּת כַּח
 54 מִיְחָד שְׁלֵא עַל דֶּרֶךְ
 55 הַרְגִיל, וְנִתְיַנֵּת כַּח זֶה
 56 הוּא דְּוָקָא בְּשִׁבִיל הָאָדָם
 57 שְׂמוּשִׁיעִים אוֹתוֹ שֶׁהוּא
 58 בְּמַעֲמַד וּמַצָּב שְׁפֵל
 59 בְּיוֹתֵר שְׂצָרִיף לִישׁוּעָה,
 60 עַל־דֶּרֶךְ־זֶה הוּא גַּם
 61 בְּפִרוּשׁ הַפְּנִימִי דִישׁוּעוֹת,
 62 שְׁעִנֵּנִם הוּא שַׁע"ה
 63 נְהוֹרִין דְּאָרִיף,
 64 שְׂהַמְשַׁכְתָּן (לִיעֲקֹב) הִיא
 65 דְּוָקָא בְּשִׁבִיל הַמַּצָּב
 66 דִּישִׁיאָתוֹ מִבְּאֵר שֶׁבַע
 67 וְהִלִּיכְתּוֹ חֶרְנָה. שְׂבִכְדִּי
 68 שְׂיִוְכַל לְהַמְשִׁיף הַיּוֹד'
 69 גַּם בַּחֶרֶן, צֶרֶף לְהִיֹּת
 70 צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב,
 71 לְהַמְשִׁיף לִיעֲקֹב שַׁע"ה
 72 נְהוֹרִין דְּאָרִיף שְׂלַמְעֵלָה
 73 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת [=לְמַעֲלָה
 74 מִסְדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַמַּתְחִיל
 75 מִסְפִּירַת הַחֲכֵמָה שְׂבִאֲצִילוֹת],
 76 לְמַעֲלָה גַּם מִהַיּוֹד' דָּשִׁם
 77 הַגּוֹ', הַיּוֹד' דִּיעֲקֹב.

(ה) וְהִנֵּה יִרְיָדָה זֹו (וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה)
 הִיא צֶרֶף עֲלֵיָה. וְנוֹסֵף לְהַעֲלִיָּה שְׁנַעֲשֶׂה בּוֹ
 לְאַחֲרֵי וְעַל־יָדֵי עֲבוֹדָתוֹ בַּחֶרֶן [שְׁעַל־יָדֵי שְׂבִיר הַנִּיצוּצוֹת
 דִּלְכָן וְעֲשׂוֹ הַגִּיעַ לְמַדְרָגָה נַעֲלִית יוֹתֵר מִכִּמוֹ שֶׁהָיָה
 לְפָנֵי־זֶה, וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְגוֹ', כִּמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר
 לְקַמְן]. הִנֵּה גַּם לְפָנֵי־זֶה, בְּכִדִּי שְׂיִוְכַל לְהַמְשִׁיף (הַיּוֹד'
 בְּבַחֲיֵינָת חֶרֶן וְלִכְרֵר הַנִּיצוּצוֹת, נִמְשָׁף בּוֹ כַּח נַעֲלָה יוֹתֵר,
 שְׁלֵא הָיָה לּוֹ תַּחֲלָה (בְּגִלוּי). [נַעֲל־דֶּרֶךְ הַיְדוּעֵ⁴⁰ גַּבִּי
 אֲבָרְהָם שֶׁהָיָה גְדוֹל בְּעֲנָקִים⁴¹ וְרֵאשׁ לְאַבְרָהָם⁴²], שְׂבִכְדִּי
 שְׂיִהְיֶה אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם לְהַעֲלוֹת הַנִּיצוּצוֹת שְׂבִגוּיִם
 (הַגִּרִים), נְתוּסָף לּוֹ [אוֹת] ה' שְׁלֵא הָיָה לּוֹ תַּחֲלָה].

וַיֵּשׁ לְוֹמֵר שְׂזָהוּ מָה שְׂמוּבָא בִּיתְרָה אֹר' וְתוֹרַת
 חַיִּים' תַּכְף וּבְהַמְשִׁיף לְוַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע, מָה
 שְׂנַאֲמַר⁴³ צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא הַמְשַׁכַּת בְּחֵינָת
 שַׁע"ה נְהוֹרִין דְּאָרִיף⁴⁴, כִּי כִּמוֹ שְׁעִנֵּנוּ הַיִּשׁוּעָה בְּפִשְׁטוֹת
 הוּא סִיּוּעַ וְנִתְיַנֵּת כַּח מִיְחָד שְׁלֵא עַל דֶּרֶךְ הַרְגִיל, וְנִתְיַנֵּת
 כַּח זֶה הוּא דְּוָקָא בְּשִׁבִיל הָאָדָם שְׂמוּשִׁיעִים אוֹתוֹ שֶׁהוּא
 בְּמַעֲמַד וּמַצָּב שְׁפֵל בְּיוֹתֵר שְׂצָרִיף לִישׁוּעָה, עַל־דֶּרֶךְ־זֶה
 הוּא גַּם בְּפִרוּשׁ הַפְּנִימִי דִישׁוּעוֹת, שְׁעִנֵּנִם הוּא שַׁע"ה נְהוֹרִין דְּאָרִיף, שְׂהַמְשַׁכְתָּן
 (לִיעֲקֹב) הִיא דְּוָקָא בְּשִׁבִיל הַמַּצָּב דִּישִׁיאָתוֹ מִבְּאֵר שֶׁבַע וְהִלִּיכְתּוֹ חֶרְנָה. שְׂבִכְדִּי
 שְׂיִוְכַל לְהַמְשִׁיף הַיּוֹד' גַּם בַּחֶרֶן, צֶרֶף לְהִיֹּת צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, לְהַמְשִׁיף
 לִיעֲקֹב שַׁע"ה נְהוֹרִין דְּאָרִיף שְׂלַמְעֵלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, לְמַעֲלָה גַּם מִהַיּוֹד' דָּשִׁם
 הַגּוֹ', הַיּוֹד' דִּיעֲקֹב.

הוּא גַּם בְּפִרוּשׁ הַפְּנִימִי דִישׁוּעוֹת, שְׁעִנֵּנִם הוּא שַׁע"ה נְהוֹרִין דְּאָרִיף, שְׂהַמְשַׁכְתָּן
 (לִיעֲקֹב) הִיא דְּוָקָא בְּשִׁבִיל הַמַּצָּב דִּישִׁיאָתוֹ מִבְּאֵר שֶׁבַע וְהִלִּיכְתּוֹ חֶרְנָה. שְׂבִכְדִּי
 שְׂיִוְכַל לְהַמְשִׁיף הַיּוֹד' גַּם בַּחֶרֶן, צֶרֶף לְהִיֹּת צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב, לְהַמְשִׁיף
 לִיעֲקֹב שַׁע"ה נְהוֹרִין דְּאָרִיף שְׂלַמְעֵלָה מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, לְמַעֲלָה גַּם מִהַיּוֹד' דָּשִׁם
 הַגּוֹ', הַיּוֹד' דִּיעֲקֹב.

39) פרש"י ס"פ נח. וראה לקו"ש חט"ו שיחה ה' לפ' נח (ע' 63 ואילך). (40) תו"א לך לך (יא, סע"ב ואילך. שם יג, ב). תו"ח שם (פא, סע"א ואילך). תו"ח חיי שרה קכד, ד. (41) יהושע יד, טו. ובכ"ר פי"ד, ו (ובפרש"י עה"פ מ"מדרש אגדה"): זה אברהם. (42) ב"ר פנ"ט, ו. (43) תהלים מז, ה. (44) כ"ה בתו"ח שם (והוא הנק' שַׁע"ה נְהוֹרִין כמ"ש בזוהר). ובתו"א שם: ישועות הם שַׁע"ה נְהוֹרִין עילאין (וראה בארוכה בהגהות לתו"א שם - באוה"ת פרשתנו קצב, סע"א ואילך). ובאגה"ק ס"ג (קד, סע"ב): ישועה הוא מלשון וישע. . דש"ע נְהוֹרִין שבווה"ק (ראה זהר ח"א ד, ב. ח"ג קלג, סע"ב. ע"ח שער טו (שער הזווגים) פ"ב ואילך. ועוד).

39) פרש"י ס"פ נח. וראה לקו"ש חט"ו שיחה ה' לפ' נח (ע' 63 ואילך). (40) תו"א לך לך (יא, סע"ב ואילך. שם יג, ב). תו"ח שם (פא, סע"א ואילך). תו"ח חיי שרה קכד, ד. (41) יהושע יד, טו. ובכ"ר פי"ד, ו (ובפרש"י עה"פ מ"מדרש אגדה"): זה אברהם. (42) ב"ר פנ"ט, ו. (43) תהלים מז, ה. (44) כ"ה בתו"ח שם (והוא הנק' שַׁע"ה נְהוֹרִין כמ"ש בזוהר). ובתו"א שם: ישועות הם שַׁע"ה נְהוֹרִין עילאין (וראה בארוכה בהגהות לתו"א שם - באוה"ת פרשתנו קצב, סע"א ואילך). ובאגה"ק ס"ג (קד, סע"ב): ישועה הוא מלשון וישע. . דש"ע נְהוֹרִין שבווה"ק (ראה זהר ח"א ד, ב. ח"ג קלג, סע"ב. ע"ח שער טו (שער הזווגים) פ"ב ואילך. ועוד).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ויש להוסיף בדיוק לשון הכתוב צוה ישועות יעקב (צוה
2 דוקא), שהמשכת הישועות (שע"ה נהורין) ליעקב תהיה
3 באפן דצוה, לשון צותא וחסור⁴⁵. דהגם שהשע"ה נהורין
4 הם למעלה מיעקב, למעלה גם מהיו"ד שבו, מכל-מקום,
5 יהיו מחברים ומיחדים
6 עמו, אז זיי ווערן 1
7 אפגעגעבן צו אים [=שהם] 2
8 נמסרו אליהן בפנימיות. 3
9 ועל-ידי שגמשה ליעקב
10 בחינת ישועות הנ"ל
11 (לצורך הליכתו לחרון), 5
12 ה"ה בטוח (עוד לפני
13 הליכתו לחרון) 7
14 שתתקיים תפלתו, בכל 8
15 הפרטים (שיתבאר בסעיפים
16 הבאים): א. שיהיה ונתן לי
17 לחם לאכל ויגד ללבש,
18 ב. ויתרה מזו - ושבתי
19 בשלום אל בית אבי, ג.
20 ויתרה מזו - והיה הונ' 13
21 לי לאלקים, ד. ויתרה 14
22 מזו - והאבן הזאת אשר
23 שמתי מצבה יהיה בית
24 אלקים. לסיכום: "צוה
25 ישועות יעקב" ליעקב נמשך כוח
26 מלמעלה - שע"ה נהורין -
27 לצורך הליכתו לחרון, ובכוח זה
28 הלך לחרון והי' בטוח שתתקיים
29 תפלתו לכל פרטיה.
30 ונהנה תפלתו של יעקב
31 (באפן דנדר⁴⁷) אם יהיה
32 אלקים עמדי גו' והאבן
33 הזאת גו' יהיה בית
34 אלקים היתה לאחרי
35 העבודה דויקה⁴⁸ מאבני
36 המקום וישם מראשותיו.
37 והענין הוא, מקום הוא
38 הגדר דעולם, פדאיתא
39 בתנאי⁴⁹ שגדר העולם
40 הוא מקום (-מזרח מערב
41 צפון ודרום ומעלה ומטה)
42 (ויזמן). ונהגם שמקום
43 הוא שמו של הקב"ה
44 שנקרא מקום, לפי
45 שהוא מקומו של
46 עולם⁵⁰, הרי ענין זה

הוא בהעלם, ומה שנגרש בגלוי בהמקום הוא העולם. דזהו
מה שהונ' ברבוע [= פעמים י, ה' פעמים ה, ו' פעמים ו, ה' פעמים
ה'] בגימטריא מקום⁵¹ [681=], היינו שענין הונ' שגמשה
במקום הוא רק באפן דגימטריא שהוא חשבון האותיות ולא
באופן גלוי, שהחשבון
מורה⁵² על מעוט האור
כו' מעוט אחר מעוט].
ואבני המקום (בחינת
דומם) הם סוג היותר
תחתון שבפעולם. ובזה
גופא (בכחינת הדומם) אבני
לשון רבים, כמו שהם
בכחינת רבוי ההתחלקות
שאתדות קשורה עם קדושה,
ופירוד וריבוי מורה על ריחוק
מהקדושה. וזהו ויקח
מאבני המקום וישם
מראשותיו, שיעקב
עשה⁵³ מאבני המקום
(אבני לשון רבים) אבן
אחת [שלכן פתיב וישם
ולא וישיםם⁵⁴] ואמר

הוא הגם שמקום הוא שמו של הקב"ה שנקרא מקום,
לפי שהוא מקומו של עולם⁵⁰, הרי ענין זה הוא בהעלם, ומה שנגרש בגלוי
בהמקום הוא העולם. דזהו מה שהונ' ברבוע בגימטריא מקום⁵¹, היינו שענין
הונ' שגמשה במקום הוא רק באפן דגימטריא שהוא חשבון האותיות, שהחשבון
מורה⁵² על מעוט האור כו' מעוט אחר מעוט]. ואבני המקום (בחינת דומם) הם
סוג היותר תחתון שבפעולם. ובזה גופא אבני לשון רבים, כמו שהם בכחינת
רבוי ההתחלקות. וזהו ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, שיעקב עשה⁵³
מאבני המקום (אבני לשון רבים) אבן אחת [שלכן פתיב וישם ולא וישיםם⁵⁴],

45 ראה פע"ח שער כט (שער הלולב וד' מיניו) פ"ג: יצוה, כמשאמרז"ל (ברכות ו, סע"ב) כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה שהוא לשון חיבור. 46 ראה פירש"י עה"פ פרשתנו כט, א (מב"ד פ"ע, ח). 47 וראה הביאור בזה באוה"ת פרשתנו ד"ה וידר יעקב נדר וד"ה טוב אשר לא תדור (כרך ה תתנא, סע"ב ואילך. שם תתנב, ב ואילך). 48 פרשתנו כח, יא. 49 שעהיוה"א פ"ז (פב, רע"א). 50 ב"ר פרשתנו פס"ח, ט. תקו"ז תכו"ז (עא, ב). 51 פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים) ע' מקום (מהתקו"ז שם) - הובא בספר החקירה להצ"צ עה, ב. ובכ"מ. ובפרדס שם: והכוונה כי הוא מקומו של עולם. ועד"ז בתקו"ז שם. 52 שעהיוה"א שם (פד, ב). 53 בפרש"י עה"פ: עשאן הקב"ה אבן אחת ונתחומא ריש פרשתנו (וכ"ה בפרש"י חולין צא, ב ד"ה נבלעו): ונעשו. אבל בתו"א ובתו"ח פרשתנו (דלהלן הערה 56) שיעקב עשה מהן אבן אחת (ובתו"ח שם: ואמרז"ל). 54 בחולין שם ובתנחומא מדייק כן (שנעשו אבן אחת) מהא דכתיב לאח"ז (כח, יח) ויקח את האבן (בלשון יחיד). אבל מזה שרש"י מפרש "עשאן . . אבן אחת" עה"פ וישם מראשותיו, מוכח, שההכרח לזה הוא גם

ביאור בדרך אפשר

1 חז"ל שיעקב עשה מכל האבנים אבן אחת, ולא עוד, אלא שנישם
 2 מראשותיו, שהגביה והעלה את האבן עד שיגביה את
 3 ראשו, ויש לומר עוד יתרה מזה שהאבן למעלה מראשו⁵⁵
 4 של יעקב, היינו למעלה מבחינת היו"ד דיעקב⁵⁶ (שהוא

הראש שלו, פנ"ל). ועל

6 זה התפלל והאבן הזאת 1
 7 גו' יהיה בית אלקים, 2
 8 שהאבן הזאת (אבן) 3
 9 אחת, שעשה מרובי 4
 10 אבנים) תהיה לא רק 5
 11 למעלה מבחינת הראש 6
 12 (היו"ד) דיעקב, אלא 7
 13 שתהיה למעלה יותר - 8
 14 בית אלקים, בית (ודירה) 9
 15 לעצמותו יתברך. לסיכום, 10
 16 תחילת עבודתו של יעקב היתה 11
 17 "ויקח מאבני המקום" - דומם, 12
 18 וברבוי, "וישם מראשותיו" - 13
 19 עשה מהם אבן אחת והגביהה 20
 21 למעלה מראשו, למעלה מדרגת 22
 23 יו"ד שבשמו, והתפלל שתעלה 24
 25 יותר עד שתהי' "בית אלוקים" - 25
 26 בית לעצמותו יתברך. 26
 27 בסעיף הבא יתחיל לבאר ענין 27
 28 "ויצא יעקב מבאר שבע" וכל 28
 29 פרטי המאורעות בדרך, כמו 29
 30 שהם בעבודת כל-אחד ואחד 30
 31 מישראל. 31

ביאור בדרך אפשר

47 [=יפיו של יעקב מעין יפיו של אדם הראשון]⁵⁷, ונשמתו כלולה מקל
 48 הנשמות שבישראל (פנשמת אדם הראשון⁵⁸)⁵⁹, הרי
 49 עבודתו של יעקב (ויקח מאבני המקום גו') היא נתינת כח
 50 לבנים ביתר שאת וביתר עז.

51 והענין הוא, דויצא יעקב
 52 מבאר שבע וילך חרנה
 53 קאי⁶⁰ על ירידת הנשמה
 54 בגוף, שירדה מאגרא⁶¹
 55 רמה [=מגג גבוה] (באר
 56 שבע) לבירא עמיקתא
 57 [=לבור עמוק] (חרנה).
 58 וכמו שיעקב, בכדי
 59 שיוכל ללכת לחרן נמשך
 60 לו כח נעלה יותר - ענין
 61 צוה ישועות יעקב (פנ"ל)
 62 סעיף ה), על-דרך-זה
 63 הוא גם בויילך חרנה
 64 שבכל אחד ואחד
 65 מישראל, שלפני ירידת
 66 הנשמה למטה לבירא
 67 עמיקתא, שזהו ענין
 68 וילך חרנה, נותנים לה
 69 כח במיוחד שתוכל לעבד
 70 עבודתה בבורר הגוף
 71 ונפש הבהמית [=נפש שכל
 72 ענינה להתאוות לדברים גשמיים
 73 כבהמה] וחלקה בעולם
 74 [=כל הדברים הגשמיים
 75 שמתעסק עמם לצרכי גופן]
 76 בכוח הנשמה לזככם ולהעלותם

ולא עוד, אלא שנישם מראשותיו, שהגביה והעלה את
 האבן עד שיגביה את ראשו, ויש לומר עוד יתרה מזה
 שהאבן למעלה מראשו⁵⁵ של יעקב, היינו למעלה
 מבחינת היו"ד דיעקב⁵⁶ (שהוא הראש שלו, פנ"ל). ועל
 זה התפלל והאבן הזאת גו' יהיה בית אלקים, שהאבן
 הזאת (אבן אחת, שעשה מרובי אבנים) תהיה לא רק
 למעלה מבחינת הראש (היו"ד) דיעקב, אלא שתהיה
 למעלה יותר - בית אלקים, בית (ודירה) לעצמותו
 יתברך.

ז) והנה ג' ענינים הנ"ל שהיו ביעקב - (א) יציאתו
 מבאר שבע לחרן, (ב) עבודתו (לאחרי
 היציאה מבאר שבע) ויקח מאבני המקום גו', (ג)
 (שעל-ידי התפלה שלו) נעשתה האבן הזאת (שלקח
 מאבני המקום) בית אלקים - ישנם גם בכל אחד ואחד
 מישראל. דמעשה אבות סימן ונתינת כח לבנים (פנ"ל
 סעיף ב), ובפרט הענינים דיעקב. דמפיון ששופריה
 דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון⁵⁷, ונשמתו כלולה
 מקל הנשמות שבישראל (פנשמת אדם הראשון⁵⁸)⁵⁹,
 הרי עבודתו של יעקב (ויקח מאבני המקום גו') היא
 נתינת כח לבנים ביתר שאת וביתר עז.

והענין הוא, דויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה
 קאי⁶⁰ על ירידת הנשמה בגוף, שירדה
 מאגרא⁶¹ רמה (באר שבע) לבירא עמיקתא (חרנה).
 וכמו שיעקב, בכדי שיוכל
 ללכת לחרן נמשך לו כח נעלה יותר - ענין צוה ישועות יעקב (פנ"ל סעיף ה),
 על-דרך-זה הוא גם בויילך חרנה שבכל אחד ואחד מישראל, שלפני ירידת
 הנשמה למטה לבירא עמיקתא, שזהו ענין וילך חרנה, נותנים לה כח במיוחד
 שתוכל לעבד עבודתה בבורר הגוף ונפש הבהמית וחלקה בעולם. וכידוע⁶²

מפסוק זה גופא [ומה שמסיים "וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו" הוא לתוספת
 רא"י]. וראה גם משכיל לדוד עה"פ: "דק"ל (לרש"י) דהול"ל וישימם כיון דרבים היו." (55) ראה
 גו"א עה"פ: "לשון מראשותיו משמע . . למעלה מראשו". ושם, שמה מוכיח רש"י "עשאן כמין
 מרוב סביב לראשו." (56) תו"ח פרשתנו (ס"ג - כג, ג"ד). וראה גם תו"א ריש פרשתנו. (57) ב"מ פד,
 א. (58) שער הגלגולים להאריז"ל הקדמה וא"ו ואילך. ובכ"מ. וראה שמו"ר פ"מ, ג. (59) אגה"ק ס"ז
 (קיא, ב). (60) אור החיים פרשתנו כח, יד. הובא ונתבאר בקיצורים והערות לתניא ע' נז. ד"ה ויצא
 תר"ל (סה"מ תר"ל ע' כט ואילך). (61) ע"פ לשון חז"ל - חגיגה ה, ב. (62) קיצורים והערות לתניא
 ע' מח ואילך. ד"ה ויצא תר"ל (סה"מ תר"ל ס"ע לא ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לקדושה. וכידוע⁶² בעננן שקודם ירדת הנשמה לגוף משביעין אותו
2 תהי צדיק ואל תהי רשע⁶³. וזהו מה שפיתוב ויצא יעקב
3 מבאר שבע גו', שפרוש מבאר שבע הוא⁶⁴ מה שמשיביעין
4 אותו תהי צדיק כו' [שיש בזה ג' פרושים, שבועה, שבע
5 ושבע, פמבאר בכמה
6 מקומות⁶⁵] שהיא נתינת
7 כח במיחד על עבודת
8 הנשמה בירידתה למטה.
9 לסיכום, "ויצא יעקב מבאר
10 שבע" - ירדת הנשמה מלמעלה,
11 שקודם ירידתה "משביעים"
12 אותה ("שבע" מלשון "שבועה")
13 ונותנים לה כוח ("שבע" מלשון
14 'שובע') שתוכל לעבוד עבודתה
15 בעולם-הזה - "וילך חרנה".
16 בסעיפים ח"ב יתחיל לבאר כמה
17 אופנים בעבודת הנשמה בעולם,
18 ועיקר עבודתה - "ויקח מאבני
19 המקום", שבוה שני פירושים:
20 'אבנים' - 'דומם' שבארם,
21 'ואבנים' - דומם (עניינים
22 חומריים) שבעולם.
23 והנה עבודת הנשמה
24 בירידתה למטה היא
25 (בכללות) בשני ענינים.
26 א', למוד התורה וקיום
27 המצוות, דעל-ידי למוד
28 התורה וקיום המצוות
29 למטה דוקא מתעלית
30 הנשמה למעלה יותר
31 מכמו שהיתה קדם
32 ירידתה. וכידוע⁶⁶
33 דהתורה והמצוות שלמטה דוקא נעשים לבוש להנשמה בגן
34 עדן שעל-ידם היא משגת ונהנית מאור-אין-סוף וכל זה הוא
35 עילוי הנעשה בנשמה עצמה. וב', הברור דגוף ודנפש הבהמית

בעננן משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע⁶³. וזהו
מה שפיתוב ויצא יעקב מבאר שבע גו', שפרוש מבאר
שבע הוא⁶⁴ מה שמשיביעין אותו תהי צדיק כו' [שיש
בזה ג' פרושים, שבועה, שבע ושבע, פמבאר בכמה
מקומות⁶⁵] שהיא נתינת כח במיחד על עבודת הנשמה
בירידתה למטה.

ח) והנה עבודת הנשמה בירידתה למטה היא
(בכללות) בשני ענינים. א', למוד התורה
וקיום המצוות, דעל-ידי למוד התורה וקיום המצוות
למטה דוקא מתעלית הנשמה למעלה יותר מכמו
שהיתה קדם ירידתה. וכידוע⁶⁶ דהתורה והמצוות
שלמטה דוקא נעשים לבוש להנשמה בגן עדן שעל-
ידם היא משגת ונהנית מאור-אין-סוף. וב', הברור דגוף
ודנפש הבהמית וחלקו בעולם. שזה נעשה על-ידי קיום
המצוות⁶⁷, ויש לומר עוד יותר - על-ידי העבודה דכל
מעשיך יהיו לשם שמים⁶⁸, ובפרט על-ידי בכל דרכיך
דעהו⁶⁹, דלא רק שעשיתו דברי הרשות תהיה לך
שמים, אלא שגם בהם גופא (בכל דרכיך) יהיה דעהו⁷⁰
[דעת באלקות, שדעת הוא למעלה גם מחכמה, פמבאר
בארפה בהמשך עת"ר⁷¹ ובכמה מקומות]. וזהו ונתן לי
לחם לאכל ובגד ללבש ושכתי בשלום אל בית אבי,
לחם לאכל ובגד ללבש הוא למוד התורה וקיום
המצוות⁷² כידוע⁷³ שתורה היא לחם ומזון הנשמה,
בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו ואזי יחיה ויתקיים, כך
בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת
בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים, נעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחיי

36 ויש
37 לומר עוד יותר - על-ידי העבודה שמתעסק בעניני העולם באופן
38 דכל מעשיך יהיו לשם שמים⁶⁸, ובפרט על-ידי בכל דרכיך
39 דעהו⁶⁹, דלא רק שעשיתו דברי הרשות [=עסקי חולין] תהיה
40 לשם שמים, אלא שגם
41 בהם גופא (בכל דרכיך)
42 יהיה דעהו⁷⁰ [דעת
43 [התקשרות חזקה] באלקות,
44 שדעת הוא למעלה גם
45 מחכמה, פמבאר בארפה
46 בהמשך עת"ר⁷¹ [=סדרת המאמרים
47 שנאמרה בשנת] עת"ר⁷¹
48 ובכמה מקומות] "בכל
49 דרכיך דעהו" - הדברים
50 הגשמיים עצמם יחפכו לקדושה
51 (כאכילה בשבת שהאכילה עצמה
52 נעשית מצוה, וכך באכילה בימי
53 החול יורגש "דעהו", וכפי
54 שהמשנה (אבות פרק ג') אומרת:
55 שלוש שאכלו על שלחן אחד
56 ואמרו עליו דברי תורה כאילו
57 אכלו משלחנו של מקום, שנאמר
58 "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני
59 ה'". וזהו ונתן לי לחם
60 לאכל ובגד ללבש ושכתי
61 בשלום אל בית אבי,
62 לחם לאכל ובגד ללבש
63 הוא למוד התורה וקיום
64 המצוות⁷² כידוע⁷³
65 שתורה היא לחם ומזון
66 הנשמה - "כמו שהלחם
67 הגשמי זן את הגוף כשמכניסו

63) נדה (ל, ב. 64) אור החיים דלעיל הערה 60 - הובא בקיצורים והערות לתניא וכד"ה ויצא תר"ל שבהערה הנ"ל. ובאור"ת
פרשתנו קעב, ב. 65) קיצורים והערות לתניא ע' נח. ד"ה ועשית חג שבועות חצר"ת. ובכ"מ. 66) תו"א מג"א צח, ב (בנוגע לתורה).
מקץ לב, ד ואילך (בנוגע למצוות). ולהעיר, דמהמבואר בתו"א מקץ שם (לג, סע"ב ואילך) החילוק בין לבושי המצוות לביורר
נה"ב, מובן, דזה שהמצוות נעשים לבושים להנשמה הוא (לא כ"כ) מצד הביורר שנעשה ע"י קיום המצוות (אלא) מצד המצוות
גופא. 67) בתניא פל"ז (מז, א) שגם ע"י לימוד התורה נעשה הביורר דהגוף ודנה"ב. אבל עיקר הביורר הוא ע"י קיום המצוות
דוקא - ראה תניא פל"ה (מה, א). 68) אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 646
בהערה ד"ה כל מעשיך לשם שמים. 69) משלי ג, ו. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב. 70) ראה בארוכה לקו"ש
ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104. 71) ד"ה ואני נתתי ושלאחריו (סה"מ עת"ר ע' קיז ואילך). 72) ראה תו"ח פרשתנו כו, א.
73) ראה תניא פ"ה. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 החיים אין-סוף ברוך-הוא" (תניא פרק ה') והמצוות הם לבושים
 2 דהנשמה - על ידי המצוות נעשה "לבוש" רוחני לנשמה, ושבתי
 3 בשלום הוא ענין עבודת הבוררים. לסיכום, בקשת יעקב: "נתן לי
 4 לחם לאכול ובגד ללבוש" - לימוד תורה וקיום מצוות. "ושבתי בשלום" -
 5 ביורר הגוף וחלקו בעולם.

אכני המקום, אכני לשון רבים (פנ"ל), והתכלית דירידת
 הנשמה למטה (ויצא יעקב גו' חרנה) הוא (לא בשביל עצמה
 בשביל האור שנמשך לה על-ידי תורה ומצוות, כי אם)
 בשביל העבודה דויקח מאכני המקום, לקחת את הדברים
 התחתונים (הגוף ונפש
 הבהמית וחלקו בעולם),
 ובאפן דויקח, שנעשה
 'בעל-הבית' על "אכני
 המקום", ומושל ושולט
 עליהם, ולעשות מהם
 דירה לו יתברך.

והמצוות הם לבושים דהנשמה, ושבתי בשלום הוא
 ענין עבודת הבוררים.

וזהו שהעבודה שלאחרי ויצא יעקב מבאר שבע
 וילך חרנה (ירידת הנשמה בגוף) היא ויקח
 מאכני המקום גו'. דהנה דודע⁷⁴ שהפונה בירידת
 הנשמה למטה היא לא בשביל הנשמה אלא בכדי לברר
 ולזכך הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, שעל-ידי-זה
 דוקא נתגלה הפונה דנתאנה⁷⁵ הקב"ה להיות לו יתברך
 דירה בתחתונים, בתחתון שאין תחתון למטה ממנו⁷⁶.
 וזהו שעקר עבודת הנשמה בירידתה למטה (ויצא יעקב
 גו' חרנה) הוא ויקח מאכני המקום גו', "מקום" הוא
 מציאות כזו שהאור האלקי שבו הוא בהעלם והסתר
 [נפנ"ל (סעיף ו) דזה ששם הו' (ברבוע) בגימטריא
 מקום - הפונה בזה היא, ששם הו' הוא בהעלם והסתר
 בהמקום (באפן דגימטריא). דהגם שכל מציאות המקום
 (עולם) הוא ששם הו' מהנה אותו תמיד מאין ליש,
 מכל-מקום אפן מציאותו של שם הו' בהעולם הוא רק
 באפן של גימטריא, בחינת העלם והסתר], וכזה גופא
 - אכני המקום, אכני לשון רבים (פנ"ל), והתכלית
 דירידת הנשמה למטה (ויצא יעקב גו' חרנה) הוא (לא
 בשביל האור שנמשך לה על-ידי תורה ומצוות, כי אם)
 בשביל העבודה דויקח מאכני המקום, לקחת את
 הדברים התחתונים (הגוף ונפש הבהמית וחלקו
 בעולם), ובאפן דויקח, שנעשה 'בעל-הבית' ומושל
 ושולט עליהם, ולעשות מהם דירה לו יתברך.

יש להוסיף, דבענין הבוררים גופא יש יתרון
 בהבורר דדברי הרשות
 על-ידי שעושה אותם
 לשם שמים על הבורר
 דדברים הגשמיים שעל-
 ידי קיום המצוות, כי
 על-ידי הבורר דדברי
 הרשות (שגם כשעושה
 אותם לשם שמים הם
 נשואים דברי הרשות,
 "כל מעשיך יהיו לשם-שמים"
 מעשיך - מעשים שלך)
 נשלמת יותר הפונה
 דדירה בתחתונים, תחתון
 שאין תחתון למטה
 ממנו. ועל-פי-זה יוכן
 יותר זה שהעבודה
 (שבשבילה ירדה
 הנשמה למטה) היא
 "ויקח מאכני המקום",
 ד"מקום" הוא מציאות

יש להוסיף, דבענין הבוררים גופא יש יתרון בהבורר דדברי הרשות על-ידי
 שעושה אותם לשם שמים על הבורר דדברים הגשמיים שעל-ידי קיום
 המצוות, כי על-ידי הבורר דדברי הרשות (שגם כשעושה אותם לשם שמים הם
 נשואים דברי הרשות, מעשיך) נשלמת יותר הפונה דדירה בתחתונים, תחתון
 שאין תחתון למטה ממנו. ועל-פי-זה יוכן יותר זה שהעבודה (שבשבילה ירדה
 הנשמה למטה) היא "ויקח מאכני המקום", ד"מקום" הוא מציאות

וזהו שהעבודה שלאחרי ויצא יעקב מבאר שבע
 וילך חרנה (ירידת הנשמה בגוף) היא ויקח
 מאכני המקום גו'. דהנה דודע⁷⁴ שהפונה בירידת
 הנשמה למטה היא לא בשביל הנשמה אלא בכדי לברר
 ולזכך הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, שעל-ידי-זה
 דוקא נתגלה הפונה דנתאנה⁷⁵ הקב"ה להיות לו יתברך
 דירה בתחתונים, בתחתון שאין תחתון למטה ממנו⁷⁶.
 וזהו שעקר עבודת הנשמה בירידתה למטה (ויצא יעקב
 גו' חרנה) הוא ויקח מאכני המקום גו', "מקום" הוא
 מציאות כזו שהאור האלקי שבו הוא בהעלם והסתר
 [נפנ"ל (סעיף ו) דזה ששם הו' (ברבוע) בגימטריא
 מקום - הפונה בזה היא, ששם הו' הוא בהעלם והסתר
 בהמקום (באפן דגימטריא). דהגם שכל מציאות המקום
 (עולם) הוא ששם הו' מהנה אותו תמיד מאין ליש,
 מכל-מקום אפן מציאותו של שם הו' בהעולם הוא רק
 באפן של גימטריא, בחינת העלם והסתר], וכזה גופא
 - אכני המקום, אכני לשון רבים (פנ"ל), והתכלית
 דירידת הנשמה למטה (ויצא יעקב גו' חרנה) הוא (לא
 בשביל האור שנמשך לה על-ידי תורה ומצוות, כי אם)
 בשביל העבודה דויקח מאכני המקום, לקחת את
 הדברים התחתונים (הגוף ונפש הבהמית וחלקו
 בעולם), ובאפן דויקח, שנעשה 'בעל-הבית' ומושל
 ושולט עליהם, ולעשות מהם דירה לו יתברך.

74 ראה תניא פל"ז (מח, ב). וזה בא בהמשך למ"ש שם רפ"ו, שתכלית הבריאה הוא שיהי' דירה
 לו ית' בתחתונים (בעוה"ז הגשמי) שאין תחתון למטה ממנו. 75 ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג.
 במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. 76 תניא שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כִּזּו שֶׁהָאוֹר הָאֱלֹקִי שָׁבוּ הוּא בְּהֶעֱלֵם וְהִסְתֵּר פִּנְיָו, דִּישׁ
 2 לֹמֵר, שְׂקָאֵי (בְּעֶקֶר) עַל דְּבָרֵי הָרְשׁוּת, שְׁגָם לְאַחֲרֵי
 3 הָעֲבוּדָה שִׁמְשַׁתְּמָם בָּהֶם "לִשְׁם שָׁמַיִם" נִשְׂאָרִים הֵם "מַעֲשֵׂיךָ"
 4 דְּהֶאָדָם. לְסִיכּוּם, בַּעֲבוּדַת הָאָדָם - "וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמִּקְוֹם", לִקְחַת (בְּאוֹפֶן

גדולתו) וּבְכַחֲמֵינָהּ הָאֲצִילוּת (הַטַּעַם בְּכַדֵּי שְׂתִיגְלוֹ, בַּעֲלוֹם
 האצילות אכן נתגלה ומאיר כוחו הגדול), וּמִקְוֹם וְשָׂרֵשׁ טַעְמִים אֱלוֹ
 הוּא בְּכַחֲמֵינָהּ הַגְּלוּיִים - דְּרִגּוֹת שַׁחֲוֹן מַעֲצֻמוֹת, בָּהֶם שֵׁיךְ לֹמֵר טַעְמִים
 וּסְבִירוֹת מְדוּעַ הוֹצֵרֶךְ לְבְרוּא הָעוֹלָם (כְּמוֹ לְמַשֵּׁל בְּאָדָם, כֹּאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ רִצּוֹן לְדַבֵּר

5 של 'שליטה') אֶת הַדְּבָרִים
 6 הַתַּחֲתוֹנִים (גּוֹף וּנְפֹשׁ-הַבְּהֵמִית
 7 וְחַלְקוֹ בַּעֲלוֹם) וְלַעֲשׂוֹתָם 'דִּירָה'
 8 לְקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

הָאֱלֹקִי שָׁבוּ הוּא בְּהֶעֱלֵם וְהִסְתֵּר פִּנְיָו, דִּישׁ לֹמֵר,
 שְׂקָאֵי (בְּעֶקֶר) עַל דְּבָרֵי הָרְשׁוּת, שְׁגָם לְאַחֲרֵי הָעֲבוּדָה
 הֵם "מַעֲשֵׂיךָ" דְּהֶאָדָם.

9 מִסוּיִם וּמִבְּאֵר בִּשְׂכַל טַעַם לְרִצּוֹן,
 10 סְבָרָא זֹו מְגִיעָה רַק מֵהַכּוֹחוֹת
 11 הַחִיצוֹנִיִּים שָׁבוּ. אֵךְ לְמַעֲלָה מֵהֶם
 12 יִשְׁנוּ אֶת הַרִצּוֹן הָעֲצָמִי. מֵה־

13 שְׂאִינ־כֵּן עֲנִין נִתְאַוָּה
 14 הַקִּבְּ"ה לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבַּרְךָ
 15 דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים [שְׂמַצְד
 16 זֶה הַצִּרְף לְהִיּוֹת הַתְּהוּוֹת
 17 עוֹלָם הַזֶּה הַתַּחֲתוֹן דּוֹקָא
 18 שְׂאִין תַּחֲתוֹן לְמַטָּה
 19 מִמֶּנּוּ] הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ
 20 יִתְבַּרְךָ. וּכְמֵאֲמַר רַבְּנֵי
 21 הַזִּקְנָן⁸¹ (בְּעֲנִין נִתְאַוָּה כּו')
 22 דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים) "אוּיָף

9 יו"ד) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם גִּדְּל הָעֲלִיָּה דְּאֲבָנֵי הַמִּקְוֹם
 10 [לְאַחֲרֵי שְׁנַעֲשִׂים אָבֶן אַחַת, עַל-יְדֵי
 11 עֲבוּדַת הַבְּרוּרִים], שֶׁהֵם מִתְעַלִּים לְמַעֲלָה מִבְּכַחֲמֵינָהּ
 12 הָרֵאשׁ דִּיעֶקֶב (וַיִּשֶׁם מִרְאֲשׁוֹתָיו), וְעַד אֲשֶׁר (לְאַחֲרֵי גְמַר
 13 הַבְּרוּרִים) וְהָאָבֶן הַזֶּאת גו'. יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים, שֶׁהַפְּנִיָּה
 14 בָּזָה הִיא (פִּנְיָו לְסִעִיף א) לֹא לְאֱלֹקִים סֶתֶם כִּי-אִם
 15 לְבַחֲמֵינָהּ וְהִיא הַנִּי' לִי לְאֱלֹקִים. דְּהִנֵּה יְדוּעָה⁷⁷ שְׂתַכְלִית
 16 הַפְּנִיָּה הָאֲמִתִּית בְּכִרְיַאת וְהַתְּהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת הוּא מֵה
 17 שְׁנִתְאַוָּה הַקִּבְּ"ה לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבַּרְךָ דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים,
 18 בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי שְׂאִין תַּחֲתוֹן לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. דְּהִגָּם
 19 שֵׁישׁ כְּפֹה טַעְמִים לְכִרְיַאת הָעוֹלָם⁷⁸ [בְּגִין דִּישְׂתַּמּוּדְעוֹן
 20 לִי⁷⁹ וּבְכַדֵּי שְׂתִיגְלוֹ שְׁלֵמוֹת כַּחוֹתְיוֹ כּו'⁸⁰], הַנֵּה
 21 טַעְמִים אֱלוֹ הֵם בְּנִשְׁמוֹת דְּאֲצִילוּת (הַטַּעַם בְּגִין
 22 דִּישְׂתַּמּוּדְעוֹן) וּבְכַחֲמֵינָהּ הָאֲצִילוּת (הַטַּעַם בְּכַדֵּי
 23 שְׂתִיגְלוֹ), וּמִקְוֹם וְשָׂרֵשׁ טַעְמִים אֱלוֹ הוּא בְּכַחֲמֵינָהּ
 24 הַגְּלוּיִים. מֵה־שְׂאִינ־כֵּן עֲנִין נִתְאַוָּה הַקִּבְּ"ה לְהִיּוֹת לוֹ
 25 יִתְבַּרְךָ דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים [שְׂמַצְד זֶה הַצִּרְף לְהִיּוֹת
 26 הַתְּהוּוֹת עוֹלָם הַזֶּה הַתַּחֲתוֹן דּוֹקָא שְׂאִין תַּחֲתוֹן לְמַטָּה
 27 מִמֶּנּוּ] הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ. וּכְמֵאֲמַר רַבְּנֵי הַזִּקְנָן⁸¹
 28 (בְּעֲנִין נִתְאַוָּה כּו') דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים) "אוּיָף אֶת תְּאַוָּה אִיז
 29 קִיין קְשִׁיא", שֶׁהַעֲנִין דִּנְתְּאַוָּה הוּא בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ
 30 שְׂאִין שְׂיָךְ שֶׁם עֲנִין קְשִׁיוֹת. וְזֶהוּ וְהָאָבֶן הַזֶּאת גו'. יִהְיֶה
 31 בֵּית אֱלֹקִים, שֶׁהַפְּנִיָּה בְּ'אֱלֹקִים' כֵּן הִיא לְבַחֲמֵינָהּ הָעֲלֵם
 32 הָעֲצָמִי, שֶׁהַדְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים דּוֹקָא (בְּכַחֲמֵינָהּ אָבֶן, דּוּמָם)
 33 יִהְיוּ בֵּית וְדִירָה לְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ.

23 אֶת תְּאַוָּה אִיז קִיין קְשִׁיא"
 24 [=על תאווה אין שום קושיה],
 25 שֶׁהַעֲנִין דִּנְתְּאַוָּה הוּא
 26 בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ שְׂאִין
 27 שְׂיָךְ שֶׁם עֲנִין קְשִׁיוֹת.
 28 וְזֶהוּ וְהָאָבֶן הַזֶּאת גו'
 29 יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים,
 30 שֶׁהַפְּנִיָּה בְּ'אֱלֹקִים' כֵּן הִיא
 31 לְבַחֲמֵינָהּ הָעֲלֵם
 32 הָעֲצָמִי, שֶׁהַדְּבָרִים
 33 הַגִּשְׁמִיִּים דּוֹקָא (בְּכַחֲמֵינָהּ
 34 אָבֶן, דּוּמָם) יִהְיוּ בֵּית
 35 וְדִירָה לְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ.
 36 לְסִיכּוּם, "וַיִּשֶׁם מִרְאֲשׁוֹתָיו" -
 37 אֲבָנֵי הַמִּקְוֹם, עֲנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים
 38 מִתְרוֹמְמִים מֵעַל דְּרַגַּת יַעֲקֹב.
 39 "וְהַאֲבֵן.. יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים" -
 40 לְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ (לְשִׁמְעָלָה מִכֹּל
 41 דְּרִגּוֹת הַגְּלוּיִים) שְׁנִתְאַוָּה
 42 (לְמַעֲלָה מִשְׂכַּל וְטַעַם) לְהִיּוֹת לוֹ
 43 דִּירָה דּוּקָא בְּמִקְוֹם תַּחֲתוֹן
 44 בִּיחֹד.

21 לא לְאֱלֹקִים סֶתֶם שֶׁם
 22 הַמּוֹרָה עַל צְמֻצוֹם הָאוֹר, כִּי-
 23 אִם לְבַחֲמֵינָהּ וְהִיא הַנִּי' לִי
 24 לְאֱלֹקִים - גַּם שֶׁם הוּא, הַמּוֹרָה
 25 עַל גִּילּוּי, נִחְשָׁב רַק לְאֱלֹקִים
 26 (כִּיִּין שִׁתְּגַלֶּה אוֹר גְּבוּה יוֹתֵר).
 27 דְּהִנֵּה יְדוּעָה⁷⁷ שְׂתַכְלִית
 28 הַפְּנִיָּה הָאֲמִתִּית בְּכִרְיַאת
 29 וְהַתְּהוּוֹת הָעוֹלָמוֹת הוּא
 30 מֵה שְׁנִתְאַוָּה הַקִּבְּ"ה
 31 לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבַּרְךָ דִּירָה
 32 בְּתַחֲתוֹנִים, בְּעוֹלָם הַזֶּה
 33 הַגִּשְׁמִי שְׂאִין תַּחֲתוֹן
 34 לְמַטָּה מִמֶּנּוּ. דְּהִגָּם שֵׁישׁ
 35 כְּפֹה טַעְמִים לְכִרְיַאת
 36 הָעוֹלָם⁷⁸ [בְּגִין
 37 דִּישְׂתַּמּוּדְעוֹן לִי⁷⁹ =כו'
 38 שִׁדְעוֹ גְּדוּלְתוֹן וּבְכַדֵּי
 39 שְׂתִיגְלוֹ שְׁלֵמוֹת כַּחוֹתְיוֹ
 40 כּו'⁸⁰] = כּוֹחוֹ הַגְּדוֹל (שִׁיכוֹל

37 יִהְיוּ בֵּית וְדִירָה לְעֲצָמוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ.
 38 (יא) וְהִנֵּה עֲנִין וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמִּקְוֹם גו' יִשְׁנוּ גַּם בְּהֶאָדָם
 39 עֲצָמוֹ. וְהַעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה יְדוּעָה⁸² שְׂאֲבָנִים הֵן

41 להוות עולמות) יִצָּא מֵהַכּוֹחַ אֶל
 42 הַפּוֹעֵל], הַנֵּה טַעְמִים אֱלוֹ
 43 הֵם בְּנִשְׁמוֹת דְּאֲצִילוּת
 44 (הַטַּעַם בְּגִין
 45 דִּישְׂתַּמּוּדְעוֹן, שִׁנְשִׁמוֹת אֱלוֹ
 46 הַנִּמְצָאוֹת בְּאֲצִילוּת אֲכַן מְכִירִים

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

47 (77 ראה המשך תרס"ו ע' ז (וראה שם ע' ה). שם ע' תמו. 78) וראה
 48 שיחת מוצאי ש"פ נח ה'תשל"ח ס"ד ובהערות שם (לקו"ש ח"כ ע'
 49 283-4). (79) זח"ב מ"ב, ב"ב. 80) ע"ח בתחלתו. שער ההקדמות
 50 להאריז"ל הקדמה ג. וראה לקו"ש שם הערה 24. 81) הובא באוה"ת
 51 בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז. ובכ"מ. 82) תו"א פרשתנו (כא,

ביאור בדרך אפשר

1 אותיות⁸³, כי כמו שְׁאֲבָנִים הֵן דוּמָם בֵּן הָאוֹתִיּוֹת הֵם בְּחִינַת
 2 הַדוּמָם שֶׁבְכַחוֹת הָאָדָם שֶׁהֵן רַק כְּמוֹ דוּמָם לְגַבִּי אֹרֶן הַשֶּׁכֶל הַמְלוּבֹשׁ
 3 בְּהֵן. אָבֵל אֶף-עַל-פִּי-כֵן, וּמִטַּעַם זֶה גּוֹפָא, מִמְשִׁיכִים הֵם
 4 ('אוֹתִיּוֹת' מְלִשׁוֹן הַפְּסוּק: אֶתָּא⁸⁴ בְּקָר⁸⁵ [=בא הבוקר], עֲנִין גִּילוי
 5 וְהַמְשָׁכָה) בְּחִינַת אֹרֶן

ביאור בדרך אפשר

35 בְּעִבּוּדַת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהָעֲבוּדָה דְּבַחֲנִינַת
 36 אוֹתִיּוֹת, דוּמָם שְׁבָאָדָם, מְגַעַת לְמַעְלָה יוֹתֵר מִהָעֲבוּדָה
 37 דְּבַחֲנִינַת הַשֶּׁכֶל (מְרֵאֲשׁוֹתִי). לְסִיכּוּם, בְּעִבּוּדַת הָאָדָם עִם עֲצֻמוֹ -
 38 "וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמִּקּוֹם" - אוֹתִיּוֹת שְׁבוּ, דוּמָם שְׁבָאָדָם. "וַיִּשֶׂם מְרֵאֲשׁוֹתִי" -
 39 עֲבוּדָה זֹאת מְקוּרָה לְמַעְלָה יוֹתֵר

40 (ולכן מעוררת וממשיכה מדרגה
 41 נעלית יותר) מאשר עבודה
 42 בשכל.

43 (יב) וּשְׁנֵי פְרוּשִׁים הֵנָּה ל'
 44 בְּוִיקַח מֵאֲבְנֵי הַמִּקּוֹם גּו',
 45 [הָעֲבוּדָה בְּבַחֲנִינַת הַדוּמָם
 46 שְׁבָאָדָם (דְּלַעִיל סְעִיף
 47 יא) וְהָעֲבוּדָה דְּבִירוֹר
 48 דְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים
 49 שְׁבַעֲוֹלָם (דְּלַעִיל סְעִיף
 50 ט)] שִׁיכִים זֶה לָזֶה. כִּי
 51 הַבִּירוֹר דְּעִנְיָנִי עוֹלָם הִזָּה
 52 הַגְּשָׁמִי (אֲבָנֵי הַמִּקּוֹם
 53 דְּעוֹלָם) הוּא עַל-יְדֵי
 54 הַדוּמָם שְׁבָאָדָם, כֹּחַ
 55 הַדְּבִירוֹ, וּבְעֶקֶר - כֹּחַ
 56 הַמַּעֲשָׂה⁹⁰, שֶׁהַמַּעֲשָׂה
 57 הוּא הָעֶקֶר⁹¹. וַיִּשׁ
 58 לְהוֹסִיף, שֶׁהַשְּׂיִיכוֹת
 59 דְּשְׁנֵי עֲנִינִים אֵלוּ הֵינּוּ לֹא
 60 רַק מֵצַד עֲנִין הַ"תַּחְתּוֹן"
 61 (אָבֵן, דוּמָם) שְׁבָהָם
 62 [שֶׁהַפְּעֻלָּה בְּגִשְׁמִיּוֹת
 63 הָעוֹלָם הִיא עַל-יְדֵי
 64 כַחוֹת הַתַּחְתּוֹנִים

הַדוּמָם שְׁבָאָדָם, כֹּחַ הַדְּבִירוֹ, וּבְעֶקֶר - כֹּחַ הַמַּעֲשָׂה⁹⁰, שֶׁהַמַּעֲשָׂה הוּא הָעֶקֶר⁹¹.
 וַיִּשׁ לְהוֹסִיף, שֶׁהַשְּׂיִיכוֹת דְּשְׁנֵי עֲנִינִים אֵלוּ הֵינּוּ לֹא רַק מֵצַד עֲנִין הַ"תַּחְתּוֹן"
 (אָבֵן, דוּמָם) שְׁבָהָם [שֶׁהַפְּעֻלָּה בְּגִשְׁמִיּוֹת הָעוֹלָם הִיא עַל-יְדֵי כַחוֹת הַתַּחְתּוֹנִים

6 נְעִלָה בְּיוֹתֵר. וְעַל-דֶּרֶךְ
 7 הַיְדוּעָה⁸⁶ הַמְבוּאָר בַּחֲסִידוּת
 8 בְּפִירוּשׁ הַפְּתוּב⁸⁷ כִּי לֹא
 9 עַל הַלְחָם לְבָדוֹ יִחְיֶה
 10 הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא
 11 פִי הוֹי' יִחְיֶה הָאָדָם, דְּזֶה
 12 שֶׁהַלְחָם מְחִיָּה אֶת הָאָדָם
 13 הוּא לְפִי שֶׁהַמוֹצֵא פִי
 14 הוֹי' שְׁבַלְחָם (צוּמַח) -
 15 הַחַיּוֹת הָאֱלֵקוֹת הַנִּמְצָאִים בַּחוּץ
 16 הַלְחָם הוּא נְעִלָה יוֹתֵר
 17 (בְּשָׂרָשׁוֹ) מִהַמוֹצֵא פִי
 18 הוֹי' שְׁבָאָדָם, דְּזֶה גּוֹפָא
 19 שְׂיָרֵד לְמַטָּה יוֹתֵר מוֹרָה
 20 שְׁבַעֲוֹלָה הוּא נְעִלָה
 21 יוֹתֵר, דְּכָל הַגְּבוּהָ יוֹתֵר
 22 יוֹרֵד לְמַטָּה יוֹתֵר, עַל-
 23 דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם בְּעִנְיָן
 24 הָאוֹתִיּוֹת, דוּמָם
 25 (שְׁבָאָדָם), שֶׁשְּׂרָשָׁם הוּא
 26 לְמַעְלָה יוֹתֵר גַּם מִבְּחִינַת
 27 צוּמַח שְׁבָאָדָם - מִידוּת
 28 שְׁבוּ⁸⁸, דְּכָל הַגְּבוּהָ
 29 גְּבוּהָ⁸⁹ יוֹתֵר יוֹרֵד לְמַטָּה
 30 מַטָּה יוֹתֵר. וְזֶהוּ עֲנִין
 31 וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמִּקּוֹם
 32 וַיִּשֶׂם מְרֵאֲשׁוֹתִי (וּפְירוּשׁ
 33 "מְרֵאֲשׁוֹתִי" - לְמַעְלָה
 34 כְּמוֹ מְרֵאֲשׁוֹתִי)

(א). תו"ח שם (כב, סע"ד ואילך). ובכ"מ. בתו"א ותו"ח שם, שאבני המקום הם האותיות דדבר הוי' שבהם נבראו שמים וארץ. אבל ראה הגהות הצ"צ לתו"א שם (אוה"ת פרשתנו קצה, א ואילך בשוה"ג (ד) שקאי גם על אותיות התפלה וכו' - אותיות שבאדם. (83) ראה ספר יצירה פ"ד מ"ב (ובמפרשים שם). (84) ישע"י כא, יב. (85) תו"א מקץ מב, ב. סה"מ תקס"ג ח"א ע' שיא. אוה"ת פרשתנו שם קצה, ב בשוה"ג (ד). אוה"ת בשלח ס"ע שצא. ובכ"מ. וראה של"ה ג, ב. (86) תו"א בשלח סה, ד ואילך. לקו"ת צו יג, ב ואילך. מטות פב, א. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תקעה. וש"נ. אוה"ת שלח כרך ו' ע' א'תשע ואילך. וש"נ. סה"מ הש"ת ע' כו. ה'תש"ח ע' 98-99. ד"ה נתת ליראיך ה'תשלו"י ס"ז (תו"מ סה"מ תמוז ע' נד). וש"נ. (87) עקב ח, ג. ל"ת וס' הליקוטים להאריז"ל ע"ה פ. (88) ראה תו"א בראשית ד, ג"ד. (89) כ"ה הלשון (גבוה גבוה - ב' פעמים) בלקו"ת שה"ש כג, א. תו"ח פרשתנו כג, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ריש ע' תצז. סה"מ הש"ת וה'תש"ח שם. ובכ"מ. (90) ראה תניא פל"ה, ש"כדי להמשיך. גם על גופו כו"י אינו מספיק דיבור (התורה) כ"א "צריך לקיים מצוות מעשיות הנעשים ע"י הגוף ממש" - אף שבכללות נעשה זה גם ע"י הדיבור לפי דעקימת שפתיו הוי מעשה (תניא פל"ז - מז, א). (91) אבות פ"א מ"ו. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג,

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁבָאָדָם], כִּי-אִם, גַּם בְּנוֹגַע לְעִנְיַן הָעֲלֹי שְׁבָהָם (וַיִּשָּׂם
 2 מְרַאשׁוֹתַי). וְהִינֵנּוּ, דָּזָה שְׁבִכְחוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
 3 לַעֲשׂוֹת מַחְלָקוֹ בְּעוֹלָם דִּירָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ, לוֹ לַעֲצָמוֹתוֹ⁹²
 4 שלמעלה מכל דרגות הגילויים המאירים בעולמות עליונים, הוא לפי
 5 שְׁעַל-יְדֵי עֲבוּדָתוֹ בַּכּוֹחַ
 6 הַתְּחַתּוֹנִים שֶׁלוֹ מִתְגַּלֶּה 1
 7 עֵצָם הַנְּשָׂמָה הַמְיֻחָד 2
 8 בְּעֲצָמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ⁹³. 3
 9 חמשה שמות נקראו לה
 10 (לנשמה): נפש, רוח, נשמה, חיה
 11 יחידה. וכמו שיתבאר במאמר,
 12 עבודה עם נפש רוח ונשמה -
 13 עבודה בשכל ומידות. חיה -
 14 רצון שלמעלה משכל. יחידה -
 15 עצם הנשמה.

47 עֲבוּדָתוֹ, הוּא מַצֵּד הָעֵצָם שֶׁלוֹ, מֵה שְׁכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
 48 בְּעֵצָם מֵהוֹתוֹ הוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מֵה שֶׁהוּא רֹצוֹן ה',
 49 כְּפִסְק־דִּין הַרְמַב"ם⁹⁵ הִדְרֹעַ שְׁכַל יְהוּדִי, בְּאִיזָה מַצַּב שֶׁלֹּא יִהְיֶה "הוּא
 50 רוֹצֵה לִהְיוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְרוֹצֵה הוּא לַעֲשׂוֹת כָּל הַמְצוֹת וְלִהְתַּרְחֵק מִן הָעִבְרֹת".
 51 וְזֶהוּ שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד
 52 מִיִּשְׂרָאֵל, גַּם קָל
 53 שְׁבִכְלִים, לַמְרוֹת שְׂאִינָה
 54 מְאִירָה בּו הַנְּשָׂמָה, וְהוּא שְׂקוּעַ
 55 בַּתְּאוּוֹת הָעוֹלָם, יְכוּל לְמַסֵּר
 56 נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשָּׁם⁹⁶,
 57 כִּי כַח הַמְסִירוֹת-נַפְשׁ
 58 הוּא מַצֵּד הָעֵצָם שֶׁלוֹ
 59 בְּחִינַת יְחִידָה⁹⁷ שֶׁתְּשׁוּקָתָהּ
 60 רַק לְאַלּוּקוֹת, לִ"חִידוֹ שֶׁל עוֹלָם,
 61 שְׁלֵגְבֵי בְּחִינָה זֹו אֵינן שְׂיָף

שְׁבָאָדָם], כִּי-אִם, גַּם בְּנוֹגַע לְעִנְיַן הָעֲלֹי שְׁבָהָם (וַיִּשָּׂם
 מְרַאשׁוֹתַי). וְהִינֵנּוּ, דָּזָה שְׁבִכְחוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 מִיִּשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת מַחְלָקוֹ בְּעוֹלָם דִּירָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ, לוֹ
 לַעֲצָמוֹתוֹ⁹², הוּא לְפִי שְׁעַל-יְדֵי עֲבוּדָתוֹ בַּכּוֹחַ
 הַתְּחַתּוֹנִים שֶׁלוֹ מִתְגַּלֶּה עֵצָם הַנְּשָׂמָה הַמְיֻחָד בְּעֲצָמוֹתוֹ
 יִתְבָּרֵךְ⁹³.

וַיּוֹכֵן זֶה בְּהַקְדִּים הַמְּבֹאָר בְּכַמְּהַ מְקוֹמוֹת⁹⁴ בְּעִנְיַן
 הַיּוֹד דְּשֵׁם הַוְי' שְׁבִנְפֵּשׁ הָאָדָם שֶׁהוּא בְּחִינַת
 'חִיָּה'. וּמִפְּיֹן שְׁבִחֵינַת הָרֹאשׁ דִּיעֶקֶב [שֶׁהוּא הַיּוֹד

דִּיעֶקֶב, שֶׁהוּא הַיּוֹד דְּשֵׁם הַוְי' (פְּנ"ל סְעִיף ד)] הוּא בְּחִינַת 'חִיָּה', מוֹכֵן מְזָה,
 דָּזָה שֶׁהָעֲבוּדָה דְּבְּחִינַת דּוּמָם שְׁבָאָדָם מַגְעַת לְמַעְלָה מִבְּחִינַת רֹאשׁ דִּיעֶקֶב (פְּנ"ל
 סוֹף סְעִיף יא) בְּפִרוּשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבִי הַמְּקוֹם וַיִּשָּׂם מְרַאשׁוֹתַי, הַפְּנִינָה בְּזָה הִיא
 - שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּבְּחִינַת דּוּמָם שְׁבָאָדָם, מִתְגַּלִּית בְּחִינַת הַיְחִידָה שְׁבוֹ
 (שְׁלִמְעֵלָה מִבְּחִינַת חִיָּה). כִּי עִנְיַן הָעֲבוּדָה דְּבְּחִינַת דּוּמָם שְׁבָאָדָם, הִינֵנוּ דְּהַגָּם
 שְׂאִינן לוֹ שׁוּם חִיּוֹת (לֹא מַצֵּד הַרְגֵּשׁ הַמְּדוּת שְׁפִלְב, וְלֹא מַצֵּד הַשְּׁכָל שְׁבַמַּח, וְגַם
 לֹא מַצֵּד הַרְצוֹן שְׁלִמְעֵלָה מִהַשְּׁכָל (בְּחִינַת חִיָּה)) וּמִכָּל-מְקוֹם הוּא עוֹבֵד אֶת
 עֲבוּדָתוֹ, הוּא מַצֵּד הָעֵצָם שֶׁלוֹ, מֵה שְׁכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּעֵצָם מֵהוֹתוֹ הוּא רוֹצֵה
 לַעֲשׂוֹת כָּל מֵה שֶׁהוּא רֹצוֹן ה', כְּפִסְק־דִּין הַרְמַב"ם⁹⁵ הִדְרֹעַ. וְזֶהוּ שְׁכָל אֶחָד
 וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, גַּם קָל שְׁבִכְלִים, יְכוּל לְמַסֵּר נַפְשׁוֹ עַל קְדוּשַׁת הַשָּׁם⁹⁶, כִּי כַח
 הַמְסִירוֹת-נַפְשׁ הוּא מַצֵּד הָעֵצָם שֶׁלוֹ בְּחִינַת יְחִידָה⁹⁷, שְׁלֵגְבֵי בְּחִינָה זֹו אֵינן שְׂיָף

(ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א). (92) ד"ה מי יתנן תקס"ה (סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפט. ועם הגהות -
 באוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו. סה"מ תרס"ב ע' שלח. תרע"ח ע'
 קצג. המשך תרס"ו ס"ע ג. שם ע' תמה. סה"מ תרצ"ט ע' 84. ובכ"מ. (93) להעיר מהמבואר בכ"מ
 (סה"מ תרצ"ט שם. ובכ"מ) דזה שנש"י בכחם לעשות דירה לו ית' לו לעצמותו הוא מצד זה שנש"י
 מושרשים בעצמות. (94) ע"ח שער מ"ב (שער דרושי אבי"ע) פ"ה. לקו"ת ראה כו, א. (95) הל' גירושין
 ספ"ב. (96) תניא פ"ח. (97) בתניא שם, שכח המס"נ הוא מבחי' חכמה שבנפש. ובקיצורים והערות
 לתניא שם (ע' צט) ובלקו"ת שה"ש (מט, סע"ב ואילך) שהוא בחי' ח"י (אבל יחידה היא למעלה
 מחכמה). אבל בלקו"ת תצא (לח, ג ואילך) ובמאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ע' תרמד ואילך (נדפס
 גם באוה"ת תצא ע' תתקפב ואילך) שכח המס"נ הוא מבחי' (קוצו של יו"ד -) יחידה שלמעלה
 מחכמה*. וראה גם קונטרס העבודה פ"ה (ע' 30). וראה לקו"ש ח"ד ע' 1202 בהערה, שכח המס"נ
 הוא מבחי' יחידה, אלא שהארת היחידה (שממנה בא כח המס"נ) היא בבחינת חכמה (ראש) שבנפש
 - דוגמת בחי' יחידה הכללית המאירה (שע"ת לאדהאמ"צ ח"א (שער התפלה) ד"ה פדה בשלום
 סי"ב) בראשי ישראל.

(* בסה"ש ה'תש"ב ע' 80, שה' הלשונוות שבתניא פ"ט (כד, ב) "טעם ודעת ושכל מושג ומוכ"ן הם כנגד ה' הבחינות
 יחידה ח"י נשמה רוח ונפש. וזוה משמע שכח המס"נ הוא מעצם הנשמה שלמעלה גם מבחי' יחידה, שהרי כח זה,
 "אינו בבחי' טעם כו".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שוֹם מְנַגֵּד, בְּבוֹאָהּ דְּבִבּוֹאָהּ לִית לְהוֹי⁹⁸ = צל של צל אין להם
 2 (לכוחות הטומאה). הרצון שבנפש שלמעלה מהגיון נמשל ל'צל' הסוכך על
 3 האדם וכוח זה נמצא גם אצלם. 'צל של צל' - מקיף דמקיף, רצון גבוה יותר,
 4 התקשרות עד כדי מסירות נפש, זאת אין להם כלל. [וְזוּהוּ גַם מַה

47 שְׁמִקְבָּלֶת¹⁰⁴ מִיְחִידָה. לסיכום, על-ידי חלק ה'דומם' שבאדם (דיבור
 48 ומעשה) מבררים את ה'דומם' שבעולם, כי על-ידי ה'דומם' שבאדם (עבודה
 49 בלא חיות) מתגלית ה'יחידה' שבנשמתו המיוחדת בעצמותו יתברך, ועל-ידי
 50 זה בכוחו לעשות מגשמיית העולם דירה לו יתברך.

5 שְׁהִבְטִיחָה תוֹרָה שְׁסוּף
 6 יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה
 7 כּוֹי וּמִיָּד הֵן נִגְאָלִין⁹⁹,
 8 שְׁהַפְּנֵה בִּ"סוּף יִשְׂרָאֵל
 9 לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה" הִיא
 10 (גַם) לְכָל אֶחָד וְאֶחָד
 11 מִיִּשְׂרָאֵל¹⁰⁰ - כִּי עַל
 12 בְּחִינַת ה'יְחִידָה' שְׁכָבֵל
 13 אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֵין שִׁיף
 14 שׁוֹם מְנַגֵּד חֲסִי וְשׁוֹם
 15 אֵלָא שְׁהִיא בְּהַעֲלָם,
 16 וְתוֹרַת אֲמַת מְבִטִיחָה
 17 שְׁסוּף-סוּף תְּהִיָּה בְּגִלּוּיָהּ.

שוֹם מְנַגֵּד, בְּבוֹאָהּ דְּבִבּוֹאָהּ לִית לְהוֹי⁹⁸. [וְזוּהוּ גַם מַה
 שְׁהִבְטִיחָה תוֹרָה שְׁסוּף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה כּוֹי וּמִיָּד
 הֵן נִגְאָלִין⁹⁹, שְׁהַפְּנֵה בִּ"סוּף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה"
 הִיא (גַם) לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל¹⁰⁰ - כִּי עַל בְּחִינַת
 ה'יְחִידָה' שְׁכָבֵל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אֵין שִׁיף שׁוֹם מְנַגֵּד
 חֲסִי וְשׁוֹם אֵלָא שְׁהִיא בְּהַעֲלָם, וְתוֹרַת אֲמַת מְבִטִיחָה
 שְׁסוּף-סוּף תְּהִיָּה בְּגִלּוּיָהּ].

51 כמאמר המוסגר יבאר בסעיף
 52 הבא, אשר גם מה שמצאנו אצל
 53 יעקב אבינו "ויפרוץ האיש מאד
 54 מאד" - השיג זאת כתוצאה
 55 מהעבודה ב"אבני המקום" וכן
 56 הוא בכל אחד ואחד מישראל -
 57 העבודה ב'דומם' - פועלת עליו
 58 גם בשאר כוחותיו.

וְזוּהִי הַשִּׁיכּוֹת דְּשִׁנֵּי הַפְּרוּשִׁים בְּוִיָּקָח מֵאַבְנֵי הַמְּקוֹם
 גו' [וְהַעֲבוּדָה בְּבְחִינַת הַדּוּמָם שְׁכָבְאָדָם, וְהַעֲבוּדָה
 דְּבִרּוּר דְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים שְׁבַעְעוֹלָם שְׁיִהִיו דִּירָה לוֹ
 יְתַבְּרָן], כִּי הַכַּח שִׁישׁ בִּישְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת מְהַעֲוֹלָם דִּירָה
 לוֹ יְתַבְּרָן, לִיְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם [עַל-יְדֵי שְׁעוֹשָׁה מֵאַבְנֵי
 הַמְּקוֹם דְּעוֹלָם (אַבְנֵי לְשׁוֹן רַבִּים) שְׁיִהִיו אֶבֶן אַחַת,
 שְׁהוּא עֲנִין מְשַׁכַּת הַנְּי' אֶחָד, שְׁגַם בְּשָׂמִים וּבְאַרְץ וּבְד'
 רוּחוֹת הָעוֹלָם (ח' וְד'¹⁰¹), עִם הֵיוֹתָם בְּחִינַת הַתְּחַלְקוֹת
 וּפְרוּד, מְכַל-מְקוֹם עַל-יְדֵי גְלוּי אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם (א'¹⁰¹)
 מִתְיַחֲדִים בְּאֶחָד מִמֶּשׁ¹⁰², שְׁאֶחָד זֶה (דְּהוּי' אֶחָד) הוּא
 כְּמוֹ יְחִיד¹⁰³], הוּא מְצַד בְּחִינַת ה'יְחִידָה' שְׁבוּ,
 שְׁמִקְבָּלֶת¹⁰⁴ מִיְחִידָה.

59 (ג) וְהִנֵּה הַגַּם
 60 שְׁהַתְּעוֹרְרוֹת ה'יְחִידָה'
 61 וְכַח הַמְּסִירוֹת-נְפֶשׁ הוּא
 62 (בְּדֶרֶךְ כְּלָל) עַל-יְדֵי
 63 הַעֲבוּדָה דְּבְחִינַת דּוּמָם,
 64 הֵינּוּ כְּשֶׁהָאָדָם הוּא
 65 בְּמַצָּב דְּעִנְיּוֹת
 66 (בְּדַעַת¹⁰⁵), שְׁכַחוֹת
 67 הַפְּנִימִיִּים דְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית
 68 - שְׁכַח וּמִדּוֹת - הֵם בְּהַעֲלָם
 69 וְאֵין לוֹ הַשְּׂגָה וְהַרְגֵּשׁ
 70 בְּאֱלֹקוֹת (פְּנ"ל סְעִיף
 71 יב), מְכַל-מְקוֹם, לְאַחֲרֵי
 72 שְׁמַעוֹרָר אֶת כַּח
 73 הַמְּסִירוֹת-נְפֶשׁ בְּהִיּוֹתוֹ
 74 בְּמַצָּב דְּעִנְיּוֹת, הִנֵּה זֶה
 75 פּוֹעֵל גַּם גְּלוּי כַּחוֹת
 76 הַפְּנִימִיִּים דְּנֶפֶשׁ

18 וְזוּהִי הַשִּׁיכּוֹת דְּשִׁנֵּי
 19 הַפְּרוּשִׁים בְּוִיָּקָח מֵאַבְנֵי
 20 הַמְּקוֹם גו' [וְהַעֲבוּדָה
 21 בְּבְחִינַת הַדּוּמָם שְׁכָבְאָדָם,
 22 וְהַעֲבוּדָה דְּבִרּוּר דְּבָרִים
 23 הַגְּשָׁמִיִּים שְׁבַעְעוֹלָם
 24 שְׁיִהִיו דִּירָה לוֹ יְתַבְּרָן],
 25 כִּי הַכַּח שִׁישׁ בִּישְׂרָאֵל
 26 לַעֲשׂוֹת מְהַעֲוֹלָם דִּירָה לוֹ
 27 יְתַבְּרָן, לִיְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם
 28 [עַל-יְדֵי שְׁעוֹשָׁה מֵאַבְנֵי
 29 הַמְּקוֹם דְּעוֹלָם (אַבְנֵי
 30 לְשׁוֹן רַבִּים) שְׁיִהִיו אֶבֶן
 31 אַחַת, שְׁהוּא עֲנִין
 32 מְשַׁכַּת הַנְּי' אֶחָד - א' ח'
 33 ד': א' - שְׁהוּא אַחַד, ב'ח' -
 34 שְׁבַע רְקִיעִים וְאַרְץ, וּבִד' -
 35 אַרְבַּע רוּחוֹת הָעוֹלָם, שְׁגַם
 36 בְּשָׂמִים וּבְאַרְץ וּבְד'
 37 רוּחוֹת הָעוֹלָם (ח'
 38 וְד'¹⁰¹), עִם הֵיוֹתָם
 39 בְּחִינַת הַתְּחַלְקוֹת וּפְרוּד,
 40 מְכַל-מְקוֹם עַל-יְדֵי גְלוּי
 41 אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם [=הַקְּבִי"ה]
 42 (א'¹⁰¹) מִתְיַחֲדִים בְּאֶחָד
 43 מִמֶּשׁ¹⁰², שְׁאֶחָד זֶה
 44 (דְּהוּי' אֶחָד) הוּא כְּמוֹ
 45 יְחִיד¹⁰³], הוּא מְצַד
 46 בְּחִינַת ה'יְחִידָה' שְׁבוּ,

(בְּדַעַת¹⁰⁵), שְׁכַחוֹת הַפְּנִימִיִּים דְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית הֵם בְּהַעֲלָם וְאֵין לוֹ הַשְּׂגָה וְהַרְגֵּשׁ
 בְּאֱלֹקוֹת (פְּנ"ל סְעִיף יב), מְכַל-מְקוֹם, לְאַחֲרֵי שְׁמַעוֹרָר אֶת כַּח הַמְּסִירוֹת-נְפֶשׁ
 בְּהִיּוֹתוֹ בְּמַצָּב דְּעִנְיּוֹת, הִנֵּה זֶה פּוֹעֵל גַּם גְּלוּי כַּחוֹת הַפְּנִימִיִּים דְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית¹⁰⁶.

98) יבמות קכב, א. וש"נ. לקו"ת תצא לו, ג. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב ס"ע תקמב ואילך.
 99) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. 100) ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 2. וראה הל' ת"ת לאדה"ז
 פ"ד ס"ג. תניא ספ"ל ט. 101) ראה סמ"ק, הובא בב"י או"ח סס"א (ד"ה כתב סמ"ק). 102) לקו"ת
 תזריע כג, ג. תו"א וארא נה, סע"ב. 103) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קב, ב: "הוי"י) אחד פירושו
 הוא איינער כמו יחיד דפירושו איינציג". ורק "שהאחדות (דאחד) ניכרת מפרטי הנבראים
 וההתהוות". וראה גם ד"ה הוי' לי בעזורי ה'תשי"ז (תו"מ סה"מ תמוז ע' יח ואילך) ס"א (מסה"מ
 תרפ"ז ע' רא. קונטרסים ח"א קעט, א. 104) לקו"ת ראה כה, א. הנסמן בברכת ערב יוהכ"פ אחרי
 תפלת מנחה ה'תשמ"ז הערה 6 (סה"ש תשמ"ז ח"א ע' 2). 105) ראה נדרים מא, א: אין עני אלא
 בדעה. כתובות סח, א: עני - עני בדעת, עשיר - עשיר בדעת. זח"ג רעג, ב. וראה להלן הערה 107.
 106) להעיר מקונטרס העבודה פ"ה (ע' 32-3). ולהעיר גם מהמשך תרס"ו ע' כז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הָאֵלֶקְטָרִית¹⁰⁶. וְעַל-דֶּרֶךְ הַבְּטָחַת חֻכְמֵינוּ ז"ל¹⁰⁷ כָּל הַמְקַיֵּם
 2 אֶת הַתּוֹרָה מֵעַנֵי סוֹפָה לְקִיָּמָה מֵעֶשֶׂר, עֲשִׂירוֹת בְּדַעַת, וְגַם
 3 עֲשִׂירוֹת (וְהִרְחָבָה) בְּעִנְיָנִים הַגְּשָׁמִיִּים, בְּכַנֵּי חַיִּי וּמְזוּנֵי
 4 [=כַּנֵּים, חַיִּים (בְּרִיאוֹת), וּמְזוּנוֹת (פְּרִנְסָה)] (וּבְכָלֵם) רְוִיחֵי [=בְּרִיחוֹת]

47 הוא כח השכל, ועד שזה משג גם בהשכל דנפש הבהמית
 48 שלו (בכל לבבך - בשתי לבבות - בשני יצריך¹⁰⁹), מפל-מקום
 49 עבודתו היא במסירות-נפש שלמעלה מהגבלת השכל, בכל
 50 מאדך.

וְעַל-דֶּרֶךְ הַבְּטָחַת חֻכְמֵינוּ ז"ל¹⁰⁷ כָּל הַמְקַיֵּם

1 אֶת הַתּוֹרָה מֵעַנֵי סוֹפָה לְקִיָּמָה מֵעֶשֶׂר, עֲשִׂירוֹת בְּדַעַת, וְגַם

2 (וְהִרְחָבָה) בְּעִנְיָנִים הַגְּשָׁמִיִּים, בְּכַנֵּי חַיִּי וּמְזוּנֵי

3 רְוִיחֵי [וְעַד שְׁהַעֲשִׂירוֹת וְהִרְחָבָה בְּעִנְיָנֵינוּ הַגְּשָׁמִיִּים הַיָּא

4 בְּרַבּוּי וְשָׁפִי לְמַעְלָה מִמְדִּידָה וְהַגְּבִלָה, שְׂאֵז

5 גּוֹפָא מְבִיאָה לְעֲשִׂירוֹת בְּדַעַת, כִּי גַם

6 הַשָּׁכֵל דְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית

7 הַמַּחֲפֵשׂ אֶת הַטוֹב הַגְּשָׁמִי,

8 מְשִׁיג שְׁעֲשִׂירוֹת גְּדוּלָה

9 כְּזוֹ (לְמַעְלָה מִמְדִּידָה

10 וְהַגְּבִלָה) יְכוּלָה לְבוֹא רַק מֵה' מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת], וְגַם

11 דְּזָהוּ פְּרוּשׁ כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעַנֵי סוֹפָה לְקִיָּמָה

12 מֵעֶשֶׂר, שְׁמִקְיָמָה מֵעֶשֶׂר בְּאוֹתוֹ הַעֲלוּי (מְסִירוֹת-נַפְשׁ

13 שְׁלִמְעָלָה מִהַגְּבִלָה) כְּמוֹ שְׁמִקְיָמָה מֵעַנֵי. דְּזָהוּ עֲנִיָן בְּכָל

14 שְׁעִנְיָן הַמְסִירוֹת-נַפְשׁ (לְמַעְלָה מִהַשָּׁכֵל) בְּכָל מְאֻדָּךְ

15 הוּא לֹא מַצֵּד שְׁחָסַר חֲסִי וְשָׁלוֹם בְּהַשְׁגַּת הַשָּׁכֵל שְׁלוֹ,

16 כִּי-אֵם, שְׁהַגַּם שְׁעַבּוּדָתוֹ הַיָּא בְּכָל כַּחוֹת נַפְשׁוֹ (בְּכָל

17 נַפְשָׁךְ) שְׁרַאשִׁיתָם הוּא כַח הַשָּׁכֵל, וְעַד שְׁזָה מְשָׁג גַּם

18 בְּהַשָּׁכֵל דְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית שְׁלוֹ (בְּכָל לְבָבְךָ בְּשָׁנֵי

19 יִצְרִיךְ¹⁰⁹), מְפַל-מְקוֹם עֲבוּדָתוֹ הַיָּא בְּמְסִירוֹת-נַפְשׁ

20 שְׁלִמְעָלָה מִהַגְּבִלַת הַשָּׁכֵל, בְּכָל מְאֻדָּךְ.

21 וְזָהוּ גַם כֵּן מֵה שְׁפָתוֹב בִּיעֶקֶב [שְׁמֵזָה מוֹכֵן, שְׁפֵן הוּא

22 גַּם בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל], לְאַחֲרֵי עֲבוּדָתוֹ בְּהַבְּרוּר

23 דְּצִאָן לְכֵן (שְׁעַקֵר הַבְּרוּר הוּא בְּהַצֵּאָן¹¹⁰), וְיִפְרֹץ הַאִישׁ

24 מְאֻד מְאֻד גּוֹ'¹¹¹ [מְאֻד סָתָם, שְׁלִמְעָלָה מִבְּחִינַת מְאֻד

25 שְׁלֵף¹¹²], כִּי עַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּבְחִינַת בְּכָל מְאֻדָּךְ (מְאֻד

26 שְׁלֵף) מְגִיעִים לְבְּחִינַת מְאֻד הָאֲמִתִּי¹¹³. וְנֶאֱמַר מְאֻד

27 מְאֻד (ב' פְּעָמִים)¹¹⁴, דְּעַל-יְדֵי שְׁהַעֲבוּדָה דְּבְכָל מְאֻדָּךְ

28 הַיָּא נוֹסֵף עַל מְצַד הַמְקִיף דְּיַחֲיָה' גַּם מַצֵּד הַמְקִיף

29 דְּיַחֲיָה', עַל-יְדֵי-זָה גַּם הַהַמְשָׁכָה שְׁלִמְעָלָה הַיָּא מְאֻד

30 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

31 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

32 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

33 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

34 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

35 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

36 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

37 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

38 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

39 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

40 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

41 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

42 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

43 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

44 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

45 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

46 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

1 וְעַל-דֶּרֶךְ הַבְּטָחַת חֻכְמֵינוּ ז"ל¹⁰⁷ כָּל הַמְקַיֵּם

2 אֶת הַתּוֹרָה מֵעַנֵי סוֹפָה לְקִיָּמָה מֵעֶשֶׂר, עֲשִׂירוֹת בְּדַעַת, וְגַם

3 (וְהִרְחָבָה) בְּעִנְיָנִים הַגְּשָׁמִיִּים, בְּכַנֵּי חַיִּי וּמְזוּנֵי

4 רְוִיחֵי [וְעַד שְׁהַעֲשִׂירוֹת וְהִרְחָבָה בְּעִנְיָנֵינוּ הַגְּשָׁמִיִּים הַיָּא

5 בְּרַבּוּי וְשָׁפִי לְמַעְלָה מִמְדִּידָה וְהַגְּבִלָה, שְׂאֵז

6 גּוֹפָא מְבִיאָה לְעֲשִׂירוֹת בְּדַעַת, כִּי גַם

7 הַשָּׁכֵל דְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית מְשִׁיג שְׁעֲשִׂירוֹת גְּדוּלָה כְּזוֹ (לְמַעְלָה מִמְדִּידָה

8 וְהַגְּבִלָה) יְכוּלָה לְבוֹא רַק מֵה' מְקוֹר כָּל הַבְּרָכוֹת], וְגַם

9 אֲזָ אֶפְּן עֲבוּדָתוֹ הַיָּא בְּמְסִירוֹת-נַפְשׁ לְמַעְלָה מִהַשָּׁכֵל.

10 דְּזָהוּ פְּרוּשׁ כָּל הַמְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה מֵעַנֵי סוֹפָה לְקִיָּמָה

11 מֵעֶשֶׂר, שְׁמִקְיָמָה מֵעֶשֶׂר בְּאוֹתוֹ הַעֲלוּי (מְסִירוֹת-נַפְשׁ

12 שְׁלִמְעָלָה מִהַגְּבִלָה) כְּמוֹ שְׁמִקְיָמָה מֵעַנֵי. דְּזָהוּ עֲנִיָן בְּכָל

13 מְאֻדָּךְ¹⁰⁸ שְׁלֵאֲחֲרֵי בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשָׁךְ¹⁰⁸, הַיְיָנוּ,

14 שְׁעִנְיָן הַמְסִירוֹת-נַפְשׁ (לְמַעְלָה מִהַשָּׁכֵל) בְּכָל מְאֻדָּךְ

15 הוּא לֹא מַצֵּד שְׁחָסַר חֲסִי וְשָׁלוֹם בְּהַשְׁגַּת הַשָּׁכֵל שְׁלוֹ,

16 כִּי-אֵם, שְׁהַגַּם שְׁעַבּוּדָתוֹ הַיָּא בְּכָל כַּחוֹת נַפְשׁוֹ (בְּכָל

17 נַפְשָׁךְ) שְׁרַאשִׁיתָם הוּא כַח הַשָּׁכֵל, וְעַד שְׁזָה מְשָׁג גַּם

18 בְּהַשָּׁכֵל דְּנַפְשׁ הַבְּהֵמִית שְׁלוֹ (בְּכָל לְבָבְךָ בְּשָׁנֵי

19 יִצְרִיךְ¹⁰⁹), מְפַל-מְקוֹם עֲבוּדָתוֹ הַיָּא בְּמְסִירוֹת-נַפְשׁ

20 שְׁלִמְעָלָה מִהַגְּבִלַת הַשָּׁכֵל, בְּכָל מְאֻדָּךְ.

21 וְזָהוּ גַם כֵּן מֵה שְׁפָתוֹב בִּיעֶקֶב [שְׁמֵזָה מוֹכֵן, שְׁפֵן הוּא

22 גַּם בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל], לְאַחֲרֵי עֲבוּדָתוֹ בְּהַבְּרוּר

23 דְּצִאָן לְכֵן (שְׁעַקֵר הַבְּרוּר הוּא בְּהַצֵּאָן¹¹⁰), וְיִפְרֹץ הַאִישׁ

24 מְאֻד מְאֻד גּוֹ'¹¹¹ [מְאֻד סָתָם, שְׁלִמְעָלָה מִבְּחִינַת מְאֻד

25 שְׁלֵף¹¹²], כִּי עַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּבְחִינַת בְּכָל מְאֻדָּךְ (מְאֻד

26 שְׁלֵף) מְגִיעִים לְבְּחִינַת מְאֻד הָאֲמִתִּי¹¹³. וְנֶאֱמַר מְאֻד

27 מְאֻד (ב' פְּעָמִים)¹¹⁴, דְּעַל-יְדֵי שְׁהַעֲבוּדָה דְּבְכָל מְאֻדָּךְ

28 הַיָּא נוֹסֵף עַל מְצַד הַמְקִיף דְּיַחֲיָה' גַּם מַצֵּד הַמְקִיף

29 דְּיַחֲיָה', עַל-יְדֵי-זָה גַּם הַהַמְשָׁכָה שְׁלִמְעָלָה הַיָּא מְאֻד

30 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

31 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

32 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

33 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

34 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

35 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

36 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

37 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

38 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

39 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

40 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

41 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

42 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

43 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

44 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

45 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

46 מְאֻד ב' פְּעָמִים, בְּחִינַת

107 אבות פ"ד מ"ט. ובמדרש שמואל שם (הובא בלקו"ת ויקרא ו, ריש ע"ד) דר"ל עוני ועושר
 בדעת. ובלקו"ת שם, שהעניות הו"ע האמונה. (108) ואתחנן ו, ה. (109) ברכות נד, א במשנה. ספרי
 (הובא בפרש"י) עה"פ שם. (110) תו"ח ד"ה וישלח פ"א ד (לט, ג ואילך. מב, א ואילך). וראה גם
 תו"א פרשתנו כג, ג. (111) פרשתנו ל, מג. (112) תו"א שם. (113) תו"א מקץ לט, ד. דרמ"צ קכג, ב.
 קמ, ב. ועוד. (114) וע"ד המבואר בלקו"ת שלח (לו, א. שם לח, ג) בפירוש טובה הארץ מאד מאד
 - הובא בתו"א פרשתנו שם לענין ויפרוץ האיש מאד מאד.

ביאור בדרך אפשר

1 שכנגד 'חיה' וגם בחינת עתיק - עולם התענוג - שכנגד 'יחידה'. ואין
 2 מקרא יוצא מידי פשוטו¹¹⁵, ש'פירץ' האיש מאד מאד (ויהי
 3 לו צאן רבות וגו') הוא (גם) בגשמיות, פי על-ידי העבודה
 4 דבכל מאדך, הוא עושה רצונו של מקום¹¹⁶, היינו - פירוש
 5 הפנימי בעושה רצונו 'שהוא
 6 (למעלה מבחינת רצונו
 7 של מקום) עושה את
 8 הרצון¹¹⁷, כולל גם
 9 הפרוש דעושה מלשון
 10 מעשין [=כופין] על
 11 הצדקה¹¹⁸, שהוא
 12 מכריח כביכול את
 13 הרצון¹¹⁹, צדיק גזר
 14 והקב"ה מקיים כמו
 15 שכתוב¹²⁰ ותגור אומר
 16 ויקם לך¹²¹ וייתרה מזו
 17 הקב"ה גזר וצדיק
 18 מבטל¹²²], שנעשה
 19 'בעל-הבית' על כל
 20 חלקו בעולם, שיהיה לו
 21 הרחבה בכל עניניו, הן
 22 בענינים הרוחניים והן
 23 בענינים הגשמיים, טוב
 24 ברבוי ברכה ברבוי
 25 ושלום ברבוי¹²³,
 26 עשירות ברוחניות
 27 ועשירות בגשמיות,
 28 ובגשמיות וברוחניות גם
 29 יחד. לסיכום, גילוי 'יחידה'
 30 שבנשמה כתוצאה מעבודה
 31 בבחינת 'דומם' - מסירות-נפש -
 32 עניות. פועלת גילוי כוחותיו
 33 הפנימיים - שכל ומידות -
 34 עשירות ('פירץ' האיש מאוד
 35 מאוד'), וביחד עם זה ממשיך
 36 לעבוד עבודתו במסירות-נפש.
 37 בסעיפים ט"ב נתבאר מעלת
 38 העבודה ב"אבני המקום" בעיקר
 39 כפי שמתבטאת בעילוי הנעשה
 40 בעולם. בסעיפים הבאים (יד"ט)
 41 תתבאר מעלת עבודה זו כפי
 42 שמתבטאת בעילוי הנעשה באדם
 43 עצמו. (בסעיפים יד"טו -
 44 החידוש והעילוי שנשמתו.
 45 בסעיפים טז - עיקר החידוש -
 46 עילוי גילוי נפשו הבהמית.

ביאור בדרך אפשר

47 יד) ובאור הענין (דעקר העבודה שבשבילה ירדה הנשמה
 48 למטה היא ויקח מאבני המקום גו') בעמק יותר, יוכן
 49 בהקדים שהיתרון בהעבודה דכל מעשיך לשם שמים ובכל
 50 דרכיך דעהו על העבודה דלמוד התורה וקיום המצוות הוא
 51 לא רק בנוגע להפעולה
 52 בעולם, שעל-ידי
 53 העבודה בכל מעשיך
 54 לשם שמים מתברר גם
 55 התחנות דעולם (פנ"ל
 56 סעיף ט), אלא גם בנוגע
 57 לעילוי של האדם עצמו.
 58 והענין הוא¹²⁴, דהנה
 59 ידוע ש'ידידת הנשמה
 60 למטה היא ירידה צרף
 61 עליה, דעל-ידי ירידתה
 62 למטה היא מתעלית יותר
 63 גם מכפי שהיתה קדם
 64 הירידה. וענין העליה
 65 הוא, שפאה לענין
 66 התשובה. שקדם ירידתה
 67 למטה היתה בבחינת
 68 צדיק (גמור), ועל-ידי
 69 עבודתה בירידתה למטה
 70 נעשית בבחינת בעל-
 71 תשובה¹²⁵. והגם שיש
 72 יתרון בעבודת הצדיקים
 73 על עבודת הבעלי-
 74 תשובה [שלכן קרבנות
 75 התמידים היו מכבשים

יד) ובאור הענין (דעקר העבודה שבשבילה ירדה הנשמה למטה היא ויקח מאבני המקום גו') בעמק יותר, יוכן בהקדים שהיתרון בהעבודה דכל מעשיך לשם שמים ובכל דרכיך דעהו על העבודה דלמוד התורה וקיום המצוות הוא לא רק בנוגע להפעולה בעולם, שעל-ידי העבודה בכל מעשיך לשם שמים מתברר גם התחנות דעולם (פנ"ל סעיף ט), אלא גם בנוגע להאדם. והענין הוא¹²⁴, דהנה ידוע ש'ידידת הנשמה למטה היא ירידה צרף עליה, דעל-ידי ירידתה למטה היא מתעלית יותר גם מכפי שהיתה קדם הירידה. וענין העליה הוא, שפאה לענין התשובה. שקדם ירידתה למטה היתה בבחינת צדיק (גמור), ועל-ידי עבודתה בירידתה למטה נעשית בבחינת בעל-תשובה¹²⁵. והגם שיש יתרון בעבודת הצדיקים על עבודת הבעלי-תשובה [שלכן התמידים היו מכבשים

115) שבת סג, א. וש"נ. 116) חדא"ג מהרש"א לברכות לה, ב. או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) עקב נג, ד (בהוצאת קה"ת 'התש"מ ואילך - סי' קסו). אוה"ת פרשתנו קצה, ב בשוה"ג (ד). 117) לקו"ת אמור לב, סע"ד ואילך. ברכה צט, ג. אמ"ב שער הק"ש פפ"ו. הנסמן להלן בהערה 119. ועוד. 118) (118) ב"י לטור יו"ד סרמ"ח. 119) ראה חינוך לאדהאמ"צ (נדפס בספרו שערי תשובה ח"ב) פמ"ט; אוה"ת עקב ס"ע תפד, שהמשכה זו הו"ע ביטול רצון כביכול. 120) איוב כב, כח. 121) תנחומא וירא יט. וראה שבת נט, ב. 122) מו"ק טז, ב. וש"נ. 123) ראה אסת"ר בסופו. 124) ראה בארוכה ד"ה מים רבים דמוצאי ש"פ נח שנה זו (ה'תשל"ח) ס"ד"ה (תו"מ סה"מ חשון ס"ע רמז ואילך). 125) לקו"ת בלק עג, סע"א. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"ב ע' תשכו. ובכ"מ. ובלקו"ת שם, שזהו "התירץ האמיתי" למה ירדה הנשמה לעוה"ז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וְלֹא מַעֲזִים, כבשים שקולם מעורר רחמים מסמלים את עבודת הצדיקים
2 (בשונה מעיזים שהם תקיפים, מסמלים את הבעל-תשובה המשתמש בתוקף
3 התאוהו שהייתה לו, עבור קיום ענייני תורה ומצוות) ולכן מסופר בגמרא
4 שאמרה המלכה: **אִמְרָא יְאִי** [=כבשים עדיפים לקרבן]¹²⁶, ו**כְּמֶאֱמַר**
5 **רְבוּתֵינוּ ז"ל**¹²⁷ **בְּמִי**
6 **נִמְלֵךְ בְּנִשְׁמוֹתֵיהֶן שֶׁל**
7 **צַדִּיקִים** [=כאשר עלה ברצונו
8 יתברך לברוא העולם, עלתה
9 במחשבתו, כביכול, הנחת-רוח
10 ממעשי הצדיקים. רואים בזאת
11 יתרון עבודת הצדיקים שדווקא
12 עבודתם עלתה במחשבה], **הֲנֵה**
13 **הַיִּתְרוֹן** **הַעֲבוֹדָת**
14 **הַצַּדִּיקִים** הוא מצד רדת
15 הַרְצוֹן, שָׁבוּ שִׁיף עֲנֵן
16 הַהִמְלָכָה (בְּמִי נִמְלֵךְ),
17 מֵה־שְׂאִינ־כֵּן מִצַּד
18 עֲצֻמוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ (בְּחִינַת
19 **בַּעַל הַרְצוֹן**), עֵקֶר הַכֹּפְנָה
20 הוא בַּעֲנֵן הַתְּשׁוּבָה
21 דוֹקָא. וְזֶהוּ מֵה שְׂאֵמְרוּ
22 **רְבוּתֵינוּ ז"ל**¹²⁸ **מְקוֹם**
23 **שֶׁבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִין**
24 **אֵין צַדִּיקִים גְּמוּרִין**
25 **יְכוּלִין לַעֲמֹד בּוֹ** [לא רק
26 **שְׂאִינֵם עוֹמְדִין שָׁם**¹²⁹,
27 **אֲלֹא יִתְרָה מִזּוֹ שְׂאִין**
28 **יְכוּלִין לַעֲמֹד שָׁם**,
29 **כִּהֲגִירְסָא הַמּוּבָאָת**
30 **בְּהַדְרוּשִׁים עַל הַפְּסוּק**
31 **וְשִׁבְתֵי בְּשָׁלוֹם**]¹³⁰, וְהֵינּוּ
32 **שֹׁמְעֵלַת הַבַּעֲלִי-תְּשׁוּבָה**
33 **הִיא לְמַעְלָה גַּם מִיְכַלֵּת**
34 **הַצַּדִּיקִים-גְּמוּרִים, שְׂעֲנֵן**
35 **הַיְכַלֵּת הוּא**¹³¹ **לְמַעְלָה**
36 **מִבְּחִינַת כַּח, גַּם מִכַּחוֹת**
37 **הַמְּקִיפִים** [=גם בכוחותיהם
38 העמוקים והעצמיים ביותר - אין
39 ביכולת הצדיקים לבא למעלתה
40 של עבודת בעלי התשובה],
41 **לְפִי שְׂעֲנֵן הַתְּשׁוּבָה**
42 **מְגִיעַ בְּעֲצֻמוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ,**
43 **שְׁפָל הַגְּלוּיִים (שֶׁרַשׁ**
44 **עֲבוֹדַת הַצַּדִּיקִים) הֵם**
45 **בְּאִין-עֲרוּף אֱלֹוֵי כָּלֵל.**
46 לסיכום, היתרון שנעשה באדם

על-ידי עבודתו בייכוך העולם, שנעשה לבעל תשובה, ותשובה מגעת עד
עצמותו יתברך, בשונה מעבודת קיום התורה-ומצוות (עבודת הצדיקים)
המגעת רק בדרגות הגלויים.
טו) וְעַל-פִּי הַנַּ"ל יוֹכֵן דְּיוֹק הַלְשׁוֹן מֵה שֶׁכְּתוּב וְשִׁבְתֵי בְּשָׁלוֹם
אֶל בֵּית אָבִי, דְּצָרִיף לְהִבִּין, הָרִי עֲנֵן וְשִׁבְתֵי
הוּא (לְכַאוּרָה) שְׂיַחְזוֹר לְהַמְקוֹם שֶׁהָיָה בְּתַחֲלָה, וְאִם-
כֵּן, מִכִּינֵן שְׂבִיציאת יַעֲקֹב נֶאֱמַר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב
מִבְּאֵר שָׁבַע, הָיָה לֵיה מְיִמֵר [=היה לו לומר]
וְשִׁבְתֵי בְּשָׁלוֹם אֶל בְּאֵר שָׁבַע וְלָמָּה אֹמֵר אֶל בֵּית
אָבִי? וַיֵּשׁ לוֹמֵר הָעֲנֵן בְּזָה, כִּי מִכִּינֵן שְׂעַל-יְדֵי
עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה מְתַעֲלֵית הַנְּשָׁמָה לְבַחֲיָנָה נְעֻלִית
יִתְרָה מִכִּמוֹ שֶׁהָיָה לְפָנָי וַיִּרְדְּתָה (כַּנַּ"ל), לְכֵן עֲנֵן
וְשִׁבְתֵי הוּא (לֹא לְבְּאֵר שָׁבַע, הַדְּרָגָא שֶׁל
הַנְּשָׁמָה כִּמוֹ שֶׁהָיָה קִדְּם וַיִּרְדְּתָה¹³² **כַּנַּ"ל סַעֲיָף**
ז, ש"משיביעים אותו תהי צדיק¹³³), **אֶל בֵּית**
אָבִי, שֶׁלְמַעְלָה מִבְּחִינַת בְּאֵר שָׁבַע¹³³. **וַיֵּשׁ**
לְהוֹסִיף, דְּעֲנֵן זֶה שִׁיף
נְעֻלִית יִתְרָה מִכִּמוֹ שֶׁהָיָה לְפָנָי וַיִּרְדְּתָה (כַּנַּ"ל), לְכֵן עֲנֵן וְשִׁבְתֵי הוּא (לֹא לְבְּאֵר
שָׁבַע, הַדְּרָגָא שֶׁל הַנְּשָׁמָה כִּמוֹ שֶׁהָיָה קִדְּם וַיִּרְדְּתָה¹³², **אֶל בֵּית אָבִי,**
שֶׁלְמַעְלָה מִבְּחִינַת בְּאֵר שָׁבַע¹³³. **וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף, דְּעֲנֵן זֶה שִׁיף גַּם לְבֵית אָבִי**

(126) פסחים נז, סע"א ואילך. כריתות בסופה. וראה אוה"ת וישלח תכו, א. ד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ז. (127) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב א ב (ג). וראה ד"ה מי יתנך תקס"ה (סה"מ תקס"ה ח"א ע' תפז. ועם הגהות - באוה"ת שה"ש כרך ב ס"ע תרלד. שם ריש ע' תרעה); אוה"ת נ"ך כרך א ע' קכז; ספר השיחות תורת שלום ע' 152, שמדייק צדיקים ולא בע"ת. (128) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. (129) ברכות לד, ב. (130) תו"א פרשתנו כא, ג. תו"ח פרשתנו כה, ב. וכ"ה גם בלקו"ת שבעה ערה 125; סה"מ תקס"ה ואוה"ת שה"ש שבעה ערה 127. (131) המשך ר"ה תש"ג פ"ג (סה"מ ה'תשי"ג ע' 32-33). (וככ"מ. (132) ועל פי המבואר לעיל (סעיף ז) שבאר שבע הוא ענין משיביעין אותו - הנתנית כח להנשמה שתוכל לעבוד עבודתה בירידתה למטה (שלמעלה מדרגת הנשמה כמו שהיא מצד עצמה) - צריך לומר, שהעל"י הנעשית בה על ידי עבודתו בירידתה למטה (ושבתי גו' אל בית אבי) הוא למעלה גם מבחינת משיביעין אותו. (133) וכמו שהוא בפשטות, שביתו של יצחק (בית אבי) הוא

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 גם לבית אבי כפשוטו שקאי על יצחק. דיצחק הוא מלשון
2 שמקה ותענוג¹³⁴, וידוע¹³⁵ שתענוג זה (התענוג שבפצחוק)
3 הוא מדבר חדוש¹³⁶ דנקא (בחסידות מביאים לכך משל שכאשר
4 רוצים לשמח את המלך מביאים לפניו דבר חידוש ופלא כגון ציפור המדברת,

31 אַענָה¹⁴⁰ (הגם שְׁעַל־פּי סֵדֵר מַעֲנָה בָּא לְאַחֲרֵי קְרִיאָה), פּי
32 הַתַּעֲנוּג שְׁלִמְעֵלָה הַבָּא מִהַחֲדוּשׁ דְּעִבּוּדַת הַתְּשׁוּבָה פּוֹעֵל
33 חֲדוּשׁ (הַפֶּךָ הַסֵּדֵר) גַּם לְמַעַלָּה - טָרָם יִקְרָאוּ וְאֵנִי אַעֲנֶה¹⁴³.
34 לְסִיכּוּם, "וּשְׁבַתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי" - עַל־יְדֵי שְׁנֵעָשָׂה לִּבְעַל־תְּשׁוּבָה" מֵגִיעַ

5 למרות שלא בדעת תדבר, כיון

35 לא רק למקום שממנו יצא (באר
36 שבע), אלא, ל'בית אבי' - יצחק,
37 מלשון שמחה ותענוג, כיון
38 שבעבודתו פועל שמחה ותענוג
39 למעלה.

כפשוטו שקאי על יצחק. דיצחק הוא מלשון שמקה
ותענוג¹³⁴, וידוע¹³⁵ שתענוג זה (התענוג שבפצחוק) הוא
מדבר חדוש¹³⁶ דנקא. ומפיון שענוגן התשובה הוא דבר
חדוש¹³⁷ ונעל-דרך מה שפכת הרמב"ם¹³⁸ בענין
התשובה כפשוטה (על עברות), שמעלת התשובה היא
מצד זה שאמש הנה זה מבדל כו' והיום הוא מדבק
בשכינה], לכן, על-ידי עבודת התשובה נעשה תענוג
וצחוק למעלה. שתענוג זה הוא נעלה יותר מהתענוג
דעבודת הצדיקים, דזהו מה שפועל-תשובה הוא אהוב
וחביב יותר מצדיק¹³⁹, לפי שעקר התענוג שלמעלה
הוא בעבודת התשובה. וזהו גם פן מה שפועל-תשובה
צועק ונענה מיד¹⁴⁰, ועד¹⁴¹ אשר והיה¹⁴² טרם יקראו
ואני אענה¹⁴⁰ (הגם שעל-פי סדר מענה בא לאחרי
קריאה), פי התענוג שלמעלה הבא מהחדוש דעבודת
התשובה פועל חדוש (הפך הסדר) גם למעלה - טרם
יקראו ואני אענה¹⁴³.

40 טז) והנה עקר החדוש
41 הגורם התענוג והצחוק
42 שלמעלה הוא החדוש
43 שנעשה בגוף ונפש
44 הבהמית¹⁴⁴ גופא. והינו,
45 שהתשובה דנפש
46 האלקית [מה שגם
47 בירידתה למטה (גם
48 בזמן הגלות) היא עוסקת
49 בתורה ומצוות, ואפילו
50 זה שגם עשייתה עניני
51 הרשות היא לשם שמים
52 ועד באפן דדעהו¹⁴⁵
53 (כנ"ל סעיף ח', שבזה הופך
54 הדברים הגשמיים לטוב
55 וקדושה)] אינו חדוש כל-
56 כף¹⁴⁶, מפיון שהיא
57 אלקות בעצם מהותה.

6 ששמחתו בעצם החידוש).
7 ומפיון שענוגן התשובה
8 הוא דבר חדוש¹³⁷ ונעל-
9 דרך מה שפכת
10 הרמב"ם¹³⁸ בענין
11 התשובה כפשוטה (על
12 עברות), שמעלת
13 התשובה היא מצד זה
14 שאמש הנה זה מבדל
15 כו' והיום הוא מדבק
16 בשכינה], לכן, על-ידי
17 עבודת התשובה נעשה
18 תענוג וצחוק למעלה.
19 שתענוג זה הוא נעלה
20 יותר מהתענוג דעבודת
21 הצדיקים, דזהו מה
22 שפועל-תשובה הוא אהוב
23 וחביב יותר מצדיק¹³⁹,
24 לפי שעקר התענוג
25 שלמעלה הוא בעבודת
26 התשובה. וזהו גם פן מה
27 שפועל-תשובה צועק
28 ונענה מיד¹⁴⁰, ועד¹⁴¹
29 אשר כלשון הפסוק:
30 והיה¹⁴² טרם יקראו ואני

טז) והנה עקר החדוש הגורם התענוג והצחוק
שלמעלה הוא החדוש שנעשה בגוף ונפש
הבהמית¹⁴⁴ גופא. והינו, שהתשובה דנפש האלקית [מה
גם בזמן הגלות) היא עוסקת
בתורה ומצוות, ואפילו זה שגם עשייתה עניני הרשות היא לשם שמים ועד באפן דדעהו¹⁴⁵ (כנ"ל סעיף ח', שבזה הופך הדברים הגשמיים לטוב וקדושה)] אינו חדוש כל-כף¹⁴⁶, מפיון שהיא אלקות בעצם מהותה.

מקום מיוחד (ונעלה) בהעיר באר שבע. 134) כמו שאמרה שרה בלילת יצחק (וירא כא, ו) "צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי" (ובפרש"י: יצחק לי - ישמח עלי). וראה במפרשים שם. וראה פרש"י עה"פ (לך לך יז, יט) וקראת את שמו יצחק: על שם הצחוק. 135) תו"א פרשתנו כא, ג. שם כב, ג. תולדות יז, ד ואילך. תו"ח פרשתנו כד, סע"ד ואילך. תולדות ה, ג. וראה גם שם יא, א. 136) כהשמחה (צחוק) דלילת יצחק שהי' דבר פלא - ראה רמב"ן עה"פ וירא שם, ז: כל השומע יצחק לי למלאות פיו ברנה ושחוק בפלא הנעשה לי. וברשב"ם עה"פ שם, ו: צחוק - שמחה של תמהון. 137) ראה גם ד"ה ביום השמיני עצרת גו' ה'תש"מ ס"ה (תו"מ סה"מ תשרי ע' רכ ואילך). ד"ה ביום השמיני שלח את העם גו' ה'תשמ"א (שם ע' קלד ואילך). 138) הל' תשובה פ"ז ה"ז. וראה גם שם ה"ו. 139) ראה רמב"ם שם ה"ד. 140) רמב"ם שם ה"ז. 141) ומ"ש ברמב"ם שם "שנאמר" (שמוזה משמע שהוא ענין אחד עם "צועק ונענה מיד") - ראה לקו"ש ח"ב ע' 61 הערה 28. 142) ישע"י סה, כד. 143) ראה גם ד"ה ביום השמיני עצרת ה'תש"מ שם. 144) ראה תניא פכ"ד (ובכ"מ) שבשעת החטא וכו' הם בתכלית הפירוד כו' (שזהו פי' סט"א - ראה לקמן בפנים). 145) ראה לקמן סעיף יז. 146) ראה ד"ה לריח שמניך תש"ו ס"ו (סה"מ ה'תש"ו ע' 105), שתוקף הרצון דנה"א הבא ע"י הסתר והעלם הנה"ב "אין זה התחדשות", לפי שרצון זה יש בנה"א בעצם, ורק שמתעורר ע"י הסתר נה"ב וולכן "לא הגיע בזה לבחי' העצמות כ"א בבחי' הגילויים לבד", ואמיתית העילוי הוא "כאשר הנה"א בעבודתו עושה ופועל שהנה"ב עצמו יתעורר כו"י [ש"בזה הוא מגיע בעצמות א"ס"]. וראה גם תו"ח נח, ס ע"ב ואילך, שעיקר הענין דיתרון האור מן החושך הוא (לא שהחושך גורם ליתרון האור כי אם) כשהחושך עצמו נהפך לאור.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ובמילא אין בזה תענוג למעלה כל-כף. ועקר התענוג
2 שלמעלה הוא בהחודש שנעשה בהגוף ונפש הבהמית
3 גופא¹⁴⁷, הן באפן דאתהפכא [=הפיכת הרע לטוב] (על-ידי
4 עבודת הצדיקים) והן באפן דאתפכא [=כפיית הרע. נשאר הוא
5 במציאותו אלא שכפוף לטוב]
6 (על-ידי עבודת הדינים), שהם שני
7 מיני נחת רוח, מטעמים
8 לשון רבים¹⁴⁸ מבואר בתניא
9 (פרק כ"ז): "ושני מיני נחת רוח
10 לפניו יתברך למעלה. א' מיטיל
11 הסטרא אחרא [=צד האחר. לגמרי
12 כוחות הטומאה] למתקא
13 ומחשוכא לנהורא [=ונהפכה
14 ממר למתוק ומחשיכה לאורה]
15 על-ידי הצדיקים. והשנית כד
16 אתכפא הסטרא אחרא בעודה
17 בתקפה וגבורתה". וזה שאמר
18 הכתוב ועשה לי מטעמים כאשר
19 אהבתי מטעמים לשון רבים -
20 שני מיני נחת רוח והוא מאמר
21 השכינה לבניה כללות ישראל
22 כדפי' בתיקונים [=תיקוני זוהר].
23 וכמו שבמטעמים גשמיים דרך
24 משל יש שני מיני מעדנים אחד
25 ממאכלים ערבים ומתוקים.
26 והשני מדברים חריפים או
27 חמוצים רק שהם מתובלים
28 ומתוקנים היטב עד שנעשו
29 מעדנים להשיב הנפש".
30 ותענוג זה הנעשה למעלה
31 מביורו הרע הוא נעלה יותר
32 מהתענוג שבמטעמים גשמיים דרך
33 הנשמה (גם מעבודת התשובה של הנשמה),
34 וכמאמר הזהר¹⁴⁹ פד אתפכא (ואתהפכא¹⁵⁰)
35 סטרא אחרא [=כאשר כופים
36 (ומהפכים) את הסטרא אחרא,
37 לקדושה] אסתלק יקרא
38 דקודשא-ברוך-הוא
39 בכולהו עלמין [=על-ידי זה
40 מתעלה כבודו של הקדוש-ברוך-
41 הוא בכל העולמות], שהאור
42 הנמשך על-ידי אתפכא

אין בזה תענוג כל-כף. ועקר התענוג שלמעלה הוא
בהחודש שנעשה בהגוף ונפש הבהמית גופא¹⁴⁷, הן
באפן דאתהפכא (על-ידי עבודת הצדיקים) והן באפן
דאתפכא (על-ידי עבודת הדינים), שהם שני מיני
נחת רוח, מטעמים לשון רבים¹⁴⁸. ותענוג זה הוא נעלה
יותר מהתענוג שבמטעמים גשמיים (גם מעבודת
התשובה של הנשמה), וכמאמר הזהר¹⁴⁹ פד אתפכא
(ואתהפכא¹⁵⁰) סטרא אחרא אסתלק יקרא דקודשא-
ברוך-הוא בכולהו עלמין, שהאור הנמשך על-ידי
אתפכא ואתהפכא הוא אור שלמעלה מכלים, שלכן
נקרא בשם אסתלק¹⁵¹. וזהו מה שמבאר בתורה אור¹⁵²
וב'תורת חיים'¹⁵³ בפרוש ושכתי בשלום אל בית אבי
שהוא (לא ענין התשובה דנפש האלקית, כי-אם)
התשובה דאתפכא ואתהפכא סטרא אחרא מחשוכא
לנהורא, כי הצחוק והתענוג שלמעלה (אל בית אבי
יצחק מלשון צחוק ותענוג) נעשה בעקר על-ידי
אתפכא ואתהפכא.

יז) ועל-פי-זה יוכן היתרון שבהעבודה בכל מעשיך
לשם שמים ובכל דרכיך דעהו (לא רק
בנוגע להפעולה בעולם, גם בנוגע להאדם
הנשמה), כי זה שהנשמה על-ידי עבודתה בירידתה
למטה נעשית בחינת בעל-תשובה הוא בעקר על-
העבודה בעשית דברי הרשות לשם שמים¹⁵⁴. והענין

147) דנוסף לזה שהוא חידוש גדול יותר (כבהערה הקודמת), הרי מכיון שבזה דוקא נשלם מה שנשאתה כו' דירה בתחתונים [ראה תניא פל"ו, שענין נתאוה כו' דירה בתחתונים הוא "שכך עלה ברצונו ית' להיות נח"ר לפניו ית' כד אתכפא סט"א ואתהפך חשוכא לנהורא"] - הרי תענוג זה* הוא כביכול בעצמותו ית' (ראה לעיל סעיף יו"ד שענין נתאוה הוא בעצמותו ית'). 148) תניא פכ"ז. 149) ראה תניא שם ולקו"ת ר"פ פקודי (מזח"ב קכח, ב. וראה גם שם סז, ב. קפד, א). תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג. ד"ה באתי לגני ה'שית פ"א. ועוד. 150) בתו"א שם מובא מאמר זה בהמשך להמבואר שם המעלה דאתכפא על אתהפכא. אבל בד"ה באתי לגני שם: ע"י העבודה דבחינת אתכפא ואתהפכא. 151) תו"א שם. 152) פירשנו כב, ג. 153) פירשנו כה, א"ב. 154) להעיר מהמבואר בכ"מ (ד"ה מלכא ומלכתא תרצ"ז בסופו. וראה גם תו"א נח ט, ג. לקו"ת שה"ש מד,

(* משא"כ ענין התשובה דנה"א (שגם בירידתה למטה, וגם כשעוסקת בעניני הרשות, היא דבוקה באלקות) הוא דוגמת ענין "יתגלו שלימות כחותיו כו" (ראה שיחת מוצאי ש"פ נח שנה זו (ה'תשל"ח) הערה 30 - לקו"ש ח"ב ע' 284), שהוא רק בבחי' הגילויים (כניל סעיף יו"ד).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הנה כתיב¹⁵⁵ ועמך כלם צדיקים, והטעם לזה הוא לפי
 2 שאמתית מהותו של כל אחד מישראל הוא (פנ"ל סעיף יב)
 3 נפשו האלקית. וכפסק-דין הרמב"ם (הובא לעיל שם)
 4 שרצונו האמתי של כל אחד ואחד מישראל הוא לעשות כל
 5 מה שהוא רצון ה',
 6 וכאשר כופין אותו
 7 (ומכל-שכן באשר הוא
 8 עצמו כופה את עצמו)
 9 לעשות איזו מצוה, תשש
 10 יצרו הרע ומתגלה בו
 11 רצונו האמתי שלו.

1 הוא, הנה כתיב¹⁵⁵ ועמך כלם צדיקים, והטעם לזה הוא
 2 לפי שאמתית מהותו של כל אחד מישראל הוא (פנ"ל
 3 סעיף יב) נפשו האלקית. וכפסק-דין הרמב"ם (הובא
 4 לעיל שם) שרצונו האמתי של כל אחד ואחד מישראל
 5 הוא לעשות כל מה שהוא רצון ה', וכאשר כופין אותו
 6 (ומכל-שכן באשר הוא עצמו כופה את עצמו) לעשות
 7 איזו מצוה, תשש יצרו הרע ומתגלה בו רצונו האמתי
 8 שלו. ומכיון שבשעה זו שהוא עוסק בתורה ומצוות
 9 מתגלה בו רצונו האמתי דנפשו האלקית, הרי בשעה זו
 10 הוא בבחינת צדיק. דהגם שגם בשעה זו גופא אפשר
 11 שיהיה בו ענינים דהפך הקדשה, מפל-מקום, מכיון
 12 שהטעם האמתי לזה שמקיים המצוה הוא לפי שנתגלה
 13 בו רצונו הפנימי, הרי בנוגע להמצוה שעושה הוא
 14 בבחינת צדיק. וזהו מה שבהבקשה דונתן לי לחם
 15 לאכל וכגד ללבש לא נזכר שזה יהיה באופן של שלום,
 16 כי ענין השלום שיהיה כשיש מנגד [וכענין פדה בשלום
 17 נפשי¹⁵⁶ (השיף להגאולה דיו"ד פסלו¹⁵⁷) שזהו מצד
 18 (כמו שממשיך בפתוב¹⁵⁶) מקרב לי], ולכן כמו שבצדיק
 19 אין שיף לומר שעבודתו היא בשלום, מכיון שאין¹⁵⁸ לו
 20 יצר-הרע כלל, על-דבר-זה הוא גם בהתורה ומצוות
 21 (לחם וכגד) דכל אחד מישראל, מכיון שבשעה זו עומד
 22 בגלוי הרצון דנפש האלקית, והתורה ומצוות שעושה
 23 הוא מצד רצון הנשמה, בבחינת צדיק שבו]. מה שאין-
 24 כן בשעוסק בעניני הרשות, מכיון שעשיתו ענינים אלו
 25 היא מצד שהם צרך הגוף וקיומו וחייתו¹⁵⁹ או גם מצד
 26 נפשו הבהמית (שמתאנה בטבעה לעניני עולם הנה¹⁶⁰) המעלמת על
 27 נפשו האלקית, לכן, זה שעסקו בעניני הרשות הוא לשם שמים ובאופן דדעהו,
 28 הוא דגמת עבודת התשובה.

1 וכאשר כופין אותו
 2 (ומכל-שכן באשר הוא
 3 עצמו כופה את עצמו)
 4 לעשות איזו מצוה, תשש
 5 יצרו הרע ומתגלה בו
 6 רצונו האמתי שלו.
 7 ומכיון שבשעה זו שהוא
 8 עוסק בתורה ומצוות
 9 מתגלה בו רצונו האמתי
 10 שלו. ומכיון שבשעה זו
 11 שהוא עוסק בתורה ומצוות
 12 מתגלה בו רצונו האמתי
 13 דנפשו האלקית, הרי
 14 בשעה זו הוא בבחינת
 15 צדיק. דהגם שגם בשעה
 16 זו גופא אפשר שיהיה בו
 17 ענינים דהפך הקדשה,
 18 מפל-מקום, מכיון
 19 שהטעם האמתי לזה
 20 שמקיים המצוה הוא לפי
 21 שנתגלה בו רצונו הפנימי,
 22 הרי בנוגע להמצוה
 23 שעושה הוא בבחינת
 24 צדיק. וזהו מה שבהבקשה
 25 דונתן לי לחם לאכל
 26 וכגד ללבש לא נזכר
 27 שזה יהיה באופן של
 28 שלום, כי ענין השלום
 29 שיהיה כשיש מנגד [וכענין
 30 פדה בשלום נפשי¹⁵⁶ (השיף
 31 להגאולה דיו"ד פסלו¹⁵⁷)
 32 שזהו מצד (כמו שממשיך
 33 בפתוב¹⁵⁶) מקרב לי],
 34 ולכן כמו שבצדיק אין
 35 שיף לומר שעבודתו היא
 36 בשלום, מכיון שאין¹⁵⁸ לו
 37 יצר-הרע כלל ואינו צריך
 38 להשלים עמו, על-דבר-זה
 39 הוא גם בהתורה ומצוות
 40 (לחם וכגד) דכל אחד
 41 מישראל, מכיון שבשעה
 42 זו עומד בגלוי הרצון
 43 דנפש האלקית, והתורה
 44 ומצוות שעושה הוא
 45 מצד רצון הנשמה, בבחינת
 46 צדיק שבו]. מה שאין-כך
 47 כן בשעוסק בעניני הרשות,
 48 מכיון שעשיתו ענינים
 49 אלו היא מצד שהם צרך
 50 הגוף וקיומו וחייתו¹⁵⁹ או
 51 גם מצד נפשו הבהמית
 52 (שמתאנה בטבעה לעניני
 53 עולם הנה¹⁶⁰) המעלמת על
 54 נפשו האלקית, לכן, זה
 55 שעסקו בעניני הרשות הוא
 56 לשם שמים ובאופן דדעהו,
 57 הוא דגמת עבודת התשובה.

סע"ד) שיושבי אוהל ובעלי עסקים הם דוגמת צדיקים ובעלי תשובה. (155) ישע"י ס, כא. סנהדרין
 ר"פ חלק. (156) תהלים נה, יט. (157) ראה "בית רבי" ח"ב ספ"ה בהערה א שגאולת אדהאמ"צ היתה
 בשעה שאמר בתהלים הפסוק "פדה בשלום נפשי". וראה רד"ה פדה בשלום שנה זו - ה'תשל"ח -
 (תו"מ סה"מ כסלו ע' קמב); בשיחה שלפני המאמר. (158) תניא פ"א. פ"י. ועוד. (159) ראה תניא
 רפ"ז. (160) ראה בארוכה שיחת מוצאי ש"פ חיי שרה שנה זו (ה'תשל"ח) סכ"ו (לקו"ש ח"כ ע'
 5-334), שאמיתית הענין ד"וכל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו" הוא כאשר עשייתו
 עניני הרשות הוא מצד זה שמתאוה להם בטבעו, ואעפ"כ הוא באופן ד"לשם שמים" ו"דעהו".

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (חי) והנה בכללות יותר, גם העבודה דתורה ומצוות פאשר
 2 היא באפן פנה שהאדם צריך לכבש את יצרו, ובפרט בזמן
 3 הגלות שישנם כמה מניעות ועכובים על עסק התורה
 4 ומצוות וצריך להתגבר עליהם, הוא בכלל עבודת התשובה.

5 ובזה יובן מה שכתוב

6 בזהר¹⁶¹ שכשראה יעקב
 7 העניות והצער שיהיה
 8 בזמן גלות אדום,
 9 (ובפרט) בסוף זמן
 10 הגלות, אמר יושבתי
 11 בשלום אל בית אבי
 12 ואמר ונתן לי לחם
 13 לאכל ובגד ללבוש,
 14 ואינו מוכן, הרי בפסוק
 15 נאמר ונתן לי לחם גו'
 16 ואחר-כך ושבתי בשלום
 17 גו' ומדוע מקדים בזהר
 18 ושבתי בשלום לפני ונתן
 19 לי לחם גו'¹⁶²? ויש
 20 לומר הבאור בזה,
 21 דמפיון שביהר שם
 22 מדבר בענין העניות
 23 והצער דזמן הגלות
 24 [שהוא פרוש שלישי
 25 בענין ויצא גו' וילך
 26 חרנה, שייצאה והליכה
 27 זו היא ולא מבחינת בינה
 28 ל'מלכות' וגם לא
 29 מבחינת מלכות לבריאה-
 30 יצירה-עשיה (כב')
 31 הפרושים שהובאו לעיל
 32 סעיף ג), כ"אם] לזמן
 33 הגלות¹⁶³. דזהו גם כן
 34 מה שאמרו רבותינו
 35 ז"ל³⁹ שחרן הוא ענין חרון אף של מקום בעולם, דענין זה
 36 חרון אף של מקום
 37 בעולם, דענין זה הוא
 38 (בעקר) בזמן הגלות,
 39 לכן מקדים ושבתי
 40 בשלום גו' לפני ונתן לי
 41 לחם גו' ובגד גו', כי
 42 מצד ההעלמות
 43 וההסתרים דזמן הגלות, גם העבודה דתורה ומצוות
 44 גם העבודה דתורה ומצוות (לחם ובגד) היא
 45 על-ידי הקדמת ענין התשובה (ושבתי
 46 והתשובה

76 (בש"ל) שפולל (כפ"ל בתחילת הסעיף) ההתגברות על
 77 המניעות ועכובים וזה מבואר לשון זוהר שהקדים "ושבתי בשלום"
 78 ל"לחם ובגד". ובכתוב נאמר ונתן לי לחם גו' ובגד גו' לפני
 79 ושבתי בשלום גו', כי הענין ויצא יעקב מבאר שבע וילך
 80 חרנה כמו שהוא בכל
 81 דור ודור (גם לפני
 82 הגלות) הוא ירידת הנשמה למטה (בכלל,
 83 ולא הירדה דגלות),
 84 ומפיון שבזמן הבית
 85 העבודה דתשובה היא
 86 הברור דעניני הרשות
 87 מה-שאין-כן העבודה
 88 דתורה ומצוות היא
 89 (בכללות) עבודת
 90 הצדיקים, לכן אומר מיד
 91 ונתן לי לחם לאכל ובגד
 92 ללבש, ואינו מקדים
 93 תחלה ושבתי בשלום.
 94 ואדרבה, ונתן לי לחם
 95 גו' הוא לפני ושבתי
 96 בשלום, שלא-חרי
 97 העבודה דתורה ומצוות
 98 השיכת לנפש האלקית,
 99 אז דוקא אפשר להיות
 100 הברור דעניני הרשות
 101 ("ושבתי בשלום").
 102 ועל-דרך מאמר רבותינו
 103 ז"ל¹⁶⁴ קשט
 104 עזמך ואחר-כך קשט
 105 אחרים. לסיכום, סדר העבודה

כי ועכובים. ובכתוב נאמר ונתן לי לחם גו' ובגד גו' לפני ושבתי בשלום גו', כי
 הענין ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה כמו שהוא בכל דור ודור (גם לפני
 הגלות) הוא ירידת הנשמה למטה (בכלל, ולא הירדה דגלות), ומפיון שבזמן
 הבית העבודה דתשובה היא הברור דעניני הרשות מה-שאין-כן העבודה דתורה
 ומצוות היא (בכללות) עבודת הצדיקים, לכן אומר מיד ונתן לי לחם לאכל
 ובגד ללבש, ואינו מקדים תחלה ושבתי בשלום. ואדרבה, ונתן לי לחם גו'
 הוא לפני ושבתי בשלום, שלא-חרי העבודה דתורה ומצוות השיכת לנפש
 האלקית, אז דוקא אפשר להיות הברור דעניני הרשות ("ושבתי בשלום").
 ועל-דרך מאמר רבותינו ז"ל¹⁶⁴ קשט עזמך ואחר-כך קשט אחרים.

161 ח"א כג, ב - הובא באוה"ת פרשתנו כרך ה תתנד, א. 162) ולהעיר, שבאוה"ת שם: ונתן לי לחם גו' (ואח"כ) ושבתי בשלום (כהסדר בכתוב). 163) ראה - נוסף לזהר שם - זח"א ריש פרשתנו (קמז, א): אוקי האי קרא בגלותא. ב"ר פרשתנו פס"ח, יג. ובשל"ה פרשתנו (רצב, ב): ענין ויצא יעקב רומז ג"כ לגלות. ע"ש. 164) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ. וראה גם איכ"ר פ"ג, נ. פרש"י עה"פ

ביאור בדרך אפשר

1 הראוי (וכן היה בזמן הבית) - תחילה "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" -
 2 תורה ומצוות, ואחר-כך "ושבתי בשלום" - תשובה. אך בזמן הגלות תחילה
 3 "ושבתי בשלום" ואחר-כך "לחם לאכול ובגד ללבוש".

ביאור בדרך אפשר

4 וְיִוצֵאתָ מֵהֶם. וּמִכִּיּוֹן שֶׁהֶעֱלוּי שְׁבִתְשׁוּבָה עַל עֲבֹדַת
 5 הַצְּדִיקִים הוּא מִצַּד הַחֲדוּשׁ שְׁבִיחָה (פֶּנ"ל סְעִיף טו), נִמְצָא
 6 שֶׁעֵקֶר הָעֲלוּי דִתְשׁוּבָה הוּא בְּהִתְשׁוּבָה דְּכָל מַעֲשֵׂיךָ לְשֵׁם
 7 שְׁמַיִם. לְסִיכּוּם, בְּקִיּוּם תּוֹרַה־וּמִצְוֹת בּוֹזֵם הַגְּלוּת הָאֵדָם מִתְגַּבֵּר עַל חוּשֶׁךְ

8 הַגְּלוּת וְעֵנִי חוֹלִין. בְּהִתְעַסְקוֹת
 9 בְּעֵנִי חוֹלִין לְשֵׁם־שְׁמַיִם הוֹפֵךְ
 10 אֶת עֵנִי חוֹלִין עִצְמוֹם לְקִדּוּשָׁה.
 11 בְּסִעִיפִים הַבָּאִים (כ"א) יִתְבָּאֵר
 12 שֶׁלִּמְרוֹת עֵילִי הַנִּשְׁמָה כְּתוּצָאָה
 13 מִיִּרְדָּתָה לְעוֹלָם (כנ"ל סְעִיפִים
 14 יד"ט), עֵיקֶר מִטְרַת יִרְדָּת
 15 הַנִּשְׁמָה לְעוֹלָם, אִינָה בַעֲבוּר
 16 הַנִּשְׁמָה, אֵלָּא בַעֲבוּר זִכּוּךְ
 17 הָעוֹלָם.

18 (כ) אֵלָּא שְׁאֵף־עַל־פִּי־כֶן
 19 לְמִרוֹת עֵילִי זֶה בְּנִשְׁמָה,
 20 (שְׁנַעֲשִׂית לְבַעֲלֵת־תְּשׁוּבָה/
 21 וּמִתְגַּלָּה כִּי עִצְמוֹ הַנִּשְׁמָה הַקְּשׁוּר
 22 עִם עֲצֻמוֹת הַבּוֹרָא), הַכְּפֻנָּה
 23 בִּירִידָתָה הַנִּשְׁמָה לְמִטָּה
 24 הִיא לֹא בְּשִׁבְלֵי הָעֲלִיָּה
 25 דִּהְנִשְׁמָה, שְׁעַל־יָדֵי
 26 יִרְדָּתָה לְמִטָּה נַעֲשִׂית
 27 בְּחִינַת בַּעֲלֵת־תְּשׁוּבָה, כִּי־
 28 אִם, בְּשִׁבְלֵי הַבְּרוּר
 29 וְהַזְכוּף דִּהְגּוּף וְדִנְפֶשׁ
 30 הַבְּהִמִית וְחִלְקוּ בְּעוֹלָם -
 31 "כִּמָּה שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ מְעוֹלָם־הַזֶּה
 32 לְצוּרֶךְ גּוֹפוֹ וְנַפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית
 33 לְעַבְדוּת ה' כַּגּוֹן אֲכִילָה וְשִׁתִּיה
 34 וְדוּמִיָּה וְדִירָה וְכֹל כְּלֵי
 35 תְּשׁוּבָתוֹ" (תְּנִיא פֶּל"ז). וְיֵשׁ
 36 לְבָאֵר זֶה, דִּהְחֲדוּשׁ
 37 שְׁבִיחָתְשׁוּבָה דִּהְנִשְׁמָה,
 38 מִכִּיּוֹן שֶׁהִנְשְׁמָה הִיא
 39 חֵלֶק אֱלֹקָה מִמְּעַל
 40 מִמְּשֶׁלֶּה¹⁶⁵, הֲרִי זֶה
 41 שֶׁהִנְשְׁמָה מִתְּגַבְּרַת עַל
 42 הַדְּבָרִים הַמְּעַלְיָמִים, וְגַם
 43 זֶה שֶׁהִיא מִתְּגַלִּית
 44 וּפּוֹעֵלֶת בְּעֵינֵי הַגּוּף
 45 וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית גּוֹפָא, אִין
 46 זֶה חֲדוּשׁ אֲמִתִּי. מֵה־
 47 שְׁאִין־כֶּן הַבְּרוּר וְהַזְכוּף
 48 דִּהְגּוּף וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית
 49 וְחִלְקוּ בְּעוֹלָם, הֲרִי זֶה

1 (ט) וְיֵשׁ לֹאמֵר, דִּהְתְּשׁוּבָה דִּהְעֲבֹדָה דְּכָל מַעֲשֵׂיךָ לְשֵׁם
 2 שְׁמַיִם הִיא נַעֲלִית יוֹתֵר מִהִתְשׁוּבָה דְּקִיּוּם
 3 הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּזִמְן הַגְּלוּת, וְגַם מִתְּשׁוּבָה כְּפִשׁוּטָה עַל
 4 עֲבֹרוֹת. כִּי עֵנִי הַתְּשׁוּבָה
 5 דְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת
 6 שְׁבִיחָתָה הַגְּלוּת הוּא
 7 (פֶּנ"ל סְעִיף חי) מֵה
 8 שְׁמִתְגַּבֵּר עַל הַמְּנִיעוֹת
 9 וְהַעֲכוּבִים דִּהְגְּלוּת וְאִינוֹ
 10 מִתְּחַשֵּׁב עִמָּהֶם. וְעַל־דִּרְךָ־זֶה
 11 הוּא בְּתְשׁוּבָה כְּפִשׁוּטָה, דְּעֵנִי הַתְּשׁוּבָה הוּא שֶׁהוּא
 12 יוֹצֵא מִמְּצִבּוֹ הַקְּוֹדֵם. וּבְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם (שֶׁהוּבָא לְעִיל
 13 סְעִיף טו) אָמַשׁ הִיָּה זֶה מִבְּדֵל מֵה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל כּו'
 14 וְהִיּוֹם הוּא מְדַבֵּק בְּשִׁכְיָנָה. מֵה־שְׁאִין־כֶּן הַתְּשׁוּבָה דְּכָל
 15 מַעֲשֵׂיךָ לְשֵׁם שְׁמַיִם, מִכִּיּוֹן דִּזֶּה שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּדְבָרֵי
 16 הַרְשׁוֹת (מַעֲשֵׂיךָ) הוּא מִצַּד גּוֹפּוֹ וְנַפְשׁוֹ הַבְּהִמִית (פֶּנ"ל),
 17 וְזֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָם לְשֵׁם שְׁמַיִם, עִם הִיּוֹת שֶׁזֶהוּ
 18 מִצַּד הַנִּשְׁמָה, הֲרִי אִין זֶה שֶׁהִנְשְׁמָה מִתְּגַבְּרַת עַל הַגּוּף
 19 וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית (וְיִוצֵאתָ מֵהֶם), כִּי־אִם, שְׁבַעֲשִׂיָה זֹ
 20 גּוֹפָא שֶׁמִּצַּד הַגּוּף וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית יִשְׁנָה הַכְּפֻנָּה דְּלִשְׁם
 21 שְׁמַיִם שֶׁמִּצַּד הַנִּשְׁמָה. וְעֵנִי זֶה (הַגְּלוּי דִּנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית
 22 בְּעֵינֵי הַגּוּף וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית גּוֹפָא) הוּא חֲדוּשׁ גְּדוֹל יוֹתֵר
 23 מִזֶּה שֶׁהִנְשְׁמָה מִתְּגַבְּרַת עַל הַהִעֲלָמוֹת וְהַהִסְתָּרִים
 24 וְיִוצֵאתָ מֵהֶם. וּמִכִּיּוֹן שֶׁהֶעֱלוּי שְׁבִיחָתְשׁוּבָה עַל עֲבֹדַת
 25 הַצְּדִיקִים הוּא מִצַּד הַחֲדוּשׁ שְׁבִיחָה (פֶּנ"ל סְעִיף טו),
 26 נִמְצָא שֶׁעֵקֶר הָעֲלוּי דִתְשׁוּבָה הוּא בְּהִתְשׁוּבָה דְּכָל
 27 מַעֲשֵׂיךָ לְשֵׁם שְׁמַיִם.

28 (כ) אֵלָּא שְׁאֵף־עַל־פִּי־כֶן, הַכְּפֻנָּה בִּירִידָתָה הַנִּשְׁמָה לְמִטָּה
 29 הִיא לֹא בְּשִׁבְלֵי הָעֲלִיָּה דִּהְנִשְׁמָה, שְׁעַל־יָדֵי
 30 יִרְדָּתָה לְמִטָּה נַעֲשִׂית בְּחִינַת בַּעֲלֵת־תְּשׁוּבָה, כִּי־אִם,
 31 בְּשִׁבְלֵי הַבְּרוּר וְהַזְכוּף דִּהְגּוּף וְדִנְפֶשׁ הַבְּהִמִית וְחִלְקוּ
 32 בְּעוֹלָם. וְיֵשׁ לְבָאֵר זֶה, דִּהְחֲדוּשׁ שְׁבִיחָתְשׁוּבָה דִּהְנִשְׁמָה,
 33 מִכִּיּוֹן שֶׁהִנְשְׁמָה הִיא חֵלֶק אֱלֹקָה מִמְּעַל מִמְּשֶׁלֶּה¹⁶⁵, הֲרִי
 34 זֶה שֶׁהִנְשְׁמָה מִתְּגַבְּרַת עַל הַדְּבָרִים הַמְּעַלְיָמִים, וְגַם זֶה
 35 שֶׁהִיא מִתְּגַלִּית וּפּוֹעֵלֶת בְּעֵינֵי הַגּוּף וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית
 36 גּוֹפָא, אִין זֶה חֲדוּשׁ אֲמִתִּי. מֵה־שְׁאִין־כֶּן הַבְּרוּר וְהַזְכוּף
 37 דִּהְגּוּף וְנִפְשׁ הַבְּהִמִית וְחִלְקוּ בְּעוֹלָם, הֲרִי זֶה שֶׁנַּעֲשִׂים
 38 הוּא חֲדוּשׁ גְּדוֹל יוֹתֵר
 39 מִזֶּה שֶׁהִנְשְׁמָה מִתְּגַבְּרַת
 40 עַל הַהִעֲלָמוֹת וְהַהִסְתָּרִים.

בראשית ד, כה. ולהעיר מלקו"ת צו ח, רע"א. 165) תניא רפ"ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁנַעֲשִׂים כָּלִים לְאַלְקוֹת הוּא חֲדוּשׁ אֲמַתִּי. וְלִכְן הַתַּעֲנוּג
2 שְׁלֹמֶעֱלָה (שֶׁהוּא מְדַבֵּר חֲדוּשׁ, כַּנִּל"ס סעיף טו) מִבְּרוּר הַגּוֹף
3 וְכוּ' הוּא תַעֲנוּג גְּדוֹל יוֹתֵר מִהַתַּעֲנוּג הַבּא בַתְּשׁוּבָה
4 דִּהְנִשְׁמָה. [וַיִּתְיַדָּה מִזוּ, שְׁגַם כְּשֶׁהִפְעוּלָה דִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמִית
5 הִיא בְּאִפְן שֶׁל דְּחִיָּה,
6 אֲתַפְּיָא סְטָרָא אֲתָרָא, 1
7 יֵשׁ בְּזָה נַחֲת־רוּחַ גְּדוֹל
8 לְמַעְלָה, כַּמְבָּאָר
9 בַּתְּנַיָּא 148 (כַּמּוּבָא לְעִיל סַעִיף
10 טו).] וּבְזָה גּוֹפָא, עֵקֶר
11 הַחֲדוּשׁ (וְהַנַּחֲת־רוּחַ
12 דְּלִמְעָלָה) הוּא הַבְּבִירוּר
13 דְּחִלְקוּ בְּעוֹלָם, שֶׁהַבְּבִירוּר
14 דְּגוֹף וְנַפְשׁ הַבְּהֵמִית, 8
15 מִכִּינּוּן שְׁזָה נַפְשׁ וְגוֹף שֶׁל
16 יִשְׂרָאֵל [שְׁגַם נַפְשׁ
17 הַבְּהֵמִית וְהַגּוֹף דִּישְׂרָאֵל
18 הוּא לֹא כַּבְּאוֹמוֹת
19 הָעוֹלָם], אֵין זֶה חֲדוּשׁ
20 כַּל־כֵּךְ, וְעֵקֶר הָעֵלְוִי הוּא
21 בְּהַבְּבִירוּר דְּחִלְקוּ בְּעוֹלָם
22 וּבַכְּרִיט בְּבִירוּר הַנְּצוּצוֹת
23 שְׁבַג' קְלָפוֹת הַטְּמָאוֹת
24 הַנּוֹתָנוֹת חַיִּית בַּמַּאכְלוֹת אֶסְרוֹת
25 וּבַמַּעֲשֵׂה הַעֲבִירָה, הֵנָּה עֵיקֶר
26 הָעֵלְוִי הוּא כַּשְׂמוּצִיא הַנִּיצוּצוֹת
27 גַּם מִקְלִיפוֹת אֵלוּ (עַל־יָדֵי
28 תְּשׁוּבָה כַּפְּשׁוּטָה
29 שְׁזוֹדוֹנוֹת [=עֲבִירוֹת] נַעֲשִׂים
30 כַּכּוֹיֹצָא 166 - עַל־יָדֵי הַתְּשׁוּבָה,
31 הַעֲבִירוֹת עֲצָמָם נַחֲשׁבוֹת לוֹ
32 כַּמְצוּוֹת, וְכֵן עַל־יָדֵי
33 שְׂמַתְגַּבֵּר עַל הַנְּסִיּוֹנוֹת 167
34 וְכִיּוֹצָא בְּזָה). [וְעַל־פִּי־
35 זֶה יוֹכֵן גַּם מַה שְׂמַבְּאָר
36 בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת 168
37 שְׁבַכְדִּי לְבוֹא לְבַחֲנִית
38 כָּכֵל מְאֲדָךְ הוּא עַל־יָדֵי
39 אֲתַהֲפָא חֲשׁוּבָא
40 לְנַהוּרָא [וְהַחֲשָׁךְ שֶׁל
41 הָעֵנְיָנִים הַגְּשָׁמִיִּים
42 שְׁעוֹסֵק בָּהֶם כְּמִשְׁךְ
43 הַגֶּם], הַגֶּם שְׁגַם
44 בְּהַעֲבֹדָה דְּכָכֵל לְכָבֵךְ
45 בְּשִׁנְיָ יִצְרִיךְ שְׂעֻבוֹתָו חוֹדְרָת
46 גַּם בַּנְּפִשׁוֹ הַבְּהֵמִית (כַּנִּל"ס סַעִיף

יג) שְׁבוּחַ מִהַפֶּךְ הַיִּצְרָה־הַרְעָה לְקַדְשָׁה, עֵדִיין לֹא מַגִּיעַ בּוֹה לְבַחֲנִית
"בְּכֵל מְאוּדָךְ", כִּי עֵקֶר הָעֵלְוִי הוּא בְּהַבְּבִירוּר דְּחִלְקוּ בְּעוֹלָם
(שְׂמַחוּצָה לוֹ)]. וְזֶהוּ גַּם וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי,
שֶׁהַעֲבֹדָה דִּאֲתַהֲפָא וְאֲתַהֲפָא חֲשׁוּבָא לְנַהוּרָא הָעוֹשָׂה אֶת
הַצְּחוּק
שְׁלֹמֶעֱלָה (עַנְיָן "אָבִי" -
יִצְחָק) הִיא בְּאִפְן דְּבֵיתָה,
הֵינְנוּ שְׁעֻבוֹדְתוֹ זֶה הִיא
בְּקַבְּיֵעוֹת כִּיבִית' שְׁהוּא דִּירָת
קַבֵּעַ (רֵאָה בַּהֲעֵרָה) 169 כָּכֵל
עַנְיָנוּ, לֹא רַק בְּגוֹפּוֹ
וּבַנְּפִשׁוֹ הַבְּהֵמִית כִּי־אִם
גַּם בְּחִלְקוּ בְּעוֹלָם. לְסִיכּוּם,
בִּירוּר וַיִּכּוּן עֵינֵי הָעוֹלָם שְׁאִין
בְּהֵם שׁוֹם קְדוּשָׁה (אֲפִילוֹ לֹא
כַּקְדוּשַׁת גּוֹף הַיְהוּדִי) הֵינּוּ חֲדוּשׁ
גְּדוֹל, וְעַבּוּדָה זֶה מוֹעִילָה אֲשֶׁר
"וְשַׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי"
הַמְשַׁכֵּת הַקְדוּשָׁה בְּאוֹפֵן קַבּוּעַ
וּמִיּוֹשׁ גַּם כַּעֲנִי הָעוֹלָם.
כֹּא) וְעַל־פִּי כָּל הַנִּל"ל
יוֹכֵן בְּעַמֵּק יוֹתֵר זֶה
שֶׁעֵקֶר הָעֲבֹדָה שְׁבַשְׁבִּיל
זֶה יְרָדָה הַנְּשָׁמָה לְמַטָּה
(וַיִּצָּא יַעֲקֹב גו' חֲרָנָה)
הוּא וַיִּקַּח מֵאֲבִנֵי הַמָּקוֹם
גו', שְׂקָאִי (כַּנִּל"ס סַעִיף
ט) עַל הַבְּבִירוּר דְּעַנְיָנֵי
הָעוֹלָם, דְּנוֹסָף עַל
הַיִּתְרוֹן שְׁבַהֲעֲבֹדָה דְּכָל
מַעֲשִׂיךְ לְשֵׁם שְׂמִים עַל
הָעֲבֹדָה דְּתוֹרָה וּמְצוּוֹת
(כַּנִּל"ס שֵׁם, שְׂבַעֲבוּדָה זֶה
מַתְסַק עִם מְצִיאוֹת שְׁאִין מְאִיר
בַּה אֲוִיר הָאֱלוֹקִי, וּמַעֲלָה אוֹתָהּ
לְקְדוּשָׁה), הֵנָּה גַּם
בְּהַעֲבֹדָה דְּכָל מַעֲשִׂיךְ
לְשֵׁם שְׂמִים גּוֹפָא שְׁנֵי
דְּנוֹסָף עַל הַיִּתְרוֹן שְׁבַהֲעֲבֹדָה דְּכָל מַעֲשִׂיךְ לְשֵׁם שְׂמִים עַל הָעֲבֹדָה דְּתוֹרָה
וּמְצוּוֹת (כַּנִּל"ס שֵׁם), הֵנָּה גַּם בְּהַעֲבֹדָה דְּכָל מַעֲשִׂיךְ לְשֵׁם שְׂמִים גּוֹפָא שְׁנֵי

166) יומא פו, ב. 167) ראה דרמ"צ קצא, ריש ע"ב. 168) ראה תו"א נח ט, א. 169) דבית ענינו התיישבות וקביעות - ראה שמואל"ב ז, ה"ז (בית לגבי אהל). מפרשים (חדא"ג מהרש"א, עיון יעקב לע"י, ועוד) לפסחים פח, א (בית לגבי הר ושדה).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 לאלקים¹⁷² - שם הוי' הנחשב לאלוקים לגבי האור שיתגלה לעתיד. שמיגיע לזה מצד התשובה דנפש האלקית¹⁷³), להעלם העצמי דעצמותו ותברך שלמעלה מכל דרגות הגילויים. לסיכום, 'והי' הוי' לי לאלוקים" - עליו הנוצר באדם עצמו. "והאבן הזאת. יהי' בית אלוקים" - עליו הדברים הגשמיים למעלה

51 יותר, להעלם העצמי.

52 יותר, להעלם העצמי.

53 יתרה, להעלם העצמי.

54 יתרה, להעלם העצמי.

55 יתרה, להעלם העצמי.

56 יתרה, להעלם העצמי.

57 יתרה, להעלם העצמי.

58 יתרה, להעלם העצמי.

59 יתרה, להעלם העצמי.

60 יתרה, להעלם העצמי.

61 יתרה, להעלם העצמי.

62 יתרה, להעלם העצמי.

63 יתרה, להעלם העצמי.

64 יתרה, להעלם העצמי.

65 יתרה, להעלם העצמי.

66 יתרה, להעלם העצמי.

67 יתרה, להעלם העצמי.

68 יתרה, להעלם העצמי.

69 יתרה, להעלם העצמי.

70 יתרה, להעלם העצמי.

71 יתרה, להעלם העצמי.

72 יתרה, להעלם העצמי.

73 יתרה, להעלם העצמי.

74 יתרה, להעלם העצמי.

75 יתרה, להעלם העצמי.

76 יתרה, להעלם העצמי.

77 יתרה, להעלם העצמי.
78 יתרה, להעלם העצמי.
79 יתרה, להעלם העצמי.
80 יתרה, להעלם העצמי.
81 יתרה, להעלם העצמי.
82 יתרה, להעלם העצמי.
83 יתרה, להעלם העצמי.
84 יתרה, להעלם העצמי.
85 יתרה, להעלם העצמי.
86 יתרה, להעלם העצמי.
87 יתרה, להעלם העצמי.
88 יתרה, להעלם העצמי.
89 יתרה, להעלם העצמי.
90 יתרה, להעלם העצמי.
91 יתרה, להעלם העצמי.
92 יתרה, להעלם העצמי.
93 יתרה, להעלם העצמי.
94 יתרה, להעלם העצמי.
95 יתרה, להעלם העצמי.
96 יתרה, להעלם העצמי.
97 יתרה, להעלם העצמי.
98 יתרה, להעלם העצמי.
99 יתרה, להעלם העצמי.
100 יתרה, להעלם העצמי.

1 ענינים, עלית האדם שנעשית על-ידי-זה (תשובה
2 דהנשמה), וההעלאה של הדברים הגשמיים. ובשני ענינים
3 אלו, עקר העבודה היא ויקח מאבני המקום, הברור דדברים
4 הגשמיים, אבני המקום. וזהו גם כן מה שכתוב והיה הוי'
5 לי לאלקים והאבן הזאת

6 אשר שמתי מצבה יהיה

7 בית אלקים, והיה הוי'

8 לי לאלקים הוא העלוי

9 שנעשה בהאדם על-ידי

10 עבודת הברורים,

11 ולאחר-יזה מוסיף והאבן

12 הזאת אשר שמתי מצבה

13 יהיה בית אלקים, שגם

14 האבן הזאת, הדברים

15 הגשמיים עצמם שהיו

16 בתחלה אבני המקום

17 לשון רבים ועל-ידי

18 עבודת האדם נעשו אבן

19 אחת ויבאפן דשמתי

20 מצבה מלשון הפסוק:

21 נצב¹⁷⁰ מלך, שנעשה

22 בעל הבית' (מלך) על

23 כל עניניו דחלקו בעולם

24 אינו נמשך אחרי חומריותם, אלא

25 להיפך, משתמש בהם לקדושה

26 ומגלה את הניצוץ אלוקי הטמון

27 בהם. וגם פרוש מצבה

28 מלשון נצב מלך,

29 שממשיך בהם גלוי

30 מלכותו יתברך, בחינת

31 כמו שאומרים בתפילת ערבית:

32 מלכותו ברצון קבלו

33 עליהם (מבואר בחסידות

34 הפרש בין 'מלוכה' לממשלה':

35 מלוכה מתקבלת ברצון על-ידי

36 העם, וממשלה היא בעל-כרחם.

37 בעניינינו כאשר מגלה מלכותו

38 יתברך בעניינים הגשמיים, הרי

39 אינו מבטל את הגשמיות אלא

40 מגלה בהם אלוקות שאופן זה

41 הוא למעלה מבחינת

42 ממשלה שבהכרח¹⁷¹],

43 יהיו בית אלקים, שהיו

44 בית ודירה לאלקים

45 שלמעלה מהוי' (גם

46 מוהיה הוי' לי

ענינים, עלית האדם שנעשית על-ידי-זה (תשובה
דהנשמה), וההעלאה של הדברים הגשמיים. ובשני
ענינים אלו, עקר העבודה היא ויקח מאבני המקום,
הברור דדברים הגשמיים, אבני המקום. וזהו גם כן מה
שכתוב והיה הוי' לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי
מצבה יהיה בית אלקים, והיה הוי' לי לאלקים הוא
העלוי שנעשה בהאדם על-ידי עבודת הברורים,
ולאחר-יזה מוסיף והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה
בית אלקים, שגם האבן הזאת, הדברים הגשמיים עצמם
שהיו בתחלה אבני המקום לשון רבים ועל-ידי עבודת
האדם נעשו אבן אחת ויבאפן דשמתי מצבה מלשון
נצב¹⁷⁰ מלך, שנעשה בעל הבית' (מלך) על כל עניניו
דחלקו בעולם. וגם פרוש מצבה מלשון נצב מלך,
שממשיך בהם גלוי מלכותו יתברך, בחינת מלכותו
ברצון קבלו עליהם (שלמעלה מבחינת ממשלה
שבהכרח¹⁷¹], יהיו בית אלקים, שהיו ודירה
לאלקים שלמעלה מהוי' (גם מוהיה הוי' לי לאלקים¹⁷²
שמצד התשובה דנפש האלקית¹⁷³), להעלם העצמי
דעצמותו יתברך.

כב) ובכדי שהאבן הזאת יהיה בית אלקים הוא
על-ידי העבודה דויקח את האבן גו' וישם
אותה מצבה ויצק שמן על ראשה¹⁷⁴. ויקח את האבן
לשון יחיד, היינו, דגם לאחרי שעשה מאבני המקום
(לשון רבים) אבן אחת, בדגמת יו"ד דישם הוי'
בחינת חכמה, מורה על אות יו"ד של שם הוי', שהיא
בחינת חכמה. יעקב אבינו העלה את אבני המקום לבחי' חכמה
(שהיא בחינת 'אין' וביטול לאלקות), הנה אחר-כך הגביה אותה
למעלה יותר (וישם אותה מצבה, כענין דברי יוסף שראה
בחלומו: קמה¹⁷⁵ אלמתי וגם נצבה¹⁷⁶ - 'מצבה' הוא
ענין קימה והגבהה) לבחינת

77 יתרה, להעלם העצמי.
78 יתרה, להעלם העצמי.
79 יתרה, להעלם העצמי.
80 יתרה, להעלם העצמי.
81 יתרה, להעלם העצמי.
82 יתרה, להעלם העצמי.
83 יתרה, להעלם העצמי.
84 יתרה, להעלם העצמי.
85 יתרה, להעלם העצמי.
86 יתרה, להעלם העצמי.
87 יתרה, להעלם העצמי.
88 יתרה, להעלם העצמי.
89 יתרה, להעלם העצמי.
90 יתרה, להעלם העצמי.
91 יתרה, להעלם העצמי.
92 יתרה, להעלם העצמי.
93 יתרה, להעלם העצמי.
94 יתרה, להעלם העצמי.
95 יתרה, להעלם העצמי.
96 יתרה, להעלם העצמי.
97 יתרה, להעלם העצמי.
98 יתרה, להעלם העצמי.
99 יתרה, להעלם העצמי.
100 יתרה, להעלם העצמי.

170) מלכים-א כב, מת. 171) לקו"ת דברים א, ריש ע"ב. דרושים לר"ה נו, סע"ב ואילך. אוה"ת ר"ה ע' א'שמא. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' א'מה. וש"נ. הנסמן בלקו"ש חט"ו ע' 237 הערה 60. ובכ"מ. 172) ראה תו"ח שם כז, א"ב שבחי' אלקים דוהאבן הזאת גו' בית אלקים היא למעלה מבחי' אלקים דוהי' הוי' לי לאלקים. 173) בתו"ח שם (כז, א), דזה שוהאבן הזאת גו' בית אלקים הוא למעלה מוהי' הוי' לי לאלקים הוא לפי שוהי' גו' לאלקים הוא ע"י התומ"צ דצדיקים (לחם ובגד), וענין והאבן הזאת גו' בית אלקים הוא ע"י הביורורים דתשובה (ושבתי בשלום). אבל ע"פ המבואר לעיל סעיף טז (ובהערה 147 ובשוה"ג שם) שגם העילוי שבעבודת התשובה (דנפש האלקית) הוא רק בבחי' הגילויים - יש לומר, שגם בעבודת הביורורים ("ושבתי בשלום גו'") גופא ב' ענינים: העילוי שנעשה באדם עי"י, התשובה דנה"א, ועי"ז - "והי' הוי' לי לאלקים"; הביורור דדברים הגשמיים גופא, ועי"ז "והאבן גו' בית אלקים". 174) פרשתנו כח, יח. 175) וישב לו, ז. 176) תו"א

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 י"ג מדות רחמים העליונים שלמעלה גם מבחי' חכמה שהן
 2 בְּחִינֹת יוֹדֵי"ן וְיוֹי"ן¹⁷⁷ בתחלה נכללו בבחי' יו"ד, חכמה, כנ"ל. ולאחר
 3 מכן כאשר עשה את האבן מצבה - הוא בחי' אות הוא יו" - נעשה בחי' יו"ד
 4 וא"ו, הרומז ל"ג מדות הרחמים. כי י"ג מדות הרחמים נמשלו לשערות
 5 ('דיקנא), מקום יניקת השערה
 6 והגומא שלה הוא בחי' יו"ד,
 7 והשערה עצמה - שהיא המשכה
 8 - היא בחי' ו'. דִּישׁ וְא"ו
 9 שְׁלֹמֹה מְהִי"ד - השערה
 10 עצמה היא למטה ממקור יניקתה
 11 שהוא בחי' יו"ד, וְיֵשׁ וְא"ו
 12 שְׁלֹמֹה מְהִי"ד כי
 13 מאידך - השערה - שהיא בחי'
 14 י"ג מדות הרחמים - היא למעלה
 15 מהחכמה שהיא ג"כ בחי' יו"ד
 16 [שְׁלֹכַן מוֹבָא בִּתְוֹרָה
 17 אור' (בתחלת הענין)¹⁷⁷
 18 שְׁהִשְׁעָרָה עֲצֻמָּה הוא
 19 בְּחִינַת ו' וּמְקוֹם יְנִיקָתָה
 20 הוא בְּחִינַת יו"ד - הַגֵּם
 21 שְׁפָסִיּוֹם הָעֵנָן¹⁷⁸ מְסִיק
 22 שָׁם שְׁהו' הוא לְמַעְלָה
 23 מִיּו"ד - כִּי יֵשׁ ב' עֲנַנִּים
 24 בְּזֶה¹⁷⁹. וְאַחֲרֵי כֵן וַיִּצְק
 25 שָׁמֶן עַל רֹאשָׁה,
 26 שְׁהִמְשִׁיף בָּהּ מִבְּחִינָה
 27 שְׁלֹמֹה מִי"ג תְּקוּנֵי
 28 דִּיקְנָא¹⁷⁸. וְעַל-יְדֵי-זֶה
 29 וְהֶאֱכֵן הַזֹּאת גו' יְהִיָּה
 30 בֵּית אֱלֹקִים, יְהִיָּה לְשׁוֹן
 31 זָכַר (הַגֵּם שְׁאֲמַר וְהֶאֱכֵן
 32 הַזֹּאת לְשׁוֹן נִקְבָּה¹⁸⁰), כִּי
 33 קָאֵי עַל הַגְּלוּי דְגְּאוּלָּה
 34 הַעֲתִידָה שְׁאֵז יְהִיָּה שִׁיר
 35 חֲדָשׁ לְשׁוֹן זָכַר (המורה על
 36 גְּאוּלָּה שְׁאֵין אַחֲרֶיהָ
 37 גְּלוּת "כל השירות לשון נקבה, כשם שלנקבה יש צער לידה, כן כל הנסים
 38 יש אחריהם צער; חוץ משירה דלעתיד לשון זכר - שאין אחריה צער")¹⁸¹.
 39 לסיכום, וישם אותה מצבה - העלאה לבחינת י"ג מדות הרחמים העליונים.

י"ג מדות רחמים העליונים שהן בְּחִינֹת יוֹדֵי"ן וְיוֹי"ן¹⁷⁷.
 דִּישׁ וְא"ו שְׁלֹמֹה מְהִי"ד וְיֵשׁ וְא"ו שְׁלֹמֹה מְהִי"ד
 [שְׁלֹכַן מוֹבָא בִּתְוֹרָה אור' (בתחלת הענין)¹⁷⁷] שְׁהִשְׁעָרָה
 עֲצֻמָּה הוא בְּחִינַת ו' וּמְקוֹם יְנִיקָתָה הוא בְּחִינַת יו"ד -
 הַגֵּם שְׁפָסִיּוֹם הָעֵנָן¹⁷⁸ מְסִיק שָׁם שְׁהו' הוא לְמַעְלָה
 מִיּו"ד - כִּי יֵשׁ ב' עֲנַנִּים בְּזֶה¹⁷⁹. וְאַחֲרֵי כֵן וַיִּצְק שָׁמֶן
 עַל רֹאשָׁה, שְׁהִמְשִׁיף בָּהּ מִבְּחִינָה שְׁלֹמֹה מִי"ג תְּקוּנֵי
 דִּיקְנָא¹⁷⁸. וְעַל-יְדֵי-זֶה וְהֶאֱכֵן הַזֹּאת גו' יְהִיָּה בֵּית
 אֱלֹקִים, יְהִיָּה לְשׁוֹן זָכַר (הַגֵּם שְׁאֲמַר וְהֶאֱכֵן הַזֹּאת לְשׁוֹן
 נִקְבָּה¹⁸⁰), כִּי קָאֵי עַל הַגְּלוּי דְגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה שְׁאֵז יְהִיָּה
 שִׁיר חֲדָשׁ לְשׁוֹן זָכַר (גְּאוּלָּה שְׁאֵין אַחֲרֶיהָ גְּלוּת)¹⁸¹.

(כג) זוֹהֵי גַם כֵּן הַשִּׁיכוֹת דְּעֵנָן וְשִׁבְתֵּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית
 אָבִי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעִבּוּדַת הָאָדָם בְּהִיּוֹתוֹ
 בְּחֶרֶן (בְּזִמְן הַגְּלוּת) לְעֵנָן וְשִׁבְתֵּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי
 (כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּפִשְׁטוֹת) שְׁקָאֵי עַל הַהִשְׁבָּה וְהַחֲזָרָה מִחֶרֶן
 לְבֵית אָבִיו שְׁתִּהֵיָּה בְּהַגְּאוּלָּה לְעֵתִיד לְבּוֹא [וְכַמּוֹכֵן גַּם
 מְזֶה שְׁיִצְחָק (אָבִי) הוּא לְשׁוֹן עֲתִיד, כִּי עֵנָן הַצְּחֹק
 וְהַתְּעַנּוּג יְהִיָּה לְעֵתִיד לְבּוֹא, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב¹⁸² אֵז (דְּוִקָּא)
 יִמְלָא שְׁחֹק פִּינוּ. דְּזֶהוּ גַם כֵּן מַה שְׁלֵעֲתִיד דְּוִקָּא
 יִאֲמְרוּ¹⁸³ לִיצְחָק כִּי אֲתָה אָבִינוּ¹⁸⁴], כִּי עַל-יְדֵי הַעֲבֹדָה
 דְּוִשְׁבְּתֵי בְּשָׁלוֹם, אֲתַכְּפִיא וְאֲתַהַפְּכָא חֲשׂוּכָא לְנַהוּרָא
 [עֵנָן הַשָּׁלוֹם, שְׁגַם הַמְּנַגֵּד נְהַפְּךְ לְקַדְשָׁה], וְלֹא רַק בְּגוּפוֹ
 וּנְפִשׁוֹ הַבְּהִמִית אֲלָא גַם
 בְּחֻלְקוֹ בְּעוֹלָם, עַל-יְדֵי-
 זֶה יְהִיָּה הַגְּלוּי דְלְעֵתִיד,
 שְׁאֵז יְהִיָּה אֲמִתִּית עֵנָן הַשָּׁלוֹם,
 הַשָּׁלוֹם, כְּנִבּוּאֵת יִשְׁעֵי: לֹא
 יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ גו' כִּי
 מְלָאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת הַנֶּגֶז
 כְּמִים לַיָּם מְכַסִּים¹⁸⁵.

40 "ויצוק שמן על ראשה" - המשכת אור מלמעלה מ"ג מדות הרחמים.
 41 (כג) זוֹהֵי גַם כֵּן הַשִּׁיכוֹת דְּעֵנָן וְשִׁבְתֵּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי
 42 כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעִבּוּדַת הָאָדָם בְּהִיּוֹתוֹ בְּחֶרֶן (בְּזִמְן הַגְּלוּת)
 43 לְעֵנָן וְשִׁבְתֵּי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי (כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּפִשְׁטוֹת)
 44 שְׁקָאֵי עַל הַהִשְׁבָּה
 45 וְהַחֲזָרָה מִחֶרֶן לְבֵית אָבִיו
 46 שְׁתִּהֵיָּה בְּהַגְּאוּלָּה לְעֵתִיד
 47 לְבּוֹא [וְכַמּוֹכֵן גַּם מְזֶה
 48 שְׁיִצְחָק (אָבִי) הוּא לְשׁוֹן
 49 עֲתִיד, כִּי עֵנָן הַצְּחֹק
 50 וְהַתְּעַנּוּג יְהִיָּה לְעֵתִיד
 51 לְבּוֹא, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב¹⁸² אֵז
 52 (דְּוִקָּא) יִמְלָא שְׁחֹק
 53 פִּינוּ. דְּזֶהוּ גַם כֵּן מַה
 54 שְׁלֵעֲתִיד דְּוִקָּא יִאֲמְרוּ¹⁸³
 55 לִיצְחָק כִּי אֲתָה אָבִינוּ¹⁸⁴
 56 שְׁבִיכוֹת יִצְחָק (המלמד זכות על
 57 ישראל) יִצְאוּ מֵהַגְּלוּת כְּמוֹבָא
 58 בְּמַסַּכַת שַׁבַּת (פּט, ב): לְעֵתִיד
 59 לְבַא... אֲמַר לּוּ הַקְּדוּשׁ-בִּירוּךְ-הוּא
 60 לִיצְחָק: בְּיַד חֲטָאוּ לִי. אֲמַר
 61 לִפְנֵינוּ: רִיבּוּר-שֶׁל-עוֹלָם, בְּנֵי וְלֹא
 62 בְּיַד? וכו', כִּי עַל-יְדֵי
 63 הַעֲבֹדָה דְּוִשְׁבְּתֵי
 64 בְּשָׁלוֹם, אֲתַכְּפִיא
 65 וְאֲתַהַפְּכָא חֲשׂוּכָא
 66 לְנַהוּרָא [עֵנָן הַשָּׁלוֹם,
 67 שְׁגַם הַמְּנַגֵּד נְהַפְּךְ
 68 לְקַדְשָׁה], וְלֹא רַק בְּגוּפוֹ
 69 וּנְפִשׁוֹ הַבְּהִמִית אֲלָא גַם
 70 בְּחֻלְקוֹ בְּעוֹלָם, עַל-יְדֵי-
 71 זֶה יְהִיָּה הַגְּלוּי דְלְעֵתִיד,
 72 שְׁאֵז יְהִיָּה אֲמִתִּית עֵנָן
 73 הַשָּׁלוֹם, כְּנִבּוּאֵת יִשְׁעֵי: לֹא
 74 יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ גו' כִּי
 75 מְלָאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת
 76 הַנֶּגֶז כְּמִים לַיָּם מְכַסִּים¹⁸⁵. לסיכום, עיקר הצחוק והתענוג למעלה
 77 מעבודת הבירורים תהי' לעתיד לבוא, "או ימלא שחוק פינו". בסעיפים הבאים
 78 יתבאר שהתחלת תענוג ושמחה זו היא כבר בזמן הגלות.

פרשתנו כב, סע"א. תו"ח שם כד, א. (177) תו"א שם. (178) שם כב, ב. (179) ראה אוה"ת פרשתנו קצד, ב. (180) וכמו שמדייק בתו"א ריש פרשתנו (כא, א). תו"ח שם (כב, ב). (181) ראה מכילתא עה"פ בשלח טו, א. שמו"ר פכ"ג, יא. תוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב. (182) תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א. טושו"ע או"ח סו"ס תקס. וראה ד"ה ויהיו חיי שרה ה'תשמ"א ס"ה (תו"מ סה"מ חשון ע' רפא). (183) שבת פט, ב. (184) תו"א פרשתנו כא, ג. תו"ח פרשתנו כד, ד. ועוד. (185) ישע"י יא, ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

47 בְּשָׁלוֹם גּוֹ' שְׁלוֹם וּשְׁלִילַת שְׁפִיכוֹת דְּמַיִם¹⁸⁸, הִנֵּה גַם אָז,
 48 עַל-יְדֵי הַתְּקֵף דְּמַסִּירוֹת-נַפְשׁ שְׁמַצַּד בְּחִינַת 'יְחִידָה',
 49 מִתְבַּטְּלִים כָּל הַמוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים, וְלֹא עוֹד אֵלָא שֶׁהֵם גּוֹפָא
 50 מְסִיעִים בְּעִבּוֹדַת ה', בְּדַגְמַת וּמַעֲיֵן הַשְּׁלוֹם שֶׁיְהִיָּה לְעֵתִיד

לְבוֹא. לְסִיכּוּם, עֵיקַר הַשְּׂמַחָה
 51 וְהַתְּעוּגָה תַּהִי' לְעֵתִיד-לְבוֹא -
 52 'צַחֵק' לְשׁוֹן עֵתִיד, וְכֵן שְׁלִימוֹת
 53 "וּשְׁבַתִי בְּשָׁלוֹם" תַּהִי' לְעֵתִיד;
 54 אַךְ מַעֲיֵן זֶה קִיָּם כִּכֵּר בּוֹמֵן
 55 הַגְּלוּת עַל-יְדֵי הַתְּקֵף
 56 שֶׁבְּמַסִּירוֹת-נַפְשׁ הַמְּבַטְלֵת כָּל
 57 הַמְּנִיעוֹת וְעִיכּוּבִים.
 58

59 (כה) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם
 60 הַתְּוֹפֵף דְּב' הַפְּרוּשִׁים
 61 הַמְּבוֹאֲרִים בְּהַרְחֵבָה בְּחַסִּידוֹת
 62 בְּפִסּוֹק שֶׁאִמְרוּ דוֹר הַמֶּלֶךְ: פְּדָה
 63 בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְרָב לִי
 64 גו'¹⁵⁶. פְּרוּשׁ הַפְּשוּט
 65 הוּא שֶׁפְּדָה וְהוֹצִיא אוֹתוֹ

66 מִקְרָב (מִלְחָמָה). הֵינֵנו
 67 שְׂשֵׁשׁ מְצִיאוֹת דְּלַעֲמַת-זֶה
 68 שְׁצַרְיָךְ לְלַחֵם כְּנַגְדּוֹ.
 69 דְּזוֹהֵי הַשְּׁפִיכוֹת דְּעֵנָן
 70 פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי לְדוֹד
 71 (שְׁבַפְשָׁטוֹת קָאֵי זֶה עַל
 72 פְּדִית דְּדוֹד מִן הַמְּלַחְמָה¹⁸⁹)
 73 שֶׁהָיוּ לוֹ מְנַגְדִּים, אֵלָא
 74 שְׁנַצַּח אוֹתָם. וְכִמּוֹ
 75 שְׁיִדּוּעֵ¹⁹⁰ הַחֲלוֹק בֵּין
 76 הַבְּרוּרִים - הַעֲבוּדָה לְפָדוֹת
 77 נִיּוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה הַנְּמַצְאוֹת
 78 בְּרִשׁוֹת הַקְּלִיפָה - דְּדוֹד

מִסִּיעִים
 67 וְהִנֵּה הַגֵּם שֶׁיִּצְחָק הוּא לְשׁוֹן עֵתִיד לְפִי שֶׁיִּצְחָק
 68 וְהַתְּעוּגָה שְׁלֹמְעֵלָה יְהִיָּה לְעֵתִיד לְבוֹא
 69 (כַּנְּ"ל), מְכַל-מְקוֹם, מִזֶּה שְׁנֹקְרָא עַכְשָׁו בְּשֵׁם יִצְחָק,
 70 מוֹכֵן, שְׁגַם עַכְשָׁו יֵשׁ תְּעוּגָה וְצַחֵק זֶה [וְכִמּוֹ שְׁכַתּוּב¹⁸⁶
 71 צַחֵק עֲשֵׂה לִי אֱלֹקִים, עֲשֵׂה כְּבָר], שְׁהָרִי הַצַּחֵק
 72 וְהַתְּעוּגָה נַעֲשֵׂה מִהֶעֱבוּדָה דְּאִתְּפָּא וְאִתְּהַפְּכָא עַכְשָׁו,
 73 וְרַק [שְׁגַלְוֵי הַתְּעוּגָה יְהִיָּה לְעֵתִיד לְבוֹא (כְּשִׂישְׁלָמוֹ כָּל
 74 הַבְּרוּרִים)]. [וְכֵן הוּא
 75 אִתָּה אָבִינוּ מַצַּד זֶה
 76 שְׂשֵׁיבִיל אֶת יִשְׂרָאֵל
 77 מִהַגְּלוּת¹⁸³, שְׁמַעֲיֵן עֵנָן
 78 זֶה יֵשׁ גַּם עַכְשָׁו. שְׁגַם
 79 בְּזִמְן הַגְּלוּת הוּא מְגֵן עַל
 80 יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִגָּנָה זֹו תַּהִיָּה
 81 אַחֲרֵי-כֵן בְּאִפְּן דְּהַצְּלָה
 82 מִהַגְּלוּת¹⁸⁷].

83 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם בְּעֵנָן הַשְּׁלוֹם, דְּהַגֵּם שְׁאֻמַּתִּית
 84 עֵנָן הַשְּׁלוֹם (בְּאִפְּן דְּלֹא יִרְעוּ וְלֹא
 85 יִשְׁחִיתוּ גו') יְהִיָּה לְעֵתִיד לְבוֹא (כַּנְּ"ל סוֹף סַעֲיָף כג),
 86 הִנֵּה מַעֲיֵן זֶה אֲפֹשֶׁר לְהִיּוֹת גַּם עַכְשָׁו בְּזִמְן הַגְּלוּת,
 87 שֶׁהַדְּבָרִים הַמוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים וְכוּ' לֹא רַק שְׁלֹא יִנְגְדּוּ,
 88 אֵלָא אַדְרָבָּה יְסִיעוּ לְעִבּוֹדַת ה'. וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן (נוֹסֵף
 89 לְהַבְּאוֹר דְּלַעֲלֵל שֵׁם) הַשְּׁפִיכוֹת דְּעֵנָן וְשְׁבַתִי בְּשָׁלוֹם אֶל
 90 בֵּית אָבִי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּזִמְן הַגְּלוּת לְעֵנָן וְשְׁבַתִי בְּשָׁלוֹם
 91 אֶל בֵּית אָבִי שִׁיְהִיָּה בְּגֵאֻלָּה הַעֲתִידָה, כִּי גַם בְּזִמְן הַגְּלוּת
 92 כְּשִׂישְׁנָם מוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים [וְעַד שְׁצַרְיָךְ לְבַקֵּשׁהּ שִׁיְהִיָּה
 93 וְשְׁבַתִי בְּשָׁלוֹם גּוֹ' שְׁלוֹם וּשְׁלִילַת שְׁפִיכוֹת דְּמַיִם¹⁸⁸],
 94 הִנֵּה גַם אָז, עַל-יְדֵי הַתְּקֵף דְּמַסִּירוֹת-נַפְשׁ שְׁמַצַּד בְּחִינַת
 95 'יְחִידָה', מִתְבַּטְּלִים כָּל הַמוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים, וְלֹא עוֹד אֵלָא שֶׁהֵם גּוֹפָא מְסִיעִים
 96 בְּעִבּוֹדַת ה', בְּדַגְמַת וּמַעֲיֵן הַשְּׁלוֹם שֶׁיְהִיָּה לְעֵתִיד לְבוֹא.

97 (כה) וְעַל-פִּי-זֶה יוֹכֵן גַּם הַתְּוֹפֵף דְּב' הַפְּרוּשִׁים בְּפְדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְרָב לִי
 98 גו'¹⁵⁶. פְּרוּשׁ הַפְּשוּט הוּא שֶׁפְּדָה וְהוֹצִיא אוֹתוֹ מִקְרָב
 99 (מִלְחָמָה). הֵינֵנו שְׂשֵׁשׁ מְצִיאוֹת דְּלַעֲמַת-זֶה שְׁצַרְיָךְ לְלַחֵם כְּנַגְדּוֹ. דְּזוֹהֵי הַשְּׁפִיכוֹת
 100 דְּעֵנָן פְּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשִׁי לְדוֹד (שְׁבַפְשָׁטוֹת קָאֵי זֶה עַל פְּדִית דְּדוֹד¹⁸⁹) שֶׁהָיוּ לוֹ
 101 מְנַגְדִּים, אֵלָא שְׁנַצַּח אוֹתָם. וְכִמּוֹ שְׁיִדּוּעֵ¹⁹⁰ הַחֲלוֹק בֵּין הַבְּרוּרִים דְּדוֹד לְהַבְּרוּרִים

186 (וירא כא, ו. 187) ראה בארוכה שיחת מוצאי ש"פ חיי שרה שנה זו (ה'תשל"ח) סעיף מא
 (לקו"ש ח"כ ע' 343). 188 ב"ר פ"ע, ד. וראה אוה"ת פרשתנו קצו, סע"ב. שם כרך ה תתנג, סע"ב
 ואילך. 189 ראה פרש"י עה"פ. ירושלמי סוטה פ"א ה"ח. 190 המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ

1 כד) וְהִנֵּה הַגֵּם שֶׁיִּצְחָק הוּא לְשׁוֹן עֵתִיד לְפִי שֶׁיִּצְחָק
 2 וְהַתְּעוּגָה שְׁלֹמְעֵלָה יְהִיָּה לְעֵתִיד לְבוֹא (כַּנְּ"ל), מְכַל-מְקוֹם,
 3 מִזֶּה שְׁנֹקְרָא עַכְשָׁו בְּשֵׁם יִצְחָק, מוֹכֵן, שְׁגַם עַכְשָׁו יֵשׁ תְּעוּגָה
 4 וְצַחֵק זֶה [וְכִמּוֹ שְׁכַתּוּב¹⁸⁶ שֶׁאִמְרוּ שְׂרָה בְּשַׁעַת לִידּוּתוֹ: צַחֵק
 5 עֲשֵׂה לִי אֱלֹקִים, עֲשֵׂה
 6 כְּבָר], שְׁהָרִי הַצַּחֵק
 7 וְהַתְּעוּגָה נַעֲשֵׂה
 8 מִהֶעֱבוּדָה דְּאִתְּפָּא
 9 וְאִתְּהַפְּכָא עַכְשָׁו, וְרַק
 10 שְׁגַלְוֵי הַתְּעוּגָה יְהִיָּה
 11 לְעֵתִיד לְבוֹא (כְּשִׂישְׁלָמוֹ
 12 כָּל הַבְּרוּרִים). [וְכֵן הוּא
 13 גַם בְּנוֹגַע לְזֶה שְׁלַעֲתִיד
 14 לְבוֹא יִאֲמְרוּ לְיִצְחָק כִּי
 15 אִתָּה אָבִינוּ מַצַּד זֶה
 16 שְׂשֵׁיבִיל אֶת יִשְׂרָאֵל
 17 מִהַגְּלוּת¹⁸³, שְׁמַעֲיֵן עֵנָן
 18 זֶה יֵשׁ גַּם עַכְשָׁו. שְׁגַם
 19 בְּזִמְן הַגְּלוּת הוּא מְגֵן עַל
 20 יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִגָּנָה זֹו תַּהִיָּה
 21 אַחֲרֵי-כֵן בְּאִפְּן דְּהַצְּלָה
 22 מִהַגְּלוּת¹⁸⁷].

23 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא גַם
 24 בְּעֵנָן הַשְּׁלוֹם, דְּהַגֵּם
 25 שְׁאֻמַּתִּית עֵנָן הַשְּׁלוֹם
 26 (בְּאִפְּן דְּלֹא יִרְעוּ וְלֹא
 27 יִשְׁחִיתוּ גו') יְהִיָּה לְעֵתִיד
 28 לְבוֹא (כַּנְּ"ל סוֹף סַעֲיָף
 29 כג), הִנֵּה מַעֲיֵן זֶה אֲפֹשֶׁר
 30 לְהִיּוֹת גַּם עַכְשָׁו בְּזִמְן
 31 הַגְּלוּת, שֶׁהַדְּבָרִים
 32 הַמוֹנְעִים וּמַעֲכָבִים וְכוּ'
 33 לֹא רַק שְׁלֹא יִנְגְדּוּ, אֵלָא
 34 אַדְרָבָּה יְסִיעוּ לְעִבּוֹדַת
 35 ה'. וְעַל-פִּי-זֶה מוֹכֵן
 36 (נוֹסֵף לְהַבְּאוֹר דְּלַעֲלֵל
 37 שֵׁם) הַשְּׁפִיכוֹת דְּעֵנָן
 38 וְשְׁבַתִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית
 39 אָבִי כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּזִמְן
 40 הַגְּלוּת לְעֵנָן וְשְׁבַתִי
 41 בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי
 42 שִׁיְהִיָּה בְּגֵאֻלָּה הַעֲתִידָה,
 43 כִּי גַם בְּזִמְן הַגְּלוּת
 44 כְּשִׂישְׁנָם מוֹנְעִים
 45 וּמַעֲכָבִים [וְעַד שְׁצַרְיָךְ
 46 לְבַקֵּשׁהּ שִׁיְהִיָּה וְשְׁבַתִי

186 (וירא כא, ו. 187) ראה בארוכה שיחת מוצאי ש"פ חיי שרה שנה זו (ה'תשל"ח) סעיף מא
 (לקו"ש ח"כ ע' 343). 188 ב"ר פ"ע, ד. וראה אוה"ת פרשתנו קצו, סע"ב. שם כרך ה תתנג, סע"ב
 ואילך. 189 ראה פרש"י עה"פ. ירושלמי סוטה פ"א ה"ח. 190 המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 להברורים דשלמה, שהברורים דדוד היו בדרך מלחמה
2 והברורים דשלמה היו בדרך מנוחה וכמו שפיתוח שהקדוש-
3 ברוך הוא אמר לדוד הטעם לכך שלא יזכה לבנות את בית-המקדש¹⁹¹: דם
4 לרב שפכת ומלחמות גדולות עשית לא תבנה בית לשמי גו'
5 הנה בן נולד לך הוא
6 יהיה איש מנוחה גו'
7 הוא יבנה בית לשמי גו'.
8 והינו דהגם שגם הנצחון
9 דדוד (מה שנצח את כל
10 המנגדים) היה נצחון
11 בתכלית [שלבן היה קא
12 סלקא דעתא' [=היה עולה
13 על הדעת] שיבנה את בית
14 המקדש], מפל-מקום,
15 מפנין שהברורים שלו
16 היו בדרך מלחמה, היה
17 בגן בית המקדש על-ידי
18 שלמה דוקא. שמה
19 מוכן, שענין פדה
20 בשלום שגאמר גבי דוד
21 הוא שיש מציאות
22 דלעמת-זה המנגד ורק
23 שמנצחים אותם. וכן
24 הוא גם בענין פדה
25 בשלום נפשי שהיה
26 בהגאולה [של אדמו"ר הזקן]
27 דיי"ט כסלו¹⁹² והגאולה
28 [של בנו, אדמו"ר האמצעי]
29 דיו"ד כסלו¹⁹³, שהיה
30 מציאות דלעמת-זה
31 המנגד, אלא שנצחו
32 אותם. ועד שגם לאחרי
33 הגאולה הצרכו לרשיון
34 מהמלכות דמדינה היא
35 [אבל (גם אחרי שניתן הרשיון
36 מ'המלכות' הרי) כל
37 המלכיות נקראו על שם
38 מצרים על שם שהם
39 מצרות לישראל¹⁹⁴] על
40 הפצת תורת התסידות.
41 עד כאן נתבאר פירוש הא'
42 ב'פדה בשלום' - פדיה במצב
43 של מלחמה. ופרוש הב'
44 בפסוק "פדה בשלום נפשי"
45 הוא פמבאר במאמר דבור-
46 המתחיל פדה בשלום

נפשי דבעל הגאולה - אדמו"ר האמצעי¹⁹⁵ וכמה דרושים
דבור-המתחיל זה (די"ט כסלו)¹⁹⁶, שהפדיה היא בדרך
שלום, ועד שאין צריך למלחמה כלל, כמו שהיה בימי
שלמה שקל הגוים נתבטלו לפניו שלא על-ידי מלחמה
כלל. והתוודי דב'
פרושים אלו באותו פסוק
שהם לכאורה מן הקצה אל הקצה, וביותר על-פי
המבאר בכמה
מקומות¹⁹⁷ שענין פדה
בשלום נפשי הוא הפדיה
בתכלית השלום כמו
שהיה לעתיד לבוא דאז
אהפך אל עמים שפה
ברורה גו' לעבדו שקם
אחד¹⁹⁸, שלמעלה גם
מענין השלום שהיה
בימי שלמה [אלא
שהשלום שבימי שלמה
היה הכנה להשלום
דלעתיד, שלכן משיח
יהיה (מבית דוד ו) מזרע
שלמה בלבד¹⁹⁹].

תורת התסידות. ופרוש הב' הוא פמבאר דבור-המתחיל פדה בשלום נפשי
דבעל הגאולה¹⁹⁵ וכמה דרושים דבור-המתחיל זה (די"ט כסלו)¹⁹⁶, שהפדיה
היא בדרך שלום, ועד שאין צריך למלחמה כלל, כמו שהיה בימי שלמה שקל
הגוים נתבטלו לפניו שלא על-ידי מלחמה כלל. והתוודי דב' פרושים אלו שהם
לכאורה מן הקצה אל הקצה, וביותר על-פי המבאר בכמה מקומות¹⁹⁷ שענין
פדה בשלום נפשי הוא הפדיה בתכלית השלום כמו שהיה לעתיד לבוא דאז
אהפך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שקם אחד¹⁹⁸, שלמעלה גם מענין
השלום שהיה בימי שלמה [אלא שהשלום שבימי שלמה היה הכנה להשלום
דלעתיד, שלכן משיח יהיה (מבית דוד ו) מזרע שלמה בלבד¹⁹⁹], שפרוש זה,

תרנ"ט ע' קסד) ותש"ד (סכ"א - סה"מ ה'תש"ד ע' 110-111). ועוד. (191 דברי הימים"א כב, ח"י.
(192) כמ"ש אדה"ז בנוגע לגאולתו ביי"ט כסלו (אגרות-קודש שלו [ח"א] סי' לת. וש"נ) "כשקריתי
בס' תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי כו' יצאתי בשלום כו'". וראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ
ח"ג ע' תעג ואילך. (193) ראה לעיל הערה 157. וראה לקו"ש חכ"ה שיחה ליו"ד כסלו (ע' 160
ואילך). די"ל שהשייכות דהפסוק "פדה בשלום" ליו"ד כסלו היא יותר משייכותו ליי"ט כסלו.
(194) ב"ר פט"ז, ה. (195) נדפס בספרו שערי תשובה ח"א (שער התפלה) מט, א ואילך. - סעיף יא
ואילך (נה, ג ואילך). (196) דשנת תרנ"ט (ראה סה"מ תרנ"ט שם), תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע'
תשסט. שם ע' תשעה), תש"ד (ראה סה"מ ה'תש"ד שם). ועוד. וראה גם אוה"ת לתהלים (יהל אור)
עה"פ (ס"ע רח). (197) ד"ה פדה בשלום תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב פשע"ד - ע' תשסט). וראה גם
שערי תשובה שם (נה, ד ואילך). (198) צפני' ג, ט. (199) פירוש המשנית להרמב"ם סנהדרין פ' חלק
יסוד הי"ב. וראה לקו"ש ח"ח ע' 215 הערה 53. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁפָרוּשׁ זֶה, הָעֲלוּי [וְהַשְּׁלֵמוֹת] דְּלַעֲתִיד, הוּא לְמַעַלָּה מֵעֲנֵן
 2 הַקְּצוּוֹת לֹא שִׁיךְ אֶפִּילוֹ לומר עליו שהוא מנוגד לפירוש האחר "מן הקצה
 3 אל הקצה", כי המדובר אודות שלימות עליונה שאינה בערך לשלימות
 4 שבפירושים האחרים. אף הַעֲנֵן הוּא, דְּלֵהִיּוֹת דְּכָל הַגְּלוּיִים

5 דְּלַעֲתִיד תְּלוּיִים בְּמַעֲשֵׂינִי

6 וְעִבּוּדֵי תִינִי בְּמִשְׁךָ זְמַן
 7 הַגְּלוּת²⁰⁰, לְכֹן, גַּם
 8 בְּהַעֲנִין דְּפָדָה בְּשָׁלוֹם
 9 נִפְשִׁי בְּזִמְן הַגְּלוּת, גַּם בְּזִמְן
 10 שִׁישׁ הַתְּנַגְּדוֹת, יֵשׁ מַעֲיֵן עֲנֵן
 11 הַפְּדָה בְּשָׁלוֹם שְׂיֵהֶיָּהּ
 12 לַעֲתִיד לְכוּא.

13 (כו) וּבְאֹר שִׁיכּוֹת עֲנֵן
 14 זֶה (שְׁגַם עֲכָשׁוּ יֵשׁ מַעֲיֵן
 15 הַפְּדָה בְּשָׁלוֹם דְּלַעֲתִיד
 16 לְכוּא) לְהַגְּאוּלָּה דִּי"ט
 17 כְּסָלוֹ וְדִי"ד כְּסָלוֹ
 18 [שְׁלַכְן בְּהַדְּרוּשִׁים
 19 שְׁנֵאמְרוּ בְּזִמְנִים אֱלוֹ
 20 מְבָאָר הַפְּרוּשׁ (הב')
 21 דְּלַעֲלִיל) שְׁפָדָה בְּשָׁלוֹם
 22 נִפְשִׁי הוּא עֲנֵן הַפְּדָה
 23 בְּדֶרֶךְ שָׁלוֹם, וְעַד כְּמוֹ
 24 שְׂיֵהֶיָּהּ לַעֲתִיד לְכוּא,
 25 הִנֵּה נִתְבָּאָר לַעֲלִיל (סְעִיף
 26 חִי) שְׁהַטְעַם לָזֶה
 27 שְׁמַקְדִּים בִּזְהֵר וְשִׁבְתִּי
 28 בְּשָׁלוֹם (עֲנֵן הַתְּשׁוּבָה)
 29 לְוַנְתֵּן לִי לְחֵם גּו', הוּא,
 30 לְפִי שְׁבֹזְהֵר שֵׁם מְדַבֵּר
 31 בְּעֲנֵן סוֹף זְמַן הַגְּלוּת,
 32 שְׂאֵז עֵקֶר הַעֲבוּדָה (גַּם
 33 הַעֲבוּדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת)
 34 הִיא עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה.
 35 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה
 36 הַפְּדָה בְּדֶרֶךְ שָׁלוֹם
 37 (מַעֲיֵן הַשְּׁלוֹם דְּלַעֲתִיד
 38 לְכוּא), מִפְּיֹן שְׁעֲנֵן
 39 הַתְּשׁוּבָה הִיא הַפִּיכָת
 40 הַלְּעוֹמֵת-זֶה' לְקַדְּשָׁה
 41 שִׁ'דוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזִכּוּת".
 42 וְזוֹהִי גַם הַשִּׁיכּוֹת דְּפָדָה
 43 בְּשָׁלוֹם נִפְשִׁי לְגְּאוּלָּת
 44 אַדְמוּ"ר הַזְּקֵן (י"ט
 45 כְּסָלוֹ) וְאַדְמוּ"ר הָאֲמָצְעִי
 46 (י"ד כְּסָלוֹ), כִּי

ביאור בדרך אפשר

47 מֵהַעֲנִינִים שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ עַל-יְדֵי אַדְמוּ"ר הַזְּקֵן (גַּם לְגַבֵּי הָרֵב
 48 הַמְּגִיד מִמְּעוּרִיטֵש) הוּא שְׁעֵשָׂה [הַרְבֵּה] בְּעַלִּי תְּשׁוּבָה²⁰¹.
 49 וְעֲנֵן זֶה הִיָּה גַם עֲבוּדָתָם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ נִשְׂיֵאִינוּ מִמְּלֵאֵי
 50 מְקוֹמוֹ, וּבִפְרָט שֶׁל בְּנוֹ אַדְמוּ"ר הָאֲמָצְעִי, שְׁעַל-יְדוֹ

51 נִתְגַּלָּה²⁰¹ עֲנֵן זֶה אַדְמוּ"ר

52 הַאֲמָצְעִי סִיפֵר: בַּחֲלוּמֵי רֵאִיתִי
 53 נֶהַר מֵיִם גְּדוֹל, וּמַעֲבָר לְעֵבֶר
 54 מוֹנַח דָּף עַל פְּנֵי רוּחַב הַנְּהַר,
 55 וְעֵבֶר הָרֵב הַמְּגִיד מַעֲבָר לְעֵבֶר
 56 עַל הַדֶּף, וְהַתְּנַעֲנֵעַ אַחַר כַּךְ עֵבֶר
 57 אַדְמוּ"ר הַזְּקֵן וְלֹא הַתְּנַעֲנֵעַ כֻּלָּל.

58 וְנִתְבָּאָר הַטַּעַם לְזֶה, כִּיּוֹן שֶׁהַמְּגִיד
 59 עָשָׂה צְדִיקִים, וְאִדְמוּ"ר הַזְּקֵן
 60 עָשָׂה בְּעַלִּי תְּשׁוּבָה. לְסִיכּוּם, ב' ^א
 61 פִּירוּשִׁים ב"פְּדָה בְּשָׁלוֹם", א.
 62 נִיִּצְחוֹן בַּמַּלְחָמָה, בְּזִמְן הַגְּלוּת.
 63 ב. פְּדִי' בְּשָׁלוֹם לְלֹא מַלְחָמָה,
 64 בַּגְּאוּלָּה. וְהַתִּיּוּךְ בֵּין ב' ^ב
 65 הַפִּירוּשִׁים: גַּם בְּזִמְן הַגְּלוּת יִשְׁנוּ
 66 מַעֲיֵן הַפְּדִי' הַעֲתִידָה, כְּמוֹ
 67 שֶׁמִּצָּאנוּ זֹאת בְּעִבּוּדַת שֶׁל
 68 אַדְמוּ"ר הַזְּקֵן וּבְנוֹ אַדְמוּ"ר
 69 הַאֲמָצְעִי - עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה
 70 שְׁעַל-יְדֵיהָ נַעֲשִׂית הַפְּדִי' בְּאוֹפֵן
 71 שֶׁל שָׁלוֹם.

72 (ך) וְהִיָּה הַנְּוִי לִי
 73 לְאַלְקִים, שְׁעַל-יְדֵי
 74 הַעֲבוּדָה דְּוְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם,
 75 שֶׁהוּא עֲנֵן בְּרוּר חֲלָקוֹ
 76 בְּעוֹלָם (פְּנ"ל סְעִיף ח),
 77 יֵהִיָּה הַגְּלוּי דְּלַעֲתִיד
 78 לְכוּא, שְׂאֵז יוֹצֵיא הַקְּב"ה
 79 חֲמָה מִנְּרִיתִיקָה²⁰² - יִתְגַּלָּה
 80 אוֹר ה' לְלֹא צְמִצּוּמִים שֶׁנִּמְשְׁלוּ
 81 לְנִרְתִיק הַמַּסְתִּיר עַל הַשֶּׁמֶשׁ,
 82 וְיֵהִיָּה מְלֹאָה הָאֲרֵץ דְּעָה
 83 אֶת הַנְּוִי כְּפִיּוֹם לֵיָם
 84 מְכֻסִּים¹⁸⁵, וְעַד שְׂיֵהִיָּה
 85 גְּלוּי הַעֲצָמוֹת, וְלֹא יִפְנֶה
 86 עוֹד מוֹרִיף [=לֹא יִתְכַסֶּה עוֹד
 87 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא בִּכְנֵף וּלְבוּשׁ
 88 וְהִיּוֹ עֵינֵיךָ רוֹאוֹת אֶת
 89 מוֹרִיף²⁰³. וְזוֹהִי וְהִיָּה הַנְּוִי
 90 לִי לְאַלְקִים, שְׁלִגְבֵי גְּלוּי
 91 זֶה הַנְּוִי דְּעַכְשָׁו כְּאַלְקִים
 92 יִחְשָׁב²⁰⁴.

הָעֲלוּי [וְהַשְּׁלֵמוֹת] דְּלַעֲתִיד, הוּא לְמַעַלָּה מֵעֲנֵן
 הַקְּצוּוֹת. אף הַעֲנֵן הוּא, דְּלֵהִיּוֹת דְּכָל הַגְּלוּיִים דְּלַעֲתִיד
 תְּלוּיִים בְּמַעֲשֵׂינִי וְעִבּוּדֵי תִינִי בְּמִשְׁךָ זְמַן הַגְּלוּת²⁰⁰, לְכֹן,
 גַּם בְּהַעֲנִין דְּפָדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשִׁי בְּזִמְן הַגְּלוּת יֵשׁ מַעֲיֵן
 עֲנֵן הַפְּדָה בְּשָׁלוֹם שְׂיֵהֶיָּהּ לַעֲתִיד לְכוּא.

(כו) וּבְאֹר שִׁיכּוֹת עֲנֵן זֶה (שְׁגַם עֲכָשׁוּ יֵשׁ מַעֲיֵן הַפְּדָה
 בְּשָׁלוֹם דְּלַעֲתִיד לְכוּא) לְהַגְּאוּלָּה דִּי"ט
 כְּסָלוֹ וְדִי"ד כְּסָלוֹ [שְׁלַכְן בְּהַדְּרוּשִׁים שְׁנֵאמְרוּ בְּזִמְנִים
 אֱלוֹ מְבָאָר הַפְּרוּשׁ (הב' דְּלַעֲלִיל) שְׁפָדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשִׁי
 הוּא עֲנֵן הַפְּדָה בְּדֶרֶךְ שָׁלוֹם, וְעַד כְּמוֹ שְׂיֵהֶיָּהּ לַעֲתִיד
 לְכוּא], הִנֵּה נִתְבָּאָר לַעֲלִיל (סְעִיף חִי) שְׁהַטְעַם לָזֶה
 שְׁמַקְדִּים בִּזְהֵר וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם (עֲנֵן הַתְּשׁוּבָה) לְוַנְתֵּן לִי
 לְחֵם גּו', הוּא, לְפִי שְׁבֹזְהֵר שֵׁם מְדַבֵּר בְּעֲנֵן סוֹף זְמַן
 הַגְּלוּת, שְׂאֵז עֵקֶר הַעֲבוּדָה (גַּם הַעֲבוּדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת)
 הִיא עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה. שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה הַפְּדָה בְּדֶרֶךְ
 שָׁלוֹם (מַעֲיֵן הַשְּׁלוֹם דְּלַעֲתִיד לְכוּא), מִפְּיֹן שְׁעֲנֵן
 הַתְּשׁוּבָה הִיא הַפִּיכָת הַלְּעוֹמֵת-זֶה' לְקַדְּשָׁה. וְזוֹהִי גַם
 הַשִּׁיכּוֹת דְּפָדָה בְּשָׁלוֹם נִפְשִׁי לְגְּאוּלָּת אַדְמוּ"ר הַזְּקֵן (י"ט
 כְּסָלוֹ) וְאַדְמוּ"ר הָאֲמָצְעִי (י"ד כְּסָלוֹ), כִּי מֵהַעֲנִינִים
 שֶׁנִּתְחַדְּשׁוּ עַל-יְדֵי אַדְמוּ"ר הַזְּקֵן (גַּם לְגַבֵּי הָרֵב הַמְּגִיד)
 הוּא שְׁעֵשָׂה [הַרְבֵּה] בְּעַלִּי תְּשׁוּבָה²⁰¹. וְעֲנֵן זֶה הִיָּה גַם
 עֲבוּדָתָם שֶׁל רַבּוֹתֵינוּ נִשְׂיֵאִינוּ מִמְּלֵאֵי מְקוֹמוֹ, וּבִפְרָט שֶׁל
 בְּנוֹ אַדְמוּ"ר הָאֲמָצְעִי, שְׁעַל-יְדוֹ נִתְגַּלָּה²⁰¹ עֲנֵן זֶה.

(ך) וְהִיָּה הַנְּוִי לִי לְאַלְקִים, שְׁעַל-יְדֵי הַעֲבוּדָה דְּוְשִׁבְתִּי
 בְּשָׁלוֹם, שֶׁהוּא עֲנֵן בְּרוּר חֲלָקוֹ בְּעוֹלָם
 (פְּנ"ל סְעִיף ח), יֵהִיָּה הַגְּלוּי דְּלַעֲתִיד לְכוּא, שְׂאֵז יוֹצֵיא
 הַקְּב"ה חֲמָה מִנְּרִיתִיקָה²⁰², וְיֵהִיָּה מְלֹאָה הָאֲרֵץ דְּעָה אֶת
 הַנְּוִי כְּפִיּוֹם לֵיָם מְכֻסִּים¹⁸⁵, וְעַד שְׂיֵהִיָּה גְּלוּי הַעֲצָמוֹת,
 וְלֹא יִפְנֶה עוֹד מוֹרִיף וְהִיּוֹ עֵינֵיךָ רוֹאוֹת אֶת מוֹרִיף²⁰³.
 וְזוֹהִי וְהִיָּה הַנְּוִי לִי לְאַלְקִים, שְׁלִגְבֵי גְּלוּי זֶה הַנְּוִי דְּעַכְשָׁו
 כְּאַלְקִים יִחְשָׁב²⁰⁴.

200) תניא רפ"ז. (201) ספר השיחות תורת שלום ע' 86. לקוטי
 דבורים כרך ד תשנו, ב ואילך. (202) נדרים ח, ב. ע"ז ג, סע"ב. זח"ג
 יז, רע"א. וראה תו"א ותו"ח שבהערה 204. (203) ישע"י ל, כ. וראה
 תניא פל"ו (מו, א). (204) בתו"ח פרשתנו (כו, ד), שהו"י יהי' בגילוי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 (כח) וְזֶהוּ וְשַׁבְּתִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שְׁקָאֵי (פנ"ל) על
2 עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה (טוט זיך אויף) עֲנִין
3 וְשַׁבְּתִי בְּשָׁלוֹם גּוֹ' שִׁיְהִיָּה לְעֵתִיד עַד וְהָאֶבֶן הַזֹּאת גּוֹ' יִהְיֶה
4 בֵּית אֱלֹקִים. וְזֶה גּוֹפֵא מוֹרָה עַל גְּדֹל הָעֲלוּי שֶׁבְּהַעֲבוֹדָה
5 דְּסוֹף זְמַן הַגְּלוּת, שְׁעַקֵּר
6 הָעֲבוֹדָה אֲזִי הִיא עֲבוֹדַת 1
7 הַתְּשׁוּבָה (וְעַד שְׁגַם 2
8 הָעֲבוֹדָה דְּתוֹרָה וּמִצְוֹת 3
9 (לְחֵם וּבִגְדֵי) שְׁבִסוּף זְמַן 4
10 הַגְּלוּת הִיא לְאַחֲרֵי 5
11 קְדִימַת עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה 6
12 (וְשַׁבְּתִי בְּשָׁלוֹם) 205, 6
13 שְׁהָרִי עַל-יְדֵי הָעֲבוֹדָה 7
14 דְּתְשׁוּבָה וּמִצְוֹת (לְחֵם וּבִגְדֵי) שְׁבִסוּף זְמַן הַגְּלוּת הִיא 8
15 לְאַחֲרֵי קְדִימַת עֲבוֹדַת הַתְּשׁוּבָה (וְשַׁבְּתִי בְּשָׁלוֹם) 205, 8
16 שְׁהָרִי עַל-יְדֵי הָעֲבוֹדָה דְּתְשׁוּבָה וּמִצְוֹת (הַיִּינוּ 9
17 הַתְּשׁוּבָה 206) נַעֲשֶׂה 10
18 (טוט זיך אויף) עֲנִין 11
19 וְשַׁבְּתִי בְּשָׁלוֹם גּוֹ' 12
20 שִׁיְהִיָּה לְעֵתִיד לְבוֹא. 13
21 [וְעַד שִׁיְפָה שְׁעָה אַחַת 14
22 בְּתְשׁוּבָה וּמִצְוֹת טוֹבִים 15
23 בְּעוֹלָם הִזֶּה מִפְּלִי חִי 16
24 הָעוֹלָם הַבָּא 207, לְפִי 17
25 שְׁגוֹרָם הַדְּבָר חִזְק יוֹתֵר 18
26 מִהַנַּעֲשֶׂה עַל-יְדוֹ. וְגַם 19
27 לְפִי שֶׁהַתְּעוּגָה דְּעוֹלָם 20
28 הַבָּא הוּא תְּעוּגָה הָאֶדָם 21
29 שֶׁהוּא נִבְרָא, וְהַתְּעוּגָה 22
30 דְּתְשׁוּבָה וּמִצְוֹת טוֹבִים 23
31 (בְּעוֹלָם הִזֶּה) הוּא תְּעוּגָה 24
32 הַבּוֹרָא 208]. וּבִפְרָט, שְׁזָה 25
33 שְׁעַל-יְדֵי הָעֲבוֹדָה 26
34 דְּעַכְשָׁו טוט זיך אויף 27
35 הַגְּלוּי דְּלְעֵתִיד הוּא בְּאֶפֶן שְׁמַעִין הַגְּלוּי 28
36 שְׁמַעִין הַגְּלוּי דְּלְעֵתִיד 29
37 יֵשׁ גַּם עַכְשָׁו (פנ"ל 30
38 סְעִיף כַּד-כֹּה). דְּמַכְיִן 31
39 שֶׁהָעֲבוֹדָה שְׁבִסוּף זְמַן 40
41 הַגְּלוּת הִיא עֲבוֹדַת 41
42 הַתְּשׁוּבָה, וּבְכַעֲלֵי- 42
43 תְּשׁוּבָה נְאֻמְרָא 142 וְהִיא 43
44 טָרָם יִקְרָאוּ וְאֲנִי 44
45 אֲעִנֶהָ 140, לְכֵן, גַּם בְּסוֹף 45
46 זְמַן הַגְּלוּת [וּבִפְרָט 46
47 כְּשִׁישׁ גַּם הַתְּפִלָּה 46

כמו שם אלקים. אבל בתו"א שם (כא, ד): שם הוי' יהי' אז בחי' אלקים לגבי בחי' עונג העליון. ושם כב, ג: נחשב בחי' אלקים דהיינו בחי' צמצום. (205) ראה לעיל סעיף חי. כה. (206) ראה לקו"ת שמע"צ פה, א. שה"ש יז, ג. ובכ"מ. (207) אבות פ"ד מ"ז. (208) המשך וככה תרל"ז פ"ב. (209) פרשתנו שם, יד. (210) מכיין ש"אחישה" תלוי ב"זכו" (סנהדרין צח, א). (211) איוב כח, ג.

ביאור בדרך אפשר
 8 יִרְחִיב ה' אֶלְקִיד אֶת
 9 גְּבוּלָךְ²¹³, וּבְקָרֹב מִמֶּשׁ
 10 וּבְעֶגְלָא דִּידָן²¹⁴
 11 [= 'במהרה' כפי שהוא
 12 במושגים שלנו (שהרי אצל
 13 הקדוש-ברוך-הוא "אלף שנים..
 14 כיום"].

לְאַרְצָנוּ הַקְּדוּשָׁה, אֶרֶץ אֲשֶׁר גּו' תִּמְיֵד עֵינֵי ה' אֶלְקִיד
 בָּה מְרֻשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה²¹², אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
 לְגְבוּלוֹתֶיהָ, וְאַחֲרֵיָךְ - וְגַם זֶה בְּאֶפְן דְּאֲחִישָׁנָה - יִרְחִיב
 ה' אֶלְקִיד אֶת גְּבוּלְךָ²¹³, וּבְקָרֹב מִמֶּשׁ וּבְעֶגְלָא דִּידָן²¹⁴.

1 הַקְּדוּשָׁה, אֶרֶץ אֲשֶׁר גּו'
 2 תִּמְיֵד עֵינֵי ה' אֶלְקִיד
 3 בָּה מְרֻשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד
 4 אַחֲרֵית שָׁנָה²¹², אֶרֶץ
 5 יִשְׂרָאֵל לְגְבוּלוֹתֶיהָ,
 6 וְאַחֲרֵיָךְ - וְגַם זֶה
 7 בְּאֶפְן דְּאֲחִישָׁנָה -

(212) עקב יא, יב. (213) ראה יב, כ. שופטים יט, ח. וראה ספרי עה"פ ראה שם. פרש"י עה"פ שופטים שם. (214) ראה לקו"ש ח"ט ע' 23 הערה 61.

אגרות קודש

ב"ה, א' כסלו, תשט"ז
 ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ארי' שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו משני בשבת, ובמ"ש אודות הסיפור בהנוגע לעניי רפואה ומבנה הגולגולת.
 כנראה הכוונה למה ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, והוא:

אביו כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) ני"ע, פנה אליו אחד מבני הבית בהתפעלות גדולה אשר זה עתה קרא ע"ד תגלית חדשה ע"ד מהלך העצבים (ניערווין) בראש, וענהו כ"ק אדמו"ר, שנמצא הענין בכתבי חסידות של אדמו"ר האמצעי בנו של כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע, והוציא את הביכל כתבים והראה לו בפנים, וסיים, שידע אדמו"ר האמצעי בזה לא מפני מומחיותו בעניי הרפואות, אלא שידע הענינים כמו שהם באדם העליון, שאדם התחתון הוא בדמותו ובצלמו.

וחייב אדם לומר בלשון רבו, שהוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהאמירה מבן הבית הזה היתה בעת שנגב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) את ידיו לנטילת ידים, ובכלל לא היתה דעתו נוחה שיפנו אליו אז בדברים, ולכן בשעת האמירה רק הביט על האומר, ולאחרי ברכת המוציא ענה כני"ל.

ומילתא אגב אורחא קמ"ל, שיש כוונה לא רק בעת אמירת ברכת הנטילה אלא גם בעת הנגיבה, ובמילא דבור זולתו מבלבל.

מוסג"פ הקובץ לויבאוויטש ש"ל זה לא כבר, ובטח יענין את כתי"ר ויזכה בתוכנו גם את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

בס"ד משיחת שבת פרשת ויצא, ז' כסלו ה'תשמ"ח

- אודות הספר "דרך אמונה"*

29 רק מצד שלימות הכוונה דנתאוהו הקב"ה להיות לו
30 יתברך דירה בתחתונים, אלא גם) בתורה עצמה,
31 כדלקמן.

ג. והענין בזה:

32 ידוע ומבואר בכמה מקומות העילוי שניתוסף
33 בתורה על-ידי לימוד התורה דבני ישראל בעולם
34 דלמטה דוקא⁵ (לאחרי שירדה ונשתלשלה למטה כו'),
35 ועד שמצינו במדרשי רבותינו ז"ל⁶ שהתורה נקראת
36 "כלה" וישראל נקראים "חתן", היינו, שישראל הם
37 משפיעים בתורה.
38

39 ובפרטיות יותר - שהתורה מצד עצמה (קודם
40 ירידתה למטה) היא בחינת חכמה, "אורייתא מחכמה
41 נפקת"⁷, ועל-ידי-זה שירדת למטה וישראל לומדים
42 התורה - נעשה החיבור דתורה שלמעלה עם הקב"ה⁸,
43 שנמשך בתורה בחינת העצמות שבאין-ערוך כלל לגבי
44 החכמה⁹ (כולל גם בחינת אור אין-סוף המלוכש
45 בחכמה¹⁰).

46 ובסגנון הדכתוב בפרשתנו - התורה מצד עצמה
47 היא בבחינת "באר שבע"¹¹, ועל-ידי ירידתה למטה,
48 "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", נעשה עילוי
49 שבאין-ערוך - "ושבתי בשלום אל בית אבי", עד
50 לבחינת העצמות, שזהו ענין דגילוי התורה לעתיד

1 א. בהמשך להמדובר לעיל¹ שחודש כסלו מסוגל
2 ביותר להוסיף בלימוד והפצת (התורה בכלל,
3 ובמיוחד) פנימיות התורה, כפי שנתבאר בתורת
4 חסידות חב"ד, ובאופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה",
5 - וכמודגש גם בפרשת השבוע "ויצא יעקב גו'
6 חרנה", שרומז גם על היציאה (גילוי והמשכה) דתורה
7 (ענינו של יעקב), כולל פנימיות התורה, עד ל"חרן"
8 (כנ"ל בארוכה) -

9 הרי זה הזמן המתאים ללמוד ולבאר ענין בפנימיות
10 התורה, ובענין שהזמן גרמא - בספר "דרך אמונה"
11 ("להמקובל האלקי רבנו מאיר בן גבאי"), שנדפס
12 זה-עתה בהוצאה מחודשת, ובהוספת מראי מקומות
13 כו' - לאחר שהגיע בהשגחה פרטית ביום שני דפרשת
14 ויצא², ותיכף ומיד הדפיסוהו באופן של זריזות, כדי
15 שיוכלו ללמוד בו בהקדם האפשרי, ולהפיצו חוצה
16 כו'.

17 ב. ובהקדמה - להוסיף ביאור בקשר ושייכות
18 ד"ויצא יעקב גו' חרנה" בתורה, לחודש כסלו, שבו
19 התחיל עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"³,
20 היציאה (גילוי והמשכה) דפנימיות התורה גם ב"חרן":
21 נתבאר לעיל⁴ שאף-על-פי שהענין ד"ויצא יעקב
22 מבאר שבע וילך חרנה" הוא ענין של ירידה, מכל-
23 מקום, על-ידי-זה דוקא נעשית העליה לדרגא נעלית
24 יותר מכמו לפני הירידה - "ויפרוץ האיש מאד מאד",
25 עד להשלימות ד"ושבתי בשלום אל בית אבי", כנ"ל
26 בארוכה.

27 ויש לומר שכן הוא גם בנוגע לתורה - שדוקא
28 על-ידי ירידת התורה למטה נעשה ענין של עליה (לא

(5) להעיר מאגה"ק (סכ"ו קמה, א) בכיור הטעם ש"באים העליונים לשמוע יחידי תורה מהתחתונים מה שמחדשים ומגלים תעלומות החכמה כו'.

(6) ראה פסחים מט, ב. שמו"ר פל"ג, ו. ויק"ר פ"כ, יו"ד. במדב"ר פ"ב, ועוד. - נתבאר בלקו"ת ברכה צג, סע"ד ואילך. ובכ"מ. וראה גם סה"מ תש"ה ע' 121 ואילך.

(7) זהר ח"ב סב, א. פה, א. ח"ג קפב, א.

(8) כדאיתא בספר הבהיר (סנ"ח (קצ"ו)) שדור הי' מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה - הובא בלקו"ת שמיני יח, ב. יט, ד. שלח מז, רע"ג. נא, סע"א. ועוד.

(9) וראה סה"מ תש"ה ע' 124, ש"כמו"כ באו"ס שלפני הצמצום, התורה היא בחי' חכ' שבא"ס, ונש"י מושרשות בעצמות דא"ס, דמ"ש ואהי' אצלו שעשועים, שעשועים העצמיים שבתורה, היינו תענוג העצמי המתלבש בחכ', ונשמות הן תענוג העצמי ממש, והן ממשכים תענוג העצמי בתורה.
(10) ראה לקו"ת ויקרא ה, א.

(11) ראה אוה"ת פרשתנו שם, ב ואילך, שמביא מזהר ויצא (קמו, ב) "שהעיר לענין באר שבע מענין הואיל משה באר את התורה. . ביאור התורה נק'. . ג"כ באר, לשון באר מים חיים. . תושבע"פ שהוא ביאור לתושב"כ. . ונק' באר שבע, שהיא בחי' באר לתושב"כ הנק' שבע, ע"ש חצבה עמודי שבעה, שהן ז' ספרים דתושב"כ".

(* להמקובל האלקי רבנו מאיר בן גבאי, בעל מחבר ספר עבודת הקודש ועוד - וראה ב"פתח דבר" ל"דרך אמונה" הוצאת קה"ת (תשמ"ח).

(1) בשיחות שלפנ"ז - ס"ה"ו.

(2) להעיר משיעור חומש דיום זה: "וישא יעקב רגליו" (פרשתנו כט, א), "משנתבשר בשורה טובה. . נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת" (פי' רש"י), "בשמחה ובמרוצה" (פי' הרשב"ם).

ובפסוק שלאח"ז (שם, ב): "והנה באר בשדה וגו'", "באר בשדה זהו ענין התורה, והיינו מ"ש ברכות פ' ויצא (פ"ע, ח) . . והנה באר בשדה זו ציון, והנה שלשה עדרי צאן אלו שלשה בתי דינים כו' כי מן הבאר ההיא ישקו שמשם היו שומעין את הדין, הרי מפרשו על התורה, וא"כ מ"ש באר זו ציון, היינו כמ"ש כי מציון תצא תורה גו'" (אוה"ת פרשתנו רו, א).

וי"ל בנדו"ד - "בשורה טובה" בקשר ושייכות ל"באר בשדה", ענין התורה. (3) סה"ש תורת שלום סע"ע 112 ואילך.

(4) ס"ב ואילך.

21 משיחא ו)הכנה לגילוי התורה דלעתיד לבוא, מבחינת
 22 ה'עצמות' ממש, שזהו תוכן הענין ד'ויצא יעקב גו'
 23 חרנה" עד "ושבתי בשלום אל בית אבי" כפי שהוא
 24 בפנימיות התורה.
 25 ה. ולאחרי הקדמה זו - נבוא ללמוד ולבאר ענין
 26 בהתחלת הספר¹⁸ "דרך אמונה":
 27 ספר "דרך אמונה" הוא "בדרך תשובה שאלה"¹⁹,
 28 "כולל תשובת העשר שאלות הללו (ששאל תלמידו)
 29 על דרך החכמה האמיתית".
 30 והנה, השאלה הראשונה היא: "על העולם איך יש
 31 לו מנהיג".
 32 ועל זה השיב "תשובה לראשונה"²⁰, דע כי האדם
 33 נבנה בדמיון בנין כל העולמות²¹. . דוגמת העולם
 34 הגדול ולזה האדם נקרא עולם קטן²². וממנו תלקח
 35 הראיה על העולם הגדול אשר נבנה בדמותו בצלמו.
 36 וכמו שאי אפשר לעולם הקטן הזה שיחיה ויתקיים
 37 מבלתי מנהיג שהוא הנפש כך אי אפשר לעולם הגדול
 38 שיתקיים מבלתי מנהיג והמנהיג ההוא הוא נשמת
 39 העולם וצורתו המקיימו²³. ואילו חסוֹשֵׁלום ישוער
 40 העדר זה המנהיג יעדר העולם בכללו²⁴. . וממנה
 41 תלקח הראיה הנכונה האמיתית על שיש מנהיג לעולם
 42 בכללו".

43 וממשיך לבאר: "ולהעיר על מה שכתבתי תמצא
 44 לרבותינו ז"ל פעמים יביאו ראייה על הנפש מהקב"ה
 45 ופעמים יביאו ראייה עליו מהנפש. ואמנם הראיה ממנו
 46 על הנפש אמרם בפרק קמא דברכות²⁵ הני חמשה ברכי
 47 נפשי כנגד מי אמרן דוד, לא אמרן אלא כנגד הקב"ה
 48 וכנגד נשמה. מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה
 49 מלאה כל הגוף וכו'".
 50 והכוונה להם ע"ה בכלל לקיים לנו מציאות הנפש
 51 אשר היא אצילות נאצל מהאצילות סוד האלקות. .
 52 ולהורות על מקומה באה חתומה בחותמו ורשומה
 53 וכלולה במדותיו והם חמשה דברים הללו אשר בהם
 54 תוכל להנהיג ולקיים הגוף וכו'".

18) להעיר, שהדפסת ספר זה באה לאחרי מצב של פדיון שבויים, שגם
 בזה מודגש הענין דירידה צורך עלי, "ויצא יעקב גו' חרנה" עד "ושבתי
 בשלום אל בית אבי".
 19) נוסח "דרך השער".
 20) ראה גם ספר החקירה לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ע' ח.
 21) ראה ס' לקוטי לוי יצחק הערות לזוהר בראשית ע' ח.
 22) ראה תנחומא פקודי ג. תקוני זוהר תס"ט (ק, ב). אכן עזרא בראשית
 א, כו. הנסמן באור התורה שלח כרך ו ע' א'תצג.
 23) ראה ספר החקירה ע' כו.
 24) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה פ"א ה"ב.
 25) י, א.

1 לבוא - "תורה חדשה מאתי תצא"¹², "מאתי" ממש,
 2 "כי כולם ידעו אותי", "אותי" ממש¹³.
 3 ד. זאת ועוד:
 4 כשם שכללות הירידה תורה למטה היא צורך
 5 עליה, כן הוא גם בכל ענין של ירידה בתורה,
 6 שתכליתה ומטרתה - לבוא לעילוי גדול יותר בתורה.
 7 דוגמא לדבר: הירידה הכי גדולה בתורה - שבירת
 8 הלוחות, שהיא לצורך עליה - כמאמר רבותינו ז"ל¹⁴
 9 "אמר לו הקב"ה (למשה) אל תצטער בלוחות
 10 הראשונות שלא היו אלא עשרת הדברות לבר,
 11 ובלוחות השניים אני נותן לך שיהא בהם הלכות
 12 מדרש ואגדות, הדא הוא דכתיב¹⁵ ויגד לך תעלומות
 13 חכמה כי כפלים לתושיה".
 14 ועל-דרך-זה בנוגע לפנימיות התורה בקשר
 15 ובשייכות לחודש כסלו¹⁶ - שהיתה אז ירידה (העלם
 16 והסתה, קטרוג וכו') בנוגע לגילוי תורת החסידות,
 17 אשר, ירידה זו היא צורך עליה, שעל-ידי-זה יתוסף
 18 עילוי גדול יותר בגילוי תורת החסידות ביתר שאת
 19 וביתר עוז, באופן דיפוצו מעינותיך חוצה, כיתרון
 20 האור מן החושך¹⁷, ועד שנעשה (סיבה לקאתי מלכא

12) ישעי' נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.
 13) לא רק מבחי' החכמה, כולל גם אוא"ס המתלבש בחכמה, אלא
 עצמותו ומהותו ית' ממש.
 14) שמו"ר דפמ"ו.
 15) איוב יא, ו.
 16) להעיר מהשייכות דגילוי פנימיות התורה בחודש כסלו ללוחות שניות
 - "כסלו הוא ג"כ חודש השלישי לתחלת השנה משטרי, ויש בו מעלה לגבי
 חודש השלישי דסיון כשמתחילין מניסין, כי ההתחלה מניסין הוא בדרך אורי,
 וסיון שהוא חודש הג' שאז ה' החתונה דמ"ת, לא ה' קיום, כי הלוחות
 ראשונות לא נתקיימו, משא"כ תשרי שהוא אור"ח, תשובה שלמעלה מעבודת
 הצדיקים, והלוחות שניות הם כפלים לתושי'. . ולדבר זה יש קיום לעולם,
 בנין עדי עד, כי לוחות שנתקיימו הוא מפני שניתנו בחשאי כו'" (לקוטי לוי"צ
 אגרות ע' רה).
 17) להעיר מאוה"ת שם ואילך, שהענין ד"באר את התורה", בשבעים
 לשון*, נעשה ב"עבר הירדן בארץ מואב" - "ע"י מה שנתברר מן הסכלות .
 הניצוצים שנתבררו מחב"ד דקליפה ששרשם מחב"ד דתוהו כו' . . שם הואיל
 משה באר, ע"ד שיש יתרון לחכ' דקדושה ממה שנתברר מן הסכלות דוקא".
 ובהמשך הענין (רט, א) מבאר גם השייכות ל"באר בשדה" (ראה לעיל
 הערה 2) - "בשדה שהיא לבר, דהיינו בחי' חכמות בחוץ . . שם דוקא יש
 בחי' באר הנובע . . באר מים חיים שנתברר מחב"ב דתוהו שנפלו מהם ניצוצים
 . . (ש)מוציא לאור תעלומות חכמה כו'", ומסיים, "וגם מזה נמשך גילוי
 פנימיות התורה לע"ל".
 * חידושו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בנוגע להפצת תורת
 החסידות בשבעים לשון.
 ולהעיר גם מהרמז בשמו: יוסף - כמבואר באוה"ת שם (ריא, ב) בענין
 "יהוסף", ש"בא גבריאל ולימדו שבעים לשון לא הוה קגמר הוסיף לו אות
 אחת משמו של הקב"ה ולמד, שנאמר עדות ביהוסף גו'" (סוטה לו, ב),
 ש"כמו"כ יובן במשה שזה שביאר התורה בע' לשון נמשך ג"כ מבחי' הנ"ל.
 ו"יצחק" - ענין הצחוק והתענוג שנעשה למעלה ע"י הביור דאתהפכא
 חשוכא לנהורא (ראה תו"א פרשתנו כב, ג), ובגוד"ד, הביור דשבעים לשון.

- 41 בסגנון אחר:
- 42 כללים הנ"ל בעולם דלמטה - שהעולם קטן אינו
43 יכול להתקיים בלא מנהיג, שצ"ל כח פועל בנפעל
44 תמיד, וכיוצא בזה - אינם אלא מפני שהקב"ה רצה
45 ברצונו ובחירתו חפשית בתכלית לברוא את העולם
46 באופן כזה.
- 47 והרי, מובן וגם פשוט, שאינו מוכרח לברוא באופן
48 כזה דוקא, וביכלתו לברוא באופנים (רבים) אחרים
49 כו'. ועל-אחת-כמה-וכמה שלא יתכן לומר שהנהגת
50 העולם הזה הגשמי באופן מסויים, תכריח שהנהגה
51 דעולמות דלמעלה תהיה באופן זה!
- 52 ז. השאלה האמורה היא גם בנוגע לענין הספירות
53 - מהיסודות העיקריים דתורת הקבלה - השאלה הב'
54 והג' בספר דרך אמונה:
55 "באיזה הכרח יוכרח שיש שם ספירות כו'" -
56 ומשיב²⁸: "אם היה נאצל מאין סוף כח אחד ומדה
57 אחת לבד הנה יחוייב כי מן הפשוט לא יצא כי אם
58 פשוט בתכלית הפשיטות . . . ויחוייב שיהיו הנבראים
59 כפי אותה מדה ויהיו כולם פשוטים . . . ולא היה בזה
60 הכר[ה]ה בכבוד האין סוף . . . כי אין כבודו נראה ונגלה
61 כי אם על הנבראים מחומר כלולים מכל הצדדים
62 והדרכים".
- 63 "שאם יוכרח כי יש ספירות במה יוכרח שהם
64 עשרה כו'" - ומשיב²⁹: "והענין כי האין סוף שהוא
65 בלי גבול ובלי תכלית האציל נקודה אחת בעלת גבול
66 ושיעור לצורך הנבראים . . . והנקודה הזאת הואיל
67 ובאה בגבול יש לה ראש תוך סוף, וכל אחת מאלו הג'
68 קצוות כלול מהג' כי בראש יש תוך וסוף וכן בתוך
69 וכן בסוף, נמצא שבענין זה עולים הג' לט' כשנכה זה
70 בזה והמקום הסובלם הרי עשרה . . . הרי לך הכרח
71 גמור שהספירות עשרה כו'".
- 72 וגם בכל זה נשאלת אותה השאלה:
- 73 כללים אלו - "מן הפשוט לא יצא כי אם פשוט
74 בתכלית הפשיטות", "אין כבודו נראה ונגלה כי אם
75 על נבראים מחומר כלולים מכל הצדדים והדרכים",
76 "הנקודה הזאת הואיל ובאה בגבול יש לה ראש תוך
77 וסוף, וכל אחת מאלו הג' קצוות כלול מהג' . . .
78 והמקום הסובלם הרי עשרה" - הם גדרי העולם כפי
79 שנברא על-ידי הקב"ה, ובודאי שביכלתו יתברך לברוא
80 עולם שיהיו בו גדרים אחרים לגמרי.
- 1 ואחר שלוקחה הראיה על הנפש מהקב"ה וקויים
2 לנו מציאותה ושנשתלחה אל הגוף להנהיגו ולקיימו
3 ובה הוא נקרא עולם קטן הנה יש לנו עוד ראייה ממנה
4 על הקב"ה היותו נמצא ומנהיג העולם והוא אמרם
5 במדרש תהלים²⁶ ברכי נפשי את ה', למה מקלס דוד
6 להקב"ה בנפש אמר מה הנפש ממלאה את הגוף כך
7 הקב"ה ממלא את העולם וכו'".
- 8 ומסיק, "הנה יש לנו ראייה נצחת מהעולם הקטן
9 שאי איפשר לו להתקיים בלא מנהיג אל העולם הגדול
10 שאי איפשר להתקיים בלא מנהיג".
- 11 והנה כשמדייקים בלשונו - מצינו כאן מענה על
12 שאלה כללית בענינים אלו, כדלקמן.
- 13 ו. בנוגע לכל הביאורים וההסברים מאופן ההנהגה
14 למטה על ההנהגה דלמעלה, כבנדון דידן, "ראייה נצחת
15 מהעולם הקטן שאי איפשר לו להתקיים בלא מנהיג
16 אל העולם הגדול שאי איפשר להתקיים בלא מנהיג"
17 - יש שאלה עיקרית אבל גם פשוטה ביותר:
18 איך אפשר לומר שכיון שהנהגה למטה היא
19 באופן מסויים מוכרחת להיות כן ההנהגה דלמעלה!?
- 20 ובנדון דידן, איך אפשר להיות שכיון שהעולם
21 קטן אינו יכול להתקיים בלא מנהיג (נפש), מוכרח
22 שגם העולם גדול אינו יכול להתקיים בלא מנהיג -
23 הרי הקב"ה הוא כל יכול, ומי יאמר לו מה תעשה,
24 ובודאי שביכלתו יתברך לברוא את העולם גדול?
25 באופן שלא יהיה דומה כלל וכלל להעולם קטן!?
- 26 ועל-דרך-זה בנוגע לחידוש התהוות היש מאין
27 ואפס המוחלט בכל רגע ורגע (לא רק שמנהיג העולם,
28 אלא יתירה מזה, שמהווה ומחיה ומקיים העולם מאין
29 ואפס המוחלט), שהראיה וההוכחה על זה היא הסברת
30 "ההבדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו שהוא
31 יש מיש רק שמשנה הצורה והתמונה . . . למעשה שמים
32 וארץ שהוא יש מאין . . . שבהסתלקות כח הבורא מן
33 הנברא חס-ושלום ישוב הנברא לאין ואפס ממש"²⁷ -
34 דלכאורה, מהו ההכרח מזה שלמטה צריך להיות כח
35 הפועל בנפעל תמיד, שכן הוא גם למעלה!?
- 36 ועל-דרך-זה יש לשאול בכמה וכמה מדרשי
37 חכמינו ז"ל שמבארים את ההנהגה דלמעלה על-פי
38 משל למלך בשר ודם כו' - מהו ההכרח שמכיון
39 שהנהגה למטה היא באופן מסויים, לכן, גם ההנהגה
40 למעלה מוכרחת להיות באופן כזה!?

28 ע' יב.

29 ע' כט.

26 מדרש תהלים קג, א.

27 שעיזה"א פ"ב.

35 בלי מנהיג, וההוכחה על חידוש ההתהוות בכל רגע
 36 מפני שלא יתקיים יש מאין אלא אם כן יהיה כח
 37 הפועל בנפעל, וכיוצא בזה בשאר ענינים דוגמתם] -
 38 שהם לאחרי שידענו שעלה ברצונו יתברך שבריאת
 39 והנהגת העולם תהיה על-פי כללי השכל וכו' הנ"ל³⁹.
 40 ט. ואפשר לומר שכל זה מרומז בדקדוק הלשון
 41 בתחלת הספר "דרך אמונה"⁴⁰:
 42 לשון השאלה הראשונה הוא - "על העולם איך יש
 43 לו מנהיג", ולא "למה יש לו מנהיג".
 44 וההסברה בדיוק הלשון:
 45 על השאלה "למה יש לו מנהיג" - אין תשובה
 46 שכלית, ואדרבה, השכל אומר שביכלתו יתברך לברוא
 47 העולם באופן שיוכל להתקיים בלא מנהיג, אלא שכן
 48 עלה ברצונו יתברך שיהיה מנהיג לעולם, כיון שרצה
 49 שיהיה על-פי השכל דעתה.
 50 והשאלה היא "איך יש לו מנהיג", כלומר, לאחרי
 51 שידענו ההקדמה שעלה ברצונו יתברך שהנהגתו תהיה
 52 על-פי שכל, יש להבין איך נוכל להוכיח מצד גדרי
 53 השכל שיש לעולם מנהיג.
 54 והמענה לזה - "ראיה נצחת מהעולם הקטן שאי
 55 איפשר לו להתקיים בלא מנהיג, אל העולם הגדול שאי
 56 איפשר להתקיים בלא מנהיג".
 57 וזהו גם דיוק לשון חכמינו ז"ל המובא בהספר
 58 "למה מקלס דוד להקב"ה בנפש אמ' מה הנפש ממלאה
 59 את הגוף כן הקב"ה ממלא את העולם וכו'" - אין זה
 60 ביאור והסבר ("למה כו'"), כי אם, ראיה והוכחה שכן
 61 הוא ("מה כו' כך כו'"), מכיון שכבר ידענו שעלה
 62 ברצונו יתברך לברוא את הנפש בצלם ודמות דלמעלה,
 63 לאחרי שצמצם עצמו בציור אדם, כנ"ל.
 64 י. ויש להוסיף, שענין זה מרומז גם בהקדמתו
 65 ש"פעמים יביאו ראיה על הנפש מהקב"ה ופעמים
 66 יביאו ראיה עליו מהנפש":
 67 לכאורה: מכיון שבא לבאר הענינים דלמעלה
 68 על-פי משל מהאדם - מה שייך כאן ש"פעמים יביאו
 69 ראיה על הנפש מהקב"ה"?

1 ואם-כן, איך יתכן לומר שבריאת עולם הזה
 2 בגדרים אלו מכריחה שההנהגה דלמעלה מוכרחת
 3 להיות בגדרים אלו (שיש ספירות ושהן עשרה)?!
 4 ח. ונקודת הביאור בכל זה:
 5 להיותו יתברך כל יכול פשוט שכל הבריאה אפשרית
 6 להיות באופנים רבים שונים זה מזה בתכלית. ובחר
 7 הקב"ה (בסגנון אחר - נתאוהו הקב"ה), בלשון
 8 רבותינו, "ברצונו יתברך עלה שיהיה העולם והנבראים
 9 אשר בעולם באופן שהם עתה"³⁰, "רצונו יתברך דכל
 10 מה שאפשר להיות על-פי השכל ועל-פי סדר והדרגה
 11 יהיה על-פי השכל כו"³¹.
 12 ובפרטיות יותר:
 13 הקב"ה גילה בתורתו שעלה ברצונו לצמצם את עצמו
 14 וכו' ועד כמו שכתוב³² "ועל דמות הכסא דמות כמראה
 15 אדם גו'", וברא את האדם "בצלמנו כדמותנו"³³, ועד
 16 שנקרא "אדם" על שם "אדמה לעליון"³⁴.
 17 ובלשון הקבלה והחסידות³⁵ - עלה ברצונו
 18 להתצמצם וכו' בציור של עשר ספירות, אף שהיה יכול
 19 להיות באופן אחר, ספירות במספר אחר (תשע או אחד
 20 עשר כו'), או ספירות אין קץ³⁶, או בלי ספירות.
 21 ולאחרי שידועים שעלה ברצונו יתברך לצמצם
 22 עצמו בציור ד"אדם", ושעלה ברצונו שציור אדם
 23 התחתון יהיה בדומה לזה (כנ"ל), אזי, יכולים לדעת
 24 להביא ראיה מאדם התחתון על אדם העליון, ובלשון
 25 הכתוב "מבשרי אחזה אלקה"³⁷.
 26 ועל-פי-זה מובן המשל למלך בשר ודם כו' -
 27 לאחרי שידועים מהתורה שעלה ברצונו יתברך
 28 שהנהגתו תהיה באופן מסויים ושכן תהיה הנהגת מלך
 29 בשר ודם ("מלכותא דארעא כעין מלכותא
 30 דרקיעא"³⁸), אזי שייך לברר ולדעת הנהגתו של הקב"ה
 31 על-פי משל מהנהגת מלך בשר ודם.
 32 ועל-דרך-זה בנוגע להסברים וההוכחות על
 33 ההנהגה דלמעלה על-פי כללי השכל [כמו: ההוכחה
 34 שיש מנהיג לעולם מפני שאי אפשר לעולם שיתקיים

(30) ד"ה והחרים תרל"א ע' לח.

(31) סה"מ תרנ"ח ע' קכ.

(32) יחזקאל א, כו.

(33) בראשית א, כו.

(34) עש"מ (לרמ"ע מפאנו) מאמר אם כל חי ח"ב סל"ג (קצג, ב). של"ה

ג, א. כ, ב. ש, א. ב. וראה עבודת הקודש ח"א (חלק היחוד) פ"ז ואילך.

(35) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ג) ערך אדם העליון בתחלתו. וש"נ.

(36) ראה שם (כרך ג) ערך אוא"ס (ג) ע' קצב ואילך. וש"נ.

(37) איוב יט, כו. וראה אגה"ק רסט"ו.

(38) ברכות נח, א. וזה ח"א קצו, רע"א. ח"ג קצו, ב.

(39) ועפ"ז יובן התיווך בין השנעמים על הבריאה (לגלות שלימות כחותיו, להטיב לברואיו, וכיו"ב) להענין ד"נתאוהו" (ראה המשך תרס"ו בתחלתו) - ד"ל הפירוש בזה, שלאחרי שנתאוהו לברוא את העולם (תאוה שלמעלה מטעם), נתאוהו שיהי' ע"פ שכל וכללים כאלו, שגילוי שלימות הכח הוא עי"ז שבא בפועל דוקא, וכיו"ב.

(40) משא"כ בשאר ספרי קבלה, כמו ע"ח וכיו"ב - שמבארים כמה ענינים ע"פ טעמים וגדרים דשכל כו' - מבלי לפרש שהיסוד לכל זה הוא מפני שכן עלה ברצונו ית', מפני שפשוט באמונה פשוטה שאין הכרח כלל למעלה.

25 המקום לעורר ולרזז אודות הדפסת ולימוד קונטרס
 26 דרושי חתונה שנאמרו על-ידי כ"ק מורי וחמי אדמו"ר
 27 בשנת תרפ"ט החל מהמאמר דש"פ ויצא⁴³ ד"ה וכל
 28 בניך, עד למאמר דיי"ט כסלו ד"ה א"ר אושעיא צדקת
 29 פרוזנו בישראל ("פרונונו שהוא על-דרך פרוזות"⁴⁴ תשב
 30 ירושלים מרוב אדם כו"⁴⁵), ובהדגשה יתירה בשנה זו
 31 - שנת תשמח, "שמח תשמח רעים האהובים"⁴⁶, ושנת
 32 הקהל - קיבוץ גלויות (תמורת המצב ש"פיזון לבין
 33 האומות"⁴⁷), עד למעמד ומצב ד"פרוזות תשב ירושלים
 34 מרוב אדם", כאשר "קהל גדול ישובו הנה"⁴⁸.
 35 ויהירצון - והוא העיקר - שעל-ידי ההוספה
 36 בלימוד והפצת תורת החסידות, יפוצו מעינותיך חוצה,
 37 קא אתי מר דא מלכא משיחא, שאז יהיה שלימות
 38 הענין ד"שמח תשמח", הנישואין דהקב"ה וכנסת
 39 ישראל⁴⁹, וכן שלימות הענין ד"הקהל", שכל ישראל
 40 מתאחדים ומתכללים בנקודה ד"ליראה את ה'
 41 אלקיכם"⁵⁰, "ישראל (אורייתא) וקודשא בריך הוא
 42 כולא חד"⁵¹, במהרה בימינו ממש.

1 והביאור בזה - על-פי האמור לעיל:
 2 האפשרות להביא ראייה על הקב"ה מהנפש, היא,
 3 מפני ש"פעמים יביאו ראייה על הנפש מהקב"ה".
 4 כלומר, מכיון שהקב"ה ברא את הנפש באופן
 5 שאפשר להביא ראייה על הנפש ממנו יתברך, היינו,
 6 שהנפש היא בצלם ודמות דלמעלה, ובלשונו:
 7 "אצילות מאצל מהאצילות סוד האלקות . . באה
 8 חתומה בחותמו ורשומה וכלולה במדותיו" - לכן⁴¹,
 9 יכולים להביא ראייה מהנפש עליו יתברך, ובלשונו:
 10 "אחר שלוקחה הראיה על הנפש מהקב"ה וקויים לנו
 11 מציאותה . . יש לנו עוד ראייה ממנה על הקב"ה . .
 12 מה הנפש ממלאה את הגוף כן הקב"ה ממלא את
 13 העולם וכו'".
 14 ויש להאריך בכל זה, ו"תן לחכם ויחכם עוד"⁴².
 15 יא. ויהירצון, והעיקר, שהדפסת הספר "דרך
 16 אמונה", והתחלת הלימוד בו עתה, יביאו לידי תוספת
 17 התעוררות בלימוד פנימיות התורה, כפי שנתבארה
 18 באופן של הבנה והשגה עד לשכל אנושי על-ידי תורת
 19 חסידות חב"ד, ובפרט בעמדנו בימי סגולה - חודש
 20 כסלו, בסמיכות לט' ויו"ד כסלו, ויי"ט כסלו, שאז
 21 ישנה נתינת-כח יתירה בכל הקשור ללימוד החסידות
 22 והנהגה בדרכי החסידות, כנ"ל בארוכה.
 23 ובהמשך לזה, וכנהוג בתקופה האחרונה להדפיס
 24 מאמרי חסידות בסמיכות לימי סגולה - הרי, כאן

43 "קריאת החתן שי' לתורה" - לשון ה"כותרת" דהמאמר. ולהעיר גם
 מלקוטי לוי"צ אגרות ס"ע רה ואילך - ע"ד השייכות דהחתונה לש"פ ויצא.

44 זכרי' ב, ח.

45 סד"ה א"ר אושעיא צדקת פרוזנו הנ"ל.

46 נוסח ברכות נישואין.

47 פסחים פז, ב.

48 ירמי' לא, ז.

49 ראה שמו"ר ספט"ו.

50 וילך לא, יג.

51 ראה זח"ג עג, א.

41 ועפ"ז יומתק שמקדים "פעמים יביאו ראי' על הנפש מהקב"ה"
 ל"פעמים יביאו ראי' עליו מהנפש" - מכיון שזהו הטעם והסיבה.
 42 משלי ט, ט.

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפי"נ מעש"ק, ויהי רצון אשר לעת קבלת מכתבי זה יראה גם בעיני בשר הטבת
 בריאות העינים, ובפרט שבטח מהדר בין לקידוש ולהבדלה הפועל על מאור עיניו של אדם, וכיון שכל דברי
 רז"ל מדוייקים, בודאי אשר גם הביטוי מאור מדוייק הוא; ולכן נראית ההוספה במאור שבתורה הנקראת
 אדם וכמ"ש זאת התורה אדם, זאת אומרת בלימוד פנימיות התורה, ואף שבודאי יש לכי שיעורים בזה,
 לא נצרכה אלא העדפה, וע"ד דברי רבנו הזקן באגרת הקדש סוף סימן ז'.

המחכה לבשו"ט בכל האמור.

לקוטי שיחות פרשת ויצא כרך טו

מתורגם ללשון הקודש

25 מן העובדה שמצות שמירת שבת מוזכרת בתורה אצל
 26 יעקב, ולא אצל אברהם, מובן, שמצות שבת נתייחדה
 27 אצלו משאר המצוות¹⁵, ומפני החשיבות המיוחדת שבקיום
 28 מצות שבת על-ידו, זכה יעקב לברכת "ופרצת".
 29 כן יש לומר שאם כי יש לברכת "ופרצת" קשר
 30 לשמירת שבת בכללותה, כלשון חז"ל "יעקב, שכתוב בו
 31 שמירת שבת", בכל זאת - מן העובדה שמכל פרטי מצות
 32 שבת שקיים יעקב, מוזכר בתורה דוקא הפרט "קבע
 33 תחומין" יש ללמוד שיש לברכה זו קשר מיוחד לענין של
 34 תחומין.

35 במילים אחרות: החשיבות המיוחדת שבקיום מצות
 36 שבת, שבה הצטיין יעקב, מתבטאת במיוחד בקיום ענין
 37 התחומין.
 38 יש להבין: (א) על מה התבססה החשיבות המיוחדת
 39 שבקיום מצות שבת על-ידי יעקב, על פני קיום מצוה זו
 40 על-ידי אברהם, שבזכותה מוזכרת המצוה רק אצל יעקב,
 41 ואשר בעקבותיה זכה יעקב לברכת "ופרצת"? (ב) מדוע
 42 מתבטאת חשיבות זו דוקא בענין של תחומין¹⁶?

ג.

במצות מנוחה בשבת שוים כל היהודים

43 התשובה לשאלות אלו תובן על-פי הדברים שלהלן.
 44 כ"ק אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה - של י' כסלו¹⁷,
 45 מסביר במאמרו "אתה אחד"¹⁸ את ההבדל בין מצות שבת
 46 למצוות האחרות:
 47 בשאר המצוות ישנם הבדלים בין אופן קיומן על-ידי
 48 צדיקים גדולים לבין אופן קיומן על-ידי אנשים פשוטים,
 49 שהרי הן מתקיימות באמצעות "עבודה ועשיה" - פעילות
 50 חיובית.

א.

שכר שמירת שבת: "נחלה בלי מצרים"

1 על ברכת הקב"ה ליעקב אבינו "ופרצת ימה וקדמה
 2 וצפונה ונגבה"¹ אומרים חז"ל²: "כל המענג את השבת
 3 נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר³: אז תענג על ה' וגו'
 4 והאכלתיך נחלת יעקב וגו'. לא כאברהם... ולא כיצחק...
 5 אלא כיעקב שכתוב בו: ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה".
 6 ידוע⁴, ששכר מצוה ניתן מדה כנגד מדה. יש, אם כך,
 7 להבין: במה מצות שבת היא בבחינת "בלי מצרים" (ללא
 8 גבול), שלכן⁵ שכרה הוא "נחלה בלי מצרים"⁶?

ב.

שמירת שבת ע"י יעקב מוזכרת בתורה במפורש, ובעיקר בענין תחומין

9 את הענין ששכר שמירת שבת מתבטא בברכת
 10 "ופרצת" ("נחלה בלי מצרים") מצאנו אצל יעקב עצמו:
 11 חז"ל אומרים⁷: "אברהם, שאין כתוב בו שמירת שבת,
 12 ירש את העולם⁸ במידה, שנאמר⁹: קום התהלך בארץ
 13 לארכה ולרחבה וגו', אבל יעקב, שכתוב בו שמירת שבת,
 14 שנאמר¹⁰: ויחן את פני העיר - נכנס עם דמדומי חמה
 15 וקבע תחומין מבעוד יום, ירש את העולם⁸ שלא במידה,
 16 שנאמר¹¹: והיה זרעך כעפר הארץ"¹¹.
 17 מפרשים¹² מסבירים שבמילים "אברהם, שאין כתוב בו
 18 שמירת שבת" אין הכוונה לכך שבתורה לא הוזכר שהוא
 19 שמר מצות שבת, שהרי כתוב¹³ אצל אברהם "וישמור
 20 משמרתו", וחז"ל מבארים על-כך¹⁴: "אפילו הלכות עירובי
 21 חצרות היה אברהם יודע" - אלא הכוונה במילים אלו היא,
 22 שאצל אברהם מוזכרת שמירת שבת באופן כללי, משולבת
 23 בשמירת כל המצוות, ולא בפירוט מיוחד, ואילו אצל יעקב
 24 מצויינת בפירוט העובדה שהוא שמר מצות שבת.

(11) וסיפא דקרא: ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה (פי' מהרו"ו). ובפס"ד
 (וכן בב"ר הוצאת טיאדור) הובא הסיום בפנים.
 (12) רש"י לב"ר שם. פי' מהרו"ו שם.
 (13) תולדות כו, ה.
 (14) ב"ר פס"ד, ד. וש"נ. וראה גם פירש"י עה"פ.
 (15) וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 70, ש"ל שהמצות שנאמרו בפירוש
 אצל א' מהאבות, קיים מצד ענינו הפרטי, עיי"ש.
 (16) ובפרט לפי ידי משה לב"ר פי"א שם ש"אברהם לא קיים עירובי
 תחומין ולא עשה המצוה רק במדה כו".
 (17) יום אמירת (שיחה) מאמר זה.
 (18) ס"ע 8 ואילך (נדפס, בקונט' בפ"ע - תשכ"ה). מאמרי אדהאמ"צ ס"ע
 י ואילך.

(1) פרשתנו כה, יד.
 (2) שבת קיח, ס"ע"א ואילך.
 (3) ישע"י נח, יד.
 (4) ראה סוטה ת, ב וט, ב (במשנה). ובכ"מ. וראה תניא פל"ט (נג, א):
 שמשכרה נדע מהותה כו'.
 (5) ראה ב"ר או"ח ר"ס רמב. חדא"ג מהרש"א שבת שם.
 (6) ועיין שו"ע אדה"ז שם: נתפרשו בשבת ע"י הנביאים.. ועונג.. וכל
 המענג את השבת שכרו מפורש בקבלה אז תענג על ה' וגו' ובדברי רז"ל
 שמוחלין כו'.
 (7) ב"ר פי"א, ז. פס"ר ספכ"ג.
 (8) בפס"ר שם: הארץ.
 (9) לך יג, יז.
 (10) וישלה לג, יח.

1 הנחת תפילין כנגד הלב ועל הראש, למשל, מתקיימת
 2 על-ידי צדיקים גדולים באופן נעלה יותר, שהרי לבם
 3 ו"המוחין" (כוחות השכל) שבראשם, נעלים ביותר, שלא
 4 בדומה לאנשים פשוטים. וכך בשאר המצוות.
 5 לעומת זאת מבוססת מצות שמירת שבת על מנוחה
 6 ושבייתה מעשיה, וב"שליה"19 זו אין הבדל בין יהודי אחד
 7 למשנהו. אמנם, אנשים פשוטים שובתים ממלאכה
 8 פשוטה, ואילו שבייתת עושי מלאכת המשכן היא שבייתה
 9 גם מעבודת ה"בירורים" של ימות החול20, אך הבדל זה
 10 הוא רק במלאכות שמהן שובתים, ואילו בעצם השבייתה
 11 "הכל שוין ממש"21.
 12 וכאשר יהודי מקיים את השבייתה והמנוחה בשלימות,
 13 שהרי נחשב "בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה"22, ו"משום
 14 עונג שבת" אין הוא "מהרהר כלל בעסקיו" - הרי ש"אין23
 15 לך עונג גדול מזה"24.

ד.

מצות שבת קשורה בעצם הנפש

16 אדמו"ר האמצעי מסביר25, שבמצות שבת קיים שוין
 17 ואחידות בין כל היהודים, מפני שעיקר המצוה בשבת הוא
 18 "במנוחת הנפש בעצמותה בבחינת יחידה שלמעלה
 19 מבחינת הגילוי במוח ולב".
 20 פירוש הדברים הוא, שמצות שבת קשורה ב"עצם
 21 הנפש", בדרגת "יחידה" שבנפש. (קיימות בנפש חמש
 22 דרגות-בחינות, והן, ממטה למעלה: נפש, רוח, נשמה,
 23 חיה, יחידה. בחינת "יחידה", שהיא הדרגה העליונה ביותר
 24 והקרובה ביותר אל מקורה האלוקי היא "עצם הנפש" -
 25 הנפש בעצמותה ללא שינויים), וכיוון שכך הוא, אין
 26 הבדלים, בענין זה, בין יהודי לרעהו, שהרי בבחינת
 27 "יחידה" שוים כל היהודים, מן הגדול שבגדולים ועד
 28 לפשוט שבפשוטים.

29 לפי זה מבאר אדמו"ר האמצעי את הנאמר על-ידינו
 30 בתפילת מנחה של שבת: "כי מאתך היא מנוחתם, ועל
 31 מנוחתם יקדישו את שמך":
 32 מנוחת שבת היא "מאתך ממש" - מעצמותו ומהותו
 33 של הקב"ה ממש26, ולכן גם אצל בני-ישראל קשורה
 34 המנוחה ב"עצם הנפש" ממש - בבחינת "יחידה". "ועל
 35 מנוחתם יקדישו את שמך" - מסירות נפש על קידוש ה'27
 36 קיימת בשלימות ובשויון אצל כל היהודים, כי מסירות
 37 הנפש על קידוש ה' נובעת מן ה"יחידה" שבנפש. ולכן
 38 "ועל מנוחתם יקדישו..." - שהרי גם מנוחת שבת וגם
 39 קידוש ה' קשורים ב"יחידה" שבנפש.

ה.

"יחידה" שבנפש - נעלית מאד מכוחות האדם

40 כפי שצויין לעיל, שלימה ה"יחידה" שבנפש אצל כל
 41 יהודי, בלא להתחשב במצב שבו מצויים כוחות נפשו
 42 (הכוחות הרוחניים השונים שלו), וזאת מפני שה"יחידה"
 43 מרוממת לחלוטין מכוחות-האדם, היא נעלית מדרגה של
 44 "גילוי".
 45 כלומר, ה"יחידה" שבנפש גבוהה גם מן הכוחות
 46 ה"מקיפים" של הנשמה (שהם הנעלים שבכוחות הנפש
 47 ומקיפים אותה מבחוץ, כביכול, כגון: כוחות העונג
 48 והרצון), שהרי גם להם ישנה השפעה יחסית על האדם28,
 49 וכך מוסבר בחסידות29 מאמר חז"ל30: "אע"ג דאינהו לא
 50 חזו, מזלייהו חזי" (=למרות שהם לא ראו, מזלם ראה),
 51 שמדרגת "מזל" שבנשמה, שהיא הכוחות ה"מקיפים" של
 52 הנשמה, נובעים ומתעוררים הרהורי תשובה אצל האדם,
 53 גם ללא הכנות מצדו.
 54 ואילו דרגת ה"יחידה" שבנפש נעלית לגמרי מכך
 55 שתהיה לה השפעה גלויה על האדם, עד כדי כך, שנראה
 56 הדבר כאילו אין לה כל קשר לאדם.

(24) ראה באריכות איך הוענן דשבת בא מצד השבייתה ומנוחה דשבת:
 סידור קעד, א ואילך. קצט, ג ואילך. המשך תרס"ו ע' תקמג ואילך. ועוד.
 (25) ס"ע 8 (מאמרי אדהאמ"צ שם ס"ע י) ואילך.
 (26) וראה ד"ה אתה אחד שם (לפניו) בפי' "מנוחה שלימה שאתה רוצה
 בה" - "בחי" שלימותא דכולא שאתה מעצמותו רוצה בה כו". ובסידור (ר,
 רע"ב) פי' שאתה בעצמות התענוג הפשוט כו'.
 (27) בפע"ח, בסי' האריז"ל וכו': דיכוון למס"ע על ק"ה באמרו יקדישו את
 שמך.
 (28) ד"ה אתה אחד שם ע' 9 (מאמרי אדהאמ"צ שם ע' יא"ב). תו"ח לך
 צה, סע"ג ואילך. אמ"ב שער הציצית פ"ד. פי"ח. פכ"א. סד"ה תקעו עת"ר.
 ד"ה וזאת התרומה שם. וראה תו"א נה, רע"ב. לקו"ת תצא לו, ד.
 (29) לקו"ת במדבר טז, א ואילך. תצא שם. האיניו עא, ד. מקומות
 שבהערה הקודמת. ועוד.

(19) אין להקשות דה"ז בכל מצות לא תעשה* -
 ואינו כ', לדוגמא, ל"ת דלא יהי לך אלקים אחרים - תוכנה האיסור
 דע"ז (דשייך לאמונה ודעת כו') וכתוצאה מזה בא האיסור דעשיית ע"ז,
 השתחווהו וכו' והשבת ע"ז כו',
 משא"כ השבייתה ומנוחה דשבת - זהו תוכן הצייוו ("ומנוחה שלימה",
 שבייתה - מ"כל מלאכה") וכמש"נ (יתרו כ, י"א): לא תעשה כל מלאכה גו'
 כי גו' וינה ביום השביעי.
 (20) ראה ד"ה אתה אחד שם: ובורר אסור בגשמיות וברוחניות כו'.
 (21) עיין שם ריש ע' 9 (מאמרי אדהאמ"צ שם ריש ע' יא).
 (22) שו"ע אדה"ז סס"ו סכ"א. וראה ב"י שם שהביא המקור מאגה"ת
 לר' יונה ובאגה"ת שם: וכן אנו אומרים בתפלה מנוחת שלום השקט ובטח
 מנוחה שלימה שאתה רוצה בה - שבוה קאי אדמו"ר האמצעי במאמרו.
 (23) שו"ע שם מהטור (מסמ"ק סר"פ רפ"א).

26 וזו המעלה שיש בשמירת שבת של יעקב על שמירת
27 שבת של אברהם:
28 אצל אברהם, שענינו המיוחד לא היה בהבלטת היתרון
29 שבשמירת שבת על-פני שאר המצוות, והיינו גילוי בחינת
30 "יחידה", כוללת התורה את שמירת השבת בתוך קיום כלל
31 התורה.
32 רק אצל יעקב³⁹ - "קו האמצעי", שדוקא הוא "עולה
33 בפנימיות⁴⁰ הכתר" - שאצלו היתה התבטלות עצמית
34 מוחלטת⁴¹, היתה קיימת השפעה של בחינת "יחידה", ולכן
35 נאמר⁴² אצל יעקב, כהקדמה לברכת "ופרצת" - "והיה זרעך
36 כעפר הארץ", ו"עפר" מסמל את ההתבטלות המוחלטת⁴³.

ז.

השראת בחינת "יחידה" קשורה דוקא לענין תחומין

37 לפי האמור לעיל יובן מדוע נזכר אצל יעקב, מכל פרטי
38 מצות שבת, דוקא ענין תחומין:
39 "תחומו" של האדם דומה לד' אמותיו, שהרי הוא
40 "מקומו" של אדם, ואכן ענין התחומין נלמד⁴⁴ מן הפסוק
41 "אל יצא איש ממקומו". לכן מובן שלגילוי בחינת "יחידה"
42 יש קשר לתחומין.
43 כלומר, כשם שהשראת בחינת "יחידה" קיימת בד'
44 אמותיו של אדם, כך, יש לומר, קיימת השראתה באופן
45 דומה גם ב"מקום" הכללי של האדם⁴⁵ - בתחומו.
46 לפיכך, למרות שענין ה"יחידה" מתבטא במצות שבת
47 בכללותה, יש לו קשר מיוחד לענין של תחומין, שבהם
48 קיימת ההשראה של בחינת "יחידה".
(ממאמר ד"ה והיה זרעך,
ש"פ ויצא יו"ד כסלו תשכ"ב)

1 לפי ההסבר דלעיל ברור שלבחינת "יחידה" שבנפש
2 אין השראה בכלי הגוף.
3 ויתרה מזאת: אין היא שורה אפילו "במקיפים" שעל
4 האדם, כגון לבוש ובית³¹, שבהם ישנה השראה לכוחות
5 ה"מקיפים" של הנשמה, וזאת כיוון שיש להם קשר
6 והתייחסות לאדם, ולא תתכן בהם השראה של "יחידה",
7 שהיא נבדלת לגמרי מן האדם³².
8 [כן הוא הדבר לא רק בדרגת "לבוש", שהוא "מקיף
9 קרוב", כי הלבושים סובכים את האדם ומותאמים למידתו,
10 אלא גם בדרגת "בית", שהוא "מקיף רחוק", אך למרות
11 ריחוקו מן האדם יש לו קשר אליו]
12 מקומה של ההשראה של ה"יחידה" שבנפש, לפי
13 המוסבר במאמר³³ שהוזכר לעיל, הוא דוקא בסביבתו של
14 האדם, בד' אמותיו "הרחוקים בתכלית הריחוק אשר אין
15 ריחוק יותר ממנו" - ולכן יכולה ה"יחידה" שבנפש לשרות
16 שם.
17 זוהי הסיבה להלכה³⁴ של "ד' אמות" ביום השבת,
18 הנלדמת על-ידי חז"ל³⁵ מן הפסוק³⁶ "שבו איש תחתיו אל
19 יצא איש ממקומו ביום השביעי" - שהרי בשבת מתגלה
20 בחינת ה"יחידה" השורה בד' אמותיו של האדם³⁷.

ו.

שמירת השבת, גילוי בחינת "יחידה", דוקא אצל יעקב

21 על-פי כל האמור מובן הקשר בין ברכת "ופרצת" לבין
22 מצות שבת. "ופרצת" היא "נחלה בלי מצרים", הנובעת
23 ממהות ועצמיותו של הקב"ה, ללא שום הגבלות.
24 שכר זה ניתן לאדם באמצעות שמירת שבת, שעליה
25 אנו אומרים "מאתך היא מנוחתם" - "מאתך ממש"³⁸.

30 מגילה ג, א. סנהדרין זד, רע"א.
31 ראה בארוכה ד"ה מזמור שיר - לקו"ת ברכה צח, ד ואילך (בשינויים - בסה"מ הנחות הר"פ ע' עט ואילך). סידור שער התפלה יט, ד ואילך. ובכ"מ.
32 ראה מקומות שבהערה הקודמת. ד"ה אתה אחד שם.
33 שם. אמ"ב שער הק"ש פמ"ב-ג*. שער הציצית פכ"א. תו"ח בשלח ונה, א. שם ב' ואילך. וראה קונט' ענינה של תורת החסידות ס"כ, דוהו טעם הדין דר' אמות של אדם קונות לו גם שלא מדעתו, עיי"ש.
34 ד"ה אתה אחד ע' 10 (מאמרי אדהאמ"צ שם ע' יב). אמ"ב שער הק"ש שם.
35 עירובין מח, א. נא, א. ירושלמי שם פ"ד ה"א. מכילתא בשלח טז, כט. פרש"י שם - לענין ד' אמות חוץ לתחום.
בתיב"ע, פס"ז ורא"ם לבשלח שם - שגם טלטול ד' אמות ברה"ר נלמד משם.
36 בשלח שם.
37 להעיר מהקס"ד בספרי זוטא (שלח טו, לב) - דאין לאדם בשבת אלא ד' אמות לחוד (גם בתוך התחום).
38 ראה גם אוה"ת ויצא קצא, ב. ולהעיר מחדא"ג שבהערה 5.
39 ראה סידור שבהערה 26, ד"מנוחה שלימה כו"י שייך ליעקב דוקא, בחי' נחלה בלי מצרים.

חג הסוכות - פסוקים

קרוב הי' לנשברי לב, ואת דכאי רוח יושיעי¹.

קרוב ה' — בחג הסוכות, שאז הקב"ה קרוב לישראל, כי סוכה היא בחינת וימינו תחבקני². לנשברי לב — למי שהיו נשברי לב בעשרת ימי תשובה.

(גם יש לפרש,

קרוב ה' לנשברי לב — בעשרת ימי תשובה, עליהם כתיב³ קראוהו בהיותו קרוב).

ואת דכאי רוח יושיע — בהושענא רבה, הושענא לשון ישועה.

(הערות לזהר ב עמ' סח)

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו⁴.

בכסה, בחדש שיש בו חג הסוכות⁵.

מבכס"ה של ראש השנה נעשה בסכ"ה בחג הסוכות. וכידוע⁶, שממאה קולות השופר, שהם ס' תקיעות, כ' שברים, וכ' תרועות, נעשה סכ"ך הסוכה.

וכן דפנות הסוכה, הרי מן הדין די בשתי דפנות ודופן אחת טפח⁷, ושתי פעמים דופן עם טפ"ח — גימטריא שמאל"ו. הרי שדפנות הסוכה נמשכות משמאלו תחת לראשי⁸ של ראש השנה.

ומצות שופר היא השמיעה, כנוסח הברכה לשמוע קול שופר — וסוכה פירושה שמיעה, כמו הסכת ושמע ישראל⁹.

ובראש השנה הוא בנין המלכות, עמק המלך¹⁰ — והוא הנקרא עמק סוכות¹¹.

שופר באתב"ש — הוא בפו"ג, גימטריא סוכ"ה.

וגם האתרוג נמשך מראש השנה, כי תוקעים בו בשופר, שפירושו שופרא ויופי, ואומרים בו בהדר גאון עוזך¹² — ומזה נעשה האתרוג, שהוא פרי עץ הדר.

(ליקוטים ואגרות עמ' מג, עמ' רא, עמ' שפד, הערות לזהר ב עמ' תכו)

מי ימלל גבורות ה', ישמיע כל תהלתו¹³.

מי — היינו פנימיות בינה, שרש ומקור הדינים והגבורות, כמו שכתוב¹⁴ אני בינה לי גבורה.

ימלל גבורות ה' — פנימיות בינה ממללת ומרככת את הגבורות. והוא על ידי התשובה בעשרת ימי תשובה, שמעלה את הגבורות לשרשן וממתיקן.

ישמיע כל תהלתו — תהלה היא חסד, והיינו המתקת הגבורות על ידי החסדים של חג הסוכות.

ובפרטיות,

ישמיע — הסוכה, שהיא מקיפים דחסד דבינה¹⁵, ושמיעה היא בבינה¹⁶. וסוכה פירושה שמיעה, כמו הסכת ושמע ישראל¹⁷.

כל — הלולב, שהוא יסוד, הנקרא כל, כי כל בשמים ובארץ¹⁸, ומיניו, כי האות כ"ף רומזת לשתי ערבות, והאות למ"ד רומזת לשלשה הדסים.

תהלתו — האתרוג. תהלה היא במלכות¹⁹, וכמו שמהללים את הכלה, מלכות, שהיא נאה וחסודה²⁰, כך הכל מהללים את האתרוג, מלכות, כי הוא פרי עץ הדר שיש בו גם טעם וגם ריח²¹.

(הערות לזהר א עמ' רו)

(1) תהלים לד, יט.

(2) שיר השירים ח, ג.

(3) ישעיה נה, ו.

(4) תהלים פא, ד.

(5) ילקוט.

(6) ראה פרי עץ חיים שער הסוכות בסופו (סכ"ך גימטריא מאה).

(7) סוכה ו, ב.

(8) שיר השירים ח, ג. וראה לקוטי תורה דרושים לסוכות פא, ב.

(9) תבוא כז, ט.

(10) לך לך יד, יז.

(11) בראשית רבה פמ"ב, ה.

(12) תפלת שמונה עשרה של ראש השנה.

(13) תהלים קו, ב.

(14) משלי ח, יד.

(15) זח"ג רנה, ב.

(16) זח"ג קלח, ב.

(17) תבוא כז, ט.

(18) דברי הימים א כט, יא.

(19) מאורי אור מערכת תהלה. ועיין לקוטי תורה שיר השירים ב, ג.

(20) כתובות טז, ב.

(21) ויקרא רבה פ"ל, יב.

♦ יום ראשון ל' מרחשון ♦

זאת אומרת: 'עלי ניח צדיק את ראשו', וזאת אומרת: 'עלי ניח', מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת, וזהו שנאמר: "ויקח את האבן אשר שם מראשתי". **וישכב במקום ההוא** • לשון מעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה. **אור החיים**

(יב) ויחלם והנה סלם מצב
ארצה וראשו מגיע השמימה
והנה מלאכי אלהים עלים
וירדים בו:

כ"י • **עלים וירדים** • עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שלוהוה בארץ אין יוצאים חוצה לארץ, ועלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו. **אור החיים**

(יג) והנה יהיה נצב עליו
ויאמר אני יהוה אלהי אברהם
אביך ואלהי יצחק הארץ
אשר אתה שכב עליה לך
אתננה ולורעד:

כ"ג • **נצב עליו** • לשמרו. **ואלהי יצחק** • אף על פי שלא מצינו במקרא שיחד הקדוש ברוך הוא שמו על הצדיקים בחייהם לכתב 'אלהי פלוני' משום שנאמר: (איוב טו) "הן בקדושי לא יאמין", כאן יחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו וכלוא בבית והרי הוא פמת ויצר הרע פסק ממנו (תנחומא). **שכב עליה** • (חולין ט"ז) קפל הקדוש

אור החיים על התורה - מהדרת בלום, אברמוביץ

תכף הלך תרוננו של עשו, והוא אומר ויחלף תרנה. וידבריהם ז"ל ששלח עשו אליפו אחריו וכו', ויצא באומר ויחלף תרנה לרמוז על הליכת אליפו אחריו בתרון. ואולי כי לזה סמך לדבר ויפגע במקום לרמוז כי ראה עצמו בצער והצריך לתפלה:

(יא) ויפגע במקום • פשוטו של מקרא שפגע במקום אחד של ישוב. וכמו שתמצא שגמר אמר הכתוב לבסוף דקתיב ואולם לזה שם העיר הרי כי עיר היתה ויחלף שם בעיר ההיא. ואומר כי בא השמש לומר שזולת זה היה הולך הוא להגיע למחוז חפצו במצות אביו ואמו, ור"ל (ב"ר פס"ח) פרושו במקום הקדוש הר המוריה דקתיב (לעיל כ"ב) ויבא את המקום וגו', וזה דרך דרך בנקדת ה"א, ודבריהם ז"ל בכתובים וכמסורים אצלנו, ואין סתירה לדברנו וכמו שפרש רש"י שנגער הר המוריה ובא לשם, כי הוא זה מקום המקדש:

כח (י) ויצא יעקב מבאר שבע

ויפק יעקב מבארא דשבע ואזל לתרון:

וילך חרנה:

כ"ד • **ויצא יעקב** • על ידי שבשביל שרעות בנות פנעו בעיני יצחק אביו, הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק העניו בפרשתו של יעקב, וכתוב: "ויבא עשו כי ברך וגו'" ומשגמר, חזר לענין הראשון. **ויצא** • לא היה צריך לכתב אלא "וילך יעקב חרנה", ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רשם שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה, הוא זיהוה הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה, פנה זיהוה פנה הדרה, וכן (רות א) "ותצא מן המקום", האמור בנעמי ורות. **וילך חרנה** • יצא ללכת לתרון. **אור החיים**

(יא) ויפגע במקום וילן שם

ביבא השמש ויקח מאבני
המקום וישם מראשתי
וישכב במקום ההוא:

כ"ה • **ויפגע במקום** • לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו: (לעיל כ"ב) "ויבא את-המקום מרחוק". **ויפגע** • כמו (יהושע ט"ז) "ופגע ביריחו", (שם ט) "ופגע בדבשת". ורבותינו פרושו (ברכות טז) לשון תפלה כמו: (ירמיה ז) "ואל תפגע בי", ולמדנו שתקו יעקב תפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב "ויתפלל", ללמדו שקפצה לו הארץ כמו שפמפרש בפרק 'גיד הנשה' (חולין כ"א). **כיבא השמש** • היה לו לכתב "ויבא השמש וילן שם", "כיבא השמש", משמע ששקעה לו החמה פתאם שלא בעונתה, כדי שילין שם. **וישם מראשתי** • עשאן כמין מרוב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות. התחילו מריבות זו עם זו,

(י) ויצא יעקב וגו' • טעם שלא הספיק בהודעת הליכתו בפרשה הקדמת דקתיב (פסוק ז') וישמע יעקב וגו' ויחלף וגו', להודיע עשו פגע בדרך קדם הגיעו למחוז חפצו, ויצד שהפסיק בענין חזר לומר ויצא וגו'. אלא צריך לדעת למה הצריך לומר ויחלף וגו'. ומה גם שפגיעתו במקום היתה קדם הגיעו לתרון ולא היה לו להקדים המאחר. עוד למה אמר תרנה ולא אמר לתרון, והגם שאמר ז"ל (ב"ר פס"ח) קל תכה וכו', עם כל זה יבון הכתוב על דבר בשנתו לפעמים:

אכן התורה תכונן לסדר כל מה שעבר על יעקב מעת צאתו. וזה תחלה לדבר ויצא יעקב וגו' פרוש לא עשה אלא יציאה ולא הצריך ללכת ברגליו, וההולך הוא תרנה, והוא אומר ויחלף תרנה פרוש תרנה הוא שהלך ממקומו להקביל פני יעקב: עוד ירמו להודיע כי כשיצא יעקב מבאר שבע

וישכב במקום ההוא • הודיע זה לומר ויחלם וגו', ואמר במקום ההוא, כי לא השכיבה היא דבר הסובב לחלוטם אלא לצד המקום ההוא כי היה מקום מקדש כמו שאמר לבסוף:
עוד ירמו באומר וישכב במקום על דרך אומנם ז"ל (חולין כ"א): שקפל הארץ תחתיו, לזה אמר וישכב במקום ההוא פרוש כלו שכב בו באומר (י"ג) אשר אתה שכב עליה:

(יב) ויחלם והנה וגו' • טעם אומר והנה. להיות שאין החלוט מחלט בבחינת הצדק כי תלומות שוא הם, גם שעל כל פנים יהיה בהם תבן כי הם בפראה השעמום, לזה אמר והנה פרוש כי הדברים בלא שעמום ודמיונות אלא כל דבר נגלה אצלו ומבאר פיוס יאיר, ואין זה דומה לשאר החלומות שרואה דבר ואינו מחליט בראיתו מה שהוא רואה, ולזה תמצא

ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש
לבניו (כד אמות, שצה מקומו של אדם).

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוסי שיחות ה עמ' 132)

לפי שכהו עיניו וכלוא בפית . . ויצר הרע פסק ממנו

(רש"י כח, יג)

יש לשאל, הרי אנו רואים שגם לסומא יש יצר הרע. ויש
לומר, דהנה יצחק היה טהור עינים מאות ברע, ולכן כהו עיניו
מעשן עבודה זרה של נשי עשו. ומכך שכהו עיניו מצד טהרה
ויקדשה יתרה, מוכח שיצרו הרע פסק ממנו.

בציון זה מספר על הרה"ק רבי נחום מטשרנובול, שפעם
הגישו לו בטעות חלב עכו"ם, והוא לא רצה את החלב; והסביר
זאת על פי לשון המשנה: חלב שחלבו עכו"ם ו(לבן) אין ישראל
רוצהו. אור החיים

(יד) והיה זרעך בעפר הארץ
ופרצת ימה וקדמה וצפנה
ונגבה ונברכו בך כל משפחת
הארמה ובורעך:

כ"ט ~ ופרצת • ותזקת, כמו "וכן יפרץ" • אור החיים

(טו) והנה אנכי עמך
ושמרתיו בכל אשר תלך
והשבתיו אל הארמה הזאת
כי לא אעזבך עד אשר אם
עשיתי את אשר דברתי לך:

טו והא מימרי בסעדה
ואשרנוך בכל אחר די תהף
ואתיבנך לארעא דארי
לא אשכחנך עד די אעביד
ית דמללית לך:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

(יד) ונברכו בך כל משפחת וגו'. שכן מצינו
באדם שנתברכו בו כאומרים ז"ל שם
(ב"ר פ"ע) וז"ל שקדם בא יעקב היו מדתקים
למים וכו'ן שבא נתברכו במים; וכן גם בן
במצרים מעת שירד נתבטלה גזרת הרעב,
ונתברכו ורגלו. ואמרו ובורעך שכל זמן
שהיה בית המקדש קים היתה ברכת ע' אמות
וקימם באמצעות ישראל שהיו מקריבין ע'
פרים בתק (ספ"ה נ"ה), ובגלות גם בן קיים
האמות וסמיכתם היא ישראל דכתיב (שה"ש
א') שמני נטרה את הפרים וגו':

ויברך רמז כל הפרשה תרמו ענין האדם,
וכמו שהתחילו לומר בה רז"ל (זהר)
חלק א' קמ"ו ויצא יעקב היא הנפש בצאתה
מעולם העליון, ונקרא יעקב על שם יצר הרע
הכרוף בעקבי. ואמרו מקאר שבע מקום
שממנו יצאו הנשמות יקרא באר מים חיים,
ושבע ירמו אל שבועת ה' אשר תשבע הנפש
בצאתה שלא תעבר על דבר תורה (נדה ל').
ואמרו וילך תנוה על דרך אומרים ז"ל
(סנהדרין צ"א): כי יצר הרע יקנס באדם
מצאתו מרחם אמו דכתיב (לעיל ד' ז') לפתח
וגו', ואמרו ויפגע במקום כי צריך האדם
להתפלל לה' שהוא מקומו של עולם שלא
יעזבונו בידו. ואמרו וילן שם כי בא השמש
שצריך להתנהג בן עד לכתו מהעולם הזה
כשיצריב שמשו, והוא אומרים ז"ל (אבות
פ"ב) אל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואמרו
ויקח מאבני המקום על דרך אומרים ז"ל
(ברכות ה'): וז"ל אמר רבי שמעון בן לקיש
לעולם ירגיז אדם יצר הטוב וכו' ואם לאו
יעסק בתורה דכתיב (תהלים ד') אמרו בלבבכם
והוא אומרו מאבני המקום פרוש בנינו של
עולם שהם דברי תורה, גם יתיחס להם אבני
המקום שבהם נסקל ונגרם יצר הרע וכחותיו,
והוא אומרים ז"ל (סוטה כ"א) תורה מצלת
מיצר הרע בין בזמן שעוסק בה בין בזמן

שדקדק לומר בכל פרט ופרט מהנזלה אליו
בחלום והנה, גבי ראית הסלם אמר והנה סלם,
גבי ראית המלאכים אמר והנה מלאכי וגו',
גבי גלוי שכינה אמר והנה ה', הפננה בזה כי
היתה נבואה ממש:

(יג) והנה ה' נצב עליו. ירמו גם על יעקב, על
דרך אומרים ז"ל (ב"ר פמ"ו) האבות הם
מורכבה לשכינה, ולהיות שהוא רגל רביעי
יאמר בדייק נצב עליו יותר מעל אברהם
ויצחק כי הוא עקר העמדת הפסא:

אלהי אברהם אביך וגו'. טעם אומרו אביך
ללא צורך, גם דיק לומר אביך באברהם
ולא אמר אברהם ויצחק אבותיך, נתפנו למעט
עשו מירשת אברהם ועשה יעקב הוא הירוש
אברהם לא שתיגע הירשה ליצחק וממנו ירשנו
יעקב שאם בן תגיע הירשה לעשו. וחסשת
ישמעאל אינה, כי כבר כתבתי (לעיל ט"ז)
שמשפט עבר יש לו דכתיב (לעיל כ"א) בן
האמה ולא בןך וגופו קטוי ליצחק ואין טענת
עשו בו כי ירשת אברהם נתנה ליעקב ולא
לעשו. והגם שכן ממר יורש את אביו דבר
תורה (קדושין י"ח). כאן קשנת ה' לאברהם
מתנות וברכות וכדומה נתנם לו על מנת
שאחרי ליעקב באמרו (לעיל כ"א י"ב) כי
בצחק יקרא לך ורע (נדרים ל"א). והגם ששם
ירע לא ירע לנחלה שירוש הגם שאינו נקרא
ירעו. הרי מצינו שרע פסול יקרא גם בן ורע
כדאימא בסנהדרין (ס"ד): כי מרעו נתן למלך
לרבות ורע פסול הרי שיקרא ורע אלא דסתם
ירע הוא פשר ויכשמעט כאן עשו שלא יקרא
ירע מעט אפלו ורע פסול לא יקרא לו. וממוצא
דבר אמת למד שאין לו בו ירשה וכמו שגלה
ה' לבסוף שנתן ליעקב כל ברכות אברהם.
ומה שלמדו בש"ס (קדושין י"ח). מספיק כי
ירשה לעשו נתתי וגו', הינו שירשוהו בניו
לעשו לא שעשו ירש ח"ו כי פשיטא שאין לו
חלק ונחלה באברהם:

שאינו עוסק בה. ואמרו וישם מראשתיו כגון
על דרך מה שאמר רבי שמעון בן לקיש אם
לא נצחו יקרא קריאת שמע שעל המטה
שנאמר על משכבכם. ואמרו וישכב במקום
ההוא כגון למה שנים רבי שמעון בן לקיש
לא נצחו יזכר לו יום המיתה, והוא אומרו
וישכב שכיבה הירועה במקום הירוע דרך כל
הארץ בית מועד לכל מי ואחר כל התנאים
הללו מבטח הוא שניצח הירע ומעשה
מבשרו הפתוח שיהיה ראוי לענף מענפי
הנבואה שגלה ה' אליו בחלום דבר בו, וצא
ולמד חלומותיו של ר' אלעזר בן צרף המוכבאים
בספר הזהר (ח"א קל"ט וכו' ח לך כ"ה).
והסלם הוא סוד נפש אדם ולהיות שבצאת
נפש מאדם בשוכבו לא תעקר בהחלט מגופו
של אדם אלא חלק ממנה בגוף, והוא אומרו
מצב ארצה וחלק מגיע השממה, והעד על
זה כשיהיה האדם לישן יקץ על ידי התנועות
הגוף הישן ואם נפש האדם נפרדה והלכה
לה לא תרגיש בהתנועות הגוף אלא ודאי
כי מצבת ארצה וראשה מגיע השממה פרוש
שאין מפסיק בינה ובין השמים, כיון שיצר
הרע באדם אין, תגיע הנשמה לשמים. ואמרו
מלאכי אלהים עלים וגו' ירמו אל בחינת
מעשים טובים אשר ישפדל אדם בעולם הזה
ויצלה באמצעותם אורות עליונים בשמש
נשמתו והם נקראים בדבריהם ז"ל (זהר ח"א
י"ח) מיין נוקבין להם יקרא מלאכי אלהים
וכן הוא במשנת חסידים (אבות פ"ה) העושה
מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד, ובעלות
אלו ירדו מין ויברין כי בהתעוררות הפחיתונים
תעוררו מים העליונים להשפיע אורות נוראים
בסוד נשמתו, והוא אומרו ויודים בו. ואמרו
והנה ה' נצב פרוש שמפרדה זו יצלה לנבואה
עצמה ולא בחלום דבר בו אלא תגלה עליו
השכינה, ולזה תמצא שאמרו ז"ל (רמב"ם
הלכות תשובה פ"ה) על ישראל שלא השלל

לביית מלוני, ויפטר בלא ליה? ועוד אמרו: יעקב קראו לירושלים בית-אל, וזו לזו היא ולא ירושלים. ומהיכן למדנו לומר פן? ואמר אני שנעקר הר המוריה ובה לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חליו, שבא בית המקדש לקראתו עד בית-אל, וזהו: "ויפגע במקום". ואם תאמר פשעבר יעקב על בית המקדש, מדוע לא עקבו שם? איהו לא יהיב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעקבוהו? איהו עד חרן אזל, פדאמרינו בפרק 'גיד הנשה'. וקרא מוכיח: "וילך חרנה", כי מטא לחרן, אמר: 'אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי בו? יב דעפתייה למהדר וחזר עד בית-אל, וקפצה לו הארץ (בית אל, לא זה הוא המקום לעי, אלא לירושלים, ועל שם שהיתה עיר האלהים קראה: "בית אל", והיא הר המוריה שהתפלל בו אברהם, והוא השדה שהתפלל בו יצחק, וכן אמרו בסוטה: "לכו ונגלה וגו'". לא באברהם שקראו 'הר', ולא ביצחק שקראו 'שדה', אלא כי יעקב שקראו בית-אל, עד כאן מפורש רש"י מדק). **מה נורא** • תרגום: 'מה דחילו אתרא הדין'. דחילו, שם דבר הוא, כמו סוקלתנו. וכסו למלבש. **וזה שער השמים** • מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה, ומדרשו: שבית המקדש של מעלה מכין פגד בית המקדש של מטה. **אור החיים**

(יה) וישבם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה:
 י"ח ויקדים יעקב בצפרא וינסיב ית אבנא די שוי אסדוהי ושווי יתה קמא ואריק משחא על רישה:

(יט) ויקרא את שם המקום ההוא בית-אל ואולם לזו שם העיר לראשנה:
 י"ט ויקרא ית שמא דאתרא ההוא בית אל וברם לזו שמא דאתרא דקדמי תא:

(כ) וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתנלי לחם לאכל ובגר ללבש:
 כ' וקיים יעקב קדם למימר אם זהא מימרא דזי בסעדי וישרוני בארשא הדין די אנא אזל ויתן לי לחמא (ניי לחם) למיכל וקסו למלבש:

רש"י • אם יהיה אלהים עמדי • אם ישמר לי הבטחות הללו

רש"י • אנכי עמר • לפי שהיה ירא מעשו ומלבן. **עד אשר אסעשיתי** • אם משמש בלשון 'פי' (גיטין טז). **דברתי לך** • לצדק ועליו, מה שהבטחתי לאברהם על זרעו, לך הבטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו: 'פי יצחק קרא לך זרע', אלא: "פי ביצחק", ולא כל יצחק, וכן כל 'לי, ולך, ולו ולהם' הסמוכים אצל דבור משמשים לשון על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב לא דבר קדם לכן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (מקוטי שיחות לב עמ' 173)
ולא כל יצחק (רש"י כח, טו)

יש לפרש שזוהי הבטחה שפן יהיה בפעל (מה שהבטחתי . לך הבטחתי), לא תנאי. שהרי גם על ישמעאל נאמר (וירא כג, יג) כי זרעך הוא, ופשיטא עשו. ויעקב אמר לעשו "טל זה בשביל חלקך במערה" (רש"י ויחי ג, ה). ונאמר ר"ל (קידושין יח, א): עכ"מ יורש את אביו . . דכתיב (דברים כ, ה) כי ירושה לעשו (מאברהם) נתתי את הר שער. ויש אומרים שצריכים לומר "ועצדת יצחק לזרעו של יעקב היום תזכר", לאפוקי עשו (שולחן ערוך אדמו"ר הזקן אר"ח סתקצ"א).

(טו) וייקץ יעקב משנתו ויאמר אבן יש יהיה במקום הזה ואנכי לא ידעתי:
 טו ואתער יעקב משנתה ואמר בקושטא (אית) יקרא זי שרי באתרא הדין ונאנא לא היתי ידע:

רש"י • אנכי לא ידעתי • שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה. **אור החיים**

(יז) ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה פי אם בית אלהים וזה שער השמים:
 י"ז ודחיל ואמר מה דחילו אתרא הדין לית דין אתר הדין אלהין אתר דרעוא בה מן קדם זי ודין תרע קבל שמיא:

רש"י • כי אם בית אלהים • אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא: 'הסלם הזה עומד בבאר שבע ואמצע שפועו מגיע כנגד בית המקדש', שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה וירושלים בצפונה, בגבול שבין יהודה ובגמין, ובית אל היה בצפון של נחלת בגמין בגבול שבין בגמין ובין בני יוסף. נמצא, סלם שרולגיו בבאר-שבע וראשו בבית-אל, מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים, וכלפי שאמרו רבותינו שאמר הקדוש ברוך הוא: 'צדיק זה בא

אור החיים על התורה - מהדורת 2020. אברמוביץ

נאמר אליו ואם לא ישנת לא היית חולם חלום נבואי בכל ההבטחות, ובהכרח להשלים הפנה במה שפרשתי:
 (יז) ויירא ויאמר וגו'. פרוש הרגיש בלבן שהיה ירא מעצמו ונאמר פמה מורא במקום הזה, ונתן טעם באומר אין זה פי אם בית אלהים, דקדק לומר שם אלהים פי הוא מקור המורא דכתיב (קהלת ג') והאלהים עשה שיראו וגו', ודבר רוע כי שם אלהים נפחיד ללב אנוש, ואומר וזה שער וגו' פרוש מקום המקבץ כנגדו למעלה הוא שער השמים, ולזה אמר

העריב השמש לצדך שכיבה במקום הזה. ואומר יש ה' פרוש שם הוא מקום שבו ה' מצוי תמיד יותר מכל המקומות, ונאשר לזה רצה ה' לדבר אתו שם מדי עוברו שמה, ואמר אנכי לא ידעתי קדם טעם הדבר כי אם הנה יודע הנה מכין עצמו לנבואה כי הנבואה צריכה הנבנה פדוע, ואפשר אם הנה מכין עצמו הנה מתנבא בהקצין ולא בתלום דבר בו, ולזה מתאונן על מה שלא השפיל על דבר. ורש"י ז"ל פרש ואם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש ע"כ. ואם לזה לבד נתפנו

אמר מהם מהנבואה וכלן מכשרים לדבר זה: (טו) וייקץ וגו' אבן וגו' ואנכי וגו'. צריך לדעת פגנת אומר אבן שנגאה כי נתגלה לו הנצלם, עוד מה תמיהה זו ואנכי לא ידעתי שנגאה שצריך הוא לדעת כל נסתר. ויתבאר על דרך אומקם ז"ל (חלין צ"א): כי בא השמש שקעה לו שלא בעונתה לשפכ שם בבית מלון המאשר, ויעקב לא הרגיש טעם הערב שמש שלא בזמנו, לזה קשבא התלום ברכ ענן אז חפר לו הנסתר טעם הערב שמש והוא אומר אבן יש ה' וגו' ולזה

"להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו" (לעיל יז). (נרדף מןחס שלא ימצא בו שום פסול) • אור החיים

(כב) והאבן הזאת אשר שמתו מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך:
כב ואבנא הדיא די שיתי קמא תתי די אהי פלח עלה מן קדם יי וכל די תתן לי חד מן עשרא אפרשה קדמך:

כס"א • והאבן הזאת • כן מפרש וי' זו של "והאבן", אם תעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת. והאבן הזאת אשר שמתו מצבה וגו' • פתרגומו: 'אהי פלח עלה קדם ה', וכן עשה בשונו מפרדן ארם, כשאמר לו: "קום עלה בית-אל" (לקמן לה), מה נאמר שם? • ויצב יעקב מצבה וגו' ויסר עליה נסך" • אור החיים

שהבטיחני להיות עמדי, כמו שאמר לי: "והנה אנכי עמך" • ושמרני • כמו שאמר לי: "ושמרתיו בכל אשר-תלך" • ונתת לי לחם לאכל • כמו שאמר: "כי לא אעזבך", והמבקש לחם, הוא קרוי נעזב, שנאמר: "ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש-לחם" (תהלים לז) • אור החיים

(כא) ושבתו בשלום אל-בית אבי והיה יהוה לי לאלהים:
כא ואתוב בשלם לבית אבי והיה יהוה לי לאלהים: אבא ויהא מימרא ויי לי לאלהא:

כס"ב • ושבתו • כמו שאמר לי: "והשיבתיו אל-האדמה" • בשלום • שלם מן החטא, שלא אלמד מדרכי לך. והיה ה' לי לאלהים • שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול ברעי, כמו שאמר: "אשר-דברתי לך", והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר:

• יום שני א' כסלו •

כס"א • ישקו העדרים • משקים הרועים את העדרים, והמקרא דבר בלשון קצרה • אור החיים

(ג) ונאספון שמה כל-העדרים וגללו את-האבן מעל פי הבאר והשקו את-הצאן והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה:
ג ומתפנשין לתמן כל עדריא ומגנדרין ית אבנא מעל פומא דבירא ומשקן ית ענא ומתיבין ית אבנא על פומא דבירא לאתרה:

כס"ב • ונאספון • רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה • וגללו • וגולליו, ותרגומו ומגנדרין, כל לשון הנה משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר ההנה תמיד, כבר היה ועתיד להיות. והשיבו • פתרגומו: ומתיבין •

באמרו ועשו לי מקדש לשון מזמן פרוש מה שפירש הזמן כי המשכן וגם בית המקדש בשניהם הזמנים יעקב, ושכנתי בתוכם חזון אל שני הנכות אלו:
(א) וישא יעקב רגליו. נתפנן בנה כי עני הנה ולא הנה לו לשא רק רגליו, ואשר לנה כל אשר יהיה לו בחוקת שאינו מעשר וחיב לעשרו ב' מעשרות באמרו עשר אעשרנו ואמרו ז"ל (בתבות ג.) מעשר בתרא כמעשר קמא והוא החמש:
עוד ירצה כי לא הצריך ללכת אלא נשא רגליו ותכף הלכה אצלו ארצה בני קדם, ולנה לא אמר לארץ בני קדם:

וטעם אמרו בני קדם ולא אמר לתן, כי לא נודמנה לו תן אלא ארץ בני קדם שבה היתה עיר תן, ומה היתה זאת כדי ששם תודמן לו רחל וידע מה שידע שם ממנה וכל העובר ביניהם לדבריהם ז"ל (מגלה י"א):
(ב) והאבן גילה. פי' הפתוב יודיע שהאבן

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס. אברמוביץ

כי מדת הרחמים תספיק להטיב ומדת הדין תעכב בדבר לנה אמר אם יהיה אלהים וגו':
(כא) והיה ה' לי לאלהים. ועד עתה אינו לאלהים ח"ו. ורש"י ז"ל פרש שלא ימצא פסול בן-עו. ואין אני יודע היכן רמוז דבר זה באמרו והיה וגו'. ועוד הבטחה זו תמיד היא תלויה ועומדת ואימתי יהיה קץ הגבול לעשות האבן מצבה. והנכון הוא שנתפנן לומר שיתחיד אליו שם ה' לאלהים כשם שנתחיד על אבותיו (פסוק י"ג) אלהי אברהם אלהי יצחק גם יאמר עליו אלהי יעקב, והוא אמרו לי לאלהים פרוש לי ביחוד. ודבר גדול דבר יעקב בנה, ותמצא שכן היה דכתיב (ל"ג כ') ויקרא לו אל אלהי ישראל ואחר כך שלם נדרו אשר נדר לעשות אבן הזאת וגו':

(כב) והאבן הזאת וגו'. יראה כי היא זו אבן השתיה (זתר ח"א ע"ב). שהזמיתה למקדש, ומצינו לו שהזמין עצי שטים למשכן במדבר. (פתחומא תרומה) ואולי שיכנו ה'

כט (א) וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני-קדם:
א ונטל יעקב רגלוהי (ג"י) ריגלוהי) ואזל לארע בני מדינתא:

כס"ב • וישא יעקב רגליו • משנתבשר בשורה טובה שהבטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת, כן מפרש בבראשית רבה. אור החיים

(ב) וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי-צאן רבצים עליה פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על-פי הבאר:
ב וירא והא בארא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דעין רבעין עלה ארי מן בירא ההיא משקן עדריא ואבנא רבתא על פומא דבירא:

פעם ב' וזה. עוד נתפנן לתת טעם למעלת המקום שנשתנה למעלה אין זה כי אם בית אלהים אשר קדמה אליו הדיעה כי בחור לו זה בית לשפן שמה ואמר כי הוא זה המקום, והוכיח עוד כי הוא זה בית הבחירה באמרו וזה שער השמים כי ראה שהיו מלאכים עלים ויורדים וקדמה הדיעה אצלו כי המקום המקדש הוא מכוון כנגד שער השמים:
(כ) וידר יעקב נדר לאמר. פרוש שהוציא הנדר בשפתיו כי זולת זה נדר בלב אינו נדר: אם יהיה וגו'. אם זה התפרש על דרך מה שאמרו ז"ל (ב"ק פ"ד מ"ה) בפסוק (שמות כ"א) אם כפר, אם כסף תלוה (שם כ"ב) שאינו ספק אלא ודאי וכאלו אמר פאשר יהיה זה וגו' (מכילתא ס"פ יתרו) :

עוד ירצה על זה הדרך אם תספיק מדת הדין על הדבר, והוא אמרו אם יהיה אלהים פי לא דבר אליו אלא ממדת הרחמים דכתיב והנה ה' נצב וגו' הנה אנכי עמך ודבר יודיע

הואמר לא נבול עד די מהכנשין כל עדריא וינגדרין ית אבנא מעל פומא דבירא ונשקי ענא:

(ח) וַיֹּאמְרוּ לֹא נֹכַח עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הַעֲדָרִים וְיִגְלְלוּ אֶת־הָאֲבָן מֵעַל פִּי הַבְּיָרָא

וַיֹּאמְרוּ לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מַאֲיֵן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מַחֲרֵן אֲנַחְנָא:

וְהַשְׁקִינוּ הַצֵּאֵן:
כס"י • לא נובל • להשקות, לפי שהאבן גדולה • וגללו • זה מתרגם 'וינגדרין', לפי שהוא לשון עתיד •

וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַיְדַעְתֶּם אֵת־לָבֵן בֶּן־נַחֲוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ:
וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רַחֵל בְּתוֹךְ בָּאָה עִם־הַצֵּאֵן:

ט עד דהוא ממלל עמהון ורחל אמת עם ענא די לאבוהא ארי רעיתא היא:
(ט) עֹדְנוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרַחֵל בְּאֶה עִם־הַצֵּאֵן אֲשֶׁר לְאֶבְיָהּ כִּי רָעָה הוּא: אור החיים

וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רַחֵל בְּתוֹךְ בָּאָה עִם־הַצֵּאֵן:
כס"י • באה עם הצאן • הטעם ב'אלף', ותרגומו 'אתיא'. 'ורחל באה', הטעם למעלה, ב'בית', ותרגומו: 'אתת', הראשון לשון עושה, והשני לשון עשתה • אור החיים

י ותנה פד תזא יעקב ית רחל בת לבן אחיהא דאמה וית ענא דלבן אחיהא דאמה וקרב יעקב ונגדר ית אבנא מעל פומא דבירא ואשקי ית ענא דלבן אחיהא דאמה:
(י) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל בַּת־לָבֵן אַחֵי אִמּוֹ וַאֲתֵּי־צֵאֵן לָבֵן אַחֵי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת־הָאֲבָן מֵעַל פִּי הַבְּיָרָא וַיִּשֶׁק אֶת־צֵאֵן לָבֵן אַחֵי אִמּוֹ:

(י) וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא־עֵת הָאָסַף הַמִּקְנֵה הַשְּׂקוּ הַצֵּאֵן וּלְכוּ רְעוּ:
כס"י • הן עוד היום גדול • לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם: "הן עוד היום גדול", כלומר אם שכירי יום אתם, לא שלמיתם פעלת היום, ואם הבהמות שלכם, אף על פי כן "לא־עֵת הָאָסַף הַמִּקְנֵה וְגו'" (כ"ח) • אור החיים

כס"י • ויגש יעקב ויגל • כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול (בראשית רבה) • אור החיים

וַיֹּאמֶר הוּא עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא עֵת הָאָסַף הַמִּקְנֵה הַשְּׂקוּ הַצֵּאֵן וּלְכוּ רְעוּ:
כס"י • הן עוד היום גדול • לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם: "הן עוד היום גדול", כלומר אם שכירי יום אתם, לא שלמיתם פעלת היום, ואם הבהמות שלכם, אף על פי כן "לא־עֵת הָאָסַף הַמִּקְנֵה וְגו'" (כ"ח) • אור החיים

אור החיים על התורה - מהדרת בלום. אברמוביץ

שהוא מדבר עמם קדם שישבו אותו דבר באה אלא שהכתוב גמר אמר מה שהשיבוהו בהשוקתם ואחר כך הודיע ביאתה, ורשם זמנו כי הוא בעת שהיה הוא מדבר עמם: עם הצאן אשר לאביה. פרוש כל הצאן שהיה לו, הרי זה עדות ליעקב שאמר (לקמן ל') כי מעט אשר היה לך לפני וגו' כי בת קטנה נוהגת בם:

כי לא אמיד בנכסים הוא כי צריך לבתו לרעות, וגם שמספיקת בת אחת לרעות צאנו כי מעט הם. וכן הם בדרך דברים היא כדי שלא יוציאו מפייהם דבר שקר בדבר שעתיד להתגלות. או שהששו שיאמר להם לכן למה הוציאו עלי קול עשר, ומטעם עצמו שאמר הכתוב (משלי כ"ז) מברך רעהו בקול גדול וגו' שלא יתארוו אצלו הרבה וינעי:

גדלה היא ואם היה אומר ואכן גדלה לא היה המשמעות שמכון הכתוב להגיד גדלתה אלא שמגיד שהיתה על פי הבאר אכן גדלה לשלל קטנה, מה שאין פן מאמרו והאכן גדלה לא בא הכתוב אלא להגיד הפלגת גדלתה, ומכון הדבר להודיע עור אלהי שבכת יעקב דקתיב ויגל את האבן ודרשו ז"ל (ב"ר פ"רשה ע') כאדם המעביר פקק מעל פי צלוחית:

או יאמר שקל הצאן היתה מספיקת היא להם כי רעה היא פרוש בקיאה ברעית הצאן. ולפרוש ראשון אומרו כי רעה היא פרוש ואף על פי כן היו מעט זווילת זה ספו תמו: או יאמר כי רעה היא נחש נחשיו והשפיל כי יצליחו הצאן ברעיתה זווילת זה לא היה מולול בבתה יפת תאר ויפת מראה לרעות צאן:

או אפשר שפונתם להודיע ליעקב כי לכן כלי הוא במקומו ומולול בעצמו שתדעה לו צאנו בתו הלקרה ומזה יקיש לדעת את האיש ומעשהו:

(ו) ויאמר להם השלום וגו' והנה רחל וגו'. טעם שלא אמרו שלום לו כלשון השאלה. להיות שיש במשמעות דברי יעקב ב' דברים (א) הוא אם שלם בגופו ובקמונו, (ב) אם הם שלמים עמו. ופרוש דבריו השלום אתם אליו, ולזה נחמקמו ואמרו שלום פרוש לכל מה שאתה שואל שלום. וטעם אומרים והנה רחל תשובה למה שלא שאל, אולי שלא להתאריך עמיהם בשאלות אמרו הנה רחל בתו ולה תשאל:

עוד ירצה על זה הדרך ורחל באה ולא תאמר כי ח"ו יצאנית היתה אלא לטעם כי היא רועה אותם ולזה יצתה עם הצאן:

(ז) ויאמר הן עוד וגו'. טעמו אשר נעשה שופט להם, הוא לצד צער בעלי חיים דבר תורה (כ"מ ל"ב:) וקח על הצאן. ועוד רצה לדעת אם טעם עבבתם היא לצד שאין זמן להשקות הצאן ולרעות כי העיר רחוקה היא והצאן ביות הנה, ודבר זה נוגע לו לדעת דרך בא בו, ומתשובתם ידע כי לא לסבת רחוק העיר הם עושים:

עוד יכונן לומר כי לצד שלומו עמיהם הוא שולח בת קטנה עם הצאן מה שלא היה ביתרו שהיה שולח ז' בנותיו ואף על פי כן היו הרועים מגרשים אותם:

(ח) ויהי כאשר וגו'. טעם אומרו שלשה פעמים אחי אמו ללא צרך. לומר שקל מעשיו היו לצד היותו אחי אמו ולכבוד אמו. או לצד החשד שיארוהו עושה חסד עם רחל והוא איש נכרי לזה היה מוציא מפיו טעם הדבר, בראותו רחל אמר בת לבן אחי אמו, הצאן של לבן אחי אמו, ובעת ההשקאה גם כן שבה הסיר מעליו חשד דבר. ובעת ששק

(ט) עודנו מדבר עמם. הנה לפי סדר הכתוב הם המדברים אליו והנה לו לומר עודם מדברים עמו כי אחר תשובתם באה, ואולי כי לצד שעקר ספור הענין הוא הודעת העובר על יעקב לזה תלה הדבר בעקר שהיא יעקב: או יכונן הכתוב לומר שביאת רחל היתה בעוד

עוד נתפוננו לומר לו שלום פרוש למה שנוגע לגופו ולמצבו מפנו שלום, וכדי שלא יבין שרצונם לומר כי הוא בעשר ובנכסים יגמרו אמר והנה רחל וגו' וממוצא דבר ידע

אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּסְפֹּר לְלִבָּן אֵת וַיִּשְׁקֵק לָהּ וְאַעֲלֶהָ לְבֵיתָהּ וְאֶשְׁתֵּי לְלִבָּן יָת כָּל פֶּתַח מִיַּם הַיָּם:

כ"ט • **וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ** • (ב"ה) כְּסִבּוּר, מִמּוֹן הוּא טְעוּן, שֶׁהָרִי עֶבֶד הַבַּיִת בָּא לְכָאן בַּעֲשֻׂרָה גְּמִלִים טְעוּנִים • **וַיַּחֲבֹק** • כִּשְׁלֹא רָאָה עֲמוֹ כְּלוּם, אָמַר: 'שָׁמָּה זְהוּבִים הֵבִיא וְהֵנָּה בַּחֲקִי' (ב"ה) • **וַיִּנְשֹׁק לוֹ** • אָמַר: 'שָׁמָּה מְרַגְּלִיּוֹת הֵבִיא וְהֵם בְּפִי' (ב"ה) • **וַיִּסְפֹּר לְלִבָּן** • שְׁלֹא בָּא אֶלָּא מִתּוֹךְ אֲנֹס אַחִיו וְשִׁטְלוֹ מְמוֹנָו מִמּוֹנֵו • אִוֵּר הַחַיִּים

(יד) וַיֹּאמֶר לוֹ לִבָּן אַף עֲצָמִי יְדוּאֵמֶר לָהּ לִבָּן בְּרַם וּבִשְׂרֵי אֶתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֲדָשׁ יָמִים:

כ"ט • **אַף עֲצָמִי וּבִשְׂרֵי** • מֵעַתָּה אֵין לִי לְאֶסְפֵּר הַבַּיִתָּה, הוֹאִיל וְאֵין בְּיָדֵךְ כְּלוּם, אֶלָּא מִפְּנֵי קוֹרְבָּה אֶטְפֵּל בְּךָ חֲדָשׁ יָמִים וְכֵן עֲשֵׂה, וְאַף זֶה לֹא לְחֻנָּם, שֶׁהִיָּה רוּעָה צְאוּנָו • אִוֵּר הַחַיִּים

(טו) וַיֹּאמֶר לִבָּן לַיַּעֲקֹב הֲכִי אַחִי אֶתָּה וַעֲבַדְתָּנִי חֲנָם הַגִּידָה לִּי מַה־מִּשְׁבַּרְתְּךָ:

כ"ט • **הֲכִי־אַחִי אֶתָּה** • לְשׁוֹן תַּמָּה: 'וְכִי בְּשִׁבִיל שְׂאֵחִי אֶתָּה, תַּעֲבַדְנִי חֲנָם?' • **וַעֲבַדְתָּנִי** • כְּמוֹ 'תַּעֲבַדְנִי', וְכֵן כָּל תַּבָּה שֶׁהִיא לְשׁוֹן עֵבֶר הוֹסִיף וַיִּזְוֶה בְּרֵאשֵׁיהּ, וְהִיא הוֹפְכֶת הַתַּבָּה לַהֲבֵאָה • אִוֵּר הַחַיִּים

(יא) וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת־קַלּוֹ וַיִּבְרַךְ:

כ"ט • **וַיִּבְרַךְ** • לְפִי שֶׁצִּפְּהָ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שְׂאִינָה וְנִקְּסֶת עִמּוֹ לְקַבּוּרָה. דָּבָר אַחֵר: לְפִי שֶׁבָּא בְּיָדִים רִיקָנוּיֹת. אָמַר: 'אֶלְיֵעֶזֶר, עֶבֶד אָבִי אָבָא, הָיָו בְּיָדוֹ נְזָמִים וְצִמְדִּים וּמִגְדָּנוֹת, וְאֵנִי אֵין בְּיָדִי כְּלוּם'. לְפִי שֶׁרָדַף אֶלְיָפִז בֶּן עֵשׂוֹ בְּמִצּוֹת אָבִיו אַחֲרָיו לְהַרְגוֹ, וְהַשִּׁיגוֹ, וּלְפִי שֶׁגִּדַּל אֶלְיָפִז בַּחֲקִי שֶׁל יַצְחָק, מִשֶּׁךְ יָדוֹ. אָמַר לוֹ: 'מָה אַעֲשֶׂה לְצוּוֵי שֶׁל אָבָא?' אָמַר לוֹ יַעֲקֹב: 'טַל מַה שֶּׁבְּיָדִי, וְהֵעֵנִי חָשׁוּב כְּמֹתוֹ'.

(יב) וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אַחִי אָבִיהָ הוּא וְכִי בְּוִרְבֵּקָה הוּא וַתִּרְץ וַתִּגְדַּל לְאָבִיהָ:

כ"ט • **כִּי אַחִי אָבִיהָ הוּא** • קְרוֹב לְאָבִיהָ, כְּמוֹ: (לְעִיל יג) "אֲנִישִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ". וּמִדְרָשׁוֹ: 'אִם לְרַמְזוֹת הוּא בָּא, גַּם אֵנִי אַחִיו בְּרַמְזוֹת, וְאִם אָדָם כְּשֶׁר הוּא, גַּם אֵנִי בֶן רַבָּקָה, אַחֲוֹתוֹ הַכְּשֻׁרָה' • **וַתִּגְדַּל לְאָבִיהָ** • (ב"ה) לְפִי שֶׁאָמְרָה מִתָּה, וְלֹא הָיָה לָהּ לְהַגִּיד אֶלָּא לוֹ • אִוֵּר הַחַיִּים

(יג) וַיְהִי כִשְׁמוֹעַ לִבָּן אֶת־שְׁמֵעוֹ וַיַּעֲקֹב בְּוִירְבֵּקָה לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹק־לוֹ וַיִּנְשֹׁק־לוֹ וַיְבִיאָהוּ:

יג וְהָיָה כִּד שְׁמַע לִבָּן יְת שְׁמַע יַעֲקֹב בְּר אַחֲתָהּ וַיַּחֲבֹק לְקַדְמוֹתָהּ וַיִּנְשֹׁק לָהּ

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

פרוש לא הגידה רחל מה שאמר לה יעקב כי הוא אחי אביה אלא היותו בן רבקה צדיק בן צדקת. ובינה השב מחשבות לרמותו. וגם אזמרו ויביאהו אל ביתו הטעם אולי ממונו יבא אחריו והביאו לביתו עד יגיעו נכסיו: ויספר ללבן את כל וגו'. סבת בואו, וטעם בואו, ואשר עבר עליו עם אליפז כי נטל ממנו הכל ברודפו אחריו:

עוד יתבאר על דרך אומרם ז"ל (מגלה י"ג) שרחל הודיעה את יעקב כי אביה רמאי, לזה נתחכם לספר לו כל הדברים שעברוהו כדי שבוה יחידל מהרשיע פשיע מה שנתחכם עד שלקח הבכורה והברכה ידע כי ערם יצרים למה שיצטרף, וגם הודיעו אשר עברו ממעשה האבן, וזה יגיד כי הוא גבור חיל. גם מעשה השקאת צאנו, וזה יגיד חבתו בו והנהגתו השירה עמו:

(יד) ויאמר לו וגו' אף עצמי וגו'. פרוש עצמו ואינו עצמו כי השפיל שאינו מבחינתו שלא תדמה בבחינה כי לבן חשף ולא אור, ולזה דיק באומריו אף עצמי למעט. ואולי שדיק בחינות שבהם: דקמה אליו שהם עצם ובשר לא הנפש:

עוד יבון להשיב על מה שנתפון להודיעו כי איש חכם הוא ואמר לו אף עצמי פרוש מעוט ממה שהוא על דרך אומרם ז"ל (ב"ב

לא אמר כי כבר אמר, ועוד בכיו גיד עליו כי אחים היו:

עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (ע"ז כ"ו). האמות לא מעלין ולא מורידין, לזה אמר וישק את צאן לבן, וטעם (משלי י"ד) חסד לאמים, לצד היותם אחי אמו בשביל כבוד אמו השקה:

(יב) ונגד יעקב וגו'. פרוש הגיד לה ב' בחינות הקורבה שהיו לרחל, א' קורבת הגוף והוא אומר כי אחי אביה הוא, והב' קורבת הנפש והוא אומר כי בן רבקה הוא, וידועה רבקה בצדקותיה והצדיקים ישמחו בדומה: עוד ירמו על דרך אומרם ז"ל (מגלה י"ג): שאמרה לו אביה רמאי והוא השיב כי אחיו הוא ברמאות, וכפי זה חש יעקב כי תאמר עליו גנאי הוא הדבר שיתנהג צדיק עם רשע פרשעתו, לזה אמר וכי בן רבקה פרוש שיתחכם עליו בדרך צדק ואמת להוציאו בולעו מפיו ולנצחו במשפטי, והוא סוד (קהלת ז') הסקמה תחיה בעליה ולא ירמהו בדרך רשע ומאוס אשר יכלם בפשותו ככה: (ג) ויהי כשמע לבן וגו'. אומר ויהי לשון צער. רמו שנתפון לרעה כאומרם ז"ל (ב"ר

פרשה ז') שיצא לגלו ופוש מצפוניו וגם חבקו לרעה את אשר אתו וגם נשקו אם בפיו מרגליות. ואומר שמע יעקב בן אחתו

ק"י). רב הבנים דומים, וכל דומה לא ישנה לנדמה בכל חלקיו מבלי השארות חלק אחד. ולמה שפרשתי בפסוק (כ"ז מ"ג) ברח לך אל לבן וגו' כי הוא יצמד להצילו מידי עשו, ומן הסתם ספר יעקב הדברים ללבן, לזה השיב שכן יעשה שהיא עצמו ויבשרו ויכמו (איוב י"ד כ"ב) שאף בשרו עליו יבא, כמו כן על יעקב (ל"ב ט') אם יבא עשו והפך נפשו תאבל, ואמר אף למעט שלא: סתפן עליו:

וישב עמו חדש וגו'. האריך לו זמן אולי יתגלה במשך הזמן קניניו, וכשראה כי אין תקנת ממון ברה הנהגתו עמו. עוד לפי שנתן עיניו בו לעבדו העלים עין ממנו שלשים יום ועבדו בהם חנם ואחר כך התנה עמו לטעם אשר אבאר בדבריו. עוד נתפון לבחן אותו הניצליח בדרכו, ותמצא כי מיום שנקנס אצלו העבדו, וכן הוא אומר ועבדתי חנם הא למדת שבר עבדו וראהו כי הוא איש מצליח:

(טו) ויאמר לבן וגו' הכי אחי וגו'. קשה מי אמר לו חנם הוא עובדו, ועוד לו יהי כדבריו ומה בכך אם עובדו חנם, ואם רצונו לומר שהוא שונא מתנות בן יחיה, הלא מצונו לו שאוהב הגל ומפל שפן שהיה חפץ בנתן לו ברוחו:

אכן שפתותיו ברור מללו כי לא בא אל להמעט שקרו של יעקב, והוא על דרך

שנתסוף לך על ידי ברור זה ממני הוא, מעבודה שנעשתה
בביתי. אור החיים

(יז) ועיני לאה רבות רחל י ועיני לאה זאין ורחל
היות שפירא בריוא וזאין
בחווא:

כז"ל רבות • (ב"ב כג) שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו
ובכתה, שהיו הכל אומרים: 'שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן,
הגדולה לגדול והקטנה לקטן'. תאר • הוא צורת הפרצוף, לשון:
(ישעיה מז) "ותארוהו בשרד", קונפא"ס בלע"ז. מרואה • הוא זיו
קלסתר. אור החיים

(טז) וילכן שתי בנות שם טו וילכן תרתינ בנן שום
הגדולה לאה ושם הקטנה רבמא לאה ושום זערמא
רחל:
רחל:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ט ב עמ' 681)
שם הגדולה לאה ושם הקטנה רחל (כט, טז)
מבאר בחסידות, שלא היה בינה (ה' גדולה, האות ה"א
הראשונה של שם הוי') ורחל היא מלכות (ה' קטנה, האות ה"א
השנייה של השם). וזהו שאמר יעקב ללבן (להלן לא, מא) "עבדתיד
. בשתי בנותיך": פעלתי בעבודתי את הברור של בינה
ומלכות. ויש להוסיף, שגוהו שהשיב לבן "הבנות בנותי": מה

♦ יום שלישי ב' כסלו ♦

רחל אחרת, מן השוק? תלמוד לומר: "בתך", ושמה תאמר: 'אחליך
ללאה שמה ואקרא שמה רחל'? תלמוד לומר: "הקטנה", ואף על פי
כן לא הועיל, שהרי רמב"ם • אור החיים

(יט) ויאמר לבן טוב תתי אתה יט ואמר לבן טב דאתן
לך מתתי אתה לאיש אחר ימה לך מדאתן ימה לגבר
אתן תיב עמי:
שבה עמדי: אור החיים

(יח) ויאמרה יעקב את רחל יח ורחם יעקב ית רחל
ואמר אפלהנך שבע שנים יואמר אפלהנך שבע שנים
ברחל ברתיך הקטנה:
ברחל ברתיך הקטנה:

כז"ל אעבדך שבע שנים • (ב"ב) הם ימים אחדים, שאמרה לו אמר:
"ושבת עמו ימים אחדים", ותדע שכן הוא, שהרי כתיב: "ויהיו בעיני
קמים אחדים" • ברחל בתך הקטנה • כל הסימנים הללו למה? לפי
שהיה יודע בו שהוא רמאי, אמר לו: "אעבדך ברחל", ושמה תאמר:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

או יאמר על הרך אומנם ז"ל (שבת כ"ה):
ברין זויג תלמיד חכם שצריך שתהיה לו
אשה נאה כנגד יצר הרע, והגם פי' שתהיה
יעקב למעלייתא שמשלל ממצר הרע, עם כל
זה התורה תלמד לאדם דעת:
אעבדך שבע שנים. צדיק זה כגון תמיד להכניע
עצמו שבע, וגם בהשתחויתו לאחיו
שבע פעמים, והוא סוד (משלי כ"ד) שבע
פול צדיק וקם אחר נפלו, ואולי שנתן שונה
במה ששעבד עצמו ז' שנים שהוא יותר מקרי
שני עבד עברי:

ברחל בתך הקטנה. ברחל ולא בלאה, בתך
ולא רחל אחרת מן השוק, הקטנה שלא
תחליף שמות בנותיך ותקרא לגדולה רחל,
הקטנה אני אומר ולא הגדולה, ולא יועיל
לך שני השם שתקרא לה רחל:

(יט) ויאמר לבן טוב תתי וגו'. צריך לדעת לאיזה
ענין אמר בן לבן, גם איך יצדק לומר
טוב תתי לך מתתי וגו' אם אחר לא יעבד,
ואולי ששקר לבן בזה ורמוז לו כי יש אחר
שיעבד כמו בן בעד רחל, ועוד קשה איך
יצדק לומר תתי לשון מתנה כיון שהוא עובד
בעדה שבע שנים שהוא כדי דמיה, כי הלא
תדע שהקונה עבד עברי שש שנים יעבד
והרי הוא נתן שויו בעד שויו רחל:

עוד צריך לדעת ואמרו שבה עמדי שהוא
שפת יתר:

שהיתה לאה גדולה בפני עצמה לא בערך
רחל לכד היתה גדולה ממנה בשנה או שנתים
שהקבר אינו ברור כל כך, ורחל גם כן היתה
קטנה ביותר בפני עצמה לא בערך לאה לכד
כמו שתאמר פי' לאה היתה בת כ' שנה ומעלה
ורחל כבת ה' כבת ז', ומעשה אין מקום ללבן
לרמות יעקב בתנאו:

(יז) ועיני לאה רבות וגו'. אין ראוי לספר הכתוב
גנאי הצדקת אם הבנים שבטי יה ח"ו אלא
נתפון להודיע שאין מציאות ללבן להחליפם
פי' משנית היתה לאה מרחל, פי' לאה מלבד
שלא היתה יפסיה אלא שעוד לה שעיניה
רבות והוא ענין מכעור הגוף, ורחל לא מלבד
שלא היה בה כעור אלא שהיתה יפת תאר
ויפת מראה, ומעשה הרי נעלו בפני לבן אפן
הרמוזות ובלטו רמאותיו:

יפת תאר ויפת מראה. פרוש שיש ב' בחינות
ביפי, הא' בכל פרט ופרט כמו שתאמר
העינים האף הירקת צואר, וצא ולמד ממה
שפרט שלמה המלך בשיר השירים, ובחינה
ב' היא כללות הפנים וכללות הגוף, לזה אמר
יפת תאר ויפת מראה שהיו פרטיה כל אחד
יפה בפני עצמו וגם בדרך ההקצרות יחד:
עוד ירצה יפת תאר כמשמעה, ויפת מראה
שהיה לה חן שיתאנה לה כל רואה:

(יח) ויאמרה יעקב את רחל. פרוש לא לצד יפיה
אלא לצד מה שהיא רחל בת זוגו:

מה שכתב הרמב"ם (הלכות שלוחין ושפתין
פ"ו ופ"ח) שכל שלא התנה הרוצה עם בעל
הבית יטל שכרו בחלק הפקדון שליש הרוב
ובעגלים וסוחרים ב' שלישים, לזה חש לבן
כי טעמו של יעקב שלא בבר שדעתו לטל
שליש בגדולים וב' שלישים בעגלים וגו'
ויתר הרמאי על הדבר, והן אמת אם היה
יעקב כאחד הסוחרים לא יקפיד עליו שנתפון
לזה אז או שיתן דעתו אחר כך, ונעלים
לבן עיניו ממנו לעברו חנם, אלא למה שקדם
לו שהודיע שיערים גם הוא עם הערים לזה
רצה לגלות, והוא אומר הכי אחי אתה
ערום כמותי כדרך אומר (י"ב) אחי אביה
הוא וכמו שנודע לו ממששיו אשר ספר לו,
ועבדתני חנם פרוש שיתפון שיעבד חנם, הא
יראי שתבא בטענה לבסוף ותקח מה שראוי
לקחת במשפט, לזה אני רוצה שתגלה דעתך
הגידה לי וגו' וכל תנאי שנקמון קום:

(טז) וילכן שתי בנות וגו'. נתפון הכתוב לומר
שהיו נפרות ומפרסמות שהגדולה היא
לאה והקטנה היא רחל שלא היה יכול לומר
כי הגדולה היא הקרואה רחל. גם דקדק לומר
הגדולה הקטנה לומר פי' לא היו בגדר
להחליפם ונעשה קטנה גדולה וירמה ליעקב
בתת לו לאה ויאמר פי' היא הקטנה ששמה
רחל פי' הגדולה היתה גדולה ביותר והקטנה
קטנה ביותר, והוא אומר הגדולה פרוש

(כ) וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי בַעֲיֵנוֹ בַּיָּמִים אַחֲרָיִם בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ: אור החיים

כ ופלח יעקב ברחל שבע שנים והיו בעיניו בימים אחרים באהבתו אותה: זמח: זעירין פד רחיים זמח:

(כא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לָבָן הֲבֵה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמַי וְאֲבֹאָה אֵלֶיהָ:

כא ואמר יעקב ללבן הב ה את אשתי כי מלאו ימי יומי פלחני ואעול לותה:

כ"ט" • מלאו ימי • שאמרה לי אמי, ועוד: "מלאו ימי", שהרי אני בן פ"ד שנה ואמתי אעמיד י"ב שבטים? וזהו שנאמר: "ואבואה אליה", והלא קל שבקלים אינו אומר פן? אלא להוליד תולדות אמר כך •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 111)
להוליד תולדות אמר בן (רש"י כט, כא)
לכאורה, סוף סוף אמרה זו היא הפך הצניעות. ויש לומר, שמכיון שהאבות היו "קדושים ומבדלים מענגי עולם הזה... פל ימיהם" (תניא פכ"ג), לא רצה יעקב אבינו ב"ואבואה אליה" שום דבר אחר מלבד הולדת תולדות. ועל דרך "ולא יתבששו" שלפני חטא עץ הדעת (ראה מורה נבוכים ח"ב פ"א). אור החיים

(כב) וַיֹּאמֶר לָבָן אֶת-פְּלִאֲנֵי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ:

כב וכנש לבן ית פל אנשי אתרא ועבד משתה:

(כג) וַיְהִי בְעָרֵב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה בָּתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלָיו: אור החיים

כג והנה ברמשא ודבר ת לאה ברמה ואעיל זמח לותה ועל לותה:

(כד) וַיִּתֵּן לָבָן לְהָ אֶת-זֹלְפָה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בָּתּוֹ שִׁפְחָה: אור החיים

כד ויהב לבן לה ית זלפה אמתה ללאה ברמה לאמהו:

(כה) וַיְהִי בַבֶּקֶר וַהֲנִהּ הָיָה לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל-לָבָן מַה-זֹּאת עֲשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְרַחֵל עַבְדָּתִי עִמּוֹד וְלָמָּה רַמִּיתִנִּי:

כה והנה בצפרא וקא היא לאה ואמר ללבן מה דא עבדת לי הלא ברחל פלחית עמך ולמא שקרת בי:

כ"ט" • ויהי בבקר והנה היא לאה • אבל בלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה,

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

אנשים אחים אנהנו ויבכו לא כן יחשב: (כ) ויעבד יעקב ברחל וגו'. טעם אומר ברחל פרוש הנה מפרסם בשעת עבודה פי בעד רחל הנה עובד והיא לו חלק עבודתו מלבן, גם מפרסם לשלל לאה לכל ישכח הדבר ותהיה פפירה בינו ובינו:

(כא) ויאמר יעקב וגו' הבה וגו'. טעם אומר ו אבואה אליה, והוא לשון בלתי נכון לצדיקו של עולם. ותבאר על דרך מה שכתב רמב"ם פ"ה מהלכות אשות הרי את מקדשת לי במלאכה זו שאעשה עמך ועשה אינה מקדשת וכו' שכל השכר מלנה והמקדש במלנה אינה מקדשת ע"כ, לזה אמר הבה וגו' והטעם לפי שלא קניתי אותה במה שעבדתי וצריך אני לקנותה בביאה שהאשה נקנית בביאה, והוא אומר ו אבואה אליה פי בעבודה לא קנה שהיא מלנה והמקדש במלנה אינה מקדשת:

או יאמר על זה הדרך הלא תמצא שאמרה רחל הלא נקרות נחשבנו לו פי מכרנו, וכתב רמב"ם (הלכות מכירה פ"ז) בדין לוקח עבדים ונקרעות במלנה אף על פי שאין הדמים במציאות קנה ע"כ, והוא אומר הבה את אשתי פרוש כבר היא אשתי כי אני סובר ברמב"ם ומציאות שלפנינו דין מכר יש בו וכבר זכיתי בה הגם אשתי אין מכר יש בו שאני אומר לך הבה לא לגמר הקנאה שברך קנייה היא אלא לבא עליה בדרך כל הארץ, והוא אומר ו אבואה אליה לשלל מדעתו לכל יחשב שעדין לא קנאה:

אכן מהשבתו הרעה נפרת מתוך דבריו פי נתפון לרמות לתת לו לאה כמו שעשה אחר כך, ולזה הקדים לדבר אליו בדברים האלה, וזה הוא שיעור דבריו טוב תתי אתה לך אמר לשון מתנה לשלל פי אין זה מכר לומר לו לבסוף הן אותה קניתי ממך כמו שפן אמר הלא ברחל וגו' וכמו שאבאר שם בעזרת ה', וחס שבין יעקב שבתורת מתנה מחלטת היא נותנה ולבסוף בא עליו בטענת הבה שבר שבע שנים שעבד, לזה אמר פי העבודה שעובד עמו תהיה בעד מה שבוחר בו יותר מאיש אחר, וזה הוא שיעור הכתוב טוב תתי אתה לך ודאכר כך לצד מה שאתה עובד עמי מתתי אותה לאיש אחר בלא עבודה, ולעולם אין זה שונה של רחל ולא בכחינת מכר הוא מכניסה. ואומר שבה עמדי מתנה עליו שישב עמו ולא ירחיק נדו ויעבד מרחוק אלא עמו ישב כל זמן העבודה שתהיה עיני פקוחות על עבודתו. עוד הערים לומר אליו שישב עמו עד עולם, וכמו שהתנה (ש"ר א') יתרו עם משה ולא הצרף להשביעו על הדבר מפני שהם דברים הנקנים באמירה. ויתרו שהצרף להשביע למשה, נתפון לחיבו אפלו התרצה צפורה ללכת השביעו על דעתו לשבת את האיש וטענה זו הנה בדעתו לטען ננגד יעקב פשיצטרף, ולזה צוה ה' אליו (ל"א כ"ד) השמר לך פן תדבר עם יעקב, ויעקב לא עשה שמירה לזה פי דברי לבן דברים אליו בדרך חבה על זה הדרך ולמי אתן בתי טוב ממך שב בני עמדי פרוש פי

(כג) ויהי בערב וגו'. צער גדול גרם בהשעצת הצדיק וגרם פזור תקף הקדשה, וצא ולמד (זר וישלח כ"ו) פי זה סבה שנגערה קדשת הפכור אשר בו יתקבצו מלכות וקנה ושלל כפול בירשה, ולצד המעשה שחשב יעקב ברחל ועשה פעלתו בלאה נתפזרו בחינות הקדשה ותחלש גבורת הקדש:

ויקח את לאה. אולי שלא רצתה לרמות יעקב ולקחה בעל כרחה או בצווי דברים וזולת זה לא הנה צריך לומר אלא ויבא לאה בתו אליו:

ויבא אתה. הערים להביאה בידו ולא מסרה לא לשלוחי האב ולא לשלוחי הבעל כדי שלא יהיה לו זמן להפיר בה קדם והביאה בידו ואין מהמוסר לחסן להזדמן לפניו, ושם עמד לבן עד סמוך לביאתו אליה להמעיט לו זמן ההפירה:

ויבא אליה. טעם שלא הרגיש בה הוא לחששת צדיק ונשר ונאמן ורחל לכל יקשל במכשול האנושי אשר יתאוו פאנה קדם קרב אליה וישיפו ממנו צחצוחי טמאה קדם התחלת מצוה. ומי לנו גדול מעקב אבינו עדות לו בתורה (לקמן מ"ט ג') ראשית אוני, ועין מה שפכתבנו שם, אשר על פן הרחיק הראות בה ותכף ומדי קא אליה לשמר חמו בל יחלל בריותו בדין קדש, וגם אחר גמר ביאה לא הפיר בה פי כפה הנרות כמשפט לאוהבי שמו (או"ח סימן ר"מ) עד אור הבקר:

(כד) ללאה בתו שפחה. קשה למה הצרף לומר ללאה בתו ולא הספיק במה שאמר בסמוך

קטן, ואי אפשר לומר שבוע ממש, שאם פן הנה צריך ליצקד השי"ן בפת"ח (רוצה לומר קמץ). ועוד ששבוע לשון זכר, כדכתוב: (דברים טו) "שבעה שבועות תספר", לפיכך, אין משמע שבוע אלא שבעה, שטייני"א בלע"ז. ונתנה לה • לשון רבים כמו: "ונשפרה". "נרדה ונבלה", אף זה לשון ונתנו, ונתנה וגו'. גם את זאת • מיד לאחר שבעת ימי המושטה, ותעבד לאחר נשואיה •

אמרה: 'עכשו תכלם אחותי'?! עמדה ומסרה לה אותן סימנים (מגילה יג) • אור החיים

(כו) ויאמר לכן לא יעשה בן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה: אור החיים

(כח) ויעש יעקב בן ימלא שבע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה: אור החיים

(כט) ויתן לכן לרחל את בלהה שפחה לה לשפחה: אור החיים

(כו) מלא שבע זאת ונתנה לה גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות:

כ"י מלא שבע זאת • דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף (פרוש: בשוא), שבוע של זאת, והן שבעת ימי המושטה. בגמרא ירושלמית במועד

אור החיים על התורה - מהדורת ב"מ, אברמוביץ

שעל לאה אמה אומר כי המנהג מנהג ידוע הוא שאין לתת הצעירה קדם ומן הסתם על לאה אמרת ואין בזה רמאות ויהי מטל לדעת כי היא לאה מבלי צורך הודעה, ובזה בטל טענת רמיתני. ויצד שתחשב כי יש הפרש ביניהם, לא כן הוא כי שקולים הם אצלי ולא אשאל בעד רחל כי אם ז' שנים. ואם לצד תשקך ברחל ותקפיד על העבדה הנה היא נתונה לה תכף ומיד אחר עבר ז' ימי מושטה של לאה, והוא אומר מלא שבע זאת פרוש ז' ימי מושטה ותכף אתן לה רחל במקום בעד עבודה שתעבד עוד שבע שנים, וזה הנה מבוקשו של יעקב שקבל עליו לא להחזיר לאה ח"ו. ויש לנו לדעת איה לא חש יעקב מקדם לטענה זו שאין צורך לתת הצעירה וגו'. יש לומר שחשב שעל לכן לגלות לו הדבר וזולת זה אין דבר זה מההקפדה המעבדה שתיצא האב לתת הצעירה וכששאל בהה את אשתי מן הסתם על רחל הוא אומר והנה לו ללכן לומר אליו כי לא יכול לתת לו רחל קדם שתנשא לאה והנה הדבר תלוי בידי יעקב או להמתין עד שתנשא לאה או לקחת לאה ואין זה אלא מן השם לכן הארמי וכל טענותיו שכתבתי יש עליהם סתירה ושמו יגיד עלי:

(כח) לו לאשה. מגיד הפתוח באומר לו וגו' כי עקרת הבית היא רחל כי היא בת וזו:

(כט) לה לשפחה. דקדק לומר תבת לה, לומר ששלה היא השפחה, וכמו שפרשתי בפסוק (כ"י) ויתן לכן את זולתה:

או ירצה שהתנה עמה שאין זכות לבעלה בה, על דרך מה שכתב רמב"ם פכ"ב מהלכות אשות הנותן מתנה לאשה על מנת שאין לבעלה זכות בה אין הפעל אוכל פרות כי כל מה שיש לרדש בלבן לגנאי דרשינן:

מה שיצא לו מזה בטענתו שנתפון אל רחל והיתה לאה ויצא מזה דברים בלתי הגונים וכמו שפרשתי בפסוק ויהי בערב (כ"ג) והצדיקים יקפידו למה שנוגע אל הרוחניות ביותר:

עוד נכון באומרם ולמה רמיתני כי יש בזה גנאי ליושבת בחיקו שתהיה נשואה בדרך רמאות וזה נחיק חבוש הזויג, ויצד כי החליט בדעתו שבנדאי היתה לו תמיד לאשה הקפיד על זה:

עוד נתחכם בדברו בדברים האלה לצד שראה כי מה שהיה הנה ואין תרופה לאשר נעשה כי אין מן המוסר לטען חזרה והספדים בדעתו לקחת גם את רחל לזה לא היה מפליג בהפרש שבין לאה לרחל שחש פי יגדיל לכן בעבודת רחל יותר ויאמר אליו נעשה תנאי מתוך וירצה לקחת יותר מזה שנים, לזה אמר ולמה רמיתני פרוש למה עשה הדבר בדרך רמאות כי הנה יכול להתרצות בלאה בלא אמצעות הרמאות כי בלן שרים לטובה:

(כו) ויאמר לכן לא יעשה בן וגו'. צריך לדעת מה מענה בלשוננו לא יעשה וגו' והלא תנאי הנה הדבר אעבדך ברחל ומה ענין המנהג לכאן בדבר שהיה תנאי גמור:

אכן נתפון לומר כי אנשי המקום מחו בידו מעשות בדבר הנה, והוא אומר לא יעשה בן במקומנו כי היא טענת רבים:

עוד נראה כי טענתו היא כי לא היה בפרוש בשעת התנאי שהגם שלא תנשא לאה יתן לו רחל וכו' אין סתירה למנהג מהתנאי כי לעולם תקדים לאה לנשא ובמלאת ז' שנים שיעבד יעקב אם קדמה לאה ונשאת, תכף ומיד יקח רחל, ואם לא יהיה יושב ומצפה עד שתקדים הבכירה כמשפטי הארץ, כי אין בתנאי דבר מגיד שהתנו כבטל המנהג, ומעשה כששאלת בהה את אשתי חשבתני

ויתן לכן לה ויובן הדבר כי על לאה הוא אומר, מה תאמר שאין מובן אם פן למה פתב תבת לה מקדם. עוד למה אמר שפחה ולא אמר לשפחה:

אכן תבאר על דרך אומנם ז"ל זלפה ובלהה נפלו בירושה לרחל ולאה מכתבת אדם, והוא שאמר הפתוח בלאה בתו שפחה פרוש מודיע הפתוח כי שלה היא שפחה וירשה אותה מאמה. ולזה דקדק הפתוח לומר בתו, לרמוז כי לצד שהיתה בתו היא שקנתה שפחה זו מכתבת אמה לא שהיא קנתה אותה מאמצעות דבר אחר. וילדך זה ידבק גם בן אומר ויתן לכן שלא היה צריך להזכיר שמו ומובן מאומרם ללאה בתו כי בלבן דבר הפתוח, אלא לומר שמתנה זו אינה מתנה כפי האמת כי שלה היתה מקדם אלא לכן הוא שמתשיבה בגדר מתנה, וזה רמזו בכתבת בתו:

(כה) ויהי בבקר. טעם אומרם לשון צער, יגיד על אשר נצטער אותו צדיק על מניעת רחל ממנו:

והנה הוא לאה. טעם שכתוב הוא בנאי לרמוז דבריהם ז"ל (ב"ר פ"ע) שהיו אנשי המקום מרננים בלילה ואומרים היא לאה ובבקר הפיר הדבור ההוא שהעירוהו אנשי המקום כי לאה היתה, גם ידבק תבת והנה על נכון:

מה זאת עשית וגו'. צריך לדעת פנתו בקבלנות מה זאת, ואם על הרמאות, הרי הוא אומר ולמה רמיתני זה יגיד כי לבד הרמאות קדם לו עוד דבר מגנה:

אכן יעקב יקבל על ב' דברים הא' על המעשה שנתן לו לאה במקום רחל. והב' שעשה הדבר בדרך רמאות, ומגלה דעתו בזה שלא היה מקפיד כל כך אם לא היה עושה רמאות זה והנה עובר עליו הדרך באמנות ורשע ממה שעשה לו הרמאי, וטעם הקפדתו לצד

(ב) וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל וַיֹּאמֶר
גַּם־אֶת־רַחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד
עִמָּוָה עוֹד שִׁבְעֵ־שָׁנִים אַחֲרוֹת:

ל ועל אף לות רחל ורחמים
אף ית רחל מלאה ופלה
עמה עוד שבע שנים
אחרונים:

כס"י < עוד שבע־שנים אחרות • (ביד) אחרות, הקישון לראשונות,
מה ראשונות באמונה, אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות
בא עליו • אור החיים

(לא) וַיֵּרָא יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא
לְאֵה וַיַּפְתַּח אֶת־רַחֲמָיו וַרְחַל
עֲקָרָה:

לא ויחזא יי ארי שניאטא
לאה ויהב לה עדי ורחל
עקרא:

(לב) וַתֵּהָרֵה לְאֵה וַתֵּלֶד בֶּן
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמַרְהָ
כִּי־רָאִהָ יְהוָה בְּעֵנָיו כִּי עֲתָה
יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי:

לב ועדיאית לאה וילידת
בר יקרת שמה ראובן ארי
אמרת ארי גלי קדם יי
עלבוני ארי כען ורחמני
בעלי:

כס"י < ותיקרא שמו ראובן • רבותינו פרשו: (ברכות ז) אמרה: 'ראו
מה בין בני לבן חמי שמכר את הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה
ליוסף ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שבקש
להוציא מן הבור' • אור החיים

(לג) וַתֵּהָרֵה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן וַתֵּלֶד
בְּיָמֵי שְׁמִיעַד קָדֵם יְיָ:

לג ועדיאית עוד וילידת בר
ואמרת ארי שמיע קדם יי

וַיִּתֵּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא
שְׁמוֹ שְׁמֵעוֹן: אור החיים

(לד) וַתֵּהָרֵה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
וַתֹּאמֶר עֲתָה הַפַּעַם יֵלֹוּהָ
אִישִׁי אֵלָי בִּי־יִלְדָתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה
בָּנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ לְוִי:

כס"י < הפעם ילוה אישי • (ביד) לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות
שיי"ב שבטים יוצאים מעקב וארבע נשים ישא, אמרה: 'מעתה
אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי בבנים' • על־כן •
כל מי שנאמר בו: "על־כן", מרבה באקלוסיון, חוץ מלוי שהארון
היה מכלה בהם. קרא שמו לוי • בכלם פתיב "ותקרא", (שהיא
קראה), וזה כתב בו: "קרא", ויש מדרש אגדה ב"אלה הדברים"
רבה, ששלח הקדוש ברוך הוא גבריאל והביאו לפניו, וקרא לו שם
זה ונתן לו כ"ד מתנות כהנה, ועל שם שלוהו במתנות, קרא לוי •

(לה) וַתֵּהָרֵה עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
וַתֹּאמֶר הַפַּעַם אוֹדָה אֶת־
יְהוָה עַל־כֵּן קָרָאִהָ שְׁמוֹ
יְהוֹדָה וַתַּעֲמֹד מִלְּדָתִי:

לה ועדיאית עוד וילידת בר
ואמרת קדא זמנא אודה
קדם יי על פן קרת שמה
יהודה וקמת מלמילד:

כס"י < הפעם אודה • שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות •

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

ואומר ורחל עקרה פרוש פלי האי ואולי
יסור שנאתה שזו אינה יולדת וזו יולדת:
לב-לג) וספר לאה וגו' וספר עוד וגו'. ראיתי
לתת לב בסדר השמות כי מן הראוי להקדים
הסרת השנאה ואחר כך סבת האהבה והיא
אמרה בראשון עתה יאהבני ובב' הסרת
השנאה. עוד מה היא פונתה באומרה (ל"ד)
הפעם ילוה וכי מקדם לא נתלוה לה:
אכן הצדקת עליה השלום לצד שקדם לה
המאמר שעליו חלתה בעיניה כי היא
חלקו של עשו, והגם שראתה שנשאת ליעקב
אין דבר זה מצדיק בלבה כי היא בת זוגו,
ולזה כשראתה שנתן לה בן אמרה ודאי כי
לצד רחמי ה' עליה לצד שלא היתה אהובה
פי הצדיקים קנמו מצות חכמים (אבות פ"א
ו') לדון לכף זכות, ולזה היתה תמיד דנה
לכף זכות ולא עלה על דעתה כי היתה
שנואה וכמו שפרשתי בפסוק (ל"א) וירא ה'
וגו' ולא כך היתה דעתה, וזו היא מדת
המאשרים, אשר על בן כשנתן לה בן ראשון
אמרה כי זה בא להשלים החסר שהיא
האהבה, וכשראתה שהוסיף ה' ונתן לה בן
ב' אמרה למרע טועה הייתי במה שחשבתי
שלא היה לי אלא מחסור האהבה והרי שמע

(ל) ויבא גם אל רחל. טעם אומר גם ב' פעמים,
ואולי שיכונן לרבות שבה בתוספת קביעות
אצלה, והוא אומר ז"ל (ב"ר פ' צ"ח) שהיתה
משתו בקביעות אצל רחל. ולזה אמר ויבא גם
אל רחל ואומר ויאהב גם את רחל פרוש מלבד
תוספת האמור עוד הוסיף לה שאהבה יותר
מלאה. ותמצא כי פפי הטבע ההתמדה תמעיט
האהבה, וכמו שאמר הפתוח (משלי כ"ה) פן
ישבעך וישגף, והתרחקה תוליד התאוה, והוא
סוד (שם) מים גנובים ימתקו, ולזה רמו הפתוח
באומר ויבא גם אל רחל בתוספת קביעות ואף
על פי בן גם אהב אותה ולא נתמעטה האהבה
מצד זה הגם שהיה מתמיד אצלה ולא אצל
לאה. ושעור תבת מלאה הוא מלאהב לאה:
לא) וירא ה' כי שנואה לאה. כהן לומר כי ה'
לבדו הוא שדע והכיר כי היא שנואה
לא בן היא שלא הרגישה בשנאתה אלא
שהיתה חושבת שאינה אהובה לכד פאשר
אבאר מדבריה בסמוך. ורבותינו ז"ל (ב"ר
פ' ע"א) אמרו שנואה שהיו אומרים זו אשתו
של שונא שהוא עשו דתיב (מלאכי א') ואת
עשו שגאתי, ותקרא על שמו. וכפי זה אם
לא היה לה בנים היו מצדיקים הדברים כי
לא בת זוגו של יעקב, לזה ויפתח רחמה.

ה' פרוש מה שלא הבנתי אני כי שנואה
אנכי לזה נתן שנים אחד להסיר השנאה
ואחד להכניס האהבה, ולזה אמרה (ל"ג)
כי שמע ה' כי שנואה וגו', וכשנתן לה בן
שלישי אמרה מעתה אין טעם בדבר אלא
הרי זה בא ללמד כי לא בדרך טעות היו
נשואיה כי אם אשתו זאת, והוא אומר
הפעם יצדיק להתלונות לה בתורת אשות כי
אם לצד הסרת השנאה ונתינת האהבה משום
כלימתי עשה ה' הנה מספיק ב' בנים ומעתה
בג' הנה חזקה כי אני בת זוגו ונשואיה מה'
יצא הדבר:
עוד נחפונה באומרה ילוה אישי כי גם בזמן
יצאתה מעולם הנה לא תפרד ממנו
להיותה בת זוגו וכמאמר ז"ל (זהר משפטים
ק"ב.) כי הזוגות יתלוו בעולם העליון
בהמידות, ואמרה השפעם כי לךתי לו שלשה
בנים ובג' הנה חזקה כי בת זוגו אני, עוד
שצפתה ברוח הקדש שארבע נשים יהיו
ליעקב וכפי זה עולים לה כפי החשבון ג',
וכשנתן לה בן ד' אמרה (ל"ה) הפעם אודה
את ה' כי עד עתה היה עושה לה משפט
הצריף אכל הפעם הזאת אין זה אלא הפלגת
טובתו ותרבה וברכה על רב טובה:

הַיְעָדִיאת בַּלְהָה וְיִלְדֵת לַיַּעֲקֹב בָּרֶ:

(ה) וַתַּהַר בְּלֵהָה וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן־:

וַיֹּאמֶר רַחֵל דְּנַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקוֹלִי וַיִּתְּנֵנִי בְּיָדָא עַל בֶּן קֶרֶת שְׂמָה דָּן:

(ו) וַתֹּאמֶר רַחֵל דְּנַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקוֹלִי וַיִּתְּנֵנִי בְּיָדָא עַל־בֶּן קֶרֶת שְׂמָה דָּן:

כ"ט < דְּנַנִּי אֱלֹהִים • דְּנַנִּי וְחַבְנִי וְחַבְנִי (כ"ח) >

וַיְעָדִיאת עוֹד בַּלְהָה אִמְתָּא דְרַחֵל בָּרֶ תַּנְיָן לַיַּעֲקֹב:

(ז) וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בְּלֵהָה שְׂפָתַת רַחֵל בֶּן שְׁנַי לַיַּעֲקֹב:

הַיְעָדִיאת רַחֵל קַבִּיל וְגַם בְּעוֹתֵי בְּאִתְחַנְנִוְתִי בְּצִלוֹתֵי חֲמִידַת דִּיהִי לִי וְלֵד בְּאִתְחִי אַף אֲתִיְהִיב לִי וְקֶרֶת שְׂמָה נִפְתָּלִי:

(ח) וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתָּלִי אֱלֹהִים וְנִפְתָּלְתִי עִם־אֲחֹתִי גַם־יְכַלְתִּי וַתִּקְרָא שְׂמֹו נִפְתָּלִי:

כ"ט < נִפְתָּלִי אֱלֹהִים • מִנְחָם בֶּן סְרוּק פְּרָשׁוּ בְּמִוְקַבְרַת "צְמִיד פְּתִיל", 'חֲבוּרִים מֵאֵת הַמְּקוֹם נִתְחַבְּרִי עִם אֲחֹתִי לְזֻכֹּת לְבָנִים'. וְאֲנִי מְפָרְשׁוּ לְשׁוֹן "עֲקַשׁ וּפְתִלְתַּל", נִתְעַקְשְׁתִּי וְהִפְצַרְתִּי פְּצִירוֹת וְנִפְתָּלִים הֵרֵבָה לְמִקוֹם לְהִיֹּת שָׁנָה לְאֲחֹתִי. גַּם יְכַלְתִּי • הַסְפִּים עַל יָדֵי, וְאוֹנְקְלוֹס תַּרְגָּם לְשׁוֹן תַּפְלָה: "נִפְתָּלִי אֱלֹהִים נִפְתָּלְתִּי", בְּקִשׁוֹת הַחֲבִיבוֹת לְפָנָיו נִתְקַבְּלְתִּי וְנִתְעַתְּרַתִּי בְּאֲחֹתִי. נִפְתָּלְתִּי • נִתְקַבְּלָה תַּפְלְתִּי, וּמִדְרָשִׁי אֲגִידָה יֵשׁ רַבִּים בְּלִשׁוֹן נוֹטְרִיקוֹן >

ט וַיְעָדִיאת לֵאָה אַרְי קַמַת מְלִמְלִד וַיְדַבֵּרַת יָת זַלְפָּה אִמְתָּה וַיְהִיבַת יָתָה לַיַּעֲקֹב לְאִנְתּוֹ:

(ט) וַתִּרְאָה לֵאָה כִּי עֹמְדָה מְלִדָת וַתִּקַּח אֶת־זַלְפָּה שְׂפָתָתָהּ וַתִּתֵּן אֹתָהּ לַיַּעֲקֹב לְאִשָּׁה:

כ"ט < וַתֵּלֶד זַלְפָּה שְׂפָתַת לֵאָה וַיְעָדִיאת זַלְפָּה אִמְתָּא דְלֵאָה לַיַּעֲקֹב בָּרֶ: >

י וַתֵּלֶד זַלְפָּה שְׂפָתַת לֵאָה וַיְעָדִיאת זַלְפָּה אִמְתָּא בָרֶ:

(י) וַתֵּלֶד זַלְפָּה שְׂפָתַת לֵאָה לַיַּעֲקֹב בֶּן־:

כ"ט < וַתֵּלֶד זַלְפָּה • בְּכָלן וְאָמַר: 'הַרְיוֹן' חוּץ מִזַּלְפָּה, לְפִי שְׁהִיְתָה בַחֲזָרָה מִכָּלן וְתִינְקַת בְּשָׁנִים, וְאִין הַרְיוֹן נִכְרָה, וְכַדִּי לְרַמּוֹת לַיַּעֲקֹב >

אִנְתּוֹת רַחֵל אַרְי לֹא יְלִידַת לַיַּעֲקֹב וְקִנְיַת רַחֵל בְּאִתְמָה וְאִמְרַת לַיַּעֲקֹב חֵב לִי כְּנִין וְאִם לֹא מִיְתָא אָנָּא:

ל (א) וַתִּרְאָה רַחֵל כִּי לֹא יֵלְדָה לַיַּעֲקֹב וַתִּקְנֶא רַחֵל בְּאִחֹתָהּ וַתֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הִבְהִילִי בָנִים וְאִם־אִין מִתָּה אָנֹכִי:

כ"ט < וַתִּקְנֶא רַחֵל בְּאִחֹתָה • קִנְיָה בְּמַעֲשֵׂיָה הַטּוֹבִים. אִמְרָה: 'אֵלּוּלֵי שְׂצֻדְקָה מִמּוֹנִי, לֹא זָכַתָּה לְבָנִים' (כ"ח) • הִבְהִילִי • 'וְכִי כָּף עֲשָׂה אֲבִיר לְאִמּוֹ, וְהֵלֵא הַתְּפַלֵּל עֲלֵיָהּ?!' • מִתָּה אָנֹכִי • מִכָּאן לְמִי שְׂאִין לוֹ בָּנִים שֶׁחָשׁוּב כְּמַת (כ"ח) • אֹר הַחַיִּים >

יב וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמּוֹךְ פְּרִי־בֶטֶן:

(ב) וַיִּחַר־אַף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמּוֹךְ פְּרִי־בֶטֶן:

כ"ט < הִתַּחַת • 'וְכִי בְּמִקוֹמוֹ אָנִי?'. אֲשֶׁר־מָנַע מִמּוֹךְ • אֵת אִמְרַתָּה שְׂאֵעֲשָׂה כְּאֲבָא, אָנִי אִינִי כְּאֲבָא, אֲבָא לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים, אָנִי יֵשׁ לִי בָּנִים, מִמּוֹךְ מָנַע וְלֹא מִמּוֹנִי' • אֹר הַחַיִּים >

יג וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בַּלְהָה בָּא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶד עַל־בְּרַפְיָא וְאִבְנָהּ גַם־אָנֹכִי מִמְנָה:

(ג) וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמַתִּי בַּלְהָה בָּא אֵלֶיהָ וַתֵּלֶד עַל־בְּרַפְיָא וְאִבְנָהּ גַם־אָנֹכִי מִמְנָה:

כ"ט < עַל־בְּרַפְיָא • פְּתַרְגוּמוֹ: 'וְאִנָּא אַרְבִּי'. וְאִבְנָהּ גַם־אָנֹכִי • מַהוּ 'גַּם'? אִמְרָה לוֹ: 'זְקַנְךָ אֲבָרְקָם הָיוּ לוֹ בָּנִים מַהְגֵּר, וְחַגְר מִתְנַיִן כְּנַגֵּד שְׁרָה'. אָמַר לָהּ: 'זְקַנְתִּי הַכְּנִיסִיהָ צָרְתָּה לְבִיתָה'. אִמְרָה לוֹ: 'אִם הַדָּבָר הַזֶּה מַעֲשֵׂב "הִנֵּה אֲמַתִּי"'. וְאִבְנָהּ גַם־אָנֹכִי מִמְנָה • כְּשֶׁרָה • אֹר הַחַיִּים >

יד וַתִּתְּנֵנִי לָהּ וַיְהִיבַת לָהּ יָת בַּלְהָה שְׂפָתָתָהּ לְאִשָּׁה וַיְבָא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב:

(ד) וַתִּתְּנֵנִי לָהּ וַיְהִיבַת לָהּ יָת בַּלְהָה שְׂפָתָתָהּ לְאִשָּׁה וַיְבָא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב:

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

אחר כך ופתן לו בלהה שפחתה לאשה, אשות יש לו בה ובניה בני חוריו. וכמו כן עשתה לאה שפנתה לו לאשה ונעקרו מזלפה שם שפחה: ומה שמצינו לשרה (ט"ז ג') שהזכירה גם כן שם אשות על הגר, שביקרה בצדה במה שדקדקה לומר תבת לו, וענין מה שכתבתי שם, מה שלא אמרה כן רחל: ומה שמתמצא שמוזכר הכתוב (פסוק ז') אחר כך בלהה שפחת רחל וגו'. פרוש שהיתה שפחת רחל, גם כיון הפסוק שם להזכיר שם הצדקות שנתנו האמהות לבעליהן. ולא חש הכתוב לטעות, שסמך היות הדבר מבאר בכתובים הקודמים, וענין מה שכתבתי בפרשת וישב (ל"ב ז):

היותו יעקב צדיק מביק לזה נתקנאה באחותה שזכתה לזה: (ב) ויחר אף וגו'. הטעם לפי שהוציאה מפיה דבר קללה שאמרה מתה אנכי, ודברי הצדיקים אפלו בסדר זה יעשו רשם, וצא ולמד (ב"ר פ"ד ע"ג) ממה שקלל הוא על תנאי וכו', לזה הרה אפול, ולזה דקדק לומר ברחל פרוש בשבילה, גם לפי שאמרה הבה לי וגו' ולא אמרה התפלל עלי: (ג) ותאמר הנה אמת וגו'. דקדקה לומר אמת קדם שהזכירה ביאתה אליה ולא אמרה בא אל אמת כי כמו שאמרה שרה (ט"ז ב') כמו שפרשתי שם, (ט"ז ה') נתכונה לומר שאחר שיבא אליה לא תקרא אמתה עוד, ולזה אמר

(א) ותרא רחל וגו'. דקדק לומר ליעקב כי הוא בחון שאינו עקר ובה אין לתלות בו אלא בה. ואומר ותקנא באחותה פרוש לצד שהיא אחותה ומן הסתם תדמה במזגה וטבעה אליה וזו ילדה וזו לא, שאם לא היתה אחותה היתה תולה לומר כי טעם שלא ילדה הוא לצד שלא השוו המזגים וכדומה: עוד ירצה באומר ליעקב כי עקר הקפדתה היא להיותו יעקב שאם הנה אדם אחר שאינו מפרסם בצדקות היתה תולה בו שהטעם הוא (תהלים קכ"ה) כי לא ינוח שגט הרשע על גורל הצדיקים להיותה היא צדקת, וזה הוא סבת מניעת ההריון מה שאין כן

נתנה לבן ללאה, שלא יבין שמכניסין לו את לאה, שקר מנהגן ליתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה.

אחת. דבר אחר: למה נקראת תבה אחת, בגד? כמו "בגדת ביי" קשבות אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים.

(יא) ותאמר לאה בא גֵד יא ואמרת לאה אתא גֵד וקרת ית שמה גֵד: ותקרא את־שמו גֵד:

(יב) ותלד זלפה שפחת לאה יב וילידת זלפה אמתא דלאה בר תנן ליעקב:

כ"ג • בא גֵד • בא מזל טוב, כמו: (שבת טז ע"ב) 'גֵד גֵדִי וסנוק לא'. ודומה לו: (ישעיה סה) "הערכים לגד שלחן". ומדרש אגדה שגולד מהול, כמו: (דניאל ד) "גדו אילנא", ולא ידעתי על מה נכתב תבה

(יג) ותאמר לאה בא־שְׂרֵי כִי אֲשֶׁרֹנִי בְנוֹת ותקרא את־שְׁמוֹ אֲשֶׁר: יא ואמרת לאה תשבתי תות לי ארי ככן ישבתי ושיא וקרת ית שמה אֲשֶׁר:

♦ יום רביעי ג' כסלו ♦

הלילה • שלי היתה שכיבת לילה זו ואני נותנה לה, תחת דודאי בגר, ולפי שזלזה במשכב הצדיק, לא זכתה להקבר עמו (נדה כ"א) • אור החיים

(יד) וילך ראובן בימי קציר חטים ומצא דודאים בשדה ויבא אתם אל־לאה אמו ותאמר רחל אל־לאה תנינא לי מודדאי בגד: יד ואל ראובן ביומי חצר חטין ואשכח יברוחין בסקלא ואיתי יתהון ללאה אמה ואמרת רחל ללאה קבי קען לי מיברוחי דבריי:

(טו) ויבא יעקב מן־השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא כִי שָׁכַר שְׁכַרְתִּיךָ בדודאי בני וישכב עמָה בלילה הוא: טו ואמתא (ני" ועל) יעקב מן סקלא ברמשא ונפקת לאה לקדמותה ואמרת לותי תיעול ארי מיגר אנרתיך כיברוחי דברי ושכיב עמה בלילא הוא:

כ"ד • בימי קציר־חטים • להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר הנה, ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר שאין אדם מקפיד בו. • דודאים • (סנהדרין צט) שיגלי. עשב הוא, ובלשון ישמעאל יסמיו.

כ"ה • שָׁכַר שְׁכַרְתִּיךָ • נתתי לרחל שכרה. • בלילה הוא • הקדוש ברוך הוא סיעו שיצא משם ושכר (כ"ה) • אור החיים

(טו) ותאמר לה המעט קחתך את־אישִי ולקחת גם את־דודאי בני ותאמר רחל לבן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בגד: טו ואמרת לה הןציר דדברך ית בצלי ותסבין אף ית יברוחי דברי ואמרת רחל ככן ישכוב עמך בלילא חלף יברוחי דבריי:

(יז) וישמע אלהים אל־לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי: יז וקביל ?? צלומה דלאה ועדיאת וילידת ליעקב בר חמישא: כ"ו • וישמע אלהים אל־לאה • שהיתה מתאנה ומחזרת להרבות שבטים. • אור החיים

כ"ז • ולקחת גם את־דודאי בני • בתמיהה: ולעשות עוד זאת, ליקח גם את דודאי בני? ותרגומו 'ותסבין' • לכן ישכב עמך

אור החיים על התורה – מהדרת בלום. אברמוביץ

עוד יש לתת טעם ללאה כי מדת חסידות עשתה שלא הניחה עד שיקנס אותו צדיק לאהל רחל ותוציאנו משם כי יש בזה הקפדה וצער גדול לרחל וקנאה גדולה לזה קדמה קדם שיקנס אצלה, ואין זה אלא מדה טובה וחסידה וכל מנמתה של אותה צדקת לתעמיד נטעי נאמן, וה' עד בדבר כי נתן שכרה דכתיב וישמע וגו' ועין בסמוך מה שפרשתי בפסוק זה:

ראשונה ושניה: לכן ישכב וגו'. יראה כי ברצון רחל הנה תדבר תלוי, ואומרה לכן פרוש על נתינתך לי דודאים וכי:

שכר שְׁכַרְתִּיךָ וגו'. פרוש נתימי שכר לזולת בערך עוד נהפונה ששכרה ב' דברים לילה וזקה:

או ירצה לשון שבועה משום שהם דברים שאין נקנים אלא בשבועה כי לא הקניית לה דבר שיש בו ממש, ועין מה שפכתתי בפסוק (כ"ה ל"ג) השבועה לי במקור בכורת עשו:

בלילה הוא. פרוש ברצונו ודעתו שהסכים על הדבר:

(טז) ומצא לאה וגו'. טעם עשותה ככה ולא מן המוסר, לפי מה שפרשתי בתבת לכן שאמרה רחל שהוא על פן, חששה לאה שתחזור רחל רחל ולזה קדמה ויצתה, ולפי מה שפרשתי לכן שבועה, לצד שלא דקדקה רחל לומר הלילה הזאת חששה שתדחה אותה ללילה אחרת ויהי זו ויזהה ונשפרת:

טו) המצט קחתך וגו'. פגנת לאה היא על דרך אומנם ז"ל (בר פ' צ"ח) פי קביעות מטתו של יעקב הנה אצל רחל, ולזה אמרה המצט קחתך את אישי פרוש חלק העודף אצלך הוא נגרע מחלק לאה, ואומרה ולקחת וגו' תכנן לומר כי בחינת הלדה תתנה מרב זיקוק ומהתמדת שכונת הפעל וקמאמרם ז"ל (תלין י"א). בכמה מקומות, ומעשה הדודאים הם סגלה ללדה (זהר ח"א קנ"ו). לזה אמרה די לך קיחת אישי בתמידות אצלך כנוצר ולמה תוסיף קחת דודאי בני:

וטעם יעקב שהיה עושה הפרש בין ב' נשיו לצד שאין עליו חיוב לאה וזלת עונה האמורה בתורה (משפטים כ"א י) לא יגרע פי לא נשאה ברצונו וכדיעתו וכמעשה שהיה, מה שאין בן רחל אשתו זאת ובה עבר פעם

(כד) וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף כִּי רָקַת יָת שְׁמָה יוֹסֵף לְמִימְרֵי יוֹסֵף יְיָ לִי בַר אֶחָד:
אָחָד:
כִּי יוֹסֵף ה' לִי בֶן אַחֵר • יוֹדַעַת הַיְהוָה בְּנִבּוּאָהּ שְׂאִין יַעֲקֹב עֲתִיד לְהַעֲמִיד אֶלָּא שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבַטִים. אָמְרָה: 'הִי רְצוֹן שְׂאִיתוֹ שְׂהוּא עֲתִיד לְהַעֲמִיד יְהֵא מִמֶּנִּי. לָכֵן לֹא הִתְפַּלֵּל אֶלָּא עַל בֶּן אַחֵר.

(יח) וַתֹּאמֶר לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים יְיָ אֶשְׁכְּרֵי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שְׂפָחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשַׁכָּר:
יְיָ וַאֲמַרְתְּ לֵאָה יְיָ אֶתְּי אֶגְרִי דִּיהֶבִית אֲמַתִּי לְבַעֲלִי וְקַרְתְּ שְׁמָה יִשְׁשַׁכָּר:
יְיָ וַעֲדִיאַת עוֹד לֵאָה וּילִידַת בַּר שְׁמִי לְיַעֲקֹב:

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ ויצא תשכ"ט)

וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף (ל, כד)
רַשׁ לְעִיל שְׁכָל מִי שְׁנָאֵמַר בּוֹ "עַל בֶּן" מְרַבָּה בְּאוֹכְלוֹסִיּוֹ, וְהִינּוּ יְהוּדָה וְרֹדֵן, שְׁהִיוּ יוֹתֵר מְשֻׁשִׁים אֶלֶף. וְקִשְׁיָה, הָרִי בְּגֵי יוֹסֵף הָיוּ יוֹתֵר מְשֻׁבְּעִים אֶלֶף. וְיֵשׁ לּוֹמֵר, דְּהִנֵּה שְׁנֵי טְעָמִים לְקַרְיַאת שֵׁם "יוֹסֵף". א. אָסַף ה' אֶת הַרְפָּתִי. ב. יוֹסֵף ה' לִי בֶן אַחֵר. אֶלָּא שְׁהַטַּעַם הָרֵאשׁוֹן לֹא נִתְפָּרֵשׁ בְּפִתּוּב, שְׁכֵן רַחֵל לֹא רָצְתָה לְפָרְסָם שְׁקָרָאָה לְבָנָהּ בְּשֵׁם כַּזֶּה שְׂמֻשְׁמַעוּתוֹ שְׂמַעְתָּה יְהוָה לָהּ כְּמִי לְתַלּוֹת אֶת סַרְחוֹנָהּ, וְלִכְּנֹן אֶף הַפְּתוּב כִּסָּה טַעַם זֶה. מוֹכֵן, אַפּוּא, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְכַתֵּב "עַל בֶּן", לֹא בְּטַעַם הָרֵאשׁוֹן וְאֶף לֹא בְּטַעַם הַשְּׁנִי (שְׁהָרִי אֵין זֶה הַטַּעַם הַיְחִיד).

(ט) וַתַּהַר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן־שִׁשִׁי לְיַעֲקֹב:
כִּי וַאֲמַרְתְּ לֵאָה יְיָ אֶתְּי אֶגְרִי דִּיהֶבִית אֲמַתִּי לְבַעֲלִי לְוַתִּי אֶרִי יְלִידִית לָהּ שְׂתֵא בְּנִין וְקַרְתְּ יָת שְׁמָה זְבִלּוֹן:

(כ) וַתֹּאמֶר לֵאָה זְבִלּוֹן אֱלֹהִים אֲתִי זְבִד טוֹב הַפַּעַם זְבִלּוֹן אִישִׁי כִּי־יִלְדַתִּי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ זְבִלּוֹן:
כִּי זְבִד טוֹב • כְּתַרְגוּמוֹ. זְבִלּוֹן • לְשׁוֹן בֵּית זְבוּל, הוֹרֵבֵרִי"א בְּלַע"ז. בֵּית מִדּוּר, 'מַעֲתָה לֹא תִהְיֶה עֵקֶר דִּירְתוֹ אֶלָּא עֲמִי, שְׁיֵשׁ לִי בָנִים כְּנָגֵד כָּל נְשִׁיו'.

(כה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לְבָן שְׁלָחֲנִי וְאַל־תָּרִי לְאֶרְצִי:
כִּי וְהוּא כַּד יְלִידַת רַחֵל יוֹסֵף וַאֲמַר יַעֲקֹב לְלָבָן שְׁלַחֲנִי וְאַיְהָךְ לְאֶתְרִי וְלְאֶרְצִי:

(כא) וְאַחֵר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה:
כִּי וְקַמְרַת בֶּן יְלִידַת בְּרַתָּא וְקַרְתְּ יָת שְׁמָה דִּינָה:

כִּי דִינָה • פְּרָשׁוֹ רְבוּתִינוּ שְׁדָנָה לֵאָה דִין בְּעַצְמָה: 'אִם זֶה זִכְרִי, לֹא תִהְיֶה רַחֵל אַחֻוּתִי כַּאֲחַת הַשְּׂפָחוֹת', וְהִתְפַּלֵּל עָלָיו וְנִתְפַּרֵּךְ לְנִקְבָּה (בְּרִכּוֹת ט).

כִּי פֶּאֶשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף • מִשְׁנׁוּלַד שְׁטַנּוּ שֶׁל עֵשׂו, שְׁנָאֵמַר: (עֲבׁדִּיה א יח) 'וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהֶבֶה, וּבֵית עֵשׂו לְקֵשׁ', אֵשׁ בְּלֹא לְהֶבֶה אֵינוֹ שׁוֹלֵט לְמַרְחֹק, מִשְׁנׁוּלַד יוֹסֵף בְּטַח יַעֲקֹב בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְרָצָה לְשׁוּב.

(כב) וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיַּפְתָּח אֶת־רַחְמָהּ:
כִּי וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל • (ב"ר) זְכַר לָהּ שְׂמֻסְרָה סִימְנִיָּה לְאַחֻוּתָהּ וְשִׁהִיתָה מִצְרָה שְׁלֵא תַעֲלֶה בְּגוֹרְלוֹ שֶׁל עֵשׂו, שְׂמָא יִגְרַשְׁנָה יַעֲקֹב, לְפִי שְׂאִין לָהּ בָּנִים. וְאֶף עֵשׂו הִרְשַׁע כֹּף עָלֶיהָ בְּלָבוֹ כְּשִׁשְׂמַע שְׂאִין לָהּ בָּנִים, הוּא שִׁסַּד הַפִּיט: 'הַאֲדַמּוֹן כְּבַט שְׁלֵא חָלָה צָבָה לְקַחְתָּהּ לוֹ וְנִתְבַּהֲלָה'. אוֹר הַחַיִּים

(כו) תִּנָּה אֶת־נַשִׁי וְאֶת־יִלְדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בְּהֵן וְאַל־כַּה בִּי אַתָּה יַדְעָתָ אֶת־עַבְדְּךָ אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ:
כִּי תִנָּה אֶת־נַשִׁי וְגו' • אֵינִי רוֹצֶה לְצַאת כִּי אִם בְּרִשׁוּת.

(כג) וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר אָסַף אֱלֹהִים אֶת־חַרְפָּתִי:
כִּי וַעֲדִיאַת וּילִידַת בַּר וַאֲמַרְתְּ כְּנֵשׁ יְיָ יָת חֲסוּדִי:

כִּי אָסַף • הַכְּנִיסָה בְּמִקּוּם שְׁלֵא תִרְאָה, וְכֵן: (ישעיה ד) "אָסַף חַרְפְּתֵנוּ", (שְׂמוֹת ט) "וְלֹא יִאָסַף הַבְּיָתָה", (יואל ד) "אָסַפוּ נְגָהִם", (ישעיה ס) "וּרְחַף לֹא יִאָסַף", לֹא שְׂמֹן. חַרְפָּתִי • שְׁהִיִּיתִי לְחַרְפָּה שְׂאִנִּי עֲקָרָה, וְהָיוּ אוֹמְרִים עָלַי שְׂאֵעֲלָה לְחַלְקוֹ שֶׁל עֵשׂו הִרְשַׁע. וְאָגַדְתָּ: כֵּל זְמַן שְׂאִין לְאַשְׁהָ בּוֹ, אֵין לָהּ כְּמִי לְתַלּוֹת סַרְחוֹנָהּ, מִשְׁיֵשׁ לָהּ בּוֹ, תוֹלָה בּוֹ; מִי שְׁבַר כְּלִי זֶה? בְּנֵי. מִי אֶכֶל תַּאֲנִים אֵלוֹ? בְּנֵי.

(כו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבָן אִם־נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נְחַשְׁתִּי וַיַּבְרַכְנִי יְהוָה בְּגִלְגָּד:
כִּי וַאֲמַר לָהּ לָבָן אִם כְּעַן אֲשַׁפְּחִית רַחֲמִין גְּדוּמָךְ נִסְיַתִּי וּבְרַכְנִי יְיָ בְּדִילָךְ:
כִּי נְחַשְׁתִּי • מִנְחַשׁ הַיִּיִתִּי, נִסְיַתִּי בְּנַחוּשׁ שְׁלִי שְׁעַל יָדְךָ בָּאָה לִי בְּרַכָּה, כְּשִׁבְאָתָ לְכָאֵן לֹא הָיוּ לִי בָּנִים, שְׁנָאֵמַר: (לעיל כט) 'וְהִנֵּה רַחֵל בְּתוּ בָּאָה עִם הַצֹּאן'. אֶפְשָׁר יֵשׁ לוֹ בָּנִים, וְהוּא שׁוֹלַח בְּתוֹ אֶצֶל הָרוּעִים? וְעַכְשָׁו הָיוּ לוֹ בָּנִים, שְׁנָאֵמַר: (לְקַמּוֹ לֹא) 'וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְּנֵי לָבָן'.

אור החיים על התורה – מהדורת בלזום. אברמוביץ

יותר מהשונה וכן ששי מדה כנגד מדה: (כב) ויזכר אלהים וגו'. מגיד הפתוח כי הגם ששלה זכרונה לפניו עוד הצרכה לתפלה כאומר וישמע אליה וגו': עוד יודיע הפתוח לתכלית מצוה ואהבתה בהקדוש ברוך הוא ובמצוותיו וקלקלה השונה במעשה זה גם ה' קלקלה השונה כי כפי השונה לא היו עולים לה אלא ד' ומהר ותלד בן חמישי

♦ יום חמישי ד' כסלו ♦

לְאָדָם, רוש"ו בלע"ז, לשון משנה שחמתית ונמצאת לבנה, לענן התבואה. והיה שקרי. אותן שנילדו מקאן ולהבא נקדים וטלאים בעזים ושחומים בפשבים יהיו שלי, ואתן שישנן עכשו, הפרש מהם והפקידם ביד בנין, שלא תאמר לי על הנולדים מעתה: אלו היו שם מתחלה, ועוד שלא תאמר לי: על ידי הזקרים שהן נקדים וטלאים תלדנה הנקבות דגמתן מקאן ואלק' • אור החיים

לג. ותסדה בי זכותי ביום מחר כיתבוא על-שכרי לפנך כל אשר-איננו נקד וטלוא בעזים וחום בפשבים גנוב הוא אתי:

כס"א • וענתה בי וגו' • אם תחשדני שאני נוטל מן הלך פלום, תענה בי צדקתי, כי תבא צדקתי ותעיד על שקרי לפניך, שלא תמצא בעדרי כי אם נקדים וטלאים, וכל שתמצא בהן שאינו נקד, או טלוא, או חום, בידוע שגנבתיו לך ובגנבה הוא שרוי אצלי.

לד) ויאמר לבן הן לו יהי כדברך:

כס"ב • הן • לשון קבלת דברים. לו יהי כדברך. הלואי שתתפזר בכך.

לה) ויסר ביום ההוא את התנאים העקדים והטלאים ואת פל-העזים הנקדות והטלאות כל אשר-לבן בו וכל-חום בפשבים ויתן ביד בניו:

כס"ג • ויסר • לבן ביום ההוא וגו' • התנאים • עזים זכרים • כל אשר-לבן בו • כל אשר היתה בו בחברבורות לבנות. ויתן • לבן ביד בניו.

אור החיים על התורה - מהדרת בלום. אברמוביץ אליו והרי הוא יגיע לריק, כי לא עלה על דעתו של יעקב לרמות לבן בשום אופן בעולם וחשב שבאמצעות העקד ימצא שיתקמו הצאן לילד גם כן הנקד והטלוא שהוא לוקח לעצמו. וכמו כן תמצא שאמר הכתוב (מ') ויתן פני הצאן אל עקד והיו יולדות נקדים וטלאים והחום שיתקמו אל הנמור, והרמאי לבן נתחכם לדעת זו ונטל הכל עקד נקד וטלוא, עוד נתחכם והסיר כל אשר לבן בו תפחנה

כח ואמר פריש אגרו עלי ואמת: ויאמר נקבה שכרה עלי ואתנה: כס"ד • נקבה שכרה • כתרגומו: 'פריש אגרו'.

כט) ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתך ואת אשר היה מקנה אתי: כס"ה • ויאמר לה את ידעת את דפלתך ואת דתה בעיניך עמי: כס"ו • ואת אשר-היה מקנה אתי • את השבון מעוט מקנה שבה לדי מתחלה פמה היה.

ל) כי מעט אשר-היה לך לפני ויפריץ לרב ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי:

כס"ז • לרגלי • עם רגלי, בשביל ביאת רגלי באת אצלך הברכה, כמו: (שמות יא) "העם אשר ברגליך", (שופטים ח) "לעם אשר ברגלי", הבאים עמי. גם-אנכי לביתי • לצורך ביתי, עכשו אין עושינו לצרכי אלא בני, וצריך (אני) להיות עושה גם אני עמהם לסמך, וזהו 'גם'.

לא) ויאמר מה אתן-לך ויאמר יעקב לא-תתן-לי מאומה אם תעבד לי שתגמא הדין אתוב ארעי ענך אשר:

לב) אעבר בכל-צאנך היום הפר משם פלישה נקד וטלוא וכל-שה-חום בפשבים וטלוא ונקד בעזים והיה שכרי:

כס"ח • נקד • מנמר בחברבורות דקות כמו נקדות, פונטר"א בלע"ז. טלוא • לשון טלאים, חברבורות רחבות. חום • שחום, דומה

לכ) הפר משם וגו'. מדבריו מוכח כי לא יהיה לחלקו אלא נקדים וטלאים בפשבים ובעזים וחום בפשבים אבל עקדים אינם לחלקו, וממה שאמר הכתוב בסמוך משמע שלקח גם העקדים: ונראה כי יעקב בתנאו לא רצה שיטל בחלקו עקדים. וטעמו הוא כי אם יקח גם העקד יצטרף להסירו גם כן מצאן לבן, ומעתה אין סימן הלבן בכל הצאן ליחמנה הצאן

כ"ט < אל-המקלות • אל מראות המקלות • עקדים • משנים במקום עקינתו, הם קרסלי ודיהו ורגליהו •

(מ) והכשבים הפריד יעקב ויהב בריש ענא כל דרגול וכל דשחום בענא דלכון ושויו לה עדרין בלחודוהי ולא ערבנון עם ענא דלכון:

כ"ט < והכשבים הפריד יעקב • הנולדים עקדים נקדים, הבדיל והפריד לעצמן ועשה אותן עדר עדר, לבדו, והולך אותו העדר העקוד לפני הצאן ופני הצאן ההולכות אחריהם צופות אליהם. וזהו שנאמר: "ויתן פני הצאן אל-עקד", שהיו פני הצאן אל העקדים ואל כל חום שמצא בצאן לבן. וישת לו עדרים • כמו שפרשתי • אור החיים

(מא) והיה בכל-יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן ברהטים ליחמנה במקלות:

כ"ט < המקשרות • פתרגומו: 'הבכירות', ואין לו עד במקרא, ומנחם חברו עם (שמואל ב טו) "אחיתפל בקושרים", (שם) "ויהי הקשר אמין", אותן המתקשרות יחד למהר עבדן • אור החיים

(מב) ובהעטיף הצאן לא ישים והיה העמפים ללכון והקשרים ליעקב:

כ"ט < ובהעטיף • לשון אחר, פתרגומו: 'ובלקישות', ומנחם חברו עם: (ישעיה א) "המחלצות והמעטפות", לשון עטיפת כסות, כלומר מתעטפות בעורן וצמרן, ואינו מתאווות להתניחם על ידי הזכרים •

(מג) ויפריץ האיש מאד מאד ויהי-לו צאן רבות ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים:

כ"ט < צאן רבות • פרות ורבות יותר משאר צאן. ושפחות ועבדים • מכר צאנו בידים יקרים ולוקח לו כל אלה •

(לו) וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה רעי ית ענא דלכון את-צאן לבן הנותרת:

(לז) וינח-לו יעקב מקל לבנה לח ולו ויערמוז ויפצל בהן פצלות לבנות מחשף הלכון אשר על-המקלות:

כ"ט < מקל לבנה • עץ הוא ושמו לבנה, כמה דתימא: (הושע ד) "תחת אלון ולבנה", ואומר אני הוא שקורין טרימב"ל, שהוא לבן. לח • כשהוא רטב. ולו • ועוד לקח מקל לו, עץ שגדליו בו אגוזים דקים, קולדר"י בלע"ז. וערמוז • קשטני"ר בלע"ז. פצלות • קלופים קלופים, שהיה עושהו מנמר. מחשף הלכון • גלוי לבן של מקל, כשהיה קולפו היה נראה ונגלה לבן שלו במקום הקלוף •

(לח) ויצג את-המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים אשר תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשתות:

כ"ט < ויצג • פתרגומו: 'ודעין', לשון תחיבה ונעיצה היא בלשון ארמית, והרבה יש במקרא: 'דצה ושלפה', 'דץ ביה מיד', דצה כמו דעצה, אלא שמקצר את לשונו. ברהטים • במרוצות המים, בברכות העשויות בארץ להשקות שם הצאן. אשר תבאן וגו' • ברהטים אשר תבאנה הצאן לשתות, שם הציג המקלות לנכח הצאן. ויחמנה וגו' • (כ"ה) בהמה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה, והזכר רובעה, ויולדת פיצא בו. רבי אושעיא אומר: המים נעשין זרע במעיהן ולא היו צריכות לזכר, וזהו: "ויחמנה וגו'" רצה לומר, בתבה זו התחברו לשון זכר ונקבה, כמו שכתב הרב אברהם בן עזרא •

(לט) ויחמו הצאן אל-המקלות ותלדן הצאן עקדים נקדים ומלאים:

כ"ט < ויחמו הצאן אל-המקלות • לחותיחמא • ענא בחוטרניא וילידא ענא רגולין נמורין ורקועין:

אור החיים על התורה - מהדרת בלום, אברמוביץ
לתת מצאנו ללכון כשחלדנה מין שאינו עקד וטלוא וכו':
(מא) והיה בכל יחם וגו'. צריך לבעת למה נעשה יעקב ככה בשלמא מה שעשה בתחלה בהצגת המקלות היה לצד ההכרח שזולת זה היה געג לריק כמו שכתבנו, לא כן אחר שהיו בצאן עקדים ונקדים וגו' לא היה לו לטל הוא המקשרות וכו' שנמצא כפי זה הוא נוטל יותר מחצי רוח ואינו מן הדין שכל שלא התנה עם בעל הצאן מן הסתם אין לרועה לטל אלא שליש הרוח וכמו שכתבנו בפרוש פסוק (כ"ט ט"ו) ה"כ אחי אתה, וכאן אין ליעקב להציל מהרמאי אלא דבר שנוגע לו בדין מן הסתם ורואני כי נוטל

לא (א) וישמע את דברי בני לִבְנֵי לְאֹמֶר לֶקַח יַעֲקֹב אֶת פְּלִאֲשֶׁר לְאֹבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאֹבִינוּ עֲשֵׂה אֶת פְּלִי־הַכְּבֹד הַזֶּה:

א וישמע ית פתגמי בני לִבְנֵי דְאֹמְרִין נְסִיב יַעֲקֹב ית פֿל די לְאֹבִינָא וּמֵדִי לְאֹבִינָא קְנָא ית פֿל נְכִסְיָא הַדִּין:

רש"י ◀ עֲשֵׂה • כְּנֶסֶס, כְּמוֹ: (שמואל א יד) "ויעש חיל, ויך את עמלק".

רש"י ◀ וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה • לְרַחֵל תַּחֲלָה, וְאַחֵר כִּף לְלֵאָה, שֶׁהִיא הֵיחָה עֲקֵרַת הַבַּיִת, שֶׁבִשְׂבִילָהּ נִדְוָג יַעֲקֹב עִם לְבָן, וְאַף בְּנֵיהָ שֶׁל לֵאָה מוֹדִים בְּדָבָר, שֶׁהִרִי בְעֵז וּבֵית דִּינוֹ מִשְׁבֵּט יְהוּדָה אוֹמְרִים: "כִּרְחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בְּנוֹ שְׂתִיָּהֶם וּגְוִי", הַקְדִּימוּ רַחֵל לְלֵאָה.

(ה) וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת־פְּנֵי אֲבִיבֵן כִּי־אֵינְנוּ אֵלֵי כַתְּמֹל שְׁלֹשׁם וְאַלְהֵי אֲבֵי הָיָה

הַנְּאֻמָּר לְהֵן חֲזִי אֲנָא ית סְבֵר אֲפִי אֲבִיבֵן אֲרִי לִיתוּהִי עֲמִי כְּמֵאתְמֵלִי וּמִדְקִמְוֵהִי וְאַלְהֵה דְאֲבָא תְּהֵה בְּסַעְדֵי:

עַמְדֵי: אור החיים

וְאִתְּנִי וְדַעֲמִין אֲרִי כִּכֵּל חִילֵי פְלַחִית ית אֲבִיבֵן:

(ו) וְאַתְנָה יִדְעַתְּנִי כִּי בְכַל־כְּחֵי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיבֵן:

(ז) וְאַבִּיבֵן הַתֵּל כִּי וְהַחֲלִף אֶת־מִשְׁפַּרְתִּי עֲשֵׂרַת מְנִים וְלֹא־נָתַנּוּ אֱלֹהִים לְהַרְעַ עַמְדֵי:

וְאֲבִיבֵן שְׁקֵר כִּי וְאֲשַׁנִּי ית אֲגָרִי עֲשֵׂר זְמַנִּין וְלֹא שְׂבַקָּהּ יי לְאֲבָאֲשָׁא עֲמִי:

רש"י ◀ עֲשֵׂרַת מְנִים • אֵין 'מוֹנִים' פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה • מְנִים • לְשׁוֹן סִכּוּם כִּלְל הַחֲשׁוּבֹן, וְהֵן עֲשִׁירִיּוֹת, לְמַדְנֵנו שֶׁהַחֲלִיף תִּנְאוֹ מֵאָה פְּעֻמִּים • אור החיים

(ח) אִם־כֹּה יֹאמֶר נְקֻדִים יְהִיָּה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כְלֵי־הַצֵּאֵן נְקֻדִים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים יְהִיָּה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כְלֵי־הַצֵּאֵן עֲקָדִים:

ח אִם כִּדִּין תְּהֵה אֲמֵר נְמוֹרִין יְהֵה אֲגָרְךָ וְיִלְדִין כִּל עֲנָא נְמוֹרִין וְאִם כִּדִּין תְּהֵה אֲמֵר רְגוּלִין יְהֵה אֲגָרְךָ וְיִלְדִין כִּל עֲנָא רְגוּלִין:

אור החיים

(ב) וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פְּנֵי לְבָן וְהִנֵּה אֵינְנוּ עִמּוֹ כַתְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם:

ב וַחֲזָא יַעֲקֹב ית סְבֵר אֲפִי לְבָן וְהֵה לִיתוּהִי עִמָּה כְּמֵאתְמֵלִי וּמִדְקִמְוֵהִי:

אור החיים

(ג) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלִמְוֹלְדֹתֶיךָ וְאֵהִיָּה עִמָּךְ:

ג וַיֹּאמֶר יי לְיַעֲקֹב תוֹב לְאֶרְעָא דְאֲבֹתֶיךָ וְיִלְדֹתֶיךָ וַיְהִי מִימְרֵי בְּסַעְדֶּךָ:

וְאֵהִיָּה עִמָּךְ:

רש"י ◀ שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ • וְשֵׁם אֵהִיָּה עִמָּךְ, אֲבָל בְּעוֹדְךָ מִחֻבֵּר לְטֻמָּא, אִי אֲפֹשֶׁר לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינְתִּי עֲלֶיךָ (ב"ר).

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות 10 עמ' 201)

בְּעוֹדְךָ מִחֻבֵּר לְטֻמָּא אִי אֲפֹשֶׁר לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינְתִּי עֲלֶיךָ (רש"י לא, א)

לְפִי שִׂיטַת רִש"י בְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא לֹא הֵיחָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנֵן הַעֹבֹת קְרִישָׁה מִיְחֻדָּת. וְאִזְלִיל כְּאֵן לְשִׁיטַתוֹ, שֶׁהַמְּנִיעָה לְהַשְׁרָאָה הַשְׂכִּינָה הֵיחָה הַחֲבוּר לְטֻמָּא, לֹא שֶׁהוּא בַחוּץ לְאֶרֶץ.

(ד) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וְיִלְלָאָה הַשָּׂדֶה אֶל־צֵאֲנוּ:

ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וְיִלְלָאָה לְחַקְלָא לְוֵת עֲנָה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לִבְנֵי לֹא הֵיחָה מְמַה לְלִכְתַּת בְּאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁיִּתְחַכֵּם לְקַחַת רְצוֹנוֹ בְּאֶרֶץ הַיָּמִים אִזּוּ יִפְרֹד מִמֶּנּוּ, וְיִשָּׁב שֵׁם יָמִים בְּאֶפְסוֹ, וּמֵאֲמַצְעוֹת ב' דְּבָרִים דְּבָרֵי בְּגִי לְבָן וְשׁוּנֵי פְּנִי, וְדָבָרֵי ה', לְזַה עֲשֵׂה כִּל הַעֲמוּר בְּעִנְיָן, לְזַה סְמִכְס הַכְּתוּב יַחַד:

ה וַיֹּאמֶר לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי וְגו'. פְּרִישׁ וְאִם תֹּאמֶר שֶׁיֵּשׁ לוֹ טַעַם נְכוּן כִּי הוּא רוֹאֵה כִּי שֶׁלֶף גְּדוּל מִשְׁלוֹ וּפְרַצְתָּ מֵאֵד, לְזַה אֲמַר וְאַלְהֵי אֲבֵי הֵיחָה עַמְדֵי וְזוֹ בְּרַכָּה מֵאֵת ה':

ז וְאַבִּיבֵן וְגו'. צְרִיף לְדַעַת מַה הוּא הַתְּמוּל שֶׁהֵיחָה מֵהַתֵּל בּוֹ, וְאִם עֲבַרְתָּ הַדְּרָךְ, זַה גִּזְלוֹן מִקְרֵי:

וְאוּלַי כִּי לְבָן הִרְגִישׁ מִפְּעַם רֵאשׁוֹנָה שֶׁרָאָה שֶׁיִּלְדוּ הַצֵּאֵן בְּרַבּוּי מִיֵּן הַנּוֹגֵעַ לְיַעֲקֹב בְּחֻלְקוֹ לְזַה נִתְחַכֵּם וְאֲמַר בְּיֹדָאֵי הֵלֵא דְבָר הוּא, לְזַה הֵיחָה אוֹמֵר לוֹ מִיֵּן אֶתְדַּ בְּתַחֲלָה וְאַחֵר שֶׁיִּחַמְּרוּ הַצֵּאֵן הֵיחָה חוֹזֵר בּוֹ בֵּין עֲבוּר לְלַדְהָ וְלוֹקַחַת לְעַצְמוֹ מִיֵּן שְׂאֵמֵר, וּמִיַּחַד לְיַעֲקֹב מִיֵּן אַחֵר, וְלְזַה לֹא יִקְרָא אֶלֵא הַתְּמוּל שֶׁפְּעֻמִּים אוֹמֵר כִּף וּפְעֻמִּים וְכו':

יֹתֵר מִחֻצֵי. וְאוּלַי כִּי צֵאֵן מִקְשָׁרוֹת לֹא הִיוּ יוֹלְדוֹת הַכֵּל עֲקָדִים וְגו'. אֶלֵא עַל הַרֵב וְהֵיחָה לְבָן נוֹטֵל חֻלְק אֶתְדַּ מִקְשָׁרוֹת וְכֵל חֻלְק הַעֲשָׂפִים וְהֵיחָה מְגִיעַ לְחֻלְקוֹ ב' שְׁלִישִׁים, וְהֵגַם שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב פְּרִישׁ רַב הַקְשָׁרִים. אוֹ שֶׁנִּתְּכַנֵּן לְהַצִּיל שְׂאֵר גְּזוּלוֹת שֶׁהֵיחָה עוֹשֵׂה לוֹ:

ב וַיֵּרָא יַעֲקֹב וְגו' וַיֹּאמֶר ה' אֵל יַעֲקֹב. צְרִיף לְדַעַת מַה קָּשֶׁר וְשִׁכּוֹת לְב' מִקְרָאוֹת הַלְלוּ: אֲכֹן פְּנוֹת הַכְּתוּב הִיא לְהַקְדִּים ב' דְּבָרִים שֶׁמִּסְבָּחַם עֲשֵׂה יַעֲקֹב מַה שֶׁעֲשֵׂה שֶׁבַרַח כֵּלֵא דְיִדְעַת לְבָן, שְׁזוּלַת זַה לֹא הֵיחָה הוֹלֵף כֵּלֵא דְיִדְעַת לְבָן, אוֹ עֲדִין הֵיחָה מִתְעַכֵּב שֵׁם יָמִים, וְהוּא שְׂאֵם לֹא רָאָה פְּנֵי לְבָן וְדָבָרֵיהֶם שְׂאֵמֵרוּ הֵגַם שֶׁבָּאָה אֵלָיו הַנְּבוּאָה לְלִכְתַּת הֵיחָה הוֹלֵף בִּידְעַת לְבָן כִּי לֹא נִמְכַר יַעֲקֹב לְעַבֵּד לוֹ וְלִרְצוֹנוֹ הֵיחָה עִמּוֹ, אֶלֵא לְצַד דְּבָרֵי בְּנֵי וּפְנֵי לְבָן מִשְׁנוֹת הֵיחָה חֵשׁ שֶׁיִּגְדֹל מִמֶּנּוּ כִּי וְגִיעוּ, וְהוּא שְׂאֵמֵר לְבִסּוּף (פְּסוּק ל"א) כִּי גְרֵאתִי פֶן תִּגְלוּ וְגו', וְאִם לֹא הֵיחָה בָּאָה אֵלָיו הַנְּבוּאָה לְלִכְתַּת הֵגַם שֶׁהֵיחָה שׁוּמַע דְּבָרֵי בְּגִי

ח אִם כֵּה יֹאמֵר. וְהֵגַם שֶׁתִּנְאִי הִרְאִשׁוֹן הֵיחָה שֶׁיִּטַּל נְקֻדִים וְטִלְאִים, לֹא עַמְדַּ בְּדָבָר אֶלֵא אַחַת מֵהֵנָּה הַסְּבִים לְתַת לוֹ:

עוֹד טַעַם הַדְּבָר הוּא לְצַד כִּי מִיֵּן זַה שֶׁל יַעֲקֹבִים לֹא הִנְכַר בְּתִנְאֵי הִרְאִשׁוֹן כֵּא עֲלִיו הִרְשַׁע בְּטַעֲנָה כִּי לֹא כֵּאֵלֵה לְחֻלְק יַעֲקֹב, וְלֹא הוֹדָה עַל הַעֲמַת מִהַחֻכְכָּה שֶׁנִּטַּל מִיֵּן זַה וְלְזַה בְּפַעַם רֵאשׁוֹנָה הוֹצִיא מִחֻלְק יַעֲקֹב יַעֲקֹבִים וְאַחֵר כִּף הֵיחָה מִתְּנַף עִמּוֹ לְרְצוֹנוֹ לְהַחֲלִיף מִיֵּן נְקֻדִים שֶׁבְּחֻלְק יַעֲקֹב כִּחֻלְק יַעֲקֹבִים שֶׁהוּא שֶׁל לְבָן וְחוֹזֵר חֲלִילָה עֲשֵׂרַת מְנִים וְלַעוֹלָם תִּנְאִי הִרְאִשׁוֹן שֶׁל נְקֻדִים וְטִלְאִים בְּכִשְׁבִּים וּבְעֵזִים עַמְדַּ בְּמִקּוּמוֹ:

וְאוּמַרוּ אִם כֵּה יֹאמֵר לְשׁוֹן עֲתִיד, לְפִי מַה שֶׁפְּרַשְׁתִּי בְּאוּמְרוֹ הַתֵּל כִּי יִזְיַק עַל נְכוּן, כִּי לֹא עַל אֲמִירָה שֶׁהֵיחָה אוֹמֵר בְּתַחֲלָה הֵיחָה הַנְּהַגַת הַלְדָּה אֶלֵא עַל מַה שֶׁעֲתִיד לוֹמֵר כֵּאֲתְרוּנָה אַחֵר עֲבוּר הַצֵּאֵן, וְדָבָר זַה לֹא הֵיחָה לְצַד הַשְׂתַּדְּלוּת יַעֲקֹב אֶלֵא כִּי מַה' הֵיחָה לוֹ וְכִמוֹ שֶׁפְּסַפֵּר אַחֵר כִּף שֶׁרָאָה בְּחֵלוּם וְכו':

יג אָנא אַלְהָא דְאַתְגְּלִיתִי
עֲלֶיךָ בְּבֵית אֵל דִּי מִשְׁחָתָא
תַּמְּן קָמָא דִּי קִימְתָא קְדָמִי
תַּמְּן קָמִי כַּעֲן קוּם פּוּק מִן
אַרְעָא הָדָא וְתוּב לְאַרְעָא
יְלֻדְתִּיךָ:

(יג) אָנְכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר
מִשְׁחַתְּ שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר נִדְרַתְּ
לִי שָׁם נָדַר עִתָּהּ קוּם צֵא
מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת וּשׁוּב אֶל־
אֶרֶץ מוֹלְדְּתֶךָ:

כ"ט"ו ◀ הָאֵל בֵּית־אֵל • כְּמוֹ אֵל בֵּית־אֵל, הֵה"א יְתֵרָה וְדָרָה הַמְקַרְאֹת
לְדַבֵּר בּוֹ, כְּמוֹ: (במדבר לד) "כִּי אַתֶּם בָּאִים אֶל הָאָרֶץ כְּנָעַן". מִשְׁחַתְּ
שָׁם • לְשׁוֹן רַבּוּי וּגְדֻלָּה, כְּשֶׁנִּמְשַׁח לְמַלְכוּת, כִּף: "וַיִּצַק שִׁמּוֹן עַל
רֹאשָׁהּ", לְהִיּוֹת מִשׁוּחָה לְמִזְבֵּחַ. אֲשֶׁר נִדְרַתְּ לִי • וְצִרִיף אֶתְּהָ
לְשִׁלְמוֹ, שְׂאֵמֶרְתָּ: "יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים", שֶׁתִּקְרִיב שָׁם קָרְבָּנוֹת. ◀
(יד) וַתַּעַן רַחֵל וְלֵאָה
וּתְאַמְרֶנָּה לוֹ הַעוֹד לָנוּ חֶלֶק
וְנַחֲלָה בְּבֵית אֲבִינוּ:

כ"ט"ו ◀ הַעוֹד לָנוּ • לְמָה נִעֲכַב עַל יָדְךָ מִלְּשׁוֹב, כְּלוּם אָנוּ מִיְחֻלוֹת
לִירֵשׁ מִנְכָּסֵי אֲבִינוּ כְּלוּם בֵּין הַזְּכָרִים? • אִוֵּר הַחַיִּים

(טו) הָלוֹא נְכָרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ
כִּי מְכָרְנוּ וַיֵּאכַל גַּם־אֲכֹל
אֶת־כֶּסֶפֵּנוּ:

כ"ט"ו ◀ הָלוֹא נְכָרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ • אֶפְלוּ בְּשַׁעַר שְׂדֵרְךָ בְּנֵי אֲדָם
לְתַת נְדוּנָא לְבְנוֹתַי בְּשַׁעַר נְשׂוּאִין, נִהַג עִמָּנוּ כְּנְכָרִיּוֹת. כִּי מְכָרְנוּ •
לָךְ (שְׂעֻבָּת אוֹתוֹ בְּנוֹ י"ד שָׁנָה וְלֹא נִתְּנָה לָךְ אֵלָּא) בְּשִׁכְרַת הַפְּעֻלָּה. ◀
אֶת־כֶּסֶפֵּנוּ • שְׂעֻבַת דְּמֵי שִׁכְרַת פְּעֻלְתֶּךָ.

שֶׁל לָבָן וְיִמָּה שֶׁהִיָּה מִתְחַבֵּס וְשׂוֹאֵל בְּתַרְפִּי
וְלֹא הִיָּה מְצִיאֹת לְהַצִּילוֹ מִמָּנוּ וְזִלְתָּ מִעֲשֵׂה
אֲשֶׁר הִרְאָהוּ עוֹלָיִם עַל הַצֹּאֵן וְכִמְּו שִׁפְרֵשׁנוּ:
גַּם רָמְזוּ לוֹ כִּי כָּל מִעֲשֵׂה שֶׁל לָבָן אֵלָיו הֵם
נִתְּנִים, וְלִזְהָ לֹא אָמַר כָּל אֲשֶׁר עוֹשֶׂה לָךְ
לָבָן לְרָמְזוּ גַּם כֵּן כִּי כָּל הַנּוֹלָדִים יִהְיוּ לְחֶלֶק
יַעֲקֹב, וְאִין בְּזָה מִשׁוּם גְּזֵל כִּי ה' שׁוֹפֵט צָדֵק
וְיֹדַע כָּל אֲשֶׁר רָפוּהוּ וְאַנְהוּ הוֹצִיא מִזֶּה וְנָתַן
לָזֶה וְהוּא יִשְׁפֹּט בְּצָדֵק:

(יד) הַעוֹד לָנוּ וְגו'. כְּפִלּוֹ לֹאִמַר חֶלֶק וְנַחֲלָה,
לְרָמְזוּ ב' דְּבָרִים, הָא' הוּא חֶלֶק הַנוֹצֵעַ
לְהֵם בִּירֵשֶׁת אִמָּם שְׂכָר מִתָּה, וְהַב' נַחֲלַת
אֲבִיהֶם, וְהַחֲלִיטוּ שְׂאִין לְהֵם תּוֹחֵלֶת מִשְׁנֵיהֶם
וְהִרְאָהוּ הָלוֹא נְכָרִיּוֹת נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ כְּכֹר שְׂמִכְרֵנוּ
וְזֶה לָךְ הַתּוֹת שְׂאִין אָנוּ אֲצִלוּ בְּמִדְרַגַת בְּנֵים
וּמְמִילָא יִצְרוּ עֲלֵיהֶם לְכָל יָרֵשוּ בּוֹ. הַגַּם
שְׂבִמְשִׁפְטֵי הַגּוֹיִם אֶפְשֶׁר שֶׁבְּנֹת יִרְשׁוּ וְאוֹן
יִכְיִית וּקְמַעֲשֵׂה רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל
וְאַחֲזוּתוֹ. (שְׂבִת קט"ו.) וְאוֹמְרוּ וַיֵּאכַל גַּם אֲכֹל
ב' אֲכִילוֹת, א' יִרְשֶׁת כְּתַבַּת אִמָּם, וְהַב' מַה
שְׂעֻבַת יַעֲקֹב י"ד שָׁנָה בְּעָדָם:

אִוֵּר הַחַיִּים עַל הַתּוֹרָה – מַהֲדוֹרַת בְּלוּם. אַבְרַמּוֹבִיץ
יְדִי גַם עֲצוּם לְהַפֵּךְ הַשְּׂבַע הַפּוּרָה עֲצוּם, וְדָבָר
זֶה קָשָׁה זַעֲיָנִי אֵל עֲלוּיִן לְעֲשׂוֹתוֹ, וְצֵא וּלְמַד
מִדְּבָרֵיהֶם ז"ל בְּכִמְהָ מְקוֹמוֹת, (סוֹטָה ב'. שְׁבַת
כ"ג.) וְעֲשֵׂה ה' חֲכִמָּה שְׂאֵל לְהַצְטַרֵּךְ לְהַפֵּךְ
סֵדֶר טִבֵּעַ הַבְּרִיאָה, וְהוּא שְׁהִי עוֹלָיִם ג' מִיָּנִים
יַחַד וְהִיָּה כָּל נוֹלָד וְנוֹלָד בְּכַח הַחֲלִיטֵי מְטַבְעִים
שֶׁלְשֵׁתָם יַחַד, וּבְזָה סִפּוּ תַּמּוּ יְדִיעוֹת הַתַּרְפִּים,
וְעַם יְצִיאַת הַנּוֹלָדִים הִיָּה נִגְלָה בְּהֵן מִיָּן אֲשֶׁר
נִסְפִימוּ יַחַד כִּי הוּא זֶה חֶלֶק יַעֲקֹב, וְלֹא יִרְחִיק
דַּעֲתָךְ הַדְּבָר, כִּי יֵשׁ עוֹפּוֹת שֶׁיִּהְיֶכּוּ גּוֹנִיָּהם
לְכַמְהָ מְקֻאוֹת וְזֶה הוּא לְצַד שֶׁהַטִּבֵּעַ ה' בְּהֵם
כֵּן, וְכִמְּו כֵּן עֲשֵׂה ה' בְּנוֹלָדִים בְּצִאֵן לָבָן לְהַצִּיל
עֲשׂוֹק מִיַּד עוֹשֶׂק. וְאוֹמְרוּ בְּרָדִים לְפִי מַה
שִׁפְרֵשְׁנוּ מְצִינוּ רָאָה לְדָבָרֵי רַבִּי אֲבָרְהָם בֶּן
עֲזָרָא כִּי הוּא מִיָּן טְלוּא כִּי זִילְתָּ זֶה דְּלִמָּא
יֵאמַר לָבָן טְלוּא יִהְיֶה שְׂכָרְךָ וְנִמְצָא הַגַּם לְבַשְׂלָה
ח"ו, אֵלָּא וְדָאִי כִּי בָרַד הוּא מִיָּן טְלוּא וְאוֹלִי
לְצַד שְׂלָבָן שֶׁלוֹ לָבָן לְהַבָּה כְּבָרַד נִקְרָא בֶּן,
וּמַעֲתָה נִתְּשָׁב כַּתּוּב עַל כְּבוֹן:
כִּי רֵאִיתִי אֵת כָּל אֲשֶׁר לָבָן וְגו'. הַמְלֵאָךְ הַגִּיד
טַעַם הַגַּם כִּי רָאָה ה' כָּל מַעֲשָׂיו וְעִרְמּוֹתָיו

(ט) וַיִּצַּל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה
אֲבִיכֶם וַיִּתֵּן־לִי:

(י) וַיְהִי בַּעַת יַחַם הַצֹּאֵן וְאֲשָׁא
עֵינַי וָאֵרָא בַּחֲלוּם וְהִנֵּה
הַעֲתִידִים הֶעָלִים עַל־הַצֹּאֵן
עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים:

כ"ט"ו ◀ וְהִנֵּה הַעֲתִידִים • אִף עַל פִּי שֶׁהַבְּדִילִם לָבָן כְּלָם, שְׂלֵא יִתְעַבְרוּ
הַצֹּאֵן דְּגַמְתּוּ, הִיּוּ הַמְלֵאָכִים מְבִיאִין אוֹתָן מַעֲדָר הַמְסוּר בְּיַד בְּנֵי
לָבָן לְעַדֵּר שְׂבִיד יַעֲקֹב (ב"ח). וּבְרָדִים • תַּרְגוּמוֹ 'וּפְצִיחִין', פִּישִׁימִ"ר
בְּלַע"ז, חוּט שֶׁל לָבָן מְקִיף אֶת גּוֹפֵן סָבִיב וְחַבְרָבוֹרוֹת שֶׁלוֹ פְתוּחָה
וּמְפֻלְשֶׁת מִזֹּא אֵל ז' (סְפָרִים אַחֲרִים: מִזֹּא אֵל ז'), וְאִין לִי לְהַבִּיא עַד מִן
הַמְקַרָּא.

(יא) וַיֵּאמֶר אֵלֵי מְלֵאָךְ
הָאֱלֹהִים בַּחֲלוּם יַעֲקֹב וָאֵמַר
הַנְּנִי:

(יב) וַיֵּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה
כָּל־הַעֲתִידִים הֶעָלִים עַל־
הַצֹּאֵן עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים
כִּי רֵאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָבָן
עֲשֵׂה לָךְ: אִוֵּר הַחַיִּים

(יב) הַעֲתִידִים וְגו'. עֲקָדִים נְקָדִים וּבְרָדִים. צִרִיף
לְדַעַת מַה הוּא פְרוּשׁ בְּרָדִים, וְלוֹ יִהְיֶה
שִׁיָּהִיָּה מִיָּן מִמִּין הַנּוֹלָדִים בְּצִאֵן בֵּינָן שְׂאִין
לְיַעֲקֹב חֶלֶק בּוֹ כִּי לֹא הִזְכֵּר בְּתַנְאִים אִם כֵּן
לְמָה יִרְאֶהוּ אוֹתוֹ בַּחֲלוּם:
וְרֵאִיתִי לְהַרְבֵּי אֲבָרְהָם בֶּן עֲזָרָא שְׂכַתָּב (ל' ל"ט)
כִּי בְרָדִים הֵם טְלָאִים וְלֹא הִבִּיא הַרַב
הַכֵּרֶח לְדָבָר. עוֹד לְפִי מַה שְׂאֵמַר אִם כֵּה יֵאמַר
וְגו' הִרְאָה לְדַעַת כִּי לֹא הִיָּה נוֹטֵל יַעֲקֹב אֵלָּא
אוֹ עֲקָדִים אוֹ נְקָדִים וּמַעֲתָה לְמָה הִיּוּ עוֹלָיִם
עַל הַצֹּאֵן מִיָּנִים שְׂאִינָן לְחֶלֶק יַעֲקֹב:
אִכּוּ טַעַם הַדְּבָר הוּא לְצַד מַה שְׂקָדִים לָנוּ בִּידִיעַת
לָבָן הַרְמָאִי כִּי מִלְכַד תַּחֲבֻלוֹתָיו וּמְרָמִיו
גַּם הִיּוּ לִי תַרְפִּים אֲשֶׁר יִגִּידוּ לוֹ כָּל דְּבָר
וּכְמֵאֲמָרָם ז"ל (מְנַחֲמָא) וּמִן הַסְתָּם הַמְלֵאָה
יִשְׂאֵל בְּהֵם וַיְדַע הַעֲצֻמִּים בְּקִטְן הַמְלֵאָה
וּמְרָאִיהֶן וּמַעֲתָה בְּאֲמַצְעוֹת דְּבָר זֶה אֶפְסוּ כַּחוֹת
יַעֲקֹב בְּכָל מִיָּן אֲשֶׁר יִתְחַבֵּס יִפְסִידוּהוּ הַתַּרְפִּים,
אֲשֶׁר עַל כֵּן הַעוֹנָה בְּצַר עָנְהוּ, וַיֵּשׁ לָךְ לְדַעַת
כִּי מִיָּן מְרָאָה אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּנוֹלָדִים יִתְהַיָּה בַּעַת
יַחַם וְאִין מְצִיאֹת לְהַפְּכוֹ אַחַר כֵּף זִילְתָּ עַל

(טז) **כִּי כָל־הַעֲשָׂר אֲשֶׁר הֵצִיל אֱלֹהִים מֵאֲבוֹנֵינוּ לָנוּ הוּא וְלִבְנֵינוּ וְעַתָּה כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:**

טז אַרְי כָּל עוֹתְרָא דִּי אַפְרָשׁ יִי מֵאֲבוֹנָא דִּילְנָא הוּא וְלִבְנֵנָא וְקָעַן כּל דִּי אָמַר יִי לָךְ עֵבֵד:

כ"ז **כִּי כָל־הַעֲשָׂר • כִּי זֶה מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֶלָּא', כְּלוֹמַר: 'מִשְׁל אֲבוֹנֵינוּ אֵין לָנוּ כְּלוֹם, אֶלָּא מִה שֶׁהֵצִיל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאֲבוֹנֵינוּ, שְׁלָנוּ הוּא'. הֵצִיל • לִשׁוֹן הַפְּרִישׁ, וְכֵן כָּל לִשׁוֹן הֵצִלָּה שְׂבִמְקוּרָא, לִשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, שְׂמִפְרִישׁוֹ מִן הַרְעָה וּמִן הָאוֹיֵב. אִוֵּר הַחַיִּים**

♦ יום שישי ה' כסלו ♦

(יז) **וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשָׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נְשָׂיו וְעַל־הַגְּמָלוֹם:**

כ"ז **אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נְשָׂיו •** הַקָּדִים זְכָרִים לְנִקְבוֹת, וְעֵשׂוֹ הַקָּדִים נִקְבוֹת לְזָכָרִים, שְׁנָאֵמַר: (למקלו לו) "ויקח עשו את נשיו ואת בניו וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (קטוסי שיחות ל עמ' 141)

הַקָּדִים זְכָרִים לְנִקְבוֹת (רש"י לא, יז)
 לְרִשׁוּי הַקְּשָׁה: בְּדִרְךָ כָּלֵל אֲשֶׁתּוֹ שֶׁל אָדָם קוֹדֶמֶת לִילְדוֹ, וּמִה רָאָה יַעֲקֹב לְהַקְדִּים אֶת בָּנָיו לְנְשָׂיו? וּמִתְרַץ, שְׁנֵהֵג כֶּף לֹא מִשׁוֹם שֶׁכַּבֵּדָם יוֹתֵר מִנְשָׂיו, אֶלָּא לְהִיזָתָם זְכָרִים, וְהַזְכָּרִים (בְּכָלֵל) תְּפַסּוּ אֶת הַמְּקוֹם הַמְּרֻכָּז אֲצֵלוֹ. אֲכַל עֵשׂוֹ הַקָּדִים נִקְבוֹת: לֹא מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ נְשָׂיו, אֶלָּא עֲקֵב הָיוּתוֹ שְׂטוּף בְּדוֹמָה.

(יח) **וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רִכְשׁוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ מִקְנֵה קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּפָדוֹן אֲרָם לְבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֲרָצָה כְּנָעַן:**

כ"ז **מִקְנֵה קִנְיָנוּ •** מִה שֶׁקָּנָה מִצְאָנוּ, עֲבָדִים וּשְׂפֹחוֹת וּגְמָלוֹם וְחִמּוּרִים.

(יט) **וְלָבָן הֶלְךָ לְגֹזֵז אֶת־צֹאֲנוֹ וַתִּגְנֹב רַחֵל אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ:**

יט וְלָבָן אֵזֵל לְמַגֵּז יַת עֲנָה וְכִסְיַת רַחֵל יַת צְלִמְעָנָא דִּי לְאַבּוּהָא:

כ"ז **לְגֹזֵז אֶת־צֹאֲנוֹ •** שְׁנֵתָן בְּיַד בָּנָיו דְּרַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב. וַתִּגְנֹב רַחֵל אֶת־הַתְּרָפִים • לְהַפְרִישׁ אֶת אֵבִיהָ מֵעֲבוּדַת אֱלִילִים נִתְפַּנֶּנָה (כ"ח).

(כ) **וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבָן הָאֲרָמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא:** אִוֵּר הַחַיִּים

(כא) **וַיְבָרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּקָם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנְּהַר וַיֵּשֶׁם אֶת־פָּנָיו הַר הַגְּלָעָד:**

(כב) **וַיַּגִּד לָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב:**

כ"ז **בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי •** שְׁהָרַי דְּרַךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הָיָה בֵּינֵיהֶם.

(כג) **וַיִּקַּח אֶת־אָחִיו עֲמוֹ וַיְרַדְּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים וַיַּדְבֵּק אֹתוֹ בְּהַר הַגְּלָעָד:**

כ"ז **אֶת־אָחִיו • קְרוּבִיו. דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים •** כָּל אוֹתָן שֶׁלְּשָׁה יָמִים שְׁהֵלַף הַמַּגִּיד לְהַגִּיד לְלָבָן, הֵלַף יַעֲקֹב לְדָרְכּוֹ. נִמְצָא יַעֲקֹב רְחוֹק מִלָּבָן שֶׁשָּׂה יָמִים וּבְשִׁבְעֵי הַשִּׁיגוֹ לָבָן, לְמַדּוֹנֵי שֶׁכָּל מִה שְׁהֵלַף יַעֲקֹב בְּשִׁבְעָה יָמִים, הֵלַף לָבָן בַּיּוֹם אַחַד, (שְׁנָאֵמַר: "וַיְרַדְּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים", וְלֹא נֵאֱמַר: "וַיְרַדְּף אַחֲרָיו שִׁבְעַת יָמִים"). אִוֵּר הַחַיִּים

אור החיים על התורה – מהדרות בלום. אברמוביץ

על סבת שלא הגיד לו בספור מעשיו כי יערים לברח פשיצטרף לברח. וכן מצינו טעם בעקר הודעת פתוח זה שבא לומר טעם שבו השיג הבריחה, כי זולת זה היה נותן לב לבן לשמר אותו מלברח באיזה אופן שיהיה אלא שגנב לבו וכן מצא הנכה לאסוף כל אשר יש לו וברח ואין יודע, והוא שאמר סמוך לזה ויברח הוא וכל אשר לו וגו' והבין:

(כג) דרך שבעת ימים. יש לחקר למה נשתנה יעקב בהליכה זו שלא קפצה לו הארץ כמשפט לאהבי שמו, ומצינו שאפלו לאליעזר עבד אביו קפצה לו הארץ, (ב"ר נ"ט) ומן הנכון אליו יאות עשות גם להצילו מהרודף

טז אשר הציל וגו' לנו וגו'. פרוש ה' הציל ממוננו שהוא חיב לנו מידו, שלשון הצלה אמר על גזלה מגזלן, והוא אומר לנו פרוש משלנו שגזל:

כ) ויגנב וגו' על בלי וגו'. קשה איך צדק לומר אליו שהוא ברח שאומר על בלי הגיד לו כי בורח. ואולי שהפונה היא שנתחכם יעקב כשספר ללבן כל מעשיו והנהגותיו העלים ממנו ערמת הבריחה והוסיף לשלל אותה ממנו במה שהיה שואל ממנו לשלחו, בזה היה מצדיק לבן כי לא יברח כלי, שאם לא בן למה היה שואל ממנו שישלחהו וכן גנב לבו, והוא אומר ויגנב וגו' ובמה גנב,

ולא היה משיגו לבן. ואולי כי הגיד לו האדון ברוח הוא בזה שאין צריך לברח כי הגם שהדביקו לבן הייכל דבר אליו אפלו דבור, וזולת זה היה מראש ח"ו כי לא יכול הצילו מיד לבן, וגדול הגם הזה שהגם שהוא בעל בחירה ימנע מעשות בחירתו בעקב: גם בזה ה' סבב כמה סבובין כריתת ברית עמו לכל יזיק שבאמצעות הדבר נתגברו עליו ישראל בימי השופטים כשבא עליהם והוא בשן רשעתם במאמרם ז"ל. (סנהדרין ק"ה). גם מזה נמשך קבורת רחל במקום ההוא כדי שתהיה לטובה אות בגלות בניה כאמרם ז"ל (ב"ר פ' כ"א) בטעם קבורתה שמה:

כ"ט • נִכְסְפָתָהּ • חֲמֻדָּתָהּ, וְהִרְבָּה יֵשׁ בְּמִקְרָא: (תהלים פד) "נִכְסְפָהּ וגם קִלְתָּהּ נִפְשִׁי", (איוב ט) "לִמְעֻשָׁה יָדְיָךְ תִּכְסֶּף" • אור החיים

(לא) וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבֵן כִּי יֵרָאִיתִי כִּי אֲמֹרְתִי פֶן־תִּגְזַל אֶת־בְּנוֹתַיִךְ מֵעֵמִי: (לא) וַאֲתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלָבֵן אָרִי דְחִילִית אָרִי אֲמֹרִית דִּילְמָא תְּגַיֵּס יָת בְּנֵיךָ מִנִּי:

כ"ט • כִּי יֵרָאִיתִי וְגו' • הִשִּׁיבוּ עַל רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, שְׁאֲמַר לוֹ: "וַתִּגְנֹה אֶת בְּנוֹתַי וְגו'" • אור החיים

(לב) עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחִיָּה נֶגֶד אֲחִינוּ כִּפְרֵי־לֶךְ מִה עֲמֹדֵי וְקַח־לֶךְ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רָחֵל גִּנְבָתָם: (לב) עִם (כ"י אָמַר) דִּי תִשְׁפַּח יָת דִּחְלִיפָךְ לֹא יִתְקַיֵּם קְדָם אֲחִנָּא אֲשֶׁתְּמוֹדַע לָךְ מִה דְעֵמֵי וְסָב לָךְ וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב אָרִי רָחֵל וְנִסְיַבְתְּהוֹן:

כ"ט • לֹא יִחִיָּה • וּמֵאוֹתָהּ קָלְלָה מִתָּה רָחֵל בְּדַרְךָ (ב"ח) • מִה עֲמֹדֵי מִשְׁלָךְ • אור החיים

(לג) וַיִּבֶא לָבָן בְּאֵהָל־יַעֲקֹב וּבְאֵהָל לָאָה וּבְאֵהָל שְׁתֵּי הָאֵמֹת וְלֹא מִצָּא וַיִּצֵא מֵאֵהָל לָאָה וַיִּבֶא בְּאֵהָל רָחֵל: (לג) וַיַּעַל לָבָן בְּמִשְׁכְּנָא דִּיעֲקֹב וּבְמִשְׁכְּנָא דְלָאָה וּבְמִשְׁכְּנָא דְחַיִּיתָא וְלֹא אֲשַׁכַּח וַיִּפְקַד מִמִּשְׁכְּנָא דְלָאָה וַיַּעַל בְּמִשְׁכְּנָא דְרָחֵל:

כ"ט • בְּאֵהָל־יַעֲקֹב • הוּא אֵהָל רָחֵל, שְׁהִיָּה יַעֲקֹב תְּדִיר אֲצֵלָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (לקמן מו) "בְּנֵי רָחֵל אֲשֶׁת יַעֲקֹב", וּבִכְלֵן לֹא נֶאֱמַר: "אֲשֶׁת יַעֲקֹב" • וַיִּבֶא בְּאֵהָל רָחֵל • פְּשִׁיטָא מֵאֵהָל לָאָה, חֲזֹר לוֹ לֵאמֹר רָחֵל קָדָם שְׁחַפֵּשׁ בְּאֵהָל הָאֵמֹת (סְפָרִים אַחֲרִים: הַשְּׁפֹחֹת). וְכָל כֵּן לְמָה? לְפִי שְׁהִיָּה מְכִיר בַּהּ שְׁהִיא מִשְׁמֻשְׁנִית •

(לד) וַרְחֵל לָקַחָה אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׂמֵם בְּכַר הַגְּמָל וַתִּשֶׁבַע עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לָבָן אֶת־כָּל־הָאֵהָל וְלֹא מִצָּא: (לד) וַרְחֵל וַיִּחַל לְקַחְתָּה אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׂמֵם בְּכַר הַגְּמָל וַתִּשֶׁבַע עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לָבָן אֶת־כָּל־הָאֵהָל וְלֹא מִצָּא:

כ"ט • בְּכַר הַגְּמָל • לְשׁוֹן כְּרִים וְכִסְתוֹת, כְּתַרְגוּמוֹ: 'בְּעֵבִיטָא דְגַמְלָא', וְהִיא מְרַדְעַת הַעֲשׂוּיָה כְּמִין כֶּר, וּבְעֵרֻבוֹי: (דף יז) 'הַקִּיפּוּהָ בְּעֵבִיטִין', וְהוּן עֵבִיטִי גְמָלִים, בִּסְטִין בְּלַעֲז"ל •

אֲשֶׁר וְגו' כִּי טַעְנָה זֹו שֶׁל גְּנֻבַת הַתְּרָפִים כִּי זֶה יִגִּיד שְׂבוּרַח הוּא הִיא טַעְנָה הַנְּשַׁמְעַת לְזֶה נִשְׁבַּע לוֹ עֲלֵיהָ בְּקָלְלָה כְּדִין הַמְּחַרִּים עַל הַסֶּפֶק: (לב) לֹא יִחִיָּה. כְּדִין כֵּן נָח, וְאִם תֹּאמַר אֵין צָרִיךְ לֵאמֹרָה הֲלֵא מִשְׁפָּטוֹ חֲרוּץ, נִתְפַּנֵּן לומר שְׁאֵין לוֹ טַעְנָה לומר כִּי נִתְּוִיָּם הִמָּה לוֹ אוֹ כְּשׁוֹחִים הִמָּה אֲצֵלוֹ:

כ"ט • וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל־לָבָן הָאֲרָמִי בַחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְּׁמַר לְךָ פֶן־תִּגְדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע: (כז) וַיִּבֶא אֱלֹהִים אֶל־לָבָן הָאֲרָמִי מִימֵר מִן קֶדָם וַיִּלְוֶה לָבָן אֲרַמְאָה בְּחִלְמָא דִּי לִילְיָא וַאֲמַר לֵה אֲסַתְמַר לָךְ דִּילְמָא תַּמְלִיל עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד בִּישׁ: כ"ט • מִטּוֹב עַד־רָע • כָּל טוֹבָתוֹן שֶׁל רְשָׁעִים רָעָה הוּא אֲצֵל הַצַּדִּיקִים (יבמות קג) •

(כח) וַיִּשְׁגַּג לָבָן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת־אֵהָלוֹ בְּהָר וּלָבָן תִּקַּע אֶת־אֲחִיו בְּהָר הַגְּלָעָד: (כח) וַיִּשְׁגַּג לָבָן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תִּקַּע אֶת־אֵהָלוֹ בְּהָר וּלָבָן תִּקַּע אֶת־אֲחִיו בְּהָר הַגְּלָעָד:

(כז) וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב מַה עֲשִׂיתָ וַתִּגְנֹב אֶת־לִבְכִי וַתִּגְנֹב אֶת־בְּנֹתַי פִּשְׁבוֹת חֲרִב: (כז) וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב מַה עָבַדְתָּ וְכִסִּיתָא מִנִּי וּדְבַרְתָּא יָת בְּנֵתַי פִּשְׁבוֹת חֲרִבָא: כ"ט • כְּשִׁבוֹת חֲרִב • כָּל חוּל הַבָּא לְמַלְחָמָה קְרוּי חֲרִב •

(כז) לָמָּה נִחַבְתָּ אֶת־לְבָבְךָ וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאֲשַׁלַּחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתַף וּבְכַנּוּר: (כז) לָמָּה נִחַבְתָּ אֶת־לְבָבְךָ וַתִּגְנֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאֲשַׁלַּחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתַף וּבְכַנּוּר:

כ"ט • וַתִּגְנֹב אֹתִי • גְּנֻבַת אֶת דְּעַתִּי •

(כח) וְלֹא נִמְשַׁתְּנִי לְנִשְׁק לְבִנִי וּלְבִנְתֵי עֵתָה הַסִּפְלַת עֲשׂוֹ: (כח) וְלֹא נִמְשַׁתְּנִי לְנִשְׁק לְבִנִי וּלְבִנְתֵי עֵתָה הַסִּפְלַת עֲשׂוֹ:

(כט) יִשְׁ-לֵאל יָדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמָשׁוּ אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמַר לְךָ מִדַּבֵּר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע: (כט) יִשְׁ-לֵאל יָדֵי • יֵשׁ כַּח וְחֵיל בְּיָדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע, וְכָל 'אֵל' שְׁהוּא לְשׁוֹן קִדְשׁ, עַל שֵׁם עֲזִזוֹ וְרַב אוֹנִים הוּא •

כ"ט • יִשְׁ-לֵאל יָדֵי • יֵשׁ כַּח וְחֵיל בְּיָדֵי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע, וְכָל 'אֵל' שְׁהוּא לְשׁוֹן קִדְשׁ, עַל שֵׁם עֲזִזוֹ וְרַב אוֹנִים הוּא •

(ל) וַעֲתָה הִלְךְ הַלֶּךְ הַלְכָתָּ כִּי־נִכְסְף נִכְסְפָתָה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גִּנְבָתָ אֶת־אֱלֹהֵי: (ל) וַעֲתָה הִלְךְ הַלֶּךְ הַלְכָתָּ כִּי־נִכְסְף נִכְסְפָתָה לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה גִּנְבָתָ אֶת־אֱלֹהֵי:

ל) וַעֲתָה הִלְךְ וְגו'. פְּרוּשׁ הָיִית שְׁמַקְדָם קָבַל עָלַי לָמָה נִחַבְתָּ לְבָרִיחַ שְׁמַחֲזִיקוֹ כְּבוֹרַח וְאַחַר כֵּן חֲזֹר לומר וַעֲתָה פְּרוּשׁ לְשׁוֹן תְּשׁוּבָה כְּאוֹמְרָם ז"ל. (ב"ר פ' כ"א) וְהַפְּנִינָה וְאִם תִּשְׁבַּח דְּבַר כִּי לֹא בְּרַחַת אֵלָא הַלּוּף בְּדַרְךְ הַלִּיכָה הִלְכָתָ כִּי נִכְסְף נִכְסְפָתָה וְגו' וְלֹא כְּמוֹ שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ בְּדַרְךְ בְּרִיחָה אִם כֵּן לָמָה גִּנְבָתָ

אור החיים על התורה - מהדורת בלוס. אברמוביץ

(לח) וַתֹּאמֶר אֶל-אֲבִיהָ אֵל-יְחֹר בְּעֵינַי אֲדֹנָי כִּי לֹא אוֹכֵל לָקוּם מִפְּנֵיךָ פִּי-יִדְרֹךְ נְשִׁים לִי וַיַּחֲפֹשׂ וְלֹא מָצָא אֶת-הַתְּרָפִים:

לה ואמרת לאביהא לא יתקף בעיני רבוני ארי לא אכול למינים מן גודמך ארי ארח נשין לי ובלש ולא אשפח ת צלמניא:

(לח) זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי עֹמֵךְ רַחֲלִיךָ וְעַיִךְ לֹא שָׁפְלוּ וְאֵילֵי צִאנְךָ לֹא אֲכָלְתִּי:

כש"כ" לא שפלו. לא הפילו עבדך, כמו: (הושע ט) "רחם משפיל", (איוב כא) "תפלט פרתו ולא תשכל". ואילי צאנך. (ב"ק טה) מִכָּאן אָמְרוּ: אֵיל בֶּן יוֹמוֹ קְרוִי אֵיל, שֶׁאִם לֹא כֵן, מִה שִׁבְחוּ? אֵילִים לֹא אָכַל, אָבֵל כְּבָשִׂים אָכַל, אִם כֵּן גִּזְלוֹ הוּא. אור החיים

(לז) וַיַּחֲרֹ לַיַּעֲקֹב וַיִּרְבַּ בְּלָבָן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן מַה פָּשַׁעִי מִה חָטָאתִי כִּי דָלַקְתָּ אַחֲרָי:

לו ותקוף ליעקב ונצא עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובי מה סוחרני ארי ודפתא בתרי:

(לז) טְרֵפָה לֹא-הִבֵּאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲטָנָה מִיָּדִי תִּבְקַשְׁנָה גִּבְתִּי יוֹם וּגְבַתִּי לַיְלָה:

כש"כ" דלקת. ודפתא, כמו: (איכה ד) "על ההרים דלקונו", וכמו: (שמואל א ז') "מדלק אחרי פלשתים". אור החיים

(לז) כִּי-מִשְׁשַׁת אֶת-כַּל-בְּלִי מַה-מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלֵי-בִיתְךָ שִׁים פֶּה נִגְדַּ אַחִי וְאֶחָי וַיֹּכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ:

לו ארי מששתא ות כל מני מה אשפתא מכל מני ביתך שוי תבא גדם אחי ואחיד ויוכיחו בין תרנא:

כש"כ" טרפה. על ידי ארי וזאב. אַנְכִי אַחֲטָנָה. לשון: (שופטים ט) "קלע באבן אל-השערה ולא יחטא", (מלכים א א) "אני ובני שלמה חטאים", חסרים. 'אנכי אחסרנה' אם חסרה, חסרה לי, שמידי תבקשנה. אַנְכִי אַחֲטָנָה. תרגומו 'דהוה שגיא ממנינא', שהיתה נפקדת ומחסרת, כמו: (במדבר לא) "ולא נפקד ממנו איש", תרגומו: 'ולא שגא'. גִּבְתִּי יוֹם וּגְבַתִּי לַיְלָה. גִּבְתִּי יוֹם, או גִּבְתִּי לַיְלָה, הפל שלמתי. גִּבְתִּי. כמו: (איכה א) "רבתי בגוים, שרתי במדינות", (ישעיה א) "מלאתי משפט", (הושע י) "אהבתי לדוש". אור החיים

כש"כ" ויוכיחו. ויבררו עם מי הדין, אפרובי"ר בלע"ז. אור החיים

אור החיים על התורה - מהדורת ברום. אברמוביץ

בכריכות שניכול להפיר מבחין שאין בהם תרפים הא למדת שחשדו בלקחת בלים: מה מצאת מכל וגו'. פרוש מכל מיני כלי ביתך בדומים שיפנס לה בו הספק לומר כי הוא שלך:

שים כה נגד וגו'. הפננה בזה להיות שמקדם כששען שפא לבקש התרפים אמר אליו הפר לה מה עמדי וקח לה לחושבו פי אין מבקשו אלא תרפיו וכשראהו שהיה מחפש ומבדק בכל דבר ודבר אמר הא ודאי שנה חושבני ויכמו שכתבתי למעלה וכל הפוסל במומו הוא פוסל והנה הוא נותן עיניו לבא בעלילה, לזה אמר אליו שים כה וגו' כי חש שיאמר על כל דבר חמדה זה שלי הוא לזה אמר שים כה נגד אחי ואחיד ויוכיחו פרוש שיאמר סימניה יצדיק, ולא האמין באחי לבן לבדם כי פלם פיוצא בו:

(לח) זה עשרים וגו'. טעם אומר עשרים שנה כי לצד זמן מעט ישפער הגנב והרמאי מעשות רע אבל לא לארף הזמן, לזה אמר זה עשרים שנה וכלם שוים לטובה. ודבר זה אין לקחת ממנו הוכחה אם היה יעקב עם אדם בלתי מרגיש ברמאות, לזה אמר עמך הראית בי מנימך עול, והוכיח הוכחות מוכיחות פאשר אבאר בסיעתא דשמאי:

רחלך ועיניך וגו'. צריך לדעת פננת יעקב בזה, אם לומר פרטי ההצלה אין זה מקומן של דברים אלו, גם אומר ואילי צאנך וגו'

(לז) ויחר ליעקב וירב בלבן פרוש לצד שפא לכלל פעם בא לכלל מריבה וזולת זה לא היה מריב:

וירב בלבן. פרוש בערך לבן היה הדבר נפר שהוא מריבה אבל אם היו הדברים לאדם אחר לא תקרא מריבה, וכן תמצא שאמרו ז"ל (בר" פ' ע"ד) "זול" קפדנותם של אבות ולא ענוותנותן של בנים וכו' פיוסיס יעקב מפסיס לחמיו וכו' ע"כ. וזה מבין לדרבנו. ואולי יבון עוד שלא רב עמו בכנפית אנשים אלא ביחוד עמו והוא אומר וירב בלבן פרוש ביחוד עמו שלא יכלם בתוכחתו:

מה פשעי וגו'. פרוש בשלמא אם מנימך מצאת בי עול שפשעתי לה, פרוש כעור זה של הגנבה כפשע ולא לבד כפשע אלא אפלו בשוגג, והוא אומר מה חטאתי שפתשני בגנב, וגלה דעתו יעקב כי טעם הקפדתו היתה שראהו ממשש כל נכסיו וכליו ולצד העדר ידיעתו בגנבת התרפים יחשב כי לא היה מחפש חפוש מחפוש אלא לראות אם לקח דבר מה משלו, והערים לומר שגנבו לו תרפיו שיהיה לו סבה לחפש בכל המקומות, לזה הוכיחו מנין כנס לו צד הספק בו שהצרך לחפש וכו' והוא אומר כי מששת וגו':

(לז) מששת את כל וגו'. פרוש אפלו בלים שאין בהם מחוש תרפים כמו שתאמר בלים שהם קטנים מהתרפים או המשל שהיה מחפש

מי ניחיהו לאכלן ואם לא ידע אדם ועד עתה מי יציר על הדבר:

אכן פננת יעקב היא להיות פי דרך רועה גנב ותחפם לגנב באומר פי לא כל הצאן

לדו, מהם גלדו ומהם שפלו ולוקחים לעצמם, ומשפת הוכחה גדולה אומר יעקב רחלך ועיניך לא שפלו ויבון אין מקום לחשד שאכלתי וכו' שאם היה חפץ לאכל משלו היה לו מקום לומר לו כך וכן שפלו מהצאן, ומה היה הדבר לשמר חסידו מחשד ולא שפלה אחת מצאנו כדי שלא יחשדנו שאכלו, וטעם אומר ואילי צאנך התורה הוציאה גדי בלשון איל ללמד מכאן גדי בן יומו קרוי איל. ואולי יבון על פי מה שכתב הרמב"ם בהלכות גולה (פ"ב) "זול" הגולה טלה ונעשה איל וכו' הוי שני בידו וקנחו אף על פי שלא נתיאשו הבעלים ע"כ. לזה נתפנן לומר שאפלו בדרך שאין כולל להוציאו מידו כפי הדין לא עשה פרוש שלא גזל ממנו גדי וגדל אצלו ונעשה איל וכשהחזיר לו החזיר גדי ונמצא אכל מה שגדל ונעשה איל:

(לט) טרפה לא וגו'. קשה איך יצדק לומר בדבר שנטרף לשון הבאה. עוד למה כפל לומר אנכי אחטנה מידי תבקשנה אם הוא היה משלמה מה מקום לבקשה מידו: אכן פננת יעקב היא לומר בין דבר שהוא חייב בו כפי הדין בין דבר שהוא פטור לקח ממנו לבן, ודקדק לומר טרפה כנגד

מב אילולא פון אלהה דאבא אלהה דאברהם ונדחיל לה יצחק תה בסעדי ארי כען ריקן שלחמני ית עמלי ונת ליאות ידי גלי קדם יי ואוכח ברמשא:

(מב) לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַיִּצְחָק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת־עַנְיִי וְאֶת־יְגִיעַ כַּפֵּי רֵאָה אֱלֹהִים וַיּוֹכַח אִמְשׁ:

(מ) הֵייתִי בַיּוֹם אֲכַלְנִי חֶרֶב וְקָרַח פְּלִילָה וַתִּגְדַּר שְׁנָתִי מֵעֵינַי:

כ"י אֲכַלְנִי חֶרֶב • לְשׁוֹן אֵשׁ אוֹכְלָה • וְקָרַח • כְּמוֹ: (תהלים קמז) "מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ", תַּרְגוּמוֹ: 'גְּלִידָא' • שְׁנָתִי • לְשׁוֹן שְׁנָה •

כ"י וַיִּפְחַד יִצְחָק • לא רצה לומר: 'אלהי יצחק', שאין הקדוש ברוך הוא מיוחד שמו על הצדיקים בחייהם, ואף על פי שאמר לו בצאתו מבאר שבע: "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק", בשביל שכהו עיניו והרי הוא כמות, יעקב נתירא לומר "אלהי" ואמר: "ופחד יצחק". ויוכח • לשון תוכחה הוא, ולא לשון הוכחה הוא. • אור החיים

(מא) זֶה־לִּי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתֶךָ עַבְדְּתֶיךָ אַרְבַּע עָסְרֵי שָׁנִים בְּמִתְרִין בְּמִתְרֵי וְשֵׁת שָׁנִים בְּעֵנָף וְאֶשְׁוִיאתָ יַת אַגְרֵי עֶשֶׂר זְמַנִּין:

כ"י וַתַּחֲלֶף אֶת־מִשְׁכַּבְּתִּי • היית משנה תנאי שבינינו מנקודת לטווא, ומעקדים לברדים.

◆ שבת קודש ו' כסלו ◆

אֵעֲשֶׂה לְאֵלֹהֵי הַיּוֹם אוֹ לְבָנֶיהֶן אֲעֲבִיד לְאֵלֵי יוֹמָא דִּין אוֹ לְבָנֵיהֶן דִּילִידִין:

אֲשֶׁר יִלְדוּ:

כ"י מה־אֵעֲשֶׂה לְאֵלֹהֵי • איך תעלה על לבי להרע להן. • אור החיים

(מג) וַיַּעַן לְכֹן וַיֹּאמֶר אֶל־יַעֲקֹב הַבְּנוֹת בְּנֹתַי וְהַפְּנִים בְּנֵי וְהַצֵּאן צֵאנִי וְכָל אֲשֶׁר־אַתָּה רֵאָה לִי־הוּא וְלְבָנֹתַי מִהַ

אינו חפץ להכלים בניו ובנותיו ולא יעמד למשפט עמהם, והן הן רמאותיו לומר כי יוכיח שהקמת אתו אלא שאינו עושה לצד כבוד בניו ובנותיו: עוד רמז שאיך יצטדק בטענתו כשיאמר בלי ביתי הם אלו פשיטא שיותר ידע יעקב בסימני בלי לכן ממנו, והשעם כי הבנות בנותי והם בקיאים בסימני הפלים וכדומה יותר ממני להיותם תמיד משתמשים בהם: עוד ירצה להשיב על שמשש כל פליו כי לצד שהכל הוא מחשיבו כאלו שלו לצד שהבנות בנותיו וגו' והכל שלו הנה עושה כאדם העושה בשלו כי אלו הנה מחשיב אותו לאיש נקרי לא הנה עושה בן: ולבנותי וגו' לאלה וגו'. תבת לאלה אין לה משמעות. ואולי שחזור אל כל אשר אהה וראה, ושעור הפתוח הוא על זה הדרך ולבנותי פרוש ולצד בנותי מה אני יכול לעשות לאלה הנקסים גם לצד בניהם. או ירצה על זה הדרך ולבנותי מה אעשה מהרע והגם שהן היום חושבים עצמן לנקרים ועוקרים מהם שם בנותי, והוא אומר לאלה היום פרוש שהיום נקראים אצלי אלה לצד מעשיהן אף על פי כן בנותי הם: לבנותי אשר ילדו. הדקדק לומר אשר ילדו, שלא ליחס הבנים אחר אדם לזה אומר אשר ילדו לומר כי מה שקורא אותם בניהם לא

אור החיים על התורה - מהדורת ב"מ, אברמוביץ
בזכות אבי. והב' להיותו בעל הנכלת ומשיגים ושופט בצדק ומציל עשוק, והוא אומר לאלהי אברהם פרוש אלהי שפרסם אלהותו ונאמתתו אברהם והודיע בעולם נגראותיו אשר הוא הבורא הוא המשפיע ושופט בצדק, וזולת זה אם הנה לאכי אלהי אחר לא הנה מציל מידך כי כמה אלהות יש שלא יועילו לעובדיהם אין פאלהינו ברוך הוא: עוד יבון לומר על זה הדרך אלהי אבי כנגד זכות אבות ואחר כך הזכיר ב' מדות שהיו לו שעמדו לו שהם מדת החסד ומדת הדין כנגד מדת החסד אמר אלהי אברהם כאומר (מ"ה ז') חסד לאברהם, וכנגד מדת הדין אמר ופחד יצחק, ולזה לא אמר אלהי יצחק לרמוז על המדה שנתפונן לה, וזולת זה הנה אומר אלהי יצחק שהרי מצינו שה אמר לו (כ"ח י"ד) אלהי יצחק. וטעם שהזכיר ב' מדות אלו לומר כי הפליא חסדו עמו וגם עשה לו משפט עם לכן שהם ב' מדות וזולת אהד מהם לא הנה מגיעו הטוב ליעקב: את עניי וגו'. פרוש שאם לא הנה לו העני הגם שהנה האמת אתו הנה ה' מאריך אפו ולתת לו שכרו לעולם העליון, ולצד עניו קדם לו ה' (דברים כ"ד ט"ו) ביומו תמן שכרו ונתן לו יגיע פפו: (מג) וצען לכן וגו'. אומר וצען תשובה לאומר שים פה נגד וגו' ויוכיח, לזה ענה כי

זאב, ודקדק לומר לא הבאתי כנגד דריסת ארי, וכמו כן תמצא בלשון חכמים במסכת מציעא (צ"ג.) וזה לשונם תנו רבנן שומר שהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס זאב וטרף ע"כ, אמרו לשון טרפה בזאב כי טורף ובזרם לצד שמפחד מה שאין פן הארי שבמקום שמוצאה דורסה שם ואוכלה ומניח שם עור ופרש, וכמו כן רמז יעקב שני ענינים באומר טרפה כנגד זאב, לא הבאתי כנגד ארי שמניח עור ופרש שמניח בדרסה, ואמר אנכי אחטנה כנגד גדר שהוא חיב בו שהוא טרפת זאב כגון זאב אהד שאינו אנס וחיב שומר שקר, (ב"מ ע"ב) ואמר מדי תבוקשנה כנגד גדר ב' שהוא דריסת ארי שאין חיוב על יעקב לשלם שהוא אנס ופטור אלא שהרשע הנה מתאלם עליו ומבקש גם את זאת מיעקב, וכפי זה נזקקה רוח הקודש בדברי רש"י ז"ל שכתב וז"ל טרפה וכו' על ידי ארי וזאב ע"כ, ויבון לדרבנו ונכון ואומר גנבתי יום וגו' נתפונן גם כן בענין נוקי בני אדם שהנה משלם בין מה שהוא חיב השומר שקר בין מה שאינו חיב, והוא אומר גנבתי יום וגנבתי לילה פרוש גנבתי הגנבה לי היתה מנצת גם בצד הפטור: (מב) לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי וגו'. טעם שלא הספיק לומר אלהי אבי אברהם, נתפונן לומר ב' ענינים, אהד להיותו אלהי אבי עמד לי והצילני מידך

(מד) וְעִתָּהּ לָכֶּה נִכְרַתָּה בְּרִית אֲנִי וְאַתָּה וְהָיָה לְעַד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:

כש"י ◀ וְהָיָה לְעַד • הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מד וְיָעֵז אֶתָּא נְגוּר קָנִים אֲנָא וְאַתָּ וַיְחִי לְסִהִיד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:

(נא) וַיֹּאמֶר לָבֹן לְיַעֲקֹב הִנֵּה הַגִּל הַזֶּה וְהִנֵּה הַמִּצְבָּה אֲשֶׁר יָרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:

כש"י ◀ יָרִיתִי • כְּמוֹ: "יָרָה בַּיָּם", כִּזְהוּ שֶׁהוּא יָרָה הַחַיִּץ.

(מה) וַיִּקַּח יַעֲקֹב אֶבֶן וַיְרִימָהּ מִצְבָּה:

(מו) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאָחִיו לְקָטְו אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיַּעֲשׂוּ-גִל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל-הַגִּל:

כש"י ◀ לְאָחִיו • הֵם בְּנֵי שְׁהִיו לוֹ אַחִים, נִגְשִׁים אֵלָיו לְצָרָה וּלְמַלְחָמָה (ב"ד).

מה וַיִּסִּיב יַעֲקֹב אֶבֶן וַיִּקְפֶּה קָמָא:

מו וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאָחוּהִי לְקוּטְו אֲבָנִים וַיִּסִּיבוּ אֲבָנִים וַעֲבָדוּ דְגוּרָא וְאָכְלוּ תַמְן עַל דְּגוּרָא:

(נב) עַד הַגִּל הַזֶּה וְעַד הַמִּצְבָּה אִם-אֲנִי לֹא-אֶעֱבֹר אֲלֶיךָ אֶת-הַגִּל הַזֶּה וְאִם-אַתָּה לֹא-תַעֲבֹר אֵלָי אֶת-הַגִּל הַזֶּה וְאַתָּה-הַמִּצְבָּה הַזֹּאת לְרַעָה:

נד סְהִיד דְּגוּרָא הָדִין וְסִהֲדָא קָמָא אִם אֲנָא לֹא אֶעֱבֹר לְתַמְן יַת דְּגוּרָא הָדִין וְאִם אַתָּ לֹא תַעֲבֹר לְתַמְן יַת דְּגוּרָא הָדִין וְיַת קָמָתָא הָדָא לְבִישׁוּ:

כש"י ◀ אִם-אֲנִי • הָרִי 'אִם' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'אֲשֶׁר', כְּמוֹ: (לעיל כד) "עַד אִם דְּבַרְתִּי דְּבָרִי" • לְרַעָה • (ב"ד) לְרַעָה אִי אַתָּה עוֹבֵר, אֲבָל אַתָּה עוֹבֵר לְפָרְקִמְטָא.

(מז) וַיִּקְרָא-לוֹ לָבֹן יָגֵר שְׁהוּדַתָּא וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִלְעָד:

כש"י ◀ יָגֵר שְׁהוּדַתָּא • תַרְגוּמוֹ שֶׁל גִלְעָד.

מז וַיִּקְרָא לָהּ לָבֹן יָגֵר שְׁהוּדַתָּא וַיַּעֲקֹב קָרָא לָהּ גִלְעָד:

(נג) אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר יִשְׁפְטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָחַד אֲבִיו יִצְחָק:

נד אֱלֹהֵה דְאַבְרָהָם וְאֱלֹהֵה דְנַחֲוֹר יְדוֹנְנוּ בֵּינָא אֱלֹהֵה דְאַבְרָהָא וְקַיִים יַעֲקֹב בְּדַחֲלִיל לָהּ אַבְרָהָא יִצְחָק:

כש"י ◀ אֱלֹהֵי אֲבֹתָם • קִדְשׁ (ב"ד) • וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר • חוּל • אֱלֹהֵי אֲבֹתָם • חוּל.

(מח) וַיֹּאמֶר לָבֹן הַגִּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ הַיּוֹם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ גִלְעָד:

כש"י ◀ (עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ) גִלְעָד • גִל עַד.

מח וַאֲמַר לָבֹן דְּגוּרָא הָדִין סְהִיד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ יוֹמָא דִּין עַל כֵּן קָרָא שְׁמָה גִלְעָד:

(נד) וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא לְאָחִיו לְאָכַל-לֶחֶם וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם וַיְלִינּוּ בְּהָר:

נד וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּטוּרָא וַיִּקְרָא לְאָחוּהִי לְמִיכַל לְחֶמָא וְאָכְלוּ לְחֶמָא וּבִיתּוֹ בְּטוּרָא:

כש"י ◀ וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח • שְׁחַט בְּהֵמוֹת לְמִשְׁתָּה • לְאָחִיו • לְאוֹהֲבָיו שְׁעַם לָבֹן • לְאָכַל-לֶחֶם • כֵּל דְּבַר מֵאֲכַל קְרוּי לֶחֶם, כְּמוֹ: (דניאל ה) "עֲבַד לֶחֶם רַב", (יִרְמִיָּה יא) "נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ" •

(מט) וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר יִצְחָק הָיָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ כִּי נִסְתַּר אִישׁ מֵרַעְהוּ:

מט וְסִכּוּתָא דִּי אָמַר יִצְחָק מִימְרָא דִּי בֵּינִי וּבֵינֶיךָ אֲרִי נִתְפְּסִי גְבַר מִחֲבָרָה:

כש"י ◀ וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר אָמַר וגו' • וְהַמִּצְפָּה אֲשֶׁר בְּהַר גִּלְעָד, וְכִמוֹ שְׁכַתוֹב: (שופטים יא) "וַיַּעֲבֹר אֶת-מִצְפֵּה גִלְעָד". וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָה מִצְפָּה? לְפִי שְׁאִמֹר כָּל אֶחָד מֵהֵם לְחֲבָרִי: "יִצְחָק ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ" אִם תַּעֲבֹר אֶת הַבְּרִית • כִּי נִסְתַּר • וְלֹא נִרְאָה אִישׁ אֶת רַעְהוּ.

(נ) אִם-תִּתְעַנֶּה אֶת-בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל-בְּנֹתַי אִין אִישׁ עִמָּנוּ רְאָה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:

נ אִם תִּתְעַנֶּה יַת בְּנֹתַי וְאִם תִּסַּב נָשִׁין עַל בְּנֹתַי לִית אֲנִשׁ עִמָּנָא חַזִּי מִמְרָא דִּי סְהִיד בֵּינִי וּבֵינֶיךָ:

לב (א) וַיִּשְׁבֹּם לָבֹן בְּצַקָּר וַיִּנְשָׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרַךְ אֶתְהֶם וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב לָבֹן לְמִקְמוֹ:

(ב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדִרְבּוֹ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים:

כש"י ◀ וַיִּפְגְּעוּ-בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים • מַלְאֲכִים שֶׁל אֲרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ לְקַרְאָתוֹ לְלוּתוֹ לְאֲרֶץ.

כש"י ◀ בְּנֹתַי בְּנֹתַי • ב' פְּעַמִּים, אַף בְּלָהָה וְזִלְפָּה בְּנוֹתָיו הָיוּ מִפְּלִגְשׁ • אִם-תִּתְעַנֶּה אֶת-בְּנֹתַי • לְמַנַּע מֵהֵם עוֹנֵת תִּשְׁמִישׁ (יזכא עז).

סד שיעור יומי לשבת קודש ו' כסלו ושנים מקרא ואחד תרגום - לב - פרשת ויצא

(ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאִשְׁרָר רְאָם
מִשְׁרִיתָא מִן קָדָם יְיָ דִּין
וַיִּקְרָא שְׂמָא דְתַרְגָּא הַהוּא
מִתְנַיִם: פ פ פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כה עמ' 150)

מְלָאכִים שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ לְקִרְאָתוֹ, לְלוּוֹתוֹ לְאֶרֶץ
(רש"י לב, ב)

יש לשאל, הרי מלאכי ארץ ישראל אינם יוצאים לחוץ לארץ, כפי שכתב רש"י בתחלת פרשתנו. ויש לומר, דהנה שם יצא יעקב מארץ ישראל, ולכן לא יצאו מלאכי ארץ ישראל ללוותו, כי מלאכים אלו אינם יוצאים מארץ ישראל. אבל כן חזר יעקב לארץ ישראל, ולכן היציאה מארץ ישראל ללוותו לארץ אינה בגדר יציאה לחוץ לארץ, כי מטרת היציאה היא לערף הכניסה לארץ.

רש"י • מתנאים • שתי מתנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו (ב"ר ותנחומא):

פפפ קמ"ח פסוקים חלק"י, מתנאים סימן

חסלת פרשת ויצא

הפטרה לפרשת ויצא נדפסה בעמ' קעב

ראשונה היתה הפגיעה בו אצלו ויאמר יעקב כאשר ראם בדרך זה מתנה אלהים אין אלה אנשים אלא מלאכים ויקרא שם המקום מתנאים פרוש ב' מתנות אחד של אנשיו שהיו עמו לערף מלחמה והב' של מלאכים בדמות אנשים כי באו לעזרת ה' לידידו יעקב בחיר ה': חסלת פרשת ויצא

אור החיים על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ
להיות פי שלח ה' מלאכים בדמות אנשים להדמות לפני עשו כאשר הוכיח סוף המעשה, לזה הקדים הודיע המעשה שממנו הרגיש יעקב היותם מלאכים, ואמר שלא בא המחנה בדרך האנשים שקדם יהיו נראים הלך וקרוב עד שיגיעו אצל הבאים אצלו אלא חכה ומיד צמחו לפניו, והוא אומר ויפגעו בו פרוש ראיה

מלא שבוע זאת וגו' הגם שהם דברי לבן: (ב) ויפגעו בו מלאכי וגו'. צריך לדעת פונת אומר ויפגעו בו. גם אומר ויאמר יעקב וגו' מה חדוש מודיע הפתוב שאמר יעקב פן. גם יעקב מה חדש בדבריו. גם אין ידוע פונת אומר מתנאים. ורבותינו ז"ל (ב"ר פ' ע"ד) דרשו יען שם דבריהם שהוא דרש. ופשט הפתוב הוא

אגרות קודש

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שרגא מלך שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, ותנוח דעתו כאשר הניח את דעתי בבשורה הטובה שנראו פירות בהתעמולה בין ילדי העולים, הן בהתנועה להרחקה מן הרע והן בהענין דועשה טוב, ללמדם תורת ישראל והדרכותי מתאים לגילם. וכיון שכותב שכן נראה בזה במחנם הט', כדאי הי' שיתיעצו ביניהם ויעריכו תכנית עכ"פ בשביל השבועות הקרובים, וכמ"ש ותשועה ברוב יועץ וידונו ג"כ על האפשריות להקים שם בית ספר דתי במסגרת הרשת. אף שלכאורה כיון שכבר באמצע זמן הלימודים כמה קישויים בזה. ואולי אפשר לערוך כמין שיעורי ערב וכיו"ב, ואחכה לבשורות טובות.

בודאי מסרו האורחים דאה"ק ת"ו שביקרו כאן, פ"ש שמחה כבקשתי, ואחכה לבשו"ט משמחות גם מהם וכמו שנתדברתי עם האורחים, ומובן שזהו התלוי בהמוסדות ואנ"ש דאה"ק ת"ו, כיון שפשוט שבקשתי לכתוב לי בלי כחל ובלי שרק.

כיון שימי החנוכה וגם י"ט כסלו ממשמשים ובאים, יש מקום לדון בתכנית הנ"ל לנצל גם ימים אלו בהתעמולה.

בברכת הצלחה בכל האמור.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ויצא

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

<p>יום ראשון - ל' מרחשון מפרק קמה עד סוף פרק קנ</p>	<p>יום רביעי - ג' כסלו מפרק יח עד סוף פרק כב</p>
<p>יום שני - א' כסלו מפרק א עד סוף פרק ט</p>	<p>יום חמישי - ד' כסלו מפרק כג עד סוף פרק כח</p>
<p>יום שלישי - ב' כסלו מפרק י עד סוף פרק יז</p>	<p>יום שישי - ה' כסלו מפרק כט עד סוף פרק לד</p>
<p>שבת קודש - ו' כסלו מפרק לה עד סוף פרק לח</p>	

יום ראשון ל' מרחשון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 308, אך ההפרש... עד עמ' 308, פקודי).

39 הכוונה של פירוש המילות, שאינה עושה את התפלה – פסולה, כיוון
40 שיש לו הכוונה הכללית, שהוא מתפלל לשם שמים, אלא שמחשב
41 מחשבות זרות, כלומר, מחשבות שלא מפירוש המילות – הרי
42 מחשבה זרה זו מתלבשת בדיבור ומורידה אותו למטה – מחשבות
43 זרות אלו אינן מאפשרות
44 לאותיות התפלה לעלות
45 למעלה, (אלא מפני
46 שפנתו לשמים, – הוא
47 הרי מתפלל להקדוש ברוך
48 הוא, אלא שמתערבות
49 מחשבות זרות בתפלתו,
50 לכך – לכן, יש לה תקון
51 פקל לחזר ולעלות, –
52 מהמקום שאליו נדחתה,
53 כשמתפלל בכונה אפילו
54 תפלה אחת מלקטת
55 מתפלות כל השנה, – ביום
56 אחד התפלל חלק אחד
57 מהתפלה בכונה, וביום שני
58 – חלק שני, וכו', הרי
59 כשמתאספות יחד, מכל
60 התפלות שבמשך שנה שלימה, תפלה אחת בכונה – עלות אז' כל
61 התפלות של כל השנה, כמו שכתוב ב'מקדש מלך פ' פקודי').
62 – על כל פנים, הרי, שתורה שלא בכונה, היא למעלה בפרט אחד,
63 מאשר תפלה שלא בכונה, שמתורה שלא בכונה נבראים מלאכים
64 בעולם ה'יצירה', ואילו תפלה שלא בכונה נדחית למטה. מצד שני,
65 כאשר ה'שלא בכונה' של תורה מבוסס על ענין שאינו מאפשר לה
66 לעלות למעלה (שזוהי פניה) – היא אז למטה מתפלה שלא בכונה,
67 שכן, בתפלה – כשהוא מתפלל, לאחר מכן, תפלה בכונה, כולל גם
68 תפלה אחת מלוקטת מתפלות שנה שלימה – עולה שוב התפלה
69 למעלה; ואילו בתורה הרי גם כשהוא חוזר עליה בכונה לשמה, אין
70 זה מועיל לתורה שלמד מתוך פניה – אלא עליו לעשות תשובה, ועד
71 שהוא עושה תשובה – התורה היא בגלות ב'קליפה' שממנה באה
72 הפניה. אלא, כיוון שכל יהודי הרי סוף כל סוף יעשה תשובה, שהרי
73 "לא ידח ממנו נדח" – לכן, "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא
74 לשמה" (כולל "שלא לשמה" של פניה), שכן, סוף כל סוף הרי יהיה
75 "בא לשמה", כשיעשה תשובה, כפי שמסביר רבנו הזקן בסוף פרק
76 ל"ט ב'תניא'.

1 אך ההפרש בין תורה – שלא בכונה, לתפלה שלא בכונה מוכן
2 מאליו, כי לימוד התורה – כשאומרים שהוא שלא בכונה, היינו
3 ש-הוא מבין ויודע מה שלומד, דבלאו הכי לא מיקרי לימוד
4 כלל, – בלי זה אין זה נקרא לימוד כלל, רק – לימוד שלא בכונה
5 הוא, שלומד סתם, בלא
6 כונה לשמה – הבא
7 מאהבת ה' שבלבו
8 בכחית גלוי, – שכן צריך
9 להיות לימוד התורה לשמה
10 – שמצד האהבה הגלויה
11 שבלבו להקדוש ברוך הוא –
12 הוא לימוד תורה, אך אצלו
13 אין הדבר כן, רק מאהבה
14 המסתרת המבעית, –
15 אהבה זו בלבד שוררת אצלו
16 בשעה שהוא לומד תורה,
17 אך חסרה בו אהבה שתהיה
18 גלויה בלבד, שאהבה זו
19 תביא אותו ללימוד את
20 התורה שהוא לומד, אך
21 אינו לומד שלא לשמה

קונטרס אחרון

אך ההפרש בין תורה לתפלה שלא בכונה מוכן מאליו כי לימוד התורה הוא מבין ויודע מה שלומד דבלא"ה לא מיקרי לימוד כלל רק שלומד סתם בלא כונה לשמה מאהבת ה' שבלבו בבחי' גלוי רק מאהבה המסותרת הטבעית אך אינו לומד שלא לשמה ממש להתנדל בו' דהא לא סליק לעילא מן שמשא כמ"ש בפ' ויחי דרכ"ג ע"ב והיינו משום שמחשבתו וכוננתו הן מתלבשות באותיות הדבור ואינן מניחות אותן לסלקא לעילא וה"נ בתפלה שלא בכונה שמחשב מו"ז (אלא מפני שכוננתו לשמים לכך יש לה תקון בקל לחזור ולעלות כשמתפלל בכונה אפי' תפלה אחת מלוקטת מתפלות כל השנה כמ"ש במק"מ פ' פקודי)

22 ממש – שהלימוד יהיה מצד פניה להתנדל – שיקראו לו "רב"
23 וכדומה, בו', דהא לא סליק לעילא מן שמשא, – סוג לימוד כזה
24 אינו עולה למעלה מהשמש, כמו שכתוב ב' – זוהר פ' פ' ויחי דף
25 רבנ עמוד ב, – שמה שהפסוק אומר: "מה יתרון לאדם בכל עמלו
26 שיעמול תחת השמש", אין הכוונה לעמל התורה ש"לעילא מן
27 שמשא", למעלה מן השמש. לאחר מכן הוא אומר שם, שאפילו
28 "עמלא דאורייתא" (עמל תורה), אם זה "בגין יקרא דילי" (בשביל
29 יוקרו וכבודו העצמי), הוא גם כן "תחת השמש", שכן, אין זה עולה
30 למעלה, והיינו משום שמשחשבתו וכוונתו – שהוא עושה זאת לשם
31 פניה של כבוד וכדומה, הן מתלבשות באותיות הדבור – בדברי
32 התורה שביטא בדיבורו, ואינן מניחות אותן לסלקא לעילא. –
33 לעלות למעלה – הפניה שבאה מצד הקליפה' עוצרת את אותיות
34 הדיבור של תורה מלעלות למעלה, והכי נמי – וכן גם כאן בתפלה
35 שלא בכונה, – דפיה"מ – אבל זה לא משווה אותה צלואת
36 פסילאה – כיון דיש אצלו כוננתו הכללית – לשמים. וזהו דממשיך
37 ומבאר³ – שמשחשב מחשבות זרות – שלא מפיה"מ – דמ"ז זו
38 מתלבשת בהדבור וממשיכו למקומה בו' למטה כו"ב – כלומר, בלי

2. קהלת א, ג. 3. הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מל' זוהר שם משמע שצריך להתפלל צלואת אחרא זכאה" ו"כד סלקא" מעלין עמה (כיון שיש תפלה נלקטת בו') התפלות שנדחו. ופי' המק"מ דכתב "הרב" שא"צ בתפלה זו כל הי"ח ברכות בכונה. וצע"ק (בכל אופן) הלי' במק"מ. וכדאי לברר להשוות הדפוסים דלכאורה יש טה"ד".

יום שני א' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 308, ומ"ש ב' פקודי... עד עמ' קנה, האצי'.

44 שתהיה משם המשכה למלא ענין החסר בעולם, ואילו בשעה
45 שהעליה היא ב"ז"א דעשיה" (וזאת על ידי תפלה בכוונה) שמשם
46 יכולה להימשך המשכה בעולם למלא את הבקשה בענינים החסרים
47 בעולם. וְהָא דְמִשְׁמַע – ומה שנראה לְכַאוּרָה כְּפִרְשֵׁת פְּקוּדֵי –

48 בזה, דְּנִים תְּפִלָּה פְּסוּלָה

49 – תפלה שלא בכוונה,

50 שמחשבות זרות מתערבות

51 בה, עוֹלָה עַד הֵיכַל

52 הָרֵאשׁוֹן שְׁמַמְנוּ נְדָחִית

53 לְמִשְׁחָה, וְהוּא בְּיַעֲרֵי

54 אֲנִפִּין דְּבְרִיאָה – ה' היכל

55 הראשון" הוא ב"ז"א

56 דבריאה. הרי, שאפילו

57 תפלה פסולה עולה

58 לכתחילה עד ז"א דבריאה?

59 – לֹא קֶשֶׁה מִיָּד; – לא

60 קשה כלל, שְׁהָרִי אֶפְלוּ כָּל

61 הַעֲוֹנוֹת מִמֶּשׁ קְלוֹת

62 וְחַמּוּרוֹת עוֹלוֹת לְשָׁם

63 אֶפְלוּ עַד הֵיכַל הַד', כְּמוֹ

64 שְׁכָתוּב – בזה, שם, דף

65 רנב עמוד א, אֶלָּא וְדָאֵי

66 שְׁאִין מְהוֹת הַעֲלוֹת

67 שְׁוֹת, וְאִין עֲרוּךְ וְדִמְיוֹן בִּינֵיהֶם – בין ה"עליות", אֶלָּא בְּשִׁתּוּף

68 הַשֵּׁם בְּלִבְדוּ, – שכולן נקראות בשם "עליה", וְדִי לְמַכְבִּין. – כלומר,

69 העליה של הענינים הטובים, היא עליה שהדבר מתעלה שם

70 במדרגה עליונה יותר בקדושה, ופועל מה שהוא צריך לפעול;

71 ואילו בעליה של עוונות – הדבר הפוך, היא פועלת שם – במדרגה

72 העליונה יותר שבקדושה – גפם. על דרך זה מה שאומרים שתפלה

73 פסולה עולה עד "היכל הראשון", אין זה ענין העליה שבתפלה

74 בכוונה. וְכִזְהָ יוֹכֵן גַּם בֵּין מַה שְׁכָתוּב שָׁם – בזה דף רמו,

75 שְׁכָתוּב הַב' [אולי צריך להיות: אֲזִדְמֵן חֲמִמְנָה]. ואולי צריך

76 להיות: קְמִין תְּלַבּוּשִׁים] מְמַנָּה עַל תְּלַבּוּשִׁים שְׁמֹלְבִישִׁים

77 הַנְּשָׂמָה מִמְעֵשֶׂה הַמְצוּת, – מובאות כאן גירסאות שונות שרבנו

78 הזקן מעתיק כאן מזהוהר: או "אזדמן הממונה", הממונה נמצא

79 במוזמן, או "קיימין הלבושין", עומדים שם הלבושים, הוספת כ"ק

80 רבינו: וואס אזדמן או קיימין איז בהיכל הב' – מדגיש זייער שייכות

81 צו היכל הב' – [אזדמן וקיימין הוא בהיכל הב' – מדגיש –

82 שייכותם להיכל הב'], אַף שְׁהֵן – מעשה המצוות ובמילא הלבושים

83 לנשמה הנעשים ממעשה המצוות, הן בְּגֵן עֲדֵן תְּתַחַתּוֹן דְּעֵשִׂיה,

84 כְּמוֹ שְׁכָתוּב שָׁם – בזה, דף רי. – כיצד, איפוא, אומרים

85 שבהיכל הב' שבעולם ה"בריאה" ישנו הממונה או הלבושים

86 שממעשה המצוות? אלא, כאמור לעיל, מהות העליה אינה דומה,

1 וּמַה שְׁכָתוּב ב' – זוהר פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי: – דף רמ"ה עמוד ב', הנוכר

2 לעיל, שתפלה שלא בכוונה נדחית "גו רְקִיעַ תְּתַאֲה", – לרקיע

3 התחתון, הרי על כל פנים התפלה עולה ב"רקיע תתאה", וְכ' – זוהר

4 פְּרִשְׁת וַיִּקְהַל – דף ר"א עמוד ב' הנוכר לעיל, מִשְׁמַע דְּרוּקָא אֵי

5 אֵיחִי מִלָּא בְּדָקָא יְאוּת

6 סְלִקוּן עֲמָה עַד אֲוִירָא

7 דְּרְקִיעַ דְּלַעֲלָא כו' – ¹

8 שדוקא אם זו מלה כדבעי ²

9 (אם התפלה היא בכוונה), ³

10 היא עולה איתה עד לאויר ⁴

11 הרקיע העליון, הרי, מתי ⁵

12 היא עולה לרקיע? – דוקא ⁶

13 כשזה "מלה כדקא יאות", ⁷

14 כשהיא בכוונה, כיצד זה ⁸

15 תואם, איפוא, למה שאומר ⁹

16 בפרשת פקודי, שגם ¹⁰

17 כשהתפלה היא שלא ¹¹

18 בכוונה היא עולה על כל ¹²

19 פנים ברקיע תתאה ¹³

20 (התחתון)? לֹא קֶשֶׁה מִיָּד; ¹⁴

21 – לא קשה כלל, דְּרְקִיעַ ¹⁵

22 תְּתַאֲה – התחתון, מֵאִינוֹן ¹⁶

23 רְקִיעִין דְּמִדְּבְרֵי גו עֲלָמָא

24 שְׁכָתוּב פְּקוּדֵי – מאותם רקיעים המנהיגים בעולם, הן דְּמִלְכוּת

25 דְּעֵשִׂיה, וְדְּפִרְשֵׁת וַיִּקְהַל – הרקיע אודותו מדובר בפרשת ויקהל

26 שבזה, הן ד' וְיַעֲרֵי אֲנִפִּין דְּעֵשִׂיה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב בְּעֵץ חַיִּים שְׁעַר

27 הַשְּׁמוֹת פְּרָק ג גְּבִי וְיַעֲרֵי אֲנִפִּין דְּעֵשִׂיה, עֵין שָׁם. – אפשר

28 ללמוד, שבשאלה היתה הסברא, שה"רקיע תתאה" שבזהר פרשת

29 פקודי הוא גם המקום והמדרגה של "רקיע דלעילא" אשר בזהר

30 פרשת ויקהל, שהרי גם "רקיע תתאה" הוא "לעילא מן שמשא",

31 למעלה מן השמש, ואילו בתירוץ הם שתי מדרגות נפרדות, בזהר

32 פרשת פקודי הוא "מלכות דעשיה" ובפרשת ויקהל הוא "ז"א

33 דעשיה", שם עולה התפלה כשהיא "כדקא יאות", כדבעי, ומשם –

34 למעלה יותר באלקות של עשר הספירות של "יצירה" ו"בריאה" –

35 כנוכר לעיל, אלא בעיקר הוא רוצה "להודיע" את הדיוק, שבאם אין

36 זה "כדקא יאות", כדבעי, אין היא עולה אף לא ב"ז"א דעשיה" –

37 כי אם ב"מלכות דעשיה". יכולים להסביר בזה, שבתפלה שלא

38 בכוונה, כשהתפלה נדחית ל"רקיע תתאה", אין זה ענין של עליה של

39 תפלה לפעול הפעולה שעל התפלה לפעול, שכן, כדי לפעול מילוי

40 הבקשות שבתפלה – צריך הרי להימשך מלמעלה מהעולם –

41 בעולם, לפעול רפואתו של חולה או ברכת השנה וכדומה, הרי

42 בשעה שהתפלה נדחית עד "מלכות דעשיה" – הרי זה המקום

43 והמדרגה שמהם מקבלים כל עניני העולם חיות, אי אפשר הרי

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אנשטאט [במקום] 'ממונה'". 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אנשטאט [במקום] 'ממונה על הלבושין'".

7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק דלכאורה יותר מזה איתא שם - דהלבוש איתעביד בהאי היכלא ע"י מעשה המצוה".

26 תפלה פסולה, היא גו רְקִיעַ כו'. – היא ברקיע תחתון, כנזכר לעיל,
 27 הרי שבפרט זה תפלה פסולה היא למעלה מתורה שלא לשמה
 28 ממש, אָבֵל תּוֹרָה סְתָם שְׂאִינָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה רַק מֵאֲהָבָה
 29 מְסֻתֶרֶת מְכַעֵית – להקדוש ברוך הוא, שיש בכל יהודי בטבע, שכן,
 30 גם כשהוא לומד תורה
 31 סתם, מפני שכך הרגילו
 32 אותו ללמוד תורה – הרי,
 33 אבל, בפנימיות יש בזה
 34 האהבה המסותרת שבטבע
 35 כל אחד מישראל להקדוש
 36 ברוך הוא, לֹא נִרְעָא –
 37 אינה גרועה, מִהֶבֶל פִּיהוּן
 38 שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין,
 39 – ילדי ה"חרר" שלומדים
 40 תורה, דְּפָלִיק לְעִילָא, –
 41 שעולה למעלה, מִפְּנֵי
 42 שְׁהוּא הֶבֶל שְׂאִין בּוֹ חֲטָא, וְסָלִיק לְעִילָא – הבל הפה של
 43 תינוקות של בית רבן עולה למעלה, אָף אִם הוּא שְׁלֵא לְשִׁמָּה
 44 מְמַשׁ, – כי אם, מִיִּרְאַת הַרְצוּעָה שֶׁבִּיד הַסּוֹפֵר, – ה"מלמד", הרי,
 45 שלימודם, במקרה זה, הוא רק מפני פחד הרצועה – ואף על פי כן
 46 זה עולה למעלה, כיוון שאין בזה שום חטא, כך גם כשלימוד התורה
 47 הוא סתם – לא שלא בכוונה, הרי שאין בלימוד זה שום חטא (שלא
 48 כפי שהדבר בלימוד תורה שלא לשמה, לשם פניה), ולכן זה עולה
 49 למעלה, וְעִין שָׁם – בוורה, דָּף רִנָּה עֲמוּד ב, שְׁהַמְלָאכִים הֵם
 50 מַעֲלִים הֶהָבֵל שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין עַד הָאֲצִילוֹת:

ליקוטי אמרים

פסולה עדיפא מתורה שלא לשמה ממש שהיא תחת
 השמש והתפלה היא גו רקיע כו'. אבל תורה סתם
 שאינה שלא לשמה רק מאהבה מסותרת טבעי לא
 גרעא מהבל פיהן של תינוקות של בית רבן דסליק
 לעילא מפני שהוא הבל שאין בו חטא וסליק לעילא
 אף אם הוא שלא לשמה ממש מיראת הרצועה שביד
 הסופר וע"ש דרנ"ה ע"ב שהמלאכים הם מעלים ההבל
 של תינוקות שב"ר עד האצי':

1 ובמילא מובן, שמבלי הבט על כך שהמקום והמדריגה למצוות
 2 המעשיות הוא בגן עדן התחתון של עולם ה"עשיה" – אין בכך
 3 סתירה למה שאומרים שהנשמה עולה בהיכל הב' של עולם
 4 ה"בריאה" ואשר משם באים הלבושים לנשמות ממעשה המצוות –
 5 שכן, "מהות" העליה אינה
 6 דומה, מה שאומרים
 7 שהעליה היא עד עולם
 8 ה"בריאה" על ענין שיש לו
 9 שייכות למעשה המצוות –
 10 אין זו העליה הנעשית
 11 ממעשה המצוות עצמן בגן
 12 עדן התחתון של עולם
 13 ה"עשיה", ולכן, למרות
 14 שהמדריגה ממעשה
 15 המצוות עצמן היא בגן עדן
 16 התחתון של עולם ה"עשיה",
 17 אין זה וסותר למה שהנשמות יכולות לעלות בעולם ה"בריאה" ואשר
 18 משם באים הלבושים ממעשה המצוות, שכן עליה זו איננה עליה
 19 ממש כפי העליה שממעשה המצוות עצמן. וְהֵנָּה, תְּפִלָּה פְּסוּלָה
 20 – תפלה עם מחשבות זרות, עֲדִיפָא – עדיפה, מִתּוֹרָה שְׁלֵא לְשִׁמָּה
 21 מְמַשׁ, – מאשר תורה מתוך פניה של כבוד וכדומה, שְׁהִיא – תורה
 22 שלא לשמה ממש, היא תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ – כלומר, שאין היא עולה
 23 כלל למעלה, כנזכר לעיל מהזוהר שתורה היא "לעילא מן שמשא",
 24 למעלה מן השמש, אך כשהוא "עביד בגין יקרי", כשהוא לומד
 25 מתוך פניה של כבוד וכדומה, היא "תחת השמש", וְהַתְּפִלָּה – גם

יום שלישי ב' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנה, להבין מ"ש בפע"ח... עד עמ' 310, דו"א כו'.

69 שם מ"ה" הוא הכוח המברר אותם ושם "ס"ג" הוא השורש הראשון תהו.
 70 הרי בשעה שמבררים בירורים משם "בין" על ידי שם "מ"ה" המברר אותם –
 71 נמשך משם "ס"ג" אור נעלה ביותר של תהו המתלבש בכלים רחבים של תיקון.
 72 בירור הניצוצות הוא על פי רוב על ידי מצוות מעשיות, שעושים בדברים
 73 גשמיים שחיותם היא מקליפת "נוגה", ובהם ישנם הניצוצות דתהו. ועל ידי
 74 שמקיימים מצוה עם הדברים הגשמיים – מבררים את הניצוצות.
 75 אך, ישנו גם "בירור הניצוצין" הנעשה על ידי תורה, וגם "בירור הניצוצין"
 76 הנעשה על ידי תפלה.
 77 בסימן זה של "קונטרס אחרון" יסביר רבנו הזקן את הנאמר ב"פרי עץ חיים",
 78 שבזמנו אלה, עיקר בירור הניצוצות הוא על ידי תפלה, שכן, בתפלה שעל
 79 יהודי לפעול המשכת אור מ"אין סוף" שיהיה ביכולתו לשנות נבראים מהמצב
 80 בו הם נמצאים, שהחולה יתרפא על ידי בקשת "רפאינו", ושירדו גשמים
 81 ויצמיחו צמחים – על ידי בקשת "ברכת השנים"; הרי דוקא אור שהוא "אין
 82 סוף" יש בכוחו לפעול שינוי בעולם.
 83 וכדי להמשיך אור זה של "אין סוף" – נדרשת "אתערותא דלתתא" (התערורות
 84 מלמטה) ו"העלאת מין" של "בכל מאדך", שהיא באדם ענין של "מאד" ובלי
 85 גבול, הרי זה "העלאת מין" להמשיך האור הבלתי גבול של "אין סוף".
 86 רבנו הזקן יסביר, איך נעשה דבר זה על ידי בירור הניצוצות של תפלה.

51 ידוע מה שכתוב בקבלה, ענין "שבירת הכלים דתהו", שמה שאומר במדרש
 52 שהקדוש ברוך הוא "הי' בונה עולמות ומחריבן וכו'" – מפרשים בקבלה,
 53 שהכוונה היא לעולמות רוחניים, ספירות עליונות, שבהם היה בתחילה אופן
 54 אחד, ובאותו אופן היה "שבירת הכלים". והיה זה ב"עולם התהו", ולאחר מכן
 55 היה בנין עולם התיקון. ומסבירים, שה"שבירה" היתה מפני שהיו "אורות
 56 מרובים" ו"כלים מועטים";
 57 ספירות מורכבות מ"אור" ו"כלי". הרי בספירות של תהו היה אור מרובה (אור
 58 גדול), והכלים היו מועטים (כלים קטנים). לפי ערך האור, ולא היו יכולים
 59 להכיל את האור בתוכם, שהאור יהיה בהם בהתלבשות של אור בכלי, הרי
 60 כיוון שהכלי לא היה יכול לקלוט את האור – נסתלק האור מן הכלי, ונתהווה
 61 "שבירה" בכלי.
 62 מפאת השבירה, נפלו ניצוצות קדושה – ב"קליפה", והם נמצאים בעולמות
 63 בריאה-יצירה-עשיה בכלל ובדברים הגשמיים בפרט, ועבודתם של בני
 64 ישראל היא לברר את הניצוצות מהקליפות ולהעלותם לקדושה, לשורשם
 65 הנעלה בעולם התהו. שזמה ממשיכים אור עליון ביותר מהשורש ומקור של
 66 תהו, ולמעלה מזה עד "אין סוף".
 67 בשמות הקדושים ישנם שמות הקשורים בענין בירור ניצוצות הקדושה, והם
 68 השמות "מ"ה", "בין" ו"ס"ג". השם "בין" הוא מקור ניצוצות הקדושה שנפלה

1 לְהִבִּין מַה שֶּׁתּוֹב בְּפִי עַץ חַיִּים, דְּכֹזֵן הָיָה? - בדורות
2 האחרונים, עֵקֶר הַבְּרִיר - הוא, עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה דְּוָקָא³, - בירור
3 הניצוצות דתהו שנפלו בקליפת "נוגה" מצד "שבירת הכלים"
4 שהיתה בתהו, שבני ישראל (נשמות בגופים) מבררים אותם

5 מה'קליפה' ומעלים אותם
6 לשורשם הנעלה שבתהו,
7 דבר הנעשה גם על ידי קיום
8 מצוות מעשיות שעושים
9 בדברים גשמיים שחיותם
10 היא מקליפת "נוגה", וגם על
11 ידי לימוד התורה
12 שנתלבשה בדברים גשמיים,
13 ויהודי לומד אותה בפיו
14 ובשפתיו הגשמיים, וגם על
15 ידי תפלה שהיא עבודה
16 רוחנית שהנפש האלקית
17 "פועלת" על הנפש הבהמית
18 (שחיותה היא מקליפת
19 "נוגה"), שתתברר ותגיע
20 לאהבת השם יתברך -

אֲנִפִּין" שְׁבִאֲצִילוֹת; - "ז"א", ששת המדות, הן הרי "פרצוף" שלם
שיש בו עשר ספירות, הרי שב"גה"י" (חיצוניות ה"ז"א") שהן "לבר
מגופא"⁵ (מחוץ לגוף "פרצוף" ז"א) - נמשך בהן "אור אין סוף" על
ידי שמקיימים מצוות במעשה בכוח העשייה של האדם, שהוא הרי
החיצוניות שבאדם (הרי
עיקר ההמשכה שממשיכים
"אור אין סוף" - על ידי
תורה ומצוות - הוא
ב"אצילות", רק
שְׁמַתְלָבְשִׁים בְּבְרִיאָה
יְצִירָה־עֲשִׂיהָ, בְּתוֹרָה
וּמְצוֹת הַגְּשָׁמִיִּים שֶׁפְּעוֹלָם
הָיָה. - מהמשכת המוחין
הנמשך ב"אצילות" - נעשה
התלבשות בתורה שבעולם
הזה, ומההמשכה
שבחיצוניות הכלים של "ז"א
דאצילות" - נעשה
התלבשות במצוות שבעולם
הזה - הרי זה פועל רק
בגשמיות של התורה והמצוות - אך לא בגשמיות העולם. אָכֵל
הַתְּפִלָּה הִיא הַמְּשַׁכֵּת אוֹר־אֵין־סוֹף בְּרוֹךְ־הוּא לְבְרִיאָה־יְצִירָה
עֲשִׂיהָ דְּוָקָא, לֹא בְּדַרְךְ הַתְּלַבְּשוֹת בְּלִבָּהּ, - שהאור מתלבש
בדבר אחר ואותו דבר נמשך בעולם הזה, כפי שהדבר בתורה, רק
הָאוֹר - של "אין סוף" מְשִׁשׁ, - פועל בעולם הזה, לְשִׁנוֹת הַנְּבְרָאִים
מְכַמּוֹת שֶׁהֵם, שִׁיתְרַפָּא הַחוֹלָה, - על ידי בקשת "רפאינו"
שבתפלה, וְיִרְד הַנְּשָׁם מִשְׁמַיִם לְאָרֶץ וְיִוְלְדָהּ וְיִצְמִיחָהּ. - על
ידי ההמשכה של "ברכת השנים", הרי שהאור פועל שינוי בנבראים
הגשמיים. מַה שְׂאֵין בֵּין תּוֹרָה וּמְצוֹת, שְׂאֵין שְׁנַיִם בְּקִלְפָה
הַתְּפִלָּין - שעליהם נכתבו פרשיות התפילין, עַל יְדֵי הַנְּחָתָן - של
התפילין, בְּרֹאשׁ וּבְחֻדָּע. - על ידי הנחת התפילין על הראש, לא
מתהווה שינוי בקלף התפילין מצד המשכת המוחין ושיעבוד המוח
הנמשך על ידי התפילין שבראש, ועל ידי הנחת התפילין על היד לא
מתהווה שינוי בקלף התפילין על ידי ההמשכה של תפילין של יד
והשפעתה לשעבד הלב. וְגַם בְּמְצוֹת שֶׁעֲשִׂיתָן הוּא גַּמְר מְצוֹתָן
- שלא כפי שהדבר בתפילין, שבתחילה ישנן התפילין ולאחר מכן
מניחין אותן על הראש ועל הזרוע, אלא אפילו המצוות שעשייתן

אומר ב"פרי עץ חיים", שבזמן הזה, עיקר בירור ניצוצות תהו, הוא
על ידי ענין התפלה דוקא, אָף שֶׁתְּלַמּוּד תּוֹרָה לְמַעַלָה מִהַתְּפִלָּה.
- שהרי "ותלמוד תורה כנגד כולן", למעלה גם מ"עיון תפלה",
מדוע, אפוא, עיקר הבירור הוא על ידי תפלה דוקא? - הָעֲנִינָן הוּא,
שְׁעַל יְדֵי תּוֹרָה וּמְצוֹת מוֹסִיפִין אוֹר בְּאֲצִילוֹת כו', - הרי ישנה
ההמשכה שב"סוד שורש", כמה שקבע הקדוש ברוך הוא שיומשך
גילוי "אור אין סוף" ואלקות בעולמות, וישנה ההמשכה ש"בסוד
תוספת", מה שעל ידי עבודה ממשיכים הוספה בזה, וה'תוספת" -
"מרובה על העיקר", למעלה מעלה מכפי שזה נמשך "בסוד שורש".
הרי שעל ידי תורה ומצוות ממשיכים "בסוד תוספות", הוספה באור
של עולם ה"אצילות", פְּרוּשׁ - ממשיכים אוֹר־אֵין־סוֹף בְּרוֹךְ־הוּא
בְּכֻלָּם - וספירות דְּאֲצִילוֹת; עַל יְדֵי תְלַמּוּד תּוֹרָה - ממשיכים
"אור אין סוף" בְּפְנִימִיּוֹת, דְּהֵינּוּ הַמְּשַׁכֵּת הַמּוֹחִין; - שכשם
שלימוד התורה הוא הרי במוחין והשגה (של האדם הלומד), כך
הוא פועל למעלה המשכת מוחין בספירות (ומוחין הם הרי פנימיות
הספירות), וּבְקִיּוֹם הַמְּצוֹת - ממשיכים "אור אין סוף" בְּחִיצוֹנִית
הַכְּלָיִם, שֶׁהֵם בְּחִינּוֹת: נְצַח־הוֹרֵד־סוֹד, שְׁבִי סְפִירוֹת 'זְעִיר

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיי"ש ש"א פ"ז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה משנ"ת לקמן הטעם הוא לאו דוקא בזמה"ז. ומש"כ (קסב, ב) "משא"כ בדורות הראשונים" - היינו שאז נכתב כרגע, אבל ג"כ ע"י ק"ש כו' ופסד"ו - (אבל לא מזכיר תפלה - שרק היא משנה ומרפא החולה וכו') ולא תומ"צ. ואולי גם כאן הפי' כן (דלא כרגע) ובפיע"ח שם שקודם חורבן ביהמ"ק "היו זו"ן פ"ב כו' ולא היו צריכין אל תפלתנו כו' כי מעולם לא היו מסתלקין המוחין מהם" - שעפ"ז מובן שכשהסתלקות גדלה יותר (- בזמה"ז) מוכרחת התפלה יותר. ועיי"ג"כ אנה"ק ספ"ה וס"ט בנוגע לצדקה לגבי תורה - ומהאי טעמא מובן ג"כ בתפלה לגבי תורה. וא"ת הרי תפלה (בקשת ריפוי החולה כו') היא מ"ע מה"ת גם בדורות הראשונים - ול"ק כי זהו ענין בפ"ע, ואינו שייך לנדו"ד: איך הוא בירור הניצוצות שהיא תכלית ירידת הנשמה כו'. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בתחלת קו"א (ד"ה הא' והב') - דמ"ן דנוקבא ה"ו מצוות מעשיות דוקא (ותפלה היינו ע"י אותיות הדבור דעקימת שפתיו היו מעשה) - ואולי הבי' דשם - כשצ"ל החזרת פכ"פ כו' משא"כ כאן (בזמה"ז) כשצריך להמשיך למטה מטה כו' שהעיקר ההמשכה מלמע' מעלה ומאד העליון - העיקר בכל מאדך, כוונת התפלה (ביחד עם הניצוצות דעשי' - כדלקמן קסב, בהנ"ל). ועיין מאמר הצ"צ שבסו"ס תו"א (קה"ת) ספ"ב". 4. פאה פרק א' מ"א. 5. תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו"). 6. ע"פ לשון הכתוב - ישע"י נה, י. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מקדים ראש לזרוע - בתשי"י רק ביד (מדות) ולא בראש (מוחין), ואולי "ל הטעם, כי הנחת תשי"י בענינו - היא ממוצע בין הנחתן "בראש" (שאינן בה עשי' כלל בעת ההנחה) ל"מצוות שעשייתן הוא גמר מצוותן", כי בהנחת תשי"י צ"ל וקשרתם."

הוא הרי מוגבל, ואפילו הבלי-גבול שלו הוא גם כן גבול, בכל זאת מספיק הדבר – פְּדִי לְעוֹרֵר בְּחִינַת אֵינְסוֹף, – ובלי גבול. בלי גבול שלמעלה – בלי גבול אמיתי, שהרי על ה"העלאת מין" להיות מעין בחינת ואופן האור שעליה להמשיך, ובשעה שזה בבחינה של בלי גבול באדם – הרי זו

ה"העלאת מין" להמשיך
 ה"בלי גבול שלמעלה" – אין סוף, והיינו על ידי גבורות ד-שם "סג", שְׁהֵן הֵן הֶרֶפֶח – 288 ניצוצין בו.
 – האהבה וה"רצוא" של "בכל מאדך" בעבודת התפלה שלו, נעשות באדם על ידי ההמשכה מגבורות של שם "סג", השם שהוא מקור לרפ"ח ניצוצות התהו, הבאים מכלים דתהו, ספירות דתהו היו ב"רצוא" בלי הגבלה, כך גם ה"רצוא" והאהבה של הנשמה הוא בבחינת "בכל מאדך", בלי הגבלה. וְלִכְּן נִקְרְאוּ הַתְּפִלָּה "תְּנִי שְׁעָה", היא – "שעה" היא מְלֻכּוֹת הַיּוֹרֶדֶת בְּבְרִיאַת הַיְצִירָה עֲשִׂיָּה, – הפירוש הפשוט של "חיי שעה" הוא, שתפלה היא בקשה על עניני העולם הנתונים תחת גדר הזמן: בקשה לרפואה, שלום ומזונות, כפי שרש"י מפרש. כאן מפרש רבנו הזקן כפי שהדבר הוא בשורש, בספירות העליונות, ספירת ה"מלכות" היא הרי מקור הזמן, שכן, ב"מלכות" ישנו הענין של "מלך מלך ימלוך", "מְלֻךְ" בהוה, "מְלֻךְ" בעבר ו"ימלוך" בעתיד, ובמיוחד כפי ש"מלכות" יורדת להחיות עולמות בריאה יצירה עשיה, הרי זו חיות העולמות שיש בהם ענין הזמן. הרי כיוון שעל ידי תפלה ממשיכים המשכה בבריאה יצירה עשיה, וזאת על ידי ספירת ה"מלכות", מקור בריאה יצירה עשיה – לכן נקראת תפלה "חיי שעה", וְתוֹרָה – נקראת "תְּנִי עוֹלָם"²⁰, – שבספירות, "עולם" הוא "זְעִיר אֲנִפִּין"¹⁰, כִּי רַמ"ח פְּקוּדֵינָּה – 248 מצוות העשה של תורה, הֵן מִתְחַלְקִין בִּי בָּלִים דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת ד'זְעִיר אֲנִפִּין" בו. – ו"ז"א" היא הרי ספירות שב"אצילות", וב"תורה אור" סוף פרשת תרומה כתוב שז"א היא סוף עולמות האין-סוף, למעלה לגמרי מבריאה יצירה עשיה.

היא השלמתה של המצוה (כמו למשל כתיבת ספר תורה, או הקמת סוכה (בהתאם לדיעות שעשיית הסוכה עצמה יש בה משום מצוה)⁸) – כאן יש כבר שינוי בדבר עצמו כשהמצוה נעשית – אך, הרי הַשְּׁנוּי – שמתהווה בדבר, הוא עַל יְדֵי אָדָם, וְלֹא בְּיַד שָׁמַיִם כְּבַתְּפִלָּה, – שהתפלה פועלת שינוי בעולם, בחולה שיתרפא

וכו, שְׁהַתְּפִלָּה הִיא הַמְּשַׁכֵּת הַחַיּוֹת מֵאֵינְסוֹף שֶׁהוּא לְבָדוּ בַל יָבוֹל; – ובכוחו לשנות ממצב אחד בעולם הזה למצב אחר, ממצב של חולה למצב של ריפוי החולה, ושירד גשם כדי שהארץ תצמיח וְהִלְבֵּךְ, – ולכן פְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶז־אֵינְסוֹף בְּרוּךְ־הוּא לְמַטָּה, – בעולם הזה אֵי אֶפְשֶׁר לִי הַעֲלֹאת "מִן נִקְבִּין" מִלְמַטָּה דוֹקָא. – שהאדם שלמטה מעלה "מין" ועושה "אתערותא דלתתא" (התערורות מלמטה) בעבודתו בתפלה להמשיך "אור אין סוף" למטה, וכפי שיסביר רבנו הזקן מיד להלן, שזו עבודה בבחינת בלי גבול של האדם, שהיא בלי להמשיך הבלי-גבול שלמעלה ובמה מתבטא ה"העלאת מין". מֶה שְׁאֵין בֵּן לְתַלְמוּד תוֹרָה שְׂבָאֲצִילוֹת, – לפני שההמשכה נמשכת על ידי לימוד התורה, שהמשכה זו היא, כאמור לעיל, בעיקר ב"אצילות", הַמְּיַחֵד – התורה מיוחדת בְּלֹא הֶבִי – בין כך, בְּמֵאֲצִיל בְּרוּךְ־הוּא. – ב"אור אין סוף" שהאציל עולם ה"אצילות". וכיוון שאין על המשכה זו להיות המשכת "אור אין סוף" למטה – לא נדרשת "העלאת מין" מלמטה. הוֹסַפְתָּ כִּי רַבִּינוּ: "ואך זה מין (ושייכות) לאא"ס – ע"ז מבאר" – וכיצד זה יכול להיות "מין נוקבין" (ושייכה לה שייכות) ל"אור אין סוף" – על כך מסביר רבנו הזקן להלן: וְהַעֲלֹאת "מִן נִקְבִּין" בְּמַחֵו וְלִבּוּ שֶׁל אָדָם, הִיא בְּחִינַת – אהבת "רשפי אש" בלי גבול, – כמו "אין סוף", וְ- אהבה בלי גבול זו נקראת "מְאֻדָּה", – האהבה שהיא "בכל מאדך", בלי גבול של האדם. למרות שזה "מְאֻדָּה", "מְאֻד" שלך, שבאדם אחד זה בלי גבול ובאדם שני זה בבחינת גבול, ובנוסף על כך שהאדם כולו

קונטרס אחרון

בְּיַד שָׁמַיִם כְּבַתְּפִלָּה שֶׁהִיא הַמְּשַׁכֵּת הַחַיּוֹת מֵאֵ"ס ב"ה שֶׁהוּא לְבָדוּ כָל יוֹכֵל וְהַלְכָךְ כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ אֹרֶז א"ס ב"ה לְמַטָּה א"א בלי העלאת מין מלמטה דוקא. מִשָּׂא"כ לִתְּנִי שְׂבָאֲצִי הַמְּיוֹחֵדֶת בְּלֹא"ה בְּמֵאֲצִיל ב"ה וְהַעֲלֹאת מִן בְּמַחֵו וְלִבּוּ שֶׁל אָדָם הִיא כְּחֵי רִשְׁפֵי אֵשׁ בְּלִי גְבוּל וְנִקְ' מְאֻדָּה כְּדִי לְעוֹרֵר כְּחֵי א"ס וְהִינּוּ ע"י גְבוּרוֹת דַּס"ג שֶׁהֵן הֵן הֶרֶפֶח נִיצוּצִין כו' וְלִכְּן נִקְ' הַתְּפִלָּה חַי שְׁעָה הִיא מְלֻכּוֹת הַיּוֹרֶדֶת כְּבִי"ע וְתוֹרָה חַי עוֹלָם הוּא ז"א כִּי רַמ"ח פְּקוּדֵינָּה הֵן מִתְחַלְקִין בִּי כָּלִים דְּע"ס דו"א כו'.

יום רביעי ג' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 310, והנה במ"א כתב... עד עמ' 310, דוקא.

באות מהן מצוות הלא-תעשה שהן הגבלה לעצירת השפעת הקדושה שלא תגיע ל"חיצונים", וּבְמָקוֹם אַחַר כְּתָבִים¹³ שְׁהֵן – תרי"ג (613) המצוות, הן תרי"ג אֲרֵיחִין נְמֻשְׁכִּין מִחַד אֲרֵיחָא כו', – 613 דרכים (המשכות), הנמשכות מ"דרך" אחת (מקור

וְהֵנָּה, בְּמָקוֹם אַחֲרָי¹¹ כְּתָבִים¹² שְׂרָמ"ח – 248 מִצְוֹת עֲשֵׂה הֵן בְּה' חֲסָדִים – של ז"א דאצילות, שכל מצוות-עשה, היא הרי כלי לחסד ולמשכת אלקות, וְשִׁס"ה – 365 מצוות לֹא תַעֲשֶׂה בְּה' גְבוּרוֹת וכו', – של ז"א דאצילות, שגבורות הן הרי ענין של צמצום והגבלה –

קונטרס אחרון

והנה במ"א כתב שרמ"ח מ"ע הן בה' חסדים ושס"ה ל"ת בה"ג וכו' ובמ"א כתב שהן תרי"ג ארחין נמשכין מחד ארחא כו' שהוא לבנונית

8. שו"ע אדה"ז ר"ס תרמא. וש"נ. 9. שבת י, א. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כנ"ל שעי' תומ"צ ממשכין מוחין וכו' ב"ס דו"א". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אוה"ת להצ"צ בראשית כרך ג' ע' תעא ובכ"מ". 12. ראה ע"ח שער קיצור אבי"ע פ"ד. 13. הערת כ"ק אדמו"ר

מ"אור אין סוף" בחיצוניות הכלים ד"א, הוא על ידי פנימיות
 הכלים ומוחותיהן, שהן - בעבודתו של בן ישראל, דחילו
 ורחימו - יראה ואהבה, שקליים - הנוצרות על ידי שכל
 והתבוננות, או מבעייהם, - אהבה ויראה שבטבע כל אחד

מישראל - הראשונות הן
 מוחין והשניות הן מדות, ש
 - בספירות שלמעלה הן
 פנימיות מוחין דקטנות
 וגדלות. - "מוחין דקטנות"
 הוא כמו למשל באדם
 אהבה ויראה טבעיים,
 ו"מוחין דגדלות" הוא כמו
 למשל באדם אהבה ויראה
 הנוצרות על ידי השכל
 (שכליים). על כל פנים, אין
 גם סתירה ממה שהוא
 אומר שכל תרי"ג המצוות
 נמשכות מאור (והמשכה)
 אחד, מה"לבנונית" וכו',
 שכן זה כפי שפורש
 ההמשכה הוא בעונג וחפץ
 העליון של "כתר". ולזה -

ולכן בקש משה רבנו עליו השלום מאד לקיים המצוות
 מעשיות התלויות בארץ, - כפי שהגמרא¹⁴ אומרת, שמה
 שמשה רבנו רצה כל כך להיכנס לארץ ישראל, היה כדי לקיים
 המצוות התלויות בארץ, ש - המצוות המעשיות הן תכלית
 ההשתלשלות, להמשיך אור-אין-סוף ברוך-הוא לבר
 הכלים ד"ועיר אנפין" דבריאה-יצירה-עשה, שהן הן
 הרפ"ח - 288, ניצוצין, - משבירת הכלים דתוה - לברר אותם
 על ידי תורה ומצוות מעשיות שבבריאה-יצירה-עשה דוקא.
 הרי, כיוון שזה תכלית כל ההשתלשלות, ושלימות קיום המצוות
 היא הרי בארץ ישראל, לכן רצה כל כך משה רבנו להיכנס
 לארץ ישראל ולקיים המצוות התלויות בארץ. על כל פנים,
 הוסבר כאן, מדוע עיקר הברור הוא על ידי תפלה, למרות
 שתורה היא למעלה מתפלה; שכן הברור של תפלה הוא
 העלאת ניצוצי התוה לשורשם הגבוה ביותר בתוה, ועל ידי כך
 - למעלה יותר, עד ב"אין סוף". ומה שבזמן הזה עיקר הברור
 הוא על ידי תפלה, אומר רבנו הזקן להלן (קסב, ב) שבדורות
 הראשונים, שהיו אז "נשמות האלקית גדולי הערך", נעשה
 הברור באופן מהיר, בקריאת שמע והברכות שלפני ברכות
 קריאת שמע ופסוקי דזמרה בקיצור בלבד - אך בזמן הזה, כשאין
 נשמות גבוהות כאלו, נדרש הברור על ידי תפלה.

והמשכה), שהוא לבנונית וכו'. - לובן וחסד של "כתר עליון",
 שם אין גבורה כלל, כפי הלשון בוזהר (שם): "לית שמאלא בהאי
 עתיקא" - אין שמאל וגבורה ב"עתיק" (בפנימיות ה"כתר"), כי
 אם חסדים בלבד. הרי לכאורה יש בכך משום סתירה: כאן הוא

אומר שרמ"ח המצוות הן
 בכלים של עשר ספירות
 ד"א, ובוזהר אומר שרמ"ח
 מצוות עשה הן בה' חסדים
 ושס"ה לא-תעשה בה'
 גבורות של ד"א, ובמקום
 אחר בוזהר הוא אומר,
 שהמצוות הן במדרגה
 שהיא "לבנונית" (הלובן
 של "כתר עליון") שאין בה
 גבורות כלל? אך הענין,
 שקל המצוות לתקן רמ"ח
 - 248 אברי "ועיר
 אנפין", על ידי המשכת
 אור-אין-סוף ברוך-הוא
 במחין, הכלולין בה'
 חסדים וה' גבורות, - על
 דרך משל באדם, הנטיה

במוח לחסד ולגבורה; הרי, כיוון שענין המצוות הוא לתקן רמ"ח
 האברים של "ד"א" - לכן אומרים, שמצוות הן בכלים של
 הספירות ד"א. וכיוון שמתקנים רמ"ח האברים ד"א על ידי
 המשכת "אור אין סוף" במוחין, שהם בה' חסדים וה' גבורות -
 לכן הוא אומר לפעמים שהמצוות הן בה' חסדים וה' גבורות.
 ומקור המחין הוא לבנונית כו', - של "כתר", הוא הענין
 וחפץ העליון להמשיך האור למטה לרמ"ח אברין ד"ועיר
 אנפין", - "ד"א" לגבי "כתר" נקראת "מטה" לגבי "מעלה",
 ומתחלקת ההמשכה לתרי"ג - 613 המשכות פנימיות, לפי
 בחינת ערך המצוות, כגון בצדקה ונמילות חסדים נמשך
 אור-אין-סוף ברוך-הוא לחיצוניות הכלי דחסד ד"ועיר
 אנפין", - "חסד דרועא ימינא", על ידי חסד למטה נמשך
 ב"דרועא ימינא" מחסד ד"אצילות", כלומר, כשם שה"אתערותא
 דלתתא" (ההתעררות מלמטה) של האדם היא בפעולה של חסד,
 כך היא ה"אתערותא דלעילא" (ההתעררות מלמעלה) הפועלת
 למעלה המשכה של חסד (חסד ד"א), ובקיום הדינין - על ידי
 קיום המצוות בענינים של דינין, נמשך "אור אין סוף" פנימיות
 גבורה, - של ד"א, וברחמים כו'. - כשהאדם מרחם או מעורר
 רחמים על נפשו - נמשך על ידי כך "אור אין סוף" במדת
 הרחמים (תפארת) של ד"א. ודרך ומעבר ההמשכה - הנמשכת

קונטרס אחרון

וכו'. אך הענין שכל המצוות לתקן רמ"ח אברי ז"א
 ע"י המשכת אור א"ס ב"ה במוחין הכלולין בה"ח
 וה"ג ומקור המוחין הוא לבנונית כו' הוא הענין וחפץ
 העליון להמשיך האור למטה לרמ"ח אברין ד"א
 ומתחלקת ההמשכה לתרי"ג המשכות פנימיות לפי
 בחי' ערך המצוות כגון בצדקה וגמ"ח נמשך אור א"ס
 ב"ה לחיצוני' הכלי דחסד ד"א ובקיום הדינין בחיצוניות
 גבורה וברחמים כו'. ודרך ומעבר ההמשכה הוא ע"י
 פנימיו הכלים ומוחותיהן שהן דו"ר שכליים או טבעיים
 שהן בחי' מוחין דקטנות וגדלות ולזה ביקש משה
 רבינו ע"ה מאד לקיים המצוות מעשיות התלויות בארץ
 שהן תכלית ההשתלשלות להמשיך אור א"ס ב"ה
 לברר הכלים ד"א דבי"ע שבהן הן הרפ"ח ניצוצין
 ע"י תו"מ מעשיות שבבי"ע דוקא.

שליט"א: "זח"ג קט, א". 14. סוטה יד, א.

יום המישי ד' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 310, והנה לקיום מצוה... עד עמ' קנו, אחורי כו'.

44 וספירת החסד שבספירות העליונות. על כל פנים, הרי שאינו דבק
45 אפילו לא במדות העליונות – כי אם במציאותן בלבד ולא במהותן.
46 וְכָל שֶׁבֶן – שאינו דבק בְּאֹר־אֵינֶסוֹף בְּרוּךְ-הוּא, דְּלִית מְחֻשְׁבָּה
47 תְּפִיסָא בֵּיה – שאין מחשבה ה"תופסת" בו, בְּאֹרֹז וְהַתְּפִשְׁמוֹת
48 תְּחִיּוֹת מְמַנּוּ יְתִבְרָךְ, – אי
49 אפשר להיות "תפיסא" באור
50 זה, כִּי אִם בְּמִצִּיאוֹתוֹ,
51 שְׁהוּא – אורו יתברך,
52 שְׁמַחִיהָ אֵת פְּלֶם, וְלֹא
53 בְּמַהוּתוֹ, – במהותו אי
54 אפשר להיות "תפיסא",
55 אֶפְלוּ – לא לְ – נבראים
56 ולמלאכים של העולמות
57 עֲלִיוֹנִים, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב¹⁸:
58 "קְדוּשׁ קְדוּשׁ קְדוּשׁ ה'
59 צְבָאוֹת כּוּ", – ש"ה'
60 צבאות" קדוש ומובדל מהם,
61 כך אומרים הרי השרפים,
62 שהם מלאכים עליונים של
63 עולם ה"בריאה", והם
64 אומרים זאת על "ה'
65 צבאות", שאפילו מהות
66 האור קדוש ומובדל מהם, לְכַד "עֲלוּלִים תְּנַאֲצְלִים" – המדריוגות
67 של עולם ה"אצילות" שהן "עלולים" מהמדריוגות הנעלות יותר
68 הנקראות "עילות" לגבי ה"עלולים", וה"עלול" הרי משיג את
69 ה"עילה" שלו, הם מְשִׁיגִים כָּל אֶחָד בְּ"עֲלָתוֹ" – כְּפִי הַפֶּדֶר שֶׁ –
70 נמנה ב"עץ חיים" – בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַ"פְּרָצוּפִים", – כפי שמסביר
71 ב"עץ חיים" איך ה"פרצופים" של הספירות העליונות של "אצילות"
72 מתלבשים זה בזה, שהמלוּבש הוא "עלול" של המתלבש – מבין
73 ומשיג ה"עלול" ב"עילה" ו"פרצוף" שלו המתלבש בו, אֶבֶל לֹא
74 בְּנִבְרָאִים אֶפְלוּ – לא, בְּנִשְׁמוֹת דְּאֲצִילוֹת, – שלמרות שהן הרי
75 אלקות, בכל זאת, כיוון שהן כבר נפרדו מהכלים של עשר ספירות,
76 כפי שאומר ב"אגרת הקודש" סימן כ"י¹⁹ – הן כבר נקראות "נבראים"
77 ואי אפשר שתהיה להן "תפיסא" והשגה במהות האלקות, כְּמוֹ
78 שְׁכַתוֹב²⁰ בְּמִשְׁה רִבְנּוּ עֲלֵיו הַשְּׁלֹם: "וְרִאִית אֵת אֲהָרֵי כּוּ"²¹.
79 – את החיצוניות והמציאות של אלקות ולא את המהות; הרי,
80 שאפילו במשה רבנו, מצד הראיה של הנשמה (לא כפי שזו מצד
81 מצוה – כי אם מצד הנשמה) יכול הוא לראות רק את ה"אחוריים"
82 והחיצוניות, שהם המציאות של אלקות, לא המהות, אך, מעשה
83 המצוות – יסביר רבנו הזקן להלן – הוא ענין של מהות אלקות,
84 ובשעה שיהודי אוֹחוֹ אתרוג בידו יחד עם שאר המינים ומקיים את
85 המצוה – הרי הוא תופס במהות האלקות. וכך הדבר בכל המצוות
86 המעשיות.

1 וְהֵנָּה, לְקִיּוֹם מִצְוַת שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אַחֲרִים מְכַמְלִין
2 תְּלַמּוּד תּוֹרָה¹⁵, וְאֶפְלוּ – הענינים הנעלים ביותר בתורה, מְעַשֶׂה
3 מְרַכְבֵּה, וְכָל שֶׁבֶן – שמבטלים תְּפִלָּה שְׁהִיא בְּחִינַת מַחִין וְדִחְלוֹ
4 וְדִחְמוֹ – יראה ואהבה שְׁכָלִיִּים, וְהַטַּעַם בְּנִזְכָּר לְעֵל. – בגלל
5 ענין בירור הניצוצות
6 הנעשה על ידי מצוות
7 מעשיות, שזה דוקא הוא
8 תכלית ההשתלשלות. וְעוֹד
9 זֹאת, שְׁבַאֲמַת מְאֹד גְּדֻלָּה
10 וְנִבְהָה מַעֲלַת הַמִּצְוֹת
11 מְעַשִׂיּוֹת, וְכֵן לְמוֹדֵם, –
12 של ההלכות, עַל מַעֲלַת –
13 וגדלות, הַמַּחִין שֶׁהֵן דִּחְלוֹ
14 וְדִחְמוֹ – יראה ואהבה
15 שְׁכָלִיִּים. – העליונות
16 מתבטאת (נוסף על ביצוע
17 הכוונה העליונה בענין
18 ה"בירורים") גם בהתאחדות
19 הנפש עם אלקות, דבר
20 הנעשה על ידי מצוות
21 מעשיות או על ידי לימוד
22 ההלכות של המצוות
23 המעשיות – גם בכך ישנן עליונות וגדלות לגבי המוחין והאהבה
24 ויראה שכליים, כִּי הֵנָּם דְּכַתִּיב¹⁶: "וְלִדְבָקָה כּוּ" – בהקדוש ברוך
25 הוא, וזאת עַל יְדֵי מְדוּתָיו, – שעל ידי מדת החסד והאהבה של
26 האדם הוא נדבק במדת החסד של הספירות העליונות שהן דבר
27 אחד עם הקדוש ברוך הוא, מְכַל מְקוֹם אֵינְנוּ דִּבְק אֶפְלוּ בְּמִדּוּתָיו
28 הָעֲלִיוֹנוֹת אֶלָּא בְּמִצִּיאוֹתָן, – ב"מציאות" המדות, וְלֹא בְּמַהוּתָן,
29 – הוא נדבק במציאות ובחיצוניות המדות בלבד, אך לא במהות
30 ובפנימיות המדות, וְכְמוֹ שְׁכַתוֹב¹⁷: "וְאִנְכִי עֹפֵר וְאֶפְר". – שלפי
31 המוסבר ב"אגרת הקודש" סימן ט"ו בשם המגיד ממוריטש, שזאת
32 אמר אברהם אבינו על הארת נשמתו שהאירה בגופו מהאור של
33 חסד עליון, שמבלי הבט על האהבה הגדולה (שהיא מדת החסד)
34 שהיתה לאברהם אבינו להקדוש ברוך הוא, עד שהיה "מרכבה" לו,
35 אמר על מדת החסד שבנשמתו, שהיא "עפר ואפר" בלבד בהשוואה
36 למדת החסד של הספירות העליונות, ולמשל אפר הוא הרי המהות
37 והעצם של העץ שנשרף והפך לאפר. העץ היה מורכב מארבעת
38 היסודות אש, רוח, מים, עפר, ועל ידי שריפתו, נתנדפו שלשת
39 היסודות אש, רוח, מים – בעשן, ונשאר יסוד העפר בלבד, שהוא
40 האפר, הרי למרות שהוא אותו מהות ועצם של העץ, אין, אבל,
41 לאפר שום ערך לגבי העץ שהיה "עץ נחמד למראה וטוב למאכל",
42 וכעת הוא אפר בלבד. כך, למשל, אין שום ערך למדת החסד
43 והאהבה של אברהם אבינו כפי שנשמתו היא בגוף, לגבי מדת

15. מועד קטן ט, א. 16. ראה סוטה יד, א. ובכ"מ. 17. וירא יח, כז. 18. ישעי' ו, ג. 19. קל, סע"א. 20. תשא לג, כב. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין אגה"ק סי"ט".

יום שישי ה' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קנו, משא"כ מעשה המצות... עד עמ' 312, משיג המהות.

קונטרס אחרון

44 כי אם מציאותו, – בלבד, של החסדים הפנימיים דו"א – הוא יכול
45 "לתפוס" ולהשיג, על ידי דחילו ורחימו – יראה ואהבה שכליים.
46 ומה שכתוב: "וראית את אחרי", – וראיה היא הרי ענין ש"לוקח"
47 מהות, הוא בדרך נבואה דוקא (שהוא – הנבואה התפשטות
48 הנשמיות²³, כמו שכתוב
49 ברע"א מהימנא פרשת
50 משפטים²⁴). – הרי מה
51 שמשה רבנו ראה בראה
52 ה"תופסת" את המהות, היה
53 זה אכן בדרך של נבואה.
54 שכיוון שנבואה היא
55 התפשטות הגשמיות – יכול
56 להיות ענין של ראה גם
57 כשהנשמה נמצאת בגוף, אך
58 אם לא מצד נבואה – אין
59 הנפש יכולה "לתפוס"
60 ולהשיג מהות ומדריגת
61 ה"אצילות", והיינו הטעם,
62 – על כן, לפי שאי אפשר
63 לנבוא להשיג כלום
64 במהות האלקות, שהוא
65 הפורא, וכלי השגה – אין
66 זו הלבשה ותפיסא
67 ודבקות אמיתית. – אי
68 אפשר הרי לאדם להיות
69 דבוק באמת אפילו לא
70 במדותיו של הקדוש ברוך
71 הוא שהן מדות ה"אצילות".
72 על כל פנים, הרי שאהבה ויראה שכליים שיהודי מקנה לו בתפלה,
73 הן "תפיסה" ודבקות במציאות האלקות בלבד אך לא במהות
74 האלקות. מה שאין בן האתרוג על דרך משל, חיותו נמשכה
75 ונשתלשלה במהות חיצונית דכלים דנוקבא ד"זעיר אנפין"
76 דאצילות, שהוא בחינת אלקות, כמו שכתוב בעין חיים²⁵ שכל
77 הפרות הן באצילות, – ב"אצילות" ישנו השורש לכל ה"פירות",
78 כי למ"ד כלים דאצילות ירדו לבריאה יצירה עשיה – להיות
79 האלקות של עולמות בי"ע, (והן יו"ד מאמרות שבהן נברא
80 העולם), על ידי התלבשות בנוקבא דעשיה, מהות במהות, –
81 שמהות הכלים של "מלכות דאצילות" מתלבשת במהות "מלכות
82 דעשיה", ומ"מלכות דעשיה" הרי נבראים כל הנבראים של עולם
83 ה"עשיה", ביניהם גם הפירות, כמו למשל האתרוג, אך, בדברים
84 גשמיים אחרים האלקות היא באופן של העלם והסתר, ואילו במצוה
85 – היא בגלוי, בלי שום העלם והסתר (כמוסבר בפרק כ"ג בחלק
86 הראשון של ספר ה"תניא"), כי הכלים דאצילות נעשו נשמה

1 מה שאין בן מעשה המצות – "מעשה אלקים המה" הנה – אין
2 הם מעשים גשמיים שהאלקות נעלמת מזם לגמרי (כפי שהדבר
3 בכל המעשים הגשמיים של עולם הזה), כי אם למרות שמעשה
4 המצוות נעשים בדברים גשמיים – הם הרי בכל זאת מעשים
5 אלקיים. כיצד אכן הדבר? –
6 הרי זה בדרך השתלשלות
7 מכלים דאצילות לבריאה
8 יצירה עשיה, – שחבלים
9 ד"אצילות" הבאים ב"בי"ע"
10 הם האלקות של עולמות
11 בי"ע, ממהותן ועצמותן
12 דחיצוניותן, כמו על דרך
13 משל אתרוג ומינוי – שאר
14 שלשת המינים, שיחד עם
15 האתרוג הם מהווים מצות ד'
16 מינים, הלביש בהן הקדוש
17 ברוך הוא ממהותן
18 ועצמותן דחסדים
19 [פנימית] ד"זעיר
20 אנפין", והיינו מבחינת
21 חיצוניותן, – שמחיצוניות
22 החסדים הפנימיים של ד"א"
23 מלוכש באתרוג ובמינוי,
24 כנודע בכל מצות
25 מעשיות. מה שאין בן
26 האדם, – שבהנתן ומדותיו
27 הוא מגיע לאהבה וליראה
28 שכליים, אפילו – אם, יש לו
29 נשמה דאצילות, מאחר שכלבשת בגוף – לא יוכל למצא
30 בנפשו²² – ולא יוכל להשיג – בשכלו מהותן ועצמותן של
31 פנימית החסדים ד"זעיר אנפין" דאצילות (כי האצילות היא
32 בחינת "חיה" בכללות העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשיה,
33 – בפרטיות ישנן בכל עולם ארבע מדריגות, נפש, רוח, נשמה, ח"י,
34 ובכללות ארבעת העולמות הם כנגד ארבע הבחינות של נפש, רוח,
35 נשמה וח"י, שעשיה היא נפש, יצירה – רוח, נשמה – בריאה,
36 ואצילות – ח"י. הרי ש"אצילות" היא בחינת ח"י, שהיא – ח"י היא
37 בחינת מקיף מלמעלה ואינה מתלבשת בכלי כלל) – כמו
38 למשל באדם בחינת ח"י של נשמתו היא ה"מקיף" של נשמתו, שלא
39 כמו בחינת ה"נשמה" שהיא השגה, או "רוח" שהיא מדות וכו' שיש
40 להן הכלי שלהן בגוף, אבל בחינת ח"י היא בחינת הנשמה שהיא
41 "מקיף", כך גם בעולמות, בחינת "ח"י", שהיא "אצילות" – היא
42 בבחינת "מקיף", שאינה מתלבשת כלל בשום כלי, לא יכול הרי
43 האדם להשיג – בדיותו בגוף – את מהות בחינת ומדריגת "אצילות",

22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב'נפשו' כמו ב"ת דויקה בידו". 23. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר משו"ע אדה"ז חאו"ר רסצ"ה. הלי' ת"ת פ"ד ס"ס". 24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי הכוונה שם קטז, ב ואלך". 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בסופו. וצ"ע מדרייק ומני שם ז' דוקא".

31 ושרשו באלקות, אך בלמוד הלכות אחרון – לא כשהוא מכוון
 32 הכוונה הרוחנית של אתרוג, שעליה דובר לעיל – כי אם בלימוד
 33 הלכות אתרוג, משיג ותופס האתרוג ממש – שהרי מדובר כאן
 34 אודות האתרוג הגשמי בו מקיימים מצוה – לא אודות ענינו הרוחני

למעלה – ואת האתרוג
 הגשמי הוא הרי מבין
 מהותו, ומצותו בהלכה,
 פקחנית דבור ומחשבה, –
 כשהוא מבטא בדיבור את
 הדינים וההלכות של אתרוג
 ומבין במחשבה את הדינים
 וההלכות, וכל שכן הלומד
 הפסד, – של מצות אתרוג,
 שהוא יודע הענין הפנימי
 של מצות אתרוג על פי
 קבלה וחסידות וכיוון שהוא
 הרי מבין את מהותו של
 האתרוג עצמו, שהרי לא

מדובר כאן אודות ענינים רוחניים או אודות מדריגות שלמעלה מזה
 – פרצופים של עולם ה"אצילות" – אלא מדובר אודות אתרוג גשמי,
 ובה הוא יודע את הסוד והענין הפנימי. אבל דוקא סודות
 הפנימי, – לא סודות המדריגות הרוחניות של סדר ההשתלשלות,
 כפי שיסביר להלן, כי אם סוד המצוה, שאת המצוה עצמה, החפץ
 הגשמי של המצוה, הוא יודע ומבין את מהותה, דלא גרע מלמוד
 הלכותיה, – של המצוה, ואדרבה בו, – הרי זה למעלה מלימוד
 ההלכה, אף שאינו משיג המהות. – של הכוונה הרוחנית של סוד
 המצוה שמדובר בענינים ופרצופים של "אצילות", אך, כיוון
 שהמצוה עצמה – האתרוג – הוא מבין את מהות האתרוג – הרי
 שבכללות הענין יש ענין של ידיעה ו"תפיסה" במהות. כל האמור
 60 הוא באשר לכוונת וסוד המצוה,

1 בעשיה שהיא – בחינת הנשמה של עולם ה"עשיה" היא פקחנית
 2 אלקות ממש, לפי שבאצילות "איהו – אור אין סוף", וקרמוהי
 3 – הכלים הנקראים "גרמוהי", חד", – הם דבר אחד, המאציל –
 4 "אור אין סוף", והנאצל, – הכלים ד"אצילות" שנאצלו מ"אור אין
 5 סוף" – הם דבר אחד, ועל
 6 ידי התלבשות מהות
 7 הנשמה – שמחכים
 8 ד"אצילות", במהות הכלים
 9 דנקבא העשיה – נתנה
 10 האתרוג נמצא, פשתופם
 11 האתרוג ומנענעו בהלכותו
 12 – הרי זה תופס ממש
 13 חיותו, המלבש בו
 14 מנוקבא האצילות, –
 15 מ"מלכות דאצילות",
 16 המיוחדת – "מלכות
 17 דאצילות", באור-אין-סוף
 18 המאציל ברוח-הוא. –

19 שהאציל "מלכות דאצילות". מתעוררת אבל השאלה: הרי אותו
 20 דבר הוא גם כשאוחז פרי גשמי אחר שאינו מצוה? התירוץ על כך
 21 הוא: כאמור לעיל, שבדברים גשמיים אחרים החיות האלקית שבהם
 22 היא באופן של העלם והסתר, ואילו במצוה היא בגלוי שהיא
 23 "מעשה אלקים", מה שאין בן בנותו – בכוונת מצות אתרוג, אינו
 24 משיג ותופס, – מהות "מלכות דאצילות", שהיא שורש האתרוג,
 25 כפי שיסביר להלן, אף היודע הפסד, – אף מי שיודע סוד כוונת
 26 האתרוג על פי קבלה וחסידות – בכל זאת אין הוא משיג ותופס על
 27 ידי הכוונה אלא מציאותה, ולא מהותה. – את מציאות "מלכות
 28 דאצילות", שורש האתרוג – הוא יודע, תופס ומשיג על ידי הכוונה,
 29 אך לא את המהות של "מלכות דאצילות", שלא כפי שהדבר
 30 באחיזת אתרוג וקיום המצוה, שהוא אוחז ותופס מהות האתרוג

שבת קודש ו' כסלו

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 312, משא"כ בסדר ההשתלשלות... עד עמ' 312, אשר שם.

74 ומעלה עליו כאלו קיים בפעל ממש, – בלמדו ההלכות של
 75 המצוה, נחשב לו כאילו קיים את המצוה בפועל ממש, כמו
 76 שכתוב²⁶: "זאת התורה
 77 בו". – לעולה ולמנחה,
 78 אומרת על כך הגמרא²⁷, מי
 79 שעוסק בתורה הרי הוא
 80 כאילו הקריב עולה ומנחה
 81 וכו'. הרי, שבלימוד הנגלה
 82 של הלכות המצוות יש
 83 בפרט מסויים מעלה מרובה יותר מאשר בלימוד פנימיות התורה,
 84 הלימוד של סדר ההשתלשלות, שזה בענין של "מהות", שבלימוד
 85 ענינים שהוא יודע את מהותם, כפי שהדבר בהלכות של מצוות
 86 הנעשות בענינים גשמיים, ואת הענינים הגשמיים הרי הוא יודע את

61 מה שאין בן בסדר ההשתלשלות, – בידיעת ולימוד סדר
 62 ההשתלשלות של העולמות והספירות שלמעלה, אף אם משיג
 63 המציאות – של המדריגות
 64 הרוחניות של סדר
 65 ההשתלשלות, לא עדיף
 66 מצד עצמו – מצד הדבר
 67 עצמו של ידיעת ולימוד
 68 ההשתלשלות, בלמוד
 69 המצוות – ההלכות של
 70 המצוות, שמשגיג ותופס המהות, – מבחינת טעם אחר אפשר
 71 שיהיה לו עדיפות ועליונות, כפי שיסביר להלן, שזה מביא לילב
 72 שלם, ליראה שהיא תכלית כל המצוות, אך מצד עצמו אין זה עדיף
 73 מלימוד ההלכות של המצוות שבהן הוא יודע ומשיג את המהות,

קונטרס אחרון

משא"כ
 אם משיג המציאות לא
 המצוות עצמן של
 קיים בפועל ממש כמ"ש

משא"כ
 אם משיג המציאות לא
 המצוות עצמן של
 קיים בפועל ממש כמ"ש

בסדר ההשתלשלות אף
 עדיף מצד עצמו כלימוד
 המהות ומעלה עליו כאילו
 המצוות עצמן של
 המצוות, שמשגיג המהות,
 כפי שיסביר להלן, שזה מביא לילב
 שלם, ליראה שהיא תכלית כל המצוות, אך מצד עצמו אין זה עדיף
 מלימוד ההלכות של המצוות שבהן הוא יודע ומשיג את המהות,

1 מהותם, כן חכמתו יתברך שבהלכות, הרי ירדה בענינים הגשמיים
 2 שאודותם דנים בהלכות – הרי מבין הוא "חכמתו יתברך" בהשגת
 3 המהות, ונעשה על ידי כך אופן היחוד העליון ביותר של מקיף ומוקף,
 4 המבואר בפרק ה' ב"תניא", ששכל האדם מתאחד בתכלית עם
 5 השכל והחכמה של תורה
 6 שהיא חכמתו יתברך, ועל
 7 ידי כך נעשה גם היחוד של
 8 נפש האדם (שלמעלה
 9 משכל) עם "אור אין סוף"
 10 ברוך הוא המלוכב בחכמתו
 11 יתברך. כל האמור הוא
 12 בשעה שההשגה שהוא מבין
 13 בתורה היא השגת המהות,
 14 וכאמור לעיל, הרי זה דוקא
 15 בלימוד המצוות של תורה
 16 שבהן ישנה השגת המהות,
 17 ואילו בלימוד וידיעת סדר ההשתלשלות, שדנים במדרגות רוחניות,
 18 כמו אופנים, חיות ושרפים של עולמות בריאה יצירה עשיה, או אף
 19 למעלה מזה – בפרצופים של עולם ה"אצילות" וכו' – שם אין השגת
 20 המהות כי אם ידיעת המציאות בלבד. אף על פי כן – יסביר רבנו
 21 הזקן להלן – ישנה מעלה ועליונות בידיעת ולימוד סדר
 22 ההשתלשלות, שלא זו בלבד שאינה נופלת מלימוד המצוות של
 23 תורה – אלא היא אף למעלה מזה. **אֵלֶּא שְׂדִיעַת הַמְּצִיאוֹת**
 24 **מֵהַשְּׁתַלְשְׁלוֹת, הִיא גַם בֵּן מְצוּה רַמָּה וְנִשְׂאָה²⁸, וְאֶדְרָבָה עוֹלָה**
 25 **עַל בְּלִנָּה, – עַל כֹּל שֶׁאֵר הַמְּצוּוֹת וְלִימוּד הַלְכוּת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ**
 26 **שְׂפָתוֹב²⁹: "וְיִדְעַת הַיּוֹם כּוּ", – כְּלוּמֹר, שְׁצִרִיכָה לְהִיּוֹת דַּעַת**
 27 **וְהַשְּׂגָה בֶּאֱלֻקוֹת, וְכֵן כְּתוּב³⁰: "דַּע אֶת אֱלֹקֶי אָבִיךָ כּוּ", – שְׂגַם**
 28 **מִשְׁמַעוֹתָי הִיא שְׁצִרִיכָה לְהִיּוֹת דַּעַת וְהַשְּׂגָה בֶּאֱלֻקוֹת, וְכִמְבִיאָה לְ"לֵב**
 29 **שְׁלֵם" כּוּ, – כְּפִי שְׁמִסִּים דְּבִרְבֵי הַיָּמִים: "וְעַבְדְּהוּ בִּלְבַב שְׁלֵם", שִׁדַּע**
 30 **אֶת אֱלֹקֵי אָבִיךָ" מְבִיא שִׁיחָה "וְעַבְדְּהוּ בִּלְבַב שְׁלֵם", וּבַהֲתָאם לְפִירוּשׁ**
 31 **בְּבִיאור "וְלֹא תִשְׁבִּית" ב"לְקוּטֵי תּוֹרָה"³¹, הַכוּוּנָה הִיא, שׂזָה מְבִיא**
 32 **לְיִרְאָה שְׁהִיא תְּכִלִּית כֹּל הַמְּצוּוֹת, כְּכַתוּב³²: "וּיִצְוֶנּוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כֹּל**

קונטרס אחרון

זאת התורה כו' אלא שידיעת המציאות מההשתלשלות
 היא ג"כ מצוה רבה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה
 כמ"ש וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו' ומביאה
 ללב שלם כו' שהוא העיקר והשגת המציאות הוא
 להפשיט מוגשמות כו' רק שזו היא מצוה אחת מתרי"ג
 והאדם צריך לקיים כל תרי"ג לפי שהן השתלשלות
 המהות דחיצונית דכלים דאצ"י לכך צריך להרבות
 בלימוד כל התרי"ג וקיומן בפועל ממש במחדו"מ
 שהן בי"ע לברר בירורין אשר שם.

33 החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו" – הרי שתכלית כל המצוות
 34 היא להגיע ל"ליראה את ה' אלקינו". ולימוד פנימיות התורה וידיעת
 35 סדר ההשתלשלות, שמקיימים בהם מצוות "ידיעת היום" ו"דע את
 36 אלקי אביך" מביאים ל"לב שלם" של "ליראה את ה' אלקינו". ובלשון
 37 רבנו הזקן: **שְׂהִיא הָעֵקֶר, –**
 38 **"לב שלם" ויראת ה' הם**
 39 **עיקר ותכלית כל המצוות,**
 40 **וכאמור לעיל, של"לב שלם"**
 41 **וליראה מגיעים על ידי**
 42 **ידיעת והשגת סדר**
 43 **ההשתלשלות, למרות**
 44 **שהיא ידיעת והשגת**
 45 **המציאות בלבד, וְהַשְּׂגָת**
 46 **הַמְּצִיאוֹת³³ הוּא לְהַפְּשִׁיט**
 47 **– הענינים של מדרגות סדר**
 48 **ההשתלשלות, מְגֻשְׁמָוִת**
 49 **כו'. – כְּלוּמֹר, שִׁיחָה צִיּוֹר בְּרוּחָנוּת הַעֲנִינִים. בַּהֲתָאם לְהַעֲרַת הַרְבִּי**
 50 **בְּכִמָּה וְכִמָּה מְקוּמוֹת³⁴, לְיִמוּד פְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּאוֹפֵן שֶׁל "יִתְפַּרְסֵן**
 51 **מִינֵי", בְּאוֹפֵן שֶׁל "פְּרִנְסָה" וְהַשְּׂגָה, הוּא דוֹקָא כְּשׂוּזָה בֶּא בְּבִיאורִים**
 52 **הַמְּסַבְּרִים הַעֲנִינִים בְּהַסְבְּרִים שֶׁל שְׂכַל וְהַשְּׂגָה – תּוֹרַת הַסִּידוֹת חִב"ד**
 53 **– כִּדִּי שְׁתַּהִיָּה הַשְּׂגָה וְהַבְנָה יִסּוּדִית בְּעֲנִינִים אֵלֶּה, רַק שְׂזוּ – מְצוּוֹת**
 54 **"יִדְעַת הַיּוֹם", שְׁתַּהִיָּה יִדְעָה וְהַשְּׂגָה בֶּאֱלֻקוֹת, הִיא מְצוּה אַחַת**
 55 **מֵתְרִי"ג, – מִ"613 הַמְּצוּוֹת, וְהָאֱדָם צָרִיף לְקַבֵּם כָּל תְּרִי"ג, –**
 56 **הַמְּצוּוֹת, לְפִי שְׁהֵן הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת הַמְּהוּוֹת דְּחִיצוֹנִית דְּכָלִּים**
 57 **דְּאֶצִּילוֹת, – כְּפִי שְׁהַסְבִּיר לְעִיל הַמַּעֲלָה שְׂבוּזָה, לְכַף – לְכַף צָרִיף**
 58 **לְהַרְבּוֹת בְּלִמוּד כָּל תְּרִי"ג – מְצוּוֹת, לְלִמוּד הַהֲלָכוֹת שֶׁל כֹּל**
 59 **הַמְּצוּוֹת, וְקִיּוּמָן בְּפִעֵל מְמֹשׁ – שְׁהַלִּימוּד הִרִי מְבִיא לְיָדֵי מַעֲשֵׂה,**
 60 **לְקִיּוּם בְּפִעֵל כֹּל הַמְּצוּוֹת, כְּמַחְשָׁבָה דְּפּוֹר וּמַעֲשֵׂה, שְׁהֵן פְּרִיאָה**
 61 **וְצִירָה עֲשִׂיָּה, – (מַחְשָׁבָה הִיא בְּרִיאָה, דִּיבּוּר – יִצִּירָה, וּמַעֲשֵׂה –**
 62 **עֲשִׂיָּה.) לְכַרֵּר בְּרִירוֹן אֲשֶׁר שָׂם. – בְּעוֹלָמוֹת בְּרִיאָה יִצִּירָה עֲשִׂיָּה,**
 63 **וְכִפִּי שְׁהוּסְבֵר לְעִיל, שְׁבִירוֹר הַנִּיצוּצוֹת הוּא תְּכִלִּית סֹדֵר**
 64 **הַהֲשְׁתַלְשְׁלוֹת.**

28. בתניא לפנינו: "מצוות רבה ונשאה", אבל ב"לוח התיקון" תיקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שצ"ל "רמה", ככפנים. וכ"ה גם בלקו"ת ויקרא ד"ה ולא תשבית, שמעתיק (ומבאר שם) לשון זה שלפנינו, וכותב "רמה", ככפנים, ולא ככדפוסים שלפנינו. 29. ואתחנן ד, לט. 30. דברי הימים א' כח, ט. 31. שבהערה 28. 32. ואתחנן ו, כד. 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנדו"ז - משא"כ בהשגת מציאות האתרוג שהיא הקדמה להשגת מהותה - לא לבד שאינה מביאה להשגה בגשמיות - שהרי המדובר (גם) בעולם העשי הגשמי - (ובמילא גם במהות), כ"א להיפך ענינה התפשטות הגשמיות והאפשרות להשיג מהות. [עפ"ז - מובן שייכות "והשגת... כו" כאן]. 34. ראה לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. ובכ"מ.

יום ראשון שבת **כט חשון** ה'תש"ד
מְבָרְכִים ראש חֹדֶשׁ כְּסֵלוֹ. אֲמִירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁבָּמָה. יוֹם הַתּוֹצְרוֹת.

שיעורים. חומש: תולדות, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קמ"ג.
תניא: ומ"ש בפ' פקודי . . . האצ"ל.

עֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה בְּאֲמִירַת תְּהִלִּים בְּצַבּוּר, אֵין דֵּי בְּאֵר גְּדֹל הַזְּכוֹת שֶׁל הַמְּשַׁתְּפִים בְּזוֹה, וְגֵדֵל הַנַּחַת רוּחַ שֶׁל מַעֲלָה כַּמְבֹאֵר בְּסִפְרֵי קֹדֶשׁ, וְאֶפֶס קֶצֶהוּ בְּקִנְטָרֵס "תְּקַנַּת אֲמִירַת תְּהִלִּים בְּרַבִּים" (קִבְּץ מִכְּתָבִים, א), וְאֲשֵׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, וּבְגִלָּל זֹאת תִּתְבָּרְכוּ אַתֶּם נְשִׁיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם, ה' עֲלֵיהֶם יִחְיוּ, בְּבְרִיאוֹת נְכוֹנָה וּבִפְרֻנְסָה בְּהִרְחָבָה גְּדוּלָּה, וּלְרַגְלֵיכֶם יוֹשְׁעוּ כָּל עַדַּת יִשְׂרָאֵל שִׁיחִיו בְּמַחְנֵכֶם הַטְּהוֹר בְּתוֹךְ כָּלֵל אַחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהַדְּרוֹשׁ לָהֶם בְּגִשָּׁם וּבְרוּחַ.

יום שני יום ראשון **א כסלו, ראש חדש** ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: א"ט.
תניא: להבין מ"ש בפע"ח . . . 310 דו"א כו'.

בא ר' יקותיאל ליעפלער (דעם אלטען רבי'ס א חסיד) איז געווען צייטען, וואָס ער האָט געדאווענט שחרית מנחה און מעריב איינע נאָך די אנדערע, עס איז ניט געווען קיין זמן מפסיק זיין.

אַצַּל ר' יקותיאל ליעפלער (חסידו של אדמו"ר הזקן), הָיוּ זְמַנִּים שֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית מְנַחֵה וְעַרְבִית בְּזוֹה אַחַר זוֹה, לֹא הָיָה זְמַן לְהַפְסִיק.

יום שלישי יום שני **ב כסלו** ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, שני עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: והנה במ"א . . . 310 שבבי"ע דוקא.

אֲדָנִי אָבִי זְקַנִּי מוֹרֵי וְרַבִּי [מְהַר"ש] בְּאֵר פֶּעַם בְּמֵאמְרֵי, הָא ד'ר' אֶלְעָזָר יְהִיב פְּרוּטָה לְעַנִּי וְהָדָר מְצִלִּי [=נָתַן פְּרוּטָה לְעַנִּי וְאַחַר כֵּךְ הַתְּפִלָּל], כִּי הָרִי הַתְּפִלָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּחַיּוּת, וְעַל יְדֵי שְׁנוּתָנִים צְדָקָה לְעַנִּי קֹדֶם הַתְּפִלָּה וּמַחֲזִימִים אוֹתוֹ, נִתּוּסַף חַיּוּת הַרְבֵּה בַּתְּפִלָּה. וְנִעֲנַע בְּיָדוֹ מִמַּטָּה לְמַעֲלָה לְרַמּוֹז שְׁהַרְבּוּי בְּהַפְּלָאָה. – וְכַמּוֹה פְּעָמִים קֹדֶם הַתְּפִלָּה הָיָה אֲדָנִי אָבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] מַחֲזִיר אַחֲרַי עֲנִי לְתַן לוֹ לְאַכֹּל.

יום רביעי יום שלישי **ג כסלו** ה'תש"ד

שיעורים. חומש: ויצא, שלישי עם פירש"י.
תהלים: יח"ב.
תניא: והנה לקיום . . . קנו אחורי כו'.

מִהַפְּרֵשׁ בֵּין הַנְּהַגַּת הַבְּעַל שֵׁם טוֹב לְהַנְּהַגַּת הַמַּגִּיד, כִּי הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הָיָה עֶסוֹק בְּנִסְיוֹת שׁוֹנוֹת, וְהַמַּגִּיד יָשַׁב בְּבֵיתוֹ. עוֹד זֹאת: בְּיָמֵי נְשִׂאוֹת הַמַּגִּיד, כִּכְר הָיָה מְפָרְסֵם עֲנִיִּן הַחֲסִידוֹת גַּם בְּמַרְחָקִים, עַל יְדֵי נְסִיעוֹת הַחֲבָרִיא קְדִישָׁא, וְרַבִּים מְבַעְלֵי בָתִּים בִּינוּנִים נִתְקַשְּׁרוּ לְתוֹרַת הַחֲסִידוֹת וְהָיוּ נוֹסְעִים לְמַעְזְרִיטֵשׁ.

יום חמישי	יום רביעי	ד כסלו	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ויצא, רביעי עם פירש"י. תהלים: כג"כח. תניא: משא"כ . . . 312 הלומד הסוד.		
	למים אחרונים נוטלים קצה האצבעות, ואחר כך מצעירים אותם, כשהם לחים צדיו, על השפתיים.		

יום שישי	יום חמישי	ה כסלו	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ויצא, חמישי עם פירש"י. תהלים: כט"לד. תניא: אבל דוקא . . . 312 שם.		
	<p>"והנה סלם מצב ארצה" – תפלה היא סלם ההתקשרות של הנשמה באלקות. והגם שהוא "מצב ארצה", התחלת התפלה היא בהודאה לבד, אבל "וראשו מגיע השמימה", בבחינת בטול עצמי. אבל בא לזה על ידי הקדמת ההשגה וההבנה בפסוקי דזמרה, ברכות קריאת שמע וקריאת שמע.</p>		

שבת קודש	יום שישי	ו כסלו	ה'תש"ד
	שיעורים. חומש: ויצא, ששי עם פירש"י. תהלים: לה"לח. תניא: ועוד זאת . . . קנו לא יראו.		
	<p>אאמו"ר אמר: קריאת שמע שעל המטה איז, אין זעיר אנפין, ווי דער ווידוי וואס קודם צאת הנפש מהגוף. נאר יעמאלט גייט מען שוין אינגאנצען אוועק פון יריד, און עס ענדיגט זיך שוין דער מסחר פון היום לעשותם, און אין קשעהמ"ט פון יעדער נאכט האלט מען נאך אין מיטן יריד, און מען קען נאך אויפטאן.</p>		

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: קריאת שמע שעל המטה היא בזעיר אנפין' [=באופן קטן] כהודוי שבטרים צאת הנפש מהגוף. אלא שאז עוזבים לגמרי את ה'יריד', וכבר מסתים המסחר של "היום לעשותם", ובקריאת שמע שעל המטה של כל לילה, צדין נמצאים בעיצומו של ה'יריד, ואפשר צדין לפעל.

'ספיקא דאורייתא'

יום ראשון ל' חשוון ה'תשע"א

כתוצאה מכך יהיו הדברים סותרים זה לזה. ולכן אין להתיר ספק ממזר, כי אז נצטרך להתיר הן את נישואיו לבת ישראל והן את נישואיו לממזרת, והרי זה תרתי דסתרי (שהרי ישראל אסור בממזרת וממזר אסור בבת ישראל) ואין לומר שנתיר רק אחד, כי איזה מהם נתיר? אלא היה צריך לאסור את שניהם, ולכך בא הלימוד כאן להתיר לספק ממזר להנשא.

וכתב ה'שב שמעתתא' (ש"א פ"א) שהרמב"ם האומר שספק דאורייתא מותר מן התורה, הולך לשיטתו:

כתב הרמב"ם ב'ספר המצוות' (שורש א), שהעובר על מצוות דרבנן עובר על "לא תסור". והקשה עליו הרמב"ן (שם): אם כן, איך אומרים "ספיקא דרבנן לקולא", הרי בכל איטורי חכמים עובר על איסור מן התורה ואם כן זה שוב "ספיקא דאורייתא"! אך לשיטת הרמב"ם שספיקא דאורייתא אסור רק מגזירת חכמים – הדבר מובן: באיסור וודאי מדרבנן עובר על "לא תסור", אבל גזירת חכמים היתה על ספק דאורייתא ולא על ספק דרבנן, ואינו בכלל "לא תסור".

הלכות טומאת מת פרק ט, הלכה י"ב: וְאִין טָמְא מִן הַתּוֹרָה אֵלָּא מִי שְׁנִטְמָא טָמְאָת וּדְאִי; אֲבָל כָּל הַסְּפִקוֹת, בֵּין בְּטָמְאוֹת בֵּין בְּמִאֲכָלוֹת אִסוּרוֹת... אִין לָהֶם אֵלָּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. לדעת הרמב"ם ספק איסור מותר מן התורה, ומה שאמרו

חז"ל (ביצה ג, ב) "ספיקא דאורייתא לחומרא", הוא מדרבנן. והביא הרמב"ם ראייה לכך ממה שדייקו בגמרא (קדושין עג, א) מן הפסוק "לא יבוא ממזר" שמדין תורה רק ממזר ודאי נאסר לבוא בקהל אבל ספק ממזר מותר, הרי שהתורה אסרה רק איסור ודאי ולא ספק איסור (כסף משנה).

ואילו לדעת הרשב"א (קדושין שם) כל ספק דאורייתא אסור מן התורה. ואת הוכחת הרמב"ם הוא דוחה בנימוק הבא: אם התורה לא אסרה ספק איסור, מדוע צריך לימוד מיוחד להתיר ספק ממזר, והרי בכל האיטורים לא אסרה תורה אלא ודאי, אלא מכאן ראייה שבשאר האיטורים גם ספק אסור.

ויש שתיירץ את קושיית הרשב"א על הרמב"ם על פי מה שכתבו התוספות (ב"ק י"א ד"ה דקא), שאין להתיר ספק ספיקא אם

האם 'ארונות' הם קברים?

יום שני א' כסלו ה'תשע"א

גם לשיטת רש"י, אם יש בקבר חלל טפח בין המת לתקרת הקבר, אין הטומאה יוצאת החוצה ורק אם "אין בו חלל טפח בין המת והגולל" הטומאה בוקעת ועולה (רש"י נזיר נג, ב ד"ה זה קבר סתום).

ויש סמך לדעת רש"י מדברי הגמרא (ברכות יט, ב) המתארת דילוג של כהנים מעל גבי קברים, על-מנת להקביל את פניו של המלך.

אולם בגמרא מדובר ב'ארונות', ולדעת הרמב"ם מדובר בארונות של עץ שאין להם דין קבר, אך מעל קבר אמיתי, כהנים אכן לא יכולים לדלג.

ואם כן לדעת הרמב"ם טומאת קבר בוקעת ועולה גם אם יש חלל טפח, והאיטורים על הכהן חלים גם כלפי טומאת קבר.

הלכות טומאת מת פרק יב, הלכה ו: אַרְוֹנוֹת שֶׁל עֵץ שְׁמֵינִיחִין בְּהֵן אֵת הַמֵּת - אִינֵן בְּקִבְרָה, [אֲבָל] (אֵלָּא) אִם יֵשׁ בֵּין פְּסוּי הָאָרוֹן וְהַמֵּת גִּבַּת טַפַּח - הוֹצִינֵן, וְהַעוֹמֵד עַל גְּבֵי הָאָרוֹן טָהוֹר מִן הַתּוֹרָה. וְאִם עַל פִּי שָׂרֵב אַרְוֹנוֹת יֵשׁ בְּהֵן חֲלָל טַפַּח, הוֹאִיל וְיֵשׁ שְׂאִין שֶׁם חֲלָל טַפַּח - נִזְרֵוּ עַל כָּל הָאֲרֹנוֹת שְׂאִינֵן הוֹצִינֵן, וְשִׁיחֵיהֶן הַמְחַלְקֵה עַל גְּבֵי הָאָרוֹן כְּנוֹנֵעַ בְּמַת אוֹ בְּקִבְרָה.

אחת מדרכי התפשטות הטומאה היא טומאת אוהל, ויש מצבים שבהם הטומאה בוקעת ועולה או מתפשטת לצדדים. והנה, לדעת הראב"ד, כהנים לא מזהרים על קבר: "...שאינן הכהנים מזהרים אלא על הטומאה שהנזיר מגלח עליה, וקיימא לן שאינו מגלח אלא על גופו של מת - לא על קבר ולא על גולל ודופק..." (השגות הראב"ד לעיל ה"ו).

טומאה המתפשטת לתוך הארובה

יום שלישי ב' כסלו ה'תשע"א

מתפשטת לתוך הארובה. ואם יש בטומאה "כדי שתתחלק", היינו כשיעור שני זיתים – אחד לחלל שתחת התקרה ואחד לחלל הארובה - "הכל טמא", הן תחת התקרה והן תחת הארובה (אם היא כנגד הטומאה).

ונחלקו ראשונים בהגדרה "כדי שתחלק": הר"ש והרא"ש (אהלות י, א) מפרשים שאף אם יש בטומאה שני זיתים בסך הכל, הגם שבבית יש כזית ומחצה ותחת הארובה רק חצי זית - מחלקים אנו את הטומאה, כאילו יש כזית בבית וכזית תחת הארובה.

אך לדעת הרמב"ם בפירוש המשניות (שם, וכן מובן מלשונו כאן) הטומאה מתפשטת בכל הבית ולתוך הארובה (כשאין בו פותח טפח), רק כאשר בכל אחד מן המקומות יש שיעור - כזית תחת התקרה, וכזית תחת הארובה.

הלכות טומאת מת פרק טז, הלכה א: הִיָּתָה מְקַצֵּת הַטָּמְאָה תַּחַת הַתְּקֵרָה וּמְקַצֵּתָה תַּחַת אַרְבֵּה: אִם הָיָה בְּאַרְבֵּה פּוֹתֵחַ טַפַּח - הַפִּית כְּלוּ טָמְא... אִין בְּה פּוֹתֵחַ טַפַּח: אִם יֵשׁ בְּטָמְאָה כְּדִי שֶׁתִּתְחַלַּק וְיִמְצָא כְּשִׁעוֹר תַּחַת הַתְּקֵרָה וְכְשִׁעוֹר תַּחַת הָאַרְבֵּה - הַכֹּל טָמְא.

ארובה שיש בה טפח על טפח ("פותח טפח"), מתפשטת הטומאה לתוכה, ולכן גם כאשר מקצת הטומאה נמצאת תחת התקרה ומקצתה תחת הארובה, אף שרק בצירוף שני המקומות יש שיעור טומאה (לדוגמה: כזית מן המת), רואים אנו כאילו היה כשיעור טומאה גם תחת התקרה וגם כנגד הארובה, כי שני החלקים מצטרפים לשיעור שלם לכל אחד מן המקומות. אבל כאשר אין בארובה טפח על טפח, אין הטומאה

יום רביעי ג כסלו ה'תשע"א

איך 'חוסמים' את הטומאה?

מחוץ למקומה, האוהל 'חוסם' אותה מלעבור לתוכו כדין "צמיד פתיל" (כיסוי מהורק) המונע את הטומאה לחדור בעדו.

וזהו ההבדל בין ההלכות:

לעיל מדבר הרמב"ם על הדין המחשיב את מקום האהל כמקום נפרד, והדבר מועיל הן כאשר הטומאה בחוץ והכלים בפנים והן להיפך, כי בכל אופן הטומאה והכלים אינם באותו מקום.

אך זהו דווקא באוהל קבוע ואילו כאן מדובר באוהל ארעי, עליו מבוואר בגמרא (סוכה כא, ב) כי אף שנחשב כאוהל, הרי כאשר הוא נמצא באהל קבוע אין בכוחו לחלוק מקום לעצמו להחשיב את חללו כמקום נפרד משאר החדר ובוזה לא שייך הדין הראשון, אלא רק דין 'חסימת' הטומאה על ידי האוהל האמור רק לגבי הצלה מטומאה שמחוץ לאוהל (כצמיד פתיל המציל רק שהטומאה בחוץ לא תכנס לתוך הכלי).

(תירושי הגר"ח)

הלכות טומאת מת פרק כ, הלכה א: אָבָל צָמִיד פְּתִיל וְאֶהְלִין מְצִילִין עַל הַמְּחֻרָרִים שְׁלֵא וְתַמְמָאוּ, וְאִינֵן מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שְׁלֵא תַצֵּא וְתַטְמֵא אֶת אַחֲרֵימֵי. בִּיצֵד?... אֶהְלֵ בְּתוֹךְ אֶהְלֵ וּבְנוֹת מִן הַמֵּת בְּאֶהְלֵ תַפְנִימֵי - כָּל הַכֹּלִים שֶׁבְּאֶהְלֵ תַחֲצִיזוֹן מְמַאִים. לכאורה, דברי הרמב"ם סותרים למשניות מפורשות האומרות שהאוהל מועיל גם למנוע מהטומאה הנמצאת בתוכו לצאת ולטמא אחרים, וכן כתב הרמב"ם עצמו (פ"ב ה"א): "... האוהל מטמא כל שתחתי, מציל וחוצץ בין הטומאה ובין כלים שעל גביו!"

ונראה לבאר:

באופן ההצלה מטומאה על ידי אוהל יש שני דינים: (א) מאחר וכל אוהל נחשב כמקום בפני עצמו, אין הטומאה עוברת מאחד לשני, כי התפשטות הטומאה היא רק בתוך מקומה ולא מחוצה לה.

(ב) אפילו כאשר מצד עצמה הטומאה עשויה להתפשט אף

יום חמישי ד' כסלו ה'תשע"א

שלושה אופני שמירה מטומאת העולם

ושלושה סוגים בהצלה רוחנית זו:

(א) כאשר אור הנשמה מאיר בגלוי והגוף אינו מסתיר על אור הנשמה, אין עליו דין 'כלי' לטומאה.

(ב) כאשר האדם עובד את ה' ברגש של ביטול והגוף בטל בתכלית לנשמה, קדושת הנשמה חודרת לפרטי הגוף ואין נתינת מקום לטומאה.

בשני אופנים אלו, הכלי (הגוף) יכול להציל מטומאה של אהל המת, כאשר "צמיד פתיל עליו", היינו שכל כולו שקוע בעבודה זו, אך אם יש בעבודתו "פתח" לאויר העולם, אינו ניצל מטומאה.

(ג) כשהאדם אינו בכלי חרס ולא בכלי שאינו מקבל טומאה, אלא ב'עליה', היינו שמגביה ומפריש עצמו מהעולם, ושייכותו לעולם היא 'מרחוק' (דרך 'ארובה') – אף שמדאורייתא טהור לפי שאינו באהל המת, חכמים גזרו עליו טומאה, כי האדם צריך להתעסק בעניני העולם ולהאירם באור הנשמה.

(לקוטי שיעורי ל"ח, עמ' 72)

הלכות טומאת מת, פרק כ"ג הלכה א': כָּל הַכֹּלִים הַמְצִילִים פְּצִימֵי פְּתִיל - מְצִילִין עַל כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָן...

בהצלה מטומאת אוהל קיימים שלושה סוגים:

(א) כלים שאינם מקבלים טומאה מצילים על מה שבתוכם

גם מדברי סופרים (לעיל פכ"א ה"א).

(ב) כלי חרס המוקף בצמיד פתיל, מציל על אוכלים ומשקים, וכן על אדם שבתוך החבית, אבל מדברי סופרים אינו מציל על כלי שטף ובגדים.

(ג) כשהאדם בעליה וקדרה על פי הארובה אין כלי החרס מציל על האדם (להלן ה"ד).

ודוגמתם בעבודת האדם לקונו:

'חיים' הם הדביקות בה' ו'מיתה' היא העדר הדביקות. ו'אהל המת' הוא העולם הזה (לפני בירורו).

ואמנם, הנשמה מצד עצמה דבוקה בה' ואין הטומאה פוגעת בה, אך בעקבות התלבשותה בגוף עלולה הטומאה לפגום בקדושתה והאדם זקוק ל'הצלה' מכך.

יום שישי ה' כסלו ה'תשע"א

הדלקת אור המקרר בשבת בעיניים עצומות

לבעלים, אך אם אין הדבר פוסל את הפרה הרי עלייתה כן נוחה לבעלים ושוב הרי זה 'לרצונו' וחוזרת ונפסלת.

והר"ש תירץ (פרה פ"ב מ"ג): 'לרצונו' אין הכוונה בפרה זו דווקא אלא בכללות, וכיון שבפרה סתם (שאיננה אדומה) עליית הזכר נוחה לבעלים, הרי זה 'לרצונו' אף בפרה זו.

ומכאן יש ללמוד לדיני שבת: הפותח מקרר בשבת והנורה נדלקת, אף שאין כוונתו לכך, מאחר והפתיחה מדליקה בהכרח, הדבר אסור. אך יש סוברים שהאיסור אינו אלא כשהתוצאה נוחה לאדם, אך אם אין לו בה עניין ('פסיק רישא דלא ניחא ליה') הדבר מותר. ולפי זה לכאורה קיים פיתרון פשוט - יעצום

הלכות פרה אדומה פרק א, הלכה ז: עֵלָה עֲלֶיהָ עַל מַאֲלֵיו, אִם לְרִצּוֹנוֹ - פְּסוּלָה... לְפִיכָּה, אִם שָׁבַן עֲלֶיהָ הָעוֹף - בְּשָׂרָהּ; עֵלָה עֲלֶיהָ זָכָר - פְּסוּלָה.

וטעם ההבדל: לבעל הפרה אין צורך בעליית העוף ולכן אינה נפסלת בכך, אך בעליית הזכר הוא מעוניין כדי להרוויח וולדות וכיון שזהו 'לרצונו' פסולה.

והקשו התוספות (ב"מ ל, א): הרי שוויה של פרה אדומה כשרה הוא יותר מדמי הוולדות, ואם כן בוודאי אין בעל הפרה רוצה בעליית הזכר ומדוע נפסלת?

ותירו: אמנם כשהפרה נפסלת שוב אין עליית הזכר נוחה

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ פא

עיניו בעת הפתיחה ושוב אין הדלקת הנורה גורמת לו כל תועלת. אך לפי דברי הר"ש נראה שהדבר אסור, כי הרצון אינו נקבע אסור.

(מנחת שלמה ח"א ט"ז צא, ט)

שבת קודש ו כסלו ה'תשע"א

הבקשה לביאת המשיח

.. הוא כופר.. בתורה ובמשה רבינו". כלומר, אין די להאמין בביאת המשיח, אלא חובה לקוות ולחכות לכך, מכאן כי כשם שענין האמונה בביאת המשיח הוא תמידי כך החיוב להיות "מחכה לביאתו" הוא תמידי, וכנוסח התפילה "כי לישועתך קוינו כל היום".

תחושה זו של ציפייה לביאת המשיח נובעת מהכרה שלוליי זאת נמצאים במצב של חסרון והעדר שלימות, ולכן כשמוזכרים ענין השייך למשיח, אף כי בדרך אגב, הציפיה גוברת ותודעת הצורך בכך מתחזקת, וממילא יש להתפלל ולבקש את הצורך ומילוי החיסרון.

ולכן הוסיף הרמב"ם כאן תפילה "מהרה יגלה", שלא במקומה לכאורה, להורות עד היכן צריך להיות "מחכה לביאתו".

(חידושים וביאורים בש"ס ח"ג עמ' קצ)

הלכות פרה אדומה פרק ג, הלכה ד : וְתִשַׁע פְּרוֹת אֲדָמֹת נֶעְשׂוּ מִשְׁנַצְמֵטוֹ בְּמַצְוֶה זֶה עַד שֶׁחָרַב הַבַּיִת בְּשָׁנָה. רִאשׁוֹנָה עָשָׂה מִשָּׁה רַבְּנָנוּ... וְהַעֲשִׂירִית יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, מְהֵרָה יִגְלֶה. אָמֵן, בְּן יְהִי רָצוֹן.

וצריך ביאור: למה חתם הרמב"ם את ההלכה במילים "מהרה יגלה אמן כן יהי רצון", והרי לכאורה בספר הלכה אין מקום לבקשות ותפילות, ואפילו אם נאמר שיש מקום לכך, היה ראוי לעשות זאת בהלכות מלכים, בהן מדובר בענייני ימות המשיח. אך שם אין הרמב"ם כותב לשון בקשה ותפלה על ביאת המשיח, ודווקא כאן, בהלכות פרה אדומה, שהמשיח נזכר בדרך אגב, מוסיף תפילה ובקשה?

ויש לומר:

על החיוב להאמין בביאת המשיח כתב הרמב"ם (הלכות מלכים פ"א ה"א): "וכל מי שאינו מאמין בו או מי שאינו מחכה לביאתו

אגרות קודש

ב"ה, ג' כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מחי, כ"ד חשוון, ובודאי בינתים קבל מכתבי, אשר בתוכנו ימצא ג"כ מענה על חלק חשוב מהבעיות אודותם כותב במכתבו זה, וזאת להוסיף אשר בודאי אין להתרשם ועאכו"כ להרגיש מעין של יאוש ממה שעסקני הצבור לפעמים מתרשלים בפעולותיהם, ובהאמתלא הידועה שאין מה לעשות כו' וכו' (וכבר ידוע הרמז אשר אמתלא היא אמת-לא)

וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע במאמר חז"ל דתקופת עקבתא דמשיחא בסוף מסי' סוטה, שנשנה שם כ"פ, אנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, אף שהמדובר שם אודות המגרעות והקללות דתקופה ההיא, ופירש אשר איש הישראלי יושב בחבוק ידים ומתרץ עצמו שאין לעשות מאומה כי אם להשען וכו' ה"ז היפך התורה, ובמילא נכנס בגדר דקללות דתקופת עקבתא דמשיחא.

ופלא עליו שעוסק הוא בצ"צ כמה שנים שנתרשם מהני"ל, ובודאי שאין זהה אלא מצב רוח עובר ויבוא לתוספת והתעוררות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א

מזכיר

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - ל' מרחשון ו' בסלו ה'תשע"א

יום ראשון ל' מרחשון ה'תשע"א

הלכות טומאת מת

פרק תשיעי

1 מי שֶהָיָה חוֹפֵר בְּשָׂדֶה וּמָצָא מֵתִים רַבִּים בְּגִמָּא אַחַת
2 זֶה עַל גַּב זֶה אוֹ זֶה בְּצֵד זֶה, אוֹ שֶׁמָּצָא הֲרוּגִים, אוֹ שֶׁמָּצָא
3 מֵת יוֹשֵׁב אוֹ רֹאשׁוֹ בֵּין בְּרַפְיוֹ - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא מְקוּם זֶה
4 בֵּית הַקְּבָרוֹת הִיָּה; אֲלֵא נוֹטֵל הַמֵּת שֶׁמָּצָא, וְנוֹטֵל כָּל
5 הָעֵפֶר הַתְּחוּחֵי² שֶׁתְּחָתָיו, וְחוֹפֵר בְּכַתּוּלַת קֶרְקַע³ שֶׁלֹּשׁ
6 אַצְבָּעוֹת⁴, וּמוֹצִיא הַכֵּל, וְשֹׁאֵר הַשָּׂדֶה בְּחֻזְקַת טְהוּרָה
7 כְּשֶׁהֵיחָד קָדָם שֶׁיִּמָּצָא. וְעֵפֶר זֶה עִם שֶׁלֹּשׁ אַצְבָּעוֹת שֶׁחוֹפֵר
8 הוּא הַנִּקְרָא תְּבוּסַת הַמֵּת.⁵

9 ב. שָׂדֶה שֶׁנִּהְיָה בַּהֲרוּגִים⁶ - מְלַקֵּט כָּל הָעֵצְמוֹת שֶׁבָּהּ,
10 וְהָרִי הִיא טְהוּרָה⁷. וְכֵן הַמְּפָנֶה קְבָרוֹ⁸ מִתּוֹךְ שָׂדֶה - מְלַקֵּט
11 כָּל הָעֵצְמוֹת עֵצִים וְעֵצִים וְהָרִי הִיא טְהוּרָה וְכֵן בּוֹר שֶׁמְטִילִים
12 בְּתוֹכּוֹ נְפָלִים אוֹ הֲרוּגִים⁹ - מְלַקֵּט כָּל הָעֵצְמוֹת שֶׁבּוֹ עֵצִים
13 עֵצִים וְהָרִי הוּא טְהוּרָה¹⁰.

14 ג. הִיָּה חוֹפֵר וּמָצָא מֵת מְשֻׁכָּב בְּדֶרֶךְ שְׁקוּבְרֵין הַמֵּתִים -
15 נוֹטְלוֹ וְאֵת תְּבוּסָתוֹ. וְכֵן אִם מָצָא שְׁנַיִם - נוֹטֵל כָּל אֶחָד
16 מֵהֶן וְתְבוּסָתוֹ עִמוֹ, וְכָל הַשָּׂדֶה טְהוּרָה. מָצָא שְׁלֹשָׁה מֵתִים,
17 כָּל אֶחָד מֵהֶן מְטֵל בְּדֶרֶךְ הַנִּקְבְּרִין, אִם יֵשׁ בֵּין זֶה לַזֶּה
18 מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה, כְּמֵלֵא מִטְּהוּרָה¹¹ וְקוּבְרֵיהָ - הָרִי זֶה

1 חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא בֵּית הַקְּבָרוֹת הוּא זֶה¹², וְצָרִיךְ לְבַדֵּק מִן
2 הָאֲחֵרוֹן עֲשָׂרִים אַמָּה, שֶׁהֵן כְּפִשְׁתֵּי מַעְרוֹת וְחָצֵר שְׁבִינֵיהֶם¹³.
3 וְאִם לֹא מָצָא שָׁם מֵת אַחֵר - הָרִי אוֹתָן הָעֲשָׂרִים שֶׁבִּדְק
4 טְהוּרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן שְׁכוּנַת קְבָרוֹת¹⁴. מָצָא מֵת אֶחָד
5 בְּסוֹף עֲשָׂרִים אַמָּה - צָרִיךְ לְבַדֵּק מִמֶּנּוּ עֲשָׂרִים אַמָּה אַחֵרוֹת,
6 לְפִי שְׁרִגְלִים לְדָבָר¹⁵. וְאִם הִיָּה אֶחָד מֵאלוֹ שֶׁמָּצָא בְּתַחֲלָה
7 אוֹ בְּסוֹף הָרוּג אוֹ יוֹשֵׁב אוֹ מְשֻׁכָּב שֶׁלֹּא בְּדָכוֹ, שֶׁיִּהְיֶה
8 רֹאשׁוֹ בֵּין יְרוּכָתָיו - אֵינוֹ בּוֹדֵק עֲשָׂרִים אַמָּה, אֲלֵא נוֹטֵלָן
9 וְאֵת תְּבוּסָתוֹ בְּלִבָּד; שֶׁחֻזְקָתָן עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים.
10 ד. הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֵין לָהֶם טְמֵאָת קְבָרוֹת. הוֹאִיל וְאֵינָן
11 מְטֵמְאִין בְּאֵהָל, הָרִי הַנּוֹגֵעַ בְּקַבְרָן טְהוּר, עַד שֶׁיִּגְעַע בְּעֵצְמָה
12 שֶׁל טְמֵאָה אוֹ שֶׁאֲנָה.
13 ה. מֵת שֶׁחִסְרָה¹⁶ אֵיבָר שֶׁאִם יִנְטֵל מִן הַחַי יָמוּת - אֵין לוֹ
14 תְּבוּסָה וְלֹא שְׁכוּנַת קְבָרוֹת. וּמֵתִים הַנִּמְצָאִים גְּלוּיִים עַל פְּנֵי
15 הַשָּׂדֶה - אֵין לָהֶם שְׁכוּנַת קְבָרוֹת וְלֹא תְבוּסָה, אֲלֵא מְלַקֵּט
16 עֵצִים וְעֵצִים וְהַכֵּל טְהוּר¹⁷. וְהַנִּקְבֵּר שֶׁלֹּא בְּרִשׁוֹת - יֵשׁ לוֹ
17 תְּבוּסָה¹⁸ וְאֵין לוֹ שְׁכוּנַת קְבָרוֹת.
18 ו. אֶחָד הַמוֹצֵא שְׁלֹשָׁה מֵתִים בְּדֶרֶךְ בְּתַחֲלָה¹⁹, אוֹ שֶׁמָּצָא
19 שְׁלֹשָׁה כּוֹכֵין אוֹ כּוֹף וְנִקְיָע²⁰ וּמְעֵרָה²¹ - הָרִי זֶה שְׁכוּנַת
20 קְבָרוֹת. מָצָא שְׁנַיִם וְאֶחָד הִיָּה יָדוּעַ - יֵשׁ לָהֶם תְּבוּסָה וְאֵין
21 לָהֶם שְׁכוּנַת קְבָרוֹת; שֶׁהַקְּבֵר הַיָּדוּעַ אֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁכוּנָה. וְלֹא
22 אָמְרוּ אֲלֵא הַמוֹצֵא שְׁלֹשָׁה בְּתַחֲלָה הוּא שֶׁצָּרִיךְ בְּדִיקָה. כִּיצַד
23 בּוֹדֵק הָעֲשָׂרִים אַמָּה שֶׁאֲמָרְנוּ? חוֹפֵר עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ לְסֻלַּע

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1 מפני שיהודים אינם קוברים כך. (2) העפר הרך. (3) אדמה שלא הזיזה מעולם ממקומה. (4) כעובי שלוש אצבעות. (5) עפר שהתבוסס בדם המת. מלשון המקרא (יחזקאל טו, ו): מתבוססת בדמיך. (6) והם מוטלים על פני השדה גלויים. והמדובר כשיש להם קוברים, שאם אין להם, דינם כמת מצוה ואסור לפנותם. (7) ואינו צריך ליטול את תבוסתם. (8) שקבר שם המת על מנת לפנותו (רא"ש שם). [ובמשנה אחרונה למשנתנו מפרש על פי התוספתא שם הלכה ה: "מי שנפחת קברו לתוך שדה ואמרים לו לקט עצם עצם והכל טהור". פירוש, שהיה קבר לא רחוק משדהו ונפרצה מחיצת הקבר ונתגלגל המת לתוך שדהו. וכן פירש גם בסדרי טהרות]. (9) בלי כוונה לקבורם שם. (10) בבא זו משמיעה אותנו רבותא, שלא רק אם נמצאו גלויים במקום שנהרגו אין להם תבוסה, אלא אפילו אם השליכום בכוונה לתוך הבור, אבל בלי כוונת קבורה, הדין כן. (11) המיטה שהמת מוטל עליה. (12) כללו של דבר: אם שלושת המתים נמצאים באופן, שאפשר להניח ששלושתם נקברו במערה אחת, חוששים שבית קברות הוא זה, וזה אפשר רק אם המרחק מקבר ראשון עד שלישי הוא לא פחות מארבע אמות ולא יותר על שמונה. [קבריהם היו בכוכים שנחפרו בכותל מערות בצורה אחידה ובמרחקים קבועים]. (13) הקברים היו מסודרים באופן שכזה: במרכזם נמצא חצר שש אמות על שש אמות ושתי מערות של שש על ארבע משני צדדיה, ובכתלי המערות נחצבו הכוכים. יוצא סך הכול שמונה עשרה אמות, והוסיפו שתי אמות מפני החשש שמא עמדה מערה אחת באלכסון. (14) כלומר, אף על פי שהן בשכנות לקברות, שהרי שכונת קברות ממש - טמאה. ורבינו לשיטתו, שמודדים מן האחרון (כסף משנה). (15) השערה מבוססת, שבית הקברות כאן. (16) תוספתא אהלות פרק ט"ז הלכה ב: "והחסר אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות". (17) שם פרק ט"ז, משנה ה שינוי: "שדה שנהרגו בה הרוגים מלקט עצם עצם והכול טהור". וסובר רבינו שהוא הדין למתים גלויים שמתו מיתה טבעית, כרב יהודה בניזיר סד, ב "מצא פרט למצוי". [רבינו הביא דין הרוגים למעלה בהלכה ב להשמיענו, שאין דינם כהרוגי מלחמה שנקברים במקומם וכאן משמיענו שגם במתים מיתה טבעית הדין כך, כדי שלא תטעה לומר, שרק הרוגים אין להם תבוסה מפני שחסר דמם, אבל מתים שלמים יש להם תבוסה]. (18) כרבי שמעון בן גמליאל בתוספתא שם הלכה ו נגד רביים. בכסף משנה מבאר שהכרעת רבינו היא על פי הכלל: "כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו, חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה" והוסיף שגם בבדידות הלכה כמותו. [ראה יד מלאכי אות כף, שהוכיח, שרבינו לא קיבל להלכה את הכלל הזה]. (19) שלא ידעו עליהם לפני כך. (20) חפירה בקרקע בניגוד לכך שהוא חצוב בכותל מערה. (21) שמצא מת במערה עצמה.

פָּרֶק עֲשִׂירִי

33
 34 א. איזהו בית הפָּרֶס? זה המקום שֶׁנֶּחְרַשׁ בוֹ קֶבֶר. שְׁהָרִי
 35 נִתְדַקְדְּקוּ עֲצָמוֹת הַמֵּת בְּתוֹךְ הָעֶפֶר וְנִתְפָּרְסוּ בְּכָל הַשָּׂדֶה,
 36 וְגִזְרוּ טִמְאָה עַל כָּל הַשָּׂדֶה שֶׁנֶּחְרַשׁ בָּהּ הַקֶּבֶר. אֶפְלוּ חֲרַשׁ
 37 עַל גְּבֵי הָאֶרֶז, וְאֶפְלוּ הֵיחָד מִשְׁקַע בְּרוּבְדִין וּבְאֲבָנִים, וְאֶפְלוּ
 38 הֵיחָד עַל גְּבֵי הָאֶרֶז רֹוּם שְׁתֵּי קוֹמוֹת, הוֹאִיל וְחֲרַשׁ עַל קֶבֶר
 39 - הָרִי זֶה עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס. עַד כַּמָּה הוּא נֶעֱשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס?
 40 מֵאָה אִמָּה עַל מֵאָה אִמָּה מִמְּקוֹם הַקֶּבֶר.
 41 ב. כָּל הַמְרַבֵּעַ, שֶׁהוּא בֵּית אַרְבַּעַת סָאִין, הָרִי הוּא בֵּית
 42 הַפָּרֶס, וְעִפְרוּ מִטְּמֵא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, כְּמוֹ שֶׁבִּבְאֵרְנוּ, וְאִינוּ
 43 מִטְּמֵא בְּאֵהָל. וְכֵן הַמְּאֵהִיל עַל בֵּית הַפָּרֶס הֵזֶה - טְהוֹר.
 44 ג. הַתְּחִיל לְחַרֵּשׁ אֶת הַקֶּבֶר, וְהֵיחָד חוֹרְשׁוֹ וְהוֹלֵךְ, וְקָדַם
 45 שֶׁיִּגְמַר מֵאָה אִמָּה נֶעַר אֶת הַמְּחַרְשָׁה אוֹ שֶׁהִטִּיחַ בְּסֻלַּע אוֹ
 46 בְּגֵר - עַד שֶׁשָּׁם הוּא עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס בְּלִבָּד, וְהִשְׁאָר טְהוֹר,
 47 שְׁהָרִי לֹא הִגִּיעַ אֵלָיו בְּמִשׁוֹף הַמְּחַרְשָׁה. חֲרַשׁ כְּמוֹ חֲמִשִּׁים
 48 אִמָּה אוֹ יָתֵר וְחִזֵּר וְחֲרַשׁ עַד שֶׁהִשְׁלִים הַמְּאָה - הַכֹּל בֵּית
 49 הַפָּרֶס. הֵיחָד חוֹרֵשׁ וְהוֹלֵךְ חוּץ לְמֵאָה אִמָּה - מִמֵּאָה אִמָּה
 50 וְלַחוּץ טְהוֹר, שְׂאִין עֲצָמוֹת קֶבֶר מְגִיעוֹת לִיתֵר מִמֵּאָה.
 51 ד. חֻזְקַת הָעֲצָמוֹת הַמְּכֻסּוֹת שֶׁהֵן שֶׁל אָדָם, עַד שֶׁיִּדְעַע שֶׁהֵן
 52 שֶׁל בְּהֵמָה; וְחֻזְקַת הָעֲצָמוֹת הַמְּגֻלּוֹת שֶׁהֵן שֶׁל בְּהֵמָה, עַד
 53 שֶׁיִּדְעַע שֶׁהֵן שֶׁל אָדָם. הֵיחָד שֶׁשָּׁם חָרִיץ מְלֵא עֲצָמוֹת אָדָם, אוֹ
 54 שֶׁהֵיוּ עֲצָמוֹת אָדָם צְבוּרוֹת עַל גְּבֵי קַרְקַע, וְחֲרַשׁ עֲצָמוֹת אֵלוֹ
 55 עִם הַשָּׂדֶה, אוֹ שֶׁחֲרַשׁ שָׂדֶה שֶׁאֵבֵד בָּהּ [אוֹ שֶׁנִּמְצָא בָּהּ] קֶבֶר
 56 - הָרִי זֶה אִינוּ עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס; שְׁלֵא גִזְרוּ טִמְאָה אֶלָּא עַל
 57 שָׂדֶה שֶׁנֶּחְרַשׁ בָּהּ קֶבֶר וְדֹאֵי. וְכֵן הַחוֹרֵשׁ אֶת הַמֵּת בְּשָׂדֶה -
 58 אִינוּ עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס; שֶׁכָּל אֵלוֹ דְּבָר שֶׁאִינוּ מְצוּי הוּא,
 59 וְלֹא גִזְרוּ אֶלָּא בְּקֶבֶר שֶׁנֶּחְרַשׁ שֶׁהוּא דְּבָר מְצוּי.
 60 ה. הַחוֹרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר בְּשָׂדֶה שֶׁאִינָה שְׁלוֹ - אִינוּ עוֹשֶׂה בֵּית
 61 הַפָּרֶס, שְׂאִין אָדָם אוֹסֵר דְּבָר שֶׁאִינוּ שְׁלוֹ. אֶפְלוּ שְׁתֵּי אוֹ
 62 אָרִיס אוֹ אֶפְטוּרְפוּס אִינוּ עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס. חֲרַשׁ קֶבֶר
 63 בְּשָׂדֶה שְׁלוֹ וְשֶׁל חֶבְרוֹ כְּאֶחָד - שְׁלוֹ עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס, וְשֶׁל
 64 חֶבְרוֹ אִינוּ עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס.

1 אוֹ לְבַתּוּלָה²², וְהִיא הַקְּרָקַע שֶׁנֶּחְרַשׁ אֵת שְׂאִינָה עֲבוּדָה²³. הַעֲמִיק
 2 אֶפְלוּ מֵאָה אִמָּה וּמְצָא חֲרַשׁ - הָרִי זֶה כְּבַתּוּלָה, וְצָרִיךְ
 3 לְהַעֲמִיק עַד שֶׁיִּגִּיעַ לְבַתּוּלָה. הִגִּיעַ לְמִים - הָרִי זֶה כְּבַתּוּלָה.
 4 ז. אִינוּ צָרִיךְ לְחַפֵּר תֵּלָם אַחַד מִתְּחִלַּת הָעֲשָׂרִים עַד סוּפֵן,
 5 אֶלָּא חוֹפֵר אִמָּה עַל אִמָּה וּמִנִּיחַ אִמָּה, וְחוֹפֵר אִמָּה עַל אִמָּה
 6 וּמִנִּיחַ אִמָּה, וְכֵן עַד סוּפֵן; שְׂאִין בֵּין קֶבֶר לְקֶבֶר פְּחוּת
 7 מֵאִמָּה²⁴.
 8 ח. הֵיחָד בּוֹדֵק וְהִגִּיעַ בְּתוֹךְ הָעֲשָׂרִים לְנֶהֱרֵ אוֹ לְשְׁלוּלֵת²⁵
 9 אוֹ לְדַרְךְ הַרְבִּים - יִפְסִיק²⁶ וְאִינוּ צָרִיךְ לְבַדֵּק, שְׁהָרִי נִפְסְקָה
 10 שְׁכוּנַת הַקֶּבְרוֹת.
 11 ט. הַמוֹצִיא²⁷ עֶפֶר זֶה שֶׁל בְּדִיקָה - טְהוֹר, אֶלָּא אִם כֵּן מְצָא
 12 טִמְאָה בְּמִקוֹם שֶׁחֲפָר²⁸; אֶבֶל קָדָם שֶׁיִּמְצָא אוֹכַל בְּתוֹרְמָה.
 13 וְהַמְּפַקֵּחַ בַּגִּלְטוֹ - אִינוּ אוֹכַל בְּתוֹרְמָה³⁰; שְׁהָרִי יוֹדֵעַ וְדֹאֵי
 14 שֶׁהַמֵּתִים שָׁם³¹ תַּחַת הַגִּלְטוֹ, אֶלָּא שֶׁאִינוּ מִפְּרִי מְקוֹמָן.
 15 י. גִּלְטוֹ³² שֶׁנִּתְעַרַב בְּשִׁנֵי גִלְטוֹ טְהוֹרִין: בְּדַק אַחַד מִהֵן
 16 וּמְצָאוּ טְהוֹר - הוּא טְהוֹר וְהַשְּׂנִים טְמֵאִין; בְּדַק שְׁנַיִם וְנִמְצָאוּ
 17 טְהוֹרִים - הֵן טְהוֹרִים וְהַשְּׁלִישִׁי בְּחֻזְקַת טְמֵא; בְּדַק שְׁלֹשָׁתָן
 18 וּמְצָא טְהוֹר - בְּלֵן בְּחֻזְקַת טְמֵא³³ עַד שֶׁיִּבְדֵּק שְׁלֹשָׁתָן עַד
 19 שֶׁיִּגִּיעַ לְסֻלַּע אוֹ לְבַתּוּלָה וְיִהְיֶה שְׁלֹשָׁתָן טְהוֹרִין³⁴.
 20 יא. בּוֹר שֶׁמְטִילִין לְתוֹכוֹ נְפִלִים - הַמְּאֵהִיל עֲלָיו טְמֵא דִין
 21 תּוֹרָה. אִף עַל פִּי שֶׁחֻלְדָּה וּבְרַדְלָס מְצוּיִין שָׁם, אִין סִפְק
 22 מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדֹאֵי³⁵. אֶבֶל אִם הַפִּילָה שָׁם אִשָּׁה נְפֵל, וְאִין
 23 יָדוּעַ אִם הַפִּילָה דְּבָר הַמְּטֵמֵא אוֹ לֹא הַפִּילָה³⁶, הוֹאִיל
 24 וְחֻלְדָּה וּבְרַדְלָס מְצוּיִין שָׁם - הָרִי סִפְקוֹ טְהוֹר³⁷.
 25 יב. דְּבָר יָדוּעַ, שֶׁכָּל אֵלוֹ הַטְּמֵאוֹת³⁸ וְכִיּוֹצֵא בֵּהֵן שֶׁהֵן
 26 מְשׁוּם סִפְק - הָרִי הֵן שֶׁל דְּבָרֵיהֶן³⁹. וְאִין טְמֵא מִן הַתּוֹרָה
 27 אֶלָּא מִי שֶׁנִּשְׁטַמָּא טְמֵאת וְדֹאֵי; אֶבֶל כָּל הַסִּפְקוֹת. בֵּין
 28 בְּטְמֵאוֹת בֵּין בְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת בֵּין בְּעֲרִיּוֹת וְשִׁבְתוֹת - אִין
 29 לְהֵם אֶלָּא מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, [וְאִף עַל פִּי כֵן, דְּבָר שֶׁחֵיבִין עַל
 30 זְדוּנוֹ כֶּרֶת - סִפְקוֹ אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה, שְׁהָרִי הַעוֹשֶׂה אוֹתוֹ
 31 חֵיב אִשָּׁם תְּלוּי]. כְּמוֹ שֶׁבִּבְאֵרְנוּ בְּהַלְכוֹת אֲסוּרֵי בִיאָה וּבְכַמָּה
 32 מִקּוֹמוֹת.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

22 דבר הנמצא במצבו הטבעי נקרא "בתולה". (23 שלא נחרשה מעולם. 24) ולפיכך אם יש שם קבר יגלהו אפילו אם ישאיר אמה בלי בדיקה. (25) תעלה מלאכותית המובילה מים מן הנהר לגנות ופרדסים לצרכי השקאה (רבינו בפירושו שם. והר"ש פירש מקום שנקוו בו מי גשמים). (26) שאין קוברים מתים במקומות אלה. (27) במשנה ד שם שנינו: "המוציא את העפר ממקום טומאה אוכל בדמעו" ומפרש שם רבינו שהכוונה לכהן המפנה למקום אחר את העפר שנחפר. בדמעו - תרומתו. מלשון הכתוב (שמות כב, כח): "מלאתך ודמעך לא תאחר" ודרשו בגמרא תמורה ד, א "מלאתך" אלו ביכורים, "ודמעך" זו תרומה (רבינו שם. והוא מוסיף תנאי, שלא יעמוד במקום הנבדק). (28) שהרי העפר שהוציא משם טמא, אבל לפני שמצא אין מחזיקים בחזקת טומאה את העפר שהוציא. (29) סיפא של המשנה שם. ומפרש רבינו, שהמדובר בבניין שנהרס ונפל על אדם ונהרג והמפקח (הנוטל את האבנים ומגלה את השטח) אינו יודע באיזה מקום מונח המת ואפשר שהוא עומד על מקום הטומאה. (30) מפני שהחזקה טומאה מה שאין כן במוציא עפר הבדיקה שלא החזקה טומאה כלל. (31) בפירושו למשנה כתב: "ולא יודע אם שם מת". וגם הר"ש שם אומר, שאפילו בספק חי ספק מת אסור בתרומה. (32) ידוע לנו שטומאה נמצאת בו. (33) הוברר, שלא בדק יפה. (34) תולים שעורבים נטלו את הטומאה. (35) שהרי החזקה שם טומאה ואין לטהר מפני הספק שמא אכלוהו החיות. (36) דבר המטמא, אלא שלפוחית מלאה מים או דם. (37) משום שיש כאן שני ספיקות להיות, שמא הפילה דבר שאינו מטמא ואם תימצא לומר דבר המטמא הפילה, שמא גרוהו חולדה וברדלס. (38) הכוונה לדינים השונים שנאמר עליהם "טמא מספק". (39) דברי חכמים וגזירותיהם. כלל זה אינו נוגע לדיני נפל האמורים למעלה בהלכה י"א, שהרי בדין הראשון כתב רבינו בפירושו "טמא דין תורה", והטעם, מפני שאין ספק מוציא מידי וודאי וברדין השני טהור אפילו מדבריהם, מפני שהוא "ספק ספיקא".

1 מעפרה. תרוו וגזרו על אוריה שיטמא ואף על פי שלא נגע
 2 ולא נשא, אלא כיון שהכניס ראשו ורבו לאויר ארץ העמים
 3 נטמא. וכן כלי חרש שהכניס אוירו לארץ העמים, ושאר
 4 כלים שהכניס רבם לאויר ארץ העמים - נטמאו.
 5 ב. טמאת אור ארץ העמים לא עשו אותה כטמאת עפרה,
 6 אלא קלה היא ממנה: שעל טמאת עפרה שורפין תרומות
 7 וקדשים, והמתטמא בגושה - טמא טמאת שכעה וצריך
 8 הנייה שלישי ושביעי; אבל הנטמא באוירה - אין צריך
 9 הנייה שלישי ושביעי אלא טבילה והערב שמש, וכן תרומה
 10 וקדשים שנטמאו מחמת אוריה - תולין, לא אוכלין ולא
 11 שורפין.
 12 ג. עפר ארץ העמים ועפר בית הפרס מטמאין במגע ובמשא,
 13 כמו שבארנו. וכמה שערין? כחותם המרצופין, והוא כפקה
 14 גדולה של סקאין. עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא
 15 בירק: אם יש במקום אחד כחותם המרצופין - מטמא, ואם
 16 לאו - אינו מצטרף; שלא גזרו אלא על גוש כביריתו. מעשה
 17 שהיו אגרות באות מחוצה לארץ לבני כהנים גדולים, והיו
 18 בהן כסא וקסאתים חותמות, ולא חשו להן משום טמאה,
 19 לפי שלא היה כחותם מהן כחותם המרצופין.
 20 ד. המביא תנורים וספלים וכלי חרש מחוצה לארץ: עד
 21 שלא הסקו - טמאים משום ארץ העמים; משהסקו -
 22 טמאים משום כלי חרס שנטמא בארץ העמים, שאינו
 23 מטמא אדם וכלים, כמו שבארנו.
 24 ה. המהלך בארץ העמים בהרים ובסלעים - טמא טמאת
 25 שכעה; ביים ובמקום שהים עולה בזעפו - טהור משום נוגע
 26 בארץ העמים וטמא משום אוריה. הנכנס לארץ העמים
 27 בשדה תבה ומגדל הפורחין באויר - טמא; שאהל זרוק
 28 אינו קרוי אהל.
 29 ו. סוריא - עפרה טמא כחוצה לארץ, ואוירה טהור. לא
 30 גזרו על אוירה. לפיכך, אם היתה סמוכה לארץ ישאל
 31 שפה בשפה ולא היה מפסיק ביניהן לא ארץ העמים ולא
 32 בית הקברות ולא בית הפרס - הרי זה יכול להפגס לה
 33 בטהרה בשדה תבה ומגדל, והוא שלא יגע בגושה. וכן
 34 ארץ העמים הסמוכה לארץ ישאל ואין ביניהן מקום טמא
 35 - הרי זה נבדקת וטהרה.
 36 ז. מקום ששכנו בו עובדי כוכבים בארץ ישראל - הרי זה
 37 מטמא בארץ העמים עד שיבדק, שמא קברו בו נפלים.
 38 ח. ותרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור העובדי כוכבים
 39 - תולין, לא אוכלין ולא שורפין. וכמה ישהו במקום ויהיה
 40 צריך בדיקה? ארבעים יום, כדי שתתעבר אשה ותפיל נפל
 41 שנטמא. אפלו איש שאין עמו אשה, אם שהה ארבעים
 42 יום - מדורו טמא עד שיבדק. גזרה משום מדור שתהיה
 43 בו אשה. אפלו עבד וסריס או אשה או קטן בן תשע שנים
 44 ויום אחד עושה מדור העובדי כוכבים.
 45 ט. מדור עובדי כוכבים שהיה בו עבד (מישראל) או אשה
 46 או קטן בן תשע משמרין אותו שלא יקברו שם נפל - אינו
 47 צריך בדיקה. ואת מה הן בודקין? את הביבין העמקים ואת
 48 המים הסרוחין. וכל מקום שהחזיר והחלדה יכולין להוליך

1 ו. עובד כוכבים שחרש קבר בשדהו - אינו עושה בית
 2 הפרס, שאין בית פרס לעובדי כוכבים.
 3 ז. שדה בית פרס למעלה ושדה טהורה למטה, ושטפו
 4 גשמים מעפר בית הפרס לטהורה, אפלו היתה אדמה
 5 והלבינה או לבנה והאדימה - טהורה; שאין בית פרס
 6 עושה בית פרס, ולא גזרו טמאה אלא על גוש כביריתו.
 7 ח. בית הפרס הזה מתר לנטע בו כל גטע, לפי שהשרשים
 8 יורדים למטה משלשה, ולמטה משלשה בבית הפרס טהור,
 9 שהרי הקבר נפרס על פני השדה. אבל אין זורעין בתוכה
 10 אלא זרע הנקצר. ואם זרע ועקר - צובר את גרנו בתוכו,
 11 וצובר את התבואה בשתי כברות, ואת הקטניות בשלש
 12 כברות, שמא יש בהן עצם כשעורה. ושורף את הקש ואת
 13 העצה שם. גזרה שמא יהיה בהן עצם כשעורה, ואם תתיר
 14 לו בהנייה - מוציא ומוכרו, ונמצא מרגיל את הטמאה.
 15 ט. שדה שהחזקה שהיא בית הפרס, אפלו היא בית
 16 ארבעה כורין, ואפלו משוכה במקום השיט הרף שאינו
 17 נחרש ולא נעשה בית הפרס, ואפלו שדה טהורה מקפת
 18 אותה מארבע רוחותיה - הרי היא בחזקה.
 19 י. מצא שדה מצנינת ואין יודע מה טיבה: אם יש בה אילן
 20 - בידוע שנתרש קבר בתוכה; אין בה אילן - בידוע שאבד
 21 קבר בתוכה, כמו שבארנו. והוא שיהיה באותו מקום זקן
 22 או תלמיד חכם; שאין כל אדם בקי אין בכך ויודעין שמתר
 23 לנטע בזו ואסור לנטע באחרת.
 24 יא. המהלך בבית הפרס על גבי אבנים שאין מתנדנדין
 25 תחת רגלי אדם בשעה שמהלך עליהן, או שנוכנס לה והוא
 26 רוכב על גבי אדם ובהמה שפחן פה - הרי זה טהור. אבל
 27 אם הלך על גבי אבנים שמוזעזעין בשעת הלך, אף על
 28 פי שגשמו ולא נתנדנד - הרי זה טמא כמי שהלך על העפר
 29 עצמו. וכן אם הלך על גבי אדם שכחו רע עד שתהיינה
 30 ארכבותיו נוקשות זו לזו ושוקיו מרעידות כשהוא נושא,
 31 או על גבי בהמה שכחה רע עד שתטיל גללים בשעת
 32 רכיבה - הרי זה טמא וכאלו הלך ברגליו.
 33 יב. המטהר בית הפרס צריך לטהרו במעמד שני תלמידי
 34 חכמים. וכיצד מטהרין אותו? כונס את כל העפר שהוא
 35 יכול להסיתו מעל כל פני השדה ונותנו לתוף כברה
 36 שנקביה זקין, וממחה ומוציא כל עצם כשעורה הנמצא
 37 שם, ויטהר. וכן אם נתן על גביו שלשה טפחים עפר
 38 במקום אחר, או שנטל מעל כל פניו שלשה טפחים - הרי
 39 זה טהור. נטל מחציו אחד שלשה טפחים ונתן על חציו
 40 האחר שלשה טפחים - הרי זה טהור. נטל מעל פניו טפח
 41 ומחצה ונתן עליה טפח ומחצה עפר במקום אחר - לא
 42 עשה כלום. וכן אם עזקו וברק בשעת עזוק מלמטה
 43 ומלמעלה - לא עשה כלום. וצפו באבנים שאינן מתנדנדין
 44 מהלוקף אדם - הרי זה טהור.
 45 פרק אחד עשר
 46 א. ארץ העמים - בתחלה גזרו על גושה בלבד בבית
 47 הפרס, ולא היו מטמאים אלא המהלך בה או נוגע או נושא

36 הטמאה טהורים⁵; וכלים שלמעלה מאהל זה - כל שפגגד
 37 הטמאה טמא, מפני שהאהילו על הטמאה ואין שם אהל
 38 לחץ בפני הטמאה. וכן אם היתה טמאה על גבי אהל זה
 39 וכלים תחתיו - כל שפגגד הטמאה טמא, שהרי האהילה
 40 עליה ואין שם אהל שיהיץ בפני הטמאה. שכל פחות מרום
 41 טפח פגגיעה הוא חשוב⁶, וטמאה שתחתיו טמאה רצוצה
 42 היא, כמו שבארנו. במה דברים אמורים? כשלא היה האהל
 43 אדם או כלים; אבל אדם או כלים שנעשו אהל על
 44 הטמאה, בין שהיו הן עצמן אהל בין שהיו עמודי האהל,
 45 אפלו היו כלים שאין מקבלין טמאה כל עקר⁷ - הרי אלו
 46 מביאין את הטמאה, ואינן חוצצין בפני הטמאה. כיצד?
 47 לוח שהיה מנח על גבי ארבעה בני אדם או על גבי ארבעה
 48 כלים, אפלו כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאין למינן
 49 טמאה, ואין צריך לומר אם היה מנח על ארבעה שפודין
 50 או ארבעה קנים שגבוהין טפח, והיתה טמאה וכלים תחתיו
 51 - הכלים טמאים⁸. ואם היו כלים על גביו, אפלו שלא כנגד
 52 הטמאה - טמאים⁹. ואם היתה טמאה על גבי לוח וכלים
 53 תחתיו - כל כלים שפחת הלוח טמאין. אבל אם הלוח היה
 54 מנח על גבי ארבע אבנים או על גבי בהמה ותימה¹⁰, והיתה
 55 טמאה תחתיו - הרי הכלים שעל גביו טהורין.
 56 ב. היתה טמאה על גביו - הרי כל הכלים שתחתיו טהורין,
 57 מפני שהאהל חוצץ בפני הטמאה. וכלי גללים וכלי אבנים
 58 וכלי אדמה הבאים במדה¹¹ - הרי הם פאהלים ואינם
 59 ככלים, ולפיכך חוצצים בפני הטמאה¹².
 60 ג. נסר¹³ שהוא נתון על פי תנור חדש¹⁴ ועודף מפל
 61 צדדיו¹⁵ בפותח טפח: היתה טמאה תחת הנסר - כלים שעל
 62 גביו טהורין, טמאה על גביו - כלים שתחתיו טהורים,
 63 מפני שתנור חדש אינו ככלים לענין זה¹⁶. ואם היה ישן¹⁷
 64 - הכל טמא¹⁸.
 65 ד. נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפלו ישנים,
 66 ועודף¹⁹ מחוצה לתנור זה²⁰ ומחוצה לתנור זה, והיתה
 67 טמאה תחתיו בין שני התנורים - ביניהן בלבד טמא; אבל
 68 כלים שפחת שתי הקצוות שחוצה לתנורים - טהורים,
 69 שהרי הן כשני אהלים²¹ זה בצד זה. וכן נסר שהוא נתון
 70 על פי תנור, אפלו ישן, ויוצא מזה טפח ומזה טפח אכל
 71 לא מן הצדדין, וטמאה בצד זה - כלים שבצד השני
 72 טהורין²².

1 משם הנפל - אינו צריך בדיקה, מפני שהן גוררין אותם
 2 משם. מדור העובדי כוכבים שחרב - הרי הוא בטמאתו עד
 3 שיבדק.
 4 י. האצטוניות - אין בהן משום מדור עובדי כוכבים, לפי
 5 שהיא גלויה ואין בה מקום להטמין הנפלים. ועשרה
 6 מקומות אין בהם משום מדור עובדי כוכבים. לפי שאין
 7 דירתן קבועה, לא גזרו עליהן טמאה. ואלו הן העשרה
 8 מקומות: אהלי הערביים, והספות, והצריפין, והברגנין,
 9 והתקרה שעל גבי העמודים ואין לה דפנות, והן פתי הקיץ,
 10 ובית שער, ואוירה של חצר, והמרחץ, ומקום שעושין בו
 11 החצים וכלי המלחמה, ומקום הלגיונות.
 12 יא. התנות - אין בה משום מדור עובדי כוכבים, אלא אם
 13 כן היה דר בתוכה. חצר שהיא טמאה משום מדור העובדי
 14 כוכבים - הרי בית שער שלה ואוירה טמאין כמותה. ואין
 15 מדור העובדי כוכבים ולא בית הפרס בחוצה לארץ.
 16 יב. עירות המבלעות בארץ ישראל, כגון סיסית וחרבותיה,
 17 [אשקלון וחרבותיה], אף על פי שפטורות מן המעשרות ומן
 18 השביעית - אין בהן משום ארץ העמים. וחקת דרכים של
 19 עולי ככל טהורות, אף על פי שהן מבלעות בארץ העמים.

יום שני א' כסלו ה'תשע"א

פרק שנים עשר

22 א. טפח על טפח מרבעו על רום טפח² מביא את הטמאה
 23 וחוצץ בפני הטמאה דין תורה. שאין קרוי אהל אלא טפח
 24 על טפח ברום טפח או יתר על זה. כיצד? בזית מן המת
 25 מנח לאוירי ויבצדו כלים, כגון מחטין וצנורות⁴ וכיוצא בהן,
 26 ואינן נוגעים בטמאה, אם האהיל עליהן אהל שיש בו טפח
 27 על טפח והיה גבוה מעל הארץ טפח - הרי זה מביא את
 28 הטמאה לכלים וטמאין. היו כלים אחרים על גבי אהל זה
 29 שיש בו טפח על טפח - הרי הן טהורין, מפני שהאהל
 30 חוצץ בינם ובין הטמאה. הנה למדת, שפשם שהאהל
 31 מטמא כל שתחתיו, מציל כל שחוצה לו, וחוצץ בין
 32 הטמאה ובין כלים שעל גביו. וכן אם היתה הטמאה על
 33 גביו וכלים תחתיו - הכלים טהורין; שהאהל חוצץ בפני
 34 הטמאה. היה האהל פחות מרום טפח, או פחות מטפח על
 35 טפח אף על פי שהוא גבוה כמה טפחים - הכלים שבצד

(1 כלומר, צריך שיהיה טפח באורך וטפח ברוחב ואם מצד אחד הוא פחות מטפח אף על פי שהשני הוא יותר מטפח ומשלים את החסר, אינו אוהל. (2 אוויר פנוי על גבי הטומאה. (3 לא קבור. (4 וויים דקים עקומים. מפני שהמדובר בשטח קטן נתון רבינו דוגמאות של כלים זעירים. (5 שהרי לא נגעו בה וגם לא היו באוהל המת. (6 כאילו נוגע השטח העליון בשטח התחתון ואין אוהל כלל. (7 כלי אבנים, כלי גללים וכלי אדמה. (8 שהרי הלוח האהיל על המת ועליהם. (9 כאילו היו תחת הלוח, כי הלוח מונח על אדם וכלים אינו חוצץ. (10 חיות. (11 גדולים ואינם מיטלטלים ממקום למקום. (12 והוא הדין לכלי עץ הבאים במידה. (13 קרש. (14 תנורים שלהם עשויים מטיט בתבנית סיר גדול. וכל זמן שלא הוסקו באש אין עליהם תורת כלי כלל. (15 הקרש יוצא ברוחב טפח מחוץ לתנור סביב סביב. (16 לעניין חציצה ולפיכך הקרש חוצץ. (17 שהוסק כבר. (18 בין טומאה למעלה וכלים למטה ובין כלים למעלה וטומאה למטה, מפני שכל האוויר שתחת עורף הנסר מכל צדדיו נידון כאוהל אחד והנסר אינו חוצץ מפני שהתנור מעמידו והוא כעמוד של האוהל. (19 טפח. (20 בקצוות, אבל לא מן הצדדים. (21 שאינם מחוברים. (22 מפני שהתנור מפסיק בין האוהלים.

- 1 ה. אדם שִׁנְשָׂא פְּלִי, כְּגוֹן מְרַדֵּעַ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְהֶאֱחִיל
2 צַד הַפְּלִי הָאֶחָד עַל הַטְּמֵאָה, אִם הָיָה בְּהֶקְפּוֹ²³ טַפַּח,
3 אִף עַל פִּי שְׂאִין בְּרַחְבּוֹ אֲלֵא רַחֵב אֶצְבַּע וְשְׁלִישׁ²⁴ -
4 הָרִי זֶה מִטְּמֵא אֶת הַנוֹשֵׂא²⁵ וּמֵבִיא לוֹ טְמֵאָה מִדְּבָרֵיהֶם,
5 שְׁגָרוּ עַל שְׁנֵי בְּהֶקְפּוֹ טַפַּח מִשּׁוּם שְׁנֵי בְּרַחְבּוֹ טַפַּח²⁶;
6 אֲבָל אֵינּוּ מֵבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְכָלִּים שֶׁתַּחְתּוֹ וְלִשְׂאֵר
7 אֲדָם שִׁנְשָׂהִיל עֲלֵיהֶן וְעַל הַטְּמֵאָה עַד שִׁיְהִי בּוֹ רַחֵב
8 טַפַּח.
9 ו. אַרְוֹנוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁמְנִיחִין בְּהֵן אֶת הַמֵּת - אֵינֶן כְּקָבָר²⁷,
10 [אֲבָל] [אֲלֵא] אִם יֵשׁ בֵּין פְּסוּי הָאָרוֹן וְהַמֵּת גְּבִיחַ טַפַּח -
11 חוּצָין, וְהַעֲמוֹד עַל גְּבֵי הָאָרוֹן טְהוֹר מִן הַתּוֹרָה. וְאִף עַל פִּי
12 שָׂרֵב אַרְוֹנוֹת יֵשׁ בְּהֵן חֶלֶל טַפַּח, הוֹאִיל וְיֵשׁ שְׂאִין שֶׁם חֶלֶל
13 טַפַּח - גָּזְרוּ עַל כָּל הָאָרוֹנוֹת שְׂאִינֶן חוּצָין, וְשִׁיְהִי הַמְהַלֵּךְ
14 עַל גְּבֵי הָאָרוֹן כְּנוֹגֵעַ בְּמַת אוֹ בְּקָבָר²⁸.
15 ז. קוֹרָה שֶׁהִיא נְתוּנָה מִכְּתֵל לְכְתֵל וְהַטְּמֵאָה תַּחְתֶּיהָ: אִם
16 יֵשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח²⁹ - מֵבִיאָה אֶת הַטְּמֵאָה תַּחַת כְּלָהּ, וְכָל
17 הַכְּלִים אוֹ אֲדָם שֶׁתַּחְתֶּיהָ טְמֵאִים. אִף עַל פִּי שְׂאִין כְּלָהּ
18 שְׁוֶה וְקִצְתָּהּ פְּחוּתָהּ מִטְּפַח³⁰, מִפְּנֵי שֶׁקִּצְתָּהּ מִקְצַת אֵהָל
- הוא. ואם אין בה פותח טפח - טמאה בוקעת ועולה,
בוקעת ויוֹרֶדֶת, כמו שבארנו. כמה יהיה בהקפה³¹ ויהיה
בה פותח טפח? בזמן שהיא עגולה - שלשה טפחים, ובזמן
שהיא מרובעת - ארבעה טפחים.
ח. סאה שהיא מטה על צדה³² באויר³³ - אינה מביאה את
הטמאה תחת פלה עד שיהיה בהקפה ארבעה טפחים
ומחצה בקרוב, כדי שיהיה גבה הצד העליון³⁴ טפח
ומחצה, ויהיה הטפח על טפח ממנה גבהו מעל הארץ
טפח³⁵. לפיכך, אם היה גבוהה מעל הארץ חצי טפח³⁶
ויהיה בהקפה שלשה - מביאה את הטמאה³⁷. וכן עמוד
עגול³⁸ שהוא מטל לאויר ומנח על הארץ - אינו מביא
טמאה תחת דפנו עד שיהיה בו הקף עשרים וארבעה
טפחים; ואם אין בהקפו עשרים וארבעה טפחים - טמאה
בוקעת ועולה, בוקעת ויוֹרֶדֶת. זה שהצריכו עשרים
וארבעה טפחים - על העקרין שסומכים עליהן חכמים
בחשבון כל המשפטים: שכל שיש בהקפו שלשה - יש בו
רחב טפח, וכל טפח על טפח רבוע - יש באלכסונו טפח
ושני חמשין. לפיכך, אם היה בהקפו העמוד עשרים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(23) של הכלי. (24) בהתאם לכלל החשבון המקובל בידיהם: "כל שיש ברחבו טפח, יש בהיקפו שלושה טפחים" (אין כלל זה מדוייק והוא מוסר רק את המספרים השלמים ולא את שבריהם) והטפח ארבע אצבעות. (25) טומאת אוהל שבעה ימים וטעון הזאת מי פרה ביום השלישי וביום השביעי. (26) שהשומע שטימאווה טומאת ערב בלבד יחשוב שטימאווה טומאת אוהל ויטעו ויאמרו שאוהל מטמא טומאת ערב בלבד, ולפיכך טימאווה טומאת שבעה. אבל אדם וכלים שלא נגעו במרדע זה ולא נשאוהו אלא האהילו טהורים לגמרי ואין לחוש, שמה מת אינו מטמא באוהל כלל. (27) בנוי, שמטמא מכל צדדיו, ודינם ככל דבר המאהיל על הטומאה. (28) מקור דין זה בברכות יט. "אמר ר' אלעזר בר' צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים לקראת מלכי ישראל". והוא היה כהן ואסור לו להיטמא למתים וביארו שם שמפני כבוד המלכות מותר בטומאות דרבנן, ומזה למד רבינו שארונות של עץ אינם קבר המטמא מן התורה. (29) הקורה רחבה טפח. (30) וגם הכלים הנמצאים במקום שאין בו טפח טמאים. זה למד מלשון המשנה: מביא את הטומאה "תחת כולה". ואפילו אם הטומאה מונחת תחת הקורה במקום שאין בו טפח, מפני שזה כשיפועי אהלים. (31) אורך חוט החוגר את כל עובי הקורה. (32) הסאה היא כלי מידה עגול והניחה על צידה העגול ולא על שוליה. (33) במקום גלוי. (34) הנקודה הגבוהה ביותר מעל פני הקרקע. (35) אם תחתון את הסאה במקום המרוחק טפח מן הקרקע אפשר יהיה לרבע בשטח החתך טפח על טפח. והחשבון הוא כזה: כשיש בהיקפו ארבעה טפחים וחצי שהם שמונה עשרה אצבעות יהיה רחבו של העיגול (הקוטר) טפח ומחצה היינו שש אצבעות, ואם תחתון את הסאה באמצע גבה תקבל שטח עגול שרחבו שש אצבעות וגבהו מעל הארץ 3 אצבעות, וכדי להגיע לרום טפח יש להגביה את נקודת החתך עוד אצבע ומתוך כך יצטמצם הרוחב אצבע מכאן ואצבע מכאן ויישאר רוחב בן ארבע אצבעות (טפח), ויצא לך מרובע של טפח על טפח ברום טפח (על-פי הכסף משנה). (36) תלוייה באוויר ומרוחקת חצי טפח מהקרקע. (37) במקרה זה השטח הרחב ביותר, שהוא טפח על טפח, גבוה חצי טפח מדופנה התחתון של הסאה וממנו לארץ עוד חצי טפח יוצא לך טפח על טפח ברום טפח. [בשני הדינים האלה המדובר בסאה, שהיקפה שווה בכל אורכה ואינה מתעגלת לא בכיוון שוליה ולא בכיוון פיתחה]. (38) משנה שם פרק י"ב ז. - ההבדל בין עמוד לסאה הוא, שהסאה חלולה וכשיש בה השיעור שנאמר למעלה הרי היא כאוהל ומביאה את הטומאה, והעמוד הוא גוש אטום והטומאה שתחתיו היא טומאה רצוצה (ראה למעלה הלכה א), אולם, כשהעמוד העגול מונח על הארץ לארכו יש מקום פנוי תחת עיגולו ואם יש במקום זה טפח על טפח ברום טפח דינו כאוהל ומביא את הטומאה אפילו למקומות שאינם גבוהים מן הקרקע טפח (ראה למעלה הלכה ז). חשבו חכמים ומצאו, שאם היקפו של העמוד הוא עשרים וארבעה טפחים ולמעלה אפשר לרבע במקום פנוי זה טפח על טפח ברום טפח, מה שאין כן בהיקף פחות מזה. כיצד? נקוט בידך שני כללים: א. הכלל שלמעלה, שהיקפו של עיגול הוא פי שלושה ברחבו (בקוטרו); ב. כל טפח שבצלע המרובעת שווה-הצלעות נותן טפח ושני חומשי טפח באלכסונו של המרובע. ויוצא מזה, שאם ההיקף הוא 24 טפחים רוחב העיגול הוא שמונה טפחים וכאשר תצייר מרובע של 8 על 8 על פני העיגול הזה מבחוץ יהיה אלכסונו של מרובע זה 8 טפחים ועוד 16 חומשים, השמונה מכסים את רוחב העיגול ושש עשרה החומשים עודפים על הרוחב 8 מכאן ו-8 מכאן. ועכשיו תצייר מרובע קטן שהעורך יהיה אלכסונו מרובע קטן זה יהיה בו קצת יותר מטפח על טפח, שהרי הטפח נותן אלכסון של שבעה חומשי טפח וכאן יש לך 8 חומשים ונשאר עודף קטן של חומש אחד באלכסון, שהוא כשני שלישי חומש במרובע. וזהו שסיים רבינו הלכה זו בכתבו: "ויתר מעט, שחשבונות אלו בקירוב הם". אגב, גם שני הכללים עצמם אינם בתכלית הדיוק. יש בהיקף יותר מפי שלושה ברוחב (3,1415) והאלכסון גדול קימצא משבע חמישיות, ולא הטילו חכמים על האדם לחשב חשבונות הנדסיים מדוייקים כל כך.

48 ח. אלו חוצצין ולא מביאין: מסכת פרוסה, וְחִבְלֵי מִטָּה, 49 והמשפלות, והסריגות שבחלונות. כיצד הן חוצצין? שאם 50 היתה חלון בין שני בתים והטמאה בבית אחד, והיה אחד 51 מאלו מתוח בחלון זה וסתמו, אף על פי שיש ביניהן אור 52 - הרי אלו חוצצין ולא תכנס טמאה לבית שני. והוא שלא 53 יהיה שם בסריגות אלו או בעיני המשפלות או בין חבל 54 לחבל פותח טפח; שאם היה שם פותח טפח - תכנס בו 55 הטמאה, כמו שיתבאר.

פֶּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר

56 א. אין טמאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו בפחות מטפח 57 על טפח. כיצד? חלון שבין בית לבית או שבין בית 58 לעליה: אם יש בו טפח על טפח מרבע והיתה טמאה 59 באחד מהן - הבית השני טמא; אין בחלון פותח טפח - 60 אין הטמאה יוצאה ממנו ולא נכנסת לאהל השני. במה 61 דברים אמורים? בחלון שעשה אותו האדם לתשמיש; אבל 62 חלון שעשה אותו האדם לאורה כדי שיכנס ממנו האור - 63 שעורו כפונדיון, והטמאה יוצאה ממנו. כיצד? היתה טמאה 64 בבית, ובא אדם ונסמך לחלון זה של מאור או שהניח בו 65 כלי או שהאהיל עליו אהל בצד הכתל - נטמא כל שבאהל, 66 שהטמאה יוצאה לו. וחלון העשוי לאורה הוא שאין עליו 67 תקרה, אלא גלוי הוא לשמש.

68 ב. חלון הנעשה שלא בידי אדם, כגון שחרוהו מים או 69 שרצים או שאכלתו מלחת, או שהיה חלון פקוק ונטל 70 הפקק, או שהיתה בו זכוכית ונשברה - שעורו מלא אגרוף, 71 והוא כראש גדול של אדם. והוא שלא חשב עליו לתשמיש; 72 אבל אם חשב עליו לתשמיש - שעורו בפותח טפח. חשב 73 עליו למאור - שעורו כפונדיון. שהמחשבה כאן כמעשה. 74 ג. מאור שהתחיל לסתמו ולא הספיק לגמרו, מפני שלא 75 היה לו טיט או שקראו חברו או שחשכה לילי שבת, ונשאר 76 ממנו מעט: אם נשאר ממנו רום אצבעים על רחב הגודל 77 - מביא את הטמאה; פחות מכאן - הרי הוא כסתום.

78 ד. חלון גדול העשוי לאורה והיה בה שבכה וכיוצא בה: 79 אם יש שם במקום אחד ממנה כפונדיון - מביא את הטמאה 80 ומוציא את הטמאה; היו נקבי השבכה דקים ואין באחד 81 מהן כפונדיון - הרי זו כסתומה. וכן חלון העשוי לתשמיש 82 ובה סככות ורפפות: אם יש במקום אחד טפח על טפח 83 מרבע - מביא ומוציא, ואם לאו - הרי היא כסתומה.

84 ה. חלון שהיא גלויה לאורי - שעורה כפונדיון, מפני שאינה 85 עשויה אלא לאורה, כמו שאמרנו. בנה בית חוצה לה ונעשית 86 חלון זו תחת תקרה והרי היא בין שני בתים - שעורה בפותח 87 טפח. נתן את התקרה באמצע החלון - התפתח שפתת 88 התקרה שעורו בפותח טפח, והעליון שלמעלה מן התקרה 89 שעורו כפונדיון, מפני שהוא גלוי לאור.

90 ו. החור שבדלת, או ששיר בה החרש מקום פתוח 91 מלמעלה או מלמטה, או שהגוף את הדלת ולא גמר להדקה 92 ונשאר אור בין שתי הדלתות, או שסגר הדלת ופתחו 93 הרום, בכל אלו: אם היה הפותח כאגרוף - הטמאה יוצאה

1 וארבעה טפחים - נמצא תחת כל דפנו טפח על רום טפח 2 מרבע ויתר מעט, שחשבונו אלו בקרוב הן.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

3 א. כל טפח על טפח ברום טפח קרוי אהל, כמו שבארנו, 4 וחוצץ בפני הטמאה ומביא את הטמאה. בין שעשהו 5 להאהיל בין שנעשה מאליו, אפלו היה שלא בידי אדם - 6 הרי זה מביא וחוצץ. כיצד? אחד חור שחרוהו מים או 7 שרצים או שאכלתו מלחת, או שצבר אבנים או קורות 8 ונעשה בהן חלל טפח - הרי זה אהל ומביא וחוצץ.

9 ב. במה דברים אמורים? בשניה האהל חזק ובריא; אבל 10 אהל רעוע אינו מביא את הטמאה ואינו חוצץ בפני הטמאה 11 מן התורה, אבל מדברי סופרים מביא את הטמאה ואינו 12 חוצץ. כיצד? שריגי האילנות הסוככים על הארץ, והן 13 הנקראים סככות, ואבנים היוצאות מן הגדר הסוככות על 14 הארץ, והן הנקראין פרעות: אם יכולין לקבל מעזיבה 15 בינונית והן עומדים - הרי אלו מביאין וחוצצין מן התורה; 16 ואם אינן ראויין לקבל מעזיבה בינונית, אלא הן נופלים - 17 הרי אלו מביאין מדבריהם ואינן חוצצין. וכן כל פיוצא בהן. 18 ג. אלו מביאין וחוצצין: כלי עץ הבא במדה. וכן כלי 19 אבנים כלי גללים כלי אדמה הבאין במדה. ופשוטי כלי 20 עור ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שהן עשויין אהלים. 21 ובהמות או חיות, בין טמאות בין טהורות. והוא שיהיה 22 ראש זו בין רגלי זו והיו פלן דבוקות. והעוף ששכן. 23 והחוטט בשבלים מקום לקטן להצילו מן השמש. ואכלין 24 שאינן מכשרין, כדי שלא ישמאו. ירקות המתקמין בימות 25 החמה והגשמים - הרי הן באילנות ומביאין וחוצצין. ואלו 26 הן: הארום והקיסוס וירקות חמור ודלעת ויננית. וכן 27 הסככות והפרעות והזיזין והזוזרות והשובכות והשקיפין 28 והסלעים והנחיריים והשננין. כל אלו מביאין וחוצצין.

29 ד. ואלו מביאין ולא חוצצין: האדם. וכלי עץ שאינן באין 30 במדה. מפני שהן ככל הכלים ומחטמאין. ופשוטי כלי עור 31 ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שאין עשויין אהלים, אלא 32 מתוחין בלבד, ואין להן שפוע ואין שם בתלים. ובהמה 33 וחייה שמתו, ואכלין טמאין או מכשרין. שדכר טמא אינו 34 חוצץ. ורחים של יד, שהרי היא בכלל כלי אבנים. כל אלו 35 מביאין ואינן חוצצין.

36 ה. ואלו לא מביאין ולא חוצצין: הנרעים והירקות המתברין 37 לקרקע, חוץ מן הארבע ירקות שמינינו. וכפת הברד והשלג 38 והכפור והגליד והמלח. והדולג ממקום למקום, והקופץ 39 ממקום למקום. והעוף הפורח, וטלית המנפנפת, וספינה 40 שהיא שטה על פני המים. כל אלו לא מביאין ולא חוצצין. 41 שאף על פי שהאהילו - אינו אהל המתקיים.

42 ו. קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה, כבש כנף 43 הטלית באבן - הרי זו מביאה את הטמאה. 44 ז. נטר שהוא צף על פני המים וטמאה תחת צדו האחד - 45 הרי הכלים שפתת צדו השני טהורים; שהרי כבר בארנו, 46 שהספינה השטה אינה מביאה הטמאה. 47

32 כוכבים ונקנסת לה במקום פתוח זה; ואם היה פחות
 33 להתייר²¹, וכן שמונה²² ביום השבת, שהרי אסור לטלטלו,
 34 והמלח המערב בקוצים שאינו ראוי לא לאכילה ולא
 35 לעבודה, והוא שיהיה מנח על החרש כדי שלא יזיק את
 36 הכתל - כל אלו ממצטין בחלון, שהרי אינן מקבלין טמאה
 37 ואין דעתו לפנותן מפני שאינן ראויין למלאכה. וכן ספר
 38 תורה שבלה והיה מנח בחלון, אם גמר שתהיה שם גניזתו
 39 - הרי זה ממצט בחלון. אבל השלג והבדר והכפור והגליד
 40 והמים - אינן ממצטין בחלון, שהרי הן ראויין ומקבלין
 41 טמאה.

42 ג. מצט את הטפח בפחות מפינת מבשר המת, בפחות
 43 מפינת מבשר נבלה, או בעצם פחות מכשעורה מן המת, או
 44 בפחות מפעדשה מן השרץ - הרי אלו חוצצין; שכל אלו
 45 טהורין, ואינן חשובין²³ אצלו, לפיכך אין דעתו לפנותן. וכן
 46 פחות מפיצה אכלים שאינן מקשרין²⁴ - אינן חשובין אצלו
 47 ואין דעתו לפנותן²⁵, ולפיכך ממצטין את הטפח.
 48 ד. סתם החלון בכלי חרש והיה פיו לחוץ - הרי זה חוצץ,
 49 לפי שאינו מטמא מגבו והרי הוא טהור. וצריך להיות כלי
 50 חרש זה מאוס ונקוב עד שלא יהיה ראוי אפלו להקזי בו
 51 דם, כדי שלא תהיה דעתו לפנותו.

52 ה. היה בבית מת או רבע עצמות וכיוצא בהן ממצמות
 53 המטמאות באהל, ומצט החלון של בית זה בעצם פחות
 54 מכשעורה²⁶ - אינו מעוט, שהעצם מצטרף לעצמות²⁷. וכן
 55 אם היה שם מת או פינת מבשר המת, ומצט החלון בפחות
 56 מפינת מבשר המת - אינו מעוט, לפי שהבשר מצטרף
 57 לבשר. אבל עצם פחות מכשעורה ממצט על ידי פינת
 58 בשר²⁸, ופחות מפינת בשר ממצט על ידי רבע עצמות
 59 וכיוצא בהן. מצט את הטפח בשתי וערב²⁹ המנגעין או
 60 בגוש מבית הפרס - אינו מעוט, שדבר טמא אינו חוצץ³⁰.
 61 עשה לבנה מעפר בית הפרס - הרי זו טהורה וממצט;
 62 שלא אמרו³¹ אלא גוש כבירתי³². נסתם הטפח או נתמצט
 63 בקורי עכביש³³: אם היה בה ממש³⁴ - הרי זו חוצצת, ואם
 64 אין בה ממש - אינה חוצצת.

1 ממנו ונקנסת לה במקום פתוח זה; ואם היה פחות
 2 מכאגרוף - הרי הוא כסתום.
 3 ז. העושה חור בכתל כדי להניח בו קנה או מסמר גדול,
 4 או לראות ממנו העוברים והשבים, או לדבר עם חברו -
 5 הרי זה בחלון העושה לתשמיש ושעורה בפותח טפח.

6 יום שלישי ב' כסלו ה'תשע"א

7 פרק חמישה עשר

8 א. חלון תשמיש שסתמה פלה או סתמה עד שנושאר בה
 9 פחות מטפח, אם בדבר החוצץ בפני הטמאה סתם - הרי
 10 זה חוצץ. והוא שיהיה דבר שאין דעתו לפנותו. לפיכך, אם
 11 סתם החלון או מצטו באכלין שאינן מקשרין¹ - אינן
 12 חוצצין; שאף על פי שאין מקבלין טמאה והרי הן טהורין²,
 13 דעתו לפנותן³. היו סרוחין - הרי אלו חוצצין. וכן תבן
 14 סרוח - חוצץ, ושאינו סרוח - אינו חוצץ, מפני שדעתו
 15 לפנותו⁴. תבואה שגדלה וסתמה את החלון או מצטתו -
 16 אינה חוצצת, לפי שדעתו לפנותה שמה תפסיד הכתל⁵.
 17 היה עקרה רחוק מן הכתל ונטה ראשה וסתם - הרי זו
 18 חוצצת. וכן כל פיוצא בזה.

19 ב. חבית שהיא מלאה גרוגרות⁶ סרוחין, שאינן מקשרין ולא
 20 ראויין לאכילה⁷, ומנחת בחלון ופי החבית כלפי הטמאה⁸,
 21 שהרי החבית טמאה⁹, וכן קפה שהיא מלאה תבן סרוח,
 22 שאינו ראוי לא למאכל בהמה ולא לטיט¹⁰ ולא להסקה,
 23 ומנחת בחלון: אם יכולין הגרוגרות והתבן לעמד בפני
 24 עצמן כשניטל הפלי שהן בו - הרי אלו¹¹ חוצצין, ואם לאו
 25 - אינן חוצצין¹². עשבים המרים שאינן ראויין לבהמה,
 26 ומטלניות¹³ שאין בהן שלש על שלש¹⁴ שהיו מטנפים
 27 וקשים כדי שלא יהיו ראויין אפלו לקנח הדם מן השריטה,
 28 והאיבר והבשר המדלדלים¹⁵ בבהמה טמאה¹⁶, והוא שתהיה
 29 כחושה שאינה ראויה להמכר לעובד כוכבים וקשורה כדי
 30 שלא תברח¹⁷, והעוף טמא ששכן בחלון¹⁸, והוא שיהיה
 31 משרט שהרי אינו ראוי אפלו לתינוק לשחק בו¹⁹, ועובד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) אף על פי שאינם מוכשרים. (2) ואמרנו למעלה (פרק י"ד הלכה ג), שאוכלים טהורים חוצצים. (3) ושם המדובר כשהניחם בכונה על מנת להשאירם זמן מסויים. (4) מיד. (5) שרשי התבואה חותרים תחת הכותל. (6) תאנים מיובשות. (7) במשנה כתוב סתם: "חבית של דעתו לפנותו". (8) מיד. (9) ואינה חוצצת. (10) כגון שמעורבים בו קוצים (בבא בתרא יט, ב). (11) הגרוגרות של חרס שאינה מקבלת טומאה מגבה. (12) שהרי הם עצמם אינם סותמים אלא החבית המחזיקה אותם והיא מקבלת טומאה. (13) מטליות קטנות. (14) אצבעות, ואינן מקבלות טומאה. (15) מנותקים ברובם ולא ניתקו לגמרי. (16) אבל של בהמה טהורה - טמאים ואינם חוצצים (בבא בתרא כ, א). (17) שאם היא יכולה לברוח אינה מחיצה בת קיימא. (18) והוא כחוש ואינו ראוי לאכילת אדם, וקשור שאינו יכול לברוח. (19) ולפיכך אין דעתו לקחתו משם. (20) אבל ישראל מקבל טומאה ואינו חוצץ. (21) אבל כפות שלא מטעם המלך יתירוהו עוברים ושבים. (22) נפל שנוולד לשמונה חדשי היריון. (23) וגם אינם חשובים. (24) אבל מוכשרים אינם חוצצים אפילו אין דעתו לפנותם. (25) אנו מניחים, שאין דעתו לפנותם, אבל כביצה אוכלין אינם ממצטין, אלא אם גילה דעתו להשאירם במקום זה. (26) אף על פי שאינה מטמאה. (27) שבתוך האוהל, מפני שהיא ממין הטומאה. (28) מפני שהיא ממין אחר אינה מצטרפת לכזית הבשר. (29) חוטי אורך וחוטי רוחב העומדים לאריגה והם מיטמאים בנגעי צרעת (פרק י"ג מטומאת צרעת הלכה א), אבל לא בטומאות מת ושרץ ונבילה. (30) ואפילו כשהוא ממין אחר וגם הטומאה היא מסוג אחר לגמרי. (31) חכמים, שבית הפרס טמא. (32) במצבו הטבעי. (33) שדרכם להימצא בחלונות. (34) שהם עבים ולא ינותקו מאליהם.

פָּרֵק שְׁשֵׁה עָשָׂר

48 הַעֲלִיָּה טְמֵאָה, שְׂאִין כְּלֵי הַמִּקְבֵּל טְמֵאָה חוּצָי; וְאִם אֵין
49 בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח - הַעֲלִיָּה טְהוֹרָה, וְהִרְגַּל שְׁלֹמֶטָה טְמֵאָה
50 כְּפִלִּים הַמְּאַהֲלִים. נִפְתַּחַת הַמַּעֲזִיבָה מֵאֲלִיָּה - שְׁעוּרָה מְלֵא
51 אֲגוּרוֹף, כְּמוֹ שִׁבְאַרְנוּ.
52 ה. אַרְבֵּה שְׁבִתוֹף תִּקְרַת הַבַּיִת וְקִדְרָה מְנַחַת עַל הָאֲרֶץ
53 וּמְכַנֶּנֶת כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, שְׂאִם תַּעֲלֶה תִצָּא בְּצִמְצוּם מִן הָאֲרֵבָה,
54 וְהִיָּתָה טְמֵאָה תַּחַת הַקִּדְרָה רְצוּצָה בִּינָה וּבֵין הָאֲרֶץ, אוֹ
55 שְׁהִיָּתָה הַטְּמֵאָה בְּתוֹף הַקִּדְרָה אוֹ עַל גְּבֵה - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת
56 וְעוֹלָה, בּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת, וְאֵין טְמֵא אֶלָּא כְּנֶגֶדָה, וְהַבַּיִת כְּלוֹ
57 טְהוֹר. הִיָּתָה הַקִּדְרָה גְבוּהָה מִן הָאֲרֶץ טַפַּח וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ
58 אוֹ תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת - הַבַּיִת כְּלוֹ טְמֵא, וְתַּחַת הַקִּדְרָה טְמֵא,
59 שְׁהָרִי הוּא אֶהֱל; אֲכָל תּוֹף הַקִּדְרָה וְגִבָּה טְהוֹר, שְׂאִין כְּלֵי
60 חֶרֶשׁ מִטְּמֵא מִגְּבוּ, וְהָרִי אֲוִיר הַקִּדְרָה גְלוּי לְאֲוִירוֹ. אִם הָיָה
61 כְּלֵי בְּתוּכָה אוֹ לְמַעְלָה עַל גְּבֵה - טְהוֹר. הִיָּתָה טְמֵאָה
62 בְּתוּכָה אוֹ עַל גְּבֵה - הַבַּיִת כְּלוֹ טְהוֹר, שְׁהָרִי הַטְּמֵאָה כְּנֶגֶד
63 אַרְבֵּה בְּלִבְד. הִיָּתָה הַקִּדְרָה תַּחַת הָאֲרֵבָה וְהָאֲרֵבָה גְדוּלָּה
64 מִן הַקִּדְרָה, שְׂאִם תַּעֲלֶה הַקִּדְרָה וְתִצָּא מִן הָאֲרֵבָה נִמְצָא
65 בִּינָה וּבֵין שְׁפִתֵי הָאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח, אִף עַל פִּי שְׁהַקִּדְרָה
66 גְבוּהָה מִן הָאֲרֶץ טַפַּח וְטְמֵאָה בְּתוּכָה אוֹ עַל גְּבֵה אוֹ
67 תַּחְתֶּיהָ - הַבַּיִת טְהוֹר. הִיָּתָה הַקִּדְרָה מְנַחַת בְּצַד אֶסְקַפַּת
68 הַבַּיִת, שְׂאִם תַּעֲלֶה נִמְצָא מִמֶּנָּה פּוֹתֵחַ טַפַּח לְפָנִים מִן
69 הַמַּשְׁקוֹף, וְהִיָּתָה טְמֵאָה רְצוּצָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוּכָה אוֹ עַל
70 גְּבֵה - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה, בּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת. הִיָּתָה גְבוּהָה
71 מִן הָאֲרֶץ טַפַּח וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּבַיִת - תַּחְתֶּיהָ וְהַבַּיִת
72 טְמֵא, שֶׁהִכַּל אֶהֱל אַחֲד, וְתוּכָה וְגִבָּה טְהוֹר. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה
73 בְּתוּכָה אוֹ עַל גְּבֵה - הַבַּיִת טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נוֹגַעַת
74 בַּמַּשְׁקוֹף טַפַּח; וְכֵן תַּחְתֶּיהָ טְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהַטְּמֵאָה יוֹצֵאָה
75 לְתַּחְתֶּיהָ מִן הַבַּיִת, שֶׁהִכַּל אֶהֱל אַחֲד. לְפִיכֵךְ, אִם לֹא הִיָּתָה
76 נוֹגַעַת בַּמַּשְׁקוֹף בְּפּוֹתֵחַ טַפַּח, אוֹ שְׁהִיָּתָה בְּצַד הַמַּשְׁקוֹף
77 וְטְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ - אֵין טְמֵא אֶלָּא תַּחְתֶּיהָ, אֲכָל הַבַּיִת טְהוֹר.
78 ו. קוֹרוֹת הַבַּיִת וְהַעֲלִיָּה שְׂאִין עֲלֵיהֶם מַעֲזִיבָה וְהֵן מְכַנֶּנֶת
79 קוֹרָה כְּנֶגֶד קוֹרָה וְאֲוִיר כְּנֶגֶד אֲוִיר, וּבְכָל קוֹרָה מִהֵן פּוֹתֵחַ
80 טַפַּח וּבִינֵיהֶן אֲוִיר פּוֹתֵחַ טַפַּח, וְטְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֵן -
81 תַּחְתֶּיהָ בְּלִבְד טְמֵא. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה בֵּין הַתַּחְתּוֹנָה לְעֲלִיוֹנָה
82 - בֵּין שְׁתֵּיהֶן בְּלִבְד טְמֵא. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה עַל גְּבֵי הַעֲלִיוֹנָה
83 - כְּנֶגֶדָה עַד לְרִקִיעַ טְמֵא. הִיָּתָה הַקוֹרוֹת הַעֲלִיוֹנוֹת מְכַנֶּנֶת
84 כְּנֶגֶד הָאֲוִיר שֶׁבֵּין הַקוֹרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת וְטְמֵאָה תַּחַת אַחַת
85 מֵהֵן - תַּחַת כָּלֶם טְמֵא. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה עַל גְּבֵי קוֹרָה
86 הַעֲלִיוֹנָה - כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה עַד לְרִקִיעַ טְמֵא. אֵין בְּקוֹרוֹת
87 פּוֹתֵחַ טַפַּח, בֵּין שְׁהִיָּתָה מְכַנֶּנֶת זֶה עַל גְּבֵי זֶה וּבֵין שְׁהִיָּתָה
88 הַעֲלִיוֹנוֹת כְּנֶגֶד אֲוִיר הַתַּחְתּוֹנוֹת, וְהִיָּתָה הַטְּמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ
89 בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גְּבִיהֶן - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה, בּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת,
90 וְאִינָה מִטְּמֵאָה אֶלָּא כְּנֶגֶדָה בְּלִבְד; לְפִי שֶׁכָּל טְמֵאָה שְׂאִינָה
91 תַּחַת פּוֹתֵחַ טַפַּח בְּרוּם טַפַּח - הָרִי הִיא כְּרְצוּצָה. בַּיִת
92 שֶׁנִּסְדַּק גָּגוֹ וְכִתְלוֹ וְנִעְשָׂה שְׁנֵי חֲלָקִים, וְהִיָּתָה הַטְּמֵאָה
93 בְּחִצְיוֹ הַחִיצוֹן שֶׁהִפְתַּח בּוֹ - הַכְּלִים שֶׁבְּחִצְיוֹ הַפְּנִימִי כָּלֶם
94 טְהוֹרִין. הִיָּתָה טְמֵאָה בְּחִצְיוֹ הַפְּנִימִי: אִם הָיָה רַחֵב הַסְּדָק

1 א. אַרְבֵּה שֶׁהִיא בְּאִמְצַע תִּקְרַת הַבַּיִת, בֵּין שְׁנֵי בָּהּ פּוֹתֵחַ
2 טַפַּח בֵּין שְׂאִין בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח, וְהִיָּתָה טְמֵאָה תַּחַת תִּקְרַת
3 הַבַּיִת - כְּנֶגֶד אַרְבֵּה טְהוֹר, שְׁהָרִי הוּא גְלוּי לְאֲוִיר, וְשְׂאֵר
4 הַבַּיִת טְמֵא. הִיָּתָה טְמֵאָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה בְּלִבְד - כָּל הַבַּיִת
5 טְהוֹר. הִיָּתָה מְקֻצֵּת הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתִּקְרָה וּמְקֻצֵּתָה תַּחַת
6 אַרְבֵּה: אִם הָיָה בְּאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח - הַבַּיִת כְּלוֹ טְמֵא, וְכְנֶגֶד
7 כָּל הָאֲרֵבָה טְמֵא; אֵין בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח: אִם יֵשׁ בַּטְּמֵאָה כְּדִי
8 שֶׁתַּחֲלֹק וְיִמְצָא כְּשְׁעוֹר תַּחַת הַתִּקְרָה וְכְשְׁעוֹר תַּחַת הָאֲרֵבָה
9 - הַכָּל טְמֵא; וְאִם לֹא - הַבַּיִת טְמֵא, וְכְנֶגֶד הָאֲרֵבָה טְהוֹר.
10 הָיָה בְּאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח וְנִתֵּן אֶדָם רְגֵלוֹ מְלַמְעֵלָה עַל
11 הָאֲרֵבָה - נִעְשָׂה הַכָּל אֶהֱל אַחֲד, וּבֵין שְׁהִיָּתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת
12 הַתִּקְרָה בְּלִבְד אוֹ תַּחַת הָאֲרֵבָה בְּלִבְד - הַכָּל טְמֵא, הַבַּיִת
13 וּמֵה שֶׁכְּנֶגֶד אַרְבֵּה. וְהָאֶדָם שֶׁעָרַב אֶת הַטְּמֵאָה טְמֵא, מִפְּנֵי
14 שֶׁנִּעְשָׂה אֶהֱל עַל הַטְּמֵאָה. אֵין בְּאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח, וְהִיָּתָה
15 הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתִּקְרָה - זֶה שְׁנִתֵּן רְגֵלוֹ מְלַמְעֵלָה טְהוֹר, שְׂאִין
16 טְמֵאָה יוֹצֵאת לוֹ בְּפִחוֹת מִטְּפַח. הִיָּתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת
17 הָאֲרֵבָה: אִם טְמֵאָה קִדְמָה אֶת רְגֵלוֹ - טְמֵא, שְׁהָרִי הָאֶהֱל
18 עַל הַטְּמֵאָה; אִם רְגֵלוֹ קִדְמָה אֶת הַטְּמֵאָה - טְהוֹר, שְׁהָרִי
19 רְגֵלוֹ מְקֻצֵּת הָאֶהֱל וְאֵין טְמֵאָה יוֹצֵאת לוֹ.
20 ב. הָיָה כְּזוֹת מִן הַמַּת בְּפִי הַעוֹרֵב וְהָאֶהֱל עַל גְּבֵי אַרְבֵּה
21 עַד שֶׁנִּמְצָא כְּזוֹת בְּאֲוִיר אַרְבֵּה, אִף עַל פִּי שְׂאִין בָּהּ פּוֹתֵחַ
22 טַפַּח - הַבַּיִת טְמֵא.
23 ג. בַּיִת וְאֲרֵבָה בְּאִמְצַע תִּקְרַת הַבַּיִת וְעֲלִיָּה עַל גְּבִי, וְאֲרֵבָה
24 אַחֲרָת יֵשׁ בְּאִמְצַע תִּקְרַת הַעֲלִיָּה, וְהָאֲרֵבָה מְכַנֶּנֶת זֶה
25 לְמַעְלָה מִזֶּה, בֵּין שְׁנֵי בְּאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח בֵּין שְׂאִין בְּהֵן
26 פּוֹתֵחַ טַפַּח, וְטְמֵאָה בְּבַיִת - כְּנֶגֶד הָאֲרֵבָה טְהוֹר, וְהַשְׂאֵר
27 טְמֵא. הִיָּתָה טְמֵאָה כְּנֶגֶד אַרְבּוֹת - הָרִי הַבַּיִת כְּלוֹ טְהוֹר. הִיָּתָה
28 בְּאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח וְהַטְּמֵאָה בֵּין תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת בֵּין
29 כְּנֶגֶד אַרְבּוֹת, וְנִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה בֵּין לְמַעְלָה
30 מְאֲרֵבַת הַבַּיִת בֵּין לְמַעְלָה מְאֲרֵבַת הַעֲלִיָּה - הַכָּל טְמֵא, שְׂאִין
31 דָּבָר טְמֵא חוּצָי. נִתֵּן דָּבָר שְׂאִינֵו מְקַבֵּל טְמֵאָה עַל אַרְבַּת
32 הַבַּיִת - הַבַּיִת טְמֵא, וְהַעֲלִיָּה טְהוֹרָה. נִתְּנוֹ עַל אַרְבַּת הַעֲלִיָּה
33 - הַבַּיִת וְהַעֲלִיָּה טְמֵאִים, וְכְנֶגֶדָה מְלַמְעֵלָה וְלַשְּׁמַיִם טְהוֹר.
34 אֵין בְּאֲרֵבָה פּוֹתֵחַ טַפַּח וְהַטְּמֵאָה תַּחַת תִּקְרַת הַבַּיִת, וְנִתֵּן
35 בֵּין דָּבָר מְקַבֵּל טְמֵאָה וּבֵין דָּבָר שְׂאִינֵו מְקַבֵּל טְמֵאָה בֵּין
36 עַל אַרְבַּת הַבַּיִת בֵּין עַל אַרְבַּת הַעֲלִיָּה - אֵין טְמֵא אֶלָּא
37 הַבַּיִת, שְׂאִין טְמֵאָה יוֹצֵאת לְעֲלִיָּה בְּפִחוֹת מִטְּפַח. הִיָּתָה
38 הַטְּמֵאָה כְּנֶגֶד אַרְבּוֹת וְנִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה בֵּין
39 לְמַעְלָן בֵּין לְמַטָּן - הַבַּיִת וְהַעֲלִיָּה טְמֵאִין, שְׁהָרִי עָרַב אֶת
40 הַטְּמֵאָה. נִתֵּן דָּבָר שְׂאִינֵו מְקַבֵּל טְמֵאָה בֵּין לְמַעְלָן בֵּין לְמַטָּן
41 - אֵינוֹ טְמֵא אֶלָּא הַבַּיִת. וְכָל אֵלוֹ הַדִּינִין - בְּעוֹשֵׂה אַרְבֵּה;
42 אֲכָל תִּקְרָה שֶׁנִּפְתַּחַת מֵאֲלִיָּה - שְׁעוּרָה מְלֵא אֲגוּרוֹף, כְּמוֹ
43 שִׁבְאַרְנוּ.
44 ד. הַפּוֹתֵחַ אֶת הַמַּעֲזִיבָה עַד שֶׁעֲשָׂה אַרְבֵּה בְּתוֹף תִּקְרַת
45 הַבַּיִת כְּדִי שֶׁתִּפְגַּס בָּהּ רְגֵל הָעָרֶשׁ, וְהִיָּתָה רְגֵל הָעָרֶשׁ סוֹתֶמֶת
46 אֶת הָאֲרֵבָה: אִם יֵשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח וְטְמֵאָה בְּבַיִת - אִף

1 וְטִמְאָה תַּחְתֵּיהֶם - תַּחְתֵּיהֶם וּבִינֵיהֶן טָמֵא. הֵיטָה הַטִּמְאָה
2 בִּינֵיהֶם אוֹ תַּחַת הַמּוֹתֵר - בִּינֵיהֶן וְתַחַת הַמּוֹתֵר טָמֵא, אָבֵל
3 תַּחַת הַתַּחְתּוֹן טְהוֹר. יֵשׁ בְּכָל אֶחָד מֵהֶן פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְאֵין
4 בִּינֵיהֶם פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן - תַּחְתּוֹי בְּלִבְד
5 טָמֵא. הֵיטָה בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גְּבֵי הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגַד הַטִּמְאָה עַד
6 לְרִקִיעַ טָמֵא. אֵין בֵּהֶן פּוֹתֵחַ טֶפֶח, בֵּין שֵׁשׁ בִּינֵיהֶם פּוֹתֵחַ
7 טֶפֶח וּבֵין שְׁאֵין בִּינֵיהֶם פּוֹתֵחַ טֶפֶח, בֵּין שֶׁהֵיטָה הַטִּמְאָה
8 תַּחַת הַתַּחְתּוֹן אוֹ בִּינֵיהֶן אוֹ עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - טִמְאָה בּוֹקֵעַת
9 וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדֵת, שֶׁהָרִי הִיא רְצוּצָה. וְכֵן שְׁתֵּי יְרִיעוֹת
10 שֶׁהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאֲרֶץ פּוֹתֵחַ טֶפֶח זוֹ עַל גְּבֵי זוֹ. כְּלַיִם אוֹ
11 בְּגָדִים אוֹ לוחות של עֵץ שֶׁהֵן מְנַחֵין זֶה עַל גְּבֵי זֶה וְטִמְאָה
12 רְצוּצָה בִּינֵיהֶן, אִם הֵיטָה הַטִּמְאָה גְּבוּהָה מִן הָאֲרֶץ טֶפֶח -
13 הָרִי הַכְּלִי שֶׁעָלְיָה מִלְמַעְלָה מֵאֵהֵל עַל חֲלָל הַטֶּפֶח וּמֵבִיא
14 אֶת הַטִּמְאָה לְכָל הַכְּלִי שֶׁתַּחְתּוֹ. הֵיוּ טְבִילוֹת שֶׁל שֵׁשׁ,
15 אֶפְלוֹ גְּבוּהוֹת מִן הָאֲרֶץ אֲלֵף אַמָּה - טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה,
16 בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדֵת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּקַרְקָע.

17 ה. לוחות של עֵץ שֶׁהֵן נוֹגְעוֹת זוֹ בְּזוֹ בְּקַרְנוֹתֵיהֶן וְהֵן
18 גְּבוּהוֹת מִן הָאֲרֶץ טֶפֶח וְטִמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - כְּלַיִם
19 שֶׁתַּחַת הַשְּׂנֵי טְהוֹרִין, לְפִי שְׁאֵינָה נוֹגְעַת בְּתַכְרֵתָהּ בְּפּוֹתֵחַ
20 טֶפֶח. וְהַנוֹגֵעַ בְּלוֹחַ זוֹ הַשְּׂנֵי - כְּנוֹגֵעַ בְּכַלִּים שֶׁנִּגְעוּ בְּאֵהֵל
21 הַמַּת. אָבֵל כָּל הַכְּלִי שֶׁאֲמַרְנוּ שֶׁמֵּבִיאֵין אֶת הַטִּמְאָה וְאֵינָן
22 חוֹצְצִין, אִם הֵאֵהֵל הַכְּלִי עַל הַמַּת - כָּל כְּלַיִם שֶׁעַל גְּבֵי
23 טְמֵאִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ, וְטִמְאָתָן מֵשׁוּם כְּלַיִם הַמֵּאֵהֵלִין עַל
24 הַמַּת, וְאֵף הַכְּלִי שֶׁעַל גְּבֵי שְׁאֵינָן כִּנְגַד הַטִּמְאָה טְמֵאִים
25 מֵשׁוּם כְּלַיִם שֶׁנִּגְעוּ בְּכַלִּים שֶׁהֵאֵהֵלוּ עַל הַמַּת.

26 ו. חֲבִית שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׂוֹלְיָהּ בְּאֵוִיר, וּכְזוֹת מִן הַמַּת
27 נִתּוֹן בְּתוֹכָהּ אוֹ תַּחְתֵּיהָ כִּנְגַד אֵוִירָה - טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה,
28 בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדֵת, וְהַחֲבִית טְמֵאָה, שֶׁהָרִי הַטִּמְאָה בּוֹקֵעַת
29 מִתַּחְתֵּיהָ וְנִטְמַאת אֵוִירָה. הֵיטָה הַטִּמְאָה תַּחַת עֲבֵי דְפָנָה -
30 טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדֵת, וְהַחֲבִית טְהוֹרָה.
31 וְלָמָּה הַחֲבִית טְהוֹרָה? שֶׁהָרִי אֵין הַטִּמְאָה בּוֹקֵעַת בְּאֵוִירָה
32 אֲלָא בְּדְפָנָה, וְאֵין כְּלִי חָרֵשׁ מִטְּמֵא אֲלָא מְאִוִירוֹ. הֵיטָה
33 מְקַצֵת הַטִּמְאָה תַּחַת עֲבֵי דְפָנָה וּמְקַצֵתָהּ תַּחַת אֵוִירָה -
34 טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדֵת. הֵיטָה בְּדְפָנוֹת פּוֹתֵחַ
35 טֶפֶח - כְּלָה טְמֵאָה, וּכְנִגַד פִּיָּה טְהוֹר, שֶׁהָרִי הַטִּמְאָה פִּשְׁטָה
36 בְּדְפָנוֹת בְּלִבְד. בְּמָה דְּכָרִים אֲמִוִירִים? בְּחִבִית טְהוֹרָה; אָבֵל
37 אִם הֵיטָה טְמֵאָה אוֹ גְּבוּהָה מִן הָאֲרֶץ טֶפֶח אוֹ מְכֻסָּה אוֹ
38 כְּפוּיָה עַל פִּיָּה, וְהֵיטָה טְמֵאָה תַּחְתֵּיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵה
39 - הַכֵּל טָמֵא, וְכָל הַנוֹגֵעַ בָּהּ כְּלוּ טָמֵא. הֵיטָה מְקַצֵת צְמִיד
40 פְּתִיל וְנִתּוּנָה עַל גְּבֵי הַמַּת - הַאֲכָלִים וְהַפְּשָׁקִין שֶׁבְּתוֹכָהּ
41 טְהוֹרִין, וְהַכְּלִי שֶׁעַל גְּבֵה טְמֵאִים. חֲבִיבוֹת שֶׁהֵן יוֹשְׁבוֹת עַל
42 שׂוֹלְיָהֶן אוֹ מוֹטוֹת עַל צְדֵיהֶם בְּאֵוִיר, וְהֵן נוֹגְעוֹת זוֹ בְּזוֹ
43 בְּפּוֹתֵחַ טֶפֶח, וְטִמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - טִמְאָה בּוֹקֵעַת
44 וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וְיִוֶּרְדֵת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא רְצוּצָה. בְּמָה דְּכָרִים
45 אֲמִוִירִים? בְּטְהוֹרוֹת; אָבֵל אִם הֵיוּ טְמֵאוֹת אוֹ גְּבוּהוֹת מִן
46 הָאֲרֶץ פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְטִמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - תַּחַת כְּלָן טָמֵא,
47 שֶׁהָרִי הַכֵּל אֵהֵל אֶחָד.

1 כַּחוֹט הַמְשַׁקֵּלֶת - כְּלַיִם שֶׁבְּחִצּוֹ הַחִיצוֹן טְהוֹרִין, וְאִם הֵיטָה
2 פְּחוֹת מְכָאֵן - הָרִי הֵן טְמֵאִין.
3 ז. אַכְסֶדְרָה שֶׁנִּסְדָּקָה וְטִמְאָה בְּצַד אֶחָד - הַכְּלַיִם שֶׁבְּצַד
4 הַשְּׂנֵי טְהוֹרִין; שֶׁהָרִי הִיא שְׁנֵי אֵהֵלִים זֶה בְּצַד זֶה וְאֵוִיר
5 בִּינֵיהֶן, שֶׁהָרִי הַסְּדָק כְּכֹל הַתַּקְרָה. נִתֵּן רִגְלוֹ אוֹ קִנָּה
6 מִלְמַעְלָה עַל הַסְּדָק - עָרַב אֶת הַטִּמְאָה. נִתֵּן אֶת הַקִּנָּה בְּאֲרֶץ
7 כִּנְגַד הַסְּדָק, וְאֶפְלוֹ כְּלִי גְדוֹל - אֵינוֹ מְעָרַב אֶת הַטִּמְאָה, עַד
8 שִׁיחֵיָה גְבוּהָ טֶפֶח תַּחַת הַסְּדָק. הֵיטָה אָדָם מְשַׁל עַל הָאֲרֶץ
9 תַּחַת הַסְּדָק - מְעָרַב אֶת הַטִּמְאָה; שְׁאָדָם חָלוּל הוּא, וְהַצַּד
10 הָעֲלִיּוֹן הָרִי הוּא כְּאֵהֵל שֵׁשׁ בּוֹ גְּבוּהָ טֶפֶח. וְכֵן אִם הֵיוּ תַּחַת
11 הַסְּדָק כְּלַיִם מְקַפְּלִין מְנַחֵין עַל הָאֲרֶץ זֶה עַל גְּבֵי זֶה, וְהֵיטָה
12 הָעֲלִיּוֹן גְּבוּהָ מֵעַל הָאֲרֶץ טֶפֶח - עָרַב אֶת הַטִּמְאָה, וְכָל
13 הַכְּלַיִם שֶׁלְמַטָּה מִמֶּנּוּ הָרִי הֵן כְּכַלִּים שֶׁתַּחַת הָאֵהֵל.

פָּרָק שִׁבְעָה עָשָׂר

14 א. זִיו שֶׁהוּא יוֹצֵא מִפְּתַח הַבַּיִת וּפְנִיּוֹ לְמַטָּה, וְהֵיטָה גְּבוּהוֹ
15 מֵעַל הָאֲרֶץ שְׁנַיִם עָשָׂר טֶפֶח אוֹ פְּחוֹת מְכָאֵן - הָרִי זֶה מֵבִיא
16 אֶת הַטִּמְאָה בְּכָל שֶׁהוּא. וְדָבָר בְּרוּר הוּא, שְׁאֵינוֹ מֵבִיא אֲלָא
17 מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן כֹּל פְּיוֹצֵא בְּהִבָּאת הַטִּמְאָה כְּזוֹ שְׁאֵינָה בְּאֵהֵל
18 טֶפֶח הַבְּרִיא - אֵינָה אֲלָא מִדְּבָרֵיהֶם. הֵיטָה גְּבוּהָ יָתֵר מִשְׁנַיִם
19 עָשָׂר טֶפֶח אוֹ שֶׁהֵיוּ פְּנִיּוֹ לְמַעְלָה, וְכֵן הַעֲטוּרוֹת וְהַפְּתוּחִים
20 הַיּוֹצְאוֹת מִן הַבִּנְיָן - אֵין מֵבִיאֵין אֲלָא בְּפּוֹתֵחַ טֶפֶח. וְכֵן זִיו
21 שֶׁעַל גְּבֵי הַפְּתַח הַיּוֹצֵא מִן הַמְשַׁקּוֹף, וְאֶפְלוֹ הֵיטָה קִנָּה בְּצַד
22 הַמְשַׁקּוֹף בְּרַחֵב הַפְּתַח - אֵינוֹ מֵבִיא אֲלָא אִם כֵּן הֵיטָה בּוֹ
23 פּוֹתֵחַ טֶפֶח.

24 ב. זִיו שֶׁהוּא סוֹכֵב אֶת כָּל הַבַּיִת וְאוֹכֵל בְּפְתַח טֶפֶח - מֵבִיא
25 אֶת הַטִּמְאָה. הֵיטָה אוֹכֵל בְּפְתַח פְּחוֹת מִטֶּפֶח וְטִמְאָה בְּבַיִת
26 - כְּלַיִם שֶׁתַּחְתּוֹ טְמֵאִין; טִמְאָה תַּחְתּוֹ - אֵינוֹ מֵבִיא אֶת
27 הַטִּמְאָה לְבַיִת. וְכֵן בְּחִצֵּר שֶׁהִיא מְקַצֵת אַכְסֶדְרָה.
28 ג. חֲלוֹן הַעֲשׂוּיָה לְתַשְׁמִישׁ זִיו יוֹצֵא עַל גְּבֵי הַחֲלוֹן, אֶפְלוֹ
29 הֵיטָה כְּרַחֵב אֲגוּדָל - מֵבִיא אֶת הַטִּמְאָה. וְהוּא שִׁיחֵיָה גְבוּהָ
30 מֵעַל הַחֲלוֹן רוּם אֲצַבְעִים אוֹ פְּחוֹת. הֵיטָה לְמַעְלָה מֵאֲצַבְעִים
31 - אֵינוֹ מֵבִיא אֶת הַטִּמְאָה אֲלָא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ רַחֵב טֶפֶח. זִיו
32 שֶׁעַל גְּבֵי הַחֲלוֹן הַעֲשׂוּיָה לְמְאוּר - מֵבִיא אֶת הַטִּמְאָה בְּכָל
33 שֶׁהוּא, וְאֶפְלוֹ גְבוּהָ כָּל שֶׁהוּא. בִּנְיָן הַיּוֹצֵא לְפְנֵי הַחֲלוֹן
34 שֶׁהַמְשַׁקּוֹף נִסְמָךְ עָלָיו בְּשַׁעַר שֶׁמְשַׁקֵּף - אֵינוֹ מֵבִיא אֶת
35 הַטִּמְאָה. הֵיטָה בּוֹ זִיו - רוֹאֵין אֶת הַבִּנְיָן כְּאֵלוֹ אֵינוֹ, וְהַזִּיו
36 הָעֲלִיּוֹן מֵבִיא אֶת הַטִּמְאָה. וְכִיצַד מֵבִיאֵין כָּל הַזִּיוִין הָאֵלוֹ
37 טִמְאָה? שְׁאִם הֵיטָה טִמְאָה תַּחַת אֶחָד מֵהֶן אוֹ בְּבַיִת - הַכֵּל
38 טָמֵא, בֵּין בְּבַיִת בֵּין תַּחַת הַזִּיו.

39 ד. שְׁנֵי זִיוִין זֶה עַל גְּבֵי זֶה, וְיֵשׁ בְּכָל אֶחָד מֵהֶן פּוֹתֵחַ טֶפֶח
40 וּבִינֵיהֶם פּוֹתֵחַ טֶפֶח, וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן - תַּחְתּוֹי בְּלִבְד
41 טָמֵא. הֵיטָה טִמְאָה בִּינֵיהֶן - בִּינֵיהֶם בְּלִבְד טָמֵא. הֵיטָה עַל
42 גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגַדוֹ עַד הַרְקִיעַ טָמֵא. הֵיטָה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל
43 הַתַּחְתּוֹן פּוֹתֵחַ טֶפֶח וְטִמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן אוֹ בִּינֵיהֶן -
44 תַּחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טָמֵא. הֵיטָה עַל גַּב הָעֲלִיּוֹן - כִּנְגַדוֹ וְעַד
45 הַרְקִיעַ טָמֵא. הֵיטָה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן פְּחוֹת מִטֶּפֶח

פָּרֶק שְׁמוֹנֶה עָשָׂר

א. אָדָם שֶׁהֶאֱחִיל בְּיָדוֹ אַחַת עַל הַמֵּת וְהֶאֱחִיל בְּשֵׁנֶיהָ עַל הַפְּלִים², או שֶׁנִּגְעַע בְּמֵת וְהֶאֱחִיל עַל הַפְּלִים: אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ פּוֹתַח טַפַּח - הַפְּלִים טְמֵאִין³, וְאִם לֹא - טְהוֹרִין⁴. וְכֵן שְׁנֵי בָתִּים וּבָהֶם שְׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים⁵, וּפְשֵׁט יָדוֹ לְבֵית זֶה וְיָדוֹ הַשְּׁנִיָּה לְבֵית הַשְּׁנִי: אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ פּוֹתַח טַפַּח - עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה⁶ וְנִעְשָׂה הַכֹּל כְּאִהְיָ אֶחָד, וְנִטְמָא הוּא וְהַבָּתִּים⁷; וְאִם לֹא - אֵינּוּ מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה.

ב. אָדָם שֶׁהִשְׁקִיף בְּעַד הַחֲלוֹן וְהֶאֱחִיל עַל הַטְּמֵאָה⁸ - מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבֵית וְנִטְמָא כָּל הַבַּיִת. הֵיכָּה מְטֵל¹⁰ עַל הָאֶסְקָפָה וּמִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת וּמִקְצָתוֹ בַּחוּץ, וְהֶאֱחִילָה טְמֵאָה עַל מִקְצָתוֹ שֶׁבַחוּץ - הַבַּיִת טְמֵא. מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם חָלוּל וְיֵשׁ בּוֹ גְבוּהַ טַפַּח¹¹, וְכִיּוֹן שֶׁהֶאֱחִילָה טְמֵאָה עָלָיו - הָרִי זֶה כְּמֵאֵהִיל עָלֶיהָ וּמְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וְכֵן אִם הִיתָה טְמֵאָה בְּבֵית וְהֶאֱחִילוֹ טְהוֹרִין עַל מִקְצָתוֹ¹² שֶׁבַחוּץ - הָרִי אֵלּוֹ טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא¹³ כְּמֵאֵהִיל עַל הַטְּמֵאָה, וְהָאָדָם מְבִיא וְאֵינּוּ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ג. נוֹשְׂאֵי הַמֵּת שֶׁעָבְרוּ בּוֹ¹⁴ תַּחַת הָאֶבְסָרָה¹⁵, וְהִגִּיף¹⁶ אֶחָד מֵהֶן אֶת הַדֶּלֶת וְסִמְכוֹ בְּמִפְתָּח¹⁷ כְּדִי שְׁלֵא יִטְמָא הַבַּיִת, וְכֵן

אִם הָיָה אָדָם מְבַפְּנִים¹⁸ אוֹ מְבַחוּץ סוּמָף הַדֶּלֶת: אִם יָכוֹל הַדֶּלֶת לְעַמֵּד בְּפָנָי עֲצֻמוֹ¹⁹ - הַבַּיִת טְהוֹר, וְאִם לֹא - הַבַּיִת טְמֵא; לְפִי שֶׁנִּמְצָא הָאָדָם הוּא שֶׁחֲצֵץ בְּפָנָי הַטְּמֵאָה, וְהָאָדָם וְהַפְּלִים מְבִיאִין וְאֵינּוּ חוֹצְצִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ד. תַּנּוּר שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְעֵינּוֹ²⁰ קְמוּרָה לְחוּץ²¹, וְהֶאֱחִילוֹ נוֹשְׂאֵי הַמֵּת עַל עֵינּוֹ הַקְּמוּרָה - הַתַּנּוּר טְמֵא²² וְהַבַּיִת טְהוֹר²³; שֶׁהָרִי אֵין הַתַּנּוּר גְּבוּהַ מֵעַל הָאֶרֶץ²⁴ כְּדִי שִׁבְיָא טְמֵאָה לְבֵית. מְגַדֵּל הַבָּא בְּמִדָּה²⁵ שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַפְּתַח²⁶ וְנִפְתַּח לְחוּץ²⁷: טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ - הַבַּיִת טְהוֹר²⁸, טְמֵאָה בְּבֵית - מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ טְמֵא²⁹; שֶׁהָרִי הוּא פְתוּחַ בְּתוֹךְ הַפְּתַח³⁰, וְדָרָךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאֵין דְּרָכָה לְהַפְּנִס. הִיתָה מוּכְנֵי³¹ שְׁלוֹ מְשׁוּכָה לְאַחוּרֵי³² וְיִוצֵאת³³ פְּחוֹת מִטַּפַּח³⁴ וְאֵינָה נִשְׁמָטָה³⁵, וְטְמֵאָה שֶׁם בְּתוֹכָהּ כְּנִגְדַּת הַקּוֹרוֹת³⁶ - הַבַּיִת טְהוֹר; שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא יוֹצֵאָה, אֵינָה נִשְׁמָטָה³⁷ וְאֵינָה יוֹצֵאת טַפַּח³⁸. וְהוּא שִׁיחֵיהָ בָּהּ³⁹ טַפַּח⁴⁰ עַל רוּם טַפַּח חָלוּל; אֲבָל אִם אֵין בְּמוּכְנֵי חָלָל טַפַּח - הָרִי הַטְּמֵאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהַבַּיִת טְמֵא. הֵיכָּה הַמְּגַדֵּל עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת⁴¹ וְהַטְּמֵאָה בְּתוֹכוֹ אוֹ בְּתוֹךְ הַתְּבָה שְׁלוֹ⁴², אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בִּיצֵאתוֹ פּוֹתַח טַפַּח - הַבַּיִת טְמֵא⁴³. טְמֵאָה בְּבֵית - מַה שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוֹר⁴⁴; שֶׁדָּרָךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאֵין דְּרָכָה לְהַפְּנִס. ה. כְּלִים שֶׁבִּין הַמְּגַדֵּל וּבֵין הָאֶרֶץ⁴⁵, שֶׁבִּינוֹ וּבֵין הַכֶּתֵּל,

(1 בעורו מאהיל על המת. (2 בעוד ידו נוגעת במת. (3 שהאדם נעשה אוהל והוא מאהיל על המת ועל הכלים. (4 וכן אם האהיל על הכלים אחר שפירש מן המת - הכלים טהורים, אפילו אם יש בידו טפח, מפני שאינו מטמא באוהל אלא המת עצמו, אבל לא אדם וכלים שנטמאו במת, אבל בחיבורים מטמא באוהל. (5 מבשר המת, ושיעורו לטמא - כזית. (6 שהרי הוא מאהיל על כזית שלם. (7 כלומר, הכלים ובני אדם הנמצאים בשני הבתים. (8 שהייתה בחוץ סמוך לכותל הבית והמשקיף כפף את גופו לחוץ דרך החלון. (9 אף על פי שהמשקיף נשען על החלון ונמצא אדן החלון מפסיק בין הטומאה לבית, והטעם מבואר למטה: "מפני שהאדם חלול וכו'". (10 אדם חי. (11 ונעשה אוהל. (12 של האדם החי המונח על האסקופה. (13 האדם המוטל על האסקופה. (14 כלומר, עימו. (15 שטח מקורה לפני חזית הבית ומשקוף הדלת נכנס תחת גגה (רבינו בפירושו למשנה, ויש מפרשים, שתקרת הבית סוככת על האכסדרה). (16 סגר את הדלת לפני שנכנס המת תחת גג האכסדרה. (17 כדי שלא תיפתח הדלת. המפתחות שלהם היו כמין יתד של עץ. (18 בבית. (19 ולא תיפתח מאליה. (20 לתנורים המוסקים מבפנים היו חורים שדרכם יוצא העשן ומוציאים את האפר, ונקרא עין התנור. (21 כעין סילון יוצא מהחור לחוץ. ויש מפרשים "קמורה" היינו שעל גבי העין מבחוץ עשוי כעין גג קטן כדי שלא ייכנס הגשם לתנור, והמדובר כשעין התנור שבחוץ פחותה מטפח (ה"ש במשנתנו, ודעת הרא"ש, שהמדובר כשיש בה פותח טפח, ורבינו לא גילה דעתו בפירושו). (22 שהטומאה נכנסת לכלי חרס אפילו דרך נקב קטן ורק "צמיד פתיל" (כיסוי מהודק) חוצץ. (23 כי התנור המחובר לכתלי הבית הרי הוא מן התורה כבית ממש שיש לו דפנות, שאין טומאה נכנסת לו בפחות מפותח טפח, אלא שחכמים גזרו בתנור שבתוך הבית משום חוץ לבית, וסוברים בית הלל במשנתנו, שגזרו על התנור בלבד, אבל לא החמירו לטמא את כל הבית. (24 אלא קבוע בקרקע ולפיכך אין עליו דין כלי מן התורה ואינו מביא את הטומאה לבית אפילו מדרבנן, שלא גזרו על הבית. ומכאן, שאם התנור העומד בבית אינו עומד על הקרקע והרי הוא ככלי מן התורה, הטומאה יוצאת ממנו דרך פיו לבית ומטמאהו. (25 כעין ארגו גדול, שמחזיק ארבעים סאה בלח (למעלה פרק ו הלכה ב) ואינו מקבל טומאה וחוצץ בפני הטומאה. (26 וממלא כל רחבו. (27 דלת המגדל. (28 ואף על פי שהמגדל בולט לבית אין הטומאה נכנסת לו מפני שהמגדל הבא במידה חוצץ. (29 המדובר, כשאין לבית פתח אחר להוציא בו את הטומאה ואין לה יציאה אחרת אלא דרך הפתח שהמגדל ממלא אותו. (30 שהטומאה תצא שם. (31 בסיס המגדל העומד על גלגלים. (32 לאחורי המגדל. (33 לתוך חלל הבית. (34 במשנה כתוב "שלוש אצבעות" ומפרש רבינו שלאוו דווקא שלוש אצבעות והכוונה לפחות מטפח (טפח = ארבע אצבעות. בכורות לט עמוד ב). (35 הבסיס מחובר למגדל. (36 במקום מגולה לתקרת הבית. (37 אבל אם היא נשמטת דינה ככלי ואינה חוצצת. (38 ולפיכך אין הטומאה יוצאת ממנה לבית כמו שנתבאר כבר כמה פעמים, שטומאה אינה עוברת דרך פתח שאין בו טפח. (39 בכל המוכני. (40 ובחלק שתחת התקרה אין טפח. (41 כל הדינים שלמעלה נאמרו במגדל העומד בפתח הבית. (42 תיבה קטנה העומדת בתוך המגדל. (43 מפני שסוף הטומאה לצאת דרך הבית. (44 כשאין בפתח המגדל טפח. ואם יש בו טפח נכנסת הטומאה לתוכו מן הבית. (45 המגדל עומד על גלגלים ויש מקום פנוי בין שוליו ובין הקרקע.

- 1 וְשִׁבְיָנוּ וּבֵין הַקְּרוּרוֹת⁴⁶: אִם יֵשׁ שֵׁם פּוֹתַח טַפַּח - טַמְּאִים⁴⁷,
 2 וְאִם לֹא - טְהוּרִים; שֶׁהָרִי אָנוּ רוֹאִים אֶת הַקְּרוּרוֹת כְּאִלוֹ הֵן
 3 יוֹרְדוֹת וְסוֹתְמוֹת.
 4 ו. הֵיטָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הַמַּגְדֵּל בֵּינוּ וּבֵין הָאָרֶץ, אוֹ בֵּינוּ
 5 וּבֵין הַקְּרוּרוֹת, אוֹ בֵּינוּ וּבֵין הַכֶּתֵל, בֵּין שְׁיֵשׁ שֵׁם חָלַל טַפַּח
 6 בֵּין שְׁאִין שֵׁם - הַבַּיִת טַמְּא⁴⁸. הִיָּה עוֹמֵד בְּאֹרֶי⁴⁹ וְטַמְּאָה
 7 בְּתוֹכוֹ - כְּלָיִם שֶׁבְּעֵבְיֹ⁵⁰ טְהוּרִים⁵¹; טַמְּאָה בְּעֵבְיוֹ - כְּלָיִם
 8 שֶׁבְּתוֹכוֹ⁵² טְהוּרִים.
 9 ז. כָּל שְׁפוּעֵי אֱהָלִים - כְּאֱהָלִים. כִּיצַד? אֱהָל שֶׁהוּא שׁוֹפֵעַ
 10 וְיוֹרְד⁵³ וְכָלֶה⁵⁴ עַד כְּאֶצְבַּע⁵⁵, וְטַמְּאָה בְּאֱהָל⁵⁶ - כְּלָיִם
 11 שֶׁתַּחַת הַשְּׁפוּעֵי⁵⁷ טַמְּאִים⁵⁸; טַמְּאָה תַּחַת הַשְּׁפוּעֵי⁵⁹ - כְּלָיִם
 12 שֶׁבְּאֱהָל טַמְּאִים⁶⁰. הַטְּמֵאָה⁶¹ מֵתוֹךְ הַשְּׁפוּעֵי⁶² - הַנוֹגֵעַ בּוֹ⁶³
 13 מֵתוֹכוֹ⁶⁴ טַמְּא טַמְּאָת שְׂבָעָה⁶⁵, וְהַנוֹגֵעַ בְּשְׁפוּעַ מֵאַחֲרָיו טַמְּא
 14 טַמְּאָת עֶרֶב⁶⁶; נֶעֱשָׂה הַשְּׁפוּעַ מֵאַחֲרָיו כְּאִלוֹ הוּא כְּלֵי שֶׁנִּגְעַ
 15 בְּאֱהָל. הֵיטָה הַטְּמֵאָה עַל אַחֲרֵי הַשְּׁפוּעַ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ
 16 מֵאַחֲרָיו טַמְּא טַמְּאָת שְׂבָעָה, וְהַנוֹגֵעַ בְּשְׁפוּעַ בְּתוֹכוֹ טַמְּא
 17 טַמְּאָת עֶרֶב. כִּחְצֵי זֵית מֵתוֹכוֹ וְכִחְצֵי זֵית מֵאַחֲרָיו - הַנוֹגֵעַ
 18 בּוֹ בֵּין מֵתוֹכוֹ בֵּין מֵאַחֲרָיו טַמְּא טַמְּאָת עֶרֶב⁶⁷, וְהָאֱהָל
 19 עֶצְמוֹ⁶⁸ טַמְּא טַמְּאָת שְׂבָעָה.
 20 ח. הִיָּה כִּנֵּף הָאֱהָל מְרֻדֵד⁶⁹ עַל הָאָרֶץ וְטַמְּאָה תַּחַת כִּנֵּף
 21 הָאֱהָל הַפְּרוּשׁ עַל הָאָרֶץ אוֹ עַל גְּבֵי הַכִּנֵּף - טַמְּאָה בּוֹקַעַת
 22 עוֹלָה⁷⁰, בּוֹקַעַת וְיוֹרְדַת.
 23 פֶּרֶק תְּשַׁעָה עֶשְׂרִי
 24 א. כְּנֹרֶת שֶׁהִיא מְטֻלַת בְּאָרֶץ וְהִיא בְּתוֹךְ פֶּתַח הַבַּיִת וּפִיָּה
 25 לַחֲוִיץ, וְכַזֵּית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ - כָּל
 26 שֶׁהוּא כְּנֹגֵד הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ אוֹ בְּגִבֵּה טַמְּא, וְכָל מֵה שֶׁבְּאֹרֶי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(46) וטומאה בבית. (47) שטומאת הבית נכנסת שם. (48) כלל אמרו: צמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מליטמא, אבל אינם מצילים על הטמאים מליטמא. לפיכך, אף על פי שהטומאה מונחת באוהל הפנימי, היא מטמאה את הכלים שבאוהל החיצון. (49) במקום מגולה לרקיע. (50) המדובר במגדל שכתליו עשויים לוחות כפולים וביניהם חלול ובשטח שבין לוח ללוח עומדים או תלויים כלים. (51) שהרי הם מוגנים מכל צד על ידי אוהל. וזה שאמרנו למעלה שאוהל אינו מציל על הטמאים מליטמא הכוונה לאוהל תוך אוהל, וטומאה בפנימי וסוף הטומאה לצאת. (52) שבתוך המגדל עצמו. (53) שכתליו אינם זקופים אלא משתפעים והולכים ומתוך כך שטח האוהל מתרחב אולם המרחק בין הקרקע ובין יריעות האוהל פוחת והולך. (54) בסמוך לקרקע. (55) כלומר, פחות מטפח. המדובר באוהל שגגו שטוח בטפח על טפח או יותר. (56) תחת תחת הגג לא תחת הכתלים המשופעים. (57) בין במקום הגבוה טפח על הארץ ובין במקום שאין בינו ובין הארץ טפח. (58) משמיענו שני דברים: א. אין אנו דנים את הכתלים כאילו הם זקופים ומסגרות הגג יורדות וסותמות והאוהל מצטמצם לשטח שתחת הגג; ב. שאפילו המקומות שאין בינם ובין הקרקע טפח נידונים כאוהל והטעם מפני שכל השטח המוקף יריעות הוא אוהל אחד ואם יש בו פותח טפח במקום אחד דין אוהל על כולו ואפילו במקום שאין בו טפח. (59) בכל מקום שהוא אפילו במקום שאין בו רום טפח. (60) שהרי הכל אוהל אחד. (61) עד כאן למדנו דיני השיפוע כמאהיל ומכאן ואילך דיני גניעה בשיפוע. (62) כלומר, בין הקרקע ובין היריעה המשופעת בכל מקום שהוא. (63) בשיפוע. (64) בפנים האוהל. (65) אפילו אם פינו המת מתוכו לפני שנגע. (66) המדובר ביריעות המקבלות טומאה אפילו כשהן נטויות כאוהל וחוצצות בפני הטומאה, כגון של פשתן או צמר או עור, ולפיכך שני צדדיהן נידונים כשני כלים, הפנימי מאהיל על המת ומיטמא וגם מטמא אחרים כמת עצמו, והחיצון טמא מפני שנגע בפנימי ודינו ככלים שנגעו בכלים שנגעו במת, שטמאים טומאת ערב בלבד. והמדובר כשפינו את המת לפני שנגע, אבל הנוגע בחיצון בעוד המת שם טמא טומאת שבעה. (67) שני החלקים אמנם מצטרפים אף על פי שהאחד מבפנים והשני מבחוץ, אולם, מפני שאין כזית שלם מצד אחד אין שום צד נידון כאילו היה בו בעצמו כזית שלם. (68) תוספתא שם פרק א הלכה א. יריעות האוהל טמאים טומאת שבעה, מפני שלטומאת עצמן אין הבדל בין תוכו ובין אחוריו. ולפיכך מצטרפים שני חצאי הזיתים לטמאן טומאת שבעה. (69) סרוח ומונח על הארץ ואין אוויר תחתיו מחובר לאוויר האוהל. (70) ככל טומאה רצוצה, מובן שכל האוהל נטמא כנוגע בכלים שנטמאו במת, אבל הכלים שתחת האוהל ולא נגעו בו - טהורים.

או על גבה - הכל טמא, כל שבתוכה וכל שתחתיה וכל
 שעל גבה, אם היתה הטמאה למטה; שהכלי המאהיל מביא
 את הטמאה ואינו חוצץ, כמו שבארנו. לפיכך, אם היתה
 פחותה ופקוקה בקש או באה במדה, טמאה תחתיה או
 בתוכה או על גבה - טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת.
 ואם היתה גבוהה טפח וטמאה תחתיה - תחתיה בלבד
 טמא. היתה טמאה בתוכה או על גבה - כנגדו עד לרקיע
 טמא, וכלים שתחתיה טהורין, מפני שהיא אהל וחוצצת.
 ו. גמל שהוא עומד באויר: טמאה תחתיו - כלים שעל
 גביו טהורים; טמאה על גביו - כלים שתחתיו טהורין. הנה
 רובץ וטמאה תחתיו - הרי זו בוקעת ועולה, בוקעת
 ויורדת. וכן אם היתה טמאה רצוצה תחת רגלו או על גבי
 רגלו - הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. כבר בארנו
 בניירות, שאם היה הנזיר וכזית מן המת תחת הגמל או
 תחת המטה וכיוצא בה משאר הכלים, אף על פי שנטמא
 טמאת שבעה - אינו מגלח. ומשם אתה למד, שכל אלו
 ההלכות האמורות בטמאת אהלים הנעשים מן האדם או
 מן בהמה או מן הכלים - הכל מדברי סופרים, מהן דברי
 קבלה ומהן גזרות ונהרקות. ולפיכך אין הנזיר מגלח
 עליהן, ואין תיבין עליהן פרת על ביאת מקדש או אכילת
 קדשיו; ואין הדברים בלן אמורין אלא לענין טמאת תרומה
 וקדשים בלבד, כמו שבארנו.

פרק עשירי

א. שלשה דברים מצילין באהל המת: צמיד פתיל, ואהליו,
 ובלועין. הבלועין מצילין על הטהורים שלא יתטמאו,
 ומונעין הטמאה שלא תצא ותטמא; אבל צמיד פתיל
 ואהליו מצילין על הטהורים שלא יתטמאו, ואינן מונעין
 את הטמאה שלא תצא ותטמא את אחרים. ביצד? בית
 טמא שיש בו פלי מקף צמיד פתיל - כל שבתוך הפלי
 טהורים. וכן אם היה שם אהל בתוך הבית - כל הכלים
 שבתוך האהל טהורין. אבל אם היה כזית מן המת נתון
 בכלים ומקף עליו בצמיד פתיל והכניסו לבית - הבית
 טמא. וכן אהל בתוך אהל וכזית מן המת באהל הפנימי -
 כל הכלים שבאהל החיצון טמאים.
ב. אבל הבלועין מצילין על הטהורים ומונעין את הטמאה.
 ביצד? בלב שאכל בשר המת ונכנס לבית - הבית טהור.
 בלע טבעת, אפלו אדם שבלע טבעת, ונכנס לאהל המת,
 אף על פי שנטמא טמאת שבעה - הטבעת טהורה. וכן כל
 הבלועין בתיה ובהמה ובעופות ובדגים מצילין כל זמן
 שהן חיים. ואם מתו ובשר המת בתוך מעיהן או הכלים -
 הרי הן כמו שאינו בלוע.
ג. נשחט רב אחד בעוף ורב שנים בבהמה, אף על פי
 שעדין הן מפרקסין - הרי הן כמתים, ואינן מצילין על
 הכלים הבלועים, ולא מונעין את הטמאה שבתוך מעיהן
 שלא יתטמא.
ד. וכמה תשהה הטמאה במעיהן ותהיה מטמאה
 כשימותו? בכלב - שלשה ימים מעת לעת, ובשאר חיה

1 וכל מה שבאויר תוכה טהור, חוץ מכנגד הטמאה, והבית
 2 טהור. היתה טמאה בתוכה או בבית - הכל טמא. היתה
 3 גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או בתוכה או על
 4 גבה או בבית - הכל טמא; כל שבבית וכל שתחתיה -
 5 מפני שהיא והבית באהל אחד, וכל שעל גבה וכל שבתוכה
 6 טמא - שהכלי מביא את הטמאה ואינו חוצץ, כמו
 7 שנתבאר. היתה פחותה ופקוקה בקש או אפוצה, וגבוהה
 8 מן הארץ טפח, וטמאה תחתיה או בבית או בתוכה - הכל
 9 טמא, חוץ מעל גבה. היתה טמאה על גבה - כנגדו בלבד
 10 עד לרקיע טמא, אבל תוכה טהור, ותחתיה והבית כל מה
 11 שבהן טהור; מפני שאינה כלי, חוצצת. היתה מנחת על
 12 הארץ ופיה לפניו, וכזית מן המת נתון תחתיה - כנגדו עד
 13 התהום טמא. היתה על גבה - כנגדו עד לרקיע טמא. היתה
 14 הטמאה בתוכה או בבית - תוכה והבית טמא.
ג. פורת שהיא בתוך הבית והיא ממלאה את כל גבה
 16 הבית, ופיה למעלה לקורות הבית, ואין בינה לבין הקורות
 17 פותח טפח, וטמאה בתוכה - הבית טמא, טמאה בבית -
 18 מה שבתוכה טהור; שדרך הטמאה לצאת לתוך הבית
 19 בפחות מטפח ואין דרכה להכנס. בין שהיתה מטה על צדה
 20 ופיה לפתל ובינו ובין הפתל פחות מטפח, בין שהיתה
 21 פורת אחת בין שהיו שמים זו על גבי זו ואין בין העליונה
 22 לקורות או לפתל פותח טפח. היתה עומדת בתוך הפתח
 23 ופיה למעלה ואין בינו לבין המשקוף פותח טפח, וטמאה
 24 בתוכה - הבית טהור, טמאה בבית - מה שבתוכה טמא;
 25 שדרך טמאה לצאת ואין דרכה להכנס.
ד. פורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מנחת על צדיה
 27 באויר, וכזית מן המת נתון תחתיה או על גבה - כל שהוא
 28 כנגד הזית בתחתיה ובגבה טמא, וכל מה שבאויר תוכה
 29 טהור, אלא כנגד הטמאה, וכל שאינו כנגד הטמאה בתוכה
 30 טהור. היתה טמאה בתוכה - הכל טמא, כל מה שבתוכה
 31 וכל שכנגד הטמאה למעלה על גבה או למטה תחתיה.
 32 היתה גבוהה מן הארץ טפח וטמאה תחתיה או על גבה -
 33 כל שתחתיה טמא, וכל שעל גבה טמא; אבל כל שבתוכה
 34 טהור, חוץ מכלי שהוא כנגד הטמאה. היתה טמאה בתוכה
 35 - הכל טמא, כל מה שבתוכה וכל שתחתיה וכל שלמעלה
 36 על גבה; שהכלים מביאין ואינן חוצצין, כמו שבארנו.
 37 לפיכך, אם היתה פורת זו המטלת על הארץ פחותה
 38 ופקוקה בקש או שהיתה באה במדה, וכזית מן המת נתון
 39 תחתיה - כנגדו עד התהום טמא; על גבה - כנגדו עד
 40 לרקיע טמא; בתוכה - אינו טמא אלא תוכה. היתה גבוהה
 41 טפח מעל הארץ וטמאה תחתיה - תחתיה בלבד טמא;
 42 בתוכה - תוכה בלבד טמא; על גבה - כנגדו עד לרקיע
 43 טמא. שכבר בארנו, שקלי עץ הבא במדה - באהל הוא
 44 חשוב, לא בכלים, ולפיכך חוצץ.
ה. פורת שהיא כלי שלם והיא יושבת על שוליה לאויר,
 46 וטמאה תחתיה או בתוכה או על גבה - טמאה בוקעת
 47 ועולה, בוקעת ויורדת. אבל אם היתה גבוהה מן הארץ
 48 טפח או מכסה או כפזיה על פיה, וטמאה תחתיה או בתוכה

41 בתוך הבית; טמאה בבית - מה שבתוכו טמא, מפני שהן
42 ככלים הטמונים בקרקע, וקרקע הבית כמוהו עד התהום.
43 ח. שתי חביות וכחצי זית בכל אחת ומקפות צמיד פתיל
44 ומנחות בתוך הבית - הן טהורות, שאין חצי שיעור מטמא;
45 והבית טמא, שהרי יש בבית כזית, ואין צמיד פתיל
46 לטמאה. ואין מטמאות מחמת הבית, שהרי הן מקפות
47 צמיד פתיל. גפתחה אחת מהן - היא והבית טמאין,
48 וחקרתה טהורה. וכן שני חדרים שהן פתוחים זה לזה
49 ולבית, וכחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון -
50 החיצון טמא, והפנימי והאמצעי טהורין. כחצי זית בפנימי
51 וכחצי זית באמצעי - הפנימי טהור, והאמצעי והחיצון
52 טמאים; שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכנס.

יום חמישי ד' כסלו ה'תשע"א

53
54 **פרק אחד ועשרים**
55 א. מנין לצמיד פתיל שמציל באהל המת? שנאמר: וכל
56 כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא. הא יש
57 צמיד פתיל עליו - טהור. ומפי השמועה למדו, שאין
58 הפתוח מדבר אלא בכלי חרש בלבד, כלי שאינו מטמא
59 אלא דרך פתחו; לפיכך, אם היה פתחו סתום ומקף צמיד
60 פתיל - הציל על כל שבתוכו. קל וחמר לכל הכלים שאין
61 מקבלין טמאה? שיצילו בצמיד פתיל. והם: כלי גללים,³
62 כלי אבנים, כלי אדמה, וכלי עצמות הדג ועורו ועצמות
63 העוף, וכלי עץ הבא במדה⁴, ונסרים של עץ שהן פשוטין
64 ואין בליים, וגלמי כלי מתכת⁵. כל אלו מצילין בצמיד
65 פתיל. אם הדרים שבתוך הכלי המקף נצלו, קל וחמר
66 לבלועין ולכלים שפתח האהלים⁶. מה בין אהלים לכלים
67 שמצילין בצמיד פתיל? שהכלים אין מצילין אלא בצמיד
68 פתיל, והאהלים מצילין בכסוי בלבד.
69 ב. משפך שפכהו⁷ - מציל בכסוי⁸. אף על פי שקצתו נקוב
70 נקב קטן⁹ - הרי הוא כסתום¹⁰.
71 ג. כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, אם היו בהן טפח על
72 טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על הארץ, אף על פי
73 שלא מרח בצמיד פתיל מן הצדדין - הרי אלו מצילין כל
74 מה שפתחיהן עד התהום, מפני שהן באהל והאהל מציל.
75 אלא אם כן היה הכלי כלי חרש, שאין אהלי כלי חרש
76 מצילין. כיצד? חבית¹¹ שפניה על פיה, אף על פי שמרחתה
77 בטיט מן הצדדין - כל מה שפתחיה טמא; שנאמר: צמיד
78 פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. הדיק פיה לכתל

1 ובהמה ועופות ודגים - יום אחד מצת לעת. במה דברים
2 אמורים? כשנשאר בשר המת בתוך מעיהן; אבל זאב
3 שבלע תינוק והקיא דרך בית הרעי - הבשר טהור,
4 והעצמות בטמאתן.
5 ה. אין הבלועין נצלין אלא בכטן נפש הטהרה, כמו שבארנו;
6 אבל הבלועין בגוף הכלים והאבנים - אין נצלין. כיצד?
7 כוש שנבלעה בו הצנור של מתכת, ומלמד שנבלע בו
8 הדרך, ובלבד שהיתה טבעת מבלעת בתוכה, ונכנסו לאהל
9 המת - נטמאו, אף על פי שאין נראין והרי הן מחפין; שאין
10 הבלועין בכלים מצילין אלא בצמיד פתיל. וכן מחט או
11 טבעת שהיו מצילין בטפלת התנור, ונטמא התנור באהל
12 המת או שנפל שרץ לאורו - נטמאו הכלים שבתוך
13 הטפלה. ואם היה התנור מקף צמיד פתיל - הואיל והתנור
14 טהור, אף הכלים המבלעין בטיט שעל גביו טהורים. וכן
15 חבית המקפת צמיד פתיל והיתה מחט או טבעת במגופת
16 החבית מצדה - הרי אלו טמאין ואין מצילין באהל המת.
17 הרי במגופת החבית כנגד פיה: אם היו נראין לתוך החבית
18 ואין יוצאין לאורה - טהורין, ואם יצאו לאורה - טמאין;
19 שאין כלי חרש המקף צמיד פתיל מציל על הכלים שבתוכו,
20 כמו שיתבאר. ואם יש תחתיהן קקלפת השום, אף על פי
21 שהן שוקעין לתוך אורה - הרי אלו טהורין.
22 ו. כל הבלועין בקרקעיתו של בית - הרי הן טמאין ואין
23 נצלין; שקרקע האהל כמוהו עד התהום. מה שאין כן
24 בכתליו, כמו שיתבאר. כיצד? הטמאה בבית וכלים טמונים
25 בקרקעיתו, אפלו תחת מאה אמה - טמאים. אם יש במקומן
26 טפח על טפח - טהורין, שהרי הן תחת אהל אחד. למה זה
27 דומה? לעליה שעל גבי הבית וטמאה בעליה, שהבית טהור.
28 וכן אם חלק הבית במחיצה מפלפי ארצו, והיתה הטמאה
29 בין המחיצה והארץ - כלים שבבית למעלה מן המחיצה
30 טמאין; שאין האהלים מונעין הטמאה, כמו שבארנו. היתה
31 הטמאה למעלה מן המחיצה - כלים שבין המחיצה והארץ
32 טהורין; שהאהל מציל. ואם אין בין המחיצה והארץ גבה
33 טפח - הרי הן כטמונים בקרקע הבית וטמאים.
34 ז. ביב שהוא קמור תחת הבית, ויש בו פותח טפח ויש
35 בפתחו שהוא חוץ לבית פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו
36 - הבית טהור; היתה טמאה בבית - מה שבתוכו טהור.
37 היה בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח, והיתה טמאה
38 בתוכו - הבית טמא; טמאה בבית - מה שבתוכו טהור,
39 שאין דרכה של טמאה להכנס. אין בו פותח טפח ואין
40 ביציאתו פותח טפח: טמאה בתוכו - הבית טמא באלו היא

(1) אבל לא מגבו. הדרשה מסתמכת על המלה "פתוח". ואומר רבינו שאין כאן דרשה גמורה אלא מפי השמועה למדו. (2) לא מתוכם ולא מגבם. (3) עשויים מרפש בקר מיובש. (4) שמחזיק ארבעים סאה. (5) בברייתא חולין כה, א אמרו: "גולמי כלי עץ טמאין, פשוטיהן טהורין; גולמי כלי מתכת טהורין, פשוטיהן טמאין". גולמי כלים = כלים שלא נגמרה מלאכתם, ואף על פי שיש להם בית קיבול; פשוטים = כלים שאין להם בית קיבול, אבל מלאכתם נגמרה. (6) שאוהל מפסיק בינם ובין הטמאה. (7) הניחו ופיו הרחב למטה. (8) הדבר שהמשפך מונח עליו חשוב כמכוסה. (9) הפה הצר. (10) מפני שנקב זה נעשה ככוונה מתחילת יצירת הכלי אין דינו כנקב שנעשה בידי אדם בכלי שלם שטמא (כלומר, שאינו מציל) בכל שהוא (כסף משנה). (11) של חרס.

- 1 ומרחה מן הצדדים¹² - מצלת¹³ על כל מה שבתוכה ועל
 2 כל שכנגדה בפתל. ואם לא מרח מן הצדדין - אינה מצלת;
 3 שאין כלי חרש מציל משום אהל¹⁴, כמו שבארנו. אבל
 4 שאר כל הכלים המצילין בצמיד פתיל שהיו פיותיהן
 5 דבוקות בדפני הבית - מצילין בלא צמיד פתיל, מפני שהן
 6 מצילין משום אהל. לפיכך¹⁵ צריך שיהיה בדפן הכלי¹⁶
 7 טפח¹⁷, שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד שיהיה
 8 להן דפן [טפח]. היה לכלי דפן חצי טפח, והיה יוצא מדפן
 9 האהל שפה חצי טפח, והדביק זה לזה¹⁸, אף על פי שיש
 10 שם חלל טפח - אינו מציל, עד שיהיה טפח ממקום אחד¹⁹.
 11 ד. כשם שצמצילין מבפנים²⁰ עם דפנות האהל, כך מצילין
 12 חוץ לאהל אם סמך לאהל, שהרי האהל נעשה פסוי מפל
 13 מקום. ביצד? כלי מחם²¹ שיש לו דפן טפח, שהניחו²² על
 14 גבי יתדות²³ חוץ לאהל וסמך פיו לדפן האהל, והיתה
 15 טמאה תחתיו²⁴ - כלים שבתוכו טהורין²⁵. ואם היה סמוך
 16 לכתל חצר או לכתל גנה - אינו מציל, לפי שאינן פתל
 17 אהל²⁶; ולפיכך כלים שבתוך הכלי טמאים, שהרי האהילו
 18 על הטמאה²⁷.
 19 ה. קורה שיש בה פותח טפח והיא נתונה מפתל לכתל
 20 וטמאה תחתיה, וקורה תלויה מן הקורה, והיתה הקורה
 21 נוגעת בפי הקורה פלה ומכסה אותה - כלים שבקורה
 22 טהורים²⁸, שהרי הוצלו בכסוי האהל להם²⁹. ואם לא היה
 23 פי הקורה מכסה בקורה אלא ביניהם רוח³⁰ - כל מה
 24 שבקורה טמא³¹, והקורה עצמה טמאה.
 25 ו. בור שבתוך הבית, וטמאה בבית וכלים בבור, אם היה
- 26 מכסה בנסר חלק או בכלי המציל שיש לו דפן טפח - הרי
 27 כל מה שבבור טהור³². היה לבור בנן סביב לפיו גבוה
 28 טפח על הארץ, בין שפסוהו בכלי המציל שיש לו דפן בין
 29 שלא היתה לו דפן³³ - הרי זה מציל, שהרי יש לו דפן טפח
 30 ממקום אחר³⁴.
 31 ז. חדות³⁵ הבנוי בתוך הבית ומנורה בתוכו, והפרח³⁶ שלה
 32 יוצא ומכסה פי החדות³⁷, ונתן כלי המציל באהל המת על
 33 פי החדות והרי הוא נשען על פרח המנורה³⁸ - רואין: אם
 34 תנטל המנורה והכלי המציל עומד³⁹ - הרי זה מציל על
 35 כל שבחדות, וכלים שבין שפת הכלי ושפת החדות⁴⁰
 36 טהורים⁴¹ עד התהום⁴², ואף המנורה טהורה, אף על פי
 37 ששפת הפרח נראה⁴³ בין הפסוי והחדות; ואם לאו⁴⁴ -
 38 הכל טמא⁴⁵.
 39 ח. חדות הבנוי בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו,
 40 והיתה טמאה בין שפת הכלי ושפת החדות או בתוך
 41 החדות - הבית טמא; שאין האהל שבתוך הבית מונע
 42 הטמאה, כמו שבארנו. היתה טמאה בבית - כלים שבבית
 43 החדות, אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח -
 44 טהורים⁴⁶, ואם לאו - טמאים⁴⁷. ואם היו פתלי החדות
 45 רחבים משל בית⁴⁸ - בין כך ובין כך⁴⁹ טהורים, מפני שאינן
 46 מפתלי הבית. וכשם שצמציל⁵⁰ החדות בתוכו, כך מציל
 47 בכתליו. ככר בארנו, שהתנור הישן⁵¹ הרי הוא ככל הכלים
 48 שהן מביאים את הטמאה ואינן נעשין אהלים, ומפני זה
 49 אינו מציל על מה שבתוכו אלא אם כן היה מקף צמיד
 50 פתיל, כשאר כלים המצילים. וכן בארנו, שהתנור החדש⁵²

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

12) סביב כל הפה והידקו לכותל. (13) זה אינו בכלל "על גביו" שנתמעט בספרי. (14) וצמיד פתיל אינו מציל בלי מירוח.
 15) מפני שמציל מדין אוהל. (16) גובה הדופן. (17) מראש דופן עד שוליו, כי אין אוהל פחות מטפח. (18) דופן הכלי לשפה
 ונוצר ריווח טפח בין שולי הכלי לדופן האוהל. (19) בדופן האוהל או בכלי. (20) בתוך אוהל הטומאה. (21) כלי גדול
 שמחממים בו מים. (22) על צידו. (23) ומרוחק טפח מן הקרקע. (24) תחת המיחם. (25) אף על פי שדופן התחתון של האוהל
 מאהיל עליהם מפני שהם מונחים באהל אחר. (26) מפני שאין תקרה על החצר והגינה. (27) שהכלי אינו חוצץ. (28) רבינו
 קובע שני תנאים לטהר: א. שהקורה נוגעת בפי הקדירה, אבל אם היא מרוחקת אפילו כל שהוא - טמאים; ב. שיהיה פי הקדירה
 כולו מכוסה. (29) לקדירה ומה שבתוכה. (30) כל שהוא. (31) הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדירה ומה שבתוכה ואינה
 מצילה, מפני הריווח שבינה ובין הקדירה. (32) אבל אם כסוהו בכלי שדופן פחות מטפח אינו מציל, כמבואר למעלה בהלכה ג
 (קירות הבור שבחפירה אינם נחשבים כדפנות). ואם אין לכיסוי דופן כלל - טהור, כמו בנסר חלק. (33) גבוה טפח אלא פחות
 מזה. (34) דופן הבניין. (35) חדות או דות הוא בור ומסביב לשפתו בנויים כתלים ולפיכך דינו כאוהל עם דפנות. (36) רבינו
 שם מפרש: "אשר עליו תשים הנר". (37) הפרח הוא רחב ומכסה את עובי דופן הדות אבל אינו בולט לתוך הבית. (38) ונשאר
 ריווח אווירי בין הכיסוי ובין דופן הדות וטומאה בבית. (39) ואינו נופל לתוך הדות. (40) פירוש, אפילו הכלים הנמצאים באותו
 השטח שהוא כנגד עובי פרח המנורה שהיא עצמה כלי ואינה מצלת. (41) מפני שרואים את הכיסוי כאילו הוא מונח על שפת
 הדות. (42) הכלים הנמצאים תחת כותלי הדות בכל עומק שהוא. (43) אבל לא בולט, כמו שביארנו למעלה. והמדובר, כשעובי
 הפרח פחות מטפח, אבל כשיש בו טפח עוברת הטומאה מן הבית לדות. [יש מבדילים בין "חדות" ו"דות" ואומרים, שחדות הוא
 בניין סביב חפירה לא עמוקה ודות בנוי על גבי קרקע חלקה, אולם מפירושו של רבינו משמע שחדות ודות אחד הם]. (44) שאם
 תינטל המנורה יפול הכיסוי לתוך הדות. (45) מפני שכלי טמא מעמיד את האוהל ואוהל שכזה אינו מציל. (46) כמו ביב קמור
 בפרק כ הלכה ז. והמדובר, כשהמקום שבו הכלים אינו פתוח לחלל הדות ולא לבית ברוחב טפח. (47) כותלי הבור אינם מצילים,
 שהרי אינם אוהל. (48) כגון שחלל הדות מרחיב והולך עד מחוץ לכתלי הבית ושם בנוי חלק מכתלי הדות, וכלים בכתלים שמחוץ
 לבית. (49) בין שיש שם פותח טפח ובין שאין שם פותח טפח. (50) פיסקה זו משלימה את הנימוק למה הכלים טהורים אם
 אין פותח טפח ואינה משמיעה דין חדש. (51) תנור של טיט שהוסק באש אף על פי שטרם השתמשו בו. (52) שנתייבש אבל
 לא הוסק.

ובגדול - עד שיפחת רבו. כיצד? כלי גדול שנפחת [חציו],
 והקיפו צמיד פתיל, וסתם מקום הפחת בצמיד פתיל - הרי
 זה מציל, אף על פי שאינו חשוב כלי לענין טמאה. אבל
 כלי המקף צמיד פתיל שהיה נקיב או סדוק ולא סתם הנקב
 - נטמא ואינו מציל. וכמה יהיה בנקב? אם היה כלי העשוי
 לאכלים - שעורו במוציא יתים; היה עשוי למשקה -
 שעורו בכונס משקה. העשוי לקף ולקף - מטילין אותו
 לחמרא, ומשיניקב בכונס משקה אינו מציל עד שישתם
 הנקב או עד שיעטנו.
 ד. תנור שהיתה סרידא על פיו ומקף צמיד פתיל ונתון
 באהל המת, ונסדק התנור: אם היה הסדק מלא פי מרדע,
 שהוא הקף טפח - נטמא התנור, ואף על פי שאין
 המרדע יכול להכנס בסדק אלא הרי הוא כמותו בשנה;
 פחות מכאן - התנור טהור. נסדקה הסרידא שעל פיו:
 כמלא פי מרדע נכנס - הרי זה טמא; פחות מכאן - נצל
 בצמיד פתיל. היה הסדק עגל - אין רואין אותו ארוך,
 אלא שעורו כמלא פי מרדע נכנס.
 ה. תנור המקף צמיד פתיל שנקב נקב בעינו של תנור
 הטוחה: אם היה הנקב מלא כוש נכנס ויוצא פשהוא דולק
 - הרי זה נטמא; ואם היה הנקב פחות מזה - נצל.
 ו. נקב התנור מצדו - שעורו מלא כוש נכנס ויוצא
 שלא דולק. וכן מגופת החבית שנקבה - שעורה כדי
 שתכנס מיצה שניה של שיפון בנקב. וחצבים גדולים
 שנקבו - שעורן כדי שתכנס מיצה שניה של קנה.
 פחות מכאן - טהורין. בפה דברים אמורים? בזמן
 שנעשו לזין; אבל אם נעשו לשאר המשקין, אפילו נקבו
 בכל שהן - נטמאו, ואין הצמיד פתיל מועיל להם עד
 שישתם הנקב. ואף בזמן שנעשו לזין, לא אמרו אלא

1 אינו ככלים לענין זה, אלא נעשה אהל, ולפיכך מציל על
 2 מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל, כאהלים. וכסוי
 3 התנור הוא נקרא סרידא.
 4 ט. תנור ישן בתוף החדש⁵³ וסרידא על פי החדש, והרי
 5 הכסוי נשען על פי התנור הישן⁵⁴ - רואין: אם ששינטל
 6 הישן תפל הסרידא⁵⁵ - לא הציל, וכל שבתוכו⁵⁶ טמא⁵⁷;
 7 ואם לאו - הכל טהור⁵⁸. היה החדש בתוף הישן והסרידא
 8 מנחת על פי הישן⁵⁹, אם יש בין החדש והכסוי פחות מטפח
 9 - כל שבתוף החדש טהור, וכאלו הסרידא מנחת על פיו⁶⁰.
 10 י. סרידא⁶¹ של חרס שיש לה שפה⁶² והיא עודפת על פי
 11 התנור ומקפת צמיד פתיל, אפילו היתה טמאה תחתיה או
 12 על גבה - הכל טמא⁶³; אבל כנגד אורו של תנור טהור⁶⁴.
 13 היתה טמאה כנגד אורו של תנור⁶⁵ - מכנגדו⁶⁶ על לרקיע
 14 טמא, וכל מה שבתוכו טהור.
 15 יא. קדרה⁶⁷ שפפאה על פי החבית⁶⁸ ומרח דפנותיה עם
 16 החבית - מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שבינה ובין
 17 שפתות החבית⁶⁹. הושיבה על פי החבית כדרכה⁷⁰ ומרח⁷¹
 18 - אינה מצלת; מפני שהקדרה מתטמאה מאוירה, ואין כלי
 19 טמא מציל⁷², כמו שבארנו.

פרק שנים ועשרים

21 א. שולי המקצין ושולי קרקעות הפלים ודפנותיהן
 22 מאחוריהן - אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת. קרקמן
 23 וישן ועשאן כלים - מצילין בצמיד פתיל. שאין מציל
 24 בצמיד פתיל אלא כלים.
 25 ב. כלי חרש שנתן בו טיט עד חציו - לא בשלו, ואם
 26 השקיע בו את הפלים - מציל.
 27 ג. כלי חרש מציל בצמיד פתיל עד שיינקב במוציא רמון.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(53) וטומאה בבית. (54) כגון שהתנור הישן בולט קצת מחוץ להחדש. (55) לתוך החדש. (56) בתוך החדש וכל שכן הכלים שבתוך הישן. (57) מפני שהישן מעמיד את הכיסוי וישן אינו מציל. (58) מפני שהתנור החדש הוא אוהל ומציל אם הוא מכוסה אפילו כשאינו מרוח ביט (צמיד פתיל). (59) ששפתו גבוהה משפת החדש שבתוכו. (60) נתבאר כבר, שטומאה אינה נכנסת בפתח פחות מטפח. (61) בירור מוקדם של דעת רבינו בדיני סרידה יסלול את הדרך להסברה קצרה ונוחה להבנת דבריו בהלכה שלפנינו, ובכן: א. סרידה שאין לה שפה כלל דינה כנסר וחוצצת בפני הטומאה (ראה למעלה פרק י"ב הלכה ג), כמו ששינו באהלות פרק ה משנה ו. במה דברים אמורים, כשהיא מכסה תנור חדש שלא הוסק שאינו כלי, אבל אם היא מונחת על תנור ישן (מוסק) אינה חוצצת, מפני שהיא נשענת על כלי. ב. אם התנור מוקף צמיד פתיל, חוצצת אפילו בתנור ישן. והטעם, שתנור סתום מכל צדדיו ומוקף צמיד פתיל נחשב כאבן לענין טומאה ולא ככלי. ולפיכך אם הסרידה עודפת ברוחבה טפח מן התנור וטומאה תחתיה, טמאים כל הכלים שתחתיה, מפני שהעודף מאהיל עליהם ועל הטומאה, אבל מה שעליה טהור, שהסרידה חוצצת. ג. אם יש לה שפה הרי היא כלי שיש לה בית קיבול, ואם יוצאת חוץ לתנור פחות מטפח וטומאה תחתיה תחתיה בין על גבה (כשהיא רצועה) שהסרידה אינה חוצצת, אבל מה שבצידה טהור. ד. אם יוצאת לחוץ טפח וטומאה תחתיה או על גבה, טמא כל מה שתחתיה וגם מה שעל גבה בחלק שמחוץ לתנור, שהסרידה עם שפה אינה חוצצת מפני שהיא עצמה כלי. (62) שם במשנה א אנו שונים: "נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל צדדיו בפותח טפח". ולפיכך מניחים אנו, שגם משנתנו שהיא המשכה של משנה א, עוסקת בעודף טפח אף על פי שלא פירשה. ורבינו נקט לשון המשנה, כדרכו. (63) כל מה שתחת העודף ועל גביו. (64) מפני שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק בין העודף ובין אורו של תנור וגם אין דבר מאהיל על האוויר הטמא וגם על האוויר שכנגד התנור. והמדובר בתנור ישן אבל תנור חדש דינו כטיט ואינו מציל על מה שבתוכו בצמיד פתיל. וכל זה נאמר בצמיד פתיל, אבל כשאינו צמיד פתיל טמא גם מה שבתוך התנור, שהרי הסרידה מאהילה עליו ועל הטומאה. (65) על הסרידה. (66) בכתב יד תימן: כנגדו. פירוש, נגד מקום הטומאה. (67) של חרס. (68) וטומאה בבית. (69) כגון שפי הקדירה עודף על פי החבית או כגון שנתן שכבה עבה של טיט בין שתי השפתות. (70) על שוליה. (71) כלומר, אף על פי שמירה. (72) אבל כשכפאה על פיה לא נטמאה, שכלי חרס אינו מטמא מגבו.

בְּחִזְקַת טְמֵאָה כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר. וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ: כְּלִי חָרָס
 שֶׁל עִם הָאֲרָץ לֹא יֵצֵיל עַל הַכֹּל, וְשֶׁל חֵבֶר יֵצֵיל עַל הַכֹּל,
 שֶׁהָרִי הוּא טְהוֹר? מִפְּנֵי שָׂאִין עִם הָאֲרָץ טְמֵא בְּעֵינֵי
 עֲצָמוֹ, שְׂאוֹמֵר: הוֹאִיל וּכְלֵי חָרָס מֵצִיל עַל הַכֹּל, אֶחָד אָנִי
 וְאֶחָד הַחֵבֶר. וְלִפְיָכֶּךָ חֲשׂוֹ וְגִזְרוּ שֶׁלֹא יֵצֵיל עַל הַכֹּל. וְלָמָּה
 אָמְרוּ: מֵצִיל עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְשַׁקֵּין וְעַל כְּלֵי חָרָס?
 מִפְּנֵי שָׂאֵלוֹ הַשְּׁלֵשָׁה טְמֵאִים הֵן עַל גַּב עִם הָאֲרָץ בֵּין
 קֶדֶם שִׁיְהִי בְּאֵהָל הַמֵּת בֵּין אַחַר שִׁיְהִי שֵׁם תַּחַת צְמִיד
 פְּתִיל, וְלֵעוֹלָם לֹא יִשְׁאַל הַחֵבֶר מֵעַם הָאֲרָץ לֹא אוֹכְלִין
 וְלֹא מְשַׁקֵּין וְלֹא כְּלֵי חָרָס אֲלֵא עַל דַּעַת שֶׁהֵן טְמֵאִין,
 שֶׁהָרִי אֵין לָהֶן טְהוֹרָה לְעוֹלָם, וְלֹא יָבֹא בָּהֶן לִיְדֵי תַּקְלָה.
 אֲבָל כְּלֵי שִׁטָּף שׂוֹאֵל אוֹתָם הַחֵבֶר מֵעַם הָאֲרָץ וּמִטְבִּילָן
 מִפְּנֵי מַגַּע עִם הָאֲרָץ וּמִעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן
 בְּטִהְרוֹת, לְפִיכָּךְ חֲשׂוֹ חֲכָמִים שִׁמְא יִשְׁאַל מִמֶּנּוּ כְּלֵי שִׁטָּף
 שֶׁכָּבֵר הֵיחָד תַּחַת צְמִיד פְּתִיל בְּכֵלֵי חָרָס שְׁלוֹ, שֶׁהָרִי עִם
 הָאֲרָץ הֵיחָד מְדוּמָה שְׂנֵאֵל, וְהָרִי הוּא טְמֵא טְמֵאָת שְׂבָעָה,
 וּמִטְבִּיל הַחֵבֶר וַיַּעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ וַיִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּטִהְרוֹת וַיָּבֹא
 לִיְדֵי תַּקְלָה. וּמִפְּנֵי זֶה גִזְרוּ שֶׁלֹא יֵצֵיל כְּלֵי חָרָס עַל כְּלֵי
 שִׁטָּף שְׂבָחוּכוֹ.
ב. אָדָם שֶׁהֵיחָד נִתּוֹן בְּתוֹךְ הַחֵבֶת וּמִקְפַּת צְמִיד פְּתִיל -
 טְהוֹר. וְאִפְלוּ עֲשָׂאָה גּוֹלָל לְקַבֵּר. וַיִּרְאֶה לִי, שֶׁזֶּה שֶׁלֹא גִזְרוּ
 עַל כְּלֵי חָרָס שֶׁלֹא יֵצֵיל עַל הָאֲדָם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שְׂאִינוֹ
 מְצוּי, וְכָל דָּבָר שְׂאִינוֹ מְצוּי לֹא גִזְרוּ בּוֹ.
ג. כְּלֵי חָרָס שֶׁמְשַׁתְּמָשִׁין בָּהֶן בְּאִפְרָה הַפְּרָה אוֹ בְּקִדְשִׁים -
 עֲמֵי הָאֲרָץ נֶאֱמָרִים עַל טְהוֹרָתָם, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּזוּרִים בָּהֶן
 הַרְבֵּה, וְלִפְיָכֶּךָ יֵצִילוּ עַל הַכֹּל בְּצְמִיד פְּתִיל אֶף עַל פִּי שֶׁהֵן
 שֶׁל חָרָס.
ד. אֲרֻבָּה שֶׁבֵּין בֵּית לְעֵלְיָה, וְטְמֵאָה בְּבֵית, וְקִדְרָה נִתּוּנָה
 עַל פִּי הָאֲרֻבָּה וְנִקְוָה בְּכּוֹסֵי מִשְׁקָה - הַקִּדְרָה טְמֵאָה,
 וְהַעֲלִיָּה טְהוֹרָה. הֵיחָד שֶׁלָּמָּה - כֹּל שֶׁבְּעֵלְיָה מֵאֲכָלִין
 וּמְשַׁקֵּין וּכְלֵי חָרָס טְהוֹר, אֲבָל אָדָם וּכְלֵי שִׁטָּף שֶׁבְּעֵלְיָה
 טְמֵאִים; שְׂאִין כְּלֵי חָרָס חוּצָץ אֲלֵא עַל הָאֲכָלִים וְעַל
 הַמְשַׁקֵּין וּכְלֵי חָרָס, וְכֹל שֶׁבְּעֵלְיָה טְהוֹר כְּאִלוֹ הוּא תַּחַת
 צְמִיד פְּתִיל בְּכֵלֵי חָרָס. וְטְמֵאָה הָאֲדָם שֶׁבְּעֵלְיָה זֶה, מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא דָּבָר הַמְצוּי. לְפִיכָּךְ, אִם הֵיחָד בְּעֵלְיָה זֶה כְּלֵי מִתְכוּת
 וְכִיּוּצָא בּוֹ מֵלֵא מְשַׁקֵּין - הַכְּלֵי טְמֵא טְמֵאָת שְׂבָעָה,
 וְהַמְשַׁקֵּין טְהוֹרִין. הֵיחָד בֵּה אִשָּׁה לְשֶׁה בַּעֲרֻבָה שֶׁל עֵץ -
 הָאִשָּׁה וְהַעֲרֻבָה טְמֵאִין טְמֵאָת שְׂבָעָה, וְהַבְּצֵק טְהוֹר כֹּל זְמַן
 שֶׁעוֹסְקֵת בּוֹ. פֶּרֶשָׁה וְחִזְרוּ וְנִגְעָה בּוֹ - טְמֵאָתוֹ. וְכֵן אִם
 פָּנָה הַבְּצֵק אוֹ הַמְשַׁקֵּין לְכֵלֵי אַחַר מְכֵלֵי שִׁטָּף שֶׁבְּעֵלְיָה -
 נְטֵמָא בְּמַגַּע הַכְּלֵי הָאַחֵר. הֵיחָד עַל פִּי אֲרֻבָּה זֶה שְׂאָר כְּלִים
 הַמְצִילִים בְּצְמִיד פְּתִיל, שְׂאִין מִקְבִּילִין טְמֵאָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ,
 וְלִפְיָכֶּךָ אֵין מַגַּע עִם הָאֲרָץ מְטֵמָא, אוֹ שֶׁהֵיחָד כְּלֵי חָרָס
 הַטְהוֹר לְפָנָה אֲדָמָה אוֹ לְקִדְשׁ, שֶׁהַכֹּל נֶאֱמָרֵן עַל טְהוֹרָתָן
 - הָרִי זֶה מֵצִיל עַל כֹּל מַה שֶׁבְּעֵלְיָה. הֵיחָד אֵהָל נְטוּי בְּעֵלְיָה
 וּמִקְצָתוֹ מְרֻדָּד עַל הָאֲרֻבָּה שֶׁבֵּין בֵּית לְעֵלְיָה - הָרִי זֶה
 מֵצִיל וְאֶף עַל פִּי שְׂאִין גָּגוֹ עַל הָאֲרֻבָּה, שֶׁהָאֵהָל מֵצִיל
 בְּכַסּוּי כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

שֶׁנִּקְבּוּ שֶׁלֹא בִיּוֹדֵי אָדָם; אֲבָל אִם נִעֲשׂוּ בִיּוֹדֵי אָדָם,
 אִפְלוּ כֹל שֶׁהֵן - טְמֵאִים, וְאֵינָן נִצְלִין עַד שִׁיִּסְתֵּם הַנִּקְבּוּ.
 ז. חֵבֶת שֶׁהִיא מְלֵאָה מְשַׁקֵּין טְהוֹרִין וּמְנִיקַת שֶׁל חָרָס
 בְּתוֹכָהּ, וְהַחֵבֶת מִקְפַּת צְמִיד פְּתִיל וְנִתּוּנָה בְּאֵהָל הַמֵּת
 - הַחֵבֶת וְהַמְשַׁקֵּין טְהוֹרִין, וְהַמְנִיקַת טְמֵאָה, מִפְּנֵי
 שֶׁקְצָתָהּ הָאֵחָת בְּתוֹךְ הַחֵבֶת הַמִּקְפַּת וְהַקְצָה הַשְּׂנִי פְּתוּחַ
 לְאֵהָל הַמֵּת וְאֵינוֹ טְהוֹר. אֶף עַל פִּי שֶׁהִיא עֲקָמָה - אֵין
 הַעֲקָם כְּסִתּוּם.
ח. חֵבֶת הַמִּקְפַּת צְמִיד פְּתִיל שֶׁנִּקְבָּה מִצְדָּה וְסִתְמוֹ
 שְׂמֵרִים אֵת הַנִּקְבּוּ - הֵצִיל. אֲנָף חֲצִי הַנִּקְבּוּ וְסִתְמוֹ חֲצִי -
 הָרִי זֶה סִפֵּק אִם הֵצִיל אִם לֹא הֵצִיל. סִתְמוֹ אֵת הַנִּקְבּוּ
 בְּזִמְרָה - עַד שִׁמְרַח מִן הַצְּדָדִין. סִתְמוֹ בְּשִׁנֵּי קְסָמִים -
 עַד שִׁמְרַח מִן הַצְּדָדִין וּבֵין זִמְרָה לְחִבְרָתָהּ. וְכֵן נִסְר
 שְׂנִתּוֹן עַל פִּי הַתְּנוּר וּמִרַח מִן הַצְּדָדִין - הֵצִיל. הֵיחָד שְׂנִי
 נִסְרִים - עַד שִׁמְרַח מִן הַצְּדָדִין וּבֵין נִסְר לְחִבְרוֹ. חֵבֶר אֵת
 שְׂנֵי נִסְרִים בְּמִסְמָרִים שֶׁל עֵץ וְכִיּוּצָא בָּהֶן, אוֹ שֶׁלִּפְפֵּי עֲלֵיֵהֶן
 שׂוּגְמִין - אֵינוֹ צָרִיף לְמִרַח מִן הָאֲמָצַע. בְּמַה מְקִיפִין?
 בְּסִיד וּבְחִרְסִית וּבְגַפְסִין, בְּזָפַת וּבְשַׁעֲוָה, בְּטִיט וּבְצוּאָה
 וּבְחֵמָר, וּבְכָל דָּבָר הַמִּתְמַרַח. וְאֵין מְקִיפִין לֹא בְּבַעֲץ וְלֹא
 בְּעוֹפְרָת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּתִיל וְאֵינוֹ צְמִיד. וּמְקִיפִין בְּדָבָר
 שֶׁמִּנְהָ שֶׁלֹא הַכְּשָׁרָה וּבְצֵק שְׂנֵלוּשָׁה בְּמֵי פְרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹא
 יִטְמָא; שֶׁדָּבָר טְמֵא אֵינוֹ חוּצָץ.
ט. מְגוּפַת הַחֵבֶת שְׂנִתְחַלְחְלָה, אֶף עַל פִּי שְׂאִינָה נִשְׁמַטָּת
 - אֵינָה מֵצִלָּת, שֶׁהָרִי נִתְרַעַע הַצְּמִיד. הַכְּדוּר וְהַבְּקַעַת שֶׁל
 גְּמִי שְׂנִתּוֹן עַל פִּי הַחֵבֶת וּמִרַח מִן הַצְּדָדִין - לֹא תֵצֵיל, עַד
 שִׁמְרַח עַל כֹּל הַכְּדוּר וְעַל כֹּל הַבְּקַעַת מִמְטָה לְמַעְלָה. וְכֵן
 בְּמִטְלַת שֶׁל בְּגָד שֶׁקְשָׁרָה עַל פִּי הַכְּלֵי. הֵיחָד שֶׁל נִיר אוֹ
 שֶׁל עוֹר וְקִשְׁרָה בְּמִשְׁיָחָה, אִם מִרַח מִן הַצְּדָדִין - הֵצִיל.
י. חֵמַת שֶׁל עוֹר הַדָּג אוֹ הַנִּיר שֶׁהִלְבִּישׁ בָּהֶן אֵת הַחֵבֶת
 וְצָרְרָה מִלְמַטָּה - הָרִי זֶה מֵצִלָּת. וְאִם לֹא צָרְרָה, אֶף עַל פִּי
 שְׂמִרַח מִן הַצְּדָדִין - לֹא תֵצֵיל.
יא. חֵבֶת זְפוּתָה שְׂנִתְקַלְפָה הַחָרָס מִלְמַעְלָה וְהַזְּפַת שֶׁלָּהּ
 עוֹמֵד, וְנִתְּן הַכְּסוּי עַל הַזְּפַת וְדִחְקוּ עַד שִׁדְבַק בְּזָפַת, וְנִמְצָא
 הַזְּפַת עוֹמֵד בֵּין הַכְּסוּי וּבֵין קִרְקַע הַחֵבֶת - הָרִי זֶה מֵצִיל.
 וְכֵן בְּכֵלֵי הַמְּוֹרָס וְכִיּוּצָא בָּהֶן מְדָבְרִים הַמִּתְמַרְחִין שֶׁהֵיחָד
 הַמִּתְמַרַח בֵּין הַכְּסוּי וּבֵין הַכְּלֵי כְּמוֹ זֶר, הוֹאִיל וְהַכֹּל דְּבוּקִין
 - הָרִי זֶה מֵצִיל.

פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים

א. כֹּל הַכְּלִים הַמְצִילִים בְּצְמִיד פְּתִיל - מֵצִילִין עַל כֹּל
 מַה שֶׁבְּתוֹכָן, בֵּין אֲכָלִין בֵּין מְשַׁקֵּין, בֵּין בְּגָדִים וּכְלֵי שִׁטָּף.
 זֶהוּ דִין תוֹרָה. אֲבָל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים, שֶׁכְּלֵי חָרָס הַמִּקְפָּה
 צְמִיד פְּתִיל אֵינוֹ מֵצִיל אֲלֵא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְשַׁקֵּין וְעַל
 כְּלֵי חָרָס אַחֵרִים שִׁיְהִי בְּתוֹכוֹ; אֲבָל אִם הֵיחָד בְּתוֹךְ כְּלֵי
 חָרָס הַמִּקְפָּה כְּלֵי שִׁטָּף אוֹ בְּגָדִים - הָרִי אֵלוֹ טְמֵאִים. וּמִפְּנֵי
 מַה אָמְרוּ שֶׁלֹא יֵצֵיל עַל הַכֹּל כְּשֶׁאָר כְּלִים הַמְצִילִין? מִפְּנֵי
 שֶׁשְׂאָר הַכְּלִים הַמְצִילִין אֵין מִקְבִּילִין טְמֵאָה, וּכְלֵי חָרָס
 מִקְבִּילִין טְמֵאָה, וּכְלֵי טְמֵא אֵינוֹ חוּצָץ, וְכֹל כְּלֵי עִם הָאֲרָץ

יום שישי ה' כסלו ה'תשע"א

1

פרק ארבעה ועשרים

2

א. בית שחלקו בקנקנים¹ טהורות מן הארץ ועד הקורה, וטמאה בחציו האחד: אם היה פי הקנקנים כלפי הטהרה - הרי אלו מצילות², ואם היה כלפי הטמאה - אינן מצילות³. טחן בטיט⁴, בין מבפנים⁵ בין מבחוץ⁶ - רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני עצמו - מציל, ואם לאו - אינו מציל, והרי הכל אהל אחד.

ב. בית שחלקו בנדרים⁷ או ביריעות⁸, אם חלקו מן הצדדין⁹ או מקלפי הקורות¹⁰, והיתה הטמאה בבית¹¹ - כלים שבין המחיצה ובין הכתל או שבין המחיצה והקורות טהורין¹². והיתה הטמאה בין מחיצה לפתל או בין מחיצה לקורות - כלים שבבית טמאין; שאין המחיצה מונעת הטמאה שלא תצא ותטמא¹³, כמו שבארנו באהל שבתוך הבית. היו הכלים בתוך עבי המחיצה עצמה¹⁴, בין שהיתה הטמאה לפנים מן המחיצה או שהיתה בתוך הבית: אם היה מקום הפלים טפח על טפח - טמאים¹⁵, ואם לאו - טהורין¹⁶. ויכרך בארנו כיצד דין הבית אם חלקו מקלפי ארצו¹⁷.

ג. בית שהוא מלא תבין¹⁸ ואין בינו לבין הקורות פותח טפח: טמאה בפנים¹⁹, בין בתוך התבין בין שהיתה בין תבין

לקורות - כל הכלים שפנגד יציאת הטמאה²⁰ במלואו של פתח²¹ טמאים; היתה טמאה חוץ לתבין במלואו של פתח - כלים שבפנים²², אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח - טהורין²³, ואם לאו טמאין²⁴. ואם יש בין תבין לקורות פותח טפח - בין כף ובין כף²⁵ טמאין²⁶; שאין התבין חוצץ, מפני שסתם תבין דעתו לפנותו.
ד. כתל שבין שני בתים וטמאה בתוך הכתל - בית הקרוב לטמאה טמא²⁷, והקרוב לטהרה²⁸ טהור²⁹. היתה מחיצה למחיצה³⁰ - שניהן טמאין. היתה הטמאה באחד משני הבתים, והכלים בתוך הכתל: מחציו וכלפי טמאה - טמאים; מחציו וכלפי טהרה - טהורין; מחיצה למחיצה - טמאין. וכן מצויבה³¹ שבין הבית והעליה, והטמאה בתוך מחיצה: מחציה ולמטה - הבית טמא והעליה טהורה; מחציה ולמעלה - העליה טמאה והבית טהור; מחיצה למחיצה - שניהן טמאין. היתה טמאה באחד מהן, וכלים בתוך המצויבה: מחציה וכלפי טמאה - טמאין; מחציה וכלפי טהרה - טהורין; מחיצה למחיצה - שניהן טמאין. היתה המצויבה לאויר³² וטמאה בתוכה: מחציה ולמטה - הבית טמא, והעומד מלמעלה אפלו פנגד הטמאה טהור³³, שהרי פשוטה הטמאה בכל הבית³⁴; היתה הטמאה מחציה ולמעלה - הבית טהור³⁵, והעומד מלמעלה פנגד הטמאה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1 של חרס. (2 שכלי חרס אינו מיטמא מגבו וכלים טהורים עם דפנות הבית חוצצים. (3 שהרי נטמאו מתוכם וכלי טמא אינו חוצץ אפילו עם דפנות. (4 ופיהם לצד הטומאה. (5 מצד הטהרה. (6 בצד הטומאה. (7 שאינם מקבלים טומאה וחוצצים. (8 שקבען לאוהל וחוצצות אף על פי שמקבלות טומאה. (9 העמיד את המחיצה בוקיפה בין כתלי הבית. (10 המחיצה מפרידה בין הבית והקורות וקמה על גבה כעין עלייה. (11 החלק שבו הפתח לחוץ נקרא בית. (12 שהמחיצה מצילה מפני שאין דרך הטומאה להיכנס לחלק שאחורי המחיצה ולא לעלייה אלא דרך פתח הבית. (13 אם סופה לצאת הרי היא מטמאה אף לפני שיצאה. (14 במשנה שם בבבא האחרונה כתוב: "כלים שבחצץ" ומפרש רבינו בעובי המחיצה וכגון שהיה במחיצה חור מעבר לעבר והכלים מונחים שם. (15 מפני שהטומאה נכנסת לחור. (16 כדין כל פתח שאין בו טפח על טפח ברום טפח. ואין זה דומה לכותל שבין שני בתים (לקמן הלכה ד), שכלים הנמצאים בחציו שלצד הטומאה טמאים אפילו אין בסדק טפח, מפני שמחיצה זו "אינה משמשת את הבית" (פירוש, ואינה צורך בניין הבית), ולפיכך אין לה דין כותל (במשנה שם פרק ו, ג, כתוב: כותל המשמש את הבית) והרי זו דומה לקיר המגדל (למעלה פרק י"ח הלכה ז) וטומאה בתוך המגדלים שכלים שבעוביו - טהורים. אמנם רבינו שם כתב "היה עומד באוויר" אבל הוא הדין בעומד בתוך הבית (כדעת הרא"ש) ורבינו נטק לשון המשנה. וכשיש בו טפח טמאים גם הכלים המונחים בחצייה שלצד הטהרה מפני שהיא מחיצה עראית אינה נידונה ככותל. (17 בנה מחיצה על פני שטח הבית סמוך לרצפה ופתח הבית נשאר למעלה מן המחיצה. (18 ונשאר פנוי המקום שכנגד הפתח בלבד, עד הכותל הנגדי להיכנס בו ולהוציא דרכו את התבין. (19 בחלק שהתבין בו. (20 כל המקום הפנוי שכנגד הפתח, אפילו החלק הרחוק מהפתח, שהטומאה לא תעבור שם, נקרא "יציאת הטומאה" מפני שהטומאה תצא דרך המקום הזה וכולו שטח אחד הוא (סדרי טהרות). (21 לשון התוספתא, והכוונה: ברוחב כל הפתח, אף על פי שהפתח רחב הרבה יותר מרוחב מיטת המת ונושאה. ונראה שגם הכלים שבתבין טמאים אם אין במקומם טפח על טפח ברום טפח. (22 שבתוך התבין. (23 מפני שהוא אוהל בפני עצמו ואף על פי שדעת בעל הבית להוציא את התבין, מציל הוא על הטהרה מליטמא כמו כל אוהל עראי בתוך אוהל שאף על פי שאינו מציל על הטומאה מלטמא כשדרכה לצאת שם, אבל מציל על הטהורים מליטמא. (24 שהרי אין כאן אוהל שיצילו וגם משום מחיצה אין התבין מציל שבעל הבית עתיד לפנותו (רבינו לשיטתו, שמחיצה שדעתו לפנותה אינה חוצצת, אפילו כשהיא סותמת את כל מקום הטומאה). (25 בין יש במקום הכלים פותח טפח ובין שאין בו. (26 משום שיש כאן אוהל בתוך אוהל ואינו מציל אלא כשאין דעתו לפנותו, אבל כשאין פותח טפח בין התבין לקורות אין זה אוהל בתוך אוהל, שהרי אין טומאה מאהילה על התבין. (27 המדובר כשאין פותח טפח במקום הטומאה, ואף על פי כן אין עליה דין טומאה רצוצה, משום שחלק זה של הכותל הוא כחלק מן הבית עצמו ורואים אנו את הטומאה כאילו היא שקועה בטיט, שאין הטיט מציל. ואם יש פותח טפח במקום הטומאה ואינו פתוח לבית, הרי הוא כקבר סתום שטמא מכל צד. (28 פירוש, שהוא רחוק מן הטומאה. (29 משום, שהטומאה נמצאת בחצי הכותל הנגרר אחר הבית השני. (30 באמצע עובי הכותל. (31 תקרה. (32 שאין עליה גג. (33 ואין דנים אותה כטומאה רצוצה הבוקעת עד לרקיע ומטמאה כל מה שכנגדה. (34 והסברנו למעלה שרואים את הטומאה, כאילו היא מונחת בתוך הבית אלא שהיא מכוסה טיט ואם כן אינה כלל רצוצה והמעויבה חוצצת. (35 כמו בבית ועלייה.

30 בתוך הבית⁵⁵ - בין כך ובין כך הבית טמא. שני פתחים זה
31 על גבי זה וטמאה בכתל שביניהן: אם נראית שהיא⁵⁶ לתוך
32 אחת מהן - הוא טמא ונברו טהור, ואם לאו - נדונין
33 מחצה למחצה⁵⁷.

פרק חמשה ועשרים

34 **א.** עמוד העומד בתוך הבית וטמאה רצוצה תחתיו -
35 טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, ואינו מטמא אלא
36 כנגד הטמאה בלבד. ואם היה פרח יוצא מעמוד זה וכלים
37 תחת הפרח - הכלים טהורים, שאינו מטמא אלא כנגד
38 הטמאה.
39 **ב.** [ואם יש במקום הטמאה] טפח על טפח על רום טפח
40 - הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו, והבית פלו
41 טמא, שהרי האהיל על הקבר.
42 **ג.** טמאה שבתוך הכתל ומקומה טפח על טפח על רום טפח
43 - כל העליות הבנויות על כתל זה, אפלו עשר, טמאות; שהרי
44 הכתל פלו קבר סתום עד סופו, והוא כתל העליות, וכל עליה
45 מהן מאהלת על הקבר. בנה בית בצד הכתל מכאן ובית
46 מכאן ובנה עליה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכתל
47 הטמא הוא באמצע קרקע העליה - הרי העליה טמאה, שהרי
48 האהילה על הקבר, והעליה השניה הבנויה על גבה טהורה,
49 מפני שהן זו על גבי זו ואין הכתל הטמא פתלה.
50 **ד.** חור גדול שבפני הכתלים שדרוך בגי אדם לעשותו
51 לתשמיש, והוא הנקרא פרוסק, שהיתה טמאה מנחת בתוכו
52 ויש עליו דלתות סגורות - הבית טהור. היתה הטמאה
53 רצוצה בקרקעיתו או בכתליו או בנגו - רואין את כל החור
54 פלו כאלו הוא אטום, ורואין מקום הטמאה: אם הוא בתצי
55 עבי הכתל שלפנים - הבית טמא; ואם היתה טמאה מחצי
56 כתל ולחוץ - הבית טהור; מחצה למחצה - הבית טמא.
57

1 טמא³⁶; מחצה למחצה - הבית טמא, והעומד מלמעלה
2 כנגד הטמאה טמא, שהרי אי אפשר לצמצם³⁷.
3 ה. וכן כתל המשמש את הבית - ידון מחצה למחצה.
4 כיצד? כתל שהוא לאור, ונג הבית סמוך לכתל ואינו מרפב
5 על הכתל³⁸, וטמאה רצוצה בתוך הכתל: היתה מחציו
6 ולפנים - הבית טמא, והעומד מלמעלה על ראש הכתל³⁹
7 טהור, עומד על גג הבית; היתה מחציו ולחוץ - הבית
8 טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי לא
9 פשטה הטמאה בתוך הבית. היתה הטמאה למחצה
10 - הבית טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה הטמאה
11 בבית. נטל מהכתל מבפנים⁴⁰ או שהוסיף בכתל מבחוץ עד
12 שנמצאת הטמאה מחצי כתל ולפנים - הבית טמא; נטל
13 מבחוץ⁴¹ או שהוסיף בעבי הכתל מבפנים עד שנמצאת
14 הטמאה מחצי כתל ולחוץ - הבית טהור⁴². היתה הטמאה
15 נתונה על גבי הכתל⁴³, אפלו מחציו ולפנים - הבית טהור⁴⁴.
16 ו. בית המשמש את הכתל⁴⁵ - ידון כקלפת השום⁴⁶. כיצד?
17 החופר שני פוכים⁴⁷ או שתי מערות זו בצד זו, עד שנמצאו
18 שני בתים⁴⁸ חפורים בקרקע ונעשה ביניהן כתל המבדיל בין
19 שניהן, והיתה טמאה בבתים וכלים בכתל, אם יש עליהן
20 כקלפת השום - טהורין; היתה טמאה בכתל זה וכלים
21 בבתים, אם יש עליהן כקלפת השום - טהורים. הגה למדת,
22 שכתל בנן ידון מחצה למחצה, וכתל הסלע⁴⁹ או שנעשה
23 מגוש הארץ ששיחפר מכאן ומכאן ידון כקלפת השום.
24 ז. כתל שחצי עביו בנן וחציו סלע - נדון מחצה
25 למחצה⁵⁰.
26 ח. טמאה שהיתה בין קורות הבית⁵¹, אפלו אין תחתיה
27 אלא כקלפת השום - הבית טהור⁵², ורואין את הטמאה
28 כאלו היא רצוצה⁵³ בארץ ומטמאה כנגדה בלבד. ואם יש
29 במקומה טפח על טפח - הפל טמא⁵⁴. וכן אם היתה נראית

36) שהרי אינה כמונחת בבית ומשום כך היא רצוצה ומטמאה כנגדה, אבל העומד על המעזיבה מן הצד - טהור. (37) מטמאים את האדם שמה הטומאה מונחת משהו למעלה מחצי המעזיבה, ומטמאים את הבית שמה היא מונחת משהו למטה מחצייה. [למעלה בכותל בין שני בתים אין אנו צריכים לטעם זה, שהרי הבתים שווים ואי אפשר לטהר אחד ולטמא את השני, אבל כאן המעזיבה מגולה לאוויר ואין הדבר נראה מוזר כל כך לחלק בין דין האדם העומד למעלה לדין הבית, ומפני כך מביא רבינו את הנימוק שאי אפשר לצמצם]. (38) ראש הכותל נשאר מחוץ לגג. (39) בין כנגד הטומאה ובין מן הצדדים. (40) הטומאה היתה מחצייה ולחוץ וקלף שכבה דקה מהכותל בפנים הבית. (41) והטומאה היתה מחצייה ולפנים. (42) הטהרות שיכניסו לבית אחרי השינוי הזה - טהורים. (43) שהוא מחוץ לגג כאמור בראש הלכה זו. (44) והטעם, משום שהכותל אינו משמש את הבית, ועוד, שהטומאה גלויה לאוויר. (45) כותל בנוי נקרא "משמש את הבית" מפני שהכותל עשה את הבית, וכותל שבין שתי מערות מוקם על ידי חפירת המערות, שחפרו מערה מכאן ומערה מכאן ונשארת ביניהן מחיצה של עפר או סלע ולפיכך המערה משמשת את הכותל. (46) כלומר, אפילו מחיצה דקה כקליפת השום מפרידה בין הטומאה והטהרות - הכל טהור ואין הברדל בין מחצייה ולפנים ובין מחצייה ולחוץ. (47) קברי מתים שלהם היו חצובים בכתלי מערות בעומק מתאים לאורך הארונות, וחפירה חצובה כזו נקראת כוך. (48) שטחים חלולים. (49) אם חצבו בית וכדומה בסלע ונעשו מחיצות מאליהן. (50) ואף על פי שהסלע הנידון כקליפת השום הוא מבפנים - הבית טמא. (51) הקורות נתונות מכותל לכותל שכנגדו ועליהן וביניהן המעזיבה מטיט. המדובר כשהטומאה בתוך הקורה עצמה. (52) דין קורה כדין סלע ונידונה כקליפת השום (למעלה הלכה ו), מפני שלא נעשו בה שינויים מכריעים ואפשר להוציאה מבלי לקלקלה (וכעין זה אמרו בבבא קמא סו, א, גבי גזל קורה: "מריש שמו עליו") אין עליה תורת "משמש את הבית", מה שאין כן במעזיבה, שהיא נפרדת כשמורידים אותה. (53) המדובר כשאינן במקומה טפח על טפח. במעזיבה (למעלה בהלכה ד) אין דין טומאה רצוצה מפני שהיא נפרדת, מה שאין כן קורות, שאינן עומדות להיבקע (כסף משנה). (54) שהרי היא כקבר סתום המטמא מכל צדדיו. (55) פירוש, שאין עליה אפילו כקליפת השום. (56) כל שהוא אפילו כקליפת השום. (57) כשהטומאה במחצית הכותל העליונה, הפתח העליון טמא, וכשהיא בתחתונה התחתון טמא.

47 ואם היתה זקנה - כשרה; אלא שאין ממתניין לה, שמא
 48 משחיר ותפסל. ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה; שנגאמר:
 49 ויקחו אליך פרה - ולא עגלה. לא מצאו אלא עגלה -
 50 פוסקין עליה דמים ותהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה
 51 פרה. ולוקחין אותה מתרומת הלשכה.
 52 ב. זה שנגאמר בתורה 'תמימה' - תמימת אדמימות, לא
 53 תמימת קומה; אלא אם היתה נסה - כשרה, כשאר
 54 הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות בתוך גמא
 55 אחת, או בתוך שני כוסות והן מנחות זו על זו - פסולה.
 56 ג. היו בה שתי שערות עקמן מאדים וראשן משחיר, עקמן
 57 משחיר וראשן מאדים - הכל הולך אחר העקר. וגו' ו
 58 במספרים את ראשן המשחיר ואינו חושש משום גנה
 59 בקדשים, שאין פונתו לגז.
 60 ד. וצריך שישאר מן המאדים כדי שינטל בזוג; שכל
 61 שצרה שאינה נטלת בזוג - הרי היא כאלו אינה. לפיכך,
 62 אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין
 63 בזוג - הרי זו כשרה.
 64 ה. היו קרניה או טלפיה שחורים - יגר. גלגל העין והשנים
 65 והלשון - אין מראיהן פוסלים בפרה.
 66 ו. היתה בה יבלת וחתכה, אף על פי שצמח במקומה שער
 67 אדם - פסולה.
 68 ז. כל המומין הפוסלין בקדשים - פוסלין בפרה, שנגאמר:
 69 אשר אין בה מום. היתה יוצא דפן או מחיר או אהנן או
 70 טרפה או שנגרעה - פסולה; שכל הפוסלין את הקדשים
 71 למזבח - פוסלין את הפרה ואף על פי שהיא קדשי בדיק
 72 הבית, הואיל וקראה הכתוב חטאת. ומתן לקח אותה מן
 73 העובד כוכבים ואין חוששין שמא רעה העובד כוכבים,
 74 שאינו מפסיד בהמתו. יתרה פרה על הקדשים, שהעבודה
 75 פוסלת בה. שנגאמר: אשר לא עלה עליה על, ובעגלה ערופה
 76 אומר: אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעל; מה על האמור
 77 בעגלה - עשה שאר עבודות בעל, אף על האמור בפרה -
 78 יפסל בה שאר עבודות בעל. אלא שהעל פוסל בין בשעת
 79 עבודה בין שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אין פוסלות
 80 אלא בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העל, אף על פי שלא
 81 חרש בה - פסולה; הכניסה לרוש - אינה נפסלת עד שידוש
 82 בה. וכן כל פיוצא בזה. רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה
 83 ועבר בה את הנהר, קפל עליה את המוסרה, נתן טליתו עליה,
 84 נתן עליה כסות של שקים - פסולה. קשרה כמוסרה: אם
 85 היתה מורדת וצריכה שמירה - כשרה, ואם לאו - פסולה;
 86 שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא. עשה בה סנדל שלא
 87 תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה. זה הפקל:
 88 כל שהוא לצרפה - כשרה; לצרף אחר - פסולה. נעשית בה
 89 מלאכה מאליה או שעלה עליה על מאליו, אם לרצונו -
 90 פסולה; שנגאמר: אשר לא עבד בה, שאם עבד בה לרצונו -
 91 הרי זה כמי שעבד בה. לפיכך, אם שכנ עליה העוף - כשרה;
 92 עלה עליה זכר - פסולה. ואין צריך לומר שהמעברת פסולה.
 93 הכניסה לרבקה ודשה מאליה - כשרה; הכניסה כדי שתינק
 94 ותדוש - פסולה, שהרי עשה לרצונו. וכן כל פיוצא בזה.

1 ה. שני פודסקין זה בצד זה או זה על גב זה, וטמאה
 2 מנחת באחד מהן, ונפתח - הוא והבית טמא, וחברו טהור.
 3 היתה טמאה רצוצה בתוך הבנין - רואין את הפודסקין
 4 כאלו הן אטימין, וידון מחצה למחצה.
 5 ו. כזית מן המת מדבק באסקפת הבית מבחוץ - הבית
 6 טהור. היה רצוץ תחת האסקפה - ידון מחצה למחצה. היה
 7 מדבק למשקוף - הבית טמא.
 8 ז. כלב שאכל בשר המת ומת בתוך שלשה ימים והרי הוא
 9 מטל על האסקפה - רואין חלל הטמאה מגופו: אם הוא
 10 כנגד המשקוף ולפנים - הבית טמא, ומכנגד המשקוף
 11 ולחוץ - הבית טהור.
 12 ח. האשה שמת עברה בתוך מעיה, אם נעשה ראש הנפל
 13 כפקה של שתי - כיון שנפתח הרחם עד שנקאה הראש
 14 נטמא הבית מפני העבר, אף על פי שעדין לא יצא.
 15 ט. האשה שמקשה לילד ויצאה מבית לבית והפילה נפל
 16 מת בבית שני - הבית הראשון טמא בספק, שמא כשהיתה
 17 בו יצא ראשו של נפל הזה. במה דברים אמורים? כשלא
 18 היה ראש הנפל כפקה של שתי; אבל אם העגיל ראש הנפל
 19 כפקה - הבית הראשון טהור; שאילו נפתח רחמה שם, לא
 20 היתה יכולה להלך על רגליה. לפיכך, אם היתה נטלת
 21 באגפים והוציאה מבית לבית - הבית הראשון טמא בספק
 22 אף על פי שהעגיל ראש הנפל כפקה של שתי.
 23 י. האשה שהפילה שליא - הבית טמא ודאי. תזקה הוא
 24 שאין שליא בלא ולד.
 25 יא. מי שילדה שני ילדים, אחד חי ואחד מת: אם המת יצא
 26 ראשון - החי טהור, שהרי לא נגע בו משיצא לאויר העולם;
 27 ואם החי יצא ראשון - הרי הוא טמא, שהרי אי אפשר שלא
 28 יגע בו המת משיצא לאויר העולם, מפני שהוא מתגלגל
 29 אחריו כאבן, שאין בו רוח חיים כדי להעמיד עצמו.
 30 יב. האשה שילדה ולד מת, אפלו נפל קטן כמו שבארנו
 31 - הרי היא טמאה טמאת שבועה. מת עברה בתוך מעיה
 32 ופשטה החיה את גדה ונגעה בו - החיה טמאה שבועה,
 33 והאשה טהורה עד שיצא הולד. וטמאת החיה מדבריהם,
 34 גזרה שמא תגע בו משיצא לפרוודור. אבל מן התורה
 35 אין מגע בית הסתרים מגע; הואיל והוא בתוך המעים,
 36 הנוגע בו טהור. וכן הבולע טבעת טמאה וחרז ובלע
 37 אחריה טבעת טהורה, אף על פי שנגעו זו בזו בודאי
 38 בתוך מעיו - אינו מגע, והטמאה בטמאתה וטהורה
 39 בטהרתה.
 40 סליקו להו הלכות טמאת מת
 41 הלכות פרה אדמה
 42 יש בכללן שתי מצות עשה, וזהו פרטן: (א) דין פרה אדמה.
 43 (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן.
 44 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:
 45 פרק ראשון
 46 א. מצות פרה אדמה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע.

- 1 ח. פָּרָה שְׁנוּלָד בָּהּ פֶּסוּל - תִּפְדָּה. וְכֵן אִם מָתָה - תִּפְדָּה
2 מִפְּנֵי עוֹרָה, אָבֵל לֹא לְהֶאֱכִיל בְּשָׂרָה לְכִלְבִּים.
3 ט. נִשְׁחַטָּה לְשֵׁם חֲלִין - תִּפְדָּה וְאֵינָה מִכִּפְרָת. נִשְׁחַטָּה עַל
4 גֵּב מִעֲרֹכְתָהּ - אֵין לָהּ פְּדִיּוֹן עוֹלָמִית.
5 י. לָקַחוּ פָּרָה וּמִצְאָו אַחֲרַת נֶאֱמָה מִמֶּנָּה - הָרִי זֶה תִּפְדָּה שְׁלֹא
6 בְּמוֹם.
7 יא. אִף כֹּהֵן הַדְּיוּט כָּשָׁר לְשִׁרְפַת הַפָּרָה; שְׁנֵאמַר: וְנִתְמַם
8 אֲתָה אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן, וְעֲדִין אַחֲרָן הִנֵּה קִנָּם. וַיִּמְפֵּי הַשְּׂמוּעָה
9 לְמָדוּ: זֶה נֶעֱשִׂית בְּאֶלְעָזָר, וְשָׂאָר כָּל הַפְּרוֹת - בֵּין כֹּהֵן
10 גָּדוֹל בֵּין כֹּהֵן הַדְּיוּט.
11 יב. וְהַעוֹשָׂה אֹתָהּ לֹבֵשׁ אֲרָבֶעָה בָּלִים שֶׁל כֹּהֵן הַדְּיוּט, בֵּין
12 שְׁעֵשְׂאָה כֹּהֵן הַדְּיוּט בֵּין שְׁעֵשְׂאָה כֹּהֵן גָּדוֹל.
13 יג. כָּל הַעוֹסְקִין בַּפָּרָה מִתְחַלְּהָ וְעַד סוֹף שְׁהֵיוּ טְבוּלֵי יוֹם
14 - כְּשֵׁרִים לְמַעֲשֵׂה הַפָּרָה וּלְקַדְשׁ וּלְהַזוֹת מֵאֶפְרָה, וְאִף עַל
15 פִּי שְׁעֲדִין לֹא הֵעָרִיב שְׁמִשְׁן. שְׁנָה שְׁנֵאמַר כָּכֵל הַפָּרָשָׁה
16 'אִישׁ טְהוֹר' - הוּא הַטְּהוֹר לְמַעֲשֵׂר שָׁנִי; אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ
17 טְהוֹר לְתַרוּמָה עַד שִׁיעָרִיב שְׁמִשְׁו - הָרִי זֶה טְהוֹר לְפָרָה.
18 יד. הַצְּדוּקִין הֵיוּ אוֹמְרִים, שְׂאִין מַעֲשֵׂה הַפָּרָה כְּשֵׁר אֶלָּא
19 בְּמַעֲרָבֵי שְׁמִשְׁ. לְפִיכֵף הָיוּ בֵּית דִּין בְּבֵית שָׁנִי מִטְּמֵאִין אֶת
20 הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה בְּשָׂרָן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְטוֹבֵל וְאַחַר כֵּן
21 עוֹסֵק בָּהּ, כְּדִי לְבַטֵּל דְּבָרֵי אֱלוֹ הַזֵּדִים שְׂמוֹרִים מִהָעוֹלָה עַל
22 רוּחָם, לֹא מִן הַקְּבֵלָה. וְכֵן כָּל הַכֹּלִים שְׂמִכְנִיסִין לְתוֹכָם אֶפְר
23 הַפָּרָה - כָּלָם טְבוּלֵי יוֹם.
24 טו. הַחֹתֵף שְׁפוֹפְרָת שֶׁל קִנְיָה לְהַנִּיחַ בָּהּ אֶפְר חֲטָאת -
25 יִטְמָא אֹתָהּ וְיִטְבִּילָנָה וְאַחַר כֵּן יַנִּיחַ בָּהּ. וְהַחֹתֵמָה
26 וְהַמְטְבִּילָה טְעוֹן טְבִילָה, מִפְּנֵי שְׁעֵשְׂאָוֶה כְּטֵמָא מֵת בְּשִׁבְעֵי
27 שְׁלוֹ. וְלְפִיכֵף אֵינָה צְרִיכָה הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, אֶלָּא
28 מִטְּמָאָה כְּדִי לְהִרְאוֹת לְצְדוּקִין וּמְטְבִילָה וְנוֹתֵן בָּהּ.
29 **שבת קודש ו' כסלו ה'תשע"א**
- 30 **פָּרָק שְׁנִי**
- 31 א. מַעֲלוֹת יְתָרוֹת עָשׂוּ בְּטִהַרְתּ פָּרָה אֲדָמָה וְהִרְחַקוֹת
32 גְּדוּלוֹת הִרְחִיקוּ מִטְּמָאת הַמֵּת כְּכֹל מַעֲשִׂיָה; מִפְּנֵי שְׁהִיא
33 כְּשָׂרָה בְּטְבוּלֵי יוֹם, חֲשׂוֹ שְׂמָא יְבוֹאוּ לְזַלְזֵל בָּהּ. וּמִפְּנֵי זֶה,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) במשנה שם כתוב: "שעל פני הבירה" ורבי יוחנן (ביומא שם) אומר שבירה הוא מקום בהר הבית ולמה כותב רבינו כאן ללשכה מוכנת בעזרה? ונראה, שהלשכות שלא נתקדשו בקדושת המקדש, אף על פי שהן בשטח העזרה, בכלל "בירה" הן, ולשכה זו לא נתקדשה. (2) במסכת יומא ב, א. דרשו מצות הפרשה מן המקרא. ודעת רבינו, שאין זאת דרשה גמורה אלא הדין מקובל ממש רבינו והסמיכוהו על המקרא. (3) "בועל נידה - כנידה". (4) חוץ לבית המקדש. (5) פרה פרק ג משנה א. מי שנטמא במת צריך הזאת מי פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו וביום השביעי וזה צריך הזאה בכל יום שמא הוא שלישי או שביעי. (6) שהרי לא נטמא בהיותו בלשכה בשמירה קדנית. (7) אמנם אפשר הדבר, שרביעי להפרשה יהיה שביעי לטומאה, כגון שהופרש ביום רביעי לטומאה, אבל לעניין הזאה אין דינו כשביעי מפני שלא קיבל הזאת יום שלישי לטומאתו, כמו שמבאר רבינו. (8) ככל טמא מת שלא הקפידה תורה אלא על הזאת שביעי שתהיה ארבעה ימים אחר ההזאה הראשונה, אבל הזאה ראשונה שנתאחרה אין בכך כלום. (9) שם. והחמירו בה יותר מבעבודת יום הכיפורים, שאין מזים עליו אלא שלישי ושביעי בלבד. (10) כמבואר בהלכה הקודמת, ואם יפרישו אותו ביום אחר נפסיד שני ימי הזאה. (11) מימות משה ואילך, שליש מאפר כל פרה שנשרפה היה שמור בבית המקדש בחיל (שם משנה י"א). (12) כל ששת הימים. במשנה אמרו: "ומזין עליו וכו' מכל חטאות שהיו שם", ומפרש שם רבינו שכל יום היו מזים עליו אפר פרה אחרת, ויש מפרשים שכל יום ויום היו מזים מכל החטאות. ורבינו כאן - לשיטתו בפירושו. (13) והתורה אמרה (במדבר יט, ט): והזה הטוהר על הטמא. (14) שמא יש קבר בעומק רב עד התהום ואי

1 ויולדות שם ומגדלות שם את בניהם¹⁵. וכשרצו להזות על
 2 הכהן השורף, מביאין שוורים, מפני שפרסיהן נפוחות¹⁶,
 3 ומניחים על גביהן דלתות¹⁷, ויושבין התינוקות על גבי
 4 הדלתות, כדי שיהיה האהל¹⁸ מכדיל בינם לבין הארץ,
 5 מפני קבר התהום, וכוסות של אבן בידם והולכין
 6 לשילוח¹⁹. הגיעו לשילוח, יורדין שם וממלאין²⁰. שאין
 7 לחוש שם מפני קבר התהום, שאין דרך בני אדם לקבר
 8 בנהרות. ועולין ויושבין על גבי הדלתות והולכין עד
 9 שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית, יורדין ומהלכין על
 10 רגליהן. מפני שכל הר הבית והעזרות - תחתיהן היה חלול,
 11 מפני קבר התהום. ומהלכין עד פתח העזרה²¹. ובפתח
 12 העזרה היה קלל של אפר, נוטלין האפר ונותנין במים
 13 שבכוסות ומזין על הכהן השורף. ומטבילין היו התינוקות
 14 שממלאין ומקדשין ומזין על השורף, אף על פי שהן
 15 טהורין מטמאת המת, שמא נטמאו בטמאה אחרת.
 16 ח. תינוק שטבל למלאת ולהזות - לא ימלא בכליו תינוק
 17 אחר, אף על פי שטבל. ותינוק שטבל להזות על כהן זה -
 18 אינו מזה על כהן אחר, עד שיטבל לשם מעשה זה הכהן.
 19 וכן כלים שטהרום לחטאת זו ובגוי אדם שטהרום לחטאת
 20 זו - לא יתעסק בהם בפרה אחרת עד שיטבלו לשמה. וכל
 21 הדברים האלו מעלות יתרות בפרה.

פרק שלישי

22
 23 א. אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הבית, שנאמר:
 24 והוציא אתה אל מחוץ למחנה. ובהר המשחה היו שורפין
 25 אותה. וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה, ומתפזר
 26 בגוי כפין כפין, וכפה על כל שתי כפין, כדי שיהיו שתי
 27 רגלי הכפה על גג שתי כפין שתחתיה, כדי שתהיה תחת
 28 הכל חלול, מפני קבר התהום. אף מקום שרפתה ומקום
 29 הטבילה שהיו בהר המשחה - תחתיהן חלול, מפני קבר
 30 התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין בשרפתה יוצאין
 31 מהר הבית להר המשחה על גבי כבש זה.
 32 ב. כיצד שורפין אותה? זקני ישראל היו מקדימין ברגליהן
 33 להר המשחה. ובית טבילה היה שם. וכהן והמסעדין
 34 בשרפתה והפרה יוצאין על הכבש ובאין להר המשחה.
 35 ומטמאין את הכהן, וסומכין הזקנים את ידיהם על הכהן
 36 ואומרים לו: טבל אחת. ואם היה כהן גדול, אומרים לו:
 37 אישי כהן גדול, טבל אחת. ירד וטבל, ועלה ונסתפג. ועצים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

אפשר להגיע שם ולבדוק, וקבר שעפר על גביו אפילו אלף אמה אינו חוצץ בפני הטומאה והיא בוקעת ועולה ומטמאה כל מה שכנגדה, ואם יש למעלה מן הקבר מקום חלול טפח על טפח בגובה טפח הוא מפסיק ואין הטומאה עוברת. (15) בתוספתא שם פרק ג הלכה ב: "עד שיהיו בני שמונה", ולא יותר מזה. ופירש בברטנורא הטעם, כדי שלא יראו קרי. (16) רחבות ויפסיקו בין התינוקות היושבים על גביהם ובין הטומאה הנמצאת במקומות שעליהם לעבור. (17) שחוצצות בפני הטומאה. (18) הדלתות נעשות אוהל, שהרי הן מאהלות על הנמצא תחתיהן. (19) נהר שוטף קרוב לירושלים. (20) בסוף הלכה זו כותב רבינו, שהתינוקות מקדשים, ולכאורה זה נוגד את דבריו לקמן בפרק ו הלכה ב: "הכול כשרים למלאות המים חוץ מחרש שוטה וקטן והכול כשרים לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן". בתוספות יום טוב עמד על סתירה זו במשנתנו וביאר מפני שכל ההזאה על הכהן העושה את הפרה היא מחמת חשש טומאה ומגזירת חכמים לכן התירו מילוי וגם קידוש על ידי קטן. (21) עזרת נשים הסמוכה לחיל ששם שמור אפר הפרות.

48 ח. הוציא את הדם חוץ ממערכתה והזהר - פסולת.
 49 ט. הנה מדמה בלילה, אפלו הנה שש היזות ביום ואחת
 50 בלילה - פסולת.
 51 י. שחטה חוץ ממקום שרפתה, אפלו שחטה לפנים מן
 52 החומה - פסולת.
 53 יא. שרפה חוץ ממערכתה שנשחטה עליה, או שחלקה
 54 לשנים ושרפה בשתי מערכות, או ששרף שתיים במערכת
 55 אחת - פסולת. ואם אחר שנעשית אפר מביא אחרת -
 56 שורף על גבה ואינו חושש.
 57 יב. הפשיטה ונתחה ואחר כך שרף כלה - כשרה; ואם
 58 חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה - פסולת. פקע מעורה או
 59 מבשרה, אפלו משערה, פזית - יחזיר; ואם לא יחזיר -
 60 פסולת. פקע חוץ למערכתה - מרבה עליו ושורפו במקומו.
 61 פקע מקרניה, מטלפיה או מפרשה - אינו צריך להחזיר.
 62 יג. הפרה אינה נפסלת בלינה. לפיכך, אם נשחטה היום
 63 והזהר דמה כהלכתו ונשרפה למחר - כשרה.
 64 יד. שרפה אוגן או מחסר כפרה - כשרה.
 65 טו. שרפה שלא בקדוש ידים ורגלים - פסולת, מפני
 66 שמעשיה בעין עבודה. והיכן מקדש גדי ורגליו? בכלי
 67 שרת בפנים. ואם קדש בחוץ ומכלי חל, אפלו במקדה של
 68 חרס - כשר, הואיל וכל מעשיה בחוץ. וכן כשמשבילין את
 69 הכהן השורף אחר שמטמאין אותו, כמו שבארנו - אינו
 70 צריך לחזר ולקדש, הואיל וכל מעשיה בטבולי יום.
 71 טז. שרפה שלא בעצים או בכל עצים, אפלו בקש או
 72 בגבבא - כשרה. ומצותה שלא ימעט לה עצים מן הראוי
 73 לה, אבל מרבה הוא לה חבילי אוזוב ואזוב יין בזמן שרפה
 74 כדי להרבות את האפר. ויש לו להרבות עצים בשרפתה עד
 75 שתעשה אפר; אבל משתעשה אפר, אם הוסיף בה אפלו
 76 עץ אחד - הרי זה כמערב אפר מקלה באפר הפרה.
 77 יז. כל מעשה הפרה מתחלה ועד סוף אינו אלא ביום,
 78 ובזכרי כהנה, והמלאכה פוסלת בה, עד שתעשה אפר.
 79 אבל משתעשה אפר, אם כנס אפרה בלילה או שכנסתו
 80 אשה או שעשה מלאכה אחרת בשעת פניסתו - הרי זה
 81 כשרה. ומנין שאספת האפר בכל אדם מישראל חוץ
 82 מחרש שוטה וקטן? שנאמר: ואסף איש טהור. מכלל
 83 שאינה צריכה כהן. וכאלו אמר: אדם טהור, בין איש בין
 84 אשה. ומנין שהמלאכה פוסלת בה? שנאמר: ושחט אתה.
 85 מפי השמועה למדו, שלא בא הכתוב אלא ללמד, שאם
 86 נתעסק בדבר אחר בשעת שחיטתה - פסלה. ונאמר:
 87 ושרף את הפרה לעיניו - שיהיו עיניו בה. ללמד,
 88 שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד שתעשה אפר.
 89 וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת - פסלה, עד
 90 שתעשה אפר.
 91 יח. שחט את הפרה ונשחטה בהמה אחרת עמה או נחתכה
 92 דלעת עמה - כשרה, שהרי לא נתפונן למלאכה; אף על פי
 93 שהבהמה שנשחטה עמה כשרה לאכילה, שאין שחיטת
 94 החלין צריכה כהנה. אבל אם נתפונן לחתך הדלעת ונחתכה
 95 בשעת שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

1 העצים - כותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאין בו אפר -
 2 מניחין אותו. וכל עצם שנשאר מעצמיה בלא שרפה - בין
 3 כך ובין כך הנה נכתש.
 4 ד. אין מכניסין כלום מאפרה להניחו בעזרה, שנאמר: והניח
 5 מחוץ למחנה. ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה: אחד
 6 נתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות.
 7 זה שמתחלק לכל המשמרות - היו הפתנים מקדשין ממנו. וזה
 8 שנתן בהר המשחה - היו ישראל מדין ממנו. וזה שנתן בחיל
 9 הנה מוכן ומצנע; שנאמר: והיתה לעדת בני ישראל למשמרת
 10 - מלמד שמצניעין ממנו. וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה
 11 ששורפין בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה
 12 זו עד שתרב הבית בשניה. ראשונה עשה משה רבנו, שניה
 13 עשה צורא, ושבע מעזרא עד חרבן הבית. והעשירית יעשה
 14 המלך המשיח, מהרה יגלה. אמן, בן יהי רצון.

פרק רביעי

16 א. אין שוחטין שתי פרות אדמות באחת, שנאמר: ושחט
 17 אתה.
 18 ב. לא רצתה פרה לצאת - אין מוציאין עמה שחרה, שלא
 19 יאמרו: שחרה שחטו; ולא אדמה, שלא יאמרו: שתיים
 20 שחטו.
 21 ג. פרה שנשחטה שלא לשמה, או שקבל או שהנה שלא
 22 לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, או
 23 שנעשית שלא ככהן או במחסר בגדים, או שעשאה בבגדי
 24 זקב או בבגדי חל - פסולה. שחטה על מנת לאכל מבשרה
 25 או לשתות מדמה - כשרה, לפי שלא נאמר בה ריח ניחוח.
 26 ד. קבל דמה בכלי - פסולה; שנאמר: ולקח אלעזר הכהן
 27 מדמה באצבעו - מצותה מצות יד ולא מצות כלי.
 28 ה. הנה בכלי אפלו אחת מהן - הנאתו פסולה. הנה אחת
 29 מהן בשמאלו - פסולה. הנה שבועה כהנים הניתן באחד -
 30 הניתן פסולה; זה אחר זה - כשרה. הנה ולא כהן כנגד
 31 ההיכל - פסולה; שנאמר: אל נכח פני אהל מועד - עד
 32 שיכון כנגד ההיכל והיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה
 33 שלא כנגד ההיכל - פסולה; שנאמר: ושחט אתה לפניו.
 34 ו. כמה דברים אמורים? שהנה או שרף או שחט כנגד
 35 הדרום או כנגד צפון או שהיה אחוריו למקדש; אבל אם
 36 עמד בין מזרח ומערב ופניו כנגד ההיכל, אף על פי שלא
 37 כהן כנגד [ההיכל] בדקדוק - כשרה.
 38 ז. חסר אחת מן המתנות - פסולה. טבל שתיים והנה אחת
 39 - הנאתו פסולה. טבל אחת והנה שתיים, אף על פי שלא
 40 חשב הנאה שניה אלא טבל והנה אחרת - הניתו פסולה.
 41 כיצד? טבל אצבעו טבילה ששית והנה ששית ושביעית,
 42 אף על פי שחזר וטבל אצבעו והנה שביעית - הניתו
 43 פסולה. הנה מטבילה שביעית [שביעית] ושמינית, אפלו
 44 חזר וטבל טבילה שמינית והנה שמינית - כשרה; שכל
 45 שמוסיף על השבע אינו כלום. והוא שיהיה זה שהוסיף
 46 כהן אחר; אבל הכהן השורף אותה אם הוסיף - פסולה,
 47 מפני שנתעסק בדבר שאינו צריך בשעת שרפתה.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' מרחשון ו' כסלו ה'תשע"א

ה. השוחט את הפסח בזמנו ונהיה לו פגולת חמץ ברשותו
 - לוקה; שנאמר: לא תזבח על חמץ דם זבחי - שלא יזבח
 הפסח והחמץ קנים. אחד השוחט ואחד הזורק את הדם
 ואחד המקטיר את האמורין, אם היה ברשות אחד מהם או
 ברשות אחד מבני חבורה שאוכלין פסח זה פגולת חמץ
 בשעת הקרבנות - הרי זה לוקה, והפסח פשר.

ו. דם הפסח טעון שפיקה כנגד היסוד. ואחר ששופכים
 דמו מפשיטים אותו וקורעין את בטנו ומוציאין את אמוריו
 ומקטירין אותן חלבין כל זבח וזבח לבדו. ובעל הזבח
 נוטל פסחו עם העור שלו ומביא לביתו לירושלים וצולהו
 ואוכל לערב.

ז. המניח אמורים ולא הקטירן עד שילנו ונפסלו בלינה -
 הרי זה עובר בלא תעשה, שנאמר: לא ילין חלב חגי עד
 בקר. ואף על פי שעבר - אינו לוקה, לפי שאין בו מעשה.
 ח. ומקטירין חלבי פסחים כל הלילה עד שיעלה עמוד
 השחר. במה דברים אמורים? פשחל ארבעה עשר להיות
 בשבת, שהרי חלבי שבת קרבין ביום טוב; אבל אם חל
 ארבעה עשר להיות בחל - אין מקטירין חלבי חל ביום טוב.
 ט. הפסח נשחט בשלש כמות. שנאמר: ושחטו אתו כל
 קהל עדת ישראל - קהל, ועדה, וישראל. ואין פוחתין
 משלשים בני אדם בכל כח וכת.
 י. היו הכל חמשים - נכנסים בתחלה שלשים ושוחטין,
 ויוצאים עשרה ונכנסין עשרה, וחוזרין ויוצאין עשרה
 ונכנסין עשרה.

יא. היו פחות מחמשים - אין שוחטין את הפסח לכתחלה.
 [ואם שחטו - בשר.] ואם שחטו בלן בבת אחת - בשר.
 כיצד נשחט? נכנסה הפת הראשונה עד שתתמלא העזרה,
 ונועלין דלתות העזרה ומתחילין לשחט את פסחיהן. וכל
 זמן שהן שוחטין ומקריבין קוראים הלויים את ההלל. אם
 גמרו ההלל ועדין לא שלמה הפת מלהקריב - שונים; ואם
 שנו ולא שלמו להקריב - משלשין. ומעולם לא שלשו.
 יב. על כל קריאה וקריאה תוקעין שלש תקיעות
 בתצוצרות: תקיעה תרועה ותקיעה. הואל ואין לו נסכים
 לתקע בשעת נסוף, תוקעין בשעת שחיטה.
 יג. הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהן מנזקי כסף
 ומזרקי זהב. שורה שכלה כסף - כסף, שורה שכלה זהב -
 זהב. ולא היו מערבים, כדי שיהיה להם נוי. ולא היו
 למזרקין שולים, כדי שלא יניחום ויקרש הדם.

יד. שחט השוחט וקבל הכהן, נותנו לחברו וחברו לחברו,
 כדי שיתעסקו רבים במצוה, עד שייגיע הדם אצל כהן
 הקרוב למזבח, שופכו שפיקה אחת כנגד היסוד, ומקבל
 מזרק אחד מלא ואחר כך מחזיר את הריקן. ותולין
 ומפשיטין את בלו, וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר
 מהן הצואה והפרש, ומוציא את האמורין ונותנן בכלי
 ומולחן ומקטירן הפהן על גבי המזבח. וכיצד תולין

יום ראשון ל' מרחשון ה'תשע"א

לך אֶזְבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבָשָׂם ה' אֶקְרָא

סֵפֶר תְּשִׁיעֵי וְהוּא

סֵפֶר הַקְּרָבָנוֹת

הלכותיו שש. וזהו סדורן: א. הלכות קרבן פסח. ב.
 הלכות חגיגה. ג. הלכות בכורות. ד. הלכות שגגות. ה.
 הלכות מחסרי כפרה. ו. הלכות תמורה.

הַלְכוֹת קָרְבַּן פֶּסַח

יש בכללן שש עשרה מצות. ארבע מצות עשה, ושתיים
 עשרה מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: א) לשחט את
 הפסח בזמנו. ב) שלא לזבח אותו על החמץ. ג) שלא
 תלין אמוריו. ד) לשחט פסח שני. ה) לאכל בשר הפסח
 על מצה ומרור בליל חמשה עשר. ו) לאכל פסח שני על
 מצה ומרור בליל חמשה עשר לחדש השני. ז) שלא יאכל
 נא ומבשל. ח) שלא יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה. ט)
 שלא יאכל ממנו מוקר. י) שלא יאכל ממנו תושב ושכיר.
 יא) שלא יאכל ממנו ערל. יב) שלא ישבר בו עצם. יג)
 שלא ישבר עצם בפסח שני. יד) שלא ישאיר ממנו עד
 בקר. טו) שלא ישאיר מפסח שני לבקר. טז) שלא ישאיר
 מבשר חגיגת ארבעה עשר עד יום שלישי.
 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. מצות עשה לשחט את הפסח בארבעה עשר לחדש ניסן
 אחר חצות. ואין שוחטין אלא מן הכבשים או מן העזים בלבד
 זכר בן שנה. ואחד האיש ואחד האשה חביבין במצוה זו.
 ב. ומי שבטל מצוה זו בידון ועבר יום ארבעה עשר ולא
 הקריב, והוא לא טמא ולא בדרך רחוקה - הרי זה חייב
 כרת. ואם בטלה בשגגה - פטור.
 ג. אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה, כשאר הקדשים.
 אף בשעת התר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בכמת
 יחיד. וכל המקריב את הפסח בכמת יחיד - לוקה; שנאמר:
 לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך. מפי השמועה
 למדו, שזו אזהרה לשוחט בכמת יחיד אפלו בשעת התר
 הבמות.

ד. שחיטת הפסח - אחר חצות; ואם שחטו קדם חצות -
 פסול. ואין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערפים.
 אחר שמקטירין קטרת של בין הערפים ואחר שמטיבין את
 הגרות מתחילין לשחט את הפסחים עד סוף היום. ואם שחטו
 אחר חצות קדם תמיד של בין הערפים - בשר. ויהיה אחד
 מקרס בדם הפסח עד שיזרק דם התמיד, ואחר כך יזרק דם
 הפסח אחריו. ואם נזרק דם הפסח קדם דם התמיד - בשר.

ג. אין שוחטין את הפסח אלא על מי שראוי לאכל. ה'ה
 א. אחד מבני חבורה קטן או זקן או חולה: אם יכול לאכל
 ב. זנית - שוחטין עליו, ואם לאו - אין שוחטין עליו;
 ג. שגאמר: איש לפי אכלו - עד שיהיה ראוי לאכל. אפלו
 חבורה של מאה ואין כל אחד מהן יכול לאכל זנית - אין
 שוחטין עליהן.
 ד. אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים ועבדים,
 מפני שלא תהיה קלות ראש ביניהן. אבל עושים חבורה
 פלה נשים, אפלו בפסח שני, או פלה עבדים. ושוחטין על
 הקטנים שיהיו מכלל בני החבורה, לא שתהיה חבורה פלה
 קטנים, שאינן בני דעת. וכן אין עושין חבורה פלה חולים
 או זקנים או אוננים, אף על פי שהן יכולין לאכל; הואיל
 ואכילתם מעוטה, שמא ישאירו הפסח ויביאוהו לידי פסול.
 ואם עברו ושחטו על חבורה זו - פשר. וכן אין עושין
 חבורה פלה גרים, שמא ידקדקו בו ויביאוהו לידי פסול.
 ואם שחטו עליהן - פשר.
 ה. שחטו שלא למנוייו או למי שאין כל אחד מהן יכול
 לאכל זנית או ששחטו לערלים או לטמאים - פסול. שחטו
 למי שיכול לאכל ולמי שאינו יכול לאכל זנית, למנוייו
 ושלא למנוייו, למולים ולערלים, לטהורים ולטמאים -
 פשר; שאלו הראויין לו אוכלין בהלכה, והאחרים כאלו לא
 חשב עליהם.
 ו. שחטו למולים וזרק הדם לשם מולים וערלים - פסול;
 שהזריקה חמורה, שהיא עקר הקרבן. שחטו למולים
 שיתפפרו בו ערלים - פסול; שהרי יש מחשבת ערלים
 בזריקה. שחטו לאוכליו זרק דמו שלא לאוכליו - הפסח
 פשר, ואין אדם יוצא בו ידי חובתו, לפי שאין מחשבת
 אוכלים בזריקה.
 ז. מי שהוא בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה, או
 חולה בשעת שחיטה ובריא בשעת זריקה - אין שוחטין
 וזורקין עליו, עד שיהיה בריא משעת שחיטה עד שעת זריקה.
 ח. שוחט אדם על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו
 ושפחתו הפגועים בין מדעתן בין שלא מדעתן; אבל אינו
 שוחט על ידי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עבדו ושפחתו
 העבדים ולא על ידי אשתו אלא מדעתן. ואם שתקו ולא
 מחו - הרי זה מדעתן.
 ט. שחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל ידי עבדו ושפחתו
 הפגועים, והלכו ושחטו הן לעצמן - יוצאין בשל רבן.
 י. שחט על ידי אשתו ובתו הגדולים ועל ידי עבדו
 ושפחתו העבדים, ושחטו הן לעצמן - אין לה מחוי גדול
 מזה, ואינן יוצאין אלא בשל עצמן.
 יא. האשה שהיא בבית בעלה, שחט עליה אביה ושחט
 עליה בעלה - תאכל משל בעלה. היתה נחפזת ללכת לבית
 אביה ברגל הראשון הסמוך לנשואיה בדרך כל הבנות,
 ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה - תאכל משל אביה.
 מכאן ואילף - תאכל ממקום שהיא רוצה. והוא שתברר לה
 מקום שתרצה בשעת שחיטה. וכן יתום ששחטו עליו
 אפוטרופסין - יאכל ממקום שהוא רוצה. במה דברים

ומפשיטין? מסמרות של ברזל היו קבועין בכתלים
 ובעמודים, שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שלא מצא מקום
 לתלות - מקלות דקים וחלקים היו שם, מניח על כתפו ועל
 כתף חברו ותולה ומפשיט.
 טו. שלמו מלהקריב, פותחין דלתות העזרה ויוצאת פת
 הראשונה ונכנסה שניה. יצאת שניה, ונכנסה שלישית.
 כמעשה ראשונה כף מעשה שניה ושלישית. שלמה פת
 שלישית ויצאת, רוחצים את העזרה.
 טז. חל ארבעה עשר להיות בשבת - כמעשהו בחל כף
 מעשהו בשבת. ורוחצין את העזרה בשבת, שאין אסור
 שבות במקדש אפלו בדבר שאינו צריך עבודה. אסור שבות
 במקדש התר הוא.
 יז. אין כל אחד ואחד מוליך את פסחו לביתו בשבת. אלא
 פת הראשונה יוצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית, והשניה
 יוצאין בפסחיהם ויושבין בחיל, והשלשית עומדין
 במקומן בעזרה. ושהים הכל עד מוצאי שבת, והולך כל
 אחד בפסחו לביתו.
 יח. שחיטת הפסח וזריקת דמו ומחוי קרביו והקטר חלבו
 - דוחין את השבת; שאי אפשר לעשותן קדם השבת, שהרי
 קבוע לו זמן, שגאמר: במועדו. אבל הרפכתו והבאתו מחוץ
 לתחום וחתכתו ובלתו בכלי - אינן דוחין את השבת; שהרי
 אפשר לעשותן קדם השבת. ואם יכול לחתך ובלתו בידו
 בשבת - חותך. ואם היתה יבשה - חותכה אפלו בכלי.
 שאין שבות במקדש פלל. וכן צליתו והדחת קרביו - אינן
 דוחין את השבת; שהרי אפשר לעשותן לאחר השבת.
 יט. שכח ולא הביא ספין - לא יביאנה בשבת; אלא נותנה
 בין קרני הכבש או בצמרו ומפישו עד שמביאו לעזרה
 ומקדישו שם. ואף על פי שהוא מחמר בשבת - מחמר
 כלאחר יד הוא, ומפני המצוה מתר. במה דברים אמורים?
 כשלא הקדיש פסחו עדן ולא אמר 'זה פסח'; אבל אם
 הקדישו - לא יביא ספין עליו, מפני שהוא עובד בקדשים.
 ומפני מה התירו להקדיש פסחו בשבת? הואיל וקבוע לו
 זמן, מתר להקדישו בשבת. וכן מקדיש אדם חגיגתו ביום
 טוב ואינו חושש.
 כ. השוחט את הפסח ונמצא בעל מום או טרפה - הרי זה
 שוחט אחר, בין בחל בין בשבת. אפלו מאה זה אחר זה
 שוחט והולך, עד שיכשר אחד או עד שתחשף. וידחה
 לשני, שהרי אנוס הוא.
 יום שני א' כסלו ה'תשע"א
 פרק שני
 א. אין שוחטין את הפסח אלא למנוייו. שגאמר: תכסו על
 השם - מלמד, שמתמנים עליו כשהוא חי. ואלו המתמנים
 על הפסח הם הנקראים בני חבורה.
 ב. יחיד ששחט את הפסח לעצמו - פשר. והוא שיהיה
 ראוי לאכל את פלו. ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על
 יחיד, שגאמר: יעשו אתו.

47 - בלם אוכלין מזה שנשחט ראשון, והאחרון יצא לבית
48 השרפה.

49 ד. חבורה שאבד פסקה, ואמרו לאחד: צא ובקש ושחוט
50 עלינו, הלא ומצא פסח שאבד ושחטו, והם לקחו פסח אחר
51 ושחטוהו: אם שלו נשחט ראשון - הוא אוכל משלו, והן
52 אוכלין עמו, והשני ישרף; ואם שלהן נשחט ראשון - הן
53 אוכלין משלהן, והוא אוכל משלו. אין ידוע אי זה מהן
54 נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת - הוא אוכל משלו,
55 והן אינן אוכלין עמו, ושלהן יצא לבית השרפה, ופטורין
56 מלעשות פסח שני.

57 ה. אמר להם זה ששלחוהו לבקש פסח שאבד ולשחטו:
58 אם אחרתי - שחטו אתם עלי, הלא ומצא ושחט, והם לקחו
59 ושחטו: אם שלהן נשחט ראשון - הם אוכלין משלהם,
60 והוא אוכל עמהם, והשני ישרף; ואם שלו נשחט ראשון -
61 הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהן. אין ידוע אי זה מהן
62 נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד - הן אוכלין
63 משלהן, והוא אינו אוכל עמהן, ושלו יצא לבית השרפה,
64 ופטור מלעשות פסח שני.

65 ו. אבד להן פסחם, ואבד לו פסחו, ואמר להן: צאו ובקשו
66 ושחטו עלי, ואמרו לו: צא ובקש ושחוט עלינו, והלא
67 ומצא ושחט, ומצאו הם ושחטו - בלם אוכלין מן הראשון,
68 והשני ישרף. ואם אין ידוע אי זה נשחט תחלה או ששחטו
69 שניהן כאחד - שניהן ישרפו, ופטורין מלעשות פסח שני.
70 הלא הוא לבקש והלכו הם לבקש ולא אמרו זה לזה כלום,
71 אף על פי שהיה בלבם שישחוט כל אחד מהן על חברו,
72 או שהיו שם רמיזות ודברים שאמרו הדעת בהן שכל אחד
73 שימצא ישחוט על חברו, הואיל ולא פראשו ולא אמרו זה
74 לזה כלום - אינן אחרין זה לזה.

75 ז. שתי חבורות שנתערבו פסחיהן קדם שישחטו - חבורה
76 זו לוקחין כפש אחד מן התערובות והשניה לוקחין השני,
77 ואחד מבני חבורה זו בא אצל אלו ואחד מבני שניה בא
78 אצל הראשונה, וכל חבורה מהן אומרת לזה האחד שבא
79 אצלם: אם שלנו הוא הפסח הזה - נדיף משוכות משלך
80 ונמנית על שלנו, ואם שלך הוא הפסח הזה - נדינו משוכות
81 משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה
82 חמשה בני אדם, או עשר חבורות של עשרה עשרה -
83 מושכין להן אחד מפל חבורה לחבורה האחרת, וכך הם
84 מתנים ואמרים, ואחר כך שוחטין.

85 ח. שנים שנתערבו פסחיהן - זה לוקח פסח אחד מן
86 התערובות וזה לוקח לו אחד, וזה ממנה על פסחו אחד מן
87 השוק והאחר ממנה עמו אחד מן השוק, כדי שיהיו שתי
88 חבורות, ואחר כך יבוא אחד משניהם אצל אלו ויבוא אחד
89 מאלו אצל האחר, ומתנה כל אחד עם חברו שבא אצלו
90 מחבורה שניה ואמר: אם שלי הוא פסח זה - נדיף משוכות
91 משלך ונמנית על שלי, ואם שלך הוא - נדי משוכה מפסח
92 שלי ונמנית על שלך. ונמצא שלא הפסידו כלום.

93 ט. חמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יבלת בעור
94 אחד מהן - בלם יצאו לבית השרפה. ואם נתערבו קדם

1 אמורים? ביהוים קטן; אבל גדול - נעשה כממנה עצמו על
2 שני פסחים, והממנה עצמו על שני פסחים - אינו אוכל
3 אלא מן הנשחט ראשון.

4 יב. עבד של שני שתפין: בזמן שמקפידין זה על זה שלא
5 יגנבו - לא יאכל משל שניהן; ואם אינן מקפידין - ממקום
6 שירצה יאכל.

7 יג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין - לא יאכל לא משל
8 רבו ולא משל עצמו, עד שיעשה בל בן חורין.

9 יד. עד כמה נמנים על הפסח? עד שיהיה בו פזית לכל
10 אחד ואחד. ונמנין עליו ומושכין את ידיהן ממנו עד
11 שישחט. פיון שנשחט אינו יכול למשך את ידו, שהרי
12 נשחט עליו. נמנו עליו וחרו אחרים ונמנו עליו: ראשונים,
13 שיש להם פזית - אוכלים, ופטורים מעשות פסח שני;
14 ואחרונים, שרבו עד שלא נמצא בו פזית לכל אחד - אינן
15 אוכלין, וחיבים לעשות פסח שני.

16 טו. הממנה אחרים עמו על חלקו ולא ידעו בהן בני
17 החבורה - הרי בני החבורה רשאים לתן לו חלקו אחר
18 שיצלה בעת האכילה, ובני החבורה אוכלין משלהן והוא
19 אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו בחבורה שניה. וכן בני
20 החבורה שהיה אחד מהם גרגון - רשאים להוציא מהן,
21 ונותנין לו חלקו ויאכלהו בחבורתו. ואם אינו זולל - אינן
22 רשאים לחלק.

יום שלישי ב' כסלו ה'תשע"א

פרק שלישי

23

24

25 א. האומר לעבדו: צא ושחוט עלי את הפסח, אף על פי
26 שדרף רבו לשחט טלה בכל שנה והלא ושחט עליו גדי, או
27 שהיה רכפו לשחט גדי והלא ושחט עליו טלה - הרי זה
28 יאכל ממנו; שהרי לא פראש ואמר לו שחוט לי ממין פלוני.
29 הלא ושחט גדי וטלה - אינו אוכל משניהן, אלא יצא לבית
30 השרפה; שאין נמנין על שני פסחים. ואם היה מלף או
31 מלפה ואמר לעבדו לשחט עליו ושחט גדי וטלה - יאכל
32 מן הראשון, משום שלום מלכות.

33 ב. האומר לשלוחו: צא ושחוט עלי את הפסח, וקבע לו
34 גדי או טלה, ושכח מה אמר לו רבו - הרי זה שחט גדי
35 וטלה ואומר: אם גדי אמר לי - גדי שלו וטלה שלי, ואם
36 טלה אמר לי - טלה שלו וגדי שלי. שכח השולח מה אמר
37 לו - שניהן יצאו לבית השרפה. ואם שכח השולח קדם
38 שיירק הדם - חיבין לעשות פסח שני; שכח אחר שנתן
39 הדם - פטור מלעשות פסח שני. וכן הדין באומר לעבדו:
40 צא ושחוט עלי, וקבע לו, ושכח העבד מה אמר לו רבו.
41 והוא שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה ויאמר לו: שחוט
42 שניהן, כדי שתשחוט כמו שאמר לך רבך, והרי אחד מהן
43 שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו כלום. אם עשה הרועה
44 כך, אחר כך יהיה אפשר לעבד להתנות כמו שבארנו.

45 ג. בני חבורה שאמרו לאחד: צא ושחוט לנו את הפסח,
46 ואמר הוא להן: ואתם שחטו עלי, ושחטו הם ושחט הוא

1 המערכה, כְּדֵי שֶׁלֹא יִחְשְׁדוּ אוֹתָן וַיֹּאמְרוּ מַעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה
 2 גָּבְבוּ. לְפִיכֵךְ, אִם יִשְׁרְפוּהוּ בְּקֶשֶׁת וּבְקִנָּיִם וְרָצוּ לְשַׂרְף מִשָּׁל
 3 עֲצָמָן - שׂוֹרְפִין. נִטְמָא מְעוּטוֹ וְכֵן הַנוֹתֵר - שׂוֹרְפִין אוֹתוֹ
 4 בְּחִצְרוֹתֵיהֶן מַעֲצֵי עֲצָמָן, אֲבָל לֹא מַעֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, שֶׁלֹּא
 5 יִשְׂאָרוּ מֵהֶן אֲצֵלָם וַיִּמְעְלוּ בָהֶן.
 6 ד. הַמְפָּרִישׁ נִקְבָה לְפִסְחוֹ אוֹ זָכַר בֵּן שְׁתֵּי שָׁנַיִם - יִרְעָה עַד
 7 שִׁיפֵל בּוֹ מוֹם, וַיִּמְכַר וַיָּבִיא בְּדַמְיוֹ פֶּסַח. וְאִם לֹא נָפַל בּוֹ
 8 מוֹם עַד שֶׁהִקְרִיב פֶּסְחוֹ - יָבִיא בְּדַמְיוֹ שְׁלָמִים.
 9 ה. הַפָּרִישׁ פִּסְחוֹ וְמָת - לֹא יִבְיָאָנוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו לְשֵׁם הַפֶּסַח,
 10 אֲלֵא לְשֵׁם שְׁלָמִים. וְאִם הָיָה מִמֶּנָּה עִם אָבִיו עַלִּיו - יִבְיָאָנוּ
 11 לְשֵׁם פֶּסַח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשִׁמַּת אָבִיו אַחַר חֲצוֹת
 12 אַרְבָּעָה עָשָׂר; אֲבָל קֹדֶם חֲצוֹת - הָרִי זֶה נִדְחָה לְפִסְחָהּ שְׁנֵי,
 13 מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹנוֹן, כְּמוֹ שִׁיחֲבָאָר, וַיָּבִיא פִּסְחוֹ זֶה בְּשָׁנֵי.
 14 ו. מִי שֶׁאָבַד פִּסְחוֹ וּמִצְאוֹ אַחַר שֶׁהִפְרִישׁ פֶּסַח אַחַר וְהָרִי
 15 שְׁנִיחֵן עוֹמְדִין - יִקְרִיב אִי זֶה מֵהֶן שִׁירְצָה לְשֵׁם פֶּסַח, וְהִשְׁנִי
 16 יִקְרֵב שְׁלָמִים. מִצְאוֹ אַחַר שֶׁשָּׁחַט פִּסְחוֹ - הָרִי זֶה יִקְרֵב
 17 שְׁלָמִים. וְכֵן אִם הִמִּיר בְּזֶה הַנִּמְצָא אַחַר שִׁחִיטָה - הָרִי
 18 תְּמוּרָה זֹאת תִּקְרָב שְׁלָמִים. אֲבָל אִם מִצְאוֹ קֹדֶם שִׁחִיטָה זֶה
 19 שֶׁהִפְרִישׁ, הוּאִיל וְזֶה הַנִּמְצָא רְאוּי לְהִקְרִיבוֹ פֶּסַח וְרְאוּי
 20 לְהִקְרִיבוֹ שְׁלָמִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ, אִם הִמִּיר בְּזֶה הַנִּמְצָא, בֵּין
 21 קֹדֶם שִׁחִיטָה הַמְּפָרֵשׁ תַּחֲתָיו בֵּין אַחַר שִׁחִיטָה - אֵין תְּמוּרָתוֹ
 22 קְרִיבָה, אֲלֵא תִרְעָה עַד שִׁיפֵל בָּהּ מוֹם, וַיָּבִיא בְּדַמְיָהּ שְׁלָמִים.
 23 ז. פֶּסַח שֶׁעֲבָרָה שְׁנָתוֹ וּשְׁלָמִים הִבָּאִים מִחֲמַת הַפֶּסַח - הָרִי
 24 הֵם כְּשֶׁלָּמִים לְכָל דְּבָר: טְעוּנִין סְמִיכָה וְנִסְכִּים וְתַנּוּפַת חֲזָה
 25 וְשׁוֹק, מָה שֶׁאֵין בֶּן בְּפִסְחָהּ.
 26 ח. פֶּסַח שֶׁנִּתְעַרַב בְּשְׁלָמִים - יִקְרָבוּ בְּלֹן שְׁלָמִים. נִתְעַרַב
 27 בְּזָבָחִים אַחֲרִים - יִרְעוּ עַד שִׁיפֵל בָּהֶן מוֹם, וַיָּבִיא בְּדַמְיָהּ
 28 הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן מִמֵּין זֶה וּבְדַמְיָהּ הַיָּפָה שֶׁבָּהֶן שְׁלָמִים, וַיִּפְסְדוּ
 29 הַמוֹתֵר מִבֵּיתוֹ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּפִסְחוֹ הַמְּקַדְּשִׁין. נִתְעַרַב
 30 בְּבַכּוּרוֹת - יִרְעוּ הַכֹּל עַד שִׁיפֵל בָּהֶן מוֹם, וַיִּאֲכְלוּ בְּכָבוֹר
 31 בְּעַל מוֹם; וַיָּבִיא בְּהֵמָה שֶׁהִיא יָפָה כִּיפָה שֶׁבְּתַעֲרוּבוֹת
 32 וַיֹּאמֶר: כֹּל מִקּוֹם שֶׁהוּא הַפֶּסַח - קִדְּשָׁתוֹ תַּחּוּל עַל זֹו.
 33 ט. הַמְּפָרִישׁ פִּסְחוֹ עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר וְנִתְגַּיֵּר, עַד שֶׁלֹּא
 34 נִשְׁתַּחֲרַר וְנִשְׁתַּחֲרַר, עַד שֶׁלֹּא הִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת וְהִבִּיא -
 35 הָרִי זֶה מִקְרִיבוֹ לְשֵׁם פֶּסַח; שֶׁאֵין בְּעַלֵּי חַיִּים נִדְחִין, כְּמוֹ
 36 שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּפִסְחוֹ הַמְּקַדְּשִׁין.
 37 י. הַמְּפָרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ וְהוֹתִירוֹ - יָבִיא הַמוֹתֵר שְׁלָמִים.
 38 הַמִּמֶּנָּה אַחֲרִים עַל פִּסְחוֹ וְעַל חִגְיָתוֹ - הָרִי הַמְּעוֹת שִׁיקַח
 39 מֵהֶן בְּחִלְקָם חֲלִין. אֵף עַל פִּי שֶׁזָּה הַפָּרִישׁ טָלָה לְפִסְחוֹ וְזֶה
 40 הַפָּרִישׁ מְעוֹת לְפִסְחוֹ, וְלָקַח מִמֶּנּוּ הַמְּעוֹת וּמְנָהוּ עַל פִּסְחוֹ
 41 - הָרִי הַמְּעוֹת חֲלִין; שֶׁעַל מִנְתַּת בֶּן הַקְּדִישׁוֹ יִשְׂרָאֵל אֵת
 42 פִּסְחֵיהֶן וְאֵת חִגְיָתָן וְאֵת מְעוֹת פִּסְחֵיהֶן וְחִגְיָתָן.
 43 יא. עֲצִים שֶׁל צְלִית הַפֶּסַח - כְּפִסְחָהּ. וְכֵן מִצָּה וּמְרוֹר, הוּאִיל
 44 וְהֵן מִכְשֵׁרֵי הַפֶּסַח - הָרִי הֵם כְּפִסְחָהּ. וְאִם לָקַח מְעוֹת
 45 הַפֶּסַח מִמֵּי שֶׁמֶנָּה אוֹתוֹ עִמּוֹ כְּדֵי לְמַנּוֹתוֹ עִמּוֹ בְּמִצָּה וּמְרוֹר
 46 אוֹ לְהִיּוֹת לוֹ חֵלֶק בְּעֲצִים שֶׁצֹּלָה בָּהֶן - הָרִי הַמְּעוֹת חֲלִין.

1 זְרִיקַת דָּמָן - חִיבִין בְּפִסְחָהּ שְׁנֵי; נִתְעַרְבוּ אַחַר זְרִיקָה -
 2 פְּטוּרִין מִלְעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנֵי. שֶׁאִם הִקְרִיבוּ פֶּסַח שְׁנֵי - נִמְצָא
 3 זֶה שֶׁקָּרַב בְּרֵאשׁוֹן קָרְבָן כְּשֶׁר מִבֵּיא חֲלִין לְעֲזָרָה. וְאִם נִמְנוּ
 4 כְּלָן עַל פֶּסַח אֶחָד - נִמְצָא נִשְׁחַט שֶׁלֹּא לְמַחֲבִיב, וְזֶה כְּמִ
 5 שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לְמַנּוּיָיו. וְאִם הִתְנַהּ כֹּל אֶחָד מֵהֶן וְאָמַר: אִם
 6 אֵינוּ פֶּסַח יִהְיֶה שְׁלָמִים - דָּם הַפֶּסַח בְּשִׁפְיָהּ וְדָם הַשְּׁלָמִים
 7 בְּזִרְקָה, וְהִתְנַחֵן בְּזִרְקָה אֵל? תִּגְנַם בְּשִׁפְיָהּ לְכַתְּחִלָּה.
 8 לְפִיכֵךְ פְּטוּרִין מִפִּסְחָהּ שְׁנֵי.

יום רביעי ג' כסלו ה'תשע"א

פרק רביעי

11 א. כְּבָר נִתְבָּאָר בְּהִלְכוֹת פְּסוּלֵי הַמְּקַדְּשִׁין, שֶׁהַפֶּסַח אֵינוּ
 12 נִשְׁחַט אֲלֵא לְשֵׁם פֶּסַח וּלְשֵׁם בְּעַלְיוֹ; וְאִם שָׁחַטוּ
 13 בְּמַחְשֶׁבֶת שְׁנוּי הַשֵּׁם - פְּסוּל. הַשּׁוֹחֵט אֵת הַפֶּסַח עַל
 14 בְּנֵי חֲבוּרָה, וְאָמַר לָהֶם לְאַחַר זְמַן: אוֹתוֹ הַפֶּסַח
 15 שֶׁשָּׁחַטְתִּי עֲלֵיכֶם - שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ שִׁחֲטָתוֹ, אִם הָיָה נֶאֱמַן
 16 לָהֶן - סוּמְכִין עַל דְּבָרָיו, וְאִם לֹא - שׁוֹרֵת הַדִּין שֶׁאֵינוּ
 17 נֶאֱמַן. וְהַרְוָעָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ - הָרִי זֶה מִשְׁבָּח,
 18 וַיָּבִיא פֶּסַח שְׁנֵי.
 19 ב. בְּשֶׁר הַפֶּסַח שֶׁנִּשְׁטָמָא וְנוֹדַע לוֹ קֹדֶם זְרִיקָה, אֵף עַל פִּי
 20 שֶׁהִאֲמוּרִין טְהוּרִין - לֹא יִזְרַק אֵת הַדָּם; שֶׁאֵין הַפֶּסַח בָּא
 21 אֲלֵא לְאַכִּילָהּ. וְאִם זָרַק - לֹא הִרְצָה. וְאִם לֹא נוֹדַע לוֹ עַד
 22 שֶׁנִּזְרַק הַדָּם - הִרְצָה; שֶׁהִצִּיף מִרְצָה עַל שִׁגְגַת הַבִּשְׂוֹר
 23 שֶׁנִּשְׁטָמָא, וְאֵינוּ מִרְצָה עַל הַדָּוִן. נִטְמָאוּ מִקְצַת הָאֲבָרִים -
 24 שׂוֹרְף אֵת הַטְּמָאִים וְאוֹכַל אֵת הַטְּהוּרִים. נִטְמָאוּ הָאֲמוּרִים
 25 וְהַבִּשְׂוֹר קִיָּם - זוֹרַק אֵת הַדָּם וְהַבִּשְׂוֹר נֶאֱכָל לְעַרְב. נִטְמָאוּ
 26 הַבְּעָלִים אַחַר שֶׁנִּשְׁחַט - לֹא יִזְרַק אֵת הַדָּם. וְאִם זָרַק - לֹא
 27 הִרְצָה. לְפִיכֵךְ חִיבִין בְּפִסְחָהּ שְׁנֵי. שֶׁאֵין הִצִּיף מִרְצָה עַל
 28 טְמָאת הַגּוֹף אֲלֵא אִם נִטְמָא בְּטְמָאת הַתְּהוּם, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ
 29 בְּהִלְכוֹת בֵּיאַת הַמְּקַדְּשׁ.
 30 ג. הַפֶּסַח שֶׁיָּצָא מִירוּשָׁלַיִם אוֹ שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר -
 31 יִשְׂרָף מִיָּד. נִטְמָאוּ הַבְּעָלִים אוֹ מָתוֹ אוֹ מִשְׁכּוֹ אֵת יְדֵיהֶם,
 32 אֲפִלוּ נִטְמָאוּ אוֹ מָתוֹ קֹדֶם זְרִיקַת הַדָּם - מִנִּיחִין אוֹתוֹ עַד
 33 שֶׁתְּעַבֵּר צוּרְתוֹ וְאַחַר כֵּךְ יִשְׂרָף. זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁפְּסוּלוֹ
 34 בְּגוּפוֹ - יִשְׂרָף מִיָּד; בְּדָם אוֹ בְּבְעָלִים - תְּעַבֵּר צוּרְתוֹ וְאַחַר
 35 כֵּךְ יִשְׂרָף. לְפִיכֵךְ, אִם שָׁחַטוּ אַחַר שֶׁנִּשְׁחַטוּ הַבְּעָלִים
 36 אֵת יְדֵיהֶם אוֹ מָתוֹ אוֹ נִטְמָאוּ וְנִדְחוּ לְפִסְחָהּ שְׁנֵי - הָרִי זֶה
 37 יִשְׂרָף מִיָּד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שִׁישְׂרָף אִם נִטְמָאוּ
 38 הַבְּעָלִים? כְּשֶׁנִּשְׁטָמָאוּ כֹּל בְּנֵי הַחֲבוּרָה; אֲבָל אִם נִטְמָאוּ
 39 מִקְצָתָן - זָכוּ טְהוּרִים בְּחִלְקָם שֶׁל טְמָאִים. אֵף עַל פִּי
 40 שֶׁנִּשְׁטָמָאוּ מִקְצָתָן אַחַר שֶׁהִתְחִילוּ לְאַכֹּל - זָכוּ הַטְּהוּרִים
 41 שֶׁעַדִּין לֹא הִתְחִילוּ. אֲבָל אִם הִתְחִילוּ כְּלָן וְנִטְמָאוּ מִקְצָתָן
 42 - לֹא זָכוּ טְהוּרִים בְּחִלְקָן שֶׁל טְמָאִים; אֲלֵא הַטְּהוּרִים
 43 אוֹכְלִין חִלְקָם, וְחֵלֶק הַטְּמָאִים יִשְׂרָף. וְהוּא הַדִּין אִם מָתוֹ
 44 מִקְצָתָן. נִטְמָא שְׁלָם אוֹ רֵב - שׂוֹרְפִים אוֹתוֹ לְפָנֵי הַבִּירָה
 45 בְּפָנֵי הַכֹּל, כְּדֵי לְבִישֵׁן עַד שִׁיִּזְהָרוּ בּוֹ. וְשׂוֹרְפִין אוֹתוֹ מַעֲצֵי

יום חמישי ד' כסלו ה'תשע"א

1

פרק חמישי

2

א. מי שהיה טמא בשעת שחיטת הפסח, שאין שוחטין עליו, או שהיה בדרך רחוקה, או נאנס באנס אחר, או ששגג ולא הקריב בראשון - הרי זה מביא פסח בארבעה עשר לחדש השני בין הערבים. ושחיטת פסח זה מצות עשה בפני עצמה, ודוחה את השבת; שאין השני תשלומין לראשון, אלא רגל בפני עצמו. לפיכך חביבין עליו כרת.

ב. ביצד? מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון, אם הזיד ולא הקריב בשני - חייב כרת; ואם שגג או נאנס אף בשני - פטור. הזיד ולא הקריב בראשון - הרי זה מקריב בשני; ואם לא הקריב בשני, אף על פי ששגג - הרי זה חייב כרת, שהרי לא הקריב קרבן ה' במועדו והיה מזיד. אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון, אף על פי שהזיד בשני - אינו חייב כרת, שפקדו נפטר בפסח ראשון מן הכרת.

ג. ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו את הדם, אף על פי שבא לערב - לא הרצה, וחיב בפסח שני.

ד. טמא שיכול לטהר בפסח ראשון שלא טבל אלא ישב בטמאתו עד שעבר זמן הקרבן, וכן ערל שלא מל עד שעבר זמן הקרבן - הרי זה מזיד בראשון. לפיכך, אם לא עשה את השני אפלו בשגגה - חייב כרת.

ה. כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח, כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבדיו, בין גדולים בין קטנים, מעכבת אותו; שנאמר: המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו. ואם שחט קדם שימול אותם - הפסח פסול. וכן טבילת אמהותיו לשם עבדות מעכבתו. ודבר זה מפי הקבלה, שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים.

ו. הקטן - אין מילת עבדיו וטבילת שפחותיו מעכבתו מלהמנות על הפסח; שנאמר: וכל עבד איש - להוציא את הקטן.

ז. גר שנתגר בין פסח ראשון לפסח שני, וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים - חביבין לעשות פסח שני. ואם שחטו עליו בראשון - פטור.

ח. נשים שנדחו לשני, בין מפני האנס והשגגה בין מפני הטמאה ודרך רחוקה - הרי פסח שני להם רשות: רצו שוחטין, רצו אין שוחטין. לפיכך אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשבת בפסח שני. אבל אם הימה האשה אחת מבני חבורה - מתר. ואי זו היא דרך רחוקה? חמשה עשר מיל חוץ לחומת ירושלים.

ט. מי שהיה בינו ובין ירושלים יום ארבעה עשר עם עלית השמש חמשה עשר מיל או יתר - הרי זה דרך רחוקה. היה בינו ובניה פחות מזה - אינו בדרך רחוקה, מפני שהוא יכול להגיע לירושלים אחר חצות כשיהיה ברגליו בנחת. הלא ולא הגיע מפני שעכבוהו בהחמות בדתקם, או שהיה בירושלים והיה חולה ברגליו ולא הגיע לעזרה עד שעבר

זמן הקרבן - הרי זה אנוס ואינו בדרך רחוקה. מי שהיה חבוש חוץ לחומת ירושלים והבטיחיהו לצאת לערב - שוחטין עליו, וכשיצא לערב - יאכל. במה דברים אמורים? כשהיה חבוש ביד ישראל; אבל אם היה חבוש ביד עובדי כוכבים - אין שוחטין עליו עד שיצא. ואם שחטו עליו ויצא - הרי זה אוכל; ואם לא יצא - פטור מלעשות פסח שני, שהרי נשחט עליו. וכן האונן והחולה והזקן שהם יכולים לאכל ששחטו עליהן, ואחר שזנרק הדם נטמאו במת והרי אין יכולין לאכל - הרי אלו פטורין מלעשות פסח שני.

יום שישי ה' כסלו ה'תשע"א

56

פרק ששי

57

א. אי זהו טמא שנדחה לפסח שני? כל מי שאינו יכול לאכל את הפסח בלילי חמשה עשר בניסן מפני טמאתו, כגון זבים וזבות, נדות ויולדות ובוזעלי נדות. אבל הנוגע בנבלה ושרץ וכיוצא בהן ביום ארבעה עשר - הרי זה טובל, ושוחטין עליו אחר שיטבל, ולערב כשיעריב שמשו אוכל את הפסח.

ב. טמא מת שחל שביעי שלו להיות בארבעה עשר, אף על פי שטבל והזה עליו והרי הוא ראוי לאכל קדשים לערב - אין שוחטין עליו, אלא נדחה לפסח שני. שנאמר: והי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא. מפי השמועה למדו, ששביעי שלהן היה, ועל זה שאלו אם ישחט עליהן והם יאכלו לערב, ופרש להן שאין שוחטין עליהן. במה דברים אמורים? בשנטמא בטמאות מן המת שהנזיר מגלח עליהן; אבל אם היה טמא בשאר טמאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן - שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבל ויזה עליו, וכשיעריב שמשו אוכל פסחו.

ג. זב שראה שחי ראיות, וספר שבועה ימים וטבל בשביעי - שוחטין עליו והוא אוכל לערב. ואם ראה זוב אחר שזנרק הדם - הרי זה פטור מלעשות פסח שני. וכן שומרת יום כנגד יום - טובלת ביום השמור, כמו שבארנו בביאות אסורות, ושוחטין עליה והיא אוכלת לערב. ואם ראתה דם אחר שזנרק דם הפסח - פטורה מלעשות פסח שני. ואין שוחטין על הנדה בשביעי שלה, שהרי אינה טובלת עד ליל שמיני, ואינה ראויה לאכל קדשים עד ליל תשיעי.

ד. מחסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן בארבעה עשר - שוחטין עליהן, ומקריבין קרבנותיהן בארבעה עשר בניסן בין קדם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו, ואוכלין פסחיהן לערב. ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהם ביד בית דין, שמא יפשעו ולא יקריבו אותם.

ה. מצרע שחל שמיני שלו להיות בארבעה עשר וראה קרי בו ביום - הרי זה טובל ונכנס לעזרת נשים ומביא קרבנותיו. ואף על פי שטבול יום אסור להכנס לעזרת נשים, הואיל ואסורו להכנס שם מדבריהם, כמו שבארנו בהלכות ביאת מקדש, ויום זה הוא יום הקרבת הפסח

1 ואם ספק הדבר ושמה לא היה עומד על הטמאה בעת זריקה
2 ולא נטמא אלא אחר זריקה - הרי זה פטור מפסח שני.
3 יא. מי שעבר בדרך, ומצאו מת משקב לרחבה של דרך,
4 אם היה המת טמאת התהום, אף על פי שהוא טמא
5 לתרומה - הרי זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו. ואף
6 על פי שאפשר שנגע, הואיל והיא טמאת התהום - טהור
7 לפסח. ואף על פי שהמת שלם והוא מן הקצה אל הקצה
8 - הרי זה עושה פסחו, עד שידע בודאי שנטמא בו. במה
9 דברים אמורים? כשהיה מהלך ברגליו, שהרי אפשר שלא
10 יגע; אבל אם היה רוכב או טעון משה - הרי זה טמא אף
11 על פי שהיא טמאת התהום, לפי שאי אפשר שלא יגע
12 ושלא יסיט ושלא יאהיל. וכבר בארנו טמאת התהום
13 בהלכות נזירות.

14 יב. מי שעשה פסח בחזקת שהוא טהור ואחר כך נודע לו
15 שהיה טמא בטמאת התהום - אינו חייב בפסח שני. ודבר
16 זה הלכה מפני הקבלה. אבל אם נודע לו שהיה טמא
17 בטמאה ידועה - חייב בפסח שני.
18 יג. מי שנטמא במת והנה עליו שלישי ושביעי, ובשביעי
19 שלו נטמא בקרב התהום ולא ידע, ועשה פסח בחזקת שהוא
20 טהור ואחר כך נודע לו שהוא טמא בטמאת התהום - אינו
21 חייב בפסח שני; שכיבון שטבל בשביעי פסקה טמאה
22 הראשונה. אבל אם נטמא בטמאת התהום בשני לטמאתו
23 ולא ידע עד שעשה הפסח - הרי זה חייב בפסח שני; שחזקת
24 הטמא - טמא, עד שיהיה טהור ודאי, שרגלים לדרך.

72 שבת קודש ו' כסלו ה'תשע"א

73 פרק שביעי

74 א. רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון: אם היו מעוט
75 הקהל - הרי אלו נדחין לפסח שני כשאר הטמאים; אבל
76 אם היו רב הקהל טמאי מת, או שהיו הפהנים או פלי שרת
77 טמאים טמאת מת - אינן נדחין, אלא יקריבו כלן הפסח
78 בטמאה, הטמאים עם טהורים. שנאמר: ויהי אנשים אשר
79 היו טמאים לנפש אדם - יחידים נדחים, ואין הצבור נדחה.
80 ודבר זה בטמאת המת בלבד, כמו שבארנו בביאת המקדש.
81 ב. היו הקהל מחצה טהורים ומחצה טמאי מת - כלן עושין
82 בראשון, והטהורים עושין לעצמן בטהרה, והטמאים עושין
83 לעצמן בטמאה ואוכלין אותה בטמאה. ואם היו טמאי המת
84 עורפין על הטהורים אפלו אחד - יעשו כלן בטמאה.
85 ג. היו האנשים מחצה טמאי מת ומחצה טהורים, ובזמן
86 שאתה מונה הנשים בכלל האנשים יהיו הרב טהורים -
87 הטהורים עושים את הראשון, והטמאין אינן עושין לא את
88 הראשון ולא את השני. אין עושין ראשון - מפני שהן
89 מעוט; ואין עושין את השני - מפני שהנשים בשני רשות,
90 ונמצאו הטמאים מחצה, ואין מחצה עושין את השני.
91 ד. היו רב הקהל זכים ומצרעים ובוכלי נדות, ומעוטן
92 טמאי מת - אותן טמאי מת אינן עושין בראשון, לפי שהן

1 במועדו - יבוא עשה שיש בו פרת וידחה אסור של
2 דבריהם.
3 ו. טמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת - אין מזין
4 עליו אלא למחר. ואפלו חל שביעי שלו להיות בשלשה
5 עשר בניסן והוא שבת - ידחה ליום ארבעה עשר; ומזין
6 עליו, ואין שוחטין עליו, כמו שבארנו, אלא ידחה לפסח
7 שני. והלא אסור הנה בשבת משום שבות, והפסח בכרת,
8 והיאך יעמידו דבריהם במקום פרת? מפני שביום שהוא
9 אסור בהנה משום שבות אינו זמן הקרבן שחזבין עליו
10 פרת, לפיכך העמידו דבריהן במקומן, אף על פי שהדבר
11 גורם לעתיד לבוא לעמד במקום פרת.
12 ז. ישראל ערל שמל בערב הפסח - שוחטין עליו אחר
13 שמל. אבל גר שנתגיר ביום ארבעה עשר ומל וטבל - אין
14 שוחטין עליו; שאינו אוכל לערב, והרי הוא כפורש מן
15 הקבר שצריך שבעה ימים ואחר כך יטהר. גזרה שמה
16 יטמא גר זה למת לשנה הבאה ביום ארבעה עשר ויטבל
17 ויאכל לערב, ויאמר: אשתקד כך עשו לי ישראל, כשמלתי
18 טבלתי ואכלתי לערב. והלא גזרה זו מדבריהם, ופסח
19 בכרת, והיאך העמידו דבריהם במקום פרת ביום הקרבן
20 שהוא יום ארבעה עשר? מפני שאין הגר מתחייב במצות
21 עד שימול ויטבל, ואינו טובל עד שיפא מן המילה, כמו
22 שבארנו בענין הגרות, לפיכך העמידו דבריהם במקום זה,
23 שהרי זה המל יש לו שלא לטבל עד שיכריא ולא יבוא
24 לידי חיוב פלל.
25 ח. מי שבא בבית הפרס - הרי זה מנפח והולך, ואם לא
26 מצא עצם ולא נטמא - שוחט ואוכל פסחו ואף על פי שהלך
27 בבית הפרס. שטמאת בית הפרס מדבריהן, כמו שבארנו
28 בהלכות טמא מת, ולא העמידו דבריהם במקום פרת, כמו
29 שבארנו. וכן בית הפרס שנודש - טהור לעושה פסח.
30 ט. האונן ראוי לאכל הפסח לערב. מפני שאנינות לילה
31 מדבריהם, לא העמידו דבריהם במקום פרת בדבר זה; אלא
32 שוחטין עליו וטובל ואחר כך אוכל, כדי שיפרש מאנינותו
33 ולא יסיח דעתו. במה דברים אמורים? שמת לו המת אחר
34 חצות, שפכר נתחייב בקרבן פסח; אבל אם מת לו המת
35 קדם חצות - אין שוחטין עליו, אלא ידחה לשני. ואם
36 שחטו עליו וזרקו הדם - טובל ואוכל לערב. מת לו מת
37 בשלשה עשר וקברו בארבעה עשר - הרי הוא ביום קבורה
38 אונן מדבריהם, ואינו תופס לילו מדבריהם. לפיכך שוחטין
39 עליו וטובל ואוכל לערב אף בשאר הקדשים. ויום שמועה
40 ויום לקוט עצמות - הרי הוא ביום קבורה. לפיכך, מי
41 שלקט עצמות מתו ביום ארבעה עשר או ששמע שמת לו
42 מת - שוחטין עליו וטובל ואוכל בקדשים לערב.
43 י. מי שחופר בגל לבקש על המת - אין שוחטין עליו, שמה
44 ימצא שם המת בגל והרי הוא טמא בשעת שחיטה. שחטו
45 עליו ולא נמצא שם מת - הרי זה אוכל לערב. נמצא שם
46 מת אחר שזרק הדם: אם נודע לו בודאי שהיה טמא בשעת
47 זריקת הדם, כגון שהיה גל עגל - הרי זה חייב בפסח שני;

1 מעוט; ואין עושין השני, שאין היחידים עושין את השני
2 אלא בזמן שעשו רב הקהל את הראשון, וכאן, הואיל ולא
3 עשה רב הקהל בראשון - לא יעשו אלו המעוט הטמאים
4 למת את השני.
5 ה. היו רב הקהל טמאי מת ומעוטן זבים וכיוצא בהן -
6 טמאי מת עושין את הראשון, והזבין וכיוצא בהן אינן
7 עושין את הראשון ולא את השני. אינן עושין בראשון -
8 שאין נדחית בצבור אלא טמאת המת בלבד; ואינן עושין
9 בשני - שאין עושין פסח שני אלא אם בא הראשון בטהרה,
10 אבל אם נעשה ראשון בטמאה - אין שם פסח שני.
11 ו. היו שליש הקהל טהורים, ושליש זבים וכיוצא בהם,
12 ושליש טמאי מת - אותן טמאי מת אין עושין את הראשון
13 ולא את השני. אינן עושין ראשון - שהרי הן מועטים לגבי
14 טהורים עם הזבים; ובשני לא יעשו - שהרי מעוט עשו
15 בראשון, כמו שבארנו. כיצד משערים הפסח לידע אם רב
16 הקהל טמאים או טהורים? אין משערין בכל האוכלין,
17 שאפשר שיהיו עשירים נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו
18 ביד אחד לשחט עליהן, אלא משערין בכל הנכנסים לעזרה.
19 ועד שהן מבחויץ קדם שתפגס פת הראשונה משערין אותן.
20 ז. יחיד שנטמא בספק רשות היחיד, כמו שיתבאר במקומו,
21 הרי זה ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת. וצבור שנטמא
22 בספק רשות היחיד - יעשו פלן בטמאה.

23 ח. פסח שהקריבוהו בטמאה - הרי זה נאכל בטמאה,
24 שמתחלתו לא בא אלא לאכילה. ואינו נאכל לכל טמא,
25 אלא לטמאי מת, שנדחית להם הטמאה הזאת, ולכיוצא
26 בהן מטמאי מגע טמאות. אבל הטמאים שהטמאה יוצאה
27 עליהן מגופן, כגון זבים וזבות, נדות ויולדות ומצרעים -
28 לא יאכלו ממנו. ואם אכלו - פטורין. מפי השמועה למדו,
29 שהנאכל לטהורים - חייבין עליו משום טמאה, והנאכל
30 לטמאין - אין חייבין עליו משום טמאה. אפלו אכלו טמאי
31 המת מהאמורים שלו - פטורין. במה דברים אמורים
32 שהפסח יאכל בטמאה? כשנטמאו הצבור קדם זריקת הדם;
33 אבל אם נטמאו לאחר זריקת הדם - לא יאכל.
34 ט. שחטוהו בטהרה ונטמאו רב הצבור קדם זריקה - זרק
35 את הדם והפסח לא יאכל. גזרה שמא יטמאו אחר זריקה
36 בשנה אחרת ויאכלוהו בטמאה. היו כלי שרת טמאים
37 בשרץ וכיוצא בו, הואיל ואינן מטמאין את האדם כמו
38 שיתבאר במקומו, אף על פי שמטמאין את הבשר - לא
39 יעשוהו אלא הטהורים, ויאכל אף על פי שהוא טמא. מוטב
40 שיאכל בטמאת בשר שהיא בלאו, ולא יאכלוהו טמאי
41 הגוף שהם בכרת, כמו שבארנו בפסולי המקדשין.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' מרחשוון-ו' כסלו ה'תשע"א

יום ראשון ל' מרחשוון ה'תשע"א

יום שני א' כסלו ה'תשע"א

יום שלישי ב' כסלו ה'תשע"א

יום רביעי ג' כסלו ה'תשע"א

יום חמישי ד' כסלו ה'תשע"א

מצות עשה קז.

42 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת
43 מטמא, ומצוה זו כוללת כל דיני טמאת מת.

יום שישי ה' כסלו ה'תשע"א

44 מצות עשה קז. קיג.

45 המצוה הק"ז — הצווי שנוצטוינו להיות המת
46 מטמא, ומצוה זו כוללת כל דיני טמאת מת.

47 המצוה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה
48 אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה
49 מטמאת מת, כמו שאמר תעלה: "והיתה לעדת
50 בני ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר
51 נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחודת לה, והיא
52 מסכת פרה.

שבת קודש ו' כסלו ה'תשע"א

מצות עשה קיג.

53 המצוה הקי"ג — הצווי שנוצטוינו לעשות פרה
54 אדמה, כדי שתהא מוכנת למה שצריך בטהרה
55 מטמאת מת, כמו שאמר תעלה: "והיתה לעדת
56 בני ישראל למשמרת" (במדבר יט, ט). וכבר
57 נתבארו דיני מצוה זו במסכת המיחודת לה, והיא
58 מסכת פרה.

שמואל-א ב א-י

ב א ויברח דוד מננות (מננות קרי) ברמה ויבא ויאמר | לפני יהונתן מה עשיתי מה-עוני ומה-חפאתי לפני אביך פי מבקש את-נפשי: ב ויאמר לו חלילה לא תמות הנה לו (לא-קרי) עשה (עשה קרי) אבי דבר גדול או דבר קטן ולא יגלה את-אזני ומדוע יסתיר אבי ממני את-הדבר הזה אין זאת: ג וישבע עוד דוד ויאמר ידע ידע אביך פי-מצאתי חן בעיניך ויאמר אל-ידע-זאת יהונתן פן-יעצב ואולם חיה-הזה וחי נפשך פי כפשע ביני ובין המות: ד ויאמר יהונתן אל-דוד מה-תאמר נפשך ואעשה-לך: ה ויאמר דוד אל-יהונתן הנה-חדש מחר ואנכי ישב-אשב עם-המלך לאכול ושלחתי ונסתרתי בשדה עד הערב השלישית: ו אם-פקד יפקדני אביך ואמרת נשאל נשאל ממני דוד לרוץ בית-לחם עירו פי זבח הימים שם לכל-המשפחה: ז אם-פה יאמר טוב שלום לעבדך ואם-חרה יחרה לו ידע פי-כלתה הרעה מעמו: ח ועשית חסד על-עבדך פי בברית יהוה הבאת את-עבדך עמך ואם-יש-בי עון המיתני אתה ועד-אביך למה-זה תביאני: ט ויאמר יהונתן חלילה לך פי | אם-ידע אדע פי-כלתה הרעה מעם אבי לבוא עליך ולא אתה אגיד לך: ס ויאמר דוד אל-יהונתן מי יגיד לי או מה-יענך אביך קשה:ם

רש"י

אז למחרתו: (ו) נשאל נשאל. רשות שאל ממני: זבח הימים. משנה לשנה בזמן הזה: (ז) אם כה יאמר טוב. שלא יחרה לו: שלום לעבדך. אין בלבו להרגני: ואם חרה יחרה. זהו שאהא לו מצוי להרגני: כלתה הרעה מעמו. סוף דבר מחשבה רעה לו עלי: (ח) ועשית חסד. לשלחני: (ט) חלילה לך. כזאת לחשדני שאדע בו שכלתה מעמו הרעה ולא אגיד לך: (י) מי יגיד לי. במקום שאסתר שם:

(ג) כפשע. כפסיעה אחת נפטרתי מפניו, והכה בחנית בקיר, באותה פסיעה נצלתי מן המות: (ה) הנה חדש מחר. חידוש הלבנה, וכל אוכלי שולחן המלך אין נמנע איש מלבא ביום טוב אל הלחם: ואנכי ישוב אשב עם המלך לאכול. לשון הווה הוא, ואנכי רגיל לישוב עם המלך תמיד לאכול סמוך לו: ושלחתי. מעתה, ונסתרתי עד הערב של יום שלישי, ולא אהיה עם האוכלים, ויפקד מושבי, ויתמה המלך עלי, או מחר

מצודת ציון

(ג) ואולם. ואבל: כפשע. מלשון פסיעה וצעדה: (ו) פקוד. ענין זכרון והשגחה, כמו (בראשית כא א): וה' פקד את שרה: נשאל. מלשון שאלה ובקשה: לרוץ. לילך במרוצה ומהר: הימים. השנה, כמו (ויקרא כה כט): ימים תהיה גאולתו: (ז) כה. כן: כלתה. ענין סוף וגמר: (י) יענך. ישיבך: קשה. תשובה קשה:

מצודת דוד

(א) ויברח. בעוד שאול מתנבא, ברח ובא לביתו: (ב) חלילה. חולין הוא לאבי לעבור על השבועה אשר נשבע לבל ימיתך, וחשב יונתן שכל מה שעשה אביו לא היתה מדעת שלימה, כי אם מרוח רעה הבאה עליו: ומדוע יסתיר. אם דרכו לגלות לפני מצפון לבו, מדוע יסתיר הדבר הזה, אם כן בודאי אין זאת אמת: (ג) וישבע עוד דוד ויאמר. רצה לומר:

מתחלה אמר הנה מה שלא גלה לך, הוא בעבור שידוע הוא אשר מצאתי חן בעיניך, ולזה מסתיר ממך לבל תעצב, וחזר ונשבע ואולם חי ה' וכו', כי כשיעור פסיעה אחת היה ביני ובין המות, כי לולא נטיתי מפניו בעת שהטיל החנית, היה ממית אותי, וכאומר יהיה איך שיהיה, אם בדעת אם מבלי דעת, מכל מקום אני תמיד בסכנה: (ד) מה תאמר נפשך. לפי שהחכמה נתונה בנפש המשכלת, אמר לו מה תאמר נפשך: (ה) חדש מחר. רצה לומר: ראש חדש, והיה מדרך כל אוכלי שלחן המלך, לבוא בו אל השולחן ולא יעדרו, אבל בשאר הימים היה מי מהם לפעמים נמנע מלבוא: ואנכי וכו'. דרכי לשבת עם המלך לאכול על שולחני: ושלחתי. רצה לומר: לזאת העצה היעוצה, שהיום תשלחני להסתר היום ומחר, ומחרתו עד הערב עד עת תוכל להודיעני אחר הסעודה: (ו) אם פקוד. אם יזכור בי לשאול עלי, אז תשיב לומר שנשאל ממני ללכת לעירו על הזבח הקבוע לבני משפחתו בכל שנה (וחשב כי בזולת ראש חדש לא ישאל עליו, כי אין הדבר קבע לבוא בכל יום, ואף בראש חדש לבד, לא ישאל, בחשבו שמקרה הוא, וכאשר היה באמת שחלל לשאול בראש חדש, אולם כשלא יבוא בראש חדש וגם ביום שלאחריו, אז קרוב הדבר שישאל עליו): (ז) טוב. רצה לומר: טוב עשית מה שנתת לו רשות ללכת: שלום לעבדך. אז תדע כי שלום לי, ואיננו רוצה להמיתני: דע כי כלתה. רצה לומר: סוף דעתו להמיתני, ולזה חרה לו על מה שלא אהיה מצוי אצלו לשלוח בי יד: (ח) ועשית חסד. לגלות אזני מה נהיה: כי בברית. לזאת מהראוי שתעשה עמדי חסד: ואם יש בי עון. רצה לומר: ואם לאחר זמן מצאת בי עון, ובעבורו תפר הברית: תביאני. כי אם לא תגלה אזני, אבוא שוב לפני אביך, ותהיה אתה הגורם: (ט) חלילה לך. חולין היא לך מלהיות נמצא בכך עון שבעבורו יופר הברית: עד אשר אם אדע וכו'. רצה לומר לא נמצא בכך עון שבעבורה אעלים ממך דברי אבי: (י) מי יגיד לך. רצה לומר: על ידי מי תגיד לי: או מה. רצה לומר: מה יענך טוב, או מה יענך קשה, ומסוף המקרא למדנו חסרון ראשיתו:

תהלים ד א"ט

א לַמְנַצֵּחַ בְּנִגְיֹת מְזֻמֹּר לְדָוִד: ב בְּקִרְאֵי עֲנִי | אֱלֹהֵי צְדָקָי בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִּי חֲנֻנִי וְשָׁמַעַתְּ תַּפְלִיתִי: ג בְּנֵי
אִישׁ עַד-מָה כְּבוֹדִי לְכַלְמָה תִּאְהַבֵּן רֵיק תִּבְקֶשׁוּ כֹּזֵב סֵלָה: ד וּדְעוּ פִּי-הַפְלָה יְהוָה חֲסִיד לֹא יִהְיֶה
יִשְׁמַע בְּקִרְאֵי אֱלֹוֵ: ה רְגֹזוּ וְאִל־תִּחַטְּאוּ אִמְרוּ בְּלִבְכֶם עַל-מִשְׁפַּכְכֶם וְדַמּוּ סֵלָה: ו זַבְחוּ וּזְבַח־צֶדֶק
וּבְטַחוּ אֱלֹוֵי-יְהוָה: ז רַבִּים אֹמְרִים מִי־יִרְאֶנּוּ טוֹב נִסְה־עֲלֵינוּ אֹר פְּנִיךָ יְהוָה: ח נִתְתָּה שְׂמֵחָה בְּלִבִּי מַעַת
דַּגְנָם וְתִירוֹשָׁם רְבוּ: ט בְּשָׁלוֹם יַחְדָּו אֲשַׁכְּבָה וְאִישָׁן פִּי-אַתָּה יְהוָה לְבָדָד לְבָטַח תֹּשִׁיבֵנִי:

רש"י

השיבו על לבבכם שהזהיר הקב"ה על כך: (ו) זבחו
זבחי צדק. הצדיקו מעשיכם והרי אתם כמקריבים
זבחים: ובטחו אל ה'. שישפיע לכם טובה ואל
תחטאו לו בשביל ממון שאתם מצפים לקבל שכר מאת
שאוּל: (ז) רבים אומרים מי יראנו טוב. רבים
מישראל יש שרואין רשעים בעושר ובשלוה ואומרים
מי יראנו טוב להיות עשירים ומשיגי תאוה כאלו: נסה
עלינו. הרם עלינו לנס את אור פניך לשון הרימו נס
(ישעי' סב) ארים ניסי ל"א נסה עלינו רפנבל"ר בלעז כמו
(זכרי' ט) אבני נזר מתנוססות אבל אני איני מקנא בהם
כי שמחה נתונה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו בטוח
אני אם למכעיסים כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה
לעתיד לבא שהוא יום קבול שכרם: (ט) בשלום יחדו
אשכבה ואישן. אם היו ישראל בשלום יחדו עמי
הייתי שוכב וישן בטח ולא הייתי ירא מכל צר ואויב:
לבדד לבטח. כמו (דברים לג) בטח בדד עין יעקב לשון
מבטח ושקט הוא שאינו צריך להושיב גייסות עמו:

(א) למנצח בנגינות. מזמור זה יסד דוד שיאמר
בני לוי המנצחין בנגינות בשיר על הדוכן, לשון נצוח
נופל במתחזקים בעבודה כענין שנא' (עזרא ג) יעמדו
הלוים מבין עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית
ה': (ב) בצר הרחבת לי. בימים שעברו עלי ומערת
חנני ושמע תפלתי: (ג) בני איש. בני אברהם יצחק
ויעקב הקרוים איש, באברהם נאמר (בראשית כ) השב את
אשת האיש, ביצחק נאמר (שם כד) מי האיש הלזה,
ביעקב נאמר (שם כה) איש תם: עד מה כבודי לכלימה.
עד מתי אתם מבזים אותי (ש"א כב) הראיתם את בן ישי,
(שם כה) מי דוד ומי בן ישי, (שם כב) בכרות בני עם בן
ישי, (שם כ) כי בוחר אתה לבן ישי, אין לי שם: תבקשו
כזב. תרדפו למצוא כזבים כגון הזיפים שמלשינים עלי
ולי היו מראים שלום וכיוצא בהם דילטורין שהיו בימי
שאוּל (שם כג) הלא דוד מסתתר בגבעת החכילה וכן
הרבה: (ד) הפלה. הבדיל: (ה) רגזו. חרדו מלפני
הקב"ה ואל תחטאו: אמרו בלבבכם על משכבכם.

מצודת ציון

(א) למנצח. בעלי השיר יקראו מנצחים כי דרכם לנצח זה
את זה בהרמת הקול ובהכרעתו: בנגינות. מלשון נגינה וזמר
העשוי בהכרעת הקול: (ג) איש. ר"ל גדול וחשוב וכן הלא
איש אתה (שמואל א' כ"ו): עד מה. עד מתי כמו עד מה ה' תאנף
(לקמן ע"ט): (ד) הפלה. הפריש כמו והפילתי ביום ההוא (שמות
ל"ב): (ה) רגזו. ענין תנועת הרעדה כמו שמעו עמים ירגזון
(שם ט"ז): ודמו. ושתקו כמו וידום אהרן (ויקרא י'): (ז) נסה.
מלשון נס וכלונס וענינו הרמה והגבהה: (ח) תירושם. מלשון
תירוש והוא ענבי היין: (ט) לבדד. יחידי כמו בטח בדד (דברים
ל"ג) ור"ל מבלי פחד כי המתפחד מתירא לשבת יחידי:

מצודת דוד

(א) למנצח. ר"ל המזמור הזה של דוד נמסר לבן לוי המנצח
לנגנו בנגון בבית המקדש: (ב) בקראי. בעת אקרא לך ענני:
אלהי צדקי. אתה אלהי העושה עמדי צדקה הלא מעולם
כשהייתי בצר ובדוחק העמדתני במרחב לכן גם עתה חנני:
(ג) בני איש. אתם בני אדם גדולים עד מתי תהפכו כבודי
לכלימה ר"ל במקום הכבוד הראוי אלי תכלימו אותי וכאומר
הלא משפט החשובים לכבוד את מי הראוי לכבוד: תאהבון
ריק. מוסב על עד מה לומר עד מתי תאהבון לדבר דברי ריק
וכזב מבלי הפסק: (ד) ודעו. תנו לב לדעת כי כמו שהבדיל
ה' את כל חסיד להיות לו ולחלקו כ"כ הבדילני לחלקו וישמע
בקראי אליו ולא תוכלו לו: (ה) רגזו. חרדו מה' ואל תחטאו

בי לדבר עלי כזב: אמרו וגו'. בהיותכם על משכבכם שהיא עת אשר מחשבות האדם פנוים מן הטרדה אז חשבו בלבבכם
אשר הכזב הוא רע בעיני המקום ושתקו לעולם מדבר כזב: (ו) זבחו. הצדיקו מעשיכם ויחשב לה' כזבחים ואז בטחו בו כי
יש תקוה ולמה תכזבו בו להחניף לשאוּל בעבור להנות ממנו הנאות ממון הלא טוב לחסות בה': (ז) רבים. ראיתי רבים
מתאווים ואומרים מי הוא אשר יראנו טוב ר"ל חושקים עושר רב: נסה. הרם עלינו אור פניך אתה ה' למלאות תאוותינו:
(ח) נתתה. אבל לא כן אני כי אתה ה' נתת בלבי להיות שמח בחלקי יותר מהרבים ההם השמחים מעת שרבו דגנם ותירושם:
(ט) בשלום. מבלי פחד אשכבה ואישן יחידי תכופים זה לזה כי הדואג ומתפחד נגזלה שנתו לבל יוכלו לישן מיד כאשר ישכב
אבל אני בטחתי בה' ולא אירא ולזה אשכב ואישן יחד סמוך זה לזה: כי אתה ה'. המושל בכל ובידך הוא להושיב אותי בבטח
מבלי פחד:

רש"י

עין יעקב

דף יב עמוד ב תנו רבנן ⁴⁹⁴: מצות חנפה, גר איש וביתו ⁴⁹⁵,
 והמהדרין ⁴⁹⁶, גר לכל אחד ואחד ⁴⁹⁷. ומההדרין מן
 המהדרין ⁴⁹⁹, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק
 שמונה ⁵⁰⁰, מפאן ואילך פוחת והולך ⁵⁰¹. ובית הלל
 אומרים ⁵⁰²: יום ראשון מדליק ⁵⁰³ אחד, מפאן ואילך מוסף
 והולך ⁵⁰⁴. אמר עולא ⁵⁰⁵: פליגי בה ⁵⁰⁶ תרי ⁵⁰⁷ אמוראי ⁵⁰⁸
 במערבא ⁵⁰⁹, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבדא ⁵¹⁰. חד ⁵¹¹
 אמר ⁵¹²: טעמא ד ⁵¹³ בית שמאי ⁵¹⁴: כנגד ⁵¹⁵ ימים הנכנסין ⁵¹⁶,
 ומעמא דבית הלל ⁵¹⁷: כנגד ⁵¹⁸ ימים היוצאין ⁵¹⁹. וחד אמר ⁵²¹: טעמא דבית שמאי ⁵²²:
 כנגד ⁵²³ פרי החג ⁵²⁴, ומעמא דבית הלל ⁵²⁵: מעלין בקדש ואין מורדין ⁵²⁶.

גר איש וביתו. גר אחד בכל לילה ואיש וכל בני ביתו סגי [להו] בנר אחד: והמהדרין. (המצודה) [אחר המצות] עושין גר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית: כנגד ימים הנכנסים. העתידין לבא: ימים היוצאים. שיצאו כבר וזה שהוא עומד בו נמנה עם היוצאים: פרי החג. מתמעטים והולכים בקרבנות [דפרשת] פינחס:

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

בימים הנכנסים והיוצאים, והשני אמר שפעגנים את גרות החנפה בחקי הקרבנות. הראשון מסביר את. (513) טעמו של. (514) – "פוחת והולך", הוא. (515) בגלל שביום הראשון של חנפה ישנם לפנינו שמונה. (516) לכן מדליק שמונה גרות – כנגד כל מה שעוד עתיד להיות בחג זה. ביום השני נותרו שבועה ימים, לכן מדליק שבועה גרות וכן הלאה. (517) – "מוסיף והולך", כי הם סוברים שיש להדליק את הגרות. (518) לכבוד ה. (519) ביום הראשון מתחיל בנותים היום הראשון, על כן מדליקים גר אחד, וביום השמיני יוצאים כבר כל שמונת הימים, על כן מדליקים שמונה גרות. (520) וא. (521) את מספר הגרות מעגנים בחקי הקרבנות, ו. (522) הסוברים שיש להתחיל בשמונה גרות ולהפחית בכל יום, הוא. (523) כמו שהיה אצל. (524) קרבנות המוסף של חג הסוכות, שביום הראשון הקריבו שלשה עשר פרים, ביום השני שנים עשר, ביום השלישי אחד עשר, וכל יום שעבר מהחג הפחיתו פרי אחד, עד שביום השביעי הקריבו שבועה פרים בלבד. (525) הסוברים שיש להוסיף גר בכל יום, הוא מפני ש. (526) לכן יש להוסיף גרות בכל יום.

(494) שנו החכמים בבית המדרש: (495) כל אב בית מדליק גר אחד – עבור כל בני הבית. כך הוא עקר הדין, בכל בית מדליקים גר אחד בכל יום, ביום הראשון גר בודד, ביום השני גר בודד, כנ"ל בשלישי וברביעי. (496) אחר המצוות, שרוצים להוסיף יותר ממה שעקר הדין דורש מהם, מדליקים. (497) מבני הבית, פלומר: כל אחד מבני הבית מדליק לעצמו גר בודד בכל יום, וממילא בית שיש בו ששה אנשים, מדליקים בו ששה גרות בכל יום ויום. (498) על הדור זה של גר לכל אחד, נוסף עוד הדור, שמוספר הגרות לא יהיה זהה בכל יום, אלא. (499) מתאמים את מספר הגרות למספר ימי החג, ויש להם שתי אפשרויות כיצד לעשות זאת. (500) גרות, (501) דהינו: ביום השני, שבע גרות, עד שביום האחרון מדליקים גר אחד. (502) להפך! (503) גר. (504) עד שביום השמיני מדליק שמונה גרות. (505) בהסברת טעם המחלקת שבין בית שמאי ובית הלל, ישנה מחלקת של חכמי התלמוד בדורות המאחרים יותר, א. (506) חולקים בזה. (507) שני. (508) חכמי התלמוד. (509) בארץ ישראל, והם: (510) כל אחד משניהם מציע הסבר אחר במחלקת שבין בית שמאי ובין הלל. א. (511) החכמים. (512) מתחשבים

דהיינו, שנודע לחוטא על חטאו. ונמצא, שאם חטאו כשהיו הדיטות
 ולא נודע להם על כך עד שנתמנו, אינם יכולים להביא קרבן הדיטו,
 כיון שלא נודע להם הדבר כשהיו הדיטות, אך גם אינם יכולים
 להביא את הקרבנות המיוחדים להם, לפי שחטאו בשעה שהיו
 הדיטות.
 המשנה מבארת מי הוא הנשיא הנזכר במקרא: אִיְהוָה נְשִׂיא הַנוֹכַח
 בכתוב שמביא שעיר עיזים על חטאתו, וְהָ הַקֹּלֶה, ויש ללמוד זאת
 מדברי הכתוב, שְׁנַאֲמַר (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא וְעָשָׂה אֶחָת
 מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהָיו, וּמִן הַתִּיבוֹת ה' אֱלֹהָיו יֵשׁ לַלְמוּד, שִׁמְקָרָא
 זה עוסק באדם שְׂאִין אחר ממונה עַל נְבִיּוֹ אֱלֹהִים ה' אֱלֹהָיו, והיינו
 מלך.

גמרא

הגמרא מבררת מנין לומדים את הדין שהתבאר ברישא של
 המשנה: מִנָּא הֵי מִיְלִי שאם חטאו הכהן המשיח והנשיא קודם
 שנתמנו, ולא הספיקו להביא קרבנם עד שנתמנו, מביאים כשבה
 או שעירה כהדיטו. דְתִנּוּ רַבֵּנּוּ בברייתא, נאמר בכתוב (ויקרא ד א)
 'אִם הִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא, (לְאִשְׁמֹת) ויש ללמוד שאין הכהן
 המשיח מביא פר אלא על חטאים ששגג בהם כשהוא כהן גדול.
 פְּרָט לְעֵבִירֹת קְדוּמֹת, שחטא בהן קודם שנתמנה, שאינו מביא
 עליהם פר, אלא כשבה או שעירה כהדיטו.
 מקשה הברייתא: מדוע הוצרך הכתוב ללמדנו זאת, (שִׁיבֹל) וְהָלֹא
 דִּין הוּא – הלא ניתן ללמוד דין זה בקל וחומר, וּמָה נְשִׂיא ו-מלך
 שְׂמִיבִיא את קרבנו המיוחד לו אפילו אם חטא רק בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה –
 ששגג בעשיית עבירה שיש בודונה כרת, אף אם לא שגג בהוראת
 הדין, ואף על פי כן אִין הוא מְבִיא קרבן נשיא עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת
 שחטא בהן קודם שנתמנה, אלא מביא עליהן קרבן הדיטו, כהן מְשִׁיחַ
 שְׂאִין מְבִיא את הקרבן המיוחד לו על שגגת מעשה בלבד, אֱלֹא רק
 עַל הַעֲלָם דְבָר – שנעלמה ממנו הלכה, יחד עִם שִׁנְגַת מַעֲשָׂה, אִינוּ
 דִּין – האם אין הדין נותן שְׂלֹא יְבִיא קרבן כהן גדול עַל הַשְּׂגָגוֹת
 הַקְּדוּמֹת שחטא בהן קודם שנתמנה, ומדוע הוצרך הכתוב
 להשמיענו זאת.

מתרצת הברייתא: לֹא – אי אפשר ללמוד דין זה לגבי כהן משיח בקל
 וחומר מנשיא, לפי שיש פירא על קל וחומר זה. אִם אֲמַרְתָּ בְּנְשִׂיא
 שאינו מביא קרבן נשיא על שגגות הקדומות, היינו משום שְׂבֵן אִין
 מְבִיא את הַטְּאֵתוֹ המיוחדת לו על חטאים שחטא מְשַׁעְבֵּר – לאחר
 שעבר מנשיאותו, תֹּאמַר בְּכֹהֵן מְשִׁיחַ שְׂמִיבִיא את הַטְּאֵתוֹ המיוחדת
 לו אף על חטאים שחטא מְשַׁעְבֵּר מכהונתו, והוא אִיל וְהוּא מְבִיא את
 הַטְּאֵתוֹ אף מְשַׁעְבֵּר מכהונתו, היה אפשר לומר שְׂבִיא את חטאתו
 אף עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת, שחטא בהן קודם שנתמנה לכהן גדול.
 תִּלְמוּד לֹאמַר 'אִם הִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא, ללמוד, שרק אם הַטְּאֵת
 בְּשָׂהוּא כהן מְשִׁיחַ או מְבִיא הוא את קרבנו המיוחד לו, אבל אם חטא
 קודם שנתמנה, בְּשָׂהוּא עֵדִין הַדִּיטוֹ, ולא הספיק להביא קרבן עד
 שנתמנה לכהן גדול, אִינוּ מְבִיא פר של כהן גדול, אלא כשבה או
 שעירה כהדיטו.

הגמרא מביאה ברייתא כעין זו אף לגבי נשיא: וְתִנּוּ נְשִׂיא מִי גְבִי
 נְשִׂיא בִי הָאִי גְבוּנָא – שנינו ברייתא נוספת כעין זו לגבי נשיא.
 נאמר בכתוב (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא, ויש ללמוד שרק אם
 חטא בעודו נשיא מביא את קרבנו המיוחד לו, פְּרָט לְשְׂגָגוֹת
 קְדוּמֹת, שאם חטא קודם שנתמנה לנשיא ולא הספיק להביא
 קרבן עד שנתמנה, אינו מביא קרבן נשיא אלא קרבן הדיטו.

מקשה הברייתא: מדוע הוצרך הכתוב להשמיענו זאת, (שִׁיבֹל)
 וְהָלֹא דִּין הוּא – והרי יכולים היינו ללמוד דין זה בקל וחומר, וּמָה
 כהן מְשִׁיחַ שְׂמִיבִיא את הַטְּאֵתוֹ המיוחדת לו אף אם חטא מְשַׁעְבֵּר –
 לאחר שעבר מכהונתו, מכל מקום אִינוּ מְבִיא את חטאתו המיוחדת
 לו עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת לכהונתו, נְשִׂיא שְׂאִין מְבִיא את הַטְּאֵתוֹ
 על העבירות שחטא מְשַׁעְבֵּר מנשיאותו, אִינוּ דִּין – האם אין הדין
 נותן שְׂלֹא יְבִיא את חטאתו עַל הַשְּׂגָגוֹת הַקְּדוּמֹת שחטא בהן קודם
 שנתמנה.

המשך בעמוד קמא

וְאַחַר כֵּן הָטָא מכל מקום הוא מְבִיא פֶּר לחטאת כדין קרבנו של
 כהן גדול, אם כן, באופן שהוא הַטָּא כשהיה עדיין כהן גדול, וְאַחַר
 כֵּן עָבַר מְשִׁיחוֹתוֹ, צְרִיכָא לְמִיבָר – האם צריך לומר שמביא פר,
 הרי פשוט הדבר, ומדוע הוצרכה המשנה להשמיענו זאת.
 מתרצת הגמרא: מִשּׁוּם דְקָתַנִּי בסיפא לְגַבֵּי נְשִׂיא, דְכִי – שאם
 עָבַר תחילה מְשִׁיאוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן הָטָא בְּהַדִּיטוֹ מִיְהוּבִי – מביא
 כשבה או שעירה כהדיטו, לפיכך הוצרכה המשנה להשמיענו שאם
 חטא הנשיא ואחר כך עבר מנשיאותו הרי הוא מביא קרבן נשיא,
 ומאחר שנשנה דין חטא ואחר כך עבר לגבי נשיא, אֶהְכִּי תִנִּי גְבִי
 מְשִׁיחַ – לפיכך שנתה המשנה אף לגבי כהן משיח, שאם [הַטָּא
 וְאַחַר כֵּן עָבַר] מְבִיא פֶּר.

הגמרא מבררת מנין לומדים שכהן גדול שעבר מכהונתו ואחר כך
 חטא מביא פר: מִנָּא הֵי מִיְלִי – מנין לומדים שכהן גדול שעבר
 מנשיאותו ואחר כך חטא מביא פר לשגגתו ככהן גדול, ולא כשבה
 או שעירה כהדיטו. דְתִנּוּ רַבֵּנּוּ בברייתא, נאמר (ויקרא ד א) 'אִם הִכְהֵן
 הַמְּשִׁיחַ יִחְטָא לְאִשְׁמֹת הָעַם וְהִקְרִיב עַל הַטְּאֵתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן
 בְּקָר תָּמִים לַה' לְחַטָּאת, ומקרא זה מְלַמֵּד שְׂמִיבִיא את
 הַטְּאֵתוֹ אפילו אם חטא מְשַׁעְבֵּר – לאחר שעבר מכהונתו. וטעם
 הדבר שהוצרכה הברייתא ללמוד דין זה מדברי הכתוב, שִׁיבֹל
 וְהָלֹא דִּין הוּא – לפי שיכולים היינו לומר שאין הדין כן מקל
 וחומר, וּמָה נְשִׂיא ו-מלך] שְׂמִיבִיא קרבן חטאת המיוחד לנשיא
 אפילו אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, כלומר, אף אם לא טעה
 בהוראה אלא רק שגג בפועל בעשיית עבירה שיש בודונה כרת,
 אף על פי כן אִין הוא מְבִיא את הַטְּאֵתוֹ מְשַׁעְבֵּר – אם חטא לאחר
 שעבר מנשיאותו אינו מביא שעיר עיזים המיוחד לנשיא, אלא
 כשבה או שעירה ככל אדם, כהן מְשִׁיחַ שְׂאִין מְבִיא את הקרבן
 המיוחד לו אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, אֱלֹא רק עַל הַעֲלָם דְבָר
 עִם שִׁנְגַת מַעֲשָׂה – אם נעלמה ממנו הלכה והורה לעצמו טעות
 ועשה בשוגג על פי הוראתו, [לֹא] כֵּן שְׂבֵן שאינו מביא פר
 המיוחד לכהן גדול אם חטא לאחר שעבר מכהונתו. תִּלְמוּד לֹאמַר
 – לפיכך הוצרך הכתוב לומר 'וְהִקְרִיב עַל הַטְּאֵתוֹ, מְלַמֵּד שְׂמִיבִיא
 הכהן המשיח פר עַל הַטְּאֵתוֹ אפילו אם חטא מְשַׁעְבֵּר – לאחר
 שעבר מנשיאותו.

ממשיכה הברייתא ומבררת: לאחר שהתברר מדברי הכתוב שכהן
 משיח מביא את הקרבן המיוחד לו אפילו אם חטא לאחר שעבר
 מנשיאותו, אם כן, וְנִיְהִי נְשִׂיא – נאמר שאף הנשיא מביא
 את הקרבן המיוחד לו, אפילו אם חטא לאחר שעבר מנשיאותו,
 שהרי יש ללמוד דין זה מִפְּקֹל וְחֹמֶר מכהן משיח, וּמָה כהן מְשִׁיחַ
 שְׂאִין מְבִיא פר אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, אלא רק על שגגת
 הוראה עם שגגת מעשה, ואף על פי כן הוא מְבִיא את הַטְּאֵתוֹ
 המיוחדת לו אפילו אם חטא מְשַׁעְבֵּר מכהונתו, נְשִׂיא שְׂמִיבִיא את
 הַטְּאֵתוֹ המיוחדת לו אפילו אם חטא בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה בלבד, אִינוּ
 דִּין – האם אין הדין נותן שְׂמִיבִיא את הַטְּאֵתוֹ אף אם חטא מְשַׁעְבֵּר
 מנשיאותו. תִּלְמוּד לֹאמַר (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא, ויש ללמוד
 שאם חטא בְּשָׂהוּא נְשִׂיא, אִין – אכן מביא שעיר עיזים המיוחד
 לחטאתו, אבל אם חטא לאחר שעבר מנשיאותו בְּשָׂהוּא הַדִּיטוֹ,
 לֹא – אינו מביא אלא קרבן הדיטו.

משנה

משנה זו עוסקת בכהן משיח ונשיא שחטאו קודם שהתמנו לתפקידם.
 כהן גדול ומלך שְׂהָטָאוּ בשגגה עַד שְׂלֹא נְתַמְנוּ – לפני שהתמנו
 לכהונה או למלכות, וְאַחַר כֵּן נְתַמְנוּ קודם שהביאו את חטאתם, הָרִי
 אֱלֹו בְּהַדִּיטוֹת ומביאים כשבה או שעירה לחטאתם, לפי שיש לילך
 בזה אחר שעת החטא, ובאותה שעה הדיטות היו, ולא אחר שעת
 הבאת הקרבן. אלו דברי חכמים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אִם נִודַע לָהֶם
 על חטאם עַד שְׂלֹא נְתַמְנוּ – לפני שהתמנו לתפקיד, הַיִּיבִים הם
 להביא קרבן הדיטו, וְאִם נִודַע להם על חטאם רק בְּשִׁנְגַת מַעֲשָׂה
 לַתְּפִקֵּד, פְּטוּרִים הם לגמרי מהבאת קרבן, מאחר שסובר רבי שמעון שאין
 הולכים אחר שעת החטא לבדה, אלא באופן שיש עמה ידיעה,

הדבור. מה זב מדבור ואילך - דכתיב "כי יהיה זה מבשרי". דוכין שהיו לפני הדבור
 אין מטמאין לאחר הדבור, אלא אם כן ראו זכות אחר הדבור. **תאמר בנגעי ארם**
שמטמאין באונס - כגון על ידי נפילה הזכאה וכויה או על ידי שר. והוא הדין לנגעי
 בתים דמטמאו באונס. **רבא אמר** - לא קשיא, הא דקאמר רבי שמעון: פרט לנגעי
 אונסין - כגון נגעי רוחות דעל ידי נפיתת שד,
 ולא על ידי אדם. וכן קתני: תאמר בנגעים
 שמטמאין באונס - כגון על ידי הבאה וכויה.
רב פפא אמר - כי אמר רבי שמעון: פרט
 לנגעי אונס - על ידי כשפים. דלא מטמו. וכי
 קתני: תאמר בנגעים דמטמאו באונס - כגון
 שלא על ידי כשפים. וישב בבית החפשיית -
 דנעשה חפשי מן המלכות - כהדיט דמי,
 ואינו מביא שעיר. והלא כרבי יוסי דאמר
 לעיל בפרק "הורה כהן משיח" (ט, א): מי
 שבא לידי עניות. והאי נצטרע לא בא לידי
 עניות. דגוא דדיה מיהא איתיה. מכלל דע
 השתא עבד הוה - דשררות עבדות הוא לו,
 לפי שמוטל עליו עול רבים. וסולתא - סולת.
 ולהכי נקט כהדי פיתא סולת קמחא. לפי
 שפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת. ומתעה
את הספנים - שכן דרך של ספנים לשעה
 הפורשין לים: רב החובל נותן עינוי ובצפון.
 והכובע מתהלך לדרום. ורואה בכובע אד
 העומד לימניו או לשמאלו. וכל זמן שרואה
 אותו כובע לצדו אחר - יודע שנהפכה
 הספינה. ומיישרה לדרבה. וכובע שנעלה
 אחת לשבעים שנה, פעמים נראה בצפון
 ופעמים נראה בדרום. וכשרב החובל נותן
 עינוי בו בצפון. והספינה תהפך בדרום
 ורואהו לצדו אחר, סבור שנהפכה הספינה
 ומיישרה אחר הכובע. והוא סבור ליישרה.
 ומהפכה לדרך אחר, והוא סבור למתנה א.
 הספנים. אמר לו כל כך - חכמה יש בידך
 ואתה יורד לספינה לסחורה (על) ובשביל
 מוונותיך? כלומר, ואתה צריך לירד לספינה
 לצורך מוונותיך - רבן גמליאל דעתו
 עליהם להושיבם בראש, כדי שיהו
 מתפרנסים (מאותה) שרה שיתן להם.
 כמדומין אתם ששרה אני נותן לכם -
 שלא באתם בשליחות ראשון, שהייתם
 בורחים מן הגדולה.

משיח חטא ואחר כך עבר ממשחותו מביא פר. ומה שכתוב בספרים: תני גבי משיח
 עבר ואחר כך חטא, לאו מתרצתא היא. ולשון ראשון עיקר דקאמר: השתא יש
 לומר כו. **מנא הני מילי** - דמשיח שעבר ואחר כך חטא דמביא פר. **משנחטא**
עד שלא נתמנו ואחר כך נתמנו הרי אלו כהדיוטות - דרבנן בתר חטא אזלי. רבי
 שמעון אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו
 חיובין - דרבי שמעון חטאה ודיעה בעי.
 והוא הדין דפליג רבי שמעון ברישא, דקתני
 נשיא שחטא ואחר כך עבר מגדולתו מביא
 שעיר. דרבי שמעון קאמר נמי דאם נודע לו
 מעשבר דאין מביא שעיר, דחטאה ודיעה
 בעי כשהוא נשיא. **גמרא** אם הכהן המשיח
 יחטא - חטא במשיחות הוא דמביא פר. פרט
 לקודמות - לשחטא ואחר כך נתמנה, דהרי
 הוא כהדיוט, ואין מביא פר. ומה נשיא
 שמביא בשגגת מעשה אין מביא על
 הקודמות - כדאמר לקמן: "אשר נשיא
 יחטא" - כשחטא והרי הוא נשיא, ולא
 כשיחטא והרי הוא הדיוט. שאין מביא
 חטאתו משעבר - כדכתב: וכן הנשיא שעבר
 מגדולתו ואחר כך חטא - הנשיא כהדיוט.
 יכול גורה - דגורת מלך היא שנשיא יחטא,
 מדלא כתיב "ואם נשיא יחטא", תלמוד לומר
 אם הכהן המשיח יחטא - מה "יחטא"
 האומר להלן לכשיחטא, דהא כתיב "אם",
 אף "יחטא". האומר כאן גבי נשיא -
 לכשיחטא. גורה מהיבא תיתי - כלומר,
 היכי מצית למימר "יכול גורה", דהיבא
 אשכחן גורה כהאי גונא. אין - דהאי
 אשכחן כהאי גונא. דכתיב ונתתי נגע
 צרעת בבית ארץ אהוזתכם בשרה היא
 להם - שכתוב במשך שעתיך להיות, אף
 על פי שדבר רע הוא. הכא נמי אימנא גורה.
 הלכך כתיב "אם הכהן המשיח יחטא"
 לכשיחטא, והכי נמי "אשר נשיא יחטא" -
 לכשיחטא. רבי שמעון אומר - ונתתי נגע
 צרעת" - שיהא בא מאליו. פרט לנגעי
 אונסין - שאם באו נגעים על ידי נפיתת שד,
 דלא מיטמו. אדם כי יהיה בעור בשרו
 מדבור ואילך - ונגעים בין באדם ובין
 בבתים פטר בהן לפני הדבור. דאותן נגעים
 שארעו לפני הדבור - אין מטמאין לאחר

לקודמות, שִׁיכּוּל וְהָלֵא דִּין הוּא: וְמָה מְשִׁיחַ שְׂמִיכָא חֲטָאוֹ מִשְׁעֵבֶר - אֵינּוּ מְבִיא עַל הַקּוֹדְמוֹת, נִשְׂאִין מְבִיא חֲטָאוֹ מִשְׁעֵבֶר
 - אֵינּוּ דִּין שְׂלֵא יָבִיא עַל הַקּוֹדְמוֹת! מָה לְמִשִּׁיחַ - שֶׁפֶן אֵין מְבִיא בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה, תֹאמֵר בְּנִשְׂאִי - שְׂמִיכָא בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה? הַואִיל
 וּמְבִיא בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה יָבִיא עַל הַקּוֹדְמוֹת? תִּלְמוּד לֹאמֵר: "אֲשֶׁר נִשְׂאִי יַחְטָא", שְׁחָטָא וְהָרִי הוּא נִשְׂאִי, וְלֹא שְׁחָטָא וְעוֹדָהוּ הִדְיוֹט. תֵּנוּ
 רַבְּנָן: "אֲשֶׁר נִשְׂאִי יַחְטָא", יִכּוּל גּוֹרָה? תִּלְמוּד לֹאמֵר: "אִם הִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ יַחְטָא", מָה לְהֵלֵן לְכַשְׁיַחְטָא, אָפֵי פֶאֶן לְכַשְׁיַחְטָא. אָמֵר מִר:
 יִכּוּל גּוֹרָה. גּוֹרָה, מְהִיכָא תִיתִי? אָמֵר: אֵין, אֲשֶׁפֶחֶן, דְּכִתְבִין: "וְנִתְמִי נֶגַע צֶרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַהֲזֹתְכֶם", בְּשׁוֹרָה הִיא לָהֶם שְׁנֵנְעִים בְּאִים
 עֲלֵיהֶם, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹדָה; רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: פֶּרֶט לִנְגְעֵי אֹנְסִין; לֹא אָמֵר רַבִּי יְהוֹדָה בְּשׁוֹרָה, הָכָא נָמִי אֵימָא גּוֹרָה הִיא! הֲלֵכֶּךָ פְּתִיב:
 "אִם". וְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן, נִגְעֵי אֹנְסִין מִי לֹא מִטְּמוּ? וְהָא תֵּנִיא: "אָדָם כִּי יִהְיֶה" - מִן הַדְּבִיר וְאֵילָף, וְהָלֵא דִּין הוּא: טַמְאָא גְבוּב וְטַמְא
 בְּנִגְעִים, מָה גְבוּב מִן הַדְּבִיר וְאֵילָף, אָפֵי נִגְעִים מִן הַדְּבִיר וְאֵילָף! לֹא, אִם אָמַרְתָּ גְבוּב - שֶׁפֶן אֵין מִטְּמוּא בְּאֹנְסִים, תֹאמֵר בְּנִגְעִים - שְׂמִטְּמוּאִין
 בְּאֹנְסִים, תִּלְמוּד לֹאמֵר: "אָדָם כִּי יִהְיֶה" - מִן הַדְּבִיר וְאֵילָף! רַבָּא אָמֵר: פֶּרֶט לִנְגְעֵי רִחוּת. רַב פֶּפְאָא אָמֵר: פֶּרֶט לִנְגְעֵי כְּשָׁפִים. תֵּנוּ
 רַבְּנָן: "אֲשֶׁר נִשְׂאִי יַחְטָא" - פֶּרֶט לְחֻלְהָ. מִשׁוֹם דְּהָרָה לִיה חֻלְהָ אִידְחִי לִיה מִנְשִׂיאֻתִיהָ? אָמֵר רַב אַבְדִּימִי בַר חֲמָא: פֶּרֶט לְנִשְׂאִי
 שְׁנִגְמָרְעָ, שְׁנִגְמָרְעָ: "וְנִגְעָה ה' אֶת הַמְּלָךְ וְיִהִי מִצֶּרַע עַד יוֹם מוֹתוֹ" וְיִשְׁבַּב בְּבֵית הַחֲפְשִׁית וְיִוָּתֵם בֵּן הַמְּלָךְ עַל הַבֵּית". מִדְּקָאמֵר "בְּבֵית
 הַחֲפְשִׁית", מִכְּלָל דְּעַד הַשְׁתָּא עֵבֶד הוּהוּ. כִּי הָא דְרַבָּן גְּמִלְיָאֵל וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּוּ אֲזִילִי בְּסַפְיִנְתָּא, בְּהָדִי דְרַבָּן גְּמִלְיָאֵל הוּוּ פִּתְמָא, בְּהָדִי
 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּוּ פִּתְמָא וְסוּלְתָא, שְׁלִים פִּתְמִיה דְרַבָּן גְּמִלְיָאֵל סְמִךְ אֶסְפֻּלְתִּיהָ דְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמֵר לִיה: מִי הוּוּ דְעֵדַת דְּהוּוּ לָן עֵינְבֹא
 כּוּלִי הָאֵי דְאִיתִית סוּלְתָא? אָמֵר לִיה: כּוּכַב אֶחָד לְשִׁבְעִים שָׁנָה עוֹלָה וּמִתְעָה אֶת (הַסְּפִינוֹת) [הַסְּפִינִים], וְאִמְרִיתִי: שְׂמָא יַעֲלֶה וְיִתְעָה
 [אוֹתָנּוּ]. אָמֵר לִיה: כֵּל כֵּךְ בִּידְךָ וְאִתָּה עוֹלָה בְּסַפְיִנְהָ? אָמֵר לִיה: עַד שְׂאִתָּה תְּמַה עָלַי, תְּמַה עַל שְׁנֵי מְלִידִים שִׁישׁ לָךְ בְּיַבְשָׁה,
 רַבִּי אֶלְעָזָר חֲסָמָא וְרַבִּי יְהוֹנָן בֶּן גּוֹדְרָא, שְׂיֻדְעוּן לְשַׁעַר פְּמֹה טְפוֹת יֵשׁ בָּיָם, וְאֵין לָהֶם פֶּת לְאִכּוּל וְלֹא כְּגַד לְלְבוּשׁ! נִתְּן דְעֵתָא
 לְהוֹשִׁיבָם בְּרֹאשׁ. מִשְׁעָלָה, שְׁלַח לָהֶם וְלֹא בָּא, חוֹר וְשִׁלַּח וְכָּאֵו. אָמֵר לָהֶם: כְּמַדּוּמִין אֲתֶם שְׁשֻׁרְרָה אֲנִי נִתְּנָן לְכֶם?
 עֵבֶר

1 עבדות אני נותן לכם - שהשררות עבדות הוא לו לאדם לפי שמוטל עליו עול
 2 רבים. אשר - כמו אשרי. צריך אתה לומר מהו הדיוט - בתמיהה. כלומר, אם המלך
 3 שאין לבו כפוף, מרגיש ומביא קרבן על שגגתו - כל שכן שהדיוטות מרגישין, שלכם
 4 כפופים. מהו על זדונו - בתמיהה. כלומר, אם על שגגתו מרגיש - כל שכן שמרגיש
 5 על זדונו, וחוזר בתשובה. שאני הבא דשני
 6 קרא כבוריהו - ובאיך כתיב "אם כל ערת
 7 ישראל יגור" - אם הכהן המשיח, "אם
 8 נפש", והבא כתיב "אשר נשיא יחסא" - ודאי
 9 אשרי משמע. אשריהם לצדיקים - כלומר:
 10 אשרי הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה
 11 הרשעים שבעולם הבא בעולם הזה. כלומר,
 12 שמגיע אליהם צרות לצדיקים בעולם הזה
 13 כדרך שמגיע לרשעים בעולם הבא. אי -
 14 כמו ווי. והבא לא כתיב "אשר", דמשמע: או
 15 להם לרשעים שמגיע אליהם טובות בעולם
 16 הזה כדרך שמגיע טובות לצדיקים בעולם
 17 הבא. דרעה היא לרשעים, כדכתיב "ומשלם
 18 לשונאיו אל פניו" וגו' (דברים ז). צדיקים אי
 19 אבילו תרי עלמי מו בני הלו - מי שגאו הוא
 20 להם. וכלומר כלום רע להם לצדיקים
 21 שאוכלים שני עולמות, שיש להם טובה
 22 בעולם הזה ובעולם הבא? אלא אמר רבא
 23 אשריהם לצדיקים שמגיע להם - טובות
 24 כמעשה הרשעים שבעולם הזה שיש להם
 25 טובה, כדכתיב "ומשלם לשונאיו" דכך מגיע
 26 לצדיקים בעולם הזה. אשריהם שיש להם
 27 טובה בעולם הזה ולעולם הבא. ואוי להם
 28 לרשעים שמגיע להם - צרות כמעשה
 29 הצדיקים שבעולם הזה. ודמשמע, שבאים
 30 עליהם צרות כמו שבאים על הצדיקים
 31 בעולם הזה, והקדוש ברוך הוא עושה כדי
 32 לגבות והובטח מהצדיקים בעולם הזה כדי
 33 שיהא להם שכר טוב בעולם הבא. דכך מצינו
 34 צרות לרשעים בעולם הזה, אוי להם שאין
 35 להם טובה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.
 36 אוקמתן מסכתא פלן - כלומר, יש לבן

37 מסכתא סדורה בפיכם, מסכתא פלוני ופלוני? איעתירתו פורתא - כלומר, יש לכם
 38 עושה, ואין לכם לטרוח אחר מזונות, ויש לכם פנאי לעסוק תדיר בתורה? אמרו לו
 39 אין דוכנן - לכל חד חד מיען קטינא דארעא, ומתזנינן מינה ברוחא. קרי עליהו
 40 אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה - דאבילו צדיקים
 41 תרי עלמי. לשם אבילה גסה - שלא לשום
 42 מצוה. ואין נתכון לאוכלו לשם קנח
 43 סעודה. מי דמי אנן קאמרינן חד דרך - דזה
 44 ילך בה וזה יכשל בה. והבא שני דרכים -
 45 דלזה נודמנה לו אשתו ולזה נודמנה לו
 46 אחותו. נפשע - נמדר שמרד בו, שפירש
 47 ממנו. מקריע עוי - עוז כמו עו, אברהם
 48 כדכתיב "אל צור חרבבתם" (שעיהו נא).
 49 שהטיל מדינים - בינו ובין בני ישראל,
 50 כבריחים שנועלים, שהחיצונים אינם יכולין
 51 ליכנס לפנים. וכך אין עמוני ומואבי יכולין
 52 להתערב בישראל, דכתיב "לא יבא עמוני
 53 ומואבי". לתאוה - של עבירה יבקש נפרד.
 54 זה לזו - דכתיב ביה "ויפרדו איש מעל
 55 אחיו". יתגלע - כמו "לפני התגלע" (משלי
 56 יז), לשון גלוי. תמר זנתה - ונתכונה לשום
 57 מצוה, כדי להעמיד זרע מן הצדיקים,
 58 דכתיב "כי ראתה כי גדל שלה". זמרי זינה
 59 - ונתכונן לשם עבירה. מרקאמר גדולה
 60 עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה - מכלל
 61 דמצוה שלא לשמה גריעותא הוא? והא אמר
 62 רב יהודה וכו', אלא אימא גדולה עבירה
 63 לשמה - כלומר לשום מצוה, מצוה שלא
 64 לשמה. בין רגליה כרע נפל שכב - "בין
 65 רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדור",
 66 הרי שבעה. נתכונה לשם מצוה - כדי
 67 להתיישב כחו, ותהא יכולה להורגו. ארבעים
 68 ושנים קרבנות - שלש פעמים שבעה
 69 מזבחות, פר ואיל במזבח. יצאה ממנו רות -
 70 שיצא ממנה דוד שרייה להקדוש ברוך הוא
 71 בשירות ובתשבות (ברכות ז, ב באב בתרא
 72 יד, ב). דקרייה מואב - משמע מאבי
 73 בן

26 פסחיהם, אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אבילה גסה, זה שאכלו לשום מצוה - 'צדיקים ילכו בם', זה שאכלו לשום אבילה
 27 גסה - 'ופשעים יפשלו בם'. אמר ליה ריש לקיש: רשע קרית ליה? נהי דלא עביד מצוה מן המובחר, פסח מו לא קאביל! אלא משל
 28 לשני בני אדם, זה אשתו ואחותו עמו בבית וזה אשתו ואחותו עמו בבית, אחד נודמנה לו אשתו ואחד נודמנה לו אחותו, זה שנודמנה
 29 לו אשתו - 'צדיקים ילכו בם', וזה שנודמנה לו אחותו - 'ופשעים יפשלו בם'. - מי דמי? אנן קאמרינן חדא דרך, והבא שני דרכים!
 30 אלא משל לזוט ושתי גנותיו, הן שנתפזרו לשם מצוה - 'צדיקים ילכו בם', הוא שנתפזרו לשם עבירה - 'ופשעים יפשלו בם'. - ודלמא
 31 הוא נמי לשם מצוה הוא מכוני? - אמר רבי יוחנן: כל תפסוק הנה לשם עבירה נאמר: 'וישא לזוט' - 'ותשא אשת אדניו את עיניה';
 32 'את עיניו' - 'ויאמר שמשון [וגו'] אותה קח לי כי היא ישרה בעיני', 'וירא' - 'וירא אתה ששכב בן חמור'; 'את כל פכר הירדן' - 'כי
 33 בעד אשה זונה עד פכר לחם'; 'כי כלה משקה' - 'אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקוני'. - והא מינן אננים!
 34 - תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני: למה נקוד על וי' ש'פקומה' של בכירה? לומר לה, שבשכבה לא ידע אבל פקומה ידע. - ומאי
 35 הנה ליה למעבר? מאי דהנה הנה! - נפקא מינה - דלפניא אחרניא לא איבעי ליה למושתי. דרש רבה, מאי דכתיב: 'אח נפשע מקרית
 36 עז ומדינים פבריה ארמון?' 'אח נפשע מקרית עז' - זה לזוט שפירש מאברהם, 'ומדינים פבריה ארמון' - שהטיל מדינים בין ישראל
 37 לעמו, שנאמר: 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה''. דרש רבא ואיתימא רבי יצחק, מאי דכתיב: 'לתאוה יבקש נפרד (ובכל) [בכל] תושיה
 38 יתגלע?' 'לתאוה יבקש נפרד' - זה לזוט שנפרד מאברהם, (ובכל) [בכל] תושיה יתגלע' - שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות,
 39 דתנן: עמוני ומואבי אסורין איפור עולם. ואמר עולא: תמר זנתה זימרי זינה, תמר זנתה - יצאו ממנה מלכים וגביאים, זמרי זינה - נפלו
 40 פמה רבבות מישראל. אמר רב נחמן בר יצחק: גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, שנאמר: 'תברך מנשים יעל אשת חבר הקני
 41 מנשים פאהל תברך', מאן נינהו 'נשים פאהל'? שרה, רבקה, רחל ולאה. - איני? והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה
 42 ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה! - אימא: במצוה שלא לשמה. אמר רבי יוחנן: שבע בעולות פעל אותו
 43 רשע באותה שעה, שנאמר: 'בין רגליה כרע נפל שכב' וגו'. - והא קא מיתתניא מעבירה! אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי:
 44 אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים. אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה,
 45 שמתוך שלא לשמה בא לשמה; שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק הרשע, זכה וצתה ממנו רות, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא:
 46 רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מקפח אפילו
 47 שכר שיחה נאה? מהבא, דאילו בכירה דקרייה מואב, אמר ליה רחמנא למשה: 'אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה', מלחמה
 48 הוא

60 אֲזַקְיָמְתוּן מִסְבָּתָא פִּלְן וּמִסְבָּתָא פִּלְן – האם סדורה בפיכם מסכת
 61 פלונית ומסכת פלונית. אָמְרוּ לִיהּ אִין – כן, אכן סדורות בידינו
 62 מסכתות אלו. שב רבא ושאלם, אִיעֲתִירִיתוּ פִּוּרְתָא – האם
 63 התעשרתם במקצת, שאין אתם צריכים לטרוח אחר מזונותיכם, ויש
 64 לכם פנאי לעסוק בתורה. אָמְרוּ לִיהּ אִין – כן, אכן התעשרנו
 65 במקצת, דְּיִבְנֵן קְמִינָא דְאַרְעָא – כל אחד מאתנו קנה לעצמו חלקה
 66 קטנה של קרקע, וניזונים אנו ממנה בריווח. קְרִי עֲלֵיהּ – קרא
 67 עליהם רבא את המימרא הזו, אֲשֵׁרִיהֶם לְצַדִּיקִים שְׂמִינֵעַ אֱלִיהֶם
 68 כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים שְׂבָעוּלָם הָיָה פְּעוּלָם הָיָה – אשרי הצדיקים
 69 הנוחלים עולם הזה, כדרך הרשעים שיש להם רוב טובה בזה העולם,
 70 לפי שעל ידי כן נוחלים הצדיקים נחלת שני עולמות.
 71 הגמרא מביאה מימרא של רבי יוחנן המלמד שמעשי האדם תלויים
 72 בכוונתו: אָמַר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מָאִי דְבִתְרִיב (הושע
 73 יד ט) כִּי יִשְׂרִים דְרַבִּי ה' וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם, וכי
 74 כיצד יתכן שיכשלו הפושעים בדרכי ה' הישרים. אלא מִשָּׁל לְמָה
 75 הדבר דומה, לְשֵׁנִי בְּנֵי אָדָם שְׂצָלוּ את קרבנות פְּסָחֵיהֶם ואכלום,
 76 אָחַד מֵהֶם אָכַל לְשׁוֹם מִצֵּוָה של אכילת קרבן פסח, וְאָחַד מֵהֶם
 77 אָכַל לְשׁוֹם אֲכִילָה גָּסָה – אכלו להנאתו בקינוח סעודה ולא לשם
 78 מצוה, ומצא, ששניהם בדרך אחת הלכו, שעשו את אותו המעשה,
 79 אך זה שֶׁאָכַל לְשׁוֹם מִצֵּוָה נתקיים בו תחילת המקרא וְצַדִּיקִים יִלְכוּ
 80 בָם, ואילו זה שֶׁאָכַל לְשׁוֹם אֲכִילָה גָּסָה נתקיים בו המשך המקרא
 81 וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם.
 82 ריש לקיש מקשה על דברי רבי יוחנן: אָמַר לִיהּ רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי
 83 יוֹחָנָן, אוֹתוּ אָדָם שֶׁאֵכֵל את הפסח לשם אכילה גסה רָשָׁע קְרִית לִיהּ
 84 – רשע' אתה קורא לו, מדוע, נְהִי – לוֹ יְהִי כְּדַבְרֵיךָ דְלֹא עֲבִיד מִצֵּוָה
 85 מִן הַמּוֹבָחָר, שהרי לא כיון לשם אכילת מצוה, אֲבָל פָּסַח מִי לֹא
 86 קָאֲכִיל – האם הוא לא אכל קרבן פסח, ואם כן מדוע אתה מכנהו
 87 בשם 'רשע'.
 88 אָלֵא יֵשׁ לְפָרֵשׁ את דברי הכתוב 'צדיקים ילכו בם' וגו', באופן אחר:
 89 מִשָּׁל לְשֵׁנִי בְּנֵי אָדָם, זה – אחד מהם היו אֲשֵׁתוּ וְאֲחֹתוּ עִמּוֹ בְּבֵית
 90 וְבֵאלַעזר מִן הַמּוֹבָחָר, וזה – ואף השני היו אֲשֵׁתוּ וְאֲחֹתוּ עִמּוֹ בְּבֵית
 91 וְבֵאלַעזר מִן הַמּוֹבָחָר, אָחַד מֵהֶם נִדְּמָנָה לוֹ אֲשֵׁתוּ, והיתה זו ביאת
 92 היתר, וְאֵילוּ אָחַד מֵהֶם נִדְּמָנָה לוֹ אֲחֹתוּ וְנִכְשַׁל בְּבֵיתָא אִיסוּר.
 93 נמצא שיש לקרוא עליהם מקרא זה, שהרי שניהם עשו מעשה אחד,
 94 וְזֶה שֶׁנִּדְּמָנָה לוֹ אֲשֵׁתוּ יֵשׁ לְקָרְאוּ עליו את תחילת המקרא וְצַדִּיקִים
 95 יִלְכוּ בָם, וְאֵילוּ זֶה שֶׁנִּדְּמָנָה לוֹ אֲחֹתוּ יֵשׁ לְקָרְאוּ עליו את המשך
 96 המקרא וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם.
 97 הגמרא מקשה אף על ביאור זה: מִי דָמִי – כיצד ניתן לדמות מקרה
 98 זה לדברי הפסוק, הרי אִינֵן קְאָמְרִינֵן דְחָד דְחָד – אנו אומרים בביאור
 99 דברי המקרא שיש אופן שנים הולכים בדרך אחת, אחד הולך ואחד
 100 נכשל, ואילו חָדָא – כאן מדובר בשני דְרָבִים שונות, שהרי לאחד
 101 נודמנה לו אשתו ולאחד אחותו.
 102 ומחמת קושיא זו מפרשת הגמרא את המקרא באופן אחר: אָלֵא מִשָּׁל
 103 לְלוּזֵי וְשֵׁתֵי בְּנוֹתָיו שהיו עמו במערה, והשקוהו יין כדי שיבוא
 104 עליהן, כמפורש בתורה (בראשית טו). נמצא שהיה כאן מעשה אחד, אך
 105 הוא תלוי בכוונתו של כל אחד מן העושים. הֵן – בנותיו של לוט,
 106 שְׁנַתְּבוּנוּ במעשה זה לְשֵׁם מִצֵּוָה שִׁיקִימוּ מִמֶּנּוּ זָרַע, לפי שסברו
 107 שהעולם כולו נחרב ואין מי שיקיימו אלא הן, יש לקרוא עליהם את
 108 תחילת המקרא וְצַדִּיקִים יִלְכוּ בָם, ואילו הוא – לוט, שְׁנַתְּבוּנוּ
 109 במעשה זה לְשֵׁם עֲבִירָה, יש לקרוא עליו את המשך הכתוב וּפְשָׁעִים
 110 יִפְשְׁלוּ בָם.
 111 מקשה הגמרא: וְדִלְמָא הוא נְמִי לְשֵׁם מִצֵּוָה הוא מְכוּוֵן – שמא אף
 112 לוט נתכוון לשם מצוה ומניח לנו שלעבירה נתכוון.
 113 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל הַפְּסוּק הָיָה לְשֵׁם עֲבִירָה
 114 וְנִאֲמַר, כלומר, מצינו מקרא העוסק בלוט אשר כולו מרמז שלוש היה
 115 מכוון לדבר עבירה של ערוה. שנאמר לגבי לוט בעת שרצה להפריד
 116 מאברהם וחיפש לו מקום לשבת בו וַיֵּשֶׁא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת כָּל
 117 כְּבַר הַדִּרְדָן כִּי כָּלָה מִשְׁקָהוּ (בראשית יג). ויש לדרוש מקרא זה לענין
 118 דבר ערוה, לפי שמצינו את התיבות שבמקרא זה נזכרות במקראות

1 אלא עֲבִדוֹת אִנִּי נוֹתֵן לָבָם, שהשררה עבדות היא לאדם, לפי
 2 שמוטל עול הרבים על צוארו. ויש ללמוד כן מן הדברים שדיברו
 3 הזקנים אל רחבעם בן שלמה כשהתמנה למלך תחת אביו, שְׂנֵאֲמַר
 4 (מלכים א' יב ז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר, אִם הַיּוֹם תִּהְיֶה עֲבַד לְעַם הַזֶּה,
 5 ומכאן יש ללמוד, שהתמנה על הציבור נעשה עבד להם.
 6 הגמרא מביאה ברייתא הדורשת את לשון הכתוב 'אשר נשיא יחטא':
 7 תִּנּוּ רַבְּנֵי, נאמר במקרא העוסק בנשיא החוטא ומביא קרבן (ויקרא ד
 8 כב) 'אֲשֵׁר נְשִׂיא יִחְטָא', ויש לברר מה הוא לשון 'אשר'. אָמַר רַבִּי
 9 יוֹחָנָן בֶּן זְכַאֲרִי, יש לדרוש את תיבת 'אשר' מלשון 'אשרי', וכך היא
 10 כוונת הכתוב, אֲשֵׁרִי הַדּוֹר שֶׁהַנְּשִׂיא שָׁלוּ נִכְנַע וּמִכֵּיא קִרְבָּן עַל
 11 שְׁנַגְתּוֹ, שהרי אִם הַנְּשִׂיא שָׁלוּ – של אותו הדור מִכֵּיא קִרְבָּן עַל
 12 שגגתו, האם צָרִיךְ אֲתָה לִזְמַר מַהוּ הַדּוֹר, כלומר, אין צריך לומר
 13 שאף ההדיוטות שרגילים להיות לבם נכנע בודאי שמרגשים כן. וְאִם
 14 נְשִׂיא זֶה אִפְלוּ עַל שְׁנַגְתּוֹ לִיבּוֹ נִכְנַע וּמִכֵּיא קִרְבָּן, האם צָרִיךְ אֲתָה
 15 לִזְמַר מַהוּ זְדוֹנָה, כלומר, ודאי שמרגיש כן על זדונותיו, ושב
 16 בתשובה.
 17 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: מִתְּקִיף לָהּ – הקשה על כך רַבָּא
 18 בְרִיהּ דְרַבָּה האם ניתן לומר שבכל מקום שנאמר 'אשר' יש לדרשו
 19 מלשון 'אשרי', אֲלֵא מְעַתָּה יִצַד נִפְרַשׁ את דברי המקרא לגבי
 20 מעילה, דְבִתְרִיב (שם טו) וְאֵת אֲשֵׁר חָטָא מִן הַקִּדָּשׁ יִשְׁלֵם, וכן כיצד
 21 נִפְרַשׁ את המקרא שנכתב כְּיָרְבֵעַם בֶּן נִבְמֵי, דְבִתְרִיב בִּיהּ (מלכים א' יד
 22 טו) 'אֲשֵׁר חָטָא וְאֲשֵׁר חָטָא אֶת יִשְׂרָאֵל, הִכִּי נִמְנִי דְאֲשֵׁרִי הַדּוֹר'
 23 הוּא – האם גם כאן ניתן לפרש את כוונת הכתוב לענין 'אשרי הדור'.
 24 מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי חָטָא דְשֵׁנִי קְרָא בְּדַבְּרוּיָהּ – שונה הדבר כאן
 25 משום ששינה הכתוב בלשונו. כלומר, בשאר מקומות אין לדרוש
 26 'אשר' מלשון 'אשרי', אך כאן שנקט הכתוב לגבי שאר חיבי קרבן
 27 בלשון 'אם', ורק לגבי נשיא שינה בלשונו לכתוב 'אשר', יש לדרוש
 28 את שינוי הלשון לענין 'אשרי הדור'.
 29 הגמרא מביאה מקום נוסף שבו דורשים 'אשר' מלשון 'אשרי': דִּרְשׁ
 30 רַב נַחְמָן בַּר רַב חֲסֵדָא, מָאִי דְבִתְרִיב (קהלת ח' יד) 'יֵשׁ כָּל אֲשֵׁר נַעֲשֶׂה
 31 עַל הָאָרֶץ וְגו', אֲשֵׁר יֵשׁ צַדִּיקִים אֲשֵׁר מְנִיעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים
 32 וְיֵשׁ רְשָׁעִים שְׂמִינֵעַ אֲלֵהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים. ביאור הפסוק כך הוא.
 33 נקט הכתוב לגבי צדיקים תיבת 'אשר', והוא מלשון 'אשרי', ללמדך,
 34 שאֲשֵׁרִיהֶם לְצַדִּיקִים שְׂמִינֵעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים שֶׁל עוֹלָם
 35 חָבָא פְּעוּלָם הָיָה, כלומר, אשרי הצדיקים הסובלים יסורים בעולם
 36 הזה, כדרך שעתידיים הרשעים לסבול בעולם הבא, לפי שעל ידי כן
 37 מתכפרים עוונותיהם של הצדיקים בעולם הזה, ומקבלים את שכרם
 38 לעולם הבא. ולגבי רשעים נקט הכתוב בלשון 'ויש' שהוא מלשון 'וי',
 39 לומר לך, שְׂאֵנִי לָהֶם לְרְשָׁעִים, שְׂמִינֵעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים
 40 שֶׁל עוֹלָם חָבָא – המקבלים טובות בעולם הזה כדרך שעתידיים
 41 הצדיקים לקבל לעולם הבא, פְּעוּלָם הָיָה, לפי שעל ידי כן אוכלים
 42 הרשעים את כל פירות מעשיהם הטובים בעולם הזה, ונאבדים מן
 43 העולם הבא.
 44 רבא מקשה על דברי רב נחמן: אָמַר רַבָּא, אִמּוּ צַדִּיקִין אִי אָכְלִי תְרִי
 45 עֲלֵמֵי מִי סְנִי לָהּ – וכי אם יאכלו הצדיקים שני עולמות הדבר
 46 עליהם. כלומר, האם רע הדבר לצדיקים שיהיה מנחלת שני עולמות,
 47 ויקבלו רוב טובה גם בעולם הזה וגם לעולם הבא, ומדוע אשרי
 48 הצדיקים המתייסרים בעולם הזה.
 49 ומחמת קושיא זו מפרש רבא את המקרא באופן אחר: אֲלֵא אָמַר
 50 רַבָּא, כך יש לפרש את דברי הכתוב, אֲשֵׁרִיהֶם לְצַדִּיקִים שְׂמִינֵעַ
 51 אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַרְשָׁעִים שֶׁל עוֹלָם הָיָה פְּעוּלָם הָיָה, כלומר, אשרי
 52 הצדיקים המקבלים רוב טובה בעולם הזה, כדרך שיש לרשעים
 53 בעולם הזה, לפי שעל ידי כן הם נוחלים שני עולמות, אִי לָהֶם
 54 לְרְשָׁעִים שְׂמִינֵעַ אֲלֵיהֶם כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים שֶׁל עוֹלָם הָיָה פְּעוּלָם
 55 הָיָה, כלומר, או לרשעים המתייסרים בעולם הזה כפי דרך הצדיקים
 56 בזה העולם, לפי שעל ידי כן אין להם טובה לא בעולם הזה ולא
 57 בעולם הבא.
 58 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַב פָּפָא וְרַב הוּנָא בְרִיהּ דְרַב
 59 יְהוֹשֻׁעַ אֲתוּ לְקַמֵּיהּ דְרַבָּא – באו לפני רבא. אָמַר לָהּ רַבָּא,

1 הוא דלא – שמלחמה לא יעשו בני ישראל עם מואב, הא צעורי
2 צערינהו – אך לצער אותם רשאים הם, ואילו הבת הצעירה דקרייה
3 – שקראה לבנה הנולד מאביה בן עמי בלשון נקיה, שלא רצתה
4 לגלות שנתעברה מאביה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה
5 כשהחירו על בני ישראל שלא ילחמו בבני עמון (שם ב טו), אל הצרם
6 ואל התגר גם, ומאחר שלא נקט הכתוב ואל תתגר במ מלחמה/
7 יש לדייק שנצטוו שלא להתגרות בהם כלל, ואפילו צעורי לא – ואף
8 לא לצערם.

9 הגמרא מביאה מימרא נוספת העוסקת בבנות לוט: אמר רבי הייא
10 בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה, לעולם יקדים אדם לעשות
11 דבר מצוה, שבשכר לילה אחת שקדמה הבכירה לצעירה במעשה
12 זה, שכיוונו בו לדבר מצוה, זכתה הבכירה וקדמתה לצעירה ארבע
13 דורות בישראל (למלכות). שהרי מן הבכירה יצאה רות המואביה,
14 ובנה של רות נקרא בשם עובד, והוא היה אביו של ישי אבי דוד,
15 ואילו מן הצעירה יצאה נעמה העמונית, שנישאה למלך שלמה ובנו
16 של דוד וילדה לו את רחבעם, ונמצא שקדם עובד לרחבעם
17 בארבעה דורות.

18 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין קרבנם של הכהן המשיח
19 והנשיא: תנו רבנן, נאמר בקרבן חטאת של יחיד (ויקרא ד כו-כח) ואם
20 נפש אחת תחטא בשגגה למעט הארץ וגו', והביא קרבנו שיעיר עינים
21 תמימה נקבה על חטאתו ארבע חטא. ויש לדייק מן התיבות 'מעם
22 הארץ' שרק חלק מן העם מביא קרבן זה ולא כולם, פהם לכהן
23 משיח, שאינו מביא לחטאתו שיעיר עינים או כשבה כהדיוט. וכמו
24 כן יש לדייק מן התיבות 'מעם הארץ', פהם לנשיא, שאף הוא אינו
25 מביא כשבה או שיעיר כהדיוט.

26 מקשה הברייתא: מדוע צריך למעט את הכהן המשיח והנשיא מקרבן
27 הדיוט, והלא כבר יצאו מכלל ההדיוטות, שהוציא הכתוב את הכהן
28 המשיח מכלל ההדיוטות לידון בפר – שמביא פר על חטאתו, וכן
29 הוציא הכתוב את הנשיא מכלל ההדיוטות לידון בשעיר – שמביא
30 שעיר עינים על חטאתו, ומדוע יש צורך במיעוט נוסף.
31 מתרצת הברייתא: שייכול – אם לא הוסיף הכתוב למעט יכול הייתי
32 לומר, שכוון משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר,
33 כלומר, אם נעלם הדין מעיני הכהן והורה שגגה לעצמו, הלך ועשה
34 על פי הוראתו, או דינו להביא פר על חטאתו, אבל על שגגת מעשה
35 לחזירה – אם רק שגג בעשיית החטא, בלא שהורה טעות לעצמו,
36 שבאופן זה אין הוא מביא פר לחטאו, הייתי אומר שהוא מביא
37 בשגגה ושעירה כהדיוט, תלמוד לומר 'מעם הארץ', פהם לכהן
38 משיח, שאם חטא בשגגת מעשה בלבד אינו מביא כשבה או שעירה.
39 וכמו כן צריך לכתוב 'מעם הארץ' פהם לנשיא שאינו מביא קרבן
40 הדיוט.

41 הגמרא מקשה על דברי הברייתא: תינת משיח – אכן נוחים
42 ומבוארים דברי הברייתא שהוצרך הכתוב למעט את הכהן המשיח,
43 כדי ללמד שאינו מביא כשבה או שעירה על שגגת מעשה לבדה,
44 אלא נשיא, בשגגת מעשה הוא המייתי – הרי דינו של הנשיא
45 להביא שעיר עינים אף על שגגת מעשה לבדה, ואם כן מדוע הוצרך
46 הכתוב לשוב ולמעט שאינו מביא כשבה או שעירה כהדיוט.

47 מתרצת הגמרא: אמר רב זבדי משמיהו [משמו של] דרבא, הלא
48 במאי עסקינן – באיזה אופן עוסקת הברייתא, בגון שאכל אדם בנות
49 חלב בשהוא הדיוט, ולאחר מכן נתמנה להיות נשיא, ואחר כך
50 נודע לו על חטאו ששגג בו קודם שנתמנה. סלקא דעתך אמינא –
51 היה עולה בדעתך לומר, ניייתי – שיביא הנשיא בשגגה או שעירה
52 כהדיוט, שהרי חטא זה שגג בו כשהיה הדיוט, קא משמע לן – לפיכך
53 משמענו הכתוב שאין הדין כן, אלא נתמעט הנשיא שאינו מביא
54 כשבה או שעירה.

55 שבה הגמרא ומקשה: הניחא – מובן הדבר לשיטת רבי שמעון, דאול
56 בתר דיעה – הסובר שיש לילך אחר הזמן שבו נודע לאדם על
57 חטאו. ולשיטתו, אכן הוצרך הכתוב ללמדנו שאם חטא אדם כשהוא
58 הדיוט ונתמנה לנשיא, ולאחר מכן נודע לו על חטאו, אינו מביא קרבן
59 הדיוט. אלא לרבנן דאולו בתר חטאה מאי איכא למימר – אך

לשיטת חכמים הסוברים שיש לילך אחר הזמן שבו נעשה החטא,
60 ואם חטא אדם כשהוא הדיוט ונתמנה לנשיא ואחר כך נודע לו על
61 חטאו מביא כשבה או שעירה כהדיוט, איך נבאר את דברי הברייתא,
62 הרי לא מובן מאיזה דין מיעטה התורה את הנשיא.

63 ונחמת קושיא זו מפרשת הגמרא את דברי הברייתא באופן אחר:
64 אלא אמר רב זבדי משמיהו דרבא, הלא במאי עסקינן, בגון שאכל
65 אדם שיעור חצי בנות חלב בשהוא הדיוט, ולאחר מכן נתמנה
66 לנשיא, ואכל חצי כזית נוסף מן החלב, בתוך כדי אכילת פרס של חצי
67 הכזית הראשון, ובכך השלימו לשיעור כזית שלם, ואחר כך נודע לו
68 על חטאו. ובאופן כזה סלקא דעתך אמינא – היה עולה בדעתך
69 לומר, נצטרף – שיצטרף חצי היות השני לחצי הראשון להשלימו
70 לשיעור כזית שלם של איסור, ונייתי – ויביא הנשיא בשגגה או
71 שעירה כהדיוט, קא משמע לן שאין הנשיא מביא כשבה או שעירה
72 לחטאתו.

73 הגמרא מביאה ספק לגבי צירוף שני חצאי זיתים: בעא מיניה – שאל
74 רבא מרב נחמן, נשיאות מהו שתפסיק – האם נשיאות מפסיקה בין
75 אכילת שני חצאי זיתים. מבררת הגמרא: תיבי דמי – באיזה אופן
76 מדובר. מבארת הגמרא: בגון שאכל אדם חצי בנות חלב בשהוא
77 הדיוט, ונתמנה להיות נשיא, ומיד לאחר מכן עבר מנשיאותו,
78 והשלימו לשיעור כזית שלם, שאכל חצי כזית נוסף מן החלב, בתוך
79 כדי אכילת פרס של חצי הכזית הראשון. באופן כזה יש להסתפק
80 האם מצטרף חצי הכזית השני לחצי הראשון ומביא קרבן הדיוט, או
81 שמאחר והיה נשיא בין האכילה הראשונה לשנייה אינם מצטרפים.

82 ומבארת הגמרא את צדדי הספק: התי – באופן שבו עוסקת
83 הברייתא שהובאה לעיל, שאכל חצי כשהוא הדיוט וחצי
84 כשהוא נשיא, הוא דלא מצטרף – אז אין מצטרף חצי אחד לחצי
85 השני, משום דאכליה פלגא – שאכל את חציו הראשון בשהוא
86 הדיוט, ופלגא – ואת חציו השני אכל בשהוא נשיא, אבל הלא –
87 כאן בספק זה, דאידי ואידי בשהוא הדיוט אכליה – שגם את החצי
88 הראשון וגם את החצי השני אכל כשהוא הדיוט, בזה יש לומר
89 דמצטרף – שמצטרף חצי אחד לחצי השני ויביא עליהם קרבן הדיוט,
90 או דלא לא שניא – או שמא אין לחלק בזה, אלא אף כאן לא יועיל
91 צירוף בין שני החצאים, מאחר שבין שניהם נתמנה לנשיא, והנשיאות
92 מפסיקה בין אכילת החצי הראשון לאכילת החצי השני. מאי – מה
93 יאה הדין בספק זה.

94 הגמרא מנסה לפשוט הספק: תפשוט ליה מהא דאמר – מן הדין
95 שאמר עולא אמר רבי יוחנן, שאם אכל אדם כזית נודע לו על
96 שגגתו, והפריש בהמה עבור קרבן חטאת, וקודם שהקריב את קרבנו
97 המיר דתו, ולאחר מכן חזר בו מהמרה זו ושב להיות יהודי כשר,
98 הדין הוא שאינו רשאי להביא עתה את הבהמה שהפריש מתחילה
99 לחטאתו, דהואיל ונדחה וידחה – שמאחר וכבר נדחתה הבהמה
100 מהקריבה בשעה שהמיר את דתו, שהרי קרבנו של מומר פסול הוא,
101 דחיה היא בעולם, ואי אפשר לשוב ולהקריבה.
102 ומעתה יש לפשוט מכאן את הספק שהובא לעיל האם נשיאות
103 מפסקת לגבי צירוף שני חצאי זיתים. שהרי כשם שהמרת הדת דוחה
104 את הקרבן, לפי שקרבן המומר פסול הוא, כך מינויו לנשיא דוחה את
105 קרבנו, כיון שנשיא אינו מביא קרבן הדיוט, ולפיכך אין לצרף את חצי
106 היות שאכל אחר שעבר מנשיאותו לחצי שאכל קודם שנתמנה
107 לנשיא.

108 דוחה הגמרא: הני השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה שיש לדמות
109 העניינים זה לזה, והרי חלוקים הם, דמומר לאו בר אתווי קרבן הוא
110 – מהמומר אינו בכלל הבאת קרבן, ועל כן נדחה קרבנו לגמרי, אבל
111 האי – הנשיא, בר אתווי קרבן הוא – בכלל הבאת קרבן הדיוט הוא,
112 שהרי שאם אכל זית שלם קודם שנתמנה מביא קרבן הדיוט אפילו
113 לאחר שנתמנה, ולפיכך יתכן שיש לצרף את חצי היות שאכל לאחר
114 שעבר מנשיאותו עם חצי היות שאכל קודם שנתמנה.

115 הגמרא מביאה ספק נוסף בענייני קרבנות הנשיא: בעא מיניה – שאל
116 רבי זורא מרב ששת, אדם שאכל ספק חלב בשהוא הדיוט, לפי
117 שסבור היה שזומן הוא אוכל, ונתמנה להיות נשיא, ולאחר מכן
118 המשך בעמוד קמב

הוריות. פרק שלישי – בהן משיח דף יא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רש"י

שמעון דפטר – משום דאיתני קרבן ידיה, דכשהוא הדיט מביא כשבה או שעירה, והשתא כי נתמנה משיח – מביא פר, ונשיא מביא שעיר. אבל הכא – כי נודע לו על ספק, דנודע לו משנתמנה דספק חלב אבל. דלא איתני קרבן ידיה – דעל ספק חטאת קבוע, בין כשהוא הדיט ובין כשהוא נשיא מביא אשם תלוי – מודה רבי שמעון דמית

אשם תלוי. תיקו. מעם הארץ – מביא קרבן, ולא כל עם הארץ. פרט למשומר – שאין מקבלין מידו. אלא הכא באוכל נבילה לתאבון – דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבילה, ונתחלק לו לזה חלב בשומן ואכלו, דסבור דשומן הוא, קא מפילג – ולכשודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן, תנא קמא סבר. כיון דלתאבון אכיל במיד – משומד הוא, ואין מקבלין מידו. ורבי שמעון בר יוסי סבר. כיון דבמיד, אי משכח דיתרא לא אכיל איסורא – שבמידעתו קרינא ביה ולא משומד הוא, ומקבלין מידו. קתני – אבל חלב שחוטא זה משומד, והדר תני איהו משומד, מאי קאמר. להכעיס – דאית ליה היתרא ואכיל איסורא. הרי זה מין – ושחיתו לעבודה זרה. אוכל נבילה ושיריפה שקצים ורמשים ושתה יין נסך – הואיל והני אוכלין הוו דברים שהנפש קצה בהם, והאי להכעיס הוא עושה. וסתמא רע הוא. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר אף הלוכש כלאים – הרי זה משומד. מאי איכא – בין תנא קמא ולרבי יוסי בר רבי יהודה: כיון דאמר תנא קמא: אבל חלב הרי זה משומד, מה לי אוכל חלב מה לי לובש כלאים? אידי ואידי דאורייתא, ואסור. תנא קמא – סבר כלאים דאורייתא דומיא דחלב הוי משומד, דהיינו ארוג ביה חוט של צמר וחוט של פשתים יחד על פני כולו. ורבי יוסי – סבר אף הלוכש נמי חלב דרבנן הוי משומד, דהיינו א שוע או טווי או נוו, דהיינו מפרשי רבנן "שעטנ" – שוע טווי ונוו, כדאמרין במסכת נדה (סא, ב), ורבנן גזרו בחד מנייהו. שוע – שמנפץ כחתת ועשה מהם לבד, טווי – שנוהה כחתת ותכף בו שתי תכפיות, נוו – שארוג אפילו חוט אחד של צמר בכגד פתקן, או חוט אחד של פשתן בכגד צמר, דכולהו אסור מדרבנן. חד אמר – האוכל חלב ונבילה לתאבון הרי זה משומד. להכעיס – דאית ליה היתרא, ואפילו הכי אכיל איסורא מין הוא. אבל פרושי או יתוש הרי זה משומד – דהכא ודאי להכעיס קא עביד, דלאו מידי דבר מיכיל הוא. וקתני הרי זה משומד, ואינו מין. וקשיא למאן דאמר להכעיס מין הוא. לעולם אימא לך – להכעיס צדוקי הוא, והכא היינו טעמא דהוי משומד ולא הוי צדוקי – משום דקאמר: בעינא למיעט טעמא דאיסורא, שתאב לטעום דבר אסור, ולא להכעיס קא עביד.

ואשם – השב פדיעתו מביא קרבן על שנגתו, לא שב בדיעתו אינו מביא קרבן על שנגתו. מאי בינייהו? אמר רבי המנונא: משימד לאכול חלב ומביא קרבן על הדים בינייהו, מר סבר: כיון דמיומר לאכול חלב – לדם נמי משימד הוי, ומר סבר: לדם מיהא שב פדיעתו הוא. והא רבא אמר: דכולי עלמא – משימד לאכול חלב לא הוי משימד לדם אלא, הכא באוכל נבילה לתאבון ונתחלק לו בשומן ואכלו קמפילג, מר סבר: כיון דלתאבון אכיל במיד משימד הוא, ומר סבר: כיון דאילו אשבה דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו משימד הוא. תנו רבנן: אכל חלב זהו משימד, ואיהו משימד? אכל נבילות ומירפות, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך; רבי יהודה אומר: אף הלוכש פלאים. אמר מר: אכל חלב זהו משימד, ואיהו משימד? אוכל נבילות כו', מאי קאמר? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הכי קאמר: אכל חלב לתאבון – הרי זה משימד, להכעיס – הרי זה מין, ואיהו משימד דבסתמו מין? הוי אומר: אוכל נבילה ומירפות, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף הלוכש פלאים. מאי בינייהו? אמר רבי יהודה אומר: מר סבר: מדיאורייתא הוי משימד, דרבנן לא הוי משימד; ומר סבר: כלאים כיון דמפרסם אסוריה, אפילו דרבנן הוי משימד. פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: לתאבון – משימד, להכעיס – מין; וחד אמר: להכעיס נמי משימד, אלא איהו מין? כל העובר עבודה זרה. מיתביי: אכל פרושו אחר או יתוש אחר – הרי זה משימד; והא הכא דלהכעיס הוא, וקא קרי ליה משימד! התם, דאמר: אטעום טעם דאיסורא. "ואיהו נשיא? זה מלך" כו'. תנו רבנן: "נשיא" וכול נשיא שבת פנחשון בן עמינדב? תלמוד לומר: "מפל מצות ה' אלהיו", והלמן הוא אומר: "למען ולמד ליראה את ה' אלהיו",

בן עמי – בלשון נקיה הוא, דלא רצתה להודיע דבאביה נתעברה. אמר אל תצורם ואל תתגר בהם – ומדלא כתיבא בהו "מלחמה" – שמע מינה דאפילו עזרא לא ליעבר להם. ולא עוד אפילו בכירה דקרייתה אב הכתוב פירסמה, דכתיב (בראשית ט) "ותשכב את אביה", ובצעירה כתיב "ותשכב עמו", וקדמתה ארבע דורות – בישראל: עובד ישי דוד

שלמה. ואילו צעירה לא הוה בישראל עד רחבעו. בין שלמה, דהוה ליה מנעמה העמונית. תנו רבנן ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ – ולא כל עם הארץ, פרט למשיח. דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה ביחיד. למה לי מעם הארץ – למעוטי הני? והלא יבא יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר. ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר. שיכול – כלומר, אילו לא נאמר "מעם הארץ" הייתי אומר: משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה – יביא פר, ועל שגגת מעשה לחדיה – יביא כשבה או שעירה כהדיוט. תלמוד לומר מעם הארץ פרט למשיח – דאינו מביא בשגגת מעשה לחדיה כלל. והיינו דקאמרן בפרק דלעיל (ו, ב): יצא משיח שאין חטאו בשגגה, דהיינו בשגגת מעשה. אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מיתו – ומאי קא ממעט דקאמר "מעם הארץ" פרט לנשיא? סלקא דעתך אמינא – הואיל וחסא כשהוא הדיט – נייתי כשבה או שעירה כהדיוט. קא משמע לן – "מעם הארץ" פרט לנשיא, דאינו מביא כשבה או שעירה. אלא לרבנן דאולי בטר חטאה – ומייתי ודאי כשבה או שעירה, כדתני: חטאו עד שלא נתמנו ואחר כך נתמנו – הרי אלו כהדיוטות. מאי איכא למיטר – דממאי קא ממעט לנשיא דקתני: פרט לנשיא? סלקא דעתך אמינא נצטרף – חצי זית תברא לחצי זית קמא, ואליתי כשבה או שעירה. קא משמע לן – "מעם הארץ" פרט לנשיא, דכחאי גונא לא מייתי כשבה או שעירה, וכחאי גונא נמי לא מייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל. והוא הדין דמצי למימר: סלקא דעתך אמינא נצטרף ונייתי שעיר, אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה. כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא הדיט ונתמנה ועבר – מנשיאותו והשלימו. אבל ספק חלב כשהוא הדיט – דקא סבור דשומן הוא. ונתמנה ונודע לו על ספקו – שודע לו לאתר שנתמנה ספק חלב אבל. מהו – מי מייתי אשם תלוי או לא? מדיאשתי לודאי – דקאמר רבי שמעון דקודם לכן היו שוגגים, שלא ידעו אם אכלו כלל, ובהדיא ליכא אשם תלוי, אם נודע להם משנתמנו פטורים, לפי שנשתנה גופם והשתא נתמנו. ומדיאשתי לקרבן דאי אשתנו נמי לקרבן ספק ופטור, ואין מביאין אשם תלוי. או דלמא כי אשתי לודאי – היינו טעמא דרבי

ואשם – השב פדיעתו מביא קרבן על שנגתו, לא שב בדיעתו אינו מביא קרבן על שנגתו. מאי בינייהו? אמר רבי המנונא: משימד לאכול חלב ומביא קרבן על הדים בינייהו, מר סבר: כיון דמיומר לאכול חלב – לדם נמי משימד הוי, ומר סבר: לדם מיהא שב פדיעתו הוא. והא רבא אמר: דכולי עלמא – משימד לאכול חלב לא הוי משימד לדם אלא, הכא באוכל נבילה לתאבון ונתחלק לו בשומן ואכלו קמפילג, מר סבר: כיון דלתאבון אכיל במיד משימד הוא, ומר סבר: כיון דאילו אשבה דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו משימד הוא. תנו רבנן: אכל חלב זהו משימד, ואיהו משימד? אכל נבילות ומירפות, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך; רבי יהודה אומר: אף הלוכש פלאים. אמר מר: אכל חלב זהו משימד, ואיהו משימד? אוכל נבילות כו', מאי קאמר? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, הכי קאמר: אכל חלב לתאבון – הרי זה משימד, להכעיס – הרי זה מין, ואיהו משימד דבסתמו מין? הוי אומר: אוכל נבילה ומירפות, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אף הלוכש פלאים. מאי בינייהו? אמר רבי יהודה אומר: מר סבר: מדיאורייתא הוי משימד, דרבנן לא הוי משימד; ומר סבר: כלאים כיון דמפרסם אסוריה, אפילו דרבנן הוי משימד. פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: לתאבון – משימד, להכעיס – מין; וחד אמר: להכעיס נמי משימד, אלא איהו מין? כל העובר עבודה זרה. מיתביי: אכל פרושו אחר או יתוש אחר – הרי זה משימד; והא הכא דלהכעיס הוא, וקא קרי ליה משימד! התם, דאמר: אטעום טעם דאיסורא. "ואיהו נשיא? זה מלך" כו'. תנו רבנן: "נשיא" וכול נשיא שבת פנחשון בן עמינדב? תלמוד לומר: "מפל מצות ה' אלהיו", והלמן הוא אומר: "למען ולמד ליראה את ה' אלהיו",

28 בו את העקרים אינו מספיק - לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש
 29 לקמן, והעקרים היו מרובים, ואפילו בסיכה היה נבלע בעקרים, כל שכן בשליקה.
 30 אלא שורה את העקרים במים - ברישא שהיו מתמלאים מן המים, ושוב לא ידו
 31 בולעים מן השמן כל כך. ומציף עליהן שמן - לאחר שהוציאם מן המים, כדי שיקלטו
 32 השמן מריח הבשמים. וקפחו - ומריחא - ומריחא השמן
 33 לאלתר. וקפחו - כמו 'קפחתי את הרעדה'
 34 (יומא פג, ב). מעון משיחה - וא לא משוח
 35 בשמן - לא היו כהן גדול. מפני מחלוקתו -
 36 דהיבא דאיבא מחלוקת בעי משיחה.
 37 ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל - משמע
 38 ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה
 39 לבניו. ולא כל דבעי מלאכה מורית לבניה
 40 מלכותא - אפילו בלא משיחה. ירושה היא -
 41 בזמן ששלום בישראל. משום דמלך ראשון
 42 הוא - ממשפחתו, דאינו מלך בן מלך. זה -
 43 דמלכות בית דוד טעון משיחה. ואין אחר -
 44 שאינו ממלכי בית דוד טעון משיחה. משום
 45 מחלוקתו של יורם נמקול בשמן המשחה -
 46 דאמרין לעיל דמלכי ישראל אין מושתחין
 47 ממנו? באפרסמא דביא - דלא היו משמן
 48 המשחה. ומאי כבוד - דקרי ליה 'הכבוד
 49 יוחנן'. כבוד למלכות - שמלך ראשון. יורם
 50 ממלא מקום אבותיו הוה - דכי מלך אבתי
 51 הוה צדיק ממלא מקום אבותיו הוה, ואחר כך
 52 החמיץ. משולם במעשיו - דצדיק גמור הוה.
 53 בעל מעשים טובים. אמר לו - דבבוד נצר. יה
 54 יצדיק עליך את הדן אם תמרוד בי.
 וכו

1 מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו - דבמלך קא משתעי קרא, דכתיב 'שום
 2 תשים עליך מלך' (דברים יז). כגון אני מהו בשעיר - כלומר, נשיאות דידי מי הוי
 3 נשיאות מעליא - דאלו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מייתינא שעיר או לא? אמר
 4 ליה הרי צרתך בבבל - ראש גולה שבבבל דהוי על גבך, ואנן בעינן שאין על גביו
 5 אלא ה' אלהיו. התם שבט - דהיינו מקל, כמו
 6 'כי תבנו בשבט לא ימות' (משלי כג). והבא
 7 מחוקק - חכם. משנהאיהו הוא המשיח -
 8 שמביא פר בהוראה - זה המשוח בשמן
 9 המשחה. ולא מרובה כנגדים - שבבית שני,
 10 שלא היה להם שמן המשחה. אין בין כהן
 11 משוח בשמן המשחה למרובה כנגדים אלא
 12 פר הבא על כל המצות - שמרובה כנגדים
 13 אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל
 14 צבור, אבל מביא כשבה או שעירה דידחי.
 15 ואין בין כהן המשמש - והיינו ראשון שחור
 16 לעבודתו, ולאתר שחור היו פר של יום
 17 הכפורים שלו, ועשירית האיפה שלו. וזה וזה
 18 - בין כהן המשמש, דהיינו ראשון שחור
 19 לעבודתו ובין כהן שעבר, דהיינו שני שמיני
 20 תחתיו דלאחר (שנעבר) (שחור) הראשון
 21 מעבירין השני. שום עבודת חיום - דמקרי
 22 קרבנות חיום ביום הכפורים איזה שירצה.
 23 גמרא שמן המשחה שעשה משה - כדכתיב
 24 'שמן משחת קדש יהיה זה לך' (שמות ל). בו
 25 שולקין את העקרים - אותם שרשים של
 26 בשמים האמורים בפרשה, דכתיב 'ואתה קח
 27 לך בשמים ראש מר דרור' וגו'. והלא לסוך
 19 המשיחה שעשה משה במדבר, היו שולקים בו את העקרים, דכרי רבי יהודה, רבי יוסי אומר: והלא לסוך את העקרים אינו סופק?
 20 אלא שורין את העקרים במים, ומציף עליו שמן וקולט את הריח וקפחו. אמר לו רבי יהודה: וכי גם אחד נעשה בשמן המשחה?
 21 והלא תחלתו שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, וכולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר:
 22 "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם". תניא אידך: "ויקח משה את שמן המשחה וימשח [את] המשכן [ואת] כל אשר בו" -
 23 רבי יהודה אומר: שמן המשחה שעשה משה במדבר, פמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף, תחלתו לא היה אלא שנים עשר לוגין,
 24 ראה פמה יורה בולעת וקמה עקרים בולעים וקמה האור שורה, ובו נמשח משכן וכליו ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים, ובו
 25 נמשחו כהנים גדולים ומלכים, ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה, ואין מושחים מלך בן מלך; ואם האמר: מפני מה משחו
 26 את שלמה? מפני מחלוקתו של ארונה, ואת יואש - מפני עתליה, ואת יהואחז - מפני יהויקים, שהיה גדול ממנו שתי שנים; ואותו
 27 שמן קיים לעתיד לבוא, שנאמר: "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם", "וה" - בגימטריא שנים עשר לוגין הוה. אמר מר: ואפילו
 28 כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה. מגלן? דכתיב: "והכהן המשיח תחתיו מבניו", נימא קרא "והכהן מתחתיו מבניו", מאי "המשיח"?
 29 קא משמע לן, דמבניו דכהן גדול אי הוי משיח - הוי כהן גדול, ואי לא - לא הוי כהן גדול. אמר מר: ואין מושחין מלך בן מלך.
 30 מגלן? אמר רב אחא בר יעקב, דכתיב: "למען יאריך ימים על ממלכתו" וגו', ירושה היא לכהן. ומגלן דכי איבא מחלוקת בעי משיחה,
 31 וקאו כל דבעי מלאכה מורית מלכותא לבניה? אמר רב פפא, אמר קרא: "הוא ובניו בקרב ישראל", בזמן ששלום בישראל קרינא ביה
 32 "הוא ובניו", ואפילו בלא משיחה. תנא: אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם. ותיפוק ליה משום דראשון הוא!
 33 חסורי מחסרא והכי קתני: מלכי בית דוד משוחין, מלכי ישראל אין משוחין. מגלן? אמר רבא, אמר קרא: "קום משחהו כי זה" וגו',
 34 זה טעון משיחה ואין אחר טעון משיחה. אמר מר: אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם. - ומשום מחלוקתו
 35 של יורם בן אחאב נמקול בשמן? דאמר רב פפא: באפרסמא דביא, הכי נמי באפרסמא דביא. ואת יהואחז מפני יהויקים, שהיה
 36 גדול ממנו שתי שנים. - ומי קשיש מיניה? והכתיב: "ובני יאשיהו תבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום", ואמר
 37 רב יוחנן: הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז! - לעולם יהויקים קשיש, ומאי "בכור"? בכור למלכות. - ומי מלכי זופרי
 38 מקמי קשישי? והא כתיב: "ואת הממלכה נתן ליהורם" כי הוא תבכור! - יהורם ממלא מקום אבותיו הוה, יהויקים לאו ממלא
 39 מקום אבותיו הוה. אמר מר: הוא שלום הוא צדקיהו הוא יוחנן הוא יהואחז. - והא חד חד קא חשיב, דכתיב: "השלישי... הרביעי"!
 40 - מאי שלישי? שלישי לבנים, ומאי "רביעי"? רביעי למלכות, דמעיקרא מלך יהואחז ולבסוף יהויקים ולבסוף יבניה ולבסוף צדקיהו.
 41 תנו רבנן: הוא שלום הוא צדקיהו, ולמה נקרא שמו שלום? שהיה משולם במעשיו. איבא דאמרי: שלום - ששלמה מלכות בית דוד
 42 בימיו, ומה שמו? מתניה שמו, שנאמר: "וימלך מלך בכל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו", אמר ליה: יה יצדיק עליך
 43 את תדין אם תמרוד בי, (שנאמר: "ויבאהו בבבל"), וכתיב: "וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים".
 וכו

59 חביתין של כהן גדול העשויה מעשירית האיפה סולת, שאף מנחה זו
60 אין מביאה אלא הכהן הגדול המשמש, ולא זה שעבר מתפקידו.
61 אמנם לענין שאר דיני כהונה גדולה שוה דינו של הכהן שעבר לדינו
62 של הכהן המשמש, ולפיכך זה וזה שונים פעשיית עבודת יום
63 הכפורים, שכל אחד מהם רשאי להקריב את קרבנות יום הכפורים,
64 ושיניהם מצויים על נשיאת התולה, ואסורים על האלמנה, ואינם
65 מטמאים בקרוביהם, אף לא לשבעת הקרובים שבהן הדיט רשאי
66 להיטמא להם, ולא פורעים – לא מגדלים את שערות ראשיהם פרע,
67 ולא פורעים – לא קורעים את בגדיהם, ומחזירין במיתתם את
68 הרוצח בשגגה מעיר מקלטו.

נמרא

69 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בענייני שמן המשחה: תנו רבנן,
70 שמן המשחה שעשה משה רבינו במדבר, היו שולקים בו את
71 העיקרים דברי רבי יהודה. כלומר, נתבאר בכתובים (שמות ל כב-כה)
72 שלצורך עשיית שמן המשחה נצטוו משה ליטול כמה מיני שורשים
73 של עצי בשמים, ולערב אותם עם שמן זית במדת הזין. אמנם לא
74 נתבאר במקרא כיצד יש לערב את הבשמים עם השמן, וסובר רבי
75 יהודה שהיו שולקים (מבשלים) את העיקרים (שורשי הבשמים)
76 עם השמן, ולאחר מכן הפרידו את השמן מן העיקרים, ונעשה לשמן
77 המשחה. רבי יוסי אומר, וכי כיצד ניתן לעשות כן, והלא לסוף את
78 העיקרים אינו סופק – הרי אין די במדת השמן אפילו כדי לסוך בו
79 את שורשי הבשמים, מאחר שהשמן מועט והבשמים מרובים, וקל
80 וחומר שאי אפשר לבשל בו את הבשמים, לפי שאם היו עושים כן
81 היה השמן נבלע כולו בתוכם, ולא היה נותר מאומה לשמן המשחה.
82 אלא כך היו עושים, היו שורין את העיקרים (שורשי הבשמים)
83 במים, כדי שיספגו לתוכם מן המים, ועל ידי כן לא יבלעו לאחר מכן
84 מן השמן כל כך, ולאחר שהוציאו אותם מן המים היה משה מצירף
85 עליו – שופך על העיקרים את השמן, והיה השמן קולט את הריח
86 מן הבשמים, וקפחו – ומיד לאחר מכן היה מקנח ומוציא את השמן
87 מן הבשמים, ונעשה לשמן המשחה.

88 ומפרשת הברייתא מה השיב רבי יהודה לרבי יוסי על טענתו שלא
89 היה די שמן כדי לשלוק בו העיקרים. אמר לו רבי יהודה לרבי יוסי,
90 מדוע תמה אתה כיצד הספיק השמן לכל העיקרים, וכי גם אחד
91 נעשה בשמן המשחה, והלא נסים רבים נעשו בו, שמתחלתו לא היה
92 אלא בשיעור שנים עשר לוגין, וממנו היה נמשח המשכן וכל בליו,
93 וכן נמשחו ממנו אהרן ובניו במשך כל שבעת ימי המלוואים, ולאחר
94 כל זאת עדיין השמן פולו קיים לעתיד לבוא, שנאמר (שמות ל לא)
95 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדריכתכם', 'זה' בגימטריא שנים
96 עשר, דהיינו, שכל שנים עשר הלוג של שמן המשחה עומדים
97 לדורות עולם, ומאחר ונעשו בו נסים רבים כל כך אין לתמוה כיצד
98 היה בו כדי לשלוק את כל שורשי הבשמים שנתפרשו במקרא.

99 הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת בענייני ודיני שמן המשחה:
100 תנא אידך – שנינו בברייתא אחרת, נאמר בכתוב (ויקרא ח יא) 'ויקח
101 משה את שמן המשחה וימשח את [את] המשכן [ואת] כל אשר בו',
102 רבי יהודה אומר, שמן המשחה שעשה משה במדבר בוא וראה
103 כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף, שהרי מתחלתו לא היה אלא
104 בשיעור שנים עשר לוגין, ראה כמה יורה פולעת – כמה שמן נבלע
105 בדפנות הקדירה בזמן הבישול, וכמה עקרים פולעים – וכמה שמן
106 נבלע בשורשי הבשמים, וכמה האור שורף – וכמה שמן נשרף על
107 ידי אש הבישול, ואף על פי כן נשארה מדת השמן מרובה, שהרי בו
108 נמשח המשכן ובליו, ובו נמשחו אהרן ובניו במשך כל שבעת ימי
109 המלוואים, ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים שעמדו לישראל
110 במשך הדורות.

111 ועתה מפרש רבי יהודה כמה דינים במשיחת כהנים גדולים ומלכים:
112 ואפילו כהן גדול שהוא כן של כהן גדול שנמשח בשמן המשחה,
113 מכל מקום מעוין אף הוא משיחה לצורך חינוכו לשמש בכהונה
114 גדולה. ובמלך אין הדין כן, שאין מושחים מלך שהוא כן של מלך,
115 אלא רק מלך ראשון. ואם תאמר, מפני מה מושחו את שלמה המלך
116 המשך בעמוד קמז

1 מה לחלן – כשם שלחן עוסק הכתוב במלך שאין אחר ממונה על
2 גביו אלא ה' אלהיו, אף 'נשיא' האמור כאן במקרא היינו מי שאין
3 ממונה על גביו אלא ה' אלהיו. הגמרא מביאה ספק בדין הנשיא:
4 בעא מיניה – שאל רבי מרבי חייא, בגון אני שנשיא ארץ ישראל
5 אני, מהו בפעיר – מה דיני לגבי הבאת שעיר. כלומר, אילו הייתי
6 בזמן שביית המקדש קיים, האם היה דיני כדן נשיא המפורש בתורה
7 שמביא שעיר לחטאתו, או שלא היה דיני אלא כהדיט המביא
8 כשבה או שעירה.

9 אמר ליה – רבי חייא לרבי, הרי צרתך בבבל, כלומר, ראש הגולה
10 שבבל הוא ממונה מעליך, ולכן אין דינך כנשיא, שאין אדם מביא
11 קרבן נשיא אלא אם כן אין מעליו אלא את ה' אלהיו.

12 איתיביה – הקשה רבי לרבי חייא. שנינו בברייתא, שמלכי ישראל
13 ומלכי בית דוד אלו מביאים לעצמם ואלו מביאים לעצמם.
14 דהיינו, בזמן שיש מלך אחד על ישראל ומלך אחר על בית דוד, דין
15 כל אחד מהם כדן 'נשיא' ומביאים שעיר לחטאתם. ואם כן אף בזה
16 יש לומר שכאשר יש נשיא בארץ ישראל וראש גולה בבבל שניהם
17 מביאים שעיר לחטאתם.

18 אמר ליה רבי חייא לרבי, אין העניינים דומים זה לזה, משום דהתם
19 לא פייפי אהדי – שם במלכי ישראל ובית דוד אין הם כפופים זה
20 לזה, ועל כן כל אחד מהם נידון כנשיא. המביא שעיר לחטאתו, הקבא
21 אנו פייפינו להו לדידתו – כאן אנו כפופים לראש הגולה שבבבל,
22 ונמצא שאין מתקיים כך הדין שאין על גביו אלא ה' אלהיו, ולפיכך
23 אין לך להביא שעיר, אלא ראש הגולה שבבבל הוא הנשיא המביא
24 שעיר לחטאתו.

25 רב ספרא מתני הכי – רב ספרא היה שונה מעשה זה באופן כזה.
26 בעא מיניה רבי מרבי חייא, בגון אני מהו בהבאת שעיר לחטאתי,
27 אילו הייתי בזמן שביית המקדש קיים. אמר ליה רבי חייא, התם שבט
28 הקבא מחוקק, כלומר, שם בבבל יש לראש הגולה שררה מרובה,
29 ורשאי הוא להכות במקל את אלו שאינם שומעים לו, ועל כן הוא
30 מביא שעיר לחטאתו כדן מלך, אך כאן בארץ ישראל אין לנשיא
31 אלא שררה מועטה, ואינו אלא חכם המלמד תורה לישראל, ועל כן
32 הוא מביא קרבן הדיט. ותניא בברייתא, נאמר בכתוב (בראשית מט ט)
33 'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו', ויש לדרוש את המקרא
34 כך, 'לא יסור שבט מיהודה' זה ראש הגולה שבבבל, שרודה את
35 ישראל במלך, ומחוקק מבין רגליו' אלו הנשיאים שבארץ ישראל
36 מבני בניו של הלל הזקן, שמלמדים תורה לישראל ברבים.

משנה

37 משנה זו מבארת איזה כהן גדול מביא פר לחטאתו, וכן מפרשת את
38 חילוקי הדינים שיש בין כמה כהנים גדולים.

39 ואיזהו הכהן המשח הנאמר בתורה שמביא פר לחטאתו כששגג
40 בהוראתו וחטא על פיה, זה הוא הכהן הגדול המשח בשמן המשחה,
41 המשחה, דהיינו, מן הכהנים הגדולים שעמדו בבית ראשון עד זמנו
42 של המלך יאשיהו, שהיו נמשחים בתחילת כהונתם בשמן המשחה,
43 ולא הכהן הגדול המרוצה כבגדים, דהיינו הכהנים הגדולים שעמדו
44 לישראל לאחר שגנו יאשיהו את שמן המשחה, שהיו מתחנכים
45 לעבודתם בריבוי של שמונה בגדים בלבד.

46 המשנה מפרשת מה הם חילוקי הדינים שיש בין כהן גדול שנמשח
47 בשמן המשחה למרובה בגדים: אין הדין חלוק בין כהן גדול המשח
48 בשמן המשחה לכהן גדול המרוצה בבגדים, אלא לענין פר הקבא על
49 כל הפצות, דהיינו הפר שמביא הכהן הגדול על חטאתו. שהכוון
50 המשוח בשמן המשחה מביא פר על שגגתו, ואילו הכהן המרובה
51 בבגדים מביא כשבה או שעירה כהדיט, וכפי שנתבאר לעיל במשנה
52 שאין דין זה של פר נוהג אלא ככהן משוח בלבד.

53 עתה מפרשת המשנה את החילוקים שיש בין כהן גדול המשמש
54 בפועל לכהן ששימש ועבר: ואין הדין חלוק בין כהן גדול המשמש
55 עתה בכהונה גדולה, לבין כהן גדול שעבר מכהונתו, אלא לענין
56 הקרבת פר של כהן גדול הקרב ביום הכפורים לכפר עליו ועל ביתו,
57 שאותו מקריב רק הכהן הגדול המשמש עתה, וכן לענין הבאת מנחת

מדברי הכתוב שהיציקה קדמה למשיחה, ואם כן היא עדיפה
 ממשיחה.
 ממשיכה הגמרא ומבררת: ומאן דאמר משיחה עדיפה מאי מעמא
 - וזה שסובר שמשיחה עדיפה על יציקה מה טעמו. מבארת הגמרא:
 קסבר - סברתו היא שיש להעדיף את המשיחה, משום שכן אתה
 מוצא אצל כלי שרת שהיו במשכן, שלא יצקו עליהם את השמן,
 אלא משחו אותם בו, ומכאן יש ללמוד שהמשיחה עדיפה מן
 היציקה.
 מקשה הגמרא: והקתיב 'ויצק' ובפסוק 'וימשח' - הרי נאמר בכתוב
 תחילה 'ויצק' ורק לאחר מכן 'וימשח', וכיצד ניתן לפרש שהמשיחה
 קדמה ליציקה. מתרצת הגמרא: הכי קאמר - כך היא כוונת הכתוב,
 מאי מעם ויצוק משום דוימשח - מדוע יצקו משמן המשיחה על
 ראש הכהן הגדול, לפי שכבר נמשח בו מקודם לכן. והיינו שהמשיחה
 קדמה ליציקה.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במשיחתו של אהרן הכהן בשמן
 המשיחה: תנו רבנן בברייתא, נאמר במקרא (תהלים קלב ב - א) 'בשמן
 הטוב [וגו'] על הראש ירד על הזקן וכן אהרן וגו', שירד על פי
 מדותיו. כטל חרמון שירד על הררי ציון וגו', ומקרא זה לענין שמן
 המשיחה הוא נדרש, שכמו שיש משיחת מלכות ליהויה קדושה
 בלבד, כלומר, שתי טיפות שמן המשיחה שנמשחו בו אהרן היו
 תלויות ועומדות בקצה קונו בדרך נס. אמר רב פפא, תנא בברייתא:
 כשהוא מספר - כשהיה אהרן מדבר עם אחרים, היו שתי טיפות אלו
 עולות ויושבות לו בעיניו וקנו - בשורשי שערות הזקן, כדי שלא
 יפלו בנענוע הפה. ועל דבר זה - על משיחתו של אהרן, היה משה
 רבינו דואג, אמר, שפא חס ושלום מעלתי בשמן המשיחה, שנגעתי
 בו בשעה שהלבשתי לאהרן את בגדי הכהונה. יצתה בת קול
 ואמרה, 'בשמן הטוב וגו' על הראש ירד על הזקן וכן אהרן שירד
 על פי מדותיו. כטל חרמון, הקיש הכתוב את השמן היורד על זקן
 אהרן לטל היורד על הר החרמון, מה - כשם שהטל היורד על הר
 החרמון אין בו מעילה, אף שמן המשיחה שבזקן אהרן אין בו
 מעילה. ועדיין היה אהרן עצמו דואג, אמר שפא משה לא מעל
 בשמן המשיחה, אבל אני מעלתי, במה שנפל עלי מן השמן במקום
 שאינו ראוי למשיחה. יצתה בת קול ואמרה לו את המקרא (שם קלב)
 'א' הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד', ובמקרא זה הוקשו
 האחים זה לזה, מה משה לא מעל בשמן המשיחה, אף אתה לא
 מעלתי בו.
 הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת במשיחת מלכים: תנו רבנן
 בברייתא, אין מושחים את המלכים אלא על יד המעין, כדי שיהא
 בזה סימן טוב שתמשך מלכותם כמעין מים הנמשך. ויש ללמוד ענין
 זה ממנה דוד לעבדיו למשוח את שלמה בנו על יד מעין
 הגיחון, שנאמר (מלכים א' א) 'ויאמר המלך להם קחו עמכם את
 עבדי אדניכם [וגו'] והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי
 והורדתם אתו אל גחון'.
 הגמרא מביאה כמה עניינים שיכול אדם לבדוק בהם את מזלו אם
 טוב הוא: אמר רבי אמי, האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתייה אי
 לא - אדם החפץ לידע האם תעלה שנתו או לא, כלומר, האם יחיה
 עד סוף השנה, ניתלי שרנא - ידליק נר, פערשה יומי - בעשרה
 הימים דבין ראש השנה ליום הכפורים, וידליקנו בביתא דלא נשיב
 ויקא - בבית שאין נושבת בו הרוח, אי משיך נהוריה - אם ידלק הנר
 עד תום השמן שבו, נידע דמסיק שתייה - ידע אותו אדם שתעלה לו
 שנתו. ומאן דבעי למיעבר בעיסקא - ואדם החפץ לידע אם יעלה
 עסקו או לא, לירבי תרנגולא - יגדל תרנגול על שם אותו העסק,
 אי שמיין ויפרי מצלח - אם התרנגול ישמן וישיב ידע אותו אדם
 שהעסק יצליח בידו. האי מאן דבעי למיפן [לאוהתא] - אדם החפץ
 לצאת לדרך, ובעי למידע אי חור ואתי לביתא אי לא - ורוצה
 לידע האם יחזור ויבוא לביתו או לא, ניקום בביתא דהכרא - יעמוד
 בבית חשור, אי חוי כבואה דכבואה - אם הוא רואה על לצילו,
 לידע דתדר ואתי לביתא - ידע שעתיד הוא לחזור ולבוא לביתו.
 המשך בעמוד קמג

הגמרא מקשה על דברי הברייתא שהובאה לעיל: נתבאר לעיל
 בברייתא שיהואחו נמשח בשמן המשיחה מפני מחלוקתו של אחיו
 יהויקים. מקשה הגמרא: ומי היה שמן המשיחה - האם שמן המשיחה
 היה קיים בזמן שבו נמשח יהואחו, והתנא בברייתא, שמשינגני
 הארון נגנו גם שמן המשיחה, ונגננת המן, ומקלו של אהרן יחד
 עם שקדיה ופרחיה, וכן נגנו עם הארון הארזי ששלו הפלשתים
 דורון לאלוהי ישראל, בשעה שהשיבו את הארון שנטלו במלחמה,
 שנאמר (שמואל א' ח) 'ואת כלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו
 בארזי מצדו, ושלחתם אתו והלף'. ומי נגנו לארון, יאשיהו מלך
 יהודה נגנו, ושראה שכתוב בתורה (דברים כה לו) 'ולחף ה' אתך ואת
 מלכך וגו' אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ובאתיך',
 דהיינו, שעתידיים בני ישראל לצאת לגלות, ולפיכך צוה ונגזם, כדי
 שלא יגלה הארון עמהם. שנאמר (דברי הימים ב' לה א) 'ויאמר ללויים
 המבינים לכל ישראל הקדושים לה, תנו את ארון ה' בפי
 אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל, אין לכם משא בכתה, עתה
 עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל'. כלומר, שצויה ללויים
 לגנו את הארון בעומק הארמה, במקום שהכין המלך שלמה לצורך
 כך. ואמר רבי אלעזר אתיא שם שם - יש ללמוד בגזירה שזה שאף
 צנצנת המן נגנזה כשנגנו הארון, שהרי לגבי הארון נאמר (שמות כה כב)
 'ונעדתי לך שם', וכמו כן נאמר בו (שם טג) 'ונעדתי שמה לבני
 ישראל', ואף לגבי צנצנת המן כתוב 'שמה' שנאמר (שם טו א) 'ונן
 שמה מלא העמר מן'. אתיא משמרת משמרת - יש ללמוד בגזירה
 שזה שכשם שצנצנת המן נגנזה כך מקלו של אהרן נגנו, שהרי במן
 נאמר (שם) 'למשמרת לדתיתכם', ואף במקלו של אהרן כתוב
 'משמרת', שנאמר (במדבר יז כה) 'השב את מטה אהרן לפני העדות
 למשמרת'. אתיא דורות דורות - יש ללמוד בגזירה שזה שכשם
 שצנצנת המן נגנזה כך שמן המשיחה נגנו, שהרי במן נאמר (שמות טו א)
 'לדלתיתכם', וכן בשמן המשיחה כתוב 'לדורותיכם', שנאמר (שם לו א)
 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדלתיתכם'. מבואר מדברי הברייתא
 שמן המשיחה נגנו על ידי יאשיהו, ואם כן קשה כיצד יתכן הדבר
 שנמשח בו יהואחו בנו של יאשיהו.
 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, לא נמשח יהואחו בשמן המשיחה
 ממש, אלא באפרסקא דביא - שמן אפרסקון טהור [נגין].
 הגמרא מביאה ברייתא המבארת את סדר משיחת המלכים והכהנים:
 תנו רבנן בברייתא, כיצד היו מושחין את המלכים בשמן המשיחה,
 כמין ניר - כמו כתר, דהיינו, בעיגול סביב הראש. ואת הנהנים היו
 מושחים כמין ב'ל. מבררת הגמרא: מאי - מה היא כוונת הברייתא
 שהיו מושחים כמין ב'ל. אמר רב מנשיא בר גדא, כמין כף יוני -
 כמו צורת האות כ"ף יוונית, שהיא כעין האות ח"ת שלנו, שהיה
 המושח מתחיל את משיחת הכהן בין עיניו, ומושך אצבעו על ראשו
 עד שמגיע לעורפו.
 הגמרא מביאה מחלוקת בין ברייתות אם יש להקדים משיחה או
 יציקה. נאמר בכתוב (ויקרא ח ב) 'ויצק משמן המשיחה על ראש אהרן
 וימשח אתו לקדשו', דהיינו, שהיו יוצקים משמן המשיחה על ראשו
 של אהרן, ואף היו מושחים מהשמן על ראשו באצבע כמין כ"ף
 יוונית. ומצינו סתירה בין הברייתות בענין איזה מעשה יש להקדים,
 משיחה או יציקה. תני חדא - שנינו בברייתא אחרת, שבתחלה היו
 מוצקין ויוצקים שמן על ראשו של הכהן הגדול, ואחר כך היו
 נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ומושחים כמין כ"ף יוונית. ותנא
 אחריתי - ושנינו בברייתא אחרת, שבתחלה היו נותנין לו לכתן
 הגדול שמן בין ריסי עיניו ומושחים כמין כ"ף יוונית, ואחר כך היו
 מוצקים לו שמן על ראשו.
 מבארת הגמרא: תנאי היא - יש בענין זה מחלוקת תנאים. איכא
 דאמרי - יש הסוברים משיחה עדיפה - שמשיחת השמן עדיפה
 מציצתו, ולפיכך יש להקדימה. ואיכא דאמרי - ויש הסוברים יציקה
 עדיפה - שהיציקה עדיפה מן המשיחה, ולפיכך יש להקדימה.
 מבררת הגמרא: מאי מעמא דמאן דאמר יציקה עדיפה - מהו טעמו
 של הסובר שיציקה עדיפה ממשיחה. מבארת הגמרא: דקתיב (שם)
 'ויצק משמן המשיחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו', ומשמע

1 ניוחן - אלמא בעי משיחה על המעיין. ניתלי - ידליק. אי מושך נהוריה - שדולק כל
 2 זמן שהשמן בתוכו. לירבי תרגולא - על שם ההוא עסקא. שמין ושפיר - שמשמנת
 3 ומשבתת. ביתא דהברא - בית חשוך. ולאי מילתא היא - דדימנא דאף על גב דלית
 4 ליה בבואה דבבואה הדר אתי. ואפילו הכי לא לעיבד הכי, דדלמא לא חזי בבואה
 5 דבבואה חלשה דעתיה, ומתרע מזליה, ולא
 6 הדר אתי ומשום דמיתרע מזליה. דאי לא הוה
 7 עביד הכי לא הוה מיתרע מזליה, והדר אתי.
 8 הלכך לא לעיבדי. קרא ורוביא ברתו וסילקא
 9 ותמרי - דהני גדלי לעגל טפי משאר ירקות.
 10 קרא = דלעת רוביא = תלתן. גרסו מתניתא -
 11 מעיקרא, כי היכי דתהוי מרגלא מילתא
 12 בפומיכו ותהוין ידעין למשאל ליה. במשכן
 13 שמעתא - דלא ליפסוק מפומיכו, כמען זה
 14 שמושך והולך. דמתא מחסיא - הוה תלמיד
 15 חכמים ראויים להוראה ותרבות יפה היה
 16 בהם. אבל בפומבדיתא לא היו תרבות מעליא
 17 כל כך. וקאמר ליה. מוטב לו לדור באשפה
 18 במתא מחסיא מלדור באפדנא בפומבדיתא.
 19 גילינא כריא - מוטב לאכול דג קטן מוסרת.
 20 כדאמרין בפרק קמא דמועד קטן (יא. ב):
 21 כוורא סמוך למיסרדיה מעלי. מבוהתא דרמי
 22 כיפי - אפילו מכותח שהוא משובח וזוק,
 23 שמשבר את האבן כששופכים הימנו - אף על
 24 פי כן לא תאכל הימנו. כדאמרין בפרק (ע"רבי
 25 פסחים) "ואלו עוברין (פסחים מב, א);
 26 שלשה דברים נאמרו בכותח, מטמס את
 27 הלב וכו'. כיפי = סלעים, כדמתרגמינן "סלע";
 28 כיפא. אית דמפרשי: מוטב תאכל גילדנא
 29 סריא שאין דמיהם יקרים. מכותח שאובלים
 30 אותו עשירים ושרים הדרים ברמי כיפי, כוזמר
 31 במגדלים וחומות גדולות, לפי שדמיהם
 32 יקרים. אם הכתח המשיח יכול מלך - יביא פר,
 33 שהיה משוח, תלמוד לומר "כוכן". המיומן
 34 שכמשוחים - דהיינו כהן גדול. מרובה בנדים
 35 - מנין, תלמוד לומר "ודביא הכהן המשיח".

1 ומי הוה שמן המשחה - בימי יהואחז דקתני: יהואחז נמשח מפני יהויקים. והתנאי
 2 משנגנו הארון וכו' - מדכתיב 'תשימו בארגו מצדד', דארגו בצד ארון קאי. אלמא
 3 בהדי ארון נגנו. ומדקאמר 'אשיהו: 'תנו את ארון ה' בבית' וגו' משמע שצוה לגנונו.
 4 אין לכם משא ככתף - ואמרין בשמכת שקלים: אמר להם, אם גולה עמכם - שוב
 5 אינכם מחזירין אותו בכתפכם, צוה לגנונו.
 6 אתיא שם שם - דכתיב בארון 'ונועדתי לך
 7 שם ודברתי אתך מעל הכפורת' וגו' וכתיב
 8 'ונועדתי שמה לבני ישראל', וכתיב בצנצנת
 9 המן 'ותן שמה מלא העומר מן', מה ארון נגנו
 10 - אף צנצנת המן נגנו. אתיא דורות דורות -
 11 דכתיב בצנצנת המן 'והנה אותו לפני ה'
 12 למשמרת לדורותיכם' וכתיב בשמן המשחה
 13 'שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם' מה
 14 צנצנת המן נגנו - אף שמן המשחה נגנו.
 15 משמרת משמרת - דכתיב בצנצנת המן דהוי
 16 נגנו 'למשמרת לדורותיכם', וכתיב במקלו של
 17 אהרן 'למשמרת לאות לבני מר' וגו', מה
 18 צנצנת המן נגנו - אף מקלו של אהרן נגנו.
 19 אמר רב פפא באפרסמא וכו'א - משוחו את
 20 יהואחז. כמין נור - דהדר ליה הורני
 21 באצבעתיה ככלילא (כזה). כמין כף יוני -
 22 שמתחיל למשוח באצבעו בין ריסי עיניו,
 23 ומושך אצבעו על הראש והולך עד שנגיע
 24 לעורף ככף יוני כזה. ותנינן לו שמן בין ריסי
 25 עיניו - ושם מושחים לכהן כמין כף יוני,
 26 כדפרשינא. מאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב
 27 ויצוק משמן המשחה - והדר 'וימשה'. שכן
 28 אתה מוצא אצל כלי שרת - דהוה משיחה
 29 ולא יציקה. מה טעם ויצוק משום דיימשה -
 30 כבר. כשהוא מספר - כשהיה מדבר עם
 31 אחרים. עולות וישבות - בעקרי זקנו, כדי
 32 שלא יפלו. שמה חם והלילה מעלתי בשמן
 33 המשחה - שנגעתי בו כשהלבשתי. ואני
 34 מעלתי - שמה נפל עלי מן השמן במקום שאין
 35 ראוי למשיחה ומעלתי. והורדתם אותו אל

25 זקן אהרן' וגו' - כמין שני טפי מרגליות היו תלויות לאהרן בוקנו. אמר רב פפא, תנא: בשהוא מספר, עולות וישבות לו בעיקר זקנו,
 26 ועל דבר זה היה משה דואג, אמר: שפא חם ושלום מעלתי בשמן המשחה? יצתה בת קול ואמרה: "בשמן הטוב וגו' כמל חרמונו",
 27 מה פול חרמונו אין בו מעילה, אף שמן המשחה שבוך אהרן אין בו מעילה. ועדיין היה אהרן דואג, אמר: שפא משה לא מעל, אבל
 28 אני מעלתי? יצתה בת קול ואמרה לו: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", מה משה לא מעל, אף אתה לא מעלתי. תנו
 29 רבנן: אין מושחים את המלכים אלא על המעיין, כדי שהמשך מלכותם, שנאמר: "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם
 30 [וגו'] והורדתם אתו אל גחון". אמר רבי אמי: האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא, ניתלי שרגא בעשרה יומי דבין ראש השנה
 31 ליום הכפורים בביתא דלא נשיב זקא, אי משיך נהוריה גידע דמסיק שתיה. ומאן דבעי למיעבד בעסקא, ובעי למידע אי מצלח אי
 32 לא מצלח, לירבי תרגולא, אי שמין ושפר - מצלח. האי מאן דבעי למיפק [לאורחא], ובעי למידע אי חור ואתי לביתא אי לא, ניקום
 33 בביתא דהברא, אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא. ולא מלתא היא, דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מזליה. אמר אבוי,
 34 השתא דאמרת: סימנא מילתא היא, [לעולם] יהא רגיל למיחוי פריש שתא קרא ורוביא פריי וסילקא ותמרי. אמר להו רב משרשיא
 35 לבריה: כי פעתו מיעל ומגמרי קמי רבייכו, גרסו מתניתא ועלו לקמי רבייכו, וכי תביתו קמיה חזו לפומיה, דכתיב: "והיו עיניך ראות
 36 את מוריד", וכי גרסיתו - גרסו על נהרא דמניא, דכי היכי דמשכן מיא משכן שמעתייכו. ותיבו אקילקלי דמתא מחסיא ולא תיבו
 37 אפרני דפומבדיתא. טב גלדנא סריא [דמתא מחסיא למיכל] מפותחא דרמי כיפי. "רמה קרני באלתי" - רמה קרני ולא רמה פפי, דוד
 38 ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותו, שאול ויהוא שנמשחו בפקד - לא נמשכה מלכותו. "המשוח בשמן המשחה" וכו'. תנו רבנן:
 39 משיח - יכול מלך? תלמוד לומר: כהן; אי כהן, יכול מרובה בנדים? תלמוד לומר: "משיח"; אי משיח, יכול משוח מלחמה? תלמוד
 40 לומר: "הכהן המשיח", שאינו משיח על גביו. - מאי משמע? דאמר רבא: "הינד" - המיומנת שפירד, הלא נמי "המשיח" - המיומן
 41 שפמשוחים. אמר מר: משיח - יכול מלך. - מלך פר הוא דמיתני? שעיר הוא דמיתני? - איצטרוד, סלקא דעתך אמינא: על שגנת
 42 מעשה יביא שעיר, על העלם דכר יביא פר, קא משמע לן. "אין בין משוח בשמן המשחה" כו'. מתניתין דלא פרבי מאיר, דאי רבי
 43 מאיר, הא תנאי: מרובה בנדים מביא פר תבא על כל המצות, דברי רבי מאיר, ולא הוודו לו חכמים. מאי טעמא דרבי מאיר? דתנאי:
 44 "משיח" - אין לי אלא משוח בשמן המשחה, מרובה בנדים מנין? תלמוד לומר: "הכהן המשיח". במאי אוקימתי? פרבנו,

34 עבר מחמת מומו - דאינו חוזר לעבודתו מפני המום, מנין שמצוה על הבתולה?
 35 תלמוד לומר "והוא" משיח שנצטרע - כלומר, כהן גדול שנצטרע, מהו באלמנה?
 36 מי אמרין - כהונה גדולה מחדא דחי להאי מאלמנה, או דלמא כהונה גדולה
 37 מיפטר פטר ליה להאי מאלמנה, וכי נצטרע, דליכא כהונה גדולה לא פטר, ומותר
 38 באלמנה. עבר מחמת מומו מנין תלמוד
 39 לומר והוא - דאפילו עבר ראשון מחמת
 40 מומו אסור באלמנה. וכי נצטרע אין לך מום
 41 גדול מזה, ושמעינן מינה דאפילו הכי אסור
 42 באלמנה. למטה למטה ממש - דהיינו בשפת
 43 חלוקי. למעלה למעלה ממש - בצואר בשפה
 44 במפתח חלוקי. למטה מקמי שפה - שקרעין
 45 למטה משפה לפי, שהוא למטה מבית
 46 הצואר. למעלה מקמי שפה - שקרעין בית
 47 הצואר ממש. כיון דבעלמא הוי קרע - דאם
 48 רצה אינו מבדיל, אלא קורעין למטה משפה,
 49 ויצא ידי קריעה. אם כן כהן גדול היכי מצי
 50 קרע למטה מקמי שפה? קרי כאן "בגדיו לא
 51 יפרום". אינו אלא קרע על תפלות -
 52 דבעלמא לא יצא ידי קריעה. הלכך מותר
 53 בכהן גדול. כראש ונגד של סוטה - דכתיב
 54 "פרע את ראש האשה" (במדבר ה), ותנן
 55 במסכת סוטה (ו, א): הכהן אחוז בבגדיה, אם
 56 נקרעו - נקרעו, ואם נפרמו - נפרמו. שמואל
 57 סבר לה כחדא ברבי יהודה - דכל שאינו
 58 מבדיל מקמי שפה הוי קרע של תפלות. ופליגי
 59 עליה כחדא - דאילו רבי יהודה סבר דכהן
 60 גדול אינו בפריעה ופרימה כל עיקר, ושמואל
 61 סבר דפרום מלמטה, למטה מקמי שפה. למה
 62 לי למכתב אשר לעולת התמיד - אלא לכל
 63 דתדירא בכל מקום היא קדמה. דזה בנה אב:
 64 דבכל מקום תדיר קודם, דמשמע "אשר
 65 לעולת התמיד" שהיתה כבר. לפתוח ראשון
 66 - לקרות בתורה. ולברך ראשון - בזמן.
 פרשת

1 אימא סיפא אין בין כהן המשמש לכהן שעבר - דהיינו שני. אלא פר יום הכפורים
 2 ועשירית האיפה - דמשל ראשון הן באין. הא לכל שאר דבריהם זה וזה שוין, דשני
 3 נמי כל מצות כהונה גדולה עליו. אתאן לרבי מאיר דתניא וכו' - "עבר" דבריתא
 4 לא דמי ל"שעבר" דמתניתין. רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי - בחדא סבר לה
 5 כרבי מאיר וסתמה כרבי מאיר, וברישא סבר
 6 לה כרבנן וסתמה כרבנן. רבי שמעון סבר לה לה
 7 כרבי מאיר כחדא - דכפי שעבר, דשני כל
 8 מצות כהונה עליו חוץ מפר יום הכפורים
 9 ועשירית האיפה. ופליגי עליה כחדא - דאילו
 10 רבי מאיר סבר מרובה בגדים מביא פר הבא
 11 על כל המצות, דהיינו פר העלם דבר של
 12 צבור. ואילו רבי שמעון סבר דאינו מביא פר
 13 הבא על כל המצות. כדתנן אין בין משוח
 14 בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא
 15 על כל המצות. ונטול חלק כראש - אף על
 16 פי שאינו מקריב. ומשמש בשמונה כלים -
 17 וההדיוט בארבעה. וכולם נוהגין כמשיח
 18 שעבר - דהיינו שני. חוץ מפר יום הכפורים
 19 ועשירית האיפה - דאין בין כהן המשמש
 20 לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית
 21 האיפה. מאן שמעת ליה דאמר פטור על
 22 טומאת מקדש וקדשיו - רבי שמעון. תלמוד
 23 לומר כי נור שמן משחת (קדש) אלהיו עליו
 24 ולא על משיח חבירו - למעוטי משוח
 25 מלחמה דאין מקריב אונן. אבל כהן גדול
 26 מקריב אונן, בין מרובה בגדים ובין ראשון
 27 שחזר לעבודה, ואפילו שני, מפני שהן בכלל
 28 כהונה וגדולה. לאפוקי משוח מלחמה דלאו
 29 בכלל כהונה גדולה הוא. ואחר שחלקין
 30 הכותב - למשוח מלחמה שאינו מקריב אונן
 31 ככהן גדול, יכול לא יאה מצוה על
 32 הבתולה? אלא שעבר מחמת קריו - דהוי
 33 כהן גדול מעליא שהרי חזר לעבודתו הוא.

24 כל המצות, וכו'לן נוהגין במשיח שעבר חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה, וכו'לן אין נוהגין במשוח מלחמה חוץ מחמשיה דברים
 25 האמורים בפרישה: לא פורע ולא פורם, ואין מטמא לקרובים, ומזוהר על הבתולה, ואסור באלמנה, ומחזיר את הרוצה, דברי רבי
 26 יהודה; וחקמים אומרים: אינו מחזיר. - והאי מפאי דרבי שמעון היא? אמר רב פפא, מאן שמעת ליה דאמר: פטור על טומאת מקדש
 27 וקדשיו? רבי שמעון. "חוץ מחמשה דברים האמורים בפרישה". מנא הני מילי? דתנו רבנן: "והכהן הגדול מאחיו" - זה כהן גדול,
 28 "אשר יוצק על ראשו שמן המשחה" - זה משוח מלחמה, "ומלא את ידו ללבוש את הבגדים" - זה מרובה בגדים, על פולין הוא אומר:
 29 "ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם ועל כל נפשות מת לא יבא"; יכול יהו פולין מקריבין אוננים? תלמוד לומר: "פי נור שמן משחת
 30 אלהיו עליו", עליו - ולא על חבירו; ואחר שחלקו הפתוב, יכול לא יהא מצוה על הבתולה? תלמוד לומר: "והוא". פתנאי: "והוא
 31 אשה בבתוליה וקח" - אחר שחלק הפתוב ריבה, דברי רבי ישמעאל; רבי עקיבא אומר: אין לי אלא שעבר מחמת קריו, מחמת מומין
 32 מנין? תלמוד לומר: "והוא". בעא מיניה רבא מרב נחמן: משיח שנצטרע מהו באלמנה? מידחה דחי או מיפטר פטור? לא הוה בידיה.
 33 וימנין הוי יתיב רב פפא וקמבעיא ליה, אמר ליה הונא ברבי דרב נחמן לרב פפא, תנינא: אין לי אלא שעבר מחמת קריו, עבר מחמת
 34 מומין מנין? תלמוד לומר: "והוא". קם, נשקיה פרישה ויהיב ליה פרתיה. משננה כהן גדול פורם מלמטה, וההדיוט מלמעלה. כהן
 35 גדול מקריב אונן ולא אוכל, וההדיוט לא מקריב ולא אוכל. גמרא אמר [רב]: "למטה" - למטה ממש, "למעלה" - למעלה ממש;
 36 ושמואל אמר: "למטה" - למטה מקמי שפה, "למעלה" - למעלה מקמי שפה, וזה וזה בצואר. מיתיבי: על כל הפתים פולין - רצה
 37 מבדיל קמי שפה שלו, רצה אינו מבדיל קמי שפה שלו, על אביו ועל אמו - מבדיל; כיון דבעלמא הוי קרע, קרי פאן "בגדיו לא
 38 יפרם"! שמואל ברבי יהודה סבירא ליה, דאמר: כל קרע שאינו מבדיל שפה שלו - אינו אלא קרע של תפלות. - ומי אית ליה לרבי
 39 יהודה קריעה בכהן גדול? והא תניא: אילו נאמר "ראש לא יפרע ובגד לא יפרם", הייתי אומר: בראש ובגד של סוטה הפתוב מדבר,
 40 תלמוד לומר: "את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם" - שאינו בפריעה ופרימה כל עיקר, דברי רבי יהודה; רבי ישמעאל אומר: אינו
 41 פורם פדרך שבני אדם פורמין, אלא הוא מלמטה וההדיוט מלמעלה! - שמואל סבר לה כרבי יהודה כחדא ופליגי עליה כחדא. משננה
 42 כל התדיר מחבירו קודם את חבירו, וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו. פר המשיח ופר העדה עומדים - פר המשיח קודם לפר
 43 העדה בכל מעשיו. גמרא מנא הני מילי? אמר אביי, דאמר קרא: "מולבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד", (למה לי) מפדי פתיב
 44 "עולת הבקר", "עולת התמיד" למה לי? הכי קאמר רחמנא: כל דתדירא קדמה. "וכל המקודש מחבירו הוא קודם את חבירו". מנולן?
 45 דתנא דבי רבי ישמעאל: "וקדשתו" - לכל דבר שבקדושה, לפתוח ראשון, ולברך ראשון, וליטול מנה יפה ראשון.

אונן. [ואינו חולק] – כשהוא אונן אינו נוטל חלק בקרבן, אפילו על
 62 מנת לאוכלו לאחר שתעבור אנינותו. וכן מקריב הכהן הגדול חלק
 63 בראש, דהיינו, אימתי שיחפוץ הוא רשאי להקריב ראשון כל קרבן
 64 שירצה. וכן הוא נוטל חלק בראש – רשאי הוא ליטול ראשון כל
 65 חלק שירצה מבשר הקרבן, אף אם כהן אחר הקריבו. ומשמש
 66 בשמונה בלים – עובד עבודה בשמונה בגדים, ולא בארבעה כהדיוט.
 67 וכל עבודת יום הכפורים אינה כשירה אלא בו – בכהן הגדול.
 68 ופסוק הוא על טומאת מקדש וקדשיו, כלומר, אם נכנס למקדש
 69 בשגגה כשהוא טמא, או אכל בשר קודש בשגגה כשהוא טמא, פסור
 70 מקרבן, ואינו ככל אדם שחייב להביא על כך קרבן עולה ויורד.
 71 וכולן – כל דינים אלו נזהגין אף במרוצה בנדים – כהן גדול שלא
 72 נמשח בשמן המשחה, אלא נתחנך לכהונתו על ידי לבשת שמונה
 73 בגדים, חוץ מפר המביא על כל המצות – פר שמביא הכהן הגדול
 74 על שגגותיו במקום כשבה או שעירה בהדיוט, שאינו נוהג אלא בכהן
 75 משוח ולא במרובה בגדים.
 76 וכולן – כל דינים אלו נזהגין אף בכהן משיח שעבר מכהונתו לאחר
 77 ששימש במקום הכהן הגדול, חוץ מהבאת פר של יום הכפורים,
 78 ועשירית האיפה שבכל יום, שאינם באים אלא משל הכהן המשמש
 79 עתה בכהונה גדולה, ולא משל הכהן שעבר מכהונתו.
 80 וכולן אין נזהגין בכהן שהוא משיח מלחמה – כהן שנמשח לצורך
 81 המלחמה, ותפקידו לדבר אל העם בשעת יציאתם למלחמה, חוץ
 82 מהמשה דברים האמורים בתורה בפירשה של כהן גדול (ויקרא כא
 83 יד). ואלו הם, לא פורע – אינו מגדל שערות ראשו פרע. ולא פורם
 84 – אינו קורע בגדיו. ואין הוא מטמא לקרובים, אף לא לשבעת
 85 הקרובים שהותר לכהן הדיוט להיטמא להם. ומזוהר על נשיאת
 86 הבתולה – שמצווה לישא אשה בתולה ולא בעולה. ואסור
 87 באלמנה. ומוסיפה הברייתא, שמלבד חמשה דברים אלו שמנה
 88 התנא שדינו בהם ככהן גדול, נחלקו תנאים האם דינו ככהן גדול
 89 בענין נוסף. ומתויר במיתתו את הרוצח מעיר מקלט, ככהן גדול,
 90 דברי רבי יהודה. והכמים אומרים, אינו מתויר, אלא הרי הוא
 91 כהדיוט לענין זה.
 92 מבואר מדברי הברייתא, שכהן המרובה בבגדים אינו מביא פר הבא
 93 על כל המצוות, כשיטת חכמים, ואילו כהן שעבר דינו ככהן גדול
 94 לכל דבר חוץ מלענין פר יום הכפורים ועשירית האיפה, כשיטת רבי
 95 מאיר, והרי זה ממש כפי הדינים המפורשים במשנתנו.
 96 מבררת הגמרא: והא' – ברייתא זו, ממא' – מנין יש לומר דרבי
 97 שמעון היא. אמר רב פפא, מאן שמעת ליה דאמר – מי הוא התנא
 98 ששמענו אותו סובר שכהן גדול פסור על טומאת מקדש וקדשיו,
 99 רבי שמעון, כמבואר בדברי המשנה לעיל (ט), ואם כן מוכח שברייתא
 100 זו דברי רבי שמעון היא, והוא זה שסובר בענין כהן המרובה בבגדים
 101 כשיטת חכמים, ובענין כהן שעבר כשיטת רבי מאיר.
 102 שנינו בברייתא שכהן משוח מלחמה אין נוהגים בו דיני כהן גדול חוץ
 103 מהמשה דברים האמורים בפירשה של כהן גדול.
 104 מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מנין שחמשת הדברים האמורים
 105 בפרשה נוהגים אף במשוח מלחמה. מבאר הגמרא: שיש ללמוד
 106 זאת ממה דתנו רבנן ברייתא, על דברי הכתוב (ויקרא כא ט) 'והכהן
 107 הגדול מאתו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו לבלש
 108 את הבגדים', ומבאר הברייתא: 'והכהן הגדול מאתו' זה כהן גדול
 109 שנמשח בשמן המשחה, 'אשר יוצק על ראשו שמן המשחה' זה כהן
 110 משיח מלחמה, 'ומלא את ידו לבלש את הבגדים' זה כהן גדול
 111 המרוצה בנדים, על פולן – על שלשת כהנים אלו הוא – המקרא
 112 משנין אומר 'את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם, ועל כל נפשת
 113 מת לא יבא', דהיינו, שלא כהנים אלו נאסרו בגידול שער פרע
 114 וקריעת בגדיהם, וכן אסורים להיטמא אפילו לשבעת הקרובים שכהן
 115 הדיוט רשאי להיטמא להם. יבול – שמא תאמר שיהו פולן מקריבין
 116 קרבנות כשהם אוננים, כלומר, שיהא אף הכהן משוח מלחמה רשאי
 117 לעשות זאת, תלמוד לומר (שם פסוק יב) 'כי נזר שמן משחת אלהיו
 118 עליו, ויש לדייק מן המקרא שרק עליו – על כהן גדול נאמרו דינים
 119 אלו, ולא על חבירו' – הכהן המשוח מלחמה שאינו כהן גדול, ואין
 120 הוא רשאי להקריב אונן. המשך בעמוד קמ

אימא סיפא – אמור את הסיפא של המשנה, אין הדין חלוק בין כהן
 2 גדול המשמש עתה בכהונה גדולה לבין כהן גדול שעבר מכהונתו,
 3 אלא לענין פר יום הכפורים ועשירית האיפה, שהם באים על ידי
 4 הכהן המשמש ולא על ידי הכהן שעבר, אבל לגבי שאר דיני כהונה
 5 גדולה שיש להם זה לזה, שאף הכהן שעבר נוהגים בו כל דיני הכהונה
 6 הגדולה, ודין זה אמתא לרבי מאיר – הוא שיטת רבי מאיר. ועתה
 7 מביאה הגמרא ברייתא שבה מבוארת שיטת רבי מאיר. דתניא
 8 בברייתא, אירע בו פסול בכהן גדול ועבר מכהונתו, ומינו כהן
 9 אחר תחתיו, ולאחר מכן עבר פסולו על הראשון, הדין הוא
 10 שהראשון חוזר לעבודתו, והשני כל מצות כהונה עליו, דהיינו,
 11 שאף בו נוהגים כל דיני כהן גדול, אלו דברי רבי מאיר. [רבי יוסי
 12 אומר, הראשון חוזר לעבודתו, ושני אינו ראוי לא לשמש בכהן
 13 גדול, ולא לשמש ככהן הדיוט]. אמר רבי יוסי, מעשה היה פאם
 14 ששמו יוסף בן אילים מן העיר צפורי, שאירע בו פסול בכהן
 15 הגדול (ועבר ומינו אחר תחתיו ולא הניחוהו אחיו הכהנים להיות
 16 לא כהן גדול ולא כהן הדיוט) ומינהו ליוסף בן אילים תחתיו,
 17 ולאחר מכן נתקן הכהן הגדול, וכן מעשה זה לפני חכמים לשואלם
 18 מה דינם של אלו. ואמרו חכמים שהכהן הראשון חוזר לעבודתו,
 19 ואילו הכהן השני אינו ראוי לא לשמש ככהן גדול ולא לשמש
 20 ככהן הדיוט]. כהן גדול אין הוא ראוי להיות משום חש אכה –
 21 שנאה מן הכהן הגדול הראשון, ואילו כהן הדיוט אין הוא ראוי
 22 להיות משום שכלל הוא בדינו 'מעלין בקדש ואין מורידין', ומאחר
 23 והשני שימש ככהן גדול אי אפשר להורידו ממעלתו לשמש ככהן
 24 הדיוט.
 25 מתבאר מדברי הברייתא, שהדין המבואר בסיפא של משנתנו שאין
 26 בין כהן משמש לכהן שעבר אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה,
 27 דהיינו, שאף השני משמש בכהונה גדולה, הוא שיטת רבי מאיר
 28 הסובר שהשני כל מצוות כהונה גדולה עליו. ואם כן מקשה הגמרא,
 29 כיצד יתכן שהרישא של המשנה שמרובה בגדים אינו מביא פר הבא
 30 על כל המצוות היא שיטת רבנן, ולא שיטת רבי מאיר. ואילו הסיפא
 31 היא שיטת רבי מאיר.
 32 מתרצת הגמרא: אמר רב הושיע, אין בהכרח צריך לומר שהרישא
 33 של המשנה היא דברי רבנן, ואילו הסיפא היא דברי רבי מאיר.
 34 תירוצו נוסף מתרצת הגמרא: רב יוסף אמר, משנתנו שיטת רבי היא,
 35 שסידר את המשניות, ונסיב לה אליבא דתנאי – וכתבה כדעת שני
 36 תנאים. כלומר, ברישא של המשנה סבר רבי כשיטת חכמים
 37 שהמרובה בגדים אינו מביא פר הבא על כל המצוות, ולפיכך סתם
 38 כן במשנה, ואילו בסיפא סבר כרבי מאיר שכהן שעבר כל מצוות
 39 כהונה גדולה עליו, ועל כן סתם כשיטתו במשנה.
 40 עוד מתרצת הגמרא: רבא אמר, משנתנו שיטת רבי שמעון היא,
 41 וסבר לה רבי מאיר פחדא ופליגי עליה פחדא – רבי שמעון סובר
 42 כרבי מאיר בענין אחר, לגבי דינו של כהן שעבר, ונחלק עליו בענין
 43 אחר, לגבי דינו של כהן מרובה בגדים.
 44 ועתה מביאה הגמרא ברייתא העוסקת בדיני כהן גדול, שממנה יש
 45 ללמוד ששיטתו של רבי שמעון היא כדנים המפורשים במשנתנו:
 46 דתניא בברייתא, דברים – חילוקי דינים שיש בין כהן גדול לכהן
 47 הדיוט אלו הם, כלומר, אלו הם הדינים הנוהגים בכהן גדול בלבד
 48 ולא בכהן הדיוט. כהן גדול מביא פר הבא על כל המצוות, דהיינו
 49 שאם שגג בעבירה שיש עמה כרת אינו מביא כשבה או שעירה
 50 כהדיוט אלא פר. וכן מביא פר ביום הכפורים לכפר עליו ועל ביתו.
 51 וכן מביא בכל יום מנחה העשויה מעשירית האיפה סולת. ולא פורע
 52 ולא פורם – אסור לו לגדל שער או לקרוע בגדיו, אבל הוא
 53 פורם מלמטה והתירוט מלמעלה, כלומר, אף שנאסרה עליו קריעת
 54 בגדיו אין הוא אסור בכך לגמרי, אלא הוא קורע את בגדיו מלמטה,
 55 בעוד שהדיוט קורע בגדיו מלמעלה. ואין הכהן הגדול מטמא
 56 לקרובים, אף לא לשבעת הקרובים שהותר לכהן הדיוט להיטמא
 57 להם. וכן הוא מזוהר על הבתולה – הוא מצווה לישא אשה בתולה
 58 ולא בעולה. ואסור הוא באלמנה. וכן הוא מתויר במיתתו את
 59 הרוצח מעיר מקלטו. ומקריב אונן – רשאי הוא להקריב קרבנות
 60 בעדו אונן. ואינו אובל – אינו רשאי לאכול מבשר הקרבנות בעודו

1 שנינו במשנה: **פּר בְּהֵן מְשֻׁנָּה וּפּר עֵדָה כּו'** עומדים, פר המשיח
 2 קודם לפר העדה בכל מעשיו.
 3 מבררת הגמרא: **מָנָא הֲנֵי מִילֵי**, שפר המשיח קודם לפר העדה.
 4 מבארת הגמרא: לומדים זאת ממה דתנו רבנן בברייתא. נאמר
 5 במקרא לגבי עשיית פר העדה (ויקרא ד בא) **'וְשָׂרְף אִתּוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרְף**
 6 **אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן**, דהיינו שצריך לשורפו בשם שנשרף פרו של
 7 הכהן המשיח. ולבארה יש לתמוה, הרי כבר נאמר בפסוק שלפניו
 8 (שם ד ט) **'וְעִשָּׂה לְפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְפָר הַחֲטָאת**, דהיינו, שיש לנהוג
 9 בפר העדה כפי שנעשה בפר הכהן המשיח, ואם כן, **מָה תִּלְמֹד לְזִמְר**
 10 **'וְשָׂרְף אִתּוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרְף אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן**. אלא בהכרח כוונת
 11 הכתוב היא ללמד ש**יִהְיֶה** הפר ה**רִאשׁוֹן** – פר הכהן המשיח, קודם
 12 **לְפָר הָעֵדָה כְּכֹל מַעֲשָׂיו** – בכל ענייני הקרבתו, שאם עומדים שניהם
 13 להקרבה, יש להקדים את פרו של הכהן המשיח שיהא ראשון בכל
 14 מעשיו.
 15 הגמרא מביאה ברייתא המפרשת את סדר הקדימה בכמה קרבנות:
 16 **תְּנוּ רַבְּנָן**, אם היו **פּר בְּהֵן מְשֻׁנָּה וּפּר הָעֵדָה עוֹמְדִים** להיקרב,
 17 הדין הוא ש**פּר בְּהֵן מְשֻׁנָּה** קודם ל**פּר הָעֵדָה כְּכֹל מַעֲשָׂיו**. וטעם
 18 הדבר הוא, ה**וֹאֵל** ו**הַכֹּהֵן מְשֻׁנָּה** הוא **הַמְּכַפֵּר** על העדה, במה
 19 שהוא מקריב את הפר שהם מביאים לכפרה, ו**אֵילוּ הָעֵדָה** היא
 20 **מִתְכַפֵּרֵת** בקרבן זה, **דִּין הוּא** – הדין נותן ש**יִקְרִיב הַמְּכַפֵּר לְמִתְכַפֵּר**
 21 – שיקריב קרבנו של הכהן המשיח קודם קרבן העדה, כדי שיכפר
 22 עליהם לאחר שנתכפר לו עוונות. ו**כֵּן הוּא** (ו-המקרא) **אוֹמֵר** בעבודת
 23 יום הכיפורים (ויקרא טו יז), **'כִּפֹּר פְּעוּדוֹ וּכְעֵד בֵּיתוֹ וּכְעֵד כָּל קִתְל**
 24 **יִשְׂרָאֵל**, שתחילה מכפר הכהן גדול על עצמו, ורק אחר כך מכפר על
 25 ביתו ועל כל קהל ישראל.
 26 **פּר הָעֵלֶם דְּכָר שֶׁל צְבוּר**, דהיינו פר העדה, והוא קרבן חטאת
 27 שמביאים אותו על הוראת טעות של בית דין, ששגגו הציבור ועשו
 28 על פיהם באחת מכל מצוות התורה, קודם בהקרבתו ל**פּר שֶׁל**
 29 **עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים** – פר לעולה שבא על הוראת טעות של בית דין,
 30 ששגגו הציבור ועשו על פיהם בענייני עבודה זרה.
 31 מבררת הגמרא: **מָאֵי מַעֲמָא** – מדוע יש להקדים את הפר הבא על
 32 שאר מצוות לפר הבא על איסור עבודה זרה. מבארת הגמרא: משום
 33 **דְּהָא** – הפר הבא על כל המצוות, הוא קרבן **חֲטָאת**, ו**הָאֵי** – הפר
 34 הבא על איסור עבודה זרה, הוא קרבן **עוֹלָה**, והדין הוא שקרבן
 35 חטאת קודם לקרבן עולה. ו**תְּנַיֵּא** – וכן שנינו בברייתא, נאמר במקרא
 36 (ויקרא ח ט) העוסק בקרבן 'עולה ויורד', לגבי אדם המביא שתי תורים
 37 או שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה, **'וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר**
 38 **לְחֲטָאת רִאשׁוֹנָה**, דהיינו, שיש להקריב תחילה את התור או בן
 39 היונה המיועד לקרבן חטאת, ורק לאחר מכן את משנהו העשוי
 40 לעולה. ולבארה יש לתמוה, **מָה תִּלְמֹד לְזִמְר** – מה מלמדנו הכתוב
 41 בזה, אם בא ל**לְמֹד שְׁתֵּיהֶם הַחֲטָאת רִאשׁוֹנָה**, הרי **כֵּךְ נֵאֱמָר** (שם ה
 42 ו) **וְאֵת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עוֹלָה כַּמִּשְׁפָּט**, ויש ללמוד מכך שהקרבן
 43 הראשון חטאת הוא. **אֵלָּא זֶה בְּנֵה אֵב** – מקרא זה נכתב כדי ללמד
 44 לשאר מקומות ב'בנין אבי', ש**יְהִי כֹל חֲטָאת** – כל קרבן חטאת,
 45 **קוֹדֶמֶת לְעוֹלוֹת** – לקרבן עולה **הַבָּאִים עִמָּהּ** להקרבה. ו**יְקִימָא לֵן**
 46 – וכלל הוא בידינו, **דְּאִפִּילוּ חֲטָאת הָעוֹף** קודמת להקרבה **לְעוֹלוֹת**
 47 **בְּהֵמָה**, אף על פי שקרבן בהמה חשוב יותר מקרבן עוף. ומאחר
 48 והחטאת קודמת בכל מקום לעולה, לפיכך יש להקדים את הפר הבא
 49 על שאר המצוות שהוא קרבן חטאת, לפר הבא על עבודה זרה שהוא
 50 קרבן עולה.
 51 הברייתא ממשיכה לפרש את סדר דיני הקדימה בקרבנות: **פּר העדה**
 52 **הבא לעולה על עון עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים**, קודם ל**שְׁעִיר העדה הבא עמו**
 53 **לחטאת על עון עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים**.
 54 מקשה הגמרא: **אִמָּא** – מדוע הפר קודם לשעיר, הרי **הָאֵי** – השעיר,
 55 בא לקרבן **חֲטָאת**, ו**הָאֵי** – הפר, בא לקרבן **עוֹלָה**, וכלל הוא בידינו
 56 שהחטאת קודמת לעולה בכל מקום.
 57 מתרצת הגמרא: **אֲמַרִי בְּמַעֲרָבָא** – אמרו בארץ ישראל **מְשֻׁמֵיה**
 58 **דְּרַבָּא בַר מְרִי**, שטעם הדבר שכאן אין החטאת קודמת לעולה הוא
 59 משום ש**חֲטָאת עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים** נכתבה בתורה כשהיא **חֲסִירָא**

60 (חסיירה) את האות **אֶלָּף**, שהרי **וְשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֲטָאת בְּתִיב**
 61 (במדבר טו כד), כדי ללמדנו שכאן העולה קודמת לחטאת.
 62 תירוץ נוסף מביאה הגמרא: **רַבָּא אָמַר**, טעם הדבר שאין מקדימים
 63 כאן את החטאת לעולה, משום ש**כַּמִּשְׁפָּט בְּתִיב בִּיה** – נאמר
 64 בכתוב שיש לעשות את הפר הבא על עבודת כוכבים 'כמשפט', והיינו
 65 שיש לעשותו כפי הסדר הכתוב במקרא, ומאחר והכתוב מקדים את
 66 הפר לשעיר, יש ללמוד שהקרבתו קודמת להקרבת השעיר.
 67 הברייתא ממשיכה למנות את סדר הקרבנות: **שְׁעִיר העדה הבא**
 68 **לחטאת על עון עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים**, קודם ל**שְׁעִיר החטאת של הנשיא**
 69 – המלך. מבררת הגמרא: **מָאֵי מַעֲמָא** – מה הוא טעמו של דבר.
 70 ומבארת: משום ד**הָאֵי** – שעיר עבודת כוכבים, הוא קרבן **צְבוּר**, ו**הָאֵי**
 71 – שעיר הנשיא, הוא קרבן **יְחִיד**, וציבור קודם ליחיד, ואפילו למלך.
 72 **שְׁעִיר חטאת של נשיא** קודם ל**שְׁעִיר עִזִּים הבאה לקרבן חטאת של**
 73 **יְחִיד**. מבררת הגמרא: **מָאֵי מַעֲמָא**. ומבארת: לפי ש**הָאֵי** – השעיר,
 74 הוא קרבן של **מְלָךְ**, ו**הָאֵי** – שעירת העִזִּים, היא קרבן של ה**דְּרִיזְמָה**,
 75 ומלך קודם להדיוט.
 76 **שְׁעִיר עִזִּים הבאה לקרבן חטאת של יְחִיד קוֹדֶמֶת לְכַבְּשֵׁת חטאת**
 77 **של יְחִיד**. דהיינו, שאם באו שני אנשים להקריב קרבן חטאת, אחד
 78 הביא כבשה והשני הביא שעירה, יש להקדים ולהקריב את השעירה
 79 קודם לכבשה.
 80 מקשה הגמרא: ו**הָא תְּנַיֵּא** בברייתא שב**כַּבְּשֵׁת יְחִיד קוֹדֶמֶת לְשְׁעִיר עִזִּים**
 81 **של יְחִיד**. מתרצת הגמרא: **אָמַר אֲפֵי**, **תְּנַיֵּא הוּא** – יש בענין
 82 זה מחלוקת תנאים, **מִרְ כָּכֵר** – אחד מן התנאים סובר ש**שְׁעִיר עִזִּים**
 83 **עֲדִיפָא** מכבשה, **שְׁכֵן נִתְרַבְתָּה אֶצְל עֲבוֹדַת פּוֹכְבִּים בְּיְחִיד**. כלומר,
 84 אף על פי שהיחיד מביא לקרבן חטאת כבשה או שעירה, מכל מקום
 85 על חטא עבודה זרה אין מביאים אלא שעירה. ויש ללמוד מכך
 86 שהשעירה עדיפה על הכבשה. ו**מִרְ כָּכֵר** – והתנא השני סובר,
 87 שה**כַּבְּשָׁה עֲדִיפָא** מן השעירה, **שְׁכֵן נִתְרַבְתָּה בְּאֵלֵיהָ** – לפי
 88 שמקטירים אף את אימורי האליה (הזנב) שבכבשה, ואילו בשעירת
 89 עִזִּים אין מקטירים את אימורי האליה.
 90 ה**עוֹמֵר** (מנחת העומר) קודם ל**כַּבְּשֵׁת הַבָּא עִמּוֹ לקרבן**, וכן **שְׁתֵּי**
 91 **הַלֶּחֶם הבאים בחג השבועות קוֹדֶמֶת לְכַבְּשֵׁים הַבָּאִים עִמָּהֶם**
 92 לקרבן. **זֶה תְּקַלֵּל**, כל דְּכָר הַבָּא בְּגִין לַיּוֹם – בגלל חובת היום, כמו
 93 העומר ושתי הלחם, קודם לְדָכָר הַבָּא בְּגִין לַחֵם – בגלל הלחם, כדי
 94 שלא יבוא לבדו בלא קרבן, כמו הכבש הבא בגלל העומר, וכבשי
 95 העצרת הבאים בשביל שתי הלחם, ולפיכך יש להקדים את העומר
 96 ושתי הלחם לכבשים הבאים עמהם.

משנה

97 מאחר ונתבאר במשנה לעיל (ב) דיני קדימה של קרבנות, מפרשת
 98 המשנה עתה באילו דברים קודם האיש לאשה, ובאילו דברים
 99 קודמת האשה לאיש.
 100 **הָאִישׁ קוֹדֵם לְאִשָּׁה לְהַתְּיוֹת**, דהיינו, בכל מקום שבו יש סכנת נפשות
 101 לאיש ולאשה, יש להקדים ולהעדיף את הצלת האיש על פני הצלת
 102 האשה. וכן צריך להקדים את האיש לענין **הַשֵּׁב אֲבָדָה** – שאם מצא
 103 אבידה של איש ושל אשה, יש להקדים את השבת אבידת האיש על
 104 פני אבידת האשה. ו**הָאִשָּׁה קוֹדֶמֶת לְאִישׁ לְכַסוֹת** – אם עומדים
 105 לפניו איש ואשה הזקוקים לבגד לכסות את גופם, עליו להקדים וליתן
 106 לאשה. וכן קודמת האשה לאיש לענין **הַלְוִיָּה מִבֵּית הַשָּׂבִי** – שאם
 107 שניהם שבוים יש להקדים ולפדות את האשה, מפני שיש לחוש
 108 שיעשו בה עבירה, ותהא בושתה מרובה. אמנם **בְּזִמְן שְׁשֻׁנֵיהֶם**
 109 **עוֹמְדִים בְּקִלְקֵלָה**, כלומר, במקום שיש לחוש שיעשו עבירה אף
 110 באיש, דהיינו, שהשובים אותו חשודים על משכב זכור, בזה **הָאִישׁ**
 111 **קוֹדֵם לְאִשָּׁה להיפדות**, מכיון שבאופן כזה בושתו של האיש מרובה
 112 משל האשה.
 113

נמרא

114 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בסדר הקדימה של פדיון מבית
 115 השבי: **תְּנוּ רַבְּנָן**, אדם ש**הִנָּה הוּא וְאָבִיו וְרַבּוֹ פְּשׁוּבִי**, ויש בידו ממון
 116 המשך בעמוד קמו

1 האוצרות שבמקדש. איבעיא להו לענין מומאה - ליטמא למת מצוה סגן ומשוח
 2 מלחמה, אי זה מהם קודם? להחיותו - הוא קודם לסגן, משום דצבור צריכים לו
 3 למשוח מלחמה לצורך מלחמה טפי מסגן. דכתב ויברל אהרן - אלמא כהן עדיף
 4 מלו. [בבלל ארור - כנען. לא מצא נח קללה לכנען גדולה מזו שיהא עבד לאחיו,
 5 מכאן שכל עבד הרי הוא בכלל ארור. הכל
 6 רוצין לישא גיורת - שמתרצין לישא גיורת
 7 מלישא משוחררת. משוחררת לא היתה
 8 בחוקת שטור - דסתם שפחה מופקרת. לשון
 9 אחר: גיורת בעיא לאיניווי ומשמרת עצמה.
 10 לפי שדעתה להתגייר. אבל שפחה אין בידה
 11 לשחרר עצמה, ואינה משמרת עצמה. מפני
 12 מה הכל מושלח בעבכרים - כלומר מפני
 13 מה נתנה מפלה יתירה לעבכרים, שנרדפין
 14 תדיר תדיר. אמר להם מפני שסורן רע -
 15 שיצר לבם רע הוא יותר מדאי. טורו=שר
 16 שלהם, כדאמר (בבא מציעא נט, ב) ברג
 17 שסורו רע - דהיינו יצר הרע, ששר שלו רע
 18 הוא. מאי היא - היכי הוה טורן רע. אמר רבא
 19 אפילו גלימי - דלאו מאכל, ולית ביה הנאה
 20 - אפילו הכי גייצי להו. גייצי=נושכין.
 21 שופתא

1 פרשת פר כהן משיח - כתיבא ברישא, והדר כתיבא פר העלם דבר של צבור.
 2 'ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת' - דהיינו לפר כהן משיח, למה ליה למיהדר
 3 וכתב 'כאשר שרף את הפר הראשון'. וכפר בעדו - והדר 'ובעד ביתו ובעד כל קהל
 4 ישראל'. פר דעבודה זרה - הוי עולה. חסירא אלף - למימרא דעולה קדמה.
 5 כמשפט כתיב ביה - בפר דעבודה זרה,
 6 דבחר כתיבה אולינן, ועולה ברישא כתיבא.
 7 שעיר יחיד קודם לכבשת יחיד - כגון שהיו
 8 שנים, זה הביא כבשה וזה הביא שעירה. שכן
 9 נתרבתה באלה - דעו אינה טעונה אליה.
 10 בנין יום - בגלל יום. כבש גלל עומר,
 11 וכבשים בגלל שתי הלחם. משנה עומדים
 12 בקלקלה - האיש למשכב וזכור. גמרא אמו
 13 קודמת לכולם - דאית לה זילותא טפי. [חכם
 14 קודם למלך ישראל - שאין כל ישראל ראין
 15 לחכמה, אבל מלך, כל ישראל ראין
 16 למלכותו. מלך קודם לכהן גדול - מדאמר
 17 מלך לכהן גדול 'קחו עמכם מעבדי אדוניכם'
 18 וועל כרחק אנפשה קאמר] - אלמא מלך
 19 עדיף, אמריבאל - שממונה על כולם, ואין
 20 משיבין על דבריו. גובר - הממונה על

13 "פר כהן משיח ופר עדה" כו'. מנא הני מילי? דתנו רבנן:
 14 "ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון" - מה תלמוד
 15 לומר "הראשון"? שיהא ראשון קודם לפר העדה בכל
 16 מעשיו. תנו רבנן: פר כהן משיח ופר העדה עומדים - פר
 17 כהן משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו, הואיל ומשיח
 18 מכפר ועדה מתפפרת, דין הוא שיקדים המכפר למתפפר,
 19 וכן הוא אומר: "וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל
 20 ישראל". פר העלם דבר של צבור קודם לפר של עבודה
 21 זרה. מאי מעמא? הא חטאת והאי עולה, ותניא: "והקריב
 22 את אשר לחטאת ראשונה" - מה תלמוד לומר? אם
 23 ללמד שתהא חטאת ראשונה, הרי כבר נאמר: "ואת
 24 השני יעשה עולה כמשפט"!
 25 אלא זה בנה אב, שיהוה כל
 26 חטאות קודמות לעולות הפאים עמהם, וקיימא לו,

14 דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה. פר עבודה זרה קודם לשעיר עבודה זרה. - אפוא? הא חטאת והאי עולה! - אמרי במערבא
 15 משמיה דרבא פר מרי: חטאת עבודה זרה חסירא אלף, "לחטת" פתיב. רבא אמר: "כמשפט" פתיב ביה. שעיר עבודה זרה קודם לשעיר
 16 נשיא. מאי מעמא? הא צבור והאי יחיד. שעיר נשיא קודם לשעיר יחיד. מאי מלך והאי הדיום. שעיר יחיד קודמת לכבשת
 17 יחיד. - והא תניא: כבשת יחיד קודמת לשעיר יחיד! אמר אבוי: תנאי היא, מר סבר: שעירה עדיפא, שכן נתרבתה אצל עבודה זרה
 18 ביחיד; ומר סבר: כבשה עדיפא, שכן נתרבתה באליה. עומר קודם לכבש הכא עמו; שתי הלחם קודמים לכבשים הפאים עמהם. זה
 19 הפלל: דבר הפא בנין ליום - קודם לדבר הפא בנין לחם. משנה האיש קודם לאשה - להחיות ויהא אבדה, והאשה קודמת לאיש -
 20 לכסות ולהוציא מבית השכי. בזמן ששיניהם עומדים בקלקלה - האיש קודם לאשה. גמרא תנו רבנן: היה הוא ואביו ורבו בשכי - הוא
 21 קודם לרבו, ורבו קודם לאביו, אמו קודמת לכולם. חכם קודם למלך ישראל: חכם שמת - אין לנו פיצא בו, מלך ישראל שמת - כל
 22 ישראל ראויים למלכות. מלך קודם לכהן גדול, שנאמר: "ויאמר המלך (אליהם) [להם] קחו עמכם (או מעבדי) [את עבדי] אדניכם" וגו'.
 23 כהן גדול קודם לנביא, שנאמר: "מישח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא, הקדים צדוק לנתן; ואומר: "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה
 24 ורעיד" וגו', וכול הדימות היו? תלמוד לומר: "כי אנשי מופת המה", ואין "מופת" אלא נביא, שנאמר: "נתן אלוד אות או מופת". משיח
 25 בשמן המושחה קודם למרובה בנדים; מרובה בנדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו; משיח שעבר מחמת קריו קודם לעבר מחמת ממו;
 26 עבר מחמת ממו קודם למשיח מלחמה; משיח מלחמה קודם לסגן; סגן קודם לאמרפל. מאי אמרפל? אמר רב חסדא: אמר פולא. אמרפל
 27 קודם לגובר; גובר קודם לראש משמר; ראש משמר קודם לראש בית אב; ראש בית אב קודם לכהן הדיום. איבעיא להו: לענין מומאה,
 28 סגן ומשיח מלחמה איזה מהם קודם? אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן: תא שמע, דתניא: סגן ומשיח מלחמה שהיו מהלכים בדרך ופגע
 29 בהם מת מצוה, מוטב שיטמא משיח מלחמה ואל יטמא סגן, שאם יארע בו פסול בכהן גדול, נכנס הסגן ומשיח תחתיו. והתניא: משיח
 30 מלחמה קודם לסגן! אמר רבינא: פי תניא הוה - להחיותו. משנה כהן קודם ללווי, לוי לישראל, ישראל לממוזר, וממוזר לנתין, ונתין
 31 לגר, וגר לעבד משוחרר. אימתי? בזמן שפולס שויס, אבל אם היה ממוזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ - ממוזר תלמיד חכם קודם
 32 לכהן גדול עם הארץ. גמרא "כהן קודם ללווי" - שנאמר: "(ובני) [בני] עמרים אהרן ומשה ויברל אהרן (להקדישו) קדש
 33 (הקדשים) [קדשים]". לוי קודם לישראל - שנאמר: "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי (מתוך)" וגו'. ישראל קודם לממוזר - שזה
 34 מיוחס, וזה אינו מיוחס. ממוזר קודם לנתין - זה פא מטפה פשרה, וזה פא מטפה פסולה. נתין קודם לגר - זה גרל עמנו בקדושה, וזה לא
 35 גרל עמנו בקדושה. גר קודם לעבד משוחרר - זה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור. "אימתי בזמן שפולס שוין" כו'. מנא הני מילי?
 36 אמר רב אחא ברבי חנינא, דאמר קרא: "קרה היא מפנינים", מבהן גדול שנכנס לפני ולפנים. תניא, רבי שמעון פר יוחאי אומר: בדין
 37 הוא שיקדים עבד משוחרר לגר, שזה גרל עמנו בקדושה, וזה לא גרל עמנו בקדושה, אלא זה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור.
 38 שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק: מפני מה הכל רצין לישא גיורת, ואין הכל רצין לישא משוחררת? אמר להם: זו היתה בכלל
 39 ארור, וזו לא היתה בכלל ארור. דבר אחר: זו היתה בחוקת שטור, וזו לא היתה בחוקת שטור. שאלו תלמידיו את רבי אלעזר: מפני מה
 40 הפלכ מביר את קונו, וחתול אינו מביר את קונו? אמר להם: ומה האוכל ממה שעכבר אוכל משפת, האוכל עכבר עצמו על אחת פמה
 41 וכמה. שאלו תלמידיו את רבי אליעזר: מפני מה הפל מושלים בעכברים? מפני שסורן רע. מאי היא? רבא אמר: אפילו גלימי גייצי.

1 שופתא - ביתד של מרא דעץ הוא גיץ. המניח כליו - מלבושיו. פת פחמין - פת האפר
 2 בגחלים. של שיורי העיסה - שנשתירה מלישה. משכח למוד של שבעים שנה -
 3 שסודר בפיו כל שבעים שנה. משיב - מחזיר את הלמוד שנשתכח הימנו כבר שבעים
 4 שנה. וסימך - גרסא, שלא תטעה שאם לא תדע אם אחד אומר אחד ולא שתיים,
 5 ואחד אומר שתיים ולא שלש. או שמא אחד
 6 אומר שתיים ולא שלש, ואחד אומר שלש ולא
 7 ארבע, היא סימן קמיצה. כלומר, כפוף
 8 הקמיצה ונשתירו מאותן אצבעות של יד
 9 העומדין לבד שתי אצבעות זקופין כסדרן
 10 מכאן, דהיינו אצבע ואמה מכאן, ורת מכאן,
 11 דהיינו שתי אצבעות מכאן ואצבע אחד מכאן.
 12 ובכך תהא זכור שאחד אומר אחת ולא שתיים,
 13 ואחד אומר שתיים ולא שלש. גודל לא קא
 14 חשיב הכא עם שאר אצבעות. משום דלא קאי
 15 בסדר אצבעות. האוכל פת - ופחמין עצמן
 16 כדרא חשיב להו. קשים ללמוד - שהעושה
 17 אותן יחא קשה לשמוע. העובר תחת אפסר
 18 גמל - כל שכן תחת גמל עצמו כדרא חשיב
 19 להו. העובר תחת ריח של גבילה - כלומר
 20 החולץ ומריח ריח גבילה. דכל החולץ ומריח
 21 היו עובר תחת אותו ריח, שהריח הולך ועולה.
 22 וזהמא ליסמיון - אותו כף שבוחשין את
 23 הקדירה קרי להו חכי, על שם שמעבירין
 24 הזוהמא לצדדין. ועל שני צדדי' תרגום: על
 25 תרוי סטרוהין. כל העם עומדין - כל השורות
 26 כולן, אטרוהין הן מאה. ועושין לו - שתי שורות
 27 בלבד. עושין אותן - לבני חכמים שממונים
 28 אביהם פרנס על הצבור. סניפין - שמושיבין
 29 אותן בצד הזקנים מפני כבוד אביהם. דהויין
 30 סניפין לזקנים כסניף זה שמצניפין לקורה
 31 גדולה, סניף בלעז. אלא לקמינים - דאנוס
 32 הוא. אבל יצא לגדולים אינו נכנס וישב
 33 במקומו. ודפושע הוא, משום דהוה ליה
 34 למיבדק נפשיה. כדי שלא יתרחק - דהיוצא
 35 לפנות ביום צריך שיתרחק מן הדרך, כדי שלא

1 יחו אחרים רואים אותו, כדאמרין במסכת ברכות. אמר רבא וכחיי אביהם - הא
 2 דעושים סניפין מפני כבוד אביהם. נשנית משנה - הא דתניא לעיל: כשהנשיא נכנס וכו'.
 3 נתקן מילתא כי לדידן - כלומר, נעבד ליה כי היכי דעבד הוא לדידן. ואית דגרסי: נתקן
 4 מילתא כי ליתנן. כלומר, נתקן מילתא דלהו לזכרון לעולם לדורות אפילו כי אינן
 5 בעולם. ואית דאמרי: נתקן מילתא כי ליתנן,
 6 לומר לו שתלמדנו דבר שאינו יודע ללמוד.
 7 ויתבייש. גלי עוקצין - ידרוש לן מסכת
 8 עוקצין. דלית ליה - שאין סודור לו. פשט =
 9 פירש. גרם ותנא = גרס ושנה. אמר - רבן
 10 שמעון בן גמליאל: מאי דקמא? דלמא חס
 11 ושלום כו'. בתר דאוקים = בתר שסיים. ושדו
 12 ליה - לפיקתא בי מדרשא. שאלות דהוה
 13 מפיסק מתרין, ומה שלא היה מתרין - כתבו
 14 אינהו הפירוקין ושדו בי מדרשא. [תורה
 15 מבחין כו' - או הם יכנסו לבית המדרש, או
 16 אנו נצא אליהם ונשב עמם]. נהי דאהני לך
 17 קמרא דאבוך - כלומר דאהני לך חשיבותא
 18 דאביך דהוית אב בית דין, אבל למהוי נשיא מי
 19 אהני לך דקא בעית למהוי נשיא. קמרא =
 20 אבנט מזהב. כדאמרין במסכת שבת בפרק
 21 "נמה אשה" (נט, ב). מתני ליה רבי לרבי
 22 שמעון בריה אחרים אומרים אילו (לא) היה
 23 תמורה לא היה קרב - דנתן במסכת בכורות
 24 בפרק בתרא (ס, א): קרא לתשיעי "עשירי",
 25 ולעשירי "תשיעי", ולאחד עשר "עשירי" -
 26 שלשתן מקדשין, והתשיעי נאכל במומא
 27 והעשירי מעשר, והאחד עשר קרב שלמים
 28 ועושהו תמורה, דברי רבי מאיר. אמר לו רבי
 29 יהודה: וכי יש תמורה עושה תמורה? והא
 30 כימא לן דאין תמורה עושה תמורה. כדתנן
 31 במסכת תמורה בפרק קמא (ה, א): אך כבוד
 32 שור קדש הו' וכו' - הן קריבין ואין תמורתן
 33 קריבין, ומעשר ליה עברה עברה מבכור, כתיב
 34 הכא "כל אשר יעבור תחת השבט" וכתיב התם
 35 בכבור "והעברת כל פטר רחם" וגו'.
 36 אמר

25 שעל גבי הקבר. תנו רבנן: בשהנשיא נכנס, פל העם עומדים, ואין יושבים עד שאומר להם: שבו; כשאב בית דין נכנס, עושין לו
 26 שורה אחת מפאן ושורה אחת מפאן עד שישב במקומו; פשתכם נכנס, אחד עומד ואחד יושב עד שישב במקומו. בני חכמים ותלמידי
 27 חכמים, בזמן שרבים צריכים להם - מפסיעין על ראשי העם, יצא לצורך - יכנס וישב במקומו. בני תלמידי חכמים שמונחים אביהם
 28 פרנס על הצבור, בזמן שיש להם דעת לשמוע - נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם בלפי העם, בזמן שאין להם דעת לשמוע
 29 - נכנסים ויושבים לפני אביהם ופניהם בלפי העם. רבי אלעזר בר רבי [צדוק] אומר: אף בבית המושטה עושים אותם סניפין. [אמר
 30 מר]: יצא לצורך - נכנס וישב במקומו. אמר רב פפא: לא אמרו אלא לקמינים, אבל לגדולים לא, הנה ליה למבדק נפשיה מעיקרא,
 31 דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם ולמד אדם עצמו להשכים ולהעריב, כדי שלא יתרחק. (אמר רבא): האידנא דחלשא עלמא, אפילו
 32 לגדולים נמי. רבי אלעזר בר רבי [צדוק] אומר: אף בבית המושטה עושים אותם סניפים. אמר רבא: בתוי אביהם, בפני אביהם. אמר
 33 רבי יוחנן: בימי רבן שמעון בן גמליאל נישנית משנה זו, רבן שמעון בן גמליאל - נשיא, רבי מאיר - חכם, רבי נתן - אב בית דין,
 34 פי הוה רבן שמעון בן גמליאל התם הווי קיימי פולי עלמא מקמייהו, פי הווי עיילי רבי מאיר ורבי נתן הווי קיימי פולי עלמא מקמייהו,
 35 אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא בעו למיהווי היפרא בין דילי לדידהו? תפון הא מתניתא. ההוא יומא לא הווי רבי מאיר ורבי נתן
 36 התם, למחר פי אתו, הווי דלא קמו מקמייהו פדרגליא מילתא, אמרי: מאי תאי? אמרו להו: הכי תפון רבן שמעון בן גמליאל. אמר
 37 ליה רבי מאיר לרבי נתן: אגא חכם ואת אב בית דין, נתקן מילתא פי לדידן. מאי נעביד ליה? נימא ליה: גלי עוקצין, דלית ליה,
 38 וכיון דלא גמר, נימא ליה: "מי למלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", למי נאה למלל גבורות ה' מי שיכול להשמיע כל תהלותיו,
 39 נעבריה, והווי אגא אב בית דין ואת נשיא. שמעניהו רבי יעקב בן קרשי, אמר: דלמא חס ושלום אתיא מילתא לידי פיופא, אול יתיב
 40 אחורי עליתיה דרבן שמעון בן גמליאל, פשט, גרם ותנא, גרם ותנא. אמר: מאי דקמא? דלמא חס ושלום איפא פי מדרשא מידו
 41 ירב דעתיה ונרסה. למחר אמרו ליה: יתי מר וניתני פועקצין, פתח ואמר. בתר דאוקים, אמר להו: אי לא גמירנא כספיתנן, פקיד
 42 ואפקניהו מפי מדרשא. הווי פתבי קושטייתא [בפתקא] ושדו התם, דהוה מופריק מופריק, דלא הווי מופריק פתבי פירוקי ושדו. אמר
 43 להו רבי יוסי: תורה מבחין ואנו מבפנים? אמר להו רבן [שמעון בן] גמליאל: גיעילינהו, מהוה ניקנסניהו דלא נימרו שמעתא משמיהו.
 44 אפיקו לרבי מאיר - "אחרים", ולרבי נתן - "יש אומרים". אחוהו להו בחלמייהו: זילו פייסוהו [לרבן שמעון בן גמליאל]. רבי נתן אול,
 45 רבי מאיר לא אול, אמר: דברי הלומות לא מעלין ולא מורדין. פי אול רבי נתן, אמר ליה רבן שמעון בן גמליאל: נהי דאהני לך
 46 קמרא דאבוך למיהווי אב בית דין, שיוינד נמי נשיא? מתני ליה רבי לרבן שמעון בריה, אחרים אומרים: אילו היה תמורה

1 שיושבים בשורות הסמוכות למקום שבו עובר אב בית הדין קמים
 2 מפניו, ואינם יושבים עד שיֵשֶׁב אב בית הדין בְּמִקְוֹמוֹ. בְּשֶׁחֶכֶם נִכְנָם
 3 לבית המדרש, אַחַד עוֹמֵד וְאַחַד יוֹשֵׁב, כלומר, אלו שהחכם עובר
 4 בתוך ארבע אמותיהם קמים מפניו, והחורים ויושבים לאחר שהוא
 5 עובר מהם, וכן הלאה, עַד שְׂיֵשֶׁב הַחֶכֶם בְּמִקְוֹמוֹ.
 6 בְּנֵי חֻמְסִים וְתַלְמִידֵי חֻמְסִים, בְּזִמְנֵי שָׂרִיבִים צָרִיכִים לָהֶם, מִפְּסִיעוֹן
 7 עַל רֹאשֵׁי הָעָם – רשאים הם להכנס לבית המדרש בשעה שכל העם
 8 יושבים, אף על פי שבזה הם נראים כאילו פוסעים על ראשי העם.
 9 יֵצֵא אֶחָד מֵהֶם מִבֵּית הַמְּדֻרָּה – לעשיית צרכיו, יִכְנָס וְיֵשֶׁב
 10 בְּמִקְוֹמוֹ – רשאי הוא לשוב ולהכנס כשהכל יושבים, אף על פי
 11 שהוא נראה כמפסיע על ראשם, שהרי אנוס היה ביציאה זו.
 12 בְּנֵי תַלְמִידֵי חֻמְסִים שְׂמֻמוֹנִים אֲבִיהֶם – שאביהם ממונה להיות
 13 פָּרֹנָם עַל הַצְּבֹר, בְּזִמְנֵי שֵׁשׁ לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם דַּעַת לְשִׁמּוּעַ וְלִהְיֵן
 14 דְּבָרֵי תוֹרָה מֵאֲבִיהֶם, הָרִי הֵם נִכְנָסִים וְיוֹשְׁבִים לִפְנֵי אֲבִיהֶם – מול
 15 פני אביהם, וְאַחֲרֵיהֶם בְּלִפְנֵי הָעָם. וּבְזִמְנֵי שֵׁאִין לָהֶם דַּעַת לְשִׁמּוּעַ
 16 וְלִהְיֵן אֶת דְּבָרֵי אֲבִיהֶם, הָרִי הֵם נִכְנָסִים וְיוֹשְׁבִים לִפְנֵי אֲבִיהֶם –
 17 מאחורי גבו של אביהם, וּפְנֵיהֶם בְּלִפְנֵי הָעָם.
 18 רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי [צְדוֹק] אָמַר, אַף בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה עוֹשִׂים אוֹתָם
 19 – את בני החכמים שאבותיהם ממונים פרנסים על הציבור, סְנִיפִין –
 20 מחברים אותם אל אבותיהם, כלומר, מושיבים אותם לצידם, מפני
 21 כבודם של אבותיהם.
 22 הגמרא מבארת דינים שונים שנתפרשו בברייתא: [אָמַר מַר] – הובא
 23 לעיל בברייתא, שאם יֵצֵא מִבֵּית הַמְּדֻרָּה – לעשיית צרכיו,
 24 רשאי הוא לאחר מכן להיות נִכְנָס וְיֹשֵׁב בְּמִקְוֹמוֹ, אף שהוא נראה
 25 כמפסיע על ראשי העם.
 26 אָמַר רַב פֶּפְאָה, לֹא אֲמָרוּ חֻמְסִים דִּין זֶה, אֲלֵא בִּאֹפֶן שִׂיבָא לְעִשִׂית
 27 צָרִיכִים קְטִינִים, שאנוס הוא ביציאה זו, אֲכַל אִם יֵצֵא לְעִשִׂית צָרִיכִים
 28 גְּדוֹלִים, לֹא – אין הוא רשאי להפסיע על ראשי העם, לפי שפושע
 29 הוא ביציאה זו, הִדְוָה לִיהִ לְמַדְבַּק נִפְשֵׁיהּ מִעִיפָא – שהיה לו
 30 לברוק עצמו בתחילת היום אם נצרך הוא לנקביו. וְאָמַר רַב יְהוּדָה
 31 אָמַר רַב, לְעוֹלָם לְמַד אֲדָם אֵת עֲצָמוֹ לְהַשְׁכִּים וְלִהְעָרִיב – לבדוק
 32 את עצמו אם נצרך לנקביו בבוקר ובערב, כְּדִי שְׂלֵא יִתְרַחֵק – שלא
 33 יצטרך לצאת לנקביו באמצע היום, ואז יחזיק עליו להתרחק מן הדרך
 34 כדי שלא יהיו אחרים רואים אותו.
 35 [אָמַר רַבָּא] וְהָאִידֵנָּה – בזמן הזה, דְּחֵלְשָׁא עֲלָמָא – שירדה חולשה
 36 לעולם, אֲפִילוּ אִם יֵצֵא לְעִשִׂית צָרִיכִים גְּדוֹלִים נְמוּ – גם כן רשאי
 37 הוא לשוב ולהכנס, לפי שיתכן שבדק עצמו בבוקר, ואף על פי כן
 38 הוצרך שוב לנקביו באמצע היום.
 39 עוד שנינו בברייתא: רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי [צְדוֹק] אָמַר, אַף בְּבֵית
 40 הַמִּשְׁתָּה עוֹשִׂים אוֹתָם – את בני החכמים שאביהם ממונה פרנס על
 41 הציבור, סְנִיפִים, דְּהֵינּוּ שְׂמוֹשִׁבִים אוֹתָם לְצִידֵם.
 42 אָמַר רַבָּא, דִּין זֶה אִם נִאֲמַר אֲלֵא פְתוּי אֲבִיהֶם וּבְפִנֵי אֲבִיהֶם, שאם
 43 נמצאים הם יחד עם אבותיהם בבית המשתה יש לכבדם משום כבוד
 44 אבותיהם, אבל לאחר מיתת אבותיהם, או אפילו בחייהם שלא
 45 בפניהם, אין צריך לכבדם.
 46 הגמרא מבארת אימתי נשנית הברייתא שהובאה לעיל: אָמַר רַבִּי
 47 יוֹחָנָן, בְּיָמֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נִישְׁנֵית מִשְׁנָה [ברייתא] זו
 48 המחלקת בין כבוד הנשיא לכבוד אב בית דין וחכם, ובאותו הזמן היה
 49 רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נְשִׂיא, רַבִּי מֵאִיר הִיָּה חֶכֶם, וְרַבִּי נְתָן הִיָּה
 50 אֲבִי בֵּית דִּין. בִּי הָיָה [עֵייל] – כאשר היה נכנס רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
 51 גַּמְלִיאֵל אֶתְּם – לבית המדרש, הוּן קְרִימֵי בּוֹלִי עֲלָמָא מִקְמִיָּהוּ – היו כולם
 52 הכל קמים מפניו, וכן בִּי הוּן עֵיילִי – כאשר היו נכנסים רַבִּי מֵאִיר
 53 וְרַבִּי נְתָן לְבֵית הַמְּדֻרָּה, הוּן קְרִימֵי בּוֹלִי עֲלָמָא מִקְמִיָּהוּ – היו כולם
 54 קמים מפניהם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא בָעוּ לְמִיָּהוּ הִיבְרָא
 55 בִּין דִּילֵי לְדִידְהוּ – האם לא צריך שיהיה היכר ביני לביננו, תְּקִינָא הָא
 56 מִתְּנִיתָא – תיקן ברייתא זו, שכאשר הנשיא נכנס קמים הכל, כאשר
 57 אב בית דין נכנס קמים שתי השורות הסמוכות, וכאשר החכם נכנס
 58 אין קמים אלא אלו היושבים בתוך ארבע אמות. הַהוּא יוֹמָא – באותו
 59 היום שתיקן רבן שמעון בן גמליאל תקנה זו, לֹא הוּן רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי

1 רַב פֶּפְאָה אָמַר, אֲפִילוּ שׁוֹפְתָא מְרָא גִיּוּצֵי – אפילו בית יד של מעדר
 2 והעשוי מעץ הם נושכים.
 3 הגמרא מביאה ברייתא המונה דברים המשכחים את הלימוד ודברים
 4 המשיבים את הלימוד: תְּנִי רַבִּינָן בְּרִייתָא, חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מְשַׁכְּחִים
 5 אֶת הַלְיָמוּד, כלומר, העושה אחד מאלו גורם לו הדבר לשכח
 6 תלמודו. הָאוֹכֵל מִפֶּה שְׂאוֹכֵל עֵבֶבֶר – משירי מאכלו של עכבר,
 7 וּמִפֶּה שְׂאוֹכֵל חֲתוּל – ומשירי מאכלו של חתול, וְהָאוֹכֵל לֶבֶן שֶׁל
 8 בַּחֲמָה, וְהַרְגִיל בְּאִכֻּלַּת זֵיתִים, וְהַשׁוֹתָה מִיַּם שֶׁל שִׁירֵי רְחִיצָה –
 9 אֵת הַשׁוֹתָה מִיַּם שְׁנוֹתָה מִן הַרְחִיצָה – וְהַרְחִיץ אֶת רַגְלָיו כִּשְׁהוּ
 10 מוֹנַחֲוֹת זֶה עַל גְּבִי זֶה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵף הַמְנִיחַ אֶת כְּלָיו [בגדיו]
 11 תַּחַת מְרָאשְׁתּוֹ – תחת ראשו, בשעת שינתו, משכח תלמודו.
 12 חֲמִשָּׁה דְּבָרִים מְשִׁיבִים אֶת הַלְיָמוּד, כלומר, העושה אחד מאלו
 13 גורם לו הדבר להשיב את לימודו שנשכח ממנו. הָאוֹכֵל פֶּת פֶּחְמִין
 14 – פת האפויה על גבי גחלים, וְכֹל שֶׁבֶן אִם אוֹכֵל אֶת הַפֶּחְמִין
 15 [וְהַגְּחִילִים] עֲצָמוֹ, וְהָאוֹכֵל בִּיצָה מְגוּלְגֵלָתָהּ – צלויה רכה בלא מלח,
 16 וְהַרְגִיל בְּאִכֻּלַּת שֶׁמֶן זֵית, וְהַרְגִיל בְּשִׁתִּית יוּן וּבִרְחֹת בְּשָׂמִים,
 17 וְהַשׁוֹתָה מִיַּם שֶׁל שִׁירֵי עִיפָה – מים שנותרו מלישת העיסה, וְיֵשׁ
 18 אוֹמְרִים אֵף הַפּוֹכֵל אֶת אֲצָעָיו בְּמִלַּח וְאוֹכֵל.
 19 הגמרא מפרשת את דברי הברייתא: שנינו, שְׁהַרְגִיל בְּאִכֻּלַּת שֶׁמֶן
 20 זֵית הוּא מִן הַדְּבָרִים שֶׁמְשִׁיבִים אֶת הַלְיָמוּד. וְדָבָר זֶה מְסִייעַ לִיהִ –
 21 ניתן להביא הימנו ראיה לדברי רַבִּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּשֵׁם
 22 שְׂאִכֻּלַּת הַיּוֹת מְשַׁכְּחַת לְיָמוּד שֶׁל שְׁבָעִים שָׁנָה, כלומר, הוא משכח
 23 אפילו לימוד שהיה סדור בפי האדם במשך שבעים שנה, כִּף אִכֻּלַּת
 24 שֶׁמֶן זֵית מְשִׁיב לְיָמוּד שֶׁל שְׁבָעִים שָׁנָה – מחזיר לאדם אפילו לימוד
 25 שנשכח הימנו כבר לפני שבעים שנה.
 26 עוד שנינו בברייתא: וְהַרְגִיל בְּשִׁתִּית יוּן וּבִרְחֹת בְּשָׂמִים, אף הם מן
 27 הדברים המשיבים את הלימוד. וְדָבָר זֶה מְסִייעַ לִיהִ – ניתן להביא
 28 הימנו ראיה לדברי רַבָּא, דְּאָמַר רַבָּא, תְּמָרָא וְרִיחָנִי פֶּחְמִין – יין
 29 ובשמים עשאוני פיקח.
 30 עוד שנינו בברייתא: וְהַפּוֹכֵל אֶת אֲצָעָיו בְּמִלַּח וְאוֹכֵל, אף הוא מן
 31 הדברים המשיבים את הלימוד. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, וּבִאֲחַת – דבר זה
 32 נאמר באדם הטובל אצבע אחת בלבד במלח ואוכל.
 33 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בזה: בְּתַנְיָא – נחלקו תנאים בענין
 34 זה, כמה אצבעות יש לטבול במלח. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, שְׁדָבָר זֶה
 35 נאמר בטובל אצבע אחת ולא בשתיים, רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, בטובל שתיים
 36 – שתי אצבעות במלח, וְלֹא בטובל שלש אצבעות. וְסִמְיָנָה – והסימן
 37 לזכור את מחלוקתם הוא קְמִיצָה. כלומר, אם ברצונך לזכור שאחד
 38 מן התנאים סובר 'אחת ולא שתיים' ומשנהו סובר 'שתיים ולא שלש',
 39 תהא הקמיצה סימן בידך. על ידי שתכפוף את האצבע הנקראת בשם
 40 'קמיצה', ונמצא שנשתיירו שתי אצבעות זקופות מצד אחד של
 41 הקמיצה והאגודל אינו מן המניין, לפי שאינו עומד בשורה אחת עם
 42 שאר האצבעות, ואצבע אחת מצידה השני, ובכך יש סימן שאחד מן
 43 התנאים סובר 'אחת' והשני 'שתיים'.
 44 הגמרא מונה עשרה דברים המפריעים ללימוד התורה: עֲשָׂרָה
 45 דְּבָרִים קְשִׁים לְיָמוּד, דְּהֵינּוּ שֶׁהַעוֹשֶׂה דְּבָרִים אֵלּוּ יִקְשֶׂה עֲלָיו
 46 לשמוע ולהבין דברי תורה. הָעוֹבֵר תַּחַת הָאֶפְסָר – חבל, שבו קשור
 47 [הַנְּמָל], וְכֹל שֶׁבֶן הָעוֹבֵר תַּחַת הַנְּמָל [עֲצָמוֹ], וְהָעוֹבֵר בֵּין שְׁנֵי
 48 גְּמִילִים, וְהָעוֹבֵר בֵּין שְׁתֵּי נְשִׂים, וְהָאִשָּׁה הָעוֹבֵרַת בֵּין שְׁנֵי אֲנָשִׁים,
 49 וְהָעוֹבֵר מִתַּחַת רִיחַ רַע שֶׁל נְבִילָה, שְׁהוֹלֵךְ בְּמִקּוֹם שִׁישׁ בּו רִיחַ רַע
 50 של נבילה, וְהָעוֹבֵר תַּחַת הַנְּשֵׂר שְׂלֵא עָבְרוּ תַּחְתּוֹ מִיַּם בְּמִשְׁךְ
 51 אֲרָבָעִים יוֹם, וְהָאוֹכֵל פֶּת שְׂלֵא בְּשֶׁל [– לא נאפהו] כֹּל צָרְבוֹ,
 52 וְהָאוֹכֵל בְּשֶׁר מִזִּוְהָמָא לִיסְטוֹרִים – מן הכף שבה בוחשים את האוכל
 53 שבקרייה, וְהַשׁוֹתָה מֵאֲמַת תַּמִּים [– תעלה של מים] הָעוֹבֵרַת בְּבֵית
 54 הַקְּבֻרוֹת, וְהַמְּסַתְּבֵל בְּפְנֵי הַמֵּת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵף הַקְּוֹרָא אֶת
 55 הַקְּתָב שֶׁעַל גְּבִי הַקְּבֵר הוּא בְּכַל אֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁקְשִׁים לְיָמוּד.
 56 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדיני כבוד החכמים: תְּנִי רַבִּינָן
 57 בְּרִייתָא, בְּשֶׁהֲנָשִׂיא נִכְנָס לְבֵית הַמְּדֻרָּה, כֹּל הָעָם עוֹמְדִים מִפְּנֵיו,
 58 וְאִין הֵם יוֹשְׁבִים עַד שֶׁהוּא אוֹמַר לָהֶם שְׁבֹ. בְּשֶׁאֵב בֵּית דִּין נִכְנָס,
 59 עוֹשִׂים לוֹ שׁוֹרָה אַחַת מְכָאן וְשׁוֹרָה אַחַת מְכָאן, כלומר, אלו

קוֹרֵם. שְׁלַחוּ לָהּ – שלחו משם תשובה שסיני עֲדִיף, דְּאָמַר מַר –
 שכך שנינו בברייתא, הַכֹּל צְרִיכִין לְמַרְי הַפְּטָא – הכל צריכים לבעל
 החטים, דהיינו, כולם צריכים למי שיודע משניות וברייתות, לפי שהן
 יסוד ההלכה, כלומר, שהסיני עדיף מן העוקר הרים, ולפיכך, יש
 למנות את רב יוסף לראש הישיבה. וְאֶפְּלוּ הָבִי – ואף על פי כן לא
 קָבִיל רַב יוֹסֵף עֲלֵיהּ – לא קיבל רב יוסף על עצמו מינוי זה, ועל כן
 מינו את רבה לראש הישיבה. מְלַךְ רַבָּה עֲשְׂרִין וְתַרְתֵּי שָׁנִין – שימש
 רבה כראש ישיבה במשך עשרים ושתיים שנה, וְהָדַר מְלַךְ רַב יוֹסֵף
 – ורק לאחר מכן שימש רב יוסף בתפקיד זה. וְכָל שָׁנֵי דְמְלַךְ רַבָּה –
 ובכל אלו השנים שהיה רבה ראש הישיבה, רַב יוֹסֵף אֶפְּלוּ אוּמְנָא
 לְבִיתֵיהּ לֹא תְלִיף – רב יוסף לא קרא אפילו לאומן ו-מקז דם
 לביתו, לפי שלא רצה לנהוג בשררה כלל, אלא כשהיה רוצה להקז
 דם היה האומן בא לביתו של רבה, ושם היה רב יוסף מקז דם.
 אֲבִי וְרַבָּא וְרַבִּי זִרְא וְרַבָּה פֶּר מִתְנָה, הוּוּ יִתְבִי – היו יושבים
 ארבעתם יחדיו, וְהוּוּ צְרִיכִי רִישָׁא – והיו צריכים למנות אחד מהם
 לראש על כולם, אך לא היו יודעים את מי מהם למנות. אֲמַרִי –
 אמרו, כֹּל דְּאָמַר מְלִתָּא וְלֹא מְפָרִיף לְהוּוּ רִישָׁא – כל מי שיאמר
 דבר הלכה ולא יוכלו השומעים להפריכו, הוא יהא ראש לכולם.
 דְּכֹלְהוּ אִיפְרִיף – דברי ההלכה שאמרו כולם נפרכו, דְּאֲבִי לֹא
 אִיפְרִיף – ורק דבריו של אבי לא הופרכו. תְּוִייה רַבָּה לְאֲבִי דְנִבְה
 רִישָׁא – ראה רבה שגבה ראשו של אבי וצהלו פניו מאחר שלא
 נפרכו דבריו. אָמַר לֵיהּ רַבָּה לֵאבִי, נְחִמֵנִי פִתַּח וְאִמְרָא – פתח פיך
 ואמור דרשה, לפי שמן השמים פסקו לך גדולה זו.
 הגמרא מביאה ספק נוסף בענין איזה מן החכמים עדיף: אִיפְּעִיא לָהּ
 – נסתפקו בני הישיבה, לגבי רבי זִרְא וְרַבָּה פֶּר רַב מִתְנָה, הוּ
 מְנִייהו עֲדִיף – מי משניהם עדיף. רַבִּי זִרְא הִיךְ חֲרִיף וּמְקַשָּׁה,
 כלומר, מתוך שהיה חריף ומפולפל היה מקשה ומתריץ, וְרַבָּה פֶּר רַב
 מְתַנָּה הִיךְ מְתוֹן וּמְפִיק, כלומר, לא היה חריף כל כך, אלא היה
 שוהה ומעיין היטב בסוגיא, ומתוך כך היה מגיע למסקנת הדברים
 לפי ההלכה. מֵאֵי – מי מבין שניהם עדיף. תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו
 בספק לפי שלא נפשטה.

הדרן עלך בהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

לֹא הָיָה קָרָב – אילו היתה בהמה זו 'תמורה', לא היה ניתן
 להקריבה. אָמַר לֹו רַבִּן שִׁמְעוֹן בְּנוֹ, מִי הֵם הַתְּנָאִים תְּלָלוּ שְׂאֵת
 מִימֵיהֶם אֲנִי שׁוֹתִים – מתורתם אנו למדים, וְאֵת שְׁמוֹתָם אֵין אֲנִי
 מְזַכְּרֵיהֶם. אָמַר לֵיהּ רַבִּין שִׁמְעוֹן בְּנוֹ, אֵלוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁבְּקִשְׁו
 לְעִקְרוֹ אֵת כְּבוֹדָהּ וְאֵת כְּבוֹד בֵּית אֲבִיהָ, לְפִי שֶׁרָצוּ לִישׁוֹל אֵת
 הַגְּדוּלָה מִזְרַע דּוֹד הַמֶּלֶךְ וּלְיִתְנָה לְאֲחֵרִים. אָמַר לֵיהּ רַבִּין שִׁמְעוֹן בְּנוֹ
 אֵת הַמְּקָרָא וְגַם אֲהַבְתֶּם גַּם שְׂנֵאתֶם גַּם קִנְיָאתֶם בְּכֶר אֲבִיהָ' (קהלת
 טו), כלומר, מאחר והם כבר מתו אין צריך עוד להענישם שלא לומר
 דבר הלכה בשמם. אָמַר לֵיהּ רַבִּין שִׁמְעוֹן בְּנוֹ אֵת הַמְּקָרָא (תהלים
 טו) 'הָאוֹיֵב תִּמּוּ חֲרָבוֹת לְנִצָּחַ', כלומר, יש ללמוד ממקרא זה שאף
 על פי שכבר תם האויב מכל מקום יש לזכור לנצח את מה שהחריב.
 אָמַר לֵיהּ רַבִּין שִׁמְעוֹן בְּנוֹ, הֲנִי מְלִי הִיבָא דְאֶהְנִי מְעַשְׂיָהּ – מקרא
 זה נאמר באופן שהועילו המעשים של האויב, אבל רַבִּין לֹא אֶהְנִי
 מְעַשְׂיָהּ – אלו החכמים לא הועילו מעשיהם, ולפיכך אין לזכור
 להם חטא זה לאחר מותם. הָדַר אֲתֵינִי לֵיהּ – לאחר מכן שב רבי ושנה
 לבנו באופן אחר, אָמַרו מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אֵילוּ הָיָה תְּמוּרָה לֹא הָיָה
 קָרָב. דהיינו, שקיבל את דבריו, והזכיר את שמו של רבי מאיר.
 אָמַר רַבָּא, אֶפְּלוּ רַבִּי דְעֵנּוּתְנָא הוּא – שעניו הוא, מכל מקום כאן
 לא נהג בענוה יתירה, שהרי תְּנָא – שנה לבנו 'אָמַרו מְשׁוּם רַבִּי
 מֵאִיר', אבל 'אָמַר רַבִּי מֵאִיר' לֹא אָמַר, דהיינו, אף שחזר בו והסכים
 לומר את השמועה משמו של רבי מאיר, מכל מקום עדיין לא הוכירה
 בשמו ממש, אלא אמר בלשון 'אמרו משמו של רבי מאיר'.
 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים איזה מן החכמים עדיף, הבקי או
 החריף: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פְּלִיגוּ בָהּ – נחלקו בענין זה, איזה מן
 החכמים עדיף, חריף או בקי, רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּין. הַד אָמַר
 – אחד מן התנאים טובר ש'סיני' עֲדִיף, כלומר, תלמיד חכם שיודע
 הרבה משניות וברייתות, והן סדורות לו כבתינתן מסיני, עדיף על פני
 חבירו שהוא חריף ומפולפל ממנו אך אינו בקי כמותו. וְהַד אָמַר –
 ואחד מן התנאים טובר ש'עוקר הרים' עֲדִיף, כלומר תלמיד חכם
 שהוא חריף ומפולפל עד שהוא כעוקר הרים וטוחן זה בזה, עדיף על
 פני חבירו שהוא בקי ממנו אך אינו חריף ומפולפל כמותו.
 מספרת הגמרא: רַב יוֹסֵף הִיךְ 'סִינִי' – בקי ביותר, ואילו רַבָּה הִיךְ
 'עוֹקֵר הָרִים' – חריף ומפולפל. ונסתפקו את מי מהם למנות לראש
 הישיבה. שְׁלַחוּ לְתַמָּן – שלחו לארץ ישראל ושאלו אֵיזָה מֵהֶם

המשך מעמוד קמב

נעשה צדוקי.
 מתרצת הגמרא: הָתָם דְּאָמַר אֲמַעוּם טַעַם דְּאִיסוּרָא – שם אינו
 עושה כן על מנת להכעיס, אלא שרוצה לטעום טעמו של איסור,
 והרי זה כעין האוכל דבר איסור לתאבון שאינו צדוקי אלא מומר.
 שנינו במשנה: וְאִיזְהוּ נְשִׂיא זֶה מְלַךְ כּוֹ.
 הגמרא מביאה ברייתא המבררת מי הוא ה'נשיא' המביא שער
 לחטאתו: תְּנִי רַבִּין, נֵאמַר בַּמְּקָרָא (ויקרא ד כב) 'אֲשֶׁר נְשִׂיא יִחְטָא',

המשך מעמוד קמו

שְׁאֵלוּ תְּלַמְדֵיהּ אֵת רַבִּי אֶלְעָזָר, מַפְנֵי מָה הַכֹּל מְכִיר אֵת קוֹנֵו –
 בעליו, שהוא הולך אחריו לכל מקום ומשמרו, וְאֵילוּ הַחֲתוּל אֵינוּ
 מְכִיר אֵת קוֹנֵו. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר תְּלַמְדֵיהּ, וְמָה אָדָם הָאוֹכֵל
 מִמָּה שֶׁעֵבֶר אוֹכֵל – משיירי מאכלו של עכבר, מְשַׁבַּח אֵת תְּלַמוּדוֹ,
 חתול האוכל את העכבר עֲצָמוּ עַל אֲחַת בְּמָה וּבְמָה שְׂשׁוּכָה עַל
 ידי כך את קונו.
 שְׁאֵלוּ תְּלַמְדֵיהּ אֵת רַבִּי אֶלְעָזָר, מַפְנֵי מָה הַכֹּל מוֹשְׁלִים

- 15 שררותא, שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו. אלא כשהוא רוצה להקין דם היה
16 האומן על לביתיה דרבה, ושם היה מקומו. ואית דגרסי: שלא רצה לנהוג שררות
17 בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה. כלומר, שלא היה לו פנאי להקין עצמו, אלא היה
18 עוסק כל שעה בתורה לפני רבה. הווייה לאבני דגבה רישיה – כלומר, ראה לו הרמת
19 ראש. נחמני פתח – ואמור דרשא, דמשמאי
20 פסקו ליה רבותא. אבני קרו ליה נחמני.
21 (ואיבא דאמרי דבלשון גנאי קרי ליה נחמני,
22 כלומר: עדיין אתה תלמידו של רב נחמן).
23 חריף ומקשה – מתוך פלפול יתירא דהוה
24 ליה הוה מקשה ומתרחץ, אבל רבה בר מתנה
25 לא הוה חריף כל כך אלא מתוך שהוא שוהה
26 ומעיין יפה יפה מסיק אליבא דהלכתא.
- לא היה קרב. אמר לו: מי הם הללו שממיהם אנו
שזתים ושמזתם אין אנו מופירים? אמר ליה: בני אדם
שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך. אמר ליה: גם
אתבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אכרה! אמר ליה:
"האיב תמו חרבות לנצח". אמר ליה: הני מלי היכא
דאהנו מעשייהו, רבנן לא אהנו מעשייהו! הדר אתני
ליה, אמרו משום רבי מאיר: אילו היה תמורה לא היה
קרב. אמר רבא: אפילו רבי דענונתא הוא, תנא "אמרו
משום רבי מאיר", "אמר רבי מאיר" לא אמר. אמר רבי יוחנן: פליגי בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, חד אמר: סיני עדיף, וחד
אמר: עוקר הרים עדיף. רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים, שלחו לתמן: איזה מהם קודם? שלחו להו: סיני עדיף, דאמר מר: הכל
צריכין למרי חטיא. ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה. מלך רבה עשרין ותרתין שנין, וחדר מלך רב יוסף. וכל שני דמלך רבה, רב
יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף. אבוי ורבא ורבי זירא ורבה בר מתנה הוו יתבי והוו צריכי רישא, אמרי: כל דאמר מלתא ולא
מפריד להו רישא. דכילהו איפריד, דאבוי לא איפריד. תווייה רבה לאבני דגבה רישא, אמר ליה: נחמני, פתח ואימא. איבעיא להו:
רבי זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף? רבי זירא חריף ומקשה, ורבה בר רב מתנה מתון ומסיק, מאי? תיקו.

הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

אגרות קודש

ב"ה, א' כסלו, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

...ובמה שכותב אודות היחס של פב"פ שאינו כדבעי, צר לי על הגישה שלו לכל הענין שאינה מתאימה להשקפתי, כי לדעתי אין עבודתו ב... בשביל לעשות טובה לפב"פ או מפני שזהו מוסד של פב"פ, אלא זהו מפני ש... הוא מוסד של כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, וכל העובדים במוסדות אלו וכאלו, הרי זהו טובתם וטובת ב"ב שיחיו הן בגשמיות והן ברוחניות, ואפילו אם עבודתם הוא להמציא האמצעים הדרושים להנהלת המוסד, הרי יותר משהם נותנים להמוסד מקבלים הם ע"י עבודה זו בהתעוררות ר"ר של מייסד המוסד ומנהלו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר. מזה מובן ופשוט שאם אפילו צודק במאה אחוז שהיחס ואופן הדבורים של חבר ההנהלה אינו כדבעי להיות, בשביל זה לא יגע ולא יוגרע ח"ו מאותה הטובה שהוא מקבל ע"י עבודתו בהמוסד, ומזה מובן שכל מה שכותב אודות דבורו של פב"פ עמו, אין זה נוגע כלל לשאלתו אודות עבודתו...

המצפה לבשו"ט בכל האמור.

פרק ראשון - כל הזבחים

37 קָדָשִׁים קָלִים שֶׁשֶׁחֲטָן לָשֶׁם קָדָשִׁי קָדָשִׁים בְּשָׂרָיו, שֶׁכֵּן קְדוּשַׁת קְדָשִׁי
 38 קְדָשִׁים גְּבוּהָהּ מִקְדוּשַׁת קְדָשִׁים קָלִים.
 39 וְכֵן הַבְּכוֹר וְהַמְעַשֵּׂר שֶׁשֶׁחֲטָן לָשֶׁם שְׁלָמִים, בְּשָׂרָיו, אֲבָל שְׁלָמִים
 40 שֶׁשֶׁחֲטָן לָשֶׁם בְּכוֹר וְלָשֶׁם מְעַשֵּׂר, פְּסוּלִין. וְהוּא מְשוּם שְׁקֻדְשֹׁת
 41 שְׁלָמִים גְּבוּהָהּ מִקְדוּשַׁת בְּכוֹר וּמְעַשֵּׂר. שֶׁכֵּן שְׁלָמִים טְעוּנִים אַרְבַּע
 42 מִתְּנוּת מִן הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵילּוּ בְּכוֹר וּמְעַשֵּׂר טְעוּנִים מִתְּנָה אַחַת
 43 בְּלֶבֶד. וְכֵן שְׁלָמִים טְעוּנִים סְמִיכָה, וְנִסְכִּים, וְתוּנוֹפַת חֹזֶה וְשׁוֹק, וְאֵילּוּ
 44 בְּבָכוֹר וּמְעַשֵּׂר לֹא נִאֲמָרוּ כָּל מִצְוֹת אֵלּוּ.

נמרא

45 שְׁנֵינוּ בַּמִּשְׁנָה: 'כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לְשֵׁם קְדָשִׁים, אֲלֵא שֶׁלֹּא
 46 עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֻבָּה'. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: לָמָּה לִי לְמִיתָנָא – לְמָה
 47 לָהּ לְמִשְׁנָה לְהֵאָרִיךְ בַּלְשׁוֹנָה וּלְשׁוֹנֹת 'אֵלֶּא שֶׁלֹּא עָלוּ, לִיתָנִי – יֵשׁ
 48 לָהּ לְשׁוֹנֹת 'וְלֹא עָלוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֻבָּה' בְּלֹא תִּיבַת 'אֵלֶּא, שֶׁכֵּן
 49 שְׁנֵינוּ בַּפְּסָחִים (א) 'לְעוֹלָם יִשְׁנָה אָדָם לְתַלְמִידוֹ דְּרַךְ קִצְרָה'.
 50 מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: הָא קָא מְשַׁמְעֵי לֵן הַמִּשְׁנָה בְּאַרְיִכוּת לְשׁוֹנָה,
 51 שֶׁלְּבַעֲלִים הוּא דִּלָּא עָלוּ לָשֶׁם חֻבָּה זְבָחִים אֵלּוּ שֶׁנִּשְׁחַטוּ שֶׁלֹּא
 52 לְשֵׁמָם, אֲבָל בְּקְדוּשַׁתֵּיהוֹן קְיָיִמי, וְאִסּוּר לְשִׁנּוּי בְּהוּ – עֵדִיין
 53 בְּקְדוּשַׁתָּם הֵם עוֹמְדִים וְאִסּוּר לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׂאֵר הָעֵבֻדוֹת וּלְחַשֵּׁב
 54 בְּהֵם לְשֵׁם זְבַח אַחֵר. וְכִדְרָבָא. דְּאָמַר רַבָּא, עוֹלָה שֶׁשֶׁחֲטָה שֶׁלֹּא
 55 לְשֵׁמָהּ, אִסּוּר לְזַרְזֹק אֶת דָּמָהּ שֶׁלֹּא לְשֵׁמָהּ, אֲלֵא יֵשׁ לְזוּרְקוֹ לְשֵׁמָהּ.
 56 טַעַם אִסּוּר זְרִיקָה שֶׁלֹּא לְשֵׁמָה אֲפִילוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה שֶׁלֹּא לְשֵׁמָה.
 57 מִפְּרֻשַׁת הַגְּמָרָא: אִיבְעִית אִימָא, טַעַם הָאִסּוּר הוּא מִסְּבָרָא.
 58 וְאִיבְעִית אִימָא, טַעַם הָאִסּוּר הוּא מִקְרָא.
 59 אִיבְעִית אִימָא, כְּכָרָא הִיא שְׂאִסּוּר לְחַשֵּׁב מִחֻשְׁבַּת שֶׁלֹּא לְשֵׁמָה
 60 בְּשֵׂאֵר עֵבֻדוֹת, שֶׁכֵּן מְשׁוּם דְּשֵׁנִי בְּהַ, כָּל הֵנִי לִישְׁנֵי בְּהַ וְלִזְיֹל –
 61 וְכִי מְשׁוּם שִׁשִּׁינָה בְּהַ פַּעַם אַחַת בְּמַחֲשַׁבַת הַשְּׁחִיטָה, רְשָׁאֵי לְהַמְשִׁיךְ
 62 וּלְשׁוֹנֹת בְּהַ בְּשֵׂאֵר הָעֵבֻדוֹת.
 63 וְאִיבְעִית אִימָא, מִקְדוּר הָאִסּוּר הוּא מִמָּה שֶׁנִּאֲמַר בְּקָרָא (דְּבָרִים כג,ד),
 64 'מוֹצֵא שְׂפָתָיִךְ תִּשְׁמָרוּ וְעֵשִׂינָהּ, בְּאִשְׁרֵי נְדָרָתָ לָהּ' אֵלֶּהֵיךְ נְדָבָהּ וְגו',
 65 הֵיא נְדָבָהּ – וְכִי קָרְבַּן זֶה שֶׁנִּדְרָה הָאָדָם בְּלִשׁוֹן נִדְרָה הוּא נְדָבָהּ, כְּלוּמַר,
 66 הִלְכָה בִּידְיָנוּ שֶׁבְּקֻרְבָּנוֹת שְׂאֵדָם מַחִיִּב אֶת עֲצָמוֹ מִרְצוֹנוֹ יִשְׁנֵם שְׁנֵי
 67 סוּגִים. שְׂאֵם אִמְרָ בְּלִשׁוֹן 'הִרִי עָלֵי עוֹלָה' הִרִי זֶה נִדְרָה, וְאֵם לְאַחַר
 68 שֶׁהִקְדִּישׁ בְּהֵמָה לְנִדְרוֹ אֲבָדָה אוֹ מִתָּה הִרִי הוּא חֵיִיב בְּאַחֲרִיּוּתָהּ,
 69 וְעָלֵיו לְהִבִּיא אַחֲרַת תַּחְתִּיתָהּ. אֲבָל אִם אָמַר עַל בְּהֵמָה מְסוּיִימָה 'הִרִי
 70 זֶה עוֹלָה' מִיָּד הִיא מִתְקַדֶּשֶׁת בְּקְדוּשַׁת מִזְבֵּחַ, וְאִם מִתָּה אוֹ אֲבָדָה אֵינוֹ
 71 חֵיִיב בְּאַחֲרִיּוּתָהּ, שֶׁכֵּן לֹא תִּחַיִּיב אֲלֵא בְּהִבָּאָתָ בְּהֵמָה זֶה בְּלֶבֶד. וְלִפִּי
 72 זֶה הַכְּתוּב הָאִמּוֹר לְכַאוּרָה תִּמּוּדָה, שֶׁמֵּאֲחַר שֶׁפָּתַח בְּלִשׁוֹן נִדְרָה 'כַּאֲשֶׁר
 73 נִדְרַת', מְדוּעַ סִּיִּים בְּלִשׁוֹן 'נְדָבָה'.

מִשְׁנָה
 1 כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ (שֶׁנִּשְׁחַטוּ) שֶׁלֹּא לְשֵׁם, כְּגוֹן שֶׁשֶׁחַט עוֹלָה
 2 לְשֵׁם שְׁלָמִים, הִרִי הֵם בְּשָׂרֵיהֶם, חוֹרֵק אֶת דָּמָם וּמְקַטֵּיר אֶת אֲבָרֵיהֶם
 3 עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. אֵלֶּא שֶׁלֹּא עָלוּ קֻרְבָּנוֹת אֵלּוּ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חֻבָּה,
 4 וְצָרִיכִים הֵם לְהִבִּיא קָרְבַּן אַחֵר לְתַשְׁלוּם חֻבָּתָם וּלְשׁוּחְטוֹ לְשֵׁמוֹ.
 5 מִקְדוּר דִּין זֶה יְבוּאָר בְּדַבְרֵי הַגְּמָרָא לְהֵלֵן (ד).
 6 וְכֵן הוּא בְּכָל הַקֻּרְבָּנוֹת, חוּץ מִן הַפְּסָח וְהַחֲטָאֵת, שְׂאֵם נִזְבְּחוּ שֶׁלֹּא
 7 לְשֵׁמָם נִפְסְלוּ לְגַמְרִי, וְאִין דָּמָם נוֹרֵק, וְאִין אִימּוּרֵיהֶם קָרְבִּים עַל גְּבֵי
 8 הַמִּזְבֵּחַ, וּבְשֵׂרָם אִסּוּר בְּאִכְלָהּ. וְלְהֵלֵן (ה) תְּבֵאר הַגְּמָרָא אֶת מִקְדוּר דִּין
 9 זֶה מִהַכְּתוּבִים.
 10 מִפְּרֻשַׁת הַמִּשְׁנָה: הַפְּסָח שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לְשֵׁמוֹ פְּסוּל רַק בְּשֶׁקֶר בְּזִמְנוֹ,
 11 שֶׁהוּא מִחֻצוֹת יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר בְּנִיסָן עַד הָעֶרֶב. אֲבָל אִם שֶׁחַטוּ שֶׁלֹּא
 12 לְשֵׁמוֹ קוֹדֵם לְכֵן אוֹ לְאַחַר מִכֵּן הִרִי הוּא כְּשֶׁר, שֶׁכֵּן הִלְכָה בִּידְיָנוּ
 13 שֶׁפֶסַח בְּשֵׂאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה נַעֲשֶׂה שְׁלָמִים, וְשְׁלָמִים שֶׁנִּשְׁחַטוּ שֶׁלֹּא
 14 לְשֵׁמָם כְּשֵׂרִים. וְאוֹלָם הַחֲטָאֵת כְּכָל זִמְנֵי שֶׁנִּשְׁחַטָה שֶׁלֹּא לְשֵׁמָה הִיא
 15 פְּסוּלָה.
 16 שִׁיטַת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּאִשְׁם שֶׁלֹּא לְשֵׁמוֹ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִמְרָ, אָף
 17 הָאִשְׁם שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לְשֵׁמוֹ פְּסוּל מִדְּהַטְעָם שִׁיבּוּאָר בְּסִמּוּךְ. נִמְצָא
 18 שֶׁשֶׁלֹּשָׁה קֻרְבָּנוֹת שֶׁנִּשְׁחַטוּ שֶׁלֹּא לְשֵׁמָם פְּסוּלִים, הַפְּסָח בְּזִמְנוֹ שֶׁהוּא
 19 מִחֻצוֹת יוֹם אַרְבַּעַה עֶשֶׂר בְּנִיסָן עַד הָעֶרֶב, וְהַחֲטָאֵת וְהָאִשְׁם כְּכָל
 20 זִמְנֵי.
 21 אִמְרָ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּבִיאוּר טַעַמוֹ. הִרִי הַחֲטָאֵת בְּאָהּ לְכַפֵּר עַל חֲטָא,
 22 וְכִמוֹ כֵּן הָאִשְׁם בְּאָהּ לְכַפֵּר עַל חֲטָא. וְאִם כֵּן יֵשׁ לְלַמּוּד בְּבִנְיָן אֲב אִשְׁם
 23 מִחֻטָּאֵת, מָה הַחֲטָאֵת פְּסוּלָה שֶׁלֹּא לְשֵׁמָהּ, אָף הָאִשְׁם פְּסוּל שֶׁלֹּא
 24 לְשֵׁמוֹ.
 25 שִׁיטַת יוֹסֵי בֵן חוּנִי בְּדִין שֶׁלֹּא לְשֵׁמָה: יוֹסֵי בֵן חוּנִי אִמְרָ, כָּל הַזְּבָחִים
 26 הַנִּשְׁחָטִין בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר בְּנִיסָן לְשֵׁם פְּסָח, וְכֵן כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּשְׁחַטוּ
 27 בְּכָל זִמְנֵי לְשֵׁם חֲטָאֵת, הִרִי הֵם פְּסוּלִין. וְאָף שְׂאֵם נִשְׁחַטוּ לְשֵׁם זְבָחִים
 28 אַחֲרִים הֵם כְּשֵׂרִים, אֲךָ כִּשְׁנִשְׁחַטוּ לְשֵׁם פֶּסַח וְחֻטָּאֵת דִּינֵם כִּפְסַח
 29 וְחֻטָּאֵת שֶׁנִּפְסְלוּם בְּשִׁנּוּי שֵׁמָם. וְלְהֵלֵן (א). יְבוּאָר מִקְדוּרוֹ שֶׁל יוֹסֵי בֵן
 30 חוּנִי.
 31 שִׁיטַת שְׁמַעוֹן אַחֵי עוֹרִיָה בְּדִין שֶׁלֹּא לְשֵׁמָה: שְׁמַעוֹן אַחֵי עוֹרִיָה אִמְרָ,
 32 כָּל הַזְּבָחִים שֶׁשֶׁחֲטָן לְשֵׁם קָרְבַּן אַחֵר הַגְּבוּהָהּ מִהֵן בְּקְדוּשַׁתָּהּ, הִרִי הֵם
 33 בְּשָׂרָיו. אֲבָל אִם שֶׁחַטוּ לְשֵׁם קָרְבַּן אַחֵר הַנְּמוּדָה מִהֵן בְּקְדוּשַׁתָּהּ, הִרִי
 34 הֵם פְּסוּלִין לְגַמְרִי.
 35 מִפְּרֻשַׁת שְׁמַעוֹן אַחֵי עוֹרִיָה אֶת דְּבָרֵיהֶם: בִּיצַד הֵם אוֹפְנִי לְשֵׁם גְּבוּהָהּ וּלְשֵׁם
 36 נִמּוּךְ, קָדָשִׁי קָדָשִׁים שֶׁשֶׁחֲטָן לְשֵׁם קָדָשִׁים קָלִים פְּסוּלִין, אֲבָל

המשך ביאור למס' זבחים ליום שישי עמ' ב

12 דוּחָה הַגְּמָרָא: לְעוֹלָם יִתְכַּן שֶׁגַט שֶׁנִּכְתַּב בְּסַתְמָא שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִשָּׁה
 13 מְסוּיִמָת כְּשֶׁר, וְהָאוֹפֵן שְׁבוּ פוּסְלַת הַמִּשְׁנָה אֶת הַגַּט דִּילְמָא הוּא
 14 כְּדָרְבַּ שְׂפָא. דְּאָמַר רַב פְּפָא בְּבִיאוּר דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה, הִכָּא – כַּאֵן
 15 בַּמִּשְׁנָה, פְּסוּפְרִים תְּעֻשׂוּיִין לְהַתְלַמֵּד אֶת מַלְאכְתָּ כְּתִיבַת הַגַּט
 16 עֶסְקִינָן – אֲנּוּ עוֹסְקִים, וְלֹא אִיבְתוּב (נִכְתַּב) גַּט זֶה לְשׁוֹם פְּרִיָּתוֹת
 17 כְּלָל, וְעַל כֵּן הוּא פְּסוּל. אֲבָל גַּט שֶׁנִּכְתַּב לְשֵׁם גִּירוּשִׁין, אֲפִילוּ שֶׁלֹּא
 18 נִכְתַּב לְשֵׁם אִשָּׁה מְסוּיִמָת אֲלֵא בְּסַתְמָא לְמִי שִׁירְצָה לְגַרְשׁ בּוּ, עֵדִיין
 19 יִתְכַּן שֶׁהוּא כְּשֶׁר.
 20 שׁוּב מוֹכִיחָה הַגְּמָרָא: אֵלֶּא מְהָא – מִהַמְשִׁךְ דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה הָאִמּוּרָה
 21 יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁסַתְמָא בְּגַט פְּסוּל.

1 דְּנָה הַגְּמָרָא בְּמִקְדוּר דְּבָרֵי רַבָּא שֶׁגַט שֶׁנִּכְתַּב בְּסַתְמָא פְּסוּל. שׁוֹאֲלַת
 2 הַגְּמָרָא: וְנִבְיָ גַּט דְּסַתְמָא פְּסוּל, מִנְּלָן – מִנְּיָן לֵנוּ דִּין זֶה שֶׁמְכוּחוֹ
 3 הַקְּשָׁה רַבָּא מְדוּעַ סַתְמָא בְּקְדָשִׁים כְּשֶׁר.
 4 מִנְּסָה הַגְּמָרָא לְהוֹכִיחַ דִּין זֶה: אִימָרָא – אִם תִּאֲמַר שֶׁמְקוּרוֹ הוּא
 5 מְהָא דְרַתֵּן – מִמָּה שֶׁשְׁנֵינוּ בַּמִּשְׁנָה בְּגִיטִין (פד), אָדָם שֶׁרִצָּה לְגַרְשׁ אֶת
 6 אִשְׁתּוֹ, וְהִנֵּה עוֹבֵר בְּשׁוּק וְשֹׁמֵעַ סוֹפְרִים מְקַרִּין לְפָנָי תַּלְמִידֵיהֶם
 7 וּמְכַתִּיבִים לָהֶם, 'אִישׁ פְּלוֹנִי גִירָשׁ פְּלוֹנִי מִמְּקוֹם פְּלוֹנִי, וְאָמַר
 8 אוֹתוֹ אָדָם זֶה שְׁמִי וְזֶה שֵׁם אִשְׁתִּי' וְאִגְרַשׁ בְּגַט זֶה, פְּסוּל גַּט זֶה
 9 מִלְּגַרְשׁ בּוּ, מְשׁוּם שֶׁלֹּא נִכְתַּב לְשֵׁם גִּירוּשִׁי אִשָּׁה זֶה. וְהִרִי גַט זֶה לֹא
 10 נִכְתַּב לְשֵׁם אִשָּׁה אַחֲרָת, אֲלֵא נִכְתַּב בְּסַתְמָא, וּמִכַּאֵן שֶׁסַתְמָא בְּגַט
 11 פְּסוּל.

כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן ששחט עולה לשם שלמים כשרים. לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין א"פ שמצותן לשוחטן לשמן כדיליף בגמ': **אלא שלא עלו וכו'**. וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו וישחטנו לשמה חוץ מן הפסח והחטאת. שהן פסולין לגמרי ויליף לה בגמ': הפסח בזמנו. ופסול שלא לשמו

כל הזבחים שנזבחו בו. עבודה קמייתא נקט והוא הדין קבלה והולכה וזריקה כדקתני סיפא (לקמן ד' ג.) ושניו קודש שייך בהנך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים אבל שניו בעלים לא שייך אלא בזריקה כגון שחט או מקבל או מוליך קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון כדמוכח לקמן בפירקין (דף י.) וצריך לזרוק מנא ליה להש"ס שניו בעלים

הזבחים שנזבחו שלא לשמן, בשרים, אֵלָא שְׁלֵא עֵלוּ לְבַעְלִים לְשֵׁם חֻבָּה, חוּץ מִן הַפֶּסַח וְהַחֲטָאתָ, הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ, וְהַחֲטָאתָ בְּכָל זְמַן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר, אִף הָאֵשֶׁם הַפֶּסַח בְּזִמְנוֹ וְהַחֲטָאתָ וְהָאֵשֶׁם בְּכָל זְמַן. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַחֲטָאתָ בָּאָה עַל הַטָּא, וְהָאֵשֶׁם בָּא עַל הַטָּא. מִה טָמְאָת פְּסוּלָה שְׁלֵא לְשִׁמְהָ, אִף הָאֵשֶׁם פְּסוּלָה שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ. יוֹסִי בֶן חוּזִי אָמַר, הַנְּשַׁחֲטִין לְשֵׁם פֶּסַח, וְלִשְׁם טָמְאָת, פְּסוּלִין. שְׂמֵעוּן אַחִי עֲזַרְיָה אָמַר, שְׂחָטֵן לְשֵׁם גְּבוּהַ מִהֶן בְּשָׂרֵין. לְשֵׁם נִמּוּךְ מִהֶן פְּסוּלִין בִּיצֵד קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁשְׂחָטֵן לְשֵׁם קִדְשִׁים קְלִים פְּסוּלִין, קִדְשִׁים קְלִים שֶׁשְׂחָטֵן לְשֵׁם קִדְשֵׁי קִדְשִׁים בְּשָׂרֵין, הַכְּבוֹר וְהַמְעַשֵׂר שֶׁשְׂחָטֵן לְשֵׁם שְׁלָמִים, בְּשָׂרֵין, שְׁלָמִים שֶׁשְׂחָטֵן לְשֵׁם בְּכוֹר וְלִשְׁם מַעֲשֵׂר, פְּסוּלִין. גַּמְרָא לְמַה לִּי לְמִיתָנָא אֵלָא שְׁלֵא עֵלוּ, לִיתְנִי וְלֵא עֵלוּ לְבַעְלִים לְשֵׁם חֻבָּה, הָא קָא מְשַׁמַּע לָן לְבַעְלִים הוּא דְלֵא עֵלוּ לְשֵׁם חֻבָּה אֲבָל בְּקִדּוּשְׁתֵּיהוּ קִיּוּמִי, וְאָסוּר לְשַׁנּוּי בְהוּ וְכִדְרָבָא. דְאָמַר רַבָּא, עוֹלָה שֶׁשְׂחָטָהּ שְׁלֵא לְשַׁמְהָ, אָסוּר לְזַרוֹק דְמָה שְׁלֵא לְשַׁמְהָ אִיבְעִית אִימָא, סְבָרָא. אִיבְעִית אִימָא, קָרָא. אִיבְעִית אִימָא, סְבָרָא מְשׁוּם דְשִׁנְי בְּהַ, כָּל הֵי לִישְׁנֵי בְּהַ לְזִילִיל אִיבְעִית אִימָא, קָרָא, מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ תִּשְׁמָוֵר וְעֵשִׂיתָ, בְּאֶשֶׁר נִדְרַתְּ לָהּ אֱלֹהֶיךָ נִדְבָה' וּגְו', הָאִי נִדְבָה נִדְר

דקבעי לקמן בפירקין (דף ד.) מנא לן דבעינן זביחה לשמה בו' והדר קאמר אשכחנא שניו קודש שניו בעלים מנא לן משמע דאמתניתין קאי וכולה מתניתין לא משמענא כלל שניו בעלים דלישנא דלשמך משמע לאפוקי שניו קודש וכולה מתניתין לא נקט אלא שניו קודש דקתני גמי בספא (שם דף ג.) כיצד לשמן ושלא לשמן לשם פסח לשם שלמים ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו.) דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבח וכן פירש בקונטרס בגמ' וא"ת אי אהדיא קאי א"כ היה ליה לפרוש גמי מנא לן לשם השם לשם אישים ולשם ריחן לשם ניחוח וי"ל דלא אתי לפרוש אלא בהני דכשירין ולא עלו לשם זובה אבל הנך כשירין מוציין ועלו לשם זובה כמו שאפרש ועוד יש לומר דשלא לשמן דמתניתין משמע בין שניו קודש בין שניו בעלים כמו ברייתא דרבי שמעון קמצה שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף ב:) בשניו בעלים ולהכי גמי ולא פריך בפירקין דהנך ארבעה דברים מנא לן דלא מיירי בהן במתני' ומיהו רבה דווקא מוקי לה בשניו בעלים אבל רבא רבא איש לא מוקמי לה הכי התם ואם תאמר הוא בפרק בית שמאי (לקמן דף מו.) דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח ניחוח לה' עולה לשם עולה היינו שניו קודש ובפירקין בגמ' (לקמן דף ד.) דריש שניו קודש מקרא אחרניא ויש לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והכא בעבודת הים ואע"ג דקתני לשם ו' דברים הזבח נזבח הוא הדין הזבח נקטר הוא קרא דמיתני התם בהקטרה מיירי ומי' שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ו' דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח דהיינו שניו קודש הוי בין בעבודת דם וכדיליף

מקראי דפירקין בין בהקטרה וכדיליף מקרא דהתם ה"ה שאר חמשה דברים יהו בזביחה כמו בהקטרה ומיהו הא לא מציינן למילף מזהקישא נתימא ולא עלו לשם חובה ואינה מרצה בכל (מקום) הנך ו' דברים דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים והוא עצמו שלא הוקטרו

אימורים כשר ולקמן דמיתני קרא לשם זבח דהיינו שניו קודש לא מיתני נמי קרא לשם זבח דהיינו שניו בעלים משום דהנהו ו' דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה דבשעת הקטרה לא משכחת לשם זבח דשניו בעלים ליתיה אלא בחושט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליך ע"מ לזרוק כדמוכח בפירקין (לקמן ד' ח.) ובשעת הקטרה כבר נזרק הדם ואם כן מהיכא תיתי הקטרה לשם זבח דבההוא קרא לעולה אשה ריח ניחוח לא כתיב ומעבודת דם לא אתי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בע"מ לזרוק כדפירשית והשתא זביחה לשם ששה דברים והקטרה לשם חמשה אי גמי היא דקאמר זביחה לשם ששה דברים לשם זבח דהיינו שניו קודש נעשה לשם ו' דברים וכל אחת בשעתה ובפ' המפקד (ב"מ דף מג.) פירשתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים אי כדביביר הזבח נעשה ושל[א] לשמה או אפילו במחשבה: **הפסח** בזמנו. אבל שלא בזמנו לא ואפי' שוחטו לשם עולה ואפילו למ"ד בעי עקירה מ"מ הוי שלמים כדדרשינן ואם מן הצאן קרבנו זבוח שלמים כל דשחט ליה שלמים ליהו לקמן בפירקין (דף ח.): **החטאת** באה על חטא והאשם בא על חטאת. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת יולדת ואשם מצורע אלא משום דרובא אתו על חטא משוה להו אהרדי: **לשם** גבוה מהן כשירין. בגמרא מביעי לן אי בעי למימר כשירין ומרציין ופליגי בתרתי או כשירין ואין מרציין ולא פליגי אלא חטאת (משמע דלא מספקא אלא חטאת) כגון בגובה אבל בגמרא פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר ותימה מנא ליה דילמא פסול ולא עלו קאמר דאשכחן ובריייתא כי האי גונא דתניא (לקמן דף ד.) שלמים ששחטן לשם תודה פסולין והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי ויש לומר משום דדרשינן טעמא דשמעתא בגמרא (שם דף יא.) מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו במזבח ומהם אין מתחללין בגמרא פסול גמור ואע"ג דדרשינן בגמרא קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים ולא מיפסלו שאר קדשים שלא מקום שייך בהן חילול משום פסח חטאת דמיפסלו ועוד יש לזקק מוגופה דמתניתין הזכיר והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי לשם גבוה דאי לשם גמור מיפסלי והיינו לענין פסול גמור דבבביר ובמעשר לא שייך לא עלו לבעלים לשם זבח

ואסור לשנוי. יש מקומות שהתנא (אינו) חושש לאשמעינן חידוש זה ובפרק התכלת (מנחות דף מה.) גבי שאר שלמי נזיר וגבי אשם נזיר ואשם מצורע דקתני כשירין ולא עלו ולא קתני אלא: **קרי** ליה נדר וקרי ליה נרבה. משמע הבא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נרבה נרבה דוקא וכן בפרק קמא דר"ה (דף ו.) לענין כל תאחר ואפילו לר"מ בפ"ק דחולין (דף ב.) דדריש טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה שאינו נדר כל עיקר אלמא קרי לנרבה נדר שאני הבא דדריש משני קרא בדיבוריה אי גמי בחולין דריש זכיון דחיש קרא לתקלה לא שנוא נדר לא שנוא נרבה דבתרייהו איכא למיחש אי גמי משום דנדר נפקא לן מקרא דכי תחול לנדרו ש"מ דטוב אשר לא תדור לנרבה אתא:

1 ואם לאו יתא נדבה. אע"ג דבפ"ק דר"ה (דף ג.) דריש ליה לענין בל תאחר דלא שייך
 2 לאחר שחיטה הכא דריש מנפטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה: **זבחים**
 3 בסתם לשמן הן עומדין. ואינו פסול עד שיבינו שלא לשמן וא"ת בפ"ק דחולין (דף יב:) בעי
 4 ר"י אי קטן יל שו מחשבה וכו' ופי' בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דילין בריש זבחים דבעי
 5 לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או
 6 לא הא משמע הכא דסתמא נמי כשר ואינו
 7 פסול עד שיבינו שלא לשמן וי"ל דסתמא דקטן
 8 גרע דאין לו דעת להבין שהן קדשים וסבור שהן
 9 חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמר בפרק בית
 10 שמאי (לקמן דף מו:) לשם חולין כשירין משום
 11 חולין פסולה והאי קטן אפילו אומר יודע אני
 12 שהן קדשים ולשמן אני מתכוין מביעה לן אי
 13 כוונתו כוונה או דילמא לא מהני אם אין מעשיו
 14 מוכיחין: **סתם** אשה לאו לגירושין עומדת.
 15 ואפי' יזנה וחתח בעלה מכל מקום לאו להתגרש
 16 בגט זה עומדת וגם אם לא ירצה הבעל לא
 17 יגרשה אלא שלא תשמענו ומתוך הא מילתא
 18 מיתרצה מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף
 19 כב.) דאמר גוי אדענתא דנפשיה עבדי ואינו כשר
 20 לכתוב את הגט ובפ' שני דעבודה זרה (דף כו:)
 21 אמר' ימול ארמאי ואל ימול כותי משום דכותי
 22 מתכוין לשם הר גריזים וזהוהו נמי בעינין לשמה
 23 כדדרשינן (שם דף כו:) מלה' המול (ימול) ואפי'
 24 הכי מכשרין ארמאי דיש לחלק בין גט למילה
 25 כמו שבחלק כאן בין זבחים לגט הא סתמא פסול
 26 משום דסתם אשה לא לגירושין קיימא ולכן נמי
 27 ובגין פסול אע"ג דעביד סתם אבל מילה סתמא
 28 לשמה קיימא כמו זבחים הילכך גוי כשר אע"ג
 29 דעביד סתם: **הא** לשם פסח וסתמא כשר. פי'
 30 בקונטרס דסוף שחיטה סתמא אישתחית ותימה
 31 כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח וכו' כל
 32 שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו ונראה
 33 לפרש דבשתי עבודות איירי כגון דשחית לשם
 34 פסח וקיבל סתם ומיהו בפרק תמיד נשחט
 35 (פסחים דף נט) מביעי לן אי בעבודה אחת תנן
 36 או בשתי עבודות ועבודה אחת היינו כדפירש
 37 הקונטרס ויש ליישב דאפילו אם תנימי לומר
 38 לשם פסח וסתמא פסול ואפי'הו אין צריך לדבר
 39 כל שעה אלא שבתחילת שחיטה יאמר שעושה
 40 כל השחיטה לשם שחיטת פסח:

41 **אתנו** בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי
 42 למימר שלא לשמה. בשמעתא קמייחא
 43 דגיטין (דף ג.) דמפרש דלכך לא תיסקו לומר בפני
 44 נכתב לשמה למי' לפי שאין בקיאין לשמה
 45 משום דאני מפתח ליה לדיבורא אתי למיגזייה
 46 לא הוי מצוי למימר דילמא אתי למימר שלא
 47 לשמה דמי הוא שוטה כל כך שנתון גט לאשה
 48 זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב
 49 אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטועה וסבור
 50 שהוא קרבן אחר וכן המקבל ומוליך חורק
 51 **קיימי** בית דין ומתני כו'. יש תימא למה לו
 52 להאריך כל זה הא בהדיא אמר סתמא כשר ונראה לפרש דמי שלא היה בלבו
 53 היינו שלא אמר בהדיא לשם אחד מכל אלו אבל חישב בלבו למה שדינו להיות הא סתמא
 54 פסול להבי וייקין ומתנאי בית דין וכו' מתנו בית דין דלא לימא בהדיא ובמחשבה סגי ושמא
 55 אתי ליידי פסול שלא יחשב בכל וישוחט סתמא ויפסול:
 56 **בסופרים** העשויין להתלמד עסקינן. ואפילו למאן דאמר בפרק קמא דעירובין (דף יג.)
 57 גבי מגילת סוטה דמוחקין אותה מן התורה אף על גב דבעינן לשמה ואף על גב
 58 דתורה

1 נדר הוא. דהא כאשר נדרת כתיב ויש חילוק בין נדר לנדבה נדר דאמר הרי עלי
 2 ונדבה הרי זו: **אם כמה שנדרת עשית**. שעבר עבודתיה לשמה: **יהא נדר**. ויעלה זה
 3 לנדרך. **ואם לאו יהא נדבה**. כאילו התנדבת לזה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה:
 4 ונדבה מי שרי לשנויי בה. וכיון דרחמנא קרייה נדבה מי שרי לשנויי בה הא אמרינן
 5 בפ' שני (לקמן ד' כט:) אסור לחשב בקדשים
 6 ויליף מקרא דלא יחשב והכי מדרש קרא אם
 7 מוצא שפתיך תשמור ועשית אז יהיה נדר
 8 אשר נדרת ואם לאו נדבה: (מפי השמועה
 9 במנחות עד כאן:) לא הוית נבן באורחא
 10 בתומא. כלומר חבל על שלא היית אמש
 11 בשבת אצלנו בתוך התחום שותכל לבא
 12 לבית המדרש ולשמוע: **בי חרפך**. שם מקום:
 13 ושני להו. ופירוק: **שלא לשמן**. משמע דעקר
 14 שמייהו בהדיא: **שלא לשם אשה**. האשה
 15 הזאת שנכתב לשום אחרת ששמה כשם זו
 16 פסול דכתיב וכתב לה לשמה: **וסתמא נמי**
 17 פסול. כגון אם כתבו הסופר וסתם לשם לאה
 18 שיהא מוזמן לכשיבא אדם אצלו ששמו ושם
 19 אשתו (שוקן) כן ויתנו לו ולקמן מפרש מנלן
 20 ממנתי' דסתם פסול: ושני. ותרין רבא גופיה
 21 דרמיניהו אהדי: **בסתמן לשמן עומדין**.
 22 הילכך כל כמה דלא עקר שמייהו בהדיא הוו
 23 לשמן. מנלן. ממנתי' היכי שמע ליה רבא
 24 דתיקשה ליה: שנובחו **שלא לשמן**. משמע
 25 דעקר שמן מהן: **שלא נבחו לשמן**. משמע
 26 שלא הזכיר שמן דהיינו סתמא:
 27 שנכתב **שלא לשם אשה** זו. משמע שנכתב
 28 לשם אחרת בפירוש: **כיצד לשמן כו'.** מתני'
 29 היא: לשם פסח ולשם שלמים. כך חישב
 30 עליה: **הא לשם פסח וסתמא**. שלא חישב
 31 אחריו לשם שלמים כשר ואע"ג דסוף שחיטה
 32 סתמא אישתחית: **אלמא סתמן בלשמן דמי**.
 33 דאי בשלא לשמן דמי הויה ליה כאילו אמר
 34 לשם פסח ולשם שלמים: **על דעת** (ראשונה.
 35 אבל) הדיא דשחיה כוליה סתמא אימא לך
 36 דפסול: **הא סתמא** (ולשם) פסח. תחילה
 37 שחטה סתם וסופה לשם פסח כשר ולא
 38 מיפסיל משום תחילתה אלמא סתמא בלשמן:
 39 **א"נ איירי כו'.** כלומר דעולם לא תירוק מיניה
 40 הא סתמא ולשם פסח כשר דלעולם אימא לך
 41 פסול דסתמא בשלא לשמו והאי דקתני לשם
 42 שלמים איירי דפריש בלשמן ולא לשמן לשם
 43 שלמים דהתם דווקא הוא דאילו סתמא הוי
 44 כשר דעל דעת ראשונה הוא עושה פריש נמי
 45 תנא דמתני' בשלא לשמו ולשמו לשם
 46 שלמים ולשם פסח ולא דווקא דה"ה לסתמא
 47 ולשם פסח דמיפסל בתחילת שחיטה: **לשם**
 48 **ששה דברים**. משנה בפרק ב"ש ומקראי יליף
 49 לה: **לשם זבח**. לשם מה שהוקדש: **לשם**
 50 **זבחה**. שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו
 51 אחר: **לשם שם**. (לנחת רוח) להקב"ה שאמר

52 (ונעשה רצונו): **לשם אשים**. להקטירם ולא לעשותם צלי על המזבח קרבנייש
 53 בלע"ז: **לשם ריח**. לאפוקי איברים שצלאן והעלן דשוב אין בהן ריח והכי מפרש להו
 54 התם: **לשם ניהוה**. לשם הנחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו: **שלא היה בלבו**.
 55 לשמו אלא סתם ולא הזכיר אחר מאלה: **שתנאי בית דין הוא**. שישחוט סתם ולא
 56 יזכירו בשחיטתו לשמו כדמפרש טעמא ואזיל אתנו ב"ד דלא לימא לשמן כו': ונבי'
 57 נש דסתמא פסול מנא ליה. כלומר היכי שמע ליה רבא ממנתי' דגיטין דפסול
 58 דתיקשה ליה ורמיניהו אהדי: **מקרינן**. את התלמידין שלממדין אותן לכתוב טופסי
 59 יתר

52 **נדר הוא**. אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם
 53 לא נדבה יהא ונדבה מי שרי לשנויי בה אמר ליה
 54 רבינא לרב פפא, לא הוית נבן באורחא בתחומא בי
 55 תרמך דרמי רבא מילי מעלייתא אהדרי, ושני להו מאי
 56 מילי מעלייתא תנן כל הזבחים שנובחו שלא לשמן
 57 כו', מעמא דשלא לשמן הא סתמא, עלו נמי לפעלים
 58 לשם חובה, אלמא, סתמא נמי פלשמן דמי. ורמיניהו,
 59 כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול, וסתמא נמי
 60 פסול ושני זבחים בסתם לשמן עומדין, אשה בסתמא
 61 לאו לגירושין עומדת, וזבחים בסתמא כשירין מנלן.
 62 אילימא מהא דתנן כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כו'
 63 ולא קתני 'שלא נבחו לשמן'. נבי גט נמי הקתני 'כל
 64 הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול', ולא קתני 'שלא
 65 נכתב לשם אשה פסול'. אלא מהא דתנן כיצד לשמן
 66 'שלא לשמן לשם פסח, ולשם שלמים. מעמא דאמר
 67 לשם פסח ולשם שלמים', הא לשם פסח, וסתמא,
 68 כשר. אלמא סתמן פלשמן דמי, דילמא שאני התם
 69 דאמרין, כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה.
 70 אלא מסיפא שלא לשמן ולשמן לשם שלמים, ולשם
 71 פסח. מעמא דאמר 'לשם שלמים ולשם פסח', הא
 72 סתמא ולשם פסח, כשר. דילמא שאני התם דאמרין
 73 יוכיח סופו על תחילתו, אי נמי, איירי דתנא 'לשמן
 74 'שלא לשמן', תנא נמי 'שלא לשמן ולשמן', אלא מהא
 75 לשם ששה דברים הנבח נזבח, לשם זבח לשם זבח
 76 לשם שם, לשם אשים לשם ריח לשם ניהוה והפאת
 77 ואשים לשם חטא אמר רבי יוסי אף מי שלא היה בלבו
 78 לשם אחת מכל אלו, כשר, שתנאי בית דין הוא אתנו
 79 בית דין דלא לימא לשמו דילמא אתי למימר שלא
 80 לשמו ואי סלקא דעתך סתמא פסול, קיימי בית דין
 81 ומתני מילתא דמיופסיל ביה וגבי גט דסתמא פסול,
 82 מנלן אילימא מהא דתנן היה עובר בשוק ושמע סופרים
 83 מקרינן 'איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני', ואמר
 84 'זה שכי וזה שם אשתי' פסול לגרש בו, דילמא בדרב
 85 פפא. דאמר רב פפא הכא בסופרים העשויין להחלימו
 86 עסקינן ולא איכתוב לשום פירות כלל, אלא מהא
 87 יתר

59 לשמן יכול להכלל גם סתמא, ואם כן מנין לנו שסתמא בקדשים
60 כשר.
61 מנסה הגמרא להוכיח את הדין האמור ממשנה אחרת: **אֵלָא יֵשׁ**
62 להוכיח שסתמא בקדשים עולה לשם חובה, **מְהָא דְתַנְּנָן לְהֵלֵן** (ג.)
63 הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל והלך וזרק שלא לשמן, או
64 לשמן ושלא לשמן, או שלא לשמן ולשמן, פסולים. **בִּיצֵד** היא
65 שחיטה **לְשֵׁמֶן וְשֵׁלָא לְשֵׁמֶן** שהיא פסולה, כגון שבתחילת שחיטת
66 הפסח חישב עליו **לְשֵׁם פְּסַח**, ובסוף השחיטה חישב עליו **לְשֵׁם**
67 **שְׁלָמִים**.
68 מסיקה הגמרא את ראייתה: **מַעֲמָא** שהפסח פסול באופן האמור,
69 הוא רק משום **דְּאִמְרַב** בשעת שחיטתו **לְשֵׁם פְּסַח וְלְשֵׁם שְׁלָמִים**, **הָא**
70 – אבל אם בתחילת השחיטה חישב **לְשֵׁם פְּסַח**, ובסוף השחיטה שחט
71 **בְּסִתְמָא**, הרי הוא **כְּשֵׁר**. **אֵלָמָא** – מוכח מכאן ש**סִתְמָא** של קדשים
72 **כְּנִשְׁחָטוּ לְשֵׁמֶן דְּמִי**, ואין צריך לחשוב עליהם בפירוש לשמם, שאם
73 לא כן מדוע אם חשב בתחילת השחיטה לשם פסח ובסופה שחט
74 בסתמא כשר, הלא הוא כמו שנשחט לשם פסח ולשם שלמים.
75 דוחה הגמרא: **דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתָם** – יתכן ששונה פסח שנשחט לשמו
76 ובסתמא, מפסח שנשחט כולו בסתמא, משום **דְּאִמְרִינוּן**, **כֵּל הַעֲוִשָׁה**
77 **עַל דַּעַת רְאִשׁוֹנָה הוּא עֲוִשָׁה**, ומאחר שתחילת השחיטה היתה
78 לשמו נמשכת השחיטה כולה אחרי מחשבתו הראשונה, ואף
79 שבסופה לא חשב כלום הרי היא כעשירה כולה לשמו. ועדיין יתכן
80 שאם כל השחיטה נעשתה בסתמא היא פסולה.
81 ושוב מוכיחה הגמרא: **אֵלָא מְסִיפָא** של המשנה האמורה יש להוכיח
82 שסתמא כשר. ששנינו שם, כיצד היא שחיטה **שֵׁלָא לְשֵׁמֶן וְלְשֵׁמֶן**
83 שהיא פסולה, כגון שבתחילת שחיטת הפסח חישב עליו **לְשֵׁם**
84 **שְׁלָמִים**, ובסוף השחיטה חישב עליו **לְשֵׁם פְּסַח**.
85 מסיקה הגמרא את ראייתה: **מַעֲמָא** שהפסח פסול באופן האמור,
86 הוא רק משום **דְּאִמְרַב** בשעת שחיטתו **לְשֵׁם שְׁלָמִים וְלְשֵׁם פְּסַח**, **הָא**
87 – אבל אם בתחילה שחט **בְּסִתְמָא** ובסוף השחיטה חישב עליו **לְשֵׁם**
88 **פְּסַח**, הרי הוא **כְּשֵׁר**. ומכאן שסתמא בקדשים הוא כמו שנשחטו
89 לשמם.
90 דוחה הגמרא: **דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתָם** – יתכן ששונה פסח שנשחט
91 בסתמא ולשמו, משום **דְּאִמְרִינוּן יוֹכִיחַ סוּפּוֹ עַל הַתְּחִילָתָא**, ומאחר
92 שסוף השחיטה נעשתה לשמו, אף תחילתה נחשבת כמו שנעשתה
93 לשמו, אבל אם כל השחיטה נעשתה בסתמא יתכן שהיא פסולה.
94 **אִי נְפִי**, לעולם יתכן שסתמא פסול, אלא **אִיִּי דְתַנָּא** – אגב ששנה
95 התנא בבבא הקודמת **לְשֵׁמֶן וְשֵׁלָא לְשֵׁמֶן**, **תַּנָּא נְפִי** – שנה גם כן
96 **שֵׁלָא לְשֵׁמֶן וְלְשֵׁמֶן**, והוא הדין בסתמא ולשמה שהוא פסול.
97 מוכיחה הגמרא: **אֵלָא** המקור לכך שסתמא בקדשים כשר הוא **מְהָא**
98 – ממשנה זו (להלן מה), **לְשֵׁם שֵׁשֶׁה דְּבָרִים הַזֵּבַח נִזְבַּח, לְשֵׁם זֶבַח** –
99 לשם קרבן זה שלשמו הוקדשה הבהמה, **לְשֵׁם זֶבַח** – שיתכפר בו
100 בעליו ולא אחר, **לְשֵׁם הַשֶּׁם**, **לְשֵׁם אוֹשִׁים** – שתאכל האש את
101 הברש, **לְשֵׁם רִיחַ** – שיעלו ריח בהקטרתם, **לְשֵׁם נִחוּחַ** – לשם נדת
102 רוח לפני הקדוש ברוך הוא, שאמר ונעשה רצונו. **וְחִטָּאת וְאִשִּׁם**
103 קרבים אף **לְשֵׁם** אותו **הַחֲטָא** שלשמו הם באים.
104 **וְאִמְרַב רַבִּי יוֹסִי אָף מִי שֵׁלָא הִיָּה כְּלַבּוֹ לְהַקְרִיב לְשֵׁם אַחַת מִכָּל**
105 **שֶׁה דְּבָרִים אֵלּוּ**, אלא הקריב בסתם, הקרבן **כְּשֵׁר**, **שְׁכֵן תַּנָּא בֵּית**
106 **דִּין הוּא** לשחוט בסתם, כמבואר בסמוך.
107 מפרשת הגמרא את דברי רבי יוסי: **אֲתַנּוּ בֵּית דִּין דְּלֵא לִימָא לְשֵׁמֶן**
108 – התנו בית דין שישחטו את הקרבן בסתם ולא יזכירו בשחיטתו
109 ששחטים אותו לשמו, **דִּילְמָא אֲתִי לְמִימַר שֵׁלָא לְשֵׁמֶן** – שמה
110 יטעה ויסבור שהוא קרבן אחר, ויבא לומר ששחטו שלא לשם מה
111 שהוא באמת אלא לשם אותו קרבן שהוא מחליפו בו.
112 מסיקה הגמרא את ראייתה: **וְאִי סִלְקָא דַּעְתְּךָ סִתְמָא פְּסוּלָא**, **קְיַיְמִי**
113 **בֵּית דִּין וּמְתַנֵּי מִיִּלְתָּא דְּמִיפְסִיל בֵּיהּ** – ואם יעלה על דעתך שקרבן
114 שנשחט בסתמא פסול, איך יתכן שיעמדו בית דין ויתקנו להקריב את
115 הקרבן בלא לומר שהשחיטה לשמו, הלא הוא נפסל באופן זה.
116 והמורכב מדברי רבי יוסי שסתמא בקדשים כשר.

1 הלא **נָדַר הוּא**. **אֵלָא** בהכרח שכונת הכתוב היא, **שֵׁם אֵלָא בְּמָה**
2 **שְׁנַדְרַת עֲשִׂית וְהַקְרַבְתוּ** לשמו, **יְהֵא נָדַר** ויעלה לשם חובתך 'כאשר
3 נדרת, **וְאִם לֹא** תקריבנו לשם מה שנדרת אותו אלא לשם זבח אחר,
4 **נְדָבָה יְהֵא** קרבן זה, וכאילו התנדבת אותו לשם נדבה אחרת ולא
5 לשם הנדר הראשון, ואיך יוצא בו ידי חובת נדרך. הרי לנו שקרא
6 הכתוב לקרבן שנשחט שלא לשמו נדבה, **וְנָדָבָה מִי שְׂרִי לְשֵׁנֵינוּ בְּהַ**
7 – וכי מותר לשנות בנדבה ולהקריבה לשם זבח אחר, הלא שנינו
8 להלן (בס) שאסור לחשב מחשבת פסול בקדשים, שנאמר (ויקרא י ז)
9 'הַמְקַרְבִּי אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב'. ומכאן שאפילו שנשחט הזבח שלא לשמו,
10 ושוב אין הבעלים יוצא בו ידי חובתו, מכל מקום אסור לזרוק את דמו
11 שלא לשמו כדון נדבה.
12 קושיית רבא מסתירת דין לשמה בקדשים לדין לשמה בגט. רבא דרש
13 בשבת במקום ששמו 'בי חרמך', ולא יכול היה רב פפא לבוא
14 לדרשה, משום ששהה בליל שבת מחוץ לתחום שבת של עיר זו.
15 **אִמְרַב לִיה רַבִּינָא לְרַב פְּפָא, לֹא הוּיָת נִבְּן בְּאוֹרְתָא בְּתַחֲוָמָא בִּי**
16 **חֶרְמֵךָ** – חבל שלא היית עמנו אמש בתוך תחומה של העיר 'בי
17 חרמך', ולא יכולת לשמוע את דרשת רבא. **דְּרַמִי רַבָּא מִיִּלִּי**
18 **מַעֲלִיתָא אַהֲרָדִי, וְשֵׁנִי לְהוּ** – שהקשה רבא על שתי שמועות נאות
19 הסותרות זו את זו, ואחר כך יישב את הסתירה שביניהן.
20 מפרשת הגמרא את דברי רבא: **מֵאִי מִיִּלִּי מַעֲלִיתָא** – מה הן אותן
21 שמועות נאות הסותרות זו את זו, **דְּתַנְּנָן** במשנתנו, **כֵּל הַזֵּבָחִים**
22 **שְׁנִזְבַּחוּ שֵׁלָא לְשֵׁמֶן כּוּ**, כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם
23 חובה, ומשמע מלשון המשנה, **דְּמַעֲמָא** שלא עלו לשם חובה הוא
24 דווקא משום דנשחטו **שֵׁלָא לְשֵׁמֶן** אלא לשם זבח אחר, **הָא** אם לא
25 חשב כלום בשעת השחיטה אלא שחטן **בְּסִתְמָא**, **עָלוּ נְפִי לְפַעֲלִים**
26 **לְשֵׁם חוֹבָה**. **אֵלָמָא**, שעבודה בקרבנות **בְּסִתְמָא** בלא שום מחשבה
27 **נְפִי** כאילו נעשו **לְשֵׁמֶן דְּמִי**.
28 מסיקה הגמרא את קושיית רבא: **וְרַמְיָנְהִי**, הלא שנינו בגיטין (כד), **כֵּל**
29 **הַגִּט שֶׁנִּכְתַּב שֵׁלָא לְשֵׁם אִשָּׁה** המתגרשת בו **פְּסוּל**, שכן נאמר
30 בפרשת גירושין (דברים כד א) **וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת**, ודרשו חכמים
31 משמועות 'לה' היא 'לשמה'. 'להלכה בידינו, שלא רק אם שנכתב
32 הגט לשם אשה אחרת הוא פסול, אלא אם נכתב **בְּסִתְמָא** בלא
33 מחשבה לשם אשה מסוימת **נְפִי פְּסוּל** הוא. וקשה, מה בין קדשים
34 שנשחטו בסתם שהם כשרים לבין גט שנכתב בסתם שהוא פסול.
35 **וְשֵׁנִי** – ותיירץ רבא **וְזָבָחִים בְּסִתְמָא לְשֵׁמֶן** הם **עוֹמְדִין**, שכן דינם
36 להקרב לשם אותו זבח שהוקדשו לשמו, ועל כן אף כשלא חשב
37 עליהם כלום בשעת השחיטה, הרי זה כאילו נשחטו לשם מה שהם.
38 אבל **אִשָּׁה בְּסִתְמָא לֹא לְגִירוּשֵׁין עוֹמְדָתָא**, ועל כן צריך לחשוב
39 בשעת כתיבת הגט לכותבו לשם אשה זו.
40 דנה הגמרא במקור דברי רבא שקדשים שנשחטו בסתמא שהם
41 עולים לשם חובה, שואלת הגמרא: **וְזָבָחִים** שנשחטו **בְּסִתְמָא** שהם
42 **כְּשִׁירִין** עולים לשם חובה, **מְגֻלִין**.
43 מנסה הגמרא להוכיח את הדין האמור: **אִילְיָמָא מְהָא דְתַנְּנָן** – אם
44 תאמר שמקור דין זה הוא ממה ששנינו במשנתנו, **כֵּל הַזֵּבָחִים**
45 **שְׁנִזְבַּחוּ שֵׁלָא לְשֵׁמֶן כּוּ**, כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה,
46 **וְלֹא קִתְּנִי שֵׁלָא נִזְבַּחוּ לְשֵׁמֶן**. ואם אף בסתמא אינם עולים לשם
47 חובה, הייה לה למשנה לשנות 'שלא נזבחו לשמן', שמשמע מכך
48 שאף בסתמא אינם עולים לשם חובה, ומאחר שלא שנתה המשנה
49 כך, אלא שנתה 'נזבחו שלא לשמן', משמע שדווקא אם עקר בפירוש
50 את שמם ושחטם לשם זבח אחר אינם עולים לשם חובה, אבל
51 בסתמא הם עולים לשם חובה.
52 דוחה הגמרא והוכחה זו: הלא **לְנִבִּי גִט נְפִי קִתְּנִי**, **כֵּל הַגִּט שֶׁנִּכְתַּב**
53 **שֵׁלָא לְשֵׁם אִשָּׁה פְּסוּלָא**, **וְלֹא קִתְּנִי שֵׁלָא נִכְתַּב לְשֵׁם אִשָּׁה פְּסוּלָא**.
54 והרי הלכה בידינו בגט שבסתמא הוא פסול, ואם כדבריו שלשון
55 'שנכתב שלא לשם אשה' משמע דווקא לשם אשה אחרת לא היה
56 למשנה לשנות בלשון זו, אלא היה לה לשנות בלשון 'שלא נכתב
57 לשם אשה' הכוללת גם סתמא. אלא ודאי שאין הכרח בדקדוק
58 האמור, אלא בלשון 'שנכתב שלא לשם אשה' וכן 'שנזבחו שלא

61 דל עֹזְבֵת בּוֹכְבִים מִיָּנֶה הָיָה לִיָּה סֶתְמָא – אפילו אם תסלק ממנו
62 מחשבה זו לשם עובדת כוכבים ותחשיבנה כמי שאינה, מכל מקום
63 לא נכתב לשם האשה המתגרשת אלא הוא כגט שנכתב בסתמא,
64 והרי הלכה בידינו שסֶתְמָא בגט פְּסוּל, כמבואר לעיל. אבל קְרָשִׁים,
65 דל חוּלִין מִיָּנֶיהוּ הָיָה לִיָּה סֶתְמָא – אם תסלק ממנו את מחשבת
66 החולין נמצא שנשחטו בסתמא, והרי קדשים בִּסְתְמָא בְּשִׁירִים.
67 קושיית רבא על דברי רב מדין טומאת כלי חרס: וְרָמָא מִלְּתָא
68 אַחֲרֵיתִי – עוד הקשה רבא קושיא אחרת, מִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר
69 רַב, הַטָּאת שֶׁשֶּׁחֲטָה לְשֵׁם עֹזְלָה פְּסוּלָה, שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חוּלִין
70 בְּשִׁירָה, אֲלֶמָּא דַּרְק מחשבה לשם זבח אחר שהוא מְמִינָה של
71 החטאת מְחַרֵּיב בָּהּ ופוסלה, אבל מחשבה לשם חולין דְּלֵא מְמִינָה
72 של החטאת הוא, לֹא מְחַרֵּיב בָּהּ לפוסלה. וְקָשָׁה, הַתְּנִינָא בברייתא,
73 נאמר בטומאת כלי חרס (ויקרא יא לג) 'תִּבְוֵי', ומכאן שדווקא מה
74 שבתוכו נטמא וְלֹא מה שבתוך־וּ תִבְוֵי. שאם נמצא שרץ בתנור,
75 ובתוך התנור כלי אחר שפתחו נמצא מחוץ לאויר התנור, אין
76 האוכלים שבתוך הכלי הפנימי מקבלים טומאה מאויר התנור, שכן
77 אינם נמצאים בתוכו של תנור ממש אלא רק בתוך תוכו. ואם הכלי
78 הפנימי הוא של חרס בודאי שאין האוכלים שבתוכו נטמאים, שכן
79 כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו. וְאִלּוּם לא זו בלבד, אלא אֲפִילוּ
80 כְּלֵי שֶׁחֲטָה שמקבל טומאה מגבו, גם הוא מְצִיל על האוכלים שבתוכו
81 מטומאת התנור, מפני שאף הוא עצמו אינו נטמא מהמת התנור. שכן
82 הלכה בידינו, שרק אוכלים ומשקים מקבלים טומאה מאויר כלי חרס
83 ולא כלים. ומאחר שהכלי עצמו טהור, אף האוכלים שבתוכו
84 טהורים.
85 ומכאן קשה על מה שאמר רב 'דלאו מינה לא מחריב בה'. שכן
86 לדבריו, מדוע אין נטמאים האוכלים שבתוך כלי השטף הפנימי. הלא
87 כשם שמחשבת חולין אינה נחשבת כלום לגבי קדשים משום שאינם
88 ממינם, כמו כן אין לו לכלי השטף שאינו ממינו של התנור לחצוץ בין
89 התנור לאוכלים, ולבטל מאוירו את שם תוכו של תנור.
90 וְשִׁנְי – ותירץ רבא, לעולם כל שאינו מינו אינו מחריב בו, אלא שגם
91 כלי שטף נחשב כמין תנור החרס, שכן שיהם כלים הם. וחולין לגבי
92 קדשים אינם כמו כלי שטף לגבי כלי חרס, אלא עָשׂוּ חוּלִין אֲצֵל
93 קְרָשִׁים בְּמַחֲצֵיחָ אֲצֵל תְּנֹור. שאם היה אויר התנור חלוק לשנים על
94 ידי מחיצה, ובצידה האחד שרץ ובצידה השני אוכלים, אין המחיצה
95 מחלקת את אויר התנור לשני תוכות ואינה חוצצת בין טומאת השרץ
96 לאוכלים, משום שהמחיצה שאינה כלי אינה ממין התנור שהוא כלי,
97 וכל שאינו מינו לא מחריב בו, ולפיכך האוכלים טמאים. נמצא שדין
98 קדשים שזה לדין טומאה, מִיָּה מַחֲצֵיחָ אֲצֵל תְּנֹור לֹא מְחַרֵּיב
99 ו–מועילה) לֵה פְּלֵל להפסיק באויר התנור משום שאינה ממינו, אִף
100 חוּלִין אֲצֵל קְרָשִׁים לֹא מְחַרֵּיב לִיָּה פְּלֵל לעקור את שמם ולפוסלם
101 משום שאינם ממינם.
102 ודין מחיצה בתנור שני במחלוקת תנאים. דִּתְנֵן בכלים (פ"ח מ"א),
103 תְּנֹור של חרס שֶׁחֲצָצְרוּ בְּנִסְרִים אוֹ בִּירֵיעוֹת והבדילו לשנים עד
104 למעלה מפיו, וְנִמְצָא שֶׁרֶץ בְּמִקּוֹם אֶחָד, הִכַּל טָמֵא, ואף האוכלים
105 שבצידה השני של המחיצה.
106 וכן בְּנוֹרֵת שֶׁהִיא פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ – שניקבה, וסתמו את הנקב
107 בקש, והיא מְשׁוּלְשֵׁלֶת לְאוֹרֵי הַתְּנֹור ותלויה בתוכו, אם נמצא שֶׁרֶץ
108 בְּתוֹכָהּ, הַתְּנֹור טָמֵא. ואם נמצא שֶׁרֶץ בְּתֵנֹור, הַאֲוִכְלִין שֶׁבְּתוֹכָהּ
109 טָמֵאִין. שכן מאחר שניקבה הכוורת בטל ממנה תורת כלי ואינה
110 אלא כמחיצה בעלמא, ומחיצה אינה מועילה להפסיק את אויר
111 התנור לשנים, כמבואר לעיל.
112 וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר מְבַרְר את האוכלים הנמצאים מהעבר השני של
113 המחיצה ובתוך הכוורת.
114 ביאור מחלוקת רבי אליעזר וחכמים. אָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר לחכמים,
115 הלא קל וְחֹמֶר הוא מאוהל המת שיש בו מחיצה, שאין המת מטמא
116 את מה שנמצא בצידה השני של המחיצה. וְאִם הֲצִיל הַפֶּסֶק
117 המחיצה פְּמַת הַחֹמֶר שֶׁמִּטְמֵא אדם וכלים לשבעה ימים, וכי לֹא
118 תְּצִיל מִפְּנֵי הַטּוֹמְאָה בְּכָלִי חֶרֶס הַקֵּל, שכן אינו מטמא אדם וכלים
119 אלא אוכלים ומשקים בלבד.
120 אָמְרוּ לוֹ חכמים, לֹא קל וחומר הוא זה,

1 שכן שנינו שם, יָתֵר עַל בְּנֵי, כְּתִבּ אדם גט על מנת לְגַרְשׁ בו את
2 אִשְׁתּוֹ, ואחר כך נִמְלָךְ ולא רצה לגרשה, וְנִמְצָא בֵּן עֵירוֹ וְאָמַר לוֹ,
3 'שְׂמִי כְּשִׁמְךָ, וְשֵׁם אִשְׁתִּי כְּשֵׁם אִשְׁתְּךָ', תן לי את הגט ואגרש בו
4 את אשתי, גט זה פְּסוּל לְגַרְשׁ בו את האשה האחרת, משום שלא
5 נכתב לשמה. וטוברת הגמרא עתה, שמכך שלבסוף נמלך הראשון
6 נראה, שמלכתחילה כתב את הגט על מנת שאם יחזור בו יגרש בו כל
7 מי שירצה, והרי הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום הוא פסול.
8 דוחה הגמרא: דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתֵם, משום שלא נכתב הגט בסתמא
9 אלא הוא ממש שלא לשמה, דְּהִרִי אִינְתִּיק לִיָּה גט זה משאר כל
10 האנשים והנשים שבעולם, ונכתב לְשֵׁם גִּירוּשִׁין דְּהֵאִישׁ הָהוּא
11 והאשה ההיא.
12 שוב מוכיחה הגמרא: אֲלֵא מְהָא – מהמשך דברי המשנה הבאים יש
13 להוכיח שסתמא בגט פסול. יָתֵר עַל בְּנֵי, אדם שיש לו שְׁתֵּי נָשִׁים
14 שֶׁשְׂמֹותֵיהֶן שְׁוֹת, אם כְּתִבּ גט על מנת לְגַרְשׁ בו את הַגְּדוּלָה, לֹא
15 יִגְרַשׁ בו את הַקְּטַנָּה, משום שלא נכתב גט זה לשמה. וסברה הגמרא
16 עתה, שדין גט זה הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום הוא פסול.
17 דוחה הגמרא: דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתֵם משום דְּהֵאִינְתִּיק לִיָּה גט זה משאר
18 הנשים שבעולם וכתב רק לְשֵׁם גִּירוּשִׁין דְּהֵאִישׁ גְּדוּלָה, והרי שלא
19 לשמה ממש, ועדיין יתכן שסתמא בגט כשר.
20 שוב מוכיחה הגמרא: אֲלֵא מְהָא – מהמשך דברי המשנה הבאים יש
21 להוכיח שסתמא בגט פסול. יָתֵר עַל בְּנֵי, אם אָמַר הַבַּעַל לְלֵבְלָךְ
22 כְּתוּב לי גט, וְלֵאִיזָה מְנֻשׁוֹתֵי שְׂאֵרְצָה לְבִסּוֹף לגרשה אֲנִי גַם, בו
23 פְּסוּל גט זה מִלְּגַרְשׁ בו שום אחת מהן. והרי גט זה הוא כגט שנכתב
24 בסתם, ומכל מקום הוא פסול.
25 דוחה הגמרא: דִּילְמָא שְׂאֵנִי הָתֵם משום דְּאִין בְּרִירָה – שאם נעשה
26 מעשה על דבר אחד מתוך כמה דברים, על מנת שיתברר לאחר מכן
27 על איזה מהם הוא חל, אי אפשר לברר את הדבר לאחר מעשה,
28 אלא לעולם הוא נשאר בספק על איזה מהדברים הוא חל. על כן אי
29 אפשר לגרש בגט שנכתב לשם האשה שלבסוף ירצה, ואפילו אם
30 סתמא בגט כשר. שכן מאחר שבשעת כתיבתו לא היה מבורר לשם
31 מי נכתב, הרי זה גרוע מסתמא, שכן שם בשעה שנכתב לא נכתב
32 לשם אשה זו, אלא לשם האחרת.
33 מסיקה הגמרא: אֲלֵא הַמְקוֹר לְכַךְ שסתמא בגט פסול הוא מְהָא
34 שְׁנִינוּ במשנה בגיטין (כ"ג). סוֹפֵר הַכּוֹתֵב מוֹפְסִי גִטִּין כְּדִי שִׁדְּיוֹ
35 מְזוּמִינִים בִּידוֹ לִזְמַן שִׁיבּוּא לְפָנָיו אדם הצריך לגט לגרש בו את אשתו,
36 צָרִיךְ שִׁנְיָתָ אֵת מְקוֹם שֵׁם הָאִישׁ וּמְקוֹם שֵׁם הָאִשָּׁה וּמְקוֹם הַעֲרִים
37 וּמְקוֹם הַזְּמַן, ולא יכתבם עד שיצוהו הבעל לכתוב גט לאשתו, שכן
38 כל פרטים אלו הם תורף ו–עיקר) הגט, ועליהם להכתב לשם האיש
39 והאשה המתגרשים בו. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל, אִף צָרִיךְ
40 שִׁנְיָתָ הַסּוֹפֵר אֵת מְקוֹם כְּתִיבַת הַתִּיבוֹת הַרְרִי אֵת מוֹתֵרַת לְכָל
41 אָדָם, משום שגם הן מתורף הגט וצריכות להכתב לשם האיש
42 והאשה. ומזה מוכח שהגט צריך להכתב לשם אשה מסוימת, ואם
43 נכתב בסתמא פסול.
44 קושיית רבא מסתירה נוספת שבין קדשים לגט: תוּ רַבִּי מִלְּתָא
45 אַחֲרֵיתִי, מִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, הַטָּאת שֶׁשֶּׁחֲטָה לְשֵׁם עֹזְלָה
46 פְּסוּלָה, שכן מבואר במשנתנו חטאת שלא לשמה פסולה. אבל אם
47 שֶׁחֲטָה לְשֵׁם חוּלִין, הרי היא בְּשִׁירָה.
48 וסבר רבא שחידש רב דין זה מסברת עצמו. וביאר בסברתו אֲלֶמָּא
49 ו–ומוכח מדבריו) דַּרְק מחשבה לשם זבח אחר שהוא מְמִינָה של
50 החטאת מְחַרֵּיב בָּהּ ופוסלה, וכגון חטאת ששחטה לשם עולה
51 ששתיהן הן ממין קדשים. אבל מחשבה לשם חולין דְּלֵא מְמִינָה של
52 החטאת הם, לֹא מְחַרֵּיב בָּהּ, ואין שמם נתפס על הזבח לעקור ממנו
53 את שמו ולפוסלו.
54 וְרַבִּינְהִי הלא שנינו במשנה בגיטין (כ"ד). 'כָּל הַגֵּט שֶׁנִּכְתַּב שְׂלֵא לְשֵׁם
55 אִשָּׁה פְּסוּל', ומשמע שכל שלא נכתב לשם אשה זו אלא לשם איזו
56 אשה שהיא, וְאֲפִילוּ אם נכתב לְשֵׁם עֹזְבֵת בּוֹכְבִים נְמִי פְּסוּל הוא.
57 הרי לנו כי אף מחשבה לשם נכרית שאינה בת גירושין ואינה ממינה
58 של האשה המתגרשת פוסלת אותו, ולא כדברי רב שאמר 'דלאו
59 מינה לא מחריב בה'.
60 וְשִׁנְי – ותירץ רבא, אכן כל דבר שאינו מינו לא מחריב בו, אלא, גַּם

1 ונמלך. שלא יגרשנה: דילמא שאני התם. דלאו סתמא הוא אלא שלא לשמה ממש:
2 דאניתיק. משאר כל האנשים והנשים [לשם] גירושין של זה ושל זה: אלא מהא.
3 דעדיפא מקמייתא דהבא חד וגברא הוא: דאין ברירה. וגריעה מסתמא דשמוא בשעה
4 שנכתב לא היה בדעתו של בעל לזו ואינתק לשם האחרת: הכותב טופסי גיטין. שיהו
5 מוזמנין לו טופס לשון טפוס מול"ל בלע"ז:
6 מקום היר את כו'. דגוה עיקר גופו אלמא
7 סתמא פסול ואף על גב דאיכתב לשם
8 כריתות לכשיזדמן לו: תו רמי מילתא
9 אחריתי. אדרבינא ורב פפא קאי דקאמר
10 דרמי רבא אהדי ושנינה: דרב יהודה אמר
11 רב. לקמן בפרק בית שמאי (דף מו): לשם
12 חולין כשירה. קס"ד סברא ידידה היא
13 בדמפרש דמינה מחריב בה דבר שהוא מינו
14 מועיל בו לעקור את שמו: דלאו מינה. כגון
15 חולין שאינו מין קדשים לא מחריב בה ואין
16 שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו: פסול.
17 לגרש בו אשה אחרת: ואפי' לשם גייה. דהא
18 שלא לשם האשה קתני דמשמע שלא לשם
19 אשה זו אלא לשום אשה אחרת כל דהו
20 ואע"ג דגויה לאו בת גירושין היא מהניא
21 לפסול אלמא דלאו מינה (ומחריב) בה: דל
22 גויה מינה. ואימא נמי דלאו מינה לא מחריב
23 בה אפילו הכי פסול דהוה ליה סתמא דמיהו
24 לאו לשם אשה זו ונכתב: דל חולין מיניהו.
25 בדסבירא לן דלא חיל לגב מחריב ביה דלא
26 מיניה הוה הוה לזו שרושין סתם ואמרן לעיל
27 סתמא כשירה: תוכו. כל כלי חרס וגו' (ויקרא
28 יא) ולא תוך תוכו כלי המונח בתנור ופיו
29 למעלה מן פי התנור ואוכלין ומשקין בתוכו
30 ושרץ בתנור אוכלין שבכלים סהורין והכי
31 אמרינן בת"כ אבל היה פיו בתוך התנור תוכו
32 קרינן ביה: ואפי' כלי שטף מציל. כלומר לא
33 מיבעיא כלי חרס המונח בתנור דמציל על
34 האוכלין שבתוכו דהא תוך תוכו הוא וכלי
35 גופיה ליבא למימר דמיטמא באויר ויטמא
36 אוכלין שבו דאין כלי חרס מיטמא מגבו אלא
37 אפי' כלי שטף שמיטמא מגבו הכא סהור
38 ומציל דאמר רבנן (בב"א דפסחים) (דף כז):
39 אוכלין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלי
40 מיטמא מאויר כלי חרס ומדקתני כלי שטף
41 מציל אלמא דלאו מיניה חייץ ביה ומבטל
42 את שם תוכו) הכא נמי ליחול שם חולין
43 וליפסל: ושני הכא עשו חולין אצל קדשים
44 כו'. כלומר לעולם דלאו מינה לאו מחריב
45 ביה וכלי שטף אצל כלי חרס מיניה הוא דהא
46 מנא והא מנא אבל חולין אצל קדשים הו
47 דלאו מיניה כמחיצה אצל תנור דאמרינן ביה לקמן דלא מהניא ביה להיות חציצה
48 בין שרץ לאוכלין כדאמרן דלאו מיניה לא מחריב בה: שחציו נכסרים. שעשה
49 מחיצה באמצעו וחלקו עד למעלה מפיו הכל טמא אפילו אוכלין שבעבר השני של
50 מחיצה: כוורת שהיא פחותה. גרסינן בטהרות ולחכי נקט פחותה דלאו כלי הוא דאי
51 הואי שלימה הוה מצלת על אוכלין שבתוכה כדאמרן אפי' כלי שטף מציל אבל
52 השתא דלאו כלי הוא הריא כמחיצה בעלמא: ופקוקה בקש. רבותא נקט דאע"ג
53 דפקוקה פחיתתה בקש לא הוה כלי ואפי' פיה למעלה מפי תנור לא מצלת על אוכלין
54 שבתוכה: ומשולשלת. תלויה: אוכלין שבתוכה כמא"ס. והיינו דאמרן דלא מינה כגון
55 מחיצה לא מחריב בה לבטל שם תוכו ממנו:

1 דתורה להתלמד עבידא כדקאמר התם לענין גט מודה כדפרישית שם ובפ"ב דגיטין (דף ב.)
2 וס"ת נמי פסלינן [בגט] בפ"ב דגיטין (דף יט) כדמוכח בעובדא דהוהא גברא דעל לבי
3 כנישתא שקל ספר תורה ויהב לדביתהו: כתב לגרש את אשתו ונמלך כו'. תימא מה ענין
4 זה אצל סתם ויש לומר דס"ד כיון דנמלך אם כן מסתמא כתבו מתחילה שאם יחזור בו
5 יגרש מי שירצה: הכותב טופסי גיטין כו'. ותימא
6 הני משניות בפ"ב כל הניט (גיטין דף כו.) ותימא
7 דלא קתני בהך יתר על כן דעל כרחין יתר הוא
8 דמכל הני קמייתא לא מצי למידק סתמא פסול
9 אלא מהך ויש לומר דמשום דאמר לבלבל דקתני
10 ברישא דהך יתר כמו כן דייקנן מואת (וסתמא)
11 ודייקנן מינה אין ברירה וקשה להיר יצחק דפ"ק
12 דפסחים (דף יד.) תנן הוסיף ר"ע אף ע"ג דלמאן
13 דמוקי מילתא דר' תנינא בולד (וולדו הטומאה
14 דרבנן לא שמעינן לה ממילתיה דר' עקיבא
15 דמיירי בפסולא (דאורייתא) מיהו יש לומר אע"ג
16 דקתני הוסיף אי לא הוה תני ליה לא הוה
17 (קמשמע לן) מידה

18 **ואמר** רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח
19 כו'. איצטרך לאיתווי דרב יהודה משום
20 דמינה דייקנן בגיטין דאתיא כרבי אלעזר דאמר
21 עדי מסירה כרתי דק"ל כוותיה ואיכא דמוקי לה
22 התם כר"מ ומפרש מפני התקנה משום קטטה
23 ולדידה ליבא למידק מינה סתמא פסול:
24 **ואפילו** לשם עבודה זרה נמי פסול. מדקתני
25 שנכתב לשם אלא אשה דמשמע (על) וכלו נשים
26 בכלל ולא דמי לשלא לשמן דכל הזבחים דלא
27 אמרינן אפי' חולין בכלל דהתם איבא לפרושי
28 שנובחו שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר:
29 **ורמינהו** תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף
30 מציל. מפרש בקונטרס שרץ בחיצון
31 ואוכלין בפנימי לא מיבעיא כלי חרס דאין
32 מיטמא מנבו אלא אפי' כלי שטף דמיטמא מנבו
33 אין אוכלין שבתוכו (וטמאים) שגם כלי שטף אינו
34 מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמר בפ' קמא
35 דפסחים (דף כז) אוכלין מקבלין טומאה מאויר
36 כלי חרס ואין כלים מקבלים טומאה מאויר כלי
37 חרס וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יותר
38 בכלי שטף מכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר
39 בכלי חרס כגון אף שרץ באויר כלי חרס פנימי
40 ואוכלין בכלי חרס חיצון סהורין אע"פ שהפנימי
41 טמא ונראה לפרש דכל רבותא של כלי שטף
42 היינו משום דלאו מינה הוא וס"ד דלא מחריב בה
43 וטמא קמ"ל (ודוקא בכלי שטף שאינו מינו היה
44 טמא אי לאו קרא) אבל תוך תוכו שחבל הוא של
45 חרס מינו פשיטא שהוא טהור בלא פסוק דתוך
46 דוקא אמר רחמנא וכן מוכח לקמן דכלי שטף
47 דוקא איצטרך קרא דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב עולה כשירה
48 אלמא לאו מינה לא מחריב בה התניא תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל ומשני
49 ארבעה תוכו כתיבי חד תוכו ולא תוך תוכו פ"א אפי' לא כתב אלא תוך הוה מיעטנא כלי
50 חרס פנימי שאין אוכלין שבתוכו מקבלין טומאה ע"י שרץ שבחיצונו שהרי אין השרץ תוכו
51 ודוקא כלי חרס פנימי דהוי דומיא דדידה מיעטנא דמינה מחריב בה וחוצץ להכי כתב ר"י
52 של תוכו למימר דאפי' לאו מינה כגון כלי שטף מחריב בה ומציל ותימא אמאי לא שני
53 בשמעתין נמי הכי שאני התם דאמר קרא תוכו ולא תוך תוכו ולא איצטרך אלא לכלי שטף
54 וייל דעדיפא משני הכא דקאי על חטאת לשם חולין כשירה ועל זה תירץ עשו חולין אצל
55 קדשים דאין מינם כלל ולכך לא מחריב בה כמחיצה אצל תנור כמו מחיצה וכמו כוורת
56 הקש פחותה שאינה כלי כלל ואינה מצלת כלל אבל כלי שטף קרוי מינו קצת שיש לו שם
57 כלי עליו ולכך מחריב ומציל אבל לקמן קאי על חטאת ששחטה לשם מחוייב עולה כשירה דאע"ג שהוא קדשים קרוי אינו מינו ולא מחריב בה ועל זה פריך מאי שנא מכלי שטף שהוא
58 כלי ואינו מינו ומחריב ועל זה צריך לתרץ משום קרא תוכו ולא תוך תוכו וכלי שטף כמחיצה אצל תנור דהוהא אינו כלי כלל והשתא הכא ולקמן מותרין דומה בדומה
59 (ודוקא בכלי שטף שאינו מינו היה טמא אי לאו קרא אבל תוך תוכו שחבל חרס טהור בלא פסוק דהוה תוך אמר רחמנא.)

אם
אם
אם

שכן חולקין אהלים. פי' בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אהלים במחיצה הילכך אהל אחרינא הוא אבל תנור אין דרך לחלוק משמע לפירושו דפליגי אף בתנור שחצו בנסרים או ביריעות ובתורת כהנים משמע דבכורת פחותה ופקוקה ומשולשלת לאויר תנור דוקא פליגי ולא כשחצו בנסרים ועטמא משום דכורת שיש לה ד' מחיצות חיצא דדמי לכלי ולכך מטטר אבל מחיצה אחת בתנור מודה ר' אלעזר דלא חיצא וטמא הכי איתא בפרשת ויהי ביום השמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כיצד חבית שנתנה בתנור ופיה למעלה מן התנור כו' מיכן אמרו כורת שהיא פחותה כו' ור' אליעזר אמר מצלת אמר ר' אליעזר אם הצילה בנת חמור לא תציל בכלי חרס הקל אמרו לו אם הצילה בנת חמור מקום שהמחיצה מצלת תציל בכלי חרס הקל שאין מחיצה מצלת משמע דשכן חולקים אהלים דאמרו לו דשמעתין היינו נמי פירושו דאמרו לו דתורת כהנים לכך נראה לרבינו הקדוש לפרש הכי אם הציל כורת פחותה ופקוקה באהל המת שכן חולקין אהלים פירוש שכן מחיצה אחת המפסקת מצלת תאמר בכלי חרס שתתוך כורת שאין חולקין אהלים פי' שמחיצה אחת המפסקת בתנור אינה חוצצת אלמא בתנור שחצו לא פליגי הא דמסיים בתורת כהנים בתר הכי וקתני בלשון שמועתינן שאמר לו ר' יוחנן בן גורי ואם הציל אהלים מיד אהלים בנת חמור שכן חולקים אהלים יצילו אהלים מיד אהלים בשרץ שכן אין חולקים כלי חרס אמר רבי יוסי אמרת לר' יוחנן בן גוריה תמיה אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני שהוא הגדון פירש ר"ש שגם שם פליג ר' אליעזר ועל זה צ"ע ונראה לי ברוך גם מהבא משמע בפירוש החולקים אהלים דקאמר ר' יוחנן בן גורי היינו מחיצה של תנור ועל זה אמר לו רבי יוסי הלא גם שם פליג רבי אליעזר והשתא פירכא דאמרו לו ופירכא דר' יוחנן בן גורי הכל אחד אלא דמר אמר בהאי לישאנא ומר אמר בהאי לישאנא ואין להפך הגורסא כמו שיש נקצת ספרן בתורת כהנים ולגרסו באמרו לו שכן חולקים אהלים ולפרש כפי ר"ש ועל ר' יוחנן בן גורי גורוס שכן מחיצה פחותה ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר הלא הוא הגדון אין לומר כן שהרי בתוספתא דמסכת כלים מוכחא כי ליכא מילתא דאמרו לו כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן גורי שכן חולקין אהלים ועלה א"ר יוסי הלא הוא הגדון והתם אין לשנות הגורסא כיון דאמרו לו לא איירי התם ש"מ דחולקין אהלים הרי ששניהן סוברין שרבי אליעזר הודה ובמחיצה גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הגדון גם שם פליג ר"א. ברוך".

אם הציל בנת חמור, שכן חולקין אהלים תציל בכלי חרס הקל שאין חולקין באהלים תתינה לרפנן לרבי אליעזר מאי איפא למימר, רבי אליעזר קל וחומר קאמר, אי הכי, התם נמי לימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים חולין לא כל שכן אלא טעמא דרב רב רב רבי אליעזר. דאמר רבי אליעזר, מאי טעמא דרב, ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ורימו לה, קדשים מחללין קדשים, ואין חולין מחללין קדשים. אלמא אתא קרא אפקיה מקל וחומר. הקא נמי ליתי תוכו' לפקיה מקל וחומר. האי תוכו' מופעי ליה לאוכלין שגיבולן בטיט והכניסין לאויר תנור סלקא דעתך אמינא הואיל ובנגיעה לא מטמא באוירו נמי לא מטמו קא משמע לן ורפנן הנד לא צריכי קרא רב יוסף בר אמי רמי שינוי קודש אישנוי בעלים, ומשני מי אמר רב תפאת ששחטה לשם תפאת פשירה, לשם עולה פסולה. אלמא דלא מינה, מחריב בה דמינה, לא מחריב בה. והאמר רב תפאת ששחטה על מי שפחוייב תפאת, פסולה על מי שפחוייב עולה, פשירה, אלמא דבר מינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה. ומשני, התם וישחט אותה לתפאת אמר רב תפאת והרי תפאת לשם תפאת נשחטה. הקא וכפר עליו' פתיב עליו' ולא על חבירו. חבירו דמינא דידיה שפחוייב פפרה כמותה, רב תפאת רמי שינוי בעלים אתוד תוכו ומשני, ומי אמר רב תפאת ששחטה על מי שפחוייב תפאת פסולה, על מי שפחוייב עולה פשירה. אלמא דמינה מחריב בה, לא מינה לא מחריב בה. והתניא תוכו' ולא תוד תוכו, אפילו פלי שטף מציל ומשני, ארבעה תוכו' פתיבי (תוכו) תוד', תוכו', תוד', תוכו'. חד לגופיה וחד לגוזה שונה. חד תוכו' של אחר, אידך תוכו' ולא תוד תוכו, ואפילו פלי שטף מציל מנלן

לא צריכי קרא הך וי"ו יתירא דרביש לקמן למעוטי תוך תוכו ואיתרבו הך ודלאן מינה ניהו לא איצטריך קרא לרבינוהו דהני מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומחיצא תיתי לך לטהרינהו והא דקאמר הואיל ובנגיעה לא מטמאו לאו איריא היא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי בעלים. חטאת ראוון שחט לשם שמעון להתכפר בה שמעון דקי"ל ולקמן דפסולה דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו: חטאת ששחטה לשם חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם והא מילתא לקמן בפירקין (דף טז.ו.) והאמר רב. בשינוי בעלים חטאת ראוון ששחטה להתכפר בה שמעון אם שמעון מחוייב חטאת (הוד) פסולה אבל אם מחוייב עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מינה לאו מחריב ביה: התם. שינוי קודש נפקא לן ולפסולא מושחטן) אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם חטאת נשחטה: הבא. בשינוי בעלים פסולה נפקא לן מעליו ולא על חבירו והילכך חבירו דומיא דידיה דבר מינה הוא דמחריב ביה לטבולי שמה: ארבעה תוכו כתיבי. כיצד תוכו תרי זימני ודרוש תוך ודרוש תוך דהוה מצי למיכתב אל תוך ותכתיב תוכו

למעוטה וכן בחבירו: חד לגופיה. שיטמא (ואוכלין) מאירין: וחד לג"ש. שיטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע בו כדילפי ליה בהבל שוחטין (חולין דכד): נאמר תוכו לשיטמא ונאמר תוכו לטמא: ולא תוכו של אחר. למעוטי כלי שטף מטומאת אויר א"כ נגע: וחד תוכו ולא תוד תוכו. כדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור שיציל על האוכלין שבתוכו למה לי וי"ו יתירא למעוטי לכתוב כל אשר (בתוך) שיטמא ומחיצא תיתי לטמויי אוכלים שבפנימי הא לאו תוכו ניהו אלא ללמד על כלי שטף שאף הוא יציל דלא תימא דלאו מינה לא מחריב ביה הילכך גזירת הכתוב היא:

מנה
למעוטי כלי שטף מטומאת אויר א"כ נגע: וחד תוכו ולא תוד תוכו. כדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור שיציל על האוכלין שבתוכו למה לי וי"ו יתירא למעוטי לכתוב כל אשר (בתוך) שיטמא ומחיצא תיתי לטמויי אוכלים שבפנימי הא לאו תוכו ניהו אלא ללמד על כלי שטף שאף הוא יציל דלא תימא דלאו מינה לא מחריב ביה הילכך גזירת הכתוב היא:

אם הציל בנת חמור, שכן חולקין אהלים תציל בכלי חרס הקל שאין חולקין באהלים תתינה לרפנן לרבי אליעזר מאי איפא למימר, רבי אליעזר קל וחומר קאמר, אי הכי, התם נמי לימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים חולין לא כל שכן אלא טעמא דרב רב רב רבי אליעזר. דאמר רבי אליעזר, מאי טעמא דרב, ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ורימו לה, קדשים מחללין קדשים, ואין חולין מחללין קדשים. אלמא אתא קרא אפקיה מקל וחומר. הקא נמי ליתי תוכו' לפקיה מקל וחומר. האי תוכו' מופעי ליה לאוכלין שגיבולן בטיט והכניסין לאויר תנור סלקא דעתך אמינא הואיל ובנגיעה לא מטמא באוירו נמי לא מטמו קא משמע לן ורפנן הנד לא צריכי קרא רב יוסף בר אמי רמי שינוי קודש אישנוי בעלים, ומשני מי אמר רב תפאת ששחטה לשם תפאת פשירה, לשם עולה פסולה. אלמא דלא מינה, מחריב בה דמינה, לא מחריב בה. והאמר רב תפאת ששחטה על מי שפחוייב תפאת, פסולה על מי שפחוייב עולה, פשירה, אלמא דבר מינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה. ומשני, התם וישחט אותה לתפאת אמר רב תפאת והרי תפאת לשם תפאת נשחטה. הקא וכפר עליו' פתיב עליו' ולא על חבירו. חבירו דמינא דידיה שפחוייב פפרה כמותה, רב תפאת רמי שינוי בעלים אתוד תוכו ומשני, ומי אמר רב תפאת ששחטה על מי שפחוייב תפאת פסולה, על מי שפחוייב עולה פשירה. אלמא דמינה מחריב בה, לא מינה לא מחריב בה. והתניא תוכו' ולא תוד תוכו, אפילו פלי שטף מציל ומשני, ארבעה תוכו' פתיבי (תוכו) תוד', תוכו', תוד', תוכו'. חד לגופיה וחד לגוזה שונה. חד תוכו' של אחר, אידך תוכו' ולא תוד תוכו, ואפילו פלי שטף מציל מנלן

דאמרי מחיצה לא מצלא איתא לדרב דאמרו דלא מינה לא מחריב ביה: אלא לר' אליעזר מאי איפא למימר. לימא דרב תנאי היא: ר' אליעזר קל וחומר קאמר. לעולם בעלמא ר' אליעזר כרב סבירא ליה כגון חולין וקדשים אבל לענין מחיצה מקל וחומר יליף כיון דבמת החמור מצלא קל וחומר לכלי חרס הקל שחשורין קל מן המת: הכי גרסינן אלא טעמא דרב כו' אלעזר ולא יחללו את קדשי הכי דריש ליה אין דבר אחר מחלל את קדשי בני ישראל וגזירת הכתוב היא: ופרכינן אלמא לר' אלעזר דבעית לאוקמה לדרב אליביה אתא קרא דלא יחללו ואפקיה מק"ץ דהוה לן למדרש קדשים מחללין קדשים כו': ה"נ ליתי תוכו. קרא יתירא דדרשינן לקמן תוכו ולא תוך תוכו (וקאמרת מקרא למידך למידרש תוכו ולא תוך תוכו) וקאמרת מסברא דלא ממעט אלא תוך כלי אחר אבל מחיצה דלאו בת מינה לית ליה לאיתרוביה אי לא משום קל וחומר ואמאי אמרת קל וחומר ליתי תוכו ולפיקה דמדמעט תוך תוכו מכלל דתוכו לעולם טמא דאי מחיצה (בעלמא) מצלא למה לי קרא למעוטי תוך תוכו השתא תוכו מציל תוך תוכו מבעיא והאי שבעבר המחיצה תוכו הוא לרב דהאמרת דלאו מינה לא מחריב ביה: אמר לך ר' אלעזר דאי תוכו דאתי למעוטי תוך תוכו ובעית למידך מינה מחיצה לא מצלא: מיבעי ליה לאוכלין שגיבולן. וחיפן בטיט סביב שאין השרץ יכול ליגע בהן והכניסן לאויר התנור והני הוא דאיתרבו לטומאה מדרשא דלא תוך תוכו הוא כדקאמרת תוך תוכו הוא דמציל אבל חטאת טיט לא מחריב ביה לכבותי שלם שם דלאו מינה בה"ג אלא מחריב ביה דס"ד אמנא הואיל וא"א לום ליטמא במגע שרץ לא נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמ"ל מיעוטא דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל הני מיטמו ומיהו מחיצה אע"ג דלאו מינה הוא אתא ק"ו ורבייה לאיתרובי ביה: ורפנן הני. אוכלין

לא צריכי קרא הך וי"ו יתירא דרביש לקמן למעוטי תוך תוכו ואיתרבו הך ודלאן מינה ניהו לא איצטריך קרא לרבינוהו דהני מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ומחיצא תיתי לך לטהרינהו והא דקאמר הואיל ובנגיעה לא מטמאו לאו איריא היא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי בעלים. חטאת ראוון שחט לשם שמעון להתכפר בה שמעון דקי"ל ולקמן דפסולה דכתיב לכפר עליו ולא על חבירו: חטאת ששחטה לשם חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם והא מילתא לקמן בפירקין (דף טז.ו.) והאמר רב. בשינוי בעלים חטאת ראוון ששחטה להתכפר בה שמעון אם שמעון מחוייב חטאת (הוד) פסולה אבל אם מחוייב עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מינה לאו מחריב ביה: התם. שינוי קודש נפקא לן ולפסולא מושחטן) אותה לחטאת שתהא שחיטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם חטאת נשחטה: הבא. בשינוי בעלים פסולה נפקא לן מעליו ולא על חבירו והילכך חבירו דומיא דידיה דבר מינה הוא דמחריב ביה לטבולי שמה: ארבעה תוכו כתיבי. כיצד תוכו תרי זימני ודרוש תוך ודרוש תוך דהוה מצי למיכתב אל תוך ותכתיב תוכו

למעוטה וכן בחבירו: חד לגופיה. שיטמא (ואוכלין) מאירין: וחד לג"ש. שיטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע בו כדילפי ליה בהבל שוחטין (חולין דכד): נאמר תוכו לשיטמא ונאמר תוכו לטמא: ולא תוכו של אחר. למעוטי כלי שטף מטומאת אויר א"כ נגע: וחד תוכו ולא תוד תוכו. כדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופיו למעלה מפי התנור שיציל על האוכלין שבתוכו למה לי וי"ו יתירא למעוטי לכתוב כל אשר (בתוך) שיטמא ומחיצא תיתי לטמויי אוכלים שבפנימי הא לאו תוכו ניהו אלא ללמד על כלי שטף שאף הוא יציל דלא תימא דלאו מינה לא מחריב ביה הילכך גזירת הכתוב היא:

ללמד שכלי שטף שבתוך התנור מציל ומחיצה אינה מצלת, סוברים
 שהַנֶּזֶק אוכלים שגיבלם בטיט לא צָרִיכִי קָרָא ללמדנו שהם טמאים,
 שכן הדבר פשוט מסברא, ונמצא 'תוכו' מיותר כדי ללמד על כלי
 שטף שהוא מציל.
 סתירת דברי רב בדין שינוי קודש ושינוי בעלים בחטאת. רב יוסף פר
 אמי רמי מדין שינוי קודש אדין שינוי בעלים, ומשני מי אמר רב
 חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת, וכגון שהקדישה על מנת לכפר
 בה על חטא אכילת חלב בשוגג, ושחטה לשם כפרת חטא אכילת דם,
 הרי היא פְּשִׁיחָה, אבל אם שחטה לשם עֹלָה פְּסוּלָה. אֲלָמָא שרק
 מחשבה לשם קרבן אחר דְּלֹא מִינָהּ, כגון עולה, מְחַרְיֵב בַּהּ בחטאת
 לבטל ממנה את שמה ולפוסלה. אבל מחשבה לשם קרבן דְּהוּא
 מִינָהּ, כגון לשם חטאת אחרת, לא מְחַרְיֵב בַּהּ. וְקָשָׁה, הָאֵמֶר רב
 לגבי שינוי בעלים, חטאת ששחטה שלא לשם שיתכפר בעליה,
 אלא שתכפר על מִי שהוא אחר שְׂמֵחֻיִיב חטאת, הרי היא פְּסוּלָה
 משום שינוי בעלים. אבל אם שחטה על מנת שתכפר על מִי שְׂמֵחֻיִיב
 עֹלָה, הרי היא בְּשָׂרָה, ואינה נפסלת משום שינוי בעלים. אֲלָמָא
 דווקא מחשבה לשם אדם אחר דְּהוּא בַּר מִינָהּ של הבעלים ומחויב
 חטאת כמותו מְחַרְיֵב בַּהּ בחטאת, אבל לשם אדם דְּלֹא בַר מִינָהּ
 ואינו מחויב חטאת כמותו לא מְחַרְיֵב בַּהּ. נמצא שסברת רב לגבי
 חטאת שנשחטה בשינוי קודש הפוכה מסברתו לגבי שינוי בעלים.
 ומשני, הַתָּם בשינוי קודש, מקור הפסול הוא ממה ש'שחטת אוֹתָהּ
 לְחַטָּאת' אֵמֶר רַחֲמָנָא – אמרה התורה, ועל כן אף אם שחטה לשם
 חטא אחר חֲרִי חַטָּאת לְשֵׁם חַטָּאת נִשְׁחַטָּה. אבל הַכָּא בשינוי בעלים,
 מקור הפסול הוא ממה ש'יִכָּפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתו' בַּתִּיב בפרשת
 חטאת (ויקרא ד כו), ודרשו 'עָלָיו' ולא 'עַל חֲבִירוֹ'. ומשמעות דרשה זו
 היא רק בשוחט לשם חֲבִירוֹ שהוא דוֹמֵיָא דִּידֵיהּ בכך שְׂחָה מְחַרְיֵיב
 בְּפָרָה של חטאת בְּמוֹתָהּ, אבל לשם מי שאינו מחויב כפרה כמותו
 אינו בכלל חבירו הדומה לו, ואין המחשבה לשמו פוסלת את חטאתו.
 קושיא על דברי רב האמורים בשינוי בעלים, מדין הבריייתא לעיל
 בטומאת כלי חרס. רב חֲבִיבָא רְמִי מִדִּין שִׁינּוּי בְּעֵלִים אֲדִין תוֹךְ
 תוֹכּוֹ של כלי חרס, ומשני, ומי 'אֵמֶר רב' חטאת ששחטה על
 מִי שְׂמֵחֻיִיב [חטאת פְּסוּלָה, על מִי שְׂמֵחֻיִיב] עֹלָה בְּשָׂרָה. אֲלָמָא
 דְּרַק מִינָהּ מְחַרְיֵב בַּהּ, אבל לֹא מִינָהּ לא מְחַרְיֵב בַּהּ.
 וְהִתְנַיָּא בבריייתא, ממה שנאמר בתנור חרס (ויקרא יא א) 'כל אֲשֶׁר
 בְּתוֹכּוֹ יִטְמָא' משמע, 'תוֹכּוֹ' ולא תוֹךְ תוֹכּוֹ, ואם יש בתוך התנור
 כלי אחר, אֲפִילוֹ אם הוא כְּלִי שְׂטָף (כלי מתכת או עץ) הרי הוא
 מְצִיל על האוכלים שבתוכו מטומאת התנור, משום שאינם בתוך
 התנור אלא בתוך תוכו. הרי לנו כי אף שכלי שטף אינו כלי חרס כמין
 התנור, מכל מקום הוא חוצץ בין התנור לאוכלים ומבטל מאוירו את
 שם תוכו של התנור, ולא כדברי רב שאמר 'לאו מינה לא מחריב בה'.
 ומשני, אכן מצד הסברא אין לו לכלי שטף להציל מפני טומאת
 התנור לפי שאינו מינה, אלא גזירת הכתוב היא שיציל. שכן אֲרַבְּעָה
 'תוֹכּוֹ' בַּתִּיבֵי בטומאת שרצים, (תוכו) 'תוֹךְ', 'תוֹכּוֹ', 'תוֹךְ', 'תוֹכּוֹ'.
 שנאמר (ויקרא יא א) 'אֲשֶׁר יפל מֵהֶם אֶל תוֹכּוֹ, כל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ יִטְמָא'.
 ומכאן יש ללמוד ארבעה דינים, שנים משתי פעמים 'תוכו' שנאמרו
 בכתוב זה, ועוד שנים מיתור הוי"ו שבכל אחד מהם, שכן לגופו של
 מקרא היה די לו לכתוב 'תוך' ולא 'תוכו'.
 לפיכך נדרש תוֹךְ (כתוב אחד) לְגוֹפִיָּה – לגוף הדין של כלי חרס,
 שהוא מטמא מאוירו.
 וְחָד (כתוב אחד) נדרש לְגוֹיָה שְׁנֵהּ. שנאמר 'תוכו' בטומאת הכלי
 על ידי השרץ ונאמר 'תוכו' בטומאת האוכלים על ידי הכלי, כשם
 שהכלי מטמא את האוכלים מאוירו אף בלא נגיעה בהם, כמו כן אף
 נטמא מאוירו על ידי השרץ גם בלא נגיעה בו.
 וְחָד (כתוב אחד) בא ללמד, 'תוכו' שֶׁל זֶה ולא תוכו שֶׁל אַחֵר,
 שדווקא כלי חרס נטמא ומטמא מאוירו, אבל כלי שטף אינו נטמא
 ומטמא מאוירו, אלא רק על ידי נגיעה בדפנותיו.
 ואֲדִיךְ (הכתוב הרביעי) מלמדנו, שדווקא מה שב'תוכו' נטמא ולא
 מה שבתוך תוכו, וְאֲפִילוֹ כְּלִי שְׂטָף שאינו ממינו של התנור מְצִיל
 על האוכלים שבתוכו.

שהרי אם הַצִּיל המחיצה באוהל המת אף על גב שהיא הַמּוֹר, שֶׁכֵּן
 הַלּוֹקָה בַּאֲוָהָלִין – שכן דרך בני אדם לחלוק אוהל במחיצות, ועל
 כן כל מה שמעבר למחיצה נחשב לאוהל אחר, ואינו נטמא מחמת
 המת שבצידה האחר, וכי תַצִּיל מחיצה בְּכִלֵי חֶרֶשׁ הַקָּל בכך שֶׁאֵין
 הַלּוֹקִין בַּאֲוָהָלִין – שהרי אין דרך לחלוק את הכלים במחיצות, ואין
 האויר שבעבר השני של המחיצה נחשב כתוך בפני עצמו, אלא הוא
 תוכו של אותו הכלי שנטמא בשרץ. לפיכך אין המחיצה מצלת על
 האוכלים מפני טומאת התנור.
 חזרת הגמרא להקשות על מימרת רב לעיל, שחטאת שנשחטה לשם
 חולין כשירה. מקשה הגמרא: הֲתֵינָח – דברי רב אמנם עולים יפה
 לשיטת רַבְּנָן הסוברים שרק כלי מציל מאויר התנור ולא מחיצה,
 משום שהמחיצה אינה כלי ואינו ממינו של כלי החרס, ועל כן אינה
 מצילה מפניו. אך לְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר הסובר שגם מחיצה מצילה מפני
 טומאת הכלי, מֵאֵי אֵיכָּא לְמִימַר, הלא מוכח מדבריו שגם מה שאינו
 מינו מחריב בו.
 מתרצת הגמרא: רַבִּי אֲלִיעֶזֶר קָל וְחוּמָר קָאָמַר, שאם מצילה מחיצה
 במת החמור כל שכן שיש לה להציל בכלי חרס, ורק משום קל חומר
 זה הוא מטרה, אבל בקדשים אף הוא מודה שכל שאינו מינו לא
 מחריב בו.
 מקשה הגמרא: אֵי הָבִי, הַתָּם נְמִי לִימָא קָל וְחוּמָר – אם כן אף
 בחטאת שנשחטה לשם חולין יש לפסול מקל חומר. שהרי אם
 קָדְשִׁים אחרים מְחַלְלִין קָדְשִׁים שנשחטו לשמם, חולין לא כָּל שֶׁכֵּן
 שיש להם לחלל קדשים שנשחטו לשמם.
 מסיקה הגמרא: אֲלָא טַעֲמָא דְרַב אינו מסברת עצמו, אלא מגזירת
 הכתוב, כְּדַבְרֵי רַבִּי אֲלִיעֶזֶר. דְּאָמַר רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, מֵאֵי טַעֲמָא דְרַב,
 שנאמר (ויקרא כב ט) 'ולא יחללו את קִדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, את אֲשֶׁר
 יִרְמּוּ לָהֶּן', ומכאן שדווקא קָדְשִׁים מְחַלְלִין קָדְשִׁים, ואולם אין
 חולין מְחַלְלִין קָדְשִׁים. שכן משמעות 'ולא יחללו' היא, ששם
 מחשבה לשם דבר אחר אינה מחללת קדשים, מלבד מחשבה לשם
 קדשים אחרים.
 שוב מקשה הגמרא: אֲלָמָא – הרי מוכח מדין זה, דְּאֵתָא קָרָא
 וְאִפְקִיָּה (ומציא) מידי הַקָּל וְחוּמָר. שהרי מצד הקל חומר יש
 להם לחולין לחלל קדשים, ובאה הדרשה האמורה ומכשירה קדשים
 שנשחטו לשם חולין. ואם כן שוב יקשה משיטת רבי אליעזר במחיצת
 תנור, הַכָּא נְמִי בכלי חרס לִיתֵי (יבוא) 'תוכו' לְפִקְיָה (ויוציא)
 מְקַל וְחוּמָר. שאף שיש ללמוד בקל וחומר מאוהל המת שמחיצה
 מצלת מפני הטומאה, מכל מקום יבוא 'תוכו' וילמד שכל האוכלים
 שבתוך התנור נטמאים, ואפילו אם הם מעבר למחיצה. שהרי מבואר
 בהמשך הסוגיא, שהו"ו המיותרת בתיבת 'תוכו' נכתבה כדי לדרוש
 ממנה 'תוכו' ולא תוך תוכו, שדווקא מה שבתוך התנור נטמא, ולא
 מה שבתוך כלי הנמצא בתוך התנור. ואם אין מחיצה בעלמא מצילה
 מפני הטומאה, הלא אין צורך בדרשה האמורה. שכן אם מחיצה
 מצלת על האוכלים שבתוכו, אפילו שהם נחשבים כמציזים
 בתוך התנור, כל שכן אוכלים שבתוך הכלי הפנימי ונחשבים כמציזים
 בתוך תוכו של התנור ולא בתוכו, שהכלי מציל עליהם מפני
 הטומאה.
 מתרצת הגמרא: אכן לדעת רבי אליעזר לא בא 'תוכו' כדי לטהר
 אוכלים שבכלי הפנימי, אלא הָאֵי 'תוכו' מִיַּפְעֵי לִיהּ (צָרַךְ)
 לְאֲוִלָּין שְׁנִיבְלָן (שכיסה אותם) בְּמִטָּי עד שאין טומאה יכולה
 לגעת בהם, וְהַכְּנִיחָן לְאֲוִיר תַּנּוּר טַמָּא, שהם טמאים. שכן לולא
 דרשת 'תוכו' ולא תוך תוכו' סְלָקָא דַּעֲתָךְ אֲמִינָא – היינו מעלים על
 דעתנו לומר, הֲאֵילִי ואוכלים אלו כְּנִייעָה לא מְפָמָא (מציזים),
 משום שאין הטומאה נוגעת בהם אלא בטיט המכסה אותם, לפיכך
 בְּאֲוִירוֹ של הכלי הטמא נְמִי לא מְפָמָו (גם כן לא יטמאו). קָא
 מְשַׁמַּע לָן הדרשה האמורה, שרק תוך תוכו של תנור התמעט
 מטומאה, אבל אוכלים אלו שאפילו בעודם מכוסים בטיט עדיין הם
 נמצאים בתוך התנור ולא בתוך תוכו, הרי הם טמאים.
 מפרשת הגמרא את שיטת חכמים: וְרַבְּנָן הסוברים שמחיצה אינה
 מצילה בכלי חרס, ולשיטתם נצרכת דרשת 'תוכו' ולא תוך תוכו

1 אחרים לענין ערוה. את הלשון 'וישא' לומ' מצינו לגבי אשת
2 פוטיפר, שנאמר בה (שם לט ז) 'ותשא אשת אדניו את עיניה/
3 וכוונתה היתה לחטוא עם יוסף בדבר ערוה. את הלשון 'את עיניו'
4 מצינו לגבי שמשון, שחפץ היה לישא אשה מבנות פלשתים,
5 שנאמר (שופטים יד א) 'ויאמר שמשון [וגו'] אותה קח לי כי היא
6 ישרה בעיני'. את הלשון 'וירא' שנאמרה לגבי לוט, מצינו אצל
7 שכם בן חמור שנטל את דינה בעל כרחו, שנאמר (בראשית לד ז) 'וירא
8 אתה שכם בן חמור'. את הלשון 'את כל כפר הירדן' מצינו לגבי
9 אשה זונה, שנאמר (משלי ו כב) 'כי כעד אשה זונה עד כפר לחם'.
10 ואת הלשון 'כי בלה משקה' שנאמרה בלוט, מצינו לענין דבר
11 ערוה, שנאמר (הושע ז ז) 'כי נתת אמם הבישה הורתם כי אמרה
12 אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני
13 וישקוני'.

14 ומאחר ומצינו שכל המקרא העוסק בלוט מרמז על דבר ערוה,
15 בהכרח צריך לומר שכך היתה כוונתו במעשה זה שבה על בנותיו,
16 ולפיכך יש לקרוא עליו את המקרא 'ופושעים יכשלו בס'.
17 מקשה הגמרא: והא מינס אנים - והרי אנוס היה במעשה זה,
18 שהשקוהו בנותיו יין עד שנשתכר ולא ידע מה הוא עושה, כמאמר
19 הכתוב (בראשית ט"ג) 'ולא ידע בשכבה ובקומה', ומדוע מכנים אותו
20 'פושע'.

21 מתרצת הגמרא: תנא משום רבי יוסי בר רבי הוני, למה
22 נקוד - מדוע יש נקודה על האות וי"ו שפתיבת 'ובקומה', של
23 בכירה - שנאמרה לגבי הבת הגדולה, לומר לה, שפשיכבה
24 עמו אכן לא ידע לוט ממעשה, שהרי שיכור היה, אכל בקומה
25 ידע והרגיש במעשה שהיה, ועל כן לא היה אנוס בדבר זה.

26 שבה הגמרא ומקשה: ומאי הוה ליה למעבר - וכי מה יכול היה
27 לעשות כדי למנוע את שכירתה עמו, ומהו נקרא פושע, הרי ידע על
28 כך רק בשעת קימתה בוא מא' דהוה דהוה - מה שהיה. היה.
29 מתרצת הגמרא: אכן על מעשה הבת הבכירה אנוס היה, אבל נפקא
30 מינה דלפינא אחרת לא איבעי ליה למישתי - היה לו ללמוד
31 מכך שבערב אחר לא ישתה יין, כדי שלא ישתכר וכשלא שוב
32 במעשה כזה, ומאחר שלא נזהר בכך ונכשל בזה בלילה שלאחר
33 מכן עם הבת הצעירה, יש לקרוא עליו את המקרא 'ופושעים יכשלו
34 בס'.

35 הגמרא מביאה דרשה נוספת בענין לוט: דרש רבא, מאי דכתיב
36 (משלי יח ט) 'אח נפשע מקרית עו ומדינים בכרית ארמו'. וביאר,
37 'אח נפשע מקרית עו' זה לוט שפירש מאברהם, שכן 'עו' זה
38 אברהם, ולוט נקרא אח לאברהם, ונפשע' הוא מלשון 'מרד', ולוט
39 מרד באברהם כשישנו ממנו. וביאר המשך הכתוב 'ומדינים
40 בכרית ארמו', היינו שעל ידי מעשיו גרם לוט שהמיל מדינים
41 [מריבות] בין ישראל לעמו ומואב, שאין עמו ומואב יכולים
42 להכנס לתוך עם ישראל, כפי שהבריחים מונעים מן האנשים להכנס
43 לתוך הארמון, שנאמר (דברים כג ד) 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל
44 ה'".

45 הגמרא מביאה דרשה נוספת בענין לוט: דרש רבא, ואיתימא - ויש
46 אומרים שדרשה זו דרש רבי יצחק, מאי דכתיב (משלי יח א) 'לתאוה
47 יבקש נפרד (ו) בקבל תושיה יתגלע'. וביאר, 'לתאוה יבקש נפרד' זה
48 לוט שנפרד מאברהם, וביקש תאוה של עבירה, (ו) 'בקבל תושיה
49 יתגלע', 'תושיה' היינו התורה, ויתגלע' הוא לשון גילוי, דהיינו,
50 שנתגלה קלונו בתורה, ומאחר ונקט הכתוב 'ובכל תושיה', יש ללמוד
51 שהכוונה בזה שנתגלה קלונו [ב-ושתו] על ידי שתי תורות, על ידי
52 התורה שבכתב הנקראת בכתבי כנסיות, שנאמר בה (דברים כג ד) 'לא
53 יבא עמוני ומואבי בקהל ה'', ועל ידי התורה שבעל פה הנלמדת בכתבי
54 מדרשות, דתנן - ששינו בה (בבבט ע"ג) עמוני ומואבי אסורין לבוא
55 בקהל ישראל, ואיסורם הוא איפור עולם שאין לו היתר.

56 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין שנתבאר לעיל שמעשי האדם
57 תלויים בכונתו: ואמר עולא, תמר כלתו של יהודה ונתה עם יהודה,
58 ויומרי בן סלוא וינה עם כובי בת צור המדינית. תמר ונתה ונתכוונה
59 לשם מצוה, ולפיכך יצאו ממנה מלכים ונביאים, ואילו יומרי וינה

60 ונתכוין לשם עבירה, ולפיכך נפלו בעוונו כמה רבבות נפשות
61 מישראל במגיפה.

62 הגמרא מביאה מימרא נוספת בענין אדם העובר עבירה אך מכוין
63 לשם מצוה: אמר רב נחמן בר יצחק, גדולה היא עבירה הנעשית
64 לשמה - לשם מצוה, יותר ממצוה הנעשית שלא לשמה - שלא
65 לכוונת המצוה. ומנין יש ללמוד זאת, מיעל אשת חבר הקניני,
66 שנבעלה לסיסרא לשם מצוה, כדי להתיש את כוחו שתוכל להורגו,
67 ומצינו שהכתוב משבחה על כך, שנאמר (שופטים ה כד) 'תברך מנשים
68 יעל אשת חבר הקניני, מנשים פאהל תברך', מאן נינהי - מי זה אלו
69 'נשים פאהל', הן שרה רבקה רחל ולאה, שבכולן נזכר לשון 'אהל',
70 ומבואר אם כן שהכתוב משבח את יעל שעשתה עבירה במה
71 שנבעלה לרשע אך כוונתה היתה לשם מצוה, יותר משרה רבקה רחל
72 ולא, שעשו מצוה במה שנבעלו לבעליהן אך כוונתן היתה אף
73 להנאת עצמן.

74 מאחר ונקט רב נחמן בר יצחק שגדולה עבירה לשמה ממצוה שלא
75 לשמה, משמע שעשיית מצוה שלא לשמה גרועה היא. ועל כן מקשה
76 הגמרא: איני - האם כך הוא הדבר, והאמר רב יהודה אמר רב,
77 לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו אם עוסק בהן שלא
78 לשמה, לפי שמתוך שעוסק בהן מתחילתן שלא לשמה בא לעסוק
79 בהן אף לשמה, ונמצא שהעסק בתורה ובמצוות שלא לשמה מעלה
80 יש בו, ומדוע העובר עבירה לשמה גדול מן העושה מצוה שלא
81 לשמה.

82 ומחמת קושיא זו חזרת בה הגמרא ממה שאמרה שעבירה שלא
83 לשמה גדולה יותר ממצוה לשמה, ואמרת אימא - אלא אמור
84 באופן אחר, גדולה עשיית עבירה לשמה, לשם מצוה, בעשיית מצוה
85 שלא לשמה של המצוה.

86 הגמרא ממשיכה לעסוק במעשה של יעל וסיסרא: אמר רבי יוחנן,
87 שבע בעילות כעל אותו רשע [סיסרא] את יעל באותה שעה, ויש
88 ללמוד זאת ממה שנאמר (שופטים ה כב) 'בין רגליה פרע נפל שכם וגו'
89 בין רגליה פרע נפל, באשר פרע שם נפל שודר'. ומאחר ונזכרו
90 במקרא זה התיבות 'כרע' 'נפל' 'שכב' שבע פעמים, יש ללמוד שבעל
91 שבע בעילות.

92 מקשה הגמרא: מדוע הכתוב משבח כל כך את יעל על שעשתה
93 עבירה לשם שמים, והא קא מיתהניא מעבירה - הרי היא נהנתה
94 מבעילותיו של אותו רשע.

95 מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, אפילו
96 מוכתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים, כלומר, אפילו כשהרשע
97 עושה איוז טובה או הנאה לצדיק, רעה היא בשביל הצדיק ואינו נהנה
98 מכך כלל, ונמצא שאף יעל לא נהנתה מן העבירה, ועל כן משבחה
99 הכתוב.

100 הגמרא שבה לעסוק במימרא של רב: אמר רב יהודה אמר רב,
101 לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו אם הוא עוסק בהן
102 עתה שלא לשמה, לפי שמתוך שעוסק בהן מתחילה שלא
103 לשמה, סוף דבר בא לעסוק בהן לשמה. ויש ללמוד זאת מבלק
104 בן צפור מלך מואב, שפשיכר ארבעים ושנים קרפנות שהקריב
105 בלק הרשע כאשר שכר את בלעם לקלל את ישראל, וזה ויצתה
106 ממנו רות המואביה. ומנין אנו יודעים שהיתה מזרעו של בלק,
107 דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, רות המואביה היתה בת בנו של
108 עגלון מלך מואב, שהוא היה בן בנו של בלק מלך מואב.

109 הגמרא שבה לעסוק במעשה בנותיו של לוט: אמר רבי חייא בר
110 אבא אמר רבי יוחנן, מנין יש ללמוד שאין הקדוש ברוך הוא
111 מקפח [מונע] שכר מכל בריה, על כל מעשה טוב שנעשה, ואפילו
112 שכר שיחה נאה - דיבור בלשון נקייה. והוא מבאר שיש ללמוד זאת
113 מהבא - ממעשה בנות לוט, דאילו הבת הבכירה דכריתיה - שקראה
114 לבנה הנולד לה מאביה מואב, דהיינו שגילתה בשמו שנולד מאביה
115 ולא כיסתה הדבר, לפיכך אמר ליה רחמנא - אמר לו הקדוש ברוך
116 הוא למשה כאשר ציווה על בני ישראל שלא ילחמו במואב, אל
117 תצר את מואב ואל תתגר גם מלחמה (דברים כט), ויש לדייק מדברי
118 הכתוב, שמלחמה

הדיבור ואילך, **האמר בנגעים שמימאיין פאונס**, שאם באו נגעים על האדם מחמת איזה אונס הרי זה טמא, ולפיכך היה אפשר לומר שיטמאו לאחר הדיבור גם נגעים שהתחילו קודם הדיבור. **תלמוד לומר 'אדם כי יהיה בלשון עתיד'**, ללמוד שאין מטמאים אלא נגעים שהתחילו מן הדיבור ואילך – לאחר מתן תורה, אך נגעים שהתחילו קודם מתן תורה אינם מטמאים לאחר מכן.

מבואר מדברי הברייתא, שנגעים הבאים באונס הרי הם מטמאים, ושל א כשיטת רבי שמעון הסובר שנגעי אונסים אינם מטמאים. משיבה הגמרא: **רבא אמר, פרט לנגעי רוחות**. כלומר, אין להקשות סתירה בין דברי רבי שמעון לדברי הברייתא, לפי שהברייתא עוסקת בנגעי אונסים הבאים על ידי נפילה או מכה או כויה וכיוצא בזה, ובאלו אף רבי שמעון מודה שיש בהם טומאה, ולא אמר רבי שמעון 'פרט לנגעי אונסין' אלא בנגעים הבאים על ידי שדים ורוחות, שנגעים אלו אינם מטמאים, אבל בשאר אונסים הבאים בידי אדם, אף הוא מודה שטמאים. **רב פפא אמר, פרט לנגעי כשפים** – בנגעים הבאים על ידי כשפים סובר רבי שמעון שאינם מטמאים, אך בשאר נגעים אף הוא סובר כדברי הברייתא שיש בהם טומאה.

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדין נשיא שנצטרע: **תנו רבנן בברייתא, נאמר בכתוב (ויקרא ד לב) 'אשר נשיא יחטא'**, ושם המלך חוטא בשגגה עליו להביא שיער עזים לקרבנו, ויש ללמוד מדברי המקרא שרק בהיותו בנשיאותו מביא הוא קרבן זה, **פרט לחולה** – שאם נחלה המלך הרי זה נדחה ממלכותו ואינו מביא לחטאתו אלא כשבה או שעירה כהדיוט.

שואלת הגמרא: **משום דהנה ליה חולה אידיה ליה מנשיאותיה** – וכי משום שנעשה המלך חולה נדחה ממלכותו, הרי ודאי אין הדבר כן, ואם כן מדוע אינו מביא שיער עזים לחטאתו.

משיבה הגמרא: **אמר רב אבדימי בר חמא**, כונת הברייתא היא **פרט לנשיא שנצטרע**, ויש ללמוד שהוא כהדיוט מעוריה (ועיניהן המלך שנעשה מצרוע לאחר שביקש להקטיר על מזבח הצטורת, **שנאמר (מלכים ב טו) 'ויונע ה' את המלך, ויהי מצרע עד יום מתו, וישב בבית החפשיית, ויוחם בן המלך על הבית'**. כלומר, משעה שנצטרע נעשה חפשי מענייני המלכות, ויוחם בנו היה ממונה במקומו לשפוט את העם. ויש ללמוד מכאן, שמלך שנצטרע נדחה ממלכותו, וממילא הוא מביא קרבן הדיוט.

הגמרא מדייקת את דברי הכתוב 'וישב בבית החפשית': **מדקאמר בכתוב שלאחר שנצטרע ישב המלך בבית החפשית**, כלומר שנעשה חפשי מענייני המלכות, **מכלל** – משמע מזה דעד השתא עבר הנה – שעד עתה עבד היה, מאחר שהיו מוטלים עליו כל ענייני הציבור. והרי זה כי **הא** – כמו במעשה שהיה, **דרבן גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא** – היו מפליגים בספינה, **בבתי דרבן גמליאל הנה פיתא** – רבן גמליאל נטל עמו צידה לדרך לחם, **בבתי רבי יהושע הנה פיתא וסולתא** – ואילו רבי יהושע נטל עמו צידה לדרך לחם וסולת – קמח חיטים נקי, מאחר ואירע עיכוב במהלכה של הספינה שלים פיתיה **דרבן גמליאל** – נגמר לחמו של רבן גמליאל, **סמה אסולתיה דרבי יהושע** – והיה ניזון מן הסולת שהביא עמו רבי יהושע. **אמר ליה רבן גמליאל לרבי יהושע, מי הנה ידעת דהנה לן עבובא בולי האי** – האם יודע היית שיארע לנו עיכוב גדול כזה, **דאיית סולתא** – ומפני כך הבאת סולת בנוסף לחם. **אמר ליה רבי יהושע לרבן גמליאל**, לא הייתי יודע זאת, אלא שיער אני שיש בוכב אחר, **לשבעים שנה עולה** – העולה פעם בשבעים שנה, **ומתעה את (הספינות) [הספינים]** – מתעה את מנהיגי הספינות מן הדרך הישרה, **ואמרת בליבי שקמא יעלה אותו כוכב בזמן הפלגתנו ויתעה [אותנו] מן הדרך**, ולפיכך נטלתי עמי צידה רבה. **אמר ליה רבן גמליאל לרבי יהושע, כל כך הרבה חכמה יש בך, ואף על פי כן צריך אתה להיות עולה בספינה לצורך פרנסתך, ואיך יכול להתפרנס במקומך. אמר ליה רבי יהושע לרבן גמליאל, עד שאתה תמה עלי שעתם כל חכמתי אין אני מתפרנס ברווח, תמה – עליך לתמוה יותר על שני תלמידים שיש להם ביקשה, והם רבי אלעזר הסמא ורבי יוחנן בן גודגדא, שכל כך רבה חכמתם,**

מתרצת הברייתא: שאי אפשר ללמוד זאת בקל וחומר לפי שיש לו פירכא, **מה לבדן משיח שכן אין מביא את קרבנו אם חטא בשגגת מעשה בלבד**, אלא אם כן היתה עמה שגגת הוראה, **האמר בנשיא שמיביא את חטאתו אף אם חטא רק בשגגת מעשה, והואיל והוא מביא קרבן נשיא בשגגת מעשה לבדה**, היה אפשר לומר שביא את חטאתו המיוחדת לו אף על השגגות הקודמות שחטא בהן קודם שנתמנה, **תלמוד לומר** – לכך הוצרך הכתוב לומר 'אשר נשיא יחטא', ללמוד, שאינו מביא את קרבנו המיוחד לו אלא כשחטא והרי הוא נשיא, לאחר שנתמנה, ולא כשחטא ועודו הדיוט קודם שנתמנה.

הגמרא מביאה ברייתא לגבי חטאו של נשיא: **תנו רבנן בברייתא, נאמר בכתוב (ויקרא ד לב) 'אשר נשיא יחטא'**, ויש לברר את כוונת המקרא, מדוע נקט בלשון ודאי 'אשר נשיא יחטא', שמשמע מכך שעתידי הנשיא לחטוא, ולא נקט בלשון ספק 'אם נשיא יחטא', **יכול וזרה** – שמה הכוונה בזה היא שיש גזירה מלפני המקום שעתידי הנשיא לחטוא. **תלמוד לומר** – לכך הוצרך הכתוב לומר לשון ספק לגבי כהן גדול 'אם הכהן המשיח יחטא' (שם ד א), ומעתה יש ללמוד, **מה תיבת 'חטא'** האמורה להלן – לגבי כהן גדול, הכוונה בזה היא **לכשיחטא** – אם יחטא, שהרי נקט בו הכתוב לשון 'אם', אף תיבת 'חטא' האמורה כאן – לגבי נשיא, הכוונה בזה היא **לכשיחטא** – אם יחטא, ואין כאן גזירה משמים שעתידי הוא לחטוא.

הגמרא מבררת את דברי הברייתא: **אמר מר, יכול וזרה היא מלפני המקום שהנשיא יחטא**. מקשה הגמרא: **זרה מהיכא תיתי** – מדיכן תבוא, כלומר, היכן מצוינו גזירה כעין זו על דבר רע, ומאחר ולא מצוינו גזירה כזו, מדוע צריך ללמוד מכהן משיח שאין זה אלא ספק. מתרצת הגמרא: **אמר** – אמרו בני הישיבה, **אין, אשכחן** – אכן מצוינו גזירה על דבר רע, **דבתיב לגבי נעלי בתים (ויקרא יד לה) 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ החותכים'** ושנינו על כך בברייתא, **שבשורה היא שמבשר הקדוש ברוך הוא להם** – לבני ישראל – שעתידים נגעים להיות באים עליהם. אלו דברי רבי יהודה. **רבי שמעון אומר**, כוונת דברי הכתוב 'ונתתי נגע צרעת' היא **פרט לנגעי אונסין** – למעט נגעים הבאים באונס שאינם מטמאים.

ועתה מבאר הגמרא כיצד יש ללמוד מדברי הברייתא שמצוינו גזירה על דבר רע: **לאו** – האם לא אמר רבי יהודה שבשורה רעה היא להם שעתידים נגעים להיות באים עליהם, **הכא נמי אימא** – אף כאן היה אפשר לומר שזרה רעה היא מלפני המקום שעתידי הנשיא לחטוא, **הלך בתיב אם** – לפיכך נקט הכתוב לשון 'אם' לגבי כהן משיח, כדי ללמד אף על הנשיא שאין כאן גזירה שיחטא אלא ספק.

הגמרא דנה בדברי רבי שמעון שנגעים הבאים באונס אינם מטמאים. שואלת הגמרא: **לדברי רבי שמעון, נגע אונסין מי לא מטמו** – האם נגעים הבאים באונס אינם מטמאים, **והא תניא בברייתא, נאמר בכתוב לגבי נגעי אדם 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת' (ויקרא יג א)**, ויש לדייק מדברי הכתוב שנקט בלשון עתיד **'אדם כי יהיה'**, שאין הנגעים מטמאים אלא מן הדיבור ואילך – מזמן מתן תורה והלאה, דהיינו, שאם אירע לאדם נגע קודם מתן תורה, אין אותו הנגע מטמאו לאחר מתן תורה. ומקשה הברייתא: מדוע הוצרך המקרא להשמיענו זאת לגבי נגעים, **והלא דין הוא** – והרי ניתן ללמוד זאת מטומאת זב, שהרי **טמא הכתוב כזב וטמא הכתוב בנגעים**, מה טומאת זב אינה מטמאה אלא מן הדיבור ואילך – מזמן מתן תורה והלאה, שאם החליה ויחברו קודם מתן תורה אינו נטמא ממחמתה לאחר מתן תורה, לפי שנאמר לגבי זב: **איש איש כי יהיה זב מבשרו** (ויקרא טו ב), ומאחר שנקט הכתוב 'יהיה' בלשון עתיד יש ללמוד שרק זיבה שהתחילה לאחר מתן תורה מטמאת, **אף נגעים יש לומר כן**, שאינם מטמאים אלא אם כן התחילו מן הדיבור ואילך – לאחר מתן תורה, ומדוע נכתבה תיבת 'יהיה' אף לגבי נגעים. מתרצת הברייתא: **לא** – אי אפשר ללמוד דין טומאת נגעים מדין טומאת זיבה, לפי שיש פירכא ללימוד זה, **אם אמרת כזב** שאינו מטמא אלא מן הדיבור ואילך, היינו מכיין שכן אין מטמא פאונס, שאם ראה זיבה מחמת אונס אינו נטמא, ולפיכך יש לומר שאינו מטמא אלא מן

1 נודע לו על ספקו – שאכל ספק חלב, מהו, האם עליו להביא עתה
 2 אשם תלוי, על ספק חטא זה שעשה בעודו הדיוט. **אליבא דרבנן**
 3 **דאילי בתר המאה** – לשיטת חכמים הסוברים שיש לילך אחר הזמן
 4 שבו נעשה החטא, **לא תבעי קף** – אין לך מה להסתפק, שודאי הדבר
 5 דמייחתי – שיביא הנשיא אשם תלוי על ספיקו, שהרי הם סוברים
 6 שאם חטא הנשיא בעודו הדיוט ונתמנה קודם שנודע לו על חטאו
 7 מביא קרבן הדיוט. **אלא בי תבעי קף אליבא דרבני שמעון** – אלא
 8 יש לך להסתפק בזה לשיטת רבי שמעון, הסובר שאם חטא הנשיא
 9 בעודו הדיוט ויש נודע לו עד שנתמנה אינו מביא קרבן הדיוט, מאחר
 10 והוא סובר שיש לילך אף אחר הזמן שבו נודע לו על חטאו. ומעתה
 11 יש להסתפק באופן זה שנודע לו לאחר שנתמנה על ספק חטא שעשה
 12 בעודו הדיוט, האם מביא אשם תלוי או לא.
 13 ומבארת הגמרא את צדדי הספק: **מדיאשתני לודאי אשתני לספק** –
 14 מכיון שלדעת רבי שמעון נשתנה קרבנו של הנשיא לענין חטא ודאי,
 15 שהרי אם חטא בעודו הדיוט ונודע לו על כך לאחר שנתמנה לנשיא
 16 אינו מביא כשבה או שעירה כהדיוט, לפיכך יש לומר שנתנה קרבנו
 17 אף לענין ספק חטא, ואינו מביא אשם תלוי על מעשיו קודם שנתמנה.
 18 **או דלמא** – או שמא אין לומר כן, אלא **בי אשתני לודאי דאשתני**
 19 **קרנן דידיה** – מה שנשתנה דינו של הנשיא ונפטר מקרבן הדיוט, זה
 20 רק לענין קרבן על חטא ודאי, שהרי בחטא ודאי נשתנה קרבנו של
 21 הנשיא המביא שעיר מקרבנו של הדיוט המביא כשבה או שעירה,
 22 ועל כן אינו מביא קרבן הדיוט אם נודע לו על חטאו לאחר שנתמנה,
 23 **אבל כן לענין ספק חטא, דלא אשתני קרנן דידיה** –
 24 שבאופן זה לא נשתנה קרבן נשיא מקרבנו של הדיוט, שאף הנשיא
 25 מביא איל לאשם תלוי על ספק חטא כהדיוט, **אימא לייחתי אשם**
 26 **תלוי** – בזה יש לומר שמביא אשם תלוי כשנודע לו לאחר שנתמנה
 27 על ספק חטא שעבר קודם שנתמנה. מסיימת הגמרא: **תיקו** – תעמוד
 28 שאלה זו בספק, שלא נפשטה.
 29 הגמרא מביאה ברייתא הממטעת מומר מהבאת קרבן על חטאיו: **תנו**
 30 **רבנן**, נאמר (יריקא ד' כו) **ואם נפש אחת תתקא בשגגה מעם הארץ, ויש**
 31 **לדייק מן התיבות 'מעם הארץ'** שרק חלק מן העם רשאי להביא קרבן
 32 על חטא ולא כולם, **פרט למומר שאין מקבלים קרבן מידו**. אלו דברי
 33 תנא קמא. **רבי שמעון בר יוסי אומר משום** – משמו של רבי
 34 **שמעון**, יש ללמוד דין זה שמומר פסול להביא קרבן מן המקרא (שם
 35 ד' כב) **'אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא**
 36 **תעשינה בשגגה ואשם'**, ונאמר בפסוק שלאחריו **'או הודע אליו**
 37 **חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו'** וגו'. וממקראות אלו יש
 38 ללמוד, שרק **השב בדיעתו מביא קרבן על שגגתו**, דהיינו, אדם
 39 שחטא בשגגה בדבר שאילו היה יודע שהוא אסור לא היה עושהו
 40 מביא קרבן חטאת, אבל אם **לא שב בדיעתו**, אלא היה עושה חטא
 41 זה אף אם היה יודע שהוא אסור, **אינו מביא קרבן על שגגתו**.
 42 וממילא נתמטע המומר מהבאת קרבן, שהרי אף אילו יודע היה
 43 שדבר זה אסור לא היה נמנע מלעשותו.
 44 מבררת הגמרא: **מאי בינייהו** – מה הוא ההבדל בין דרשתו של תנא
 45 קמא הממטע את קרבן המומר מן המקרא 'מעם הארץ', לבין דרשתו
 46 של רבי שמעון הממטע משום שאינו 'שב בדיעתו'.
 47 מבארת הגמרא: **אמר רב תננאי**, אדם שהוא מומר **לאכול חלב**,
 48 אך אינו מומר לאכול דם, **ומביא הוא עתה קרבן על אכילת הדם**
 49 **בשוגג**, **איבא בינייהו** – באופן כזה יש חילוק בין תנא קמא לרבי
 50 שמעון. **מר ותנא קמא סבר**, **בין דמומר הוא לאכול חלב, לדם נמי**
 51 **מומר הוי** – אף לגבי דם יש לדנו כמומר, ולפיכך אין מקבלים הימנו
 52 קרבן על אכילת דם בשוגג. **ומר רבי שמעון סבר, לדם מיהא** –
 53 כלפי איסור דם מכל מקום **שב בדיעתו הוא**, שהרי אילו יודע היה
 54 שדם לפניו לא היה אוכלו, ולפיכך ניתן לקבל הימנו קרבן על שוגגו.
 55 מקשה הגמרא: **והא רבא אמר**, **דכולי עלמא** – שהכל מודים שאדם
 56 שהוא מומר **לאכול חלב לא הוי מומר לענין אכילת דם**, ואם כן
 57 אף לשיטת תנא קמא רשאי מומר זה להביא קרבן על אכילת דם.
 58 ומחמת קושיא זו מבארת הגמרא את החילוק בין שיטת תנא קמא
 59 לשיטת רבי שמעון באופן אחר: **אלא הקא** – הברייתא כאן עוסקת

60 באדם האוכל חלב ונבילה **לתאבון**, דהיינו, שכאשר אין בשר היתר
 61 לפניו הוא אוכל חלב ונבילה, ונתחלקה לו חלב **בשומן ואכולו**,
 62 כלומר, אירע מקרה שנתחלקה לו שומן של היתר בחלב ואכלו, ועתה
 63 הוא חפץ להביא קרבן על שגגתו, באופן כזה **קמיפלגי** – נחלקו תנא
 64 קמא ורבי שמעון. **מר ותנא קמא סבר**, **בין דלתאבון אכיל במזיד**
 65 – מאחר שאדם זה אוכל חלב במזיד כאשר תאב הוא לאכול ואין
 66 לפניו בשר היתר, נמצא שמומר הוא לאכילת חלב, ולפיכך אין
 67 מקבלים הימנו קרבן על אכילתו אף באופן ששגג וסבר שאוכל שומן.
 68 **ומר רבי שמעון סבר**, **בין דאילו אשכח דהיתרא לא אכל**
 69 **דאיסורא** – מאחר ואדם זה אם מוצא הוא בשר היתר אינו אוכל
 70 איסור, **לאו מומר הוא** – אינו בכלל מומר לאכילת חלב, אלא 'שב
 71 מידעתו' הוא, ולפיכך יש לקבל הימנו קרבן על שגגתו.
 72 הגמרא מביאה ברייתא נוספת העוסקת בדין מומר: **תנו רבנן**
 73 **בברייתא**, אדם שאכל חלב של בהמה שחוטא במזיד, **והו מומר**.
 74 **ואיזהו מומר** – מי הוא מומר, אדם שאכל נבילות וטריפות שקצים
 75 ורמשים, ושתה יין נסך – שנתנסך לפני עבודה זרה. **רבי יהודה**
 76 **אומר אף הלובש בלאים מומר הוא**.
 77 עתה מבררת הגמרא את דברי הברייתא: **אמר מר**, **אכל חלב במזיד**
 78 **והו מומר**, **ואיזהו מומר אכל נבילות כו'**. ושאלת הגמרא: **מאי**
 79 **קאמר** – מה היא כוונת דברי הברייתא.
 80 משיבה הגמרא: **אמר רבה בר רב הנה אמר רבי יוחנן**, **הכי קאמר**,
 81 אדם שאכל חלב לתאבון, דהיינו, שאינו אוכל חלב אלא באופן
 82 שאין לפניו בשר של היתר, **הרי זה מומר**. אבל אדם שאכל חלב
 83 להקעים, דהיינו, שאף בשעה שיש לפניו בשר היתר הוא אוכל את
 84 האיסור, **הרי זה צדוקי** – מין, ואם שחט בהמה שחיתתו אסורה, לפי
 85 שיש תלות ששחטה לשם עבודה זרה. ועל כך מוסיפה הברייתא
 86 ואומרת, **ואיזהו מומר דבשמתו צדוקי** – איזה מומר יש לו דין של
 87 צדוקי, אף כשאין ידוע אם הוא מומר לתאבון או להכעיס, **הוי מומר**
 88 **שזה האוכל נבילה וטריפה שקצים ורמשים**, שכל אלו דברים
 89 מאוסים הם שהנפש אינה סובלת אותם, ובודאי יש לומר שאינו
 90 אוכלם לתאבון אלא להכעיס ולכן דינו כצדוקי. **וכן הוא הדין במומר**
 91 **ששתה יין נסך** – שנתנסך לפני עבודה זרה, שאף הוא דינו כצדוקי.
 92 **רבי יוסי ברבי יהודה אומר**, **אף הלובש בלאים הוא זה מומר**.
 93 מבררת הגמרא: **מאי בינייהו** – מה היא הסברא שנחלקו בה תנא
 94 קמא ורבי יוסי ברבי יהודה לגבי הלובש בלאים אם מומר הוא או לא.
 95 הרי מאחר ותנא קמא סובר שהאוכל חלב מומר הוא מפני שעבר על
 96 איסור תורה, אם כן מטעם זה יש לומר שאף הלובש בלאים מומר
 97 הוא.
 98 מבארת הגמרא: **איבא בינייהו** – נחלקו תנא קמא ורבי יוסי באדם
 99 הלובש בלאים האסורים מדרבנן. **מר ותנא קמא סבר**, שרק אדם
 100 העובר על איסור שהוא **מדאורייתא** במזיד **הוי מומר**, אך אם עובר
 101 על איסור דרבנן **לא הוי מומר**. **ומר רבי יוסי סבר**, שאמנם בכל
 102 איסורים אין אדם נעשה מומר אלא אם כן עובר במזיד על איסור
 103 תורה, אבל לגבי בלאים שונה הדבר, **רבין דמפרסם אסוריה** –
 104 שמאחר ואיסורו מפורסם בכל ישראל, אזי **אפילו בעובר על איסור**
 105 **כלאים מדרבנן, הוי מומר**.
 106 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין שנתבאר לעיל שהאוכל חלב
 107 להכעיס הרי זה צדוקי: **פליגי בה** – בדינו של האוכל חלב להכעיס,
 108 **רב אחא ורביןא**, **חד אמר** שהאוכל חלב לתאבון הרי זה מומר,
 109 ואילו האוכל חלב להקעים הרי זה צדוקי – מין. **וחד אמר** שאף
 110 האוכל חלב להקעים נמי מומר – אף הוא מומר ולא צדוקי, **אלא**
 111 **איזהו צדוקי, כל העובר עבודת פוכבים**.
 112 הגמרא מקשה על דעת הסובר שהאוכל חלב להכעיס דינו כצדוקי:
 113 **מיתבי** – הקשו בני הישיבה, על שיטת הסובר שהאוכל להכעיס הוא
 114 צדוקי. שנינו בברייתא, אדם שאכל **פרעוש אחד או יתוש אחד**,
 115 **הרי זה מומר**. **והא הקא דלהקעים הוא** – והרי כאן ודאי עשה זאת
 116 להכעיס ולא לתאבון, שהרי פרעוש או יתוש אינו דבר מאכל, **וקא**
 117 **קרי ליה מומר** – ואף על פי כן נקרא הוא בברייתא בשם 'מומר' ולא
 118 בשם 'צדוקי', ובהכרח יש ללמוד מכאן, שאף האוכל להכעיס אינו

נאמר בתורה רק תיבת 'בְּהֵן', יבול הייתי לומר שכונת הכתוב לכהן גדול המְרִיבָה בְּבָנָיִם, תְּלִמּוּד לֹמֵר - לכך הוצרך הכתוב לומר 'מְשִׁיחַ', ללמדך, שאין הכוונה אלא לכהן הנמשח בשמן המשחה. אִי - ואילו היה נאמר רק 'מְשִׁיחַ' בלא ה"א, יבול הייתי לומר שכונת הכתוב לכהן מְשׁוּחַ מִלְחָמָה, תְּלִמּוּד לֹמֵר - לכך הוצרך הכתוב לומר 'וְהִבְהֵן מְשִׁיחַ', ללמדך שמדובר בכהן משוח שאִינוּ מְשִׁיחַ עַל גְּבֵיו - שאין כהן אחר משוח הממונה מעליו, והיינו הכהן הגדול, אבל הכהן משוח מלחמה יש מעל גביו את הכהן הגדול.

מבררת הגמרא: מֵאֵי מְשַׁמְעַ - כיצד ניתן ללמוד מהמקרא 'הכהן המשיח' שהכוונה היא לכהן גדול שאין כהן משוח אחר הממונה מעליו. מבארת הגמרא, בְּרֵאשִׁית רַבָּא - כפי שביאר רבא במסכת חולין (כא), שיש ללמוד שלא אסרה תורה לאכול אלא את גיד הנשה הנמצא בירך הימנית של הבהמה, משום שנאמר (בראשית לב א) 'תִּירְדָּה' דהיינו הַמְּיוֹמְנָת שְׂבִיבָךָ - הירך החשובה שהיא הימנית, הֵבֵא נְמִי - אף כאן יש לומר כן, שמאחר ונאמר 'הַמְּשִׁיחַ' הכוונה היא לכהן הַמְּיוֹמֵן - החשוב שִׁבְכֵהֲנִים הַמְּשׁוּחִים, שהוא הכהן הגדול.

הגמרא מבררת את דברי הברייתא: אֲמַר מֵר - הובא לעיל בברייתא, 'מְשִׁיחַ יבול מִלֵּךְ', דהיינו, שסברה הברייתא שכונת התורה היא שמלך שחטא מביא פר לחטאתו. מקשה הגמרא: כיצד יתכן לומר כן, וכי מִלֵּךְ פֵּר הוּא דְּמִייתֵי - האם המלך שחוטא בשגגה מביא פר לחטאתו, והרי שְׁעִיר הוּא דְּמִייתֵי - שעיר הוא מביא, כפי שמפורש במקרא (ויקרא ד כג), וכיצד יתכן לומר שמביא פר.

מלרצת הגמרא: אֵיצְמִירֵךְ - הוצרך הכתוב להשמיענו שאין הכוונה שמתוך אלא לכהן, משום דְּסֵלְקָא דְּעֵתֵךְ אֲמִינָא - שהיה עולה בדעתך לומר שמקרא זה עוסק במלך, וכך הוא דינו, שְׁעִיר שֶׁנֶּגַת מְעַשֶׂה בלבד שאין עמה שגגת הוראה יבִיא המלך שְׁעִיר לחטאתו, ואילו עַל הַעֲלָם דְּכֵר עִם שגגת מעשה, דהיינו, שהורה לעצמו הלכה מוטעית ועשה על פי הוראתו, יבִיא פֵּר לחטאתו, קָא מְשַׁמְעַ לֵן - משמיענו הכתוב שאין הדבר כן, אלא מלך אינו מביא פר, ודין פר לא נאמר אלא בכהן גדול.

שנינו במשנה: אֵין בֵּין כַּהֵן הַמְּשׁוּחַ בְּשָׁמֵן הַמְּשַׁחָה כו' למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצוות.

הגמרא מבארת כפי איזו שיטה סוברת המשנה: מְתַנְיֵין - משנתינו הסוברת שהמרובה בגדים אינו מביא פר לחטאתו, היא דְּלֵא בְּשִׁיטַת רַבֵי מֵאִיר, דְּאִי ו-שאם רַבֵי מֵאִיר, הָא תְּנִיא בְּרִייתָא, כַּהֵן מְרִיבָה בְּנָדִים מְבִיא פֵּר הַבָּא עַל כָּל הַמְּצוֹת דְּכָרֵי רַבֵי מֵאִיר, וְלֵא הוּדוּ לֹ חֲכָמִים.

מבארת הגמרא: מֵאֵי טַעְמָא ו-מהו טעמו דְּרַבֵי מֵאִיר, דְּתַנִּיא בְּרִייתָא, 'מְשִׁיחַ', אֵין לֵי - אין אני יודע אֵלָא שְׂכַהֵן הַמְּשׁוּחַ בְּשָׁמֵן הַמְּשַׁחָה מְבִיא פֵּר לחטאתו, כהן המְרִיבָה בְּנָדִים מְנִין, תְּלִמּוּד לֹמֵר - לכך הוצרך הכתוב לומר 'וְהִבְהֵן מְשִׁיחַ', ומתיבת 'הכהן' יש לרבות אף כהן שאינו נמשח בשמן המשחה.

מקשה הגמרא: בְּמֵאֵי אֲוִקְיַמְתִּיהּ - כפי איזו שיטה העמדת את דברי המשנה, בְּרַבְּנֵן - כשיטת חכמים הסוברים שכהן המרובה בגדים אינו מביא פר הבא על כל המצוות, ולא כשיטת רבי מאיר.

חפצים בשררה. תָּוֵר רבן גמליאל וְשִׁלְחָ שְׁלוּחִים פֵּעַם נֹסֶפֶת לְקֵרוֹא להם, וְכֵאֵוּ. אֲמַר לָהֶם רבן גמליאל, בְּמִדּוּמִין ו-סבורים אֲתָם שְׁשֻׁרְדָּה אֲנִי נֹתֵן לָכֶם - שהמיני על הציבור שאני חפץ לתת לכם הוא שררה, ולפיכך לא באתם בפעם הראשונה שקראתי לכם, אין הדבר כן,

ואומרת על כך הגמרא: וְלֵאָו מִלְחָמָה הִיא - אין זה סימן מובהק, אלא יתכן שאף אם אינו רואה צל לצילו מכל מקום עתיד הוא לחזור לביתו, ולפיכך אין לעשות סימן זה, דְּלֵאָו חֲלָשָׁא דְּעֵתִיהּ וּמִיתְרַע מְזַלְיָה - שמא לא יראה צל לצילו ותחלש דעתו, שיחשוש לכך שאין הוא עתיד לחזור לביתו, ועל ידי חלישות דעתו יורע מזלו ולא יזכה לשוב לביתו.

הגמרא מביאה ענין נוסף של עשיית דבר לסימן טוב: אֲמַר אַבְי, הַשְׁתָּא דְּאִמְרַת סִימְנָא מִלְחָמָה הִיא - עתה לאחר שאמרת שהסימן הוא דבר שיש בו ממש, [לְעוֹלָם] יְהֵא רְגִיל אַדָּם לְמִיתוּי בְּרִישַׁ שְׁתָּא - לראות בתחילת השנה, את מיני הירקות הללו, קְרָא ו-דלעת) וְרוֹבְנָא ו-תלתן, בְּרֵיתֵי וְסִילְקָא וְתַמְרֵי ו-תמרים), לפי שכל אלו דרכם לגדול במהירות יותר משאר ירקות, ולפיכך יש בראייתם בתחילת השנה סימן טוב לכל השנה.

הגמרא מביאה כמה הוראות שהורה רב מרשריא לבניו: אֲמַר לָהוּ רַב מְשִׁרְשִׁיא לְבְרִיהּ - לבניו, כִּי בְּעִיתוּ מֵעַל וּמִגְמֵרֵי קָמִי רְבִיבֵי - כאשר חפצים אתם להכנס וללמוד גמרא לפני רבכם, גְּרָסוּ מְתַנְיָא וְעָלוּ לְקָמִי רְבִיבֵי - שנגנו מתחילה היטב את המשניות ורק לאחר מכן תכנסו לפני רבכם. וְכִי יִתְבִּיתוּ קָמִיהּ חַזוּ לְפִימִיהּ - וכאשר יושבים אתם לפניו התבוננו בפיו, דְּכֵתִיב - לקיים את מאמר הכתוב (ישעיה ל ב) 'וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֵיךְ', וְכִי גְרָסִיתוּ גְרָסוּ עַל נְהָרָא דְּמֵיא - וכאשר משננים אתם את לימודכם, שנגנו על יד נהר מים, כדי שיהיה בזה משום עשיית סימן טוב, דְּכִי הִכִּי דְּמִשְׁכֵּן מֵיא מִשְׁכֵּן שְׁמַעְתִּיבֵי - שכשם שמי נהר נמשכים ואינם פוסקים כך לא יפסוק תלמודכם מפיהם. וְתִבְּו אֲקִילְקִילֵי דְּמִתָּא מְחִסְיָא - וטוב לכם לישוב באשפות של העיר 'מתא מחסיא', וְלֵא תִבְּו אֲפֻדְנֵי דְּפּוּמְבִדִּיתָא - ולא לישוב בארמונות העיר 'פומבדיתא'. מֵב גְּלִדְנָא סְרִיא - מוטב לכם לאכול דג קטן מוסרה, [דְּמִתָּא מְחִסְיָא לְמִיבֵל] מְבִיתָא דְּרָמֵי בִּפְיֵי - מלאכול כותח משובח וזוקק, הראוי מחמת חזקו לשבר את הסלעים כאשר שופכים אותם עליהם.

הגמרא שבה לעסוק בענין משיחת המלכים: נאמר בכתוב (שמואל א' ב א) 'לְמָה קָרְנִי בְּאֵלֵהִי', ומדיקת הגמרא, לְמָה קָרְנִי וְלֵא לְמָה פְּכִי, כלומר, שהמלכים שנמשחו על ידי שמן שהיה מונח בקרן נתרוממה מלכותם, ואילו המלכים שנמשחו על ידי שמן שהיה מונח בפך לא נתרוממה מלכותם, שהרי דָּוִד וְשְׁלֹמֹה שְׁנַמְשְׁחוּ עַל יַדֵי שֶׁמֶן שֶׁהִיָּה מוֹנַח בְּפָךְ וְנִמְשַׁחָה מְלָכוּתָן, ואילו שְׂאוּל וְהוּא שְׁנַמְשְׁחוּ עַל יַדֵי שֶׁמֶן שֶׁהִיָּה מוֹנַח בְּפָךְ לֹא נִמְשַׁחָה מְלָכוּתָן.

שנינו במשנה: ואיזהו המשיח שמביא פר כששגג בהוראתו ועשה על פיה, זה הַמְּשׁוּחַ בְּשָׁמֵן הַמְּשַׁחָה וכו'.

הגמרא מביאה ברייתא המבררת מי הוא הכהן המשיח המביא פר לחטאתו: תָּנּוּ רַבְּנֵן בְּרִייתָא. נאמר במקרא (ויקרא א ד) 'אִם הִפְתָּן הַמְּשִׁיחַ יְחַטָּא לֹא שְׁמַת הָעֵם, וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתו אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן בְּקָר תָּמִים לֹה' לְחַטָּאת, ומבארת הברייתא, שאילו נאמרה בתורה רק תיבת 'מְשִׁיחַ', יבול הייתי לומר שכונת הכתוב היא לְמִלְכָּה, שהרי אף הוא נמשח בשמן המשחה, תְּלִמּוּד לֹמֵר - לכך הוצרך הכתוב לומר את תיבת 'בְּהֵן', ללמדך שהמקרא עוסק בכהן ולא במלך. אִי - ואילו

המשך עמוד קמא

עד שִׁיודְעִין לְשַׁעַר בְּמָה טְפוֹת יֵשׁ בָּיָם, וְאֵף עַל פִּי כֵּן אֵין לָהֶם פֶּת לְאֹכּוֹל וְלֹא בְּגַד לְלְבוּשׁ. נִתָּן רבן גמליאל את דְּעֵתוֹ לְהוֹשִׁיבֵם לְאוֹתָם תְּלִמִּידֵים פְּרָאשׁ - למנותם על הציבור, כדי שיוכלו להתפרנס מאותה שררה. בְּשַׁעְרָה רבן גמליאל ליבשה שִׁלְחָ שְׁלוּחִים לְקֵרוֹא לָהֶם, כדי למנותם, וְלֵא בָּאוּ - לפי שלא היו

ממשיכה הברייתא ומבררת: **וְאִחֵר שְׁחַלְקוּ הַבְּתוּלָה לְכַהֵן מִשּׁוּחַ**
מלחמה מדין הכהנים הגדולים שאינו רשאי להקריב אונן, **יָבוּל לֹא**
יְהִי מִצְוֹנָה עַל נְשִׂיאת הַבְּתוּלָה. תלמוד לומר (שם פסוק יג) **וְהָיָה אִשָּׁה**
בְּבִתּוּלֶיהָ יָקָח, ללמד שאף המשוח מלחמה מצווה על הבתולה
ומוזהר על האלמנה.

מבואר אם כן מדברי הברייתא, שכהן משוח מלחמה דינו ככהן גדול
לענין חמשת הדברים שנאמרו בפרשת כהן גדול. פריעה, פרימה,
טומאת קרובים, ציווי על בתולה, ואיסור באלמנה.

הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בענין משוח מלחמה האם הוא
מצווה על הבתולה ואסור באלמנה: **בְּתוּלָא**, נאמר בכתוב (שם)
וְהָיָה אִשָּׁה בְּבִתּוּלֶיהָ יָקָח, והכוונה בזה לרבות את הכהן משוח
מלחמה, לפי שאחר שחלק הַבְּתוּלָה רִיבָה – לאחר שחילקו הכתוב
מדין שאר כהנים גדולים שאינו רשאי להקריב אונן, הוצרך לרבותו
שאף הוא מצווה על הבתולה ואסור באלמנה ככהן גדול, אלו
דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל. **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר**, אין המקרא עוסק בכהן
משוח מלחמה, אלא בכהן שעבר מכהונתו, לפי שאין לי – אין אני
יודע שאף כהן שעבר מצווה על הבתולה, **אֵלָא בְּכַהֵן שֶׁעָבַר**
מכהונתו **מִחֻמַּת קְרִי** – שנטמא בטומאת קרי, ועתיד הוא להיטהר
ולחזור לכהונתו, ולפיכך הוא מצווה על הבתולה אף בשעת
טומאתו, אבל אם עבר הכהן **מִחֻמַּת מוֹמִיּוֹן** שאירעו בו, ונדחה מן
הכהונה לעולם, **מִנֵּיין** שאף בזה הוא מצווה על הבתולה, ומוזהר
שלא לישא אלמנה. **תְּלִמּוּד לֹמֵר** 'וְהָיָה' לרבות שאף אם עבר
מחמת מום שאירע בו מכל מקום מצווה על הבתולה כדין כהן
גדול.

מבואר מדברי הברייתא, שנחלקו תנאים האם לפרש את ריבוי
המקרא 'וְהָיָה' לענין כהן משוח מלחמה, שאף הוא מצווה על
הבתולה ואסור באלמנה, או לענין כהן שעבר מחמת מום. ולדעת
רבי עקיבא הסובר שאין הברייתא עוסקת במשוח מלחמה אלא בכהן
שעבר, נמצא שאין משוח המלחמה מצווה על הבתולה ואינו מוזהר
על האלמנה.

הגמרא מביאה ספק בענין כהן גדול שנעשה מצורע: **כֵּצֵא מִיְיָ**
רַבָּא מֵרַב כַּהֵן, מִשִּׁיחַ שֶׁנִּצְטָרַע – כהן גדול שפרחה בו צרעת ועבר
מכהונתו, מהו **כַּהֵן**? האם רשאי הוא עתה לישא אלמנה.
ומבאר, **מִהוּ כַּהֵן** את צדדי הספק: **מִיִּדְהָא דְהִי אוֹ מִיִּפְטָר פְּטָר** –
האם הכהונה הגדולה דוחה את הכהן מנשיאת אלמנה, וכיון שנודחה
בשעת כהונתו נדחה כבר לעולם, ושוב אינו יכול לישא אלמנה
אפילו אחר שעבר מכהונתו, או שמא כיון שנצטרע נפטר מאיסור
אלמנה.

לֹא תִהְיֶה בִּידֵיהּ – לא היה בידי רב נחמן להשיב לרבא על שאלתו.
זְמִינֵין – פעם אחת, **הָיוּ וְהָיָה רַב פָּפָא וְקָמְמַעְיָא לֵיהּ** – ישב רב פפא
והסתפק בשאלה זו, האם משיח שנצטרע מותר באלמנה. **אָמַר לֵיהּ**
[לו] **הוֹנָא בְּרִיהּ דְרַב נְחֻמַּן דְרַב פָּפָא, תְּנִינָא** – יש לפשוט ספק זה
ממה ששנינו בברייתא, **אֵין לי** – אין אני יודע שכהן שעבר מכהונתו
מצווה על הבתולה ואסור באלמנה, **כַּהֵן גְּדוּל שֶׁעָבַר מִחֻמַּת**
קְרִי – שנטמא בטומאת קרי ונדחה מן הכהונה עד שטיהר, אבל אם
עָבַר מִחֻמַּת מוֹמִיּוֹן – שנפל בו מום ונדחה מן הכהונה לעולם, **מִנֵּיין**
שאף הוא מצווה על הבתולה ואסור באלמנה. **תְּלִמּוּד לֹמֵר** 'וְהָיָה',
לרבות אף כהן זה.

ומאחר ונתרבה בברייתא כהן שעבר מחמת מומים, יש ללמוד מכך
שאף כהן שנצטרע מצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה, שהרי
אין לך מום גדול מן הצרעת.

כאשר שמע רב פפא את דברי הונא בנו של רב נחמן, **קָם מִמְּקוֹמוֹ**,
נִשְׁקִיחַ בְּרִישֵׁיהּ – נשקו על ראשו, **וְהָיָה לֵיהּ בְּרַתִּיהּ** – נתן לו את
בתו לאשה, מרוב שמחת ליבו על שפשט לו את ספיקו.

משנה

משנה זו עוסקת בחילוקים שיש בין כהן גדול לכהן הדייט לגבי דיני
אבילות.

כֵּהֵן גְּדוּל שֶׁמֶת לוֹ מִתּוֹ מִשְׁבַּעַת הַקְּרוּבִים, אינו רשאי לקרוע עליו
כדרך שאר בני אדם, אלא **פּוֹרֵם** – קורע את בגדו **מִלְמַפָּה**, וְאִילוֹ
הכהן הַתְּרִיזוּם קורע את בגדו כדרך שאר בני אדם **מִלְמַעְלָה** סמוך
לצואר.

כֵּהֵן גְּדוּל מִקְרִיב קֶרְבָּנוֹת אֵף בּוֹמֵן שֶׁהוּא אוֹנֵן – ביום שמת לו מת,
וְלֹא אוֹכֵל – אך אינו רשאי לאכול מן הקדשים, וְאִילוֹ הַכהֵן הַתְּרִיזוּם
לֹא מִקְרִיב קֶרְבָּנוֹת בְּיוֹם אֲנִיּוֹתוֹ וְלֹא אוֹכֵל.

נמרא

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי המשנה שכהן גדול
פורם 'מלמטה': **אָמַר רַב**, 'לְמַפָּה' היינו לְמַפָּה מִפְּנֵי, כלומר,
שמתחיל לקרוע משפת הבגד התחתונה הסמוכה לרגליו וקורע כלפי
מעלה. ואילו כהן הדייט שפורם 'לְמַעְלָה' היינו לְמַעְלָה מִפְּנֵי,
כלומר, מתחיל לקרוע משפת הבגד העליונה הסמוכה לצוארו וקורע
כלפי מטה.

וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, 'לְמַפָּה' היינו לְמַפָּה מִקְּמֵי שִׁפָּה – למטה משפת
הבגד העליונה, כלומר, אינו קורע את התפירות שסביב שפת הבגד
העליונה, אלא מתחיל לקרוע מעט מתחת להם, 'לְמַעְלָה' היינו
לְמַעְלָה מִקְּמֵי שִׁפָּה – מעל שפת הבגד, כלומר, שקורע אף את שפת
הבגד עצמה. **וְזוֹ הוּא בְּצִוְאָר** – ובין 'למעלה' ובין 'למטה' הכוונה
היא בחלקו העליון של הבגד הסמוך לצואר, ולא בחלקו התחתון
הסמוך לרגליו.

נמצא, שבין לרב ובין לשמואל 'למעלה' היינו בחלקו העליון של
הבגד הסמוך לצואר, אלא שנחלקו בביאור דברי המשנה 'מלמטה',
שלדברי רב הכוונה בזה בתחתית הבגד ממש סמוך לרגליו, ואילו
לדברי שמואל אף בזה יש לקרוע את חלקו העליון של הבגד הסמוך
לצואר, אלא שאין לקרוע את שפת הבגד עצמה, ועל כן מתחיל הוא
לקרוע מתחתיה.

הגמרא מקשה על דברי שמואל מברייתא: **מִיתִיבֵי**, שנינו בברייתא
העוסקת בדיני קריעה על המתים, **עַל כָּל הַמֵּתִים**, **כֵּל כָּל הַמֵּתִים כּוֹפֵין** – אדם שמת
אחד מקרוביו חוץ מאביו ואמו, אם רָצָה הרי הוא **מְבַדֵּיל קְמֵי שִׁפָּה**
שְׁלוֹ – קורע אף את שפת בגדו העליונה, ואם רָצָה אינו **מְבַדֵּיל קְמֵי**
שִׁפָּה שְׁלוֹ – אין הוא חייב לקרוע את שפת הבגד ממש, אלא מתחיל
לקרוע מתחתיה. אבל **עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ מְבַדֵּיל** – חייב הוא לקרוע
אף את שפת הבגד עצמה.

מבואר מדברי הברייתא, שעל שאר המתים אין צריך לקרוע את
שפת הבגד עצמה. ומעתה יש להקשות על דברי שמואל, כיצד הוא
מפרש את דברי המשנה שהכהן הגדול קורע את חלקו העליון של
בגדו, אלא שאינו קורע את שפת הבגד עצמה, הרי **כֵּהֵן גְּדוּל דְּבַעְלָמָא**
הָיוּ קָרַע – מאחר ומצינו אצל שאר בני אדם שבאופן כזה יש לזה שם
של 'קריעה', קרי **כַּהֵן** – יש לקרוא על כך את דברי הכתוב (ויקרא כא
ט) **וְכַבְּדוּ לֹא יִפְרוּם**, דהיינו, שנאסר על הכהן הגדול לקרוע את
בגדיו כדרך שעושים שאר אנשים, וכיצד הותר לו לקרוע באופן כזה.

מתרצת הגמרא: **שִׁמּוּאֵל פְּרָבֵי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ**, החולק על דברי
הברייתא שהובאה לעיל, **דְּאָמַר שְׁכַל קָרַע שְׁאִינוּ מְבַדֵּיל שִׁפָּה שְׁלוֹ**
– כל קריעה שאינו קורע בה את שפת הבגד עצמה, **אִינוּ אֵלָא קָרַע**
שֶׁל תְּפִלוֹת – שטות, דהיינו, שאינו יוצא בה ידי חובת קריעה כלל.
ומאחר ולשיטת שמואל לעולם אין אדם יוצא ידי חובת קריעה באופן
כזה, לפיכך הוא סובר שרשאי הכהן הגדול לקרוע כך.

שבה הגמרא ומקשה: כיצד יתכן ששמואל סובר כשיטת רבי יהודה,
וְמִי אֵית לֵיהּ לְרַבֵּי יְהוּדָה – האם סובר רבי יהודה שיש דין קריעה
בְּכֵהֵן גְּדוּל, וְהָא תְּנִינָא בְּרִישֵׁיהּ, אילו **נְאָמַר** בתורה על הכהן הגדול
'דֹּאשׁ לֹא יִפְרַע וְכַגֵּן לֹא יִפְרוּם', הִייתִי אוֹמֵר שְׁבִירָאשׁ וְכַגֵּן שֶׁל
סוּפָה הַבְּתוּלָה מְדַבֵּר, כלומר, שאין הכהן הגדול רשאי לפרוע את
ראשה של אשה סוטה, וכן אינו רשאי לפרוע את בגדיה, אלא כהן
הדייט יעשה זאת, אך לא היינו יודעים מכך שאסור הוא לפרוע את
ראשו ולפרוע את בגדיו על מת, **תְּלִמּוּד לֹמֵר** 'את ראשו לא יפצע
וְכַבְּדוּ לֹא יִפְרוּם', ללמד שִׁאִינוּ בְּפִרְעָה וּפְרִימָה כָּל עֵינָךְ – שאין

שמעון בן גמליאל, ניתי מר וניתני פְּעֻקֶצֶין - יבוא רבינו וישנה לנו
 במסכת עוקצין. פְּתַח וְאָמַר - דרש להם במסכת זו. בְּתַר דְּאִוְקִים -
 לאחר שסיים, אָמַר לְהוּ - אמר רבן שמעון בן גמליאל לרבי מאיר
 ורבי נתן, אִי לֹא נְמִירְנָא פְּסִיפִיתָנּוּ - אם לא הייתי לומד מסכת זו
 הייתם מביישים אותי, פְּקִיד וְאִפְקִינְהוּ מִפִּי מְדַרְשָׁא - ציזה
 והוציאום מבית המדרש. הוּוּ כְּתָבִי קוּשִׁיטָא [בְּפִתְקָא] וְשָׂדוּ הַתָּם
 - היו רבי מאיר ורבי נתן כותבים קושיות על פתקים וזורקים לבית
 המדרש, דְּהָוּ מִפִּירִיק מִפִּירִיק - הקושיות שתורצו בבית המדרש
 תורצו, דְּלֹא הוּוּ מִפִּירִיק כְּתָבִי פִירִיקִי וְשָׂדוּ - ואלו שלא תורצו
 היו רבי מאיר ורבי נתן כותבים את התשובה וזורקים לבית המדרש.
 אָמַר לְהוּ רַבִּי יוֹסִי לַחֲכָמִים הַיּוֹשִׁבִים בְּבֵית הַמְדֻרָּשׁ, תּוֹרָה מִבְּחוּץ
 וְאֵנּוּ מִבְּפָנִים, כלומר, אין הדבר ראוי שיישבו רבי מאיר ורבי נתן
 גדולי התורה בחוץ ואנו בפנים, אלא או יבטו הם או נצא אנחנו
 אליהם. אָמַר לְהוּ רַבִּי [שְׁמַעוֹן בֶּן] גְּמִלְיָאֵל לְיוֹשְׁבֵי בֵית הַמְדֻרָּשׁ,
 נִיעֲוִילִינְהוּ - נכניס את רבי מאיר ורבי נתן לבית המדרש, מִיָּהוּ
 נִיקְנִסְיָנְהוּ דְּלֹא נִימְרוּ שְׁמַעְתָּא מִשְׁמִיָּהוּ - אבל נקנסו אותם בכך
 שלא יגידו דברי תורה בשמם. אִפְיִקוּ - קראו לרבי מאיר בשם
 'אֲחָרִים', וְלְרַבִּי נָתָן קְרָאוּ בִשְׁם 'יֵשׁ אֲוִמְרִים', אַחֲזוּ לְהוּ פְּחֻלְמִיָּהוּ
 - הראו לרבי מאיר ורבי נתן בחלום, וְיָלוּ פִּיִּסוּחֹהוּ - לבו פייסו [לְרַבִּין
 שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל], רַבִּי נָתָן אָזַל - הלך לפייסו, וְאֵילּוּ רַבִּי מְאִיר
 לֹא אָזַל - לא הלך, אָמַר 'דְּכָרִי חֲלוּמֹת לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹדִדִין',
 כִּי אָזַל - כאשר הלך רבי נתן לפייס את רבן שמעון בן גמליאל, אָמַר
 לִיָּה רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל, נָהוּ - לו יהי, דְּהָהִי לָךְ קְמָרָא דְּאֲבֹהַּ
 שֶׁהוֹעִילָה לָךְ חֲגוּרְתוֹ הַמְּוַחֲבֵת שֶׁל אֲבִיךָ לְמָהוּי וְלֵהִיוֹת אֲבִית
 דִּין, כלומר, אמנם הועילה לך חשיבותו של אביך שמינוך לאב בית
 דין, אך האם שְׁוִינְיָךְ נִמְי נְשִׂיא - וכי תועיל לך חשיבותו אף כדי
 שימונך לנשיא, ומדוע חפץ היית להתמנות לנשיא.
 מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין זה: מִתְּנִי לִיָּה - שונה היה רבי -
 רבי יהודה הנשיא לְרַבִּין שְׁמַעוֹן בְּרִיָּה - בנו, משנה במסכת בכורות
 (פ.) אַחָרִים [רבי מאיר] אֲוִמְרִים, אֵילוּ הִיָּה תְּמֹרָה

נָתָן הַתָּם - לא היו רבי מאיר ורבי נתן בבית המדרש. לְמָחַר כִּי אָתּוּ
 - כאשר באו למחרת לבית המדרש, חָזוּ דְּלֹא קָמוּ מִקְמִיָּהוּ
 בְּדִרְגִילָא מִיָּלְתָּא - ראו שלא קמו הכל בפניהם כפי שהיה הדבר
 רגיל עד לאותו היום. אָמְרוּ מֵאִי הָאִי - שאלו רבי מאיר ורבי נתן
 את התלמידים מה אירע, אָמְרוּ לְהוּ הָבִי תְּפִין רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן
 גְּמִלְיָאֵל - אמרו להם התלמידים שכך תיקן רבן שמעון בן גמליאל.
 אָמַר לִיָּה רַבִּי מְאִיר לְרַבִּי נָתָן, אָנָּא חָכֵם וְאֵת אֲבִית דִּין - אני
 החכם ואתה אב בית הדין, בּוּא וְנִתְּקִין מִיָּלְתָּא כִּי לִידִין - נעשה
 דבר לרבן שמעון בן גמליאל כפי שעשה הוא לנו. מֵאִי נַעֲבִיד לִיָּה
 - ומה נעשה לו, נִימָא לִיָּה גְּלִי עוֹקֶצִים - נאמר לו שידרוש לנו
 במסכת עוקצין, דְּלִית לִיָּה - שאין היא סדורה בפיו, וְכִיּוֹן דְּלֹא נִמְרוּ
 - ובמאחר שהוא לא שנה מסכת זו לא יוכל לדרוש בה, וְאֵן נִימָא לִיָּה
 - נאמר לו מקרא זה (תהלים ק"א) 'מִי יִמְלֵל גְּבוּרֹת ה' וְשִׁמְעֵ כָּל
 תְּהִלָּתוֹ', שיש לדרשו באופן זה, לְמִי נָאָה לְמַלְל גְּבוּרֹת ה' - למי
 ראוי להיות נשיא ולדרוש ברבים בתורת ה', לְמִי שְׁיִכּוּל לְהַשְׁמִיעַ
 כָּל תְּהִלָּתוֹ - למי שבקי בכל התורה כולה, ומכיון שאין אתה בקי
 בכל התורה אינך ראוי להיות נשיא. וְלֹאחַר מִכֵּן נַעֲבְרִיהּ - נעביר
 אותו מנשיאותו, וְהִוּוּ אָנָּא אֲבִית דִּין וְאֵת נְשִׂיא - ואהיה אני אב
 בית הדין ואתה תהיה הנשיא. שְׁמַעֲנִיהוּ - שמע את דבריהם רבי
 יעקב בן קרשי, אָמַר, דְּלִמָּא חָס וְשְׁלוֹם אֵתִיָּא מִלְּתָא לִידִי
 כִּיפּוּפָא - שמא חלילה יבוא הדבר לידי כך שיתבייש רבן שמעון בן
 גמליאל. אָזַל - הלך רבי יעקב בן קרשי, וְיָתִב אַחֲזָרִי עֵילִיתִיָּה דְּרַבִּין
 שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל - ישב מאחורי עליותו של רבן שמעון בן גמליאל,
 פְּשִׁט - פירש לעצמו מסכת עוקצין, גְּרַם וְתַנָּא גְּרַם וְתַנָּא - וגרס
 ושנה את המסכת שוב ושוב, כדי לרמוז לרבן שמעון בן גמליאל על
 עצתם. אָמַר רבן שמעון בן גמליאל, מֵאִי דְקָמָא - מה הוא דבר זה
 שלפני, שְׁהוּא יוֹשֵׁב כֹּאן וְשׁוֹנֵה מִסַּכַּת עוֹקֶצִין, דְּלִמָּא חָס וְשְׁלוֹם
 אִיפָּא כִּי מְדַרְשָׁא מִיָּדִי - שמא חלילה יש איזה דבר כנגדי בבית
 המדרש. וְיָבֵב דְּעֵתִיָּה וְגִרְסָה - נתן דעתו וגרס את מסכת עוקצין.
 לְמָחַר אָמְרוּ לִיָּה - ביום המחר אמרו לו רבי מאיר ורבי נתן לרבן

המשך מעמוד קמד

מַעֲשִׂיו - בכל מעשי הקרבתו.
 נִמְרָא
 הגמרא מבררת מנין לומדים ש'כל התדיר מחבירו קודם את חבירו':
 מִנָּא הִנֵּי מִיָּלִי - מיהינן לומדים שהתדיר קודם. אָמַר אֲבִינִי, יֵשׁ לַלְמוּד
 דִּין זֶה מִמַּה דְּאָמַר קְרָא (במדבר כח כב) 'מִלְּבַד עוֹלַת הַבֶּקֶר אֲשֶׁר לְעוֹלַת
 הַתְּמִיד', דְּהִינּוּ, שיש להוסיף במועדים עוד קרבן חוץ מקרבן התמיד
 הקרב בבוקר. (לְמָה לִי) וּלְכֹאֲרָה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, מְבַדִּי כְּתִיב - מאחר
 שנאמר 'מִלְּבַד עוֹלַת הַבֶּקֶר' יודעים אנו שהיא עולת התמיד, ואם כן,
 'אֲשֶׁר לְעוֹלַת הַתְּמִיד' לְמָה לִי - מדוע הוצרך הכתוב להוסיף תיבות
 אלו. אלא בהכרח צריך לומר דְּהָבִי קְאָמַר רְחֻמָּא - שכך היא כוונת
 הכתוב, ללמדנו דְּכָל דְּתִדְרִיָּה קְרָמָה - שכל דבר התדיר מחבירו
 קודם, ולפיכך קודמת עולת הבוקר לכל הקרבנות, מפני שהיא עולת
 התמיד התדירה יותר משאר קרבנות.
 שנינו במשנה: וְכָל הַמְּקוּדָּשׁ מִחֲבִירוֹ הוּא קוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ.
 מבררת הגמרא: מִנָּלֵן - מנין שהמקודש קודם. מבארת הגמרא: יש
 ללמוד זאת מִדְּתַנָּא דְּרַבִּי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, נאמר בכתוב העוסק בכהנים
 (ויקרא כח ט) 'וְקִרְשֵׁתוֹ', ויש ללמוד ממקרא זה שחייבים להקדים את
 הכהן לְכָל דְּכָר שְׁבָקְדוּשָׁה, כגון לְפִתוֹת רֶאשׁוֹן - לקרוא ראשון
 בתורה, וְלְבַדִּי רֶאשׁוֹן - להיות ראשון לזימון, וְכֵן לְיִשׁוּל מִנְּהָ רֶפֶה
 רֶאשׁוֹן, דְּהִינּוּ אִם כַּהֵן חוֹלֵק אִיזָה דְּבַר עִם יִשְׂרָאֵל, אוי לאחר שחלקו
 לשני חלקים שוים צריך הישראל לומר לכהן טול אתה תחילה איזה
 חלק שתצצה. ומכאן יש ללמוד שבכל מקום המקודש מחבירו קודם
 הוא לו.

נוהג כבהן הגדול דין פריעה ופרימה כלל, אלו דְּכָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי
 יִשְׁמַעֲלֵא אָוִמַר, אֵינּוּ פּוֹרֵם כְּדָרְךָ שְׁכֵנִי אֲרָם פּוֹרִמִין - אינו קורע
 בגדיו על מת כדרך שקורעים שאר אנשים, אֵלֵּא הוּא קורע את בגדו
 מִלְּמַסָּה וְאֵילוּ הַכַּהֵן הַתְּדִיּוֹט קורע מִלְּמַעֲלָה.
 מבואר מדברי רבינו, שלשיטת רבי יהודה אין הכהן הגדול קורע
 את בגדיו כלל, וכיצד יתכן ששמואל מפרש את המשנה כשיטת רבי
 יהודה, הרי משנתנו סוברת שהכהן הגדול קורע מלמטה.
 מתרצת הגמרא: שְׁמוּאֵל סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה כְּתָרָא וְפִלְגִי עֲלִיָּה
 כְּתָרָא - שמואל סובר כשיטת רבי יהודה בענין אחד, ונחלק עליו
 בענין אחד. דְּהִינּוּ, הוא סובר כמותו בזה שאין אדם יוצא בקריעת
 החלק העליון של הבגד בלא לקרוע את שפת הבגד עצמה, ולפיכך
 הוא סובר שרשאי הכהן הגדול לקרוע באופן כזה ואינו עובר על
 דברי הכתוב 'בגדיו לא יפרסו', אך הוא חולק עליו במה שהוא סובר
 שאין כהן גדול קורע כלל, ובהו סובר שמואל כשיטת רבי ישמעאל
 שכהן גדול קורע מלמטה וההדיוט מלמעלה.

משנה

משנה זו עוסקת בדיני קדימה.
 תחילה מפרשת המשנה כללים בדיני קדימה: כָּל דְּבַר הַתְּדִיר (מציין)
 יותר מְחִבִּירוֹ הִרִי הוּא קוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ. וכן כָּל דְּבַר הַמְּקוּדָּשׁ יוֹתֵר
 מְחִבִּירוֹ הִרִי הוּא קוֹדֵם אֶת חֲבִירוֹ.
 עתה מפרטת המשנה אופן מסוים בדיני קדימה: אִם פָּרַשׁ שֶׁל הַכַּהֵן
 הַמְּשִׁיחַ וְפָרַשׁ הָעֵדָה - פר העלם דבר של ציבור, עוֹמְדִים שְׁנִיָּהם
 לְהִקְרַב, הַדִּין הוּא שֶׁפָּרַשׁ שֶׁל הַכַּהֵן הַמְּשִׁיחַ קוֹדֵם לְפָרַשׁ הָעֵדָה כְּכָל

1 כדי לפדות את אחד מהם, אזי הוא קודם לרבו, כלומר, יש לו לפדות
2 את עצמו קודם שפודה את רבו, ורבו קודם לאביו. ואם היתה אמו
3 עמהם בשבי, אזי אמו קודמת לבולם, אפילו לו עצמו, מפני שיש
4 חשש שיעברו בה עבירה, ותהא בושטה מרובה.

5 עתה מפרשת הברייתא סדר הקדימה והחשיבות בכלל ישראל: חכם
6 קודם אפילו למלך ישראל, לפי שחכם שמת אין לנו ביוצא בו -
7 אין לנו אדם אחר כמותו, שאין כל ישראל ראויים לחכמה, ואילו
8 מלך ישראל שמת ניתן להמליך תחתיו כל אדם מישאל, שהרי כל
9 ישראל ראויים הם למלכות.

10 מלך קודם לכהן גדול, שנאמר (מלכים א' א לז) וַיֵּאמֶר הַמֶּלֶךְ (אליהם)
11 [להם] קְחוּ עִמָּכֶם (או מ) [את] עֲבָדֵי אֲדוֹנֵיכֶם וְגו' וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת
12 שְׁלֹמֵה בְּנֵי עַל הַפָּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרְדְתֶם אֹתוֹ אֶל גְּחוּן. דהיינו,
13 בשעה שחפץ דוד שימשו את שלמה למלך, קרא לצדוק הכהן
14 הגדול ונתן הנביא וביניהן בן יהוידע, ואמר להם שיקחו עמם מעבדי
15 אדונייהם, כלומר, מעבדיו. ומאחר וכינה דוד המלך את עצמו
16 כ'אדונייהם' של הכהן הגדול והנביא, יש ללמוד שהמלך חשוב מהם.
17 כהן גדול קודם לנביא, שנאמר (שם א לז) וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ שָׁם צִדּוֹק
18 הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל, ומאחר ובאמירה זו הקדים דוד
19 המלך את צדוק הכהן הגדול לנתן הנביא, יש ללמוד מכך שהכהן
20 הגדול חשוב מן הנביא. ומביאה הברייתא ראייה נוספת לכך, ואומר
21 (זכריה ח ג) שִׁמְעוּ נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּהוּ וְרַעֲיָדָו, וְגו', הקדים
22 הכתוב את יהושע הכהן הגדול לרעיו שהיו נביאים, ומכאן שהכהן
23 הגדול חשוב מן הנביא. ומנו שיהיו רעיו נביאים, ויכולו - שם
24 הַדְּיוֹטוֹת הָיוּ, תִּלְמוּד לומר בהמשך הפסוק כִּי אֲנִי מוֹפֵת הַמָּהוּ,
25 וְאִין מוֹפֵת אֶלָּא נְבִיא, שנאמר (דברים י ב) וְנָתַן אֱלֹהִים אוֹת אוֹ
26 מוֹפֵת, ומכאן שהיו רעיו נביאים, ואף על פי כן הקדימו הכתוב, לפי
27 שחשוב הוא מהם.

28 כהן גדול המשוה בשמן המשחה קודם לכהן גדול המרובה בכנדים.
29 כהן גדול המרובה בכנדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו - כהן
30 גדול שנטמא בטומאת קרי ועבר מכהונתו, ועתיד הוא לשוב אליה
31 לכשיטהר. כהן משיח שעבר מכהונתו מחמת קריו קודם לכהן גדול
32 שעבר מכהונתו מחמת מומו - משום שאירע בו מום, ואין הוא עתיד
33 לשוב לכהונתו. כהן גדול שעבר מחמת מומו קודם לכהן משיח
34 מלחמה - כהן שנמשח לצורך המלחמה, להשמיע בפני היוצאים
35 למלחמה את הדברים הכתובים בתורה. כהן משיח מלחמה קודם
36 לסגן - לסגנו של הכהן הגדול, הממונה לצורך כך שאם תארע
37 תקלה לכהן הגדול ישמש הוא תחתיו. הסגן קודם לאמרכל. מבררת
38 הגמרא: מאי - מה הוא האמרכל. מבארת הגמרא: אמר רב חסדא,
39 'אמרכל' הוא נוטריקון של התיבות של 'אמר פולא', כלומר, הממונה
40 על הכל. אמרכל קודם לזבד - הממונה על האוצרות שבמקדש.
41 הזבד קודם לראש משמר - כהן שהיה ראש לכל המשמר. ראש
42 המשמר קודם לראש בית אב - כהן שהיה ממונה על בית אב אחד
43 מתוך שבעה בתי אבות שהיו בכל משמר. ראש בית אב קודם לכהן
44 קדום.

45 הגמרא מסתפקת בסדר הקדימה לענין טומאה: איבעיא להו, נתבאר
46 לעיל בברייתא, שהכהן המשוחח מלחמה קודם לסגנו של הכהן
47 הגדול, לפי שחשוב הוא ממנו. אמנם עדיין יש להסתפק לענין
48 טומאה, כגון שיש מת מצוה שצריך לקוברו, ויש לפנינו רק סגן
49 ומשוחח מלחמה, איזה מהם קודם להיטמא בקבורתו.

50 אמר רב זוטרא ברביה דרב נחמן, תא שמע - בוא ושמע ראייה
51 לפשוט הספק. דתניא בברייתא: סגן ומשוחח מלחמה שהיו מהלכים
52 בדרך, ופגע בהם - ופגשו במת מצוה, מומב שיטמא הכהן משיח
53 המלחמה על ידי שיתעסק בקבורתו של מת המצוה, ואל יטמא
54 הסגן, לפי שאם יארע בו פסול פכהן הגדול נכנס הסגן ומשמש
55 תחתיו, ולפיכך עליו להיות טהור בכל עת, כדי שיהא מוזמן לשמש
56 תחת הכהן הגדול בשעת הצורך.

57 מקשה הגמרא: והתניא - והרי שנינו בברייתא, שכהן משיח מלחמה
58 קודם לסגן. מתרצת הגמרא: אמר רבינא, כי תניא תהיא - מה
59 שנינו שם בברייתא, היינו לענין החיותו, שבוה קודם הכהן משוח

60 המלחמה לסגן, לפי שהציבור צריכים לו לצורך המלחמה יותר ממה
61 שצריכים לסגן, אבל לענין טומאה עליו להיטמא קודם לסגן, כדי
62 שיהא הלה מוזמן לשמש תחת הכהן הגדול.

משנה

63 משנה זו ממשיכה לעסוק בדיני קדימה, ומפרשת את סדר החשיבות
64 של כל אדם.

65 כהן קודם ללווי, לוי קודם לישראל, ישראל קודם לממזר, וממזר
66 קודם לנתין - מן הגבעונים שנתגיירו בערמה בימי יהושע, ועשאים
67 חוטבי עצים ושואבי מים, ונתין קודם לגר, וגר צדק קודם לעבד
68 כנעני משוחרר, שנעשה יהודי בשחרור זה.

69 מוסיפה המשנה ומבארת: אימתי נאמר דיני קדימה אלו, בזמן
70 שכולם שוים בחכמת התורה. אבל אם היה ממזר תלמיד חכם
71 וכהן גדול עם הארץ, הדין בוה הוא שהממזר התלמיד חכם קודם
72 לכהן הגדול שהוא עם הארץ.

גמרא

73 הגמרא מבארת את סדר הקדימה שנתבאר במשנה: כהן קודם ללווי,
74 שנאמר (דברי הימים א' ב ג א) (1) 'בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן
75 (להקריב) [להקדישו] קדש (ה)קדשים', דהיינו, שנבדל אהרן מתוך
76 שבת לוי להיות מקודש מהם בקדושת הכהונה, ומכאן שהכהן חשוב
77 מן הלוי. לוי קודם לישראל, שנאמר (דברים ח יח) 'בצעת התיא הכדיל
78 ה' את שכט הלוי' (מתוך) וְגו', דהיינו, שהובדל שבת לוי מתוך בני
79 ישראל, להיותם מקודשים יותר משאר העם. ישראל קודם לממזר,
80 לפי שזה - הישראל מיוחס, וזה - הממזר אינו מיוחס. ממזר קודם
81 לנתין - גבעוני, לפי שזה - הממזר בא מטמא בשרה, כלומר, נולד
82 מאב שהוא ישראל גמור, וזה - הנתין בא מטמא פסולה, שהרי אף
83 אביו נתין היה. נתין קודם לגר צדק, לפי שזה - הנתין גדל עמונו -
84 עם ישראלים גמורים בקדושה בישראל, וזה - גר הצדק לא גדל
85 עמונו בקדושה, שהרי בתחילה גוי היה. גר צדק קודם לעבד
86 משוחרר, לפי שזה - העבד המשוחרר היה מתחילתו בכלל הקללה
87 של 'ארוך כנען עבד עבדים יהיה לאהיו' (בראשית ט ב), וזה - גר הצדק
88 לא היה מתחילתו בכלל ארוך.

89 שנינו במשנה: אימתי בזמן שכולן שוין בו, אבל אם היה ממזר
90 תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן
91 גדול עם הארץ.

92 מבררת הגמרא: מאי הני מילי, שממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול
93 עם הארץ. אמר רבי אחא ברבי חנינא, יש ללמוד זאת ממה דאמר
94 קרא על יקרת ערך התורה (משלי ג יט) 'יקרה היא מפנינים, ויש
95 לדרוש מכאן שלומד התורה יקר וחשוב יותר מכהן גדול שנכנס
96 לפני ולפנים - לבית קודש הקודשים, ביום הכיפורים.

97 הגמרא מביאה ברייתא בענין קדימת גר לעבד משוחרר: תניא
98 בברייתא, רבי שמעון בן יוחי אומר, בדין הוא - מצד הדין צריך
99 היה להיות שיקדים עבד משוחרר לגר צדק, לפי שזה - העבד
100 המשוחרר גדל עמונו מתחילה בקדושה, שאף בעבודתו חייב הוא
101 במצוות באשה, ואילו זה - גר הצדק לא גדל עמונו בקדושה, שהרי
102 גוי היה. אלא מה טעם הדבר שגר צדק קודם לעבד משוחרר, מפני
103 שזה - העבד היה מתחילה בכלל הקללה של 'ארוך כנען, וזה - גר
104 הצדק לא היה בכלל 'ארוך'.

105 הגמרא מביאה כמה שאלות ששאלו תלמידיו את רבי אלעזר: שאלו
106 תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק, מפני מה הכל רצין
107 (מתרצים) לישא אשה שהיא גיורת, ואין הכל רצין לישא אשה
108 שהיא שפחה משוחררת. אמר להם רבי אלעזר ברבי צדוק, טעם
109 הדבר הוא, משום שזו - השפחה המשוחררת היתה מתחילתה בכלל
110 הקללה של 'ארוך כנען, ואילו זו - הגיורת לא היתה בכלל 'ארוך'.
111 דבר אחר - טעם נוסף אמר להם, זו - הגיורת היתה בחוקת שמו, כלומר,
112 סתם גייה אינה בחוקת מופקרת לזנות, וזו - השפחה
113 המשוחררת לא היתה מתחילה בחוקת שמו, לפי שסתם שפחה
114 מופקרת היא לזנות.

מקשה הגמרא: ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן
המשחה. כלומר, מאחר ונתבאר שמלכי ישראל אינם נמשחים,
נמצא שהמושח מועל בשמן המשחה שהוא של הקדש, וכיצד יתכן
הדבר שמשום מחלוקתו של יורם בן אחאב הותר למעול בשמן
המשחה.
מתרצת הגמרא: יש לבאר בזה כדאמר - כמו שפירש רב פפא
במקום אחר, שלא משחו בשמן המשחה אלא באפרסמון דבניא -
בשמן אפרסמון טהור ונקי, והא דבניא - אף כאן יש לפרש כן, שלא
נמשח יהוא בשמן המשחה אלא באפרסמון דבניא.
עוד שנינו לעיל בבבלי: ואת יהואחז בנו של יאשיהו משחו בשמן
המשחה אף על פי שהיה בנו של מלך, מפני מחלוקתו של אחזי
יהויקים שהיה גדול ממנו שתי שנים. מקשה הגמרא: ומי קשיש
מיניה - האם יהויקים היה גדול יותר מיהואחז, והבית (דברי הימים א'
טו) זכנו יאשיהו הנביא יוחנן, השני יהויקים, השלישי צדקיהו,
הרביעי שלום, ואמר על מקרא זה רבי יוחנן, הוא שלום הוא
צדקיהו - שלום הנזכר במקרא כבן רביעי ליאשיהו הוא צדקיהו
הנזכר שלישי, הוא יוחנן הוא יהואחז - ויוחנן הנזכר במקרא הוא
הבכור של יאשיהו, הוא המלך יהואחז הנזכר במקראות אחרים.
ונמצא, שיהואחז היה הבן הבכור והיה אם כן גדול מיהויקים הבן
השני, וכיצד יתכן לומר שהיה יהויקים גדול ממנו בשתי שנים.
מתרצת הגמרא: לעולם - אכן יהויקים היה קשיש מאחזי יהואחז,
ומא - ואם כן מה היא כוונת הכתוב באומרו שיהואחז ויוחנן הוא
הבכור, הכוונה בזה שהיה בכור למלכות, דהיינו, שמלך בראשונה
לאחר מותו של אביו יאשיהו, קודם שמלך יהויקים.
שבה הגמרא ומקשה: ומי מלכי זמרי מקמי קשיש - וכי דרכם היה
להמליך את הבן הצעיר לפני הבן הגדול, והא דבית (דברי הימים ב' כא
א) ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור, דהיינו שנתן יהושפט
את הממלכה לבנו יהורם מפני שהוא היה גדול האחים, ויש להוכיח
מכאן שהיו ממנים את הבן הגדול למלך.
מתרצת הגמרא: והורם בנו של יהושפט ממלא מקום אבותיו הנה,
כלומר, צדיק היה כאבותיו וראוי למלא את מקומם במלוכה, אבל
יהויקים בנו של יאשיהו לאו ממלא מקום אבותיו הנה - לא היה
צדיק כאבותיו, ועל כן לא נתמנה בראשונה למלך, אף שהיה בכור
האחים.
הגמרא דנה בדברי רבי יוחנן שהובאו לעיל: אמר מר, הוא שלום
הוא צדקיהו, הוא יוחנן הוא יהואחז. מקשה הגמרא: והא תד תד
קא קשיש - והרי המקרא מונה כל אחד מהם כאדם בפני עצמו,
דבתיב השלישי צדקיהו הרביעי שלום, וכיצד יתכן לומר שלום
הוא צדקיהו. מתרצת הגמרא: אכן המקרא עוסק באדם אחד הנקרא
בשני שמות, ומא - מה היא כוונת הכתוב 'שלישי' שהיה שלישי
לבנים - בנו השלישי של יאשיהו, לאחר יהויקים ויהואחז, ומא -
ומה היא כוונת הכתוב 'רביעי', שהיה רביעי למלכות - שמלך רביעי
לאחר מותו של אביו יאשיהו, דמעיקרא - שבתחילה מלך יהואחז,
ולבסוף - ולאחריו מלך אחזי יהויקים, ולבסוף - ולאחריו מלך
יבניה בנו של יהויקים, ולבסוף מלך צדקיהו בנו של יאשיהו, אחיהם
של יהואחז ויהויקים.
הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תנו רבנן, הוא שלום הוא
צדקיהו, ולמה נקרא שמו שלום, שהיה משולם - מושלם ותמים
במעשיו, שהיה צדיק גמור ובעל מעשים טובים. איבא דאמרי - ויש
אומרים שלך נקרא שמו שלום, לפי ששלמה (ב-נסתיימה) מלכות
בית דוד בןימי, שהוא היה המלך האחרון ממלכי בית דוד. ומה היה
שמו מתחילה, מתנהיה היה שמו, שנאמר (מלכים ב' כו) וימלך מלך
בבל את מתנהיה דוד תחתיו ויפס את שמו צדקיהו, דהיינו,
שנבוכדנצר מלך בבל הגלה את יכניה לבבל, והמליך במקומו את
מתניה דודו של יכניה, ושינה את שמו לצדקיהו, וכך אמר לו, יה
יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי, כלומר, שהשביעו בשם ה'
שלא ימרוד בו, (שנאמר ויביאהו בבלה) ויש ללמוד זאת מדבתיב
(דברי הימים ב' לו יג) וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו
באלהים, דהיינו שלאחר מכן מרד במלך נבוכדנצר, אף שמתחילה
השביעו בשם ה' שלא יעשה כן.

שהיה בנו של דוד המלך. תשובתך היא, מפני מחלוקתו של יהואחז
- מאחר שאדוניהו בן חגית ערער על מלכות שלמה, לפיכך צריך היה
למושחו בשמן המשחה. וכן מטעם זה משחו את המלך יואש, אף
שהיה בנו של המלך אחזיהו, מפני עתליה אם אביו שערערה על
מלכותו. וכן מטעם זה משחו את המלך יהואחז, אף שהיה בנו של
המלך יאשיהו, מפני ערעורו של אחזי יהויקים, שהיה גדול ממנו
בשתי שנים.
ענה מסיים רבי יהודה את תיאור הנסים שנעשו בשמן המשחה:
ואתו שמן קנים כולו לעתיד לבוא, שנאמר (שמות ל א) שמן משחת
קדש יהיה זה לי לדורותיכם, זהו פנימטריא שנים עשר לוגין הוה,
כלומר, שכל שנים עשר הלוג שהיו מתחילה בשמן המשחה קיימים
לדורות עולם.
הגמרא דנה בדברי הברייתא: אמר מר, ואפילו פתן גדול שהוא בן
של פתן גדול מעון משיחה בשמן המשחה. מבררת הגמרא: מנלן -
מהיכן למדנו דין זה. מבארת הגמרא: דבתיב לגבי מנחת חביתין של
כהן גדול (ויקרא טו) והכהן המשיח תחתיו מפניו, ולכאורה יש
לתמוה, נימא קרא - היה הכתוב צריך לומר 'והכהן מתחתיו
מפניו, מאי המשיח' - מדוע הוצרך להוסיף תיבה זו, קא משמע
לן - אלא משמענו הכתוב דמפניו דכהן גדול - שאף כהן גדול
שהוא בנו של כהן גדול, אי הוי משיח - אם נמשח בשמן המשחה
הוי פתן גדול ואי לא נמשח בשמן המשחה, לא הוי פתן גדול.
הגמרא מוסיפה לרין בדברי הברייתא: אמר מר, ואין מושחין בשמן
המשחה מלך שהוא בן של מלך. מבררת הגמרא: מנלן - מהיכן
למדנו דין זה. מבארת הגמרא: אמר רב אחא בר יעקב, דבתיב לגבי
מלך (דברים ח) למען יאריך ימים על ממלכתו וגו' הוא ובניו בקרב
ישראל, ויש ללמוד מדברי המקרא שהמלכות ירושה היא לבם
כאדם שמוריש ירושה לבניו, ולפיכך מלך שהוא בנו של מלך אינו
צריך משיחה.
שבה הגמרא ומבררת: ונלן דכי איבא מחלוקת בעי משיחה - מנין
לומדים שכאשר יש מחלוקת על המלוכה אזי צריך למושח אפילו בן
של מלך, ולא פל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה - ואין
אומרים שכל מי מן הבנים שירצה המלך להוריש לו את המלוכה
ימלך בלא משיחה.
מבארת הגמרא: אמר רב פפא, אמר קרא הוא ובניו בקרב
ישראל, ויש ללמוד מדברי הכתוב שרק בןימן ששלוש שורות בקרב
ישראל אזי קרינא ביה - קוראים בו את הפסוק למען יאריך ימים על
ממלכתו הוא ובניו, ואפילו בלא משיחה, ואז עוברת המלכות
בירושה, אבל בזמן שיש מחלוקת על המלוכה אין היא עוברת
בירושה, ועל כן זקוק המלך למשיחה.
הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במלך נוסף שנמשח מפני המחלוקת:
תנא בברייתא, אף יהוא בן נמשי לא נמשח למלך אלא מפני
מחלוקתו של יורם בן אחאב.
מקשה הגמרא: מדוע יש לומר שנמשח מפני מחלוקתו של יורם בן
אחאב, ותיפוק ליה - הלא גם בלא זה אפשר ללמוד שצריך למושחו
משום דמלך ראשון הוא, שהרי אביו לא היה מלך, ולפיכך צריך
למושחו.
מתרצת הגמרא: חסורי חספרא והכי קתני - יש ללמוד את
הברייתא כאילו היא חסירה, וכך יש לשנות בה, מלכי בית דוד
משוחין - מושחים אותם בשמן המשחה, אבל מלכי ישראל אין
משוחין - אין מושחים אותם. מבררת הגמרא: מנלן - מהיכן למדנו
דין זה. מבארת הגמרא: אמר רבא, אמר קרא - נאמר בכתוב העוסק
בציווי שאמר הקדוש ברוך הוא לשמואל בעת משיחתו של דוד
למלך (שמואל א' טו יב) קום משיחה בי זה וגו'. ויש לדייק מדברי
הכתוב, זה - מלך מבית דוד מעון משיחה, ואין מלך אחר שאינו
ממלכי בית דוד מעון משיחה. ונמצא, שיהוא בן נמשי שהיה ממלכי
ישראל לא היה לו להימשח, אף שהוא מלך ראשון ואינו בנו של
מלך, אלא שמפני מחלוקתו של יורם בן אחאב הוצרכו למושחו.
הגמרא מבררת את דברי הברייתא: אמר מר, אף יהוא בן נמשי
מלך ישראל לא נמשח בשמן המשחה אלא מפני מחלוקתו של
יורם בנו של אחאב.

בי"ה, ד' כסלו, תשי"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה חשוון והמברק שקודם לו, ויה"ר שיוכל לבשר טוב בקרוב ממש ע"ד פעולות ממשיות, כי לעי"ע הפרטי-כל שנתקבל מהנהלת... אינו מדבר אלא ע"ד הכנות ובירור החילוקי דיעות וסברות השונות בזה, וכבר ידוע דבר משנה שהמעשה הוא העיקר, וידוע ג"כ אשר הטועה בדבר משנה חוזר כיון שאין זה בגדר טעות אפילו לרוב פשיטות הדבר.

מובן שבאופן רגיל לא הייתי כותב זה, אבל כיון שזה חדשים וחדשים שמדברים, מכינים ועושים תכניות וכו', והמעשה הוא בממדים קטנם שלא בערך דרישת השעה, ואפילו לא בערך הדבורים אודות המעשים, מובן שהחשש להנהגה בעתיד גדול יותר מאשר בעניינים שאין חזקה מפני ההנהגה בעבר, וק"ל.

ויה"ר שכיון שנכנסו לחדש כסלו חדש הנסים והנצחון של עניני חב"ד וכל הקשור בזה, הנה גם בהני"ל יהי שינוי ומפנה מן הקצה אל הקצה, ומכאן ולהבא יוסיפו בעבודתם בקדש מצעירי אגו"ח, והרי הובטחנו שאז יהי בהצלחה, אלא שחבל על כל יום וכל שעה וכל רגע החולף ועובר, שמלבד שהזמן הוא אבידה שאינה חוזרת, הרי בנדון דידן הוא מוסיף חזקה דהעדר הפעולות דעד עתה, ובפרט ע"פ הידוע מרז"ל המבהיל כדבעי למיעבד לא עבד, והסיפור הפלאי בזה אשר ר' יוחנן בן זכאי אמר ע"ז אשריכם ישראל עי"ש (כתובות סו, סוף ע"ב).

מובן אשר דברי עי"י הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה שמואל שי' בליזינסקי בהנוגע להכרח הפעולות ומלחמת תנופה, הרי אף שהלשון הוא מלחמה, אבל פשיטא שצריכה להיות בדרכי נועם ובדרכי שלום, וכמבואר גם בהשיחה אשר בתוככי פנימה כאו"א מישראל רוצה הוא לקיים מצותיו של הקב"ה ובמילואם, וכפסק הדין ברמב"ם הל' גירושין סוף פרק ב', והענין דדע את אלקי אביך ועבדו, היא מצוה רמה ונשאה, ואדרבה עולה על כולנה (קו"א קנו, ע"ב), ולא עוד אלא שאפילו לבו חפץ בזה באמת עכ"פ מעט מזעיר, וכמובן מזה שנתבאר בתניא פרק מ"א (נח, ע"א), וכל אלו שישתדלו לקרבם להכניסם לידיעה זו דאלקי אביך וכו' הם ג"כ חפצים וגם רוצים את זה.

בבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכיון שנכנסו בחדש כסלו הוא חדש הנסים והנצחון של רבנו הזקן ואתו עמו כל אלה השייכים וקשורים לזה בכל עניניהם יבשרו טוב כל הני"ל ובכלל בעניני חב"ד ואביזריהו.

בודאי תכננו תכנית מתאימה לניצול ימי חדש כסלו אלו הבע"ל ככל הדרוש.

בברכה לבשו"ט.

בי"ה, ד' כסלו, תשי"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה צבי אבא שי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מא' כסלו הוא חדש הגאולה, בו כותב אודות הסתדרותם בזמן לימודים זה, ונעם לי לקרות בו ע"ד התעסקותו ג"כ והסיוע לאגודת נשי ובנות חב"ד אשר במחנס הטי' ובודאי ימשיך בזה, וחשיבות הענין כבר נתבאר בכמה מקומות וגם בשיחות בזמנים שונים, ובודאי גם לו ידוע אודות זה, ומובן שככל הני"ל הוא גם בהנוגע למה שלומד ברבים בביהכ"נ שערי צדק, ובפרט שבודאי

ינצל את זה ללימוד חסידות ברבים מתאים למדת הבנתם של השומעים, אם מאמרים קלים או פתגמים משיחות רבותנו נשאינו הק' וכיו"ב,

ויה"ר שהוא וזוגתו שיחיו כ"א בענינו יצליחו בהנ"ל מתוך בריאות והרחבת הדעת, ובפרט שנכנסנו בחדש כסלו, וידוע הסיפור של כ"ק אדמו"ר האמצעי, אשר בגלל המס"נ הלזו (של אדמו"ר הזקן) על תורת החסידות, פסקו בבי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בודאי כבר הכינו תכנית איך לנצל ימי חדש כסלו זה, ומובן שכוונתי בזה אליו לזוגתו לשאר אני"ש לכאו"א מהם אשר במחנם הט', והשי"ת יצליחם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ. ב.

במה ששאלוהו בלשון הכתוב, מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, שהקדים עולים לפני יורדים, לפלא שאלתו בזה, כיון שבפירוש רש"י תירץ קושיא זו, והוא ממד"ר על אתר, וראה ג"כ בפירוש רשב"ם שם, ואפשר כוונתו בעיקר לנקודה השני' והוא על פירוש המדרש שעולים מדבר במלאכים שנדחו ממחיצתו של כו' ושאלוהו איך אפשר שיעשו נגד רצון הבורא, ושאלתו בזה היא כי הרי המלאכים אינם בעלי בחירה, עיין ריש פרק ל"ט בתניא, ובנקודה הראשונה איך אפשר שיעשו היפך הרצון, פשיטא שלא רצו לעשות היפך הרצון, אלא שלא ידעו שזה היפך הרצון של הבורא וכל נברא אפילו מלאך ושלמעלה הימנו אי אפשר שיהי' שלם בתכלית, וכפירוש רש"י הידוע עה"פ אשר ברא אלקים לעשות - לתקן, ולכן אפשר שיטעה, ודוגמא לזה אשר אדם הראשון אף שהי' יציר כפיו של הקב"ה והזמן קודם חטא עה"ד, בכ"ז נכשל בזה מפני הוראת היתר וכיו"ב, ויעויין ג"כ בזה במ"ש בהקדמת השל"ה חלק בית ישראל (ברוב הדפוסים דף י"ח סוף ע"א).

ימים אלו קבלתי מכתב מאחיו שלום ליב שליט"א.

ב"ה, א' כסלו, תשי"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ רב פעלים

מו"ה משה יצחק שי

שלום וברכה!

בעתו נעם לי לקבל המברק שלו מהתחלת זמן הלימוד בישיבה הק' אחי תמימים ליובאוויטש אשר בהנהלתו, ותוספת נעימות הי' לי בשמעתי הפ"ש ממנו ע"י הרה"ח רב פעלים כו' מוהררמ"א שי' חדקוב, ותוכן דבורו בשיחה הטלפונית, אשר המטרה שהציג לו להשיג המספר דש"ש מאות תלמידים כבר נתגשמה, ומובן שביחוד שמחתי לסיום דבריו אשר מתחרט שמתחלה דבר ע"ד שלש מאות, בה בשעה שצריך הי' לדבר ע"ד חמש מאות, אשר זה נותן לי התקוה שהוא וזוגתו שי' יכירו בהאפשריות הכי גדולה שניתנו להם להתפתחות והרחבת ישיבת אחי תמימים אשר בניו הייווען, ואין הדבר תלוי אלא ברצון, כי היכולת מן המוכן ומחכה שינצלו אותה ככל הדרוש.

ויה"ר אשר בקרוב יכירו שגם חמש מאות לא זהו התכלית בעיר כניו הייווען, ויש לעלות מדרגא לדרגא מעלה מעלה, ובפרט שנכנסנו זה עתה בחדש כסלו הוא חדש נצחון של אדמו"ר הזקן מייסד חב"ד ועניני שבזכות המאסר והמס"נ שלו שנסתיים בנצחון למעלה ובנצחון למטה, פסקו בבי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בברכה לו ולזוגתו לרוב נחת אמיתי מכל יו"ח שיחיו ולבשו"ט תכה"י.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 ח וּכְשֵׁאִין שָׁם חֲשַׁשׁ סִכְנָה וְצָרִיף לִירֵד מִן הַקְּרוֹן אִם לֹא יָרַד מִמֶּנּוּ מִבְּעוֹד יוֹם צָרִיף לְהִסִּיר מִמֶּנּוּ כָּל חֲפָצָיו
2 וּלְהַנִּיחָם עַל הַקְּרוֹן קוֹדֵם שְׂיָרֵד מִמֶּנּוּ אִם גּוֹף הָעֵנְלָה עֲצָמָה בְּלֹא הַגְּלָגְלִים הִיא רְחֵבָה ד' וְגַם הִיא גְּבוּהָה י'
3 טְפָחִים בְּלֹא הַגְּלָגְלִים שְׂאֵז הִיא רְשוּת הַיְחִיד גְּמוּרָה אֶף עַל פִּי שֵׁשׁ חֲלָל הַרְבֵּה תַּחְתֵּיהָ אִם פֶּן כְּשִׂירָד עַל הָאָרֶץ
4 שְׁהִיא פְּרָמְלִית אֲסוּר לֹא לְטַלְטֵל מִפְּרָמְלִית לְרְשוּת הַיְחִיד ^[כא"ב] וְאִם אִין הָעֵנְלָה גְּבוּהָה י' טְפָחִים בְּעֲצָמָה אֶף עַל
5 פִּי שְׁגֻבּוּהָה י' טְפָחִים עִם הַגְּלָגְלִים אִינָה רְשוּת הַיְחִיד אִם יֵשׁ תַּחְתֵּיהָ חֲלָל ג' טְפָחִים ^[כב] פְּמֹו שְׁתִּתְפָּאָר בְּסִימָן
6 ש"מ^ה 28 וּמוֹתֵר לְטַלְטֵל מִפְּרָמְלִית לְתוֹכָהּ וְאִם אִין רְחֵבָה ד' טְפָחִים אֶף עַל פִּי שְׁגֻבּוּהָה בְּעֲצָמָה י' טְפָחִים הָרִי זֶה

הלכותא רבתא

דלת המכוננית ולהוציא ממנה חפצים בשבת - בתנאי שלא נדלקת נורה וכד' בשעה שפותח הדלת²⁶, ויש שכתבו להחמיר בזה²⁷, ובפרט במכונניות החדשות שקשה מאוד שלא תיעשה איזה פעולה חשמלית ע"י פתיחת הדלת. כגן חלל ג' טפחים - בין הגלגלים, וכל מחיצה שהגדיים בוקעים בה (היינו פתח ג' טפחים) אינה נחשבת למחיצה.

כא] מכרמלית לרשות היחיד - מי שנפל כובעו בשבת על גבי מכוננית הגבוהה י' טפחים, יביא הכובע עד לקצה המכוננית (גבול רשות היחיד) ואז ילבשו על ראשו (קודם שיוציאו מע"ג המכוננית), או יבקש מן הנכרי או קטן להביאו לו, או יוציאו כלאחר יד²⁵.
כב] מכרמלית לרשות היחיד - מכוננית העומדת ברשות היחיד (חצר וכד') או במקום שיש בו עירוב - מותר לפתוח

ציונים והוספות

(כשאינו מדליק אור במכוננית על ידי הדלקת הדלת). ונראה שמותר לסגור הדלת אח"כ ג"כ. דעצם המכוננית אינה מוקצה, דכשהיא בחצרו רגילין להשאיר שם דברים כיוון שהוא מקום שמור בחצרו, דוודאי הרבה אינשי עושין כן. ומטעם זה אף אם יודמן מקום שיתמהו האינשי שפותח הדלת בשבת, אין לאסור במקום שלא יראו. ואינו ככל דבר האסור מפני מראית עין, משום שאין לאסור ממש בזה (ועיינן עוד אגרות משה אור"ח ח"א סימן צ"ו בטעם שאין מראית העין בדבר שכזה).

27 שו"ת דברי יציב אור"ח סי' קנא: ולפי זה מה שכתבת בשם חכם א' שאמר דמצד הדין יש להתיר לצורך גופו ומקומו כגון להוציא חפצים של היתר או לישן שם, אלא דמ"מ ראוי למנוע שלא יהא נראה כרוצה לחלל שבת, ולמה שנתבאר זה גופא עיקר דין מוקצה מחמת איסור ודו"ק. ועכ"פ גם לפי מה דס"ל הרי פסק שאין לעשות כן, ולדידי נראה ברור שאיסור יש בדבר. וקבלה בידי מכ"ק אדמו"ר זי"ע מה ששמע בעצמו מפ"ק של זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע, שלעולם לא מורה בשבת הוראה רק מה שראה מפורש בפוסקים שדבר זה מותר לעשות בשבת, ומה יעשו אזובי קיר כמונו, ואלמלי שמרו ישראל שבת אחת מיד היו נגאלין [עי' שבת קי"ח ע"ב]. וח"ו להשתמש באוי"ט"א בשבת כלל, ומכ"ש בזמן כזה שהפרוץ מרובה על העומד ויבאו ח"ו להקל וחיישינן לקלקולא, יש להחמיר מכל הטעמים שאמרו הפוסקים לאיסור מוקצה עיי"ש ודו"ק.

28 סעיף ד: כל מחיצה שאינו מגעת ג' טפחים לארץ אינו מחיצה לחלוק רשות בפני עצמה לפי שהגדיים יכולים לבקוע תחתיה אבל פחות מג' טפחים שאינן יכולין לעבור שם אפילו אין בה אלא ז' טפחים ומשהו אנו אומרים לבוד וכאלו הגיע לארץ.

25 שו"ת משנה הלכות ח"ח סי' קע: ובדבר שאלתו במי שנפל לו כובעו מראשו בש"ק והרוח נשאו תחת מכונה (קאר בלע"ז) וכיוצא בו כיצד יעשה שהרי תחת המכונה הוא רה"י והוא עומד ברה"ר והו"ל מוציא מרה"י לרה"ר וח"א אמר לו שיכניס ראשו תחת המכונה וישים הכובע או השרטיימל על ראשו מתחת המכונה ודברים אלו מביאים לידי גיחוך.

והנה לפ"מ שכתבתי דלדידן נמי בנוא יארק ליכא רה"ר דאורייתא א"כ ליכא בזה שום שאלה שכיון דצריך להוציא לכרמלית ליכא בזה משום רה"ר דאורייתא וליכא מוציא מרה"י לרה"ר ומיהו אפילו למ"ד דאית לן רה"ר דאורייתא נראה בזה דהנה בש"ע א"ח סי' רס"ו י"א כתב במי שהיתה חבילתו מונחת על כתיפו וקידש עליו היום רץ תחתיה עד ביתו וכו' וכי מטא לביתו כי היכי דלא קאי פורתא ואשתכח דקאי מעיל מרה"ר לרה"י זורק לה כלאחר יד דהיינו שלא כדרך זריקה ע"ש ובמג"א ס"ק י"א ובדג"מ ובא"א בשם א"ר ותי"ט.

והנראה דכאן נמי יכול לעשות בכמה אנפין א) לגרור הכובע על הארץ כלאחר יד עד שיוציאו מחוץ למכונה ולא יגביהנו וכשכבר הוציאו מחוץ יניחנו על ראשו כלאחר יד. ב) אם א"א לו לגרור כל המקום אזי יגביהנו ויוציאו עד לגבול המכונה היינו קודם שיוציאו מרה"י ואז יגררו לחוץ מרה"י לרה"ר. ג) אם א"א לגררו לחוץ אזי יכניס רגלו תחת הקאר ויניח הכובע על רגלו ויוציאו. ד) אם יש שם עכו"ם יבקש מהעכו"ם להוציאו לו או קטן וכיוצא בו. והנה זה דוקא במכונה שאינה גבוהה ג' טפחים מן הארץ אבל מכונה שגבוהה מן הארץ ג"ט כגון טראק בלע"ז וכיוצא בזה אז אין תחתיה רה"י וי"ל.

26 שו"ת אגרות משה אור"ח ח"ה סי' כא אות יא: שאלה: אם מותר לפתוח דלת מכוננית בשבת. והנה נראה דאם ליכא מראית עין, מותר לפתוח דלת מכוננית ולהוציא משם דברים שצריך

1 מְקוֹם פְּטוּר כִּד וּמוֹתֵר לְמַלְטָל אֶפִּילוּ מְרֵשׁוֹת הַרְבִּים לְתוֹכוֹ וְאִם הִיא מְלֻמְעָלָה רְחֵבָה ד' טַפְחִים כִּח אָף עַל פִּי
2 שְׁמֻלְמָטָה אֵינָה רְחֵבָה ד' טַפְחִים הֲרִי זֹר רִשׁוֹת הַיְחִיד כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר שָׁם³⁰:

חלק ב סימן רסו, דין מי שהחשיך לו בדרך, סעיף ח

הלכתא רבתא

כד מקום פטור - רשות היחיד אינו פחות מרוחב ד' טפחים²⁹
כה רחבה ד' טפחים - בגובה י' טפחים אע"פ שלמטה
היא רחבה פחות מג' טפחים (כמבואר לעיל), או שרחבה
לפחות ג' טפחים בגובה של יותר מז' טפחים (כך שגם החלק
הפחות מג' טפחים נחשב כמחיצה מדין לבוד).

צינונים והוספות

29) סי' שמה סכ"ז: איזהו מקום פטור כל מקום גבוה שברשות הרבים שאין בו ד' על ד' והוא גבוה משלשה ולמעלה עד לרקיע . . . וכן מחיצות הגבוהות משלשה ועד לרקיע ואין ביניהם ד' על ד' הרי ביניהם מקום פטור אם הם ברשות הרבים אבל בכרמלית אין שם מקום פטור כלל אלא למעלה מ' טפחים וכל שכן ברשות היחיד כמו שנתבאר.
30) סעיף ג: עמוד גבוה עשרה שיש בראשו ד' על ד' ומתקצר והולך למטה וכשמגיע ג' טפחים סמוך לארץ יש בו ג' טפחים

על ג' טפחים הרי הוא רשות היחיד על ראשו לפי שהלכה למשה מסיני היא שאומרים גוד אחית דהיינו משוך את ראש העמוד מכל צדדיו והורד למטה עד לארץ והרי זה כאילו מחיצות מקיפות אותו מכל צדדיו עד ראשו וכיון שבראשו יש ד' על ד' הרי הוא שם רשות היחיד גמורה ואפילו אם כשהגיע לפחות מג' טפחים סמוך לארץ אין בעביו ג' טפחים על ג' טפחים אין בכך כלום שכל שהוא פחות מג' טפחים לארץ לבוד הוא וכאילו הגיע לארץ.

שולחן ערוך - הלכות ברכת המזון

1 יב בראש חודש וחולו של מועד אם לא נזכר עד שהתחיל
2 ברכת הטוב והמטיב שאינו חוזר אין נוהגין לומר יעלה
3 ויבא בתוך הרחמן כמו שנוהגין בעל הנסים לפי שביעלה ויבא
4 יש בו הזכרות שמות ולא רצו לאמרם שלא לצורך אע"פ שאין
5 איסור בדבר שהרי אומרים כל היום תחינות ובקשות שיש בהן
6 הזכרות שמות ולא אסרו אלא להזכיר השם לבטלה או בברכה
7 שאינה צריכה:

8 יג ראש חודש שחל בשבת ולא הזכיר לא של שבת ולא של
9 ראש חודש ונזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב כולל
10 ראש חודש עם שבת ואומר שנתן שבתות למנוחה וראשי
11 חדשים לזכרון וחותרם בא"י מקדש השבת וישראל וראשי
12 חדשים שהרי אף בראש חודש לבד ספק אם חותרם אלא שספק
13 ברכה להקל אבל כאן שמברך בשביל השבת כולל עמו גם ראש
14 חודש אבל אם לא שכח אלא של שבת לבד אומר ברוך שנתן
15 שבתות כו' ואינו כולל של ראש חודש:

16 יד אם הזכיר של שבת ולא הזכיר של ראש חודש ולא נזכר
17 עד אחר שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אינו חוזר לראש
18 שאף שחייב לאכול פת אין חיוב זה אלא משום שבת אבל
19 בראש חודש אין חיוב הזכרה לעולם שיתחייב לברך ברכת
20 המזון ולהזכיר והרי זה דומה למפטיר בנביא בראש חודש שחל
21 להיות בשבת שאין מזכיר של ראש חודש הואיל ואין הפטורה
22 בראש חודש לעולם.

23 ואם הזכיר של ראש חודש ולא של שבת כשחוזר לראש ברכת
24 המזון צריך להזכיר גם של ראש חודש לכתחלה שבכל ברכת
25 המזון צריך להזכיר של ראש חודש אף שאינו מברך בשביל
26 ראש חודש.

27 אבל בשבת חנוכה אם הזכיר של חנוכה ולא הזכיר של שבת
28 וחוזר לראש א"צ להזכיר של חנוכה מפני שהזכרת חנוכה אינה
29 חובה כלל בברכת המזון כמו שיתבאר בסי' תרפ"ב:

30 טו סעודה שלישית בשבת דינה כראש חודש שאינו חוזר אם
31 התחיל ברכת הטוב והמטיב לפי שיש אומרים שסעודה ג'
32 א"צ פת ואף שאין דבריהם עיקר מכל מקום יש לחוש לדבריהם
33 שלא לכנוס לספק ברכה לבטלה ובסעודה ג' ביום טוב לדברי
34 הכל אינו חוזר שהרי אינה אלא רשות ומכל מקום אם נזכר
35 קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב אפילו בסעודה רביעית
36 בשבת ויום טוב אומר ברוך שנתן שבתות כו' או שנתן ימים
37 טובים כו' כמו שאומר בראש חודש אע"פ שא"צ פת כלל באותו
38 יום וכל סעודותיו אפילו הראשונה אין לה עילוי יותר מסעודה
39 הרביעית של שבת:

40 טז שלשה שאכלו בשבתות ויו"ט וזימנו ושכחו להזכיר מעין
41 המאורע והם צריכים לחזור לראש ברכת המזון יברכו כל
42 אחד לעצמו כי מידי זימון כבר יצאו:

43 יז היה אוכל בשבת ונמשכה סעודתו עד שחשיכה אפילו כמה
44 שעות כלילה מזכיר של שבת בברכת המזון לפי שהכל
45 הולך אחר התחלת הסעודה שאז חל עליו חיוב הזכרה מעין
46 המאורע ולא נפקע ממנו חיוב זה ביציאת היום.

47 וה"ה לראש חודש חנוכה ופורים ויש אומרים שבראש חודש
48 חנוכה ופורים הואיל ואין בהם תוספת מחול על הקדש אינו
49 מזכיר מעין המאורע אחר שיצא היום ואין נוהגין כן.

50 ומכל מקום אם נמשכה סעודתו בערב שבת או בערב ראש
51 חודש תוך הלילה צריך להזכיר של שבת או של ראש חודש אם
52 אכל כזית משחשיכה אע"פ שבתחלת הסעודה היה פטור
53 מלהזכיר לפי שמכל מקום חל עליו חיוב הזכרה באכילת כזית
54 שמשחשיכה וה"ה לחנוכה ופורים.

55 ויש אומרים שאפילו לא אכל כזית משחשיכה צריך להזכיר כיון
56 שבשעה שמברך כבר קידש היום של שבת או יום טוב או ראש
57 חודש חנוכה ופורים.

58 וכן אם נמשכה סעודתו בשבת או ראש חודש חנוכה ופורים עד
59 הלילה אע"פ שגמרה מבעוד יום אלא שמברך כלילה אינו מזכיר

1 מעין המאורע (של אותו היום) כיון שכבר פנה היום ונוהגין
2 כסברא הראשונה.
3 והוא שלא התפלל ערבית אע"פ שהציבור התפללו כבר אבל אם
4 התפלל ערבית אפילו מבעוד יום באמצע סעודתו שוב אינו
5 מזכיר מעין המאורע של אותו היום אפילו מברך ג"כ מבעוד
6 יום ואע"ל מי שנמשכה סעודתו למוצאי שבת והתפלל ערבית
7 שאינו מזכיר עוד של שבת בברכת המזון ואע"פ שלסברא
8 ראשונה שהכל הולך אחר התחלת סעודה היה ראוי להזכיר גם
9 אחר תפלת ערבית מכל מקום יהא נראה שדבריו סותרים זה את
10 זה שתחלה התפלל תפלת יום שלאחריו ואח"כ מזכיר יום
11 העבר.

12 (מכל מקום אם לא התפלל ערבית ומוצאי שבת הוא ראש חודש
13 מזכיר של שבת וגם של ראש חודש אם אכל כזית משחשיכה
14 ואין כאן סתירה כיון שמזכיר של שבת תחלה ואח"כ של ראש
15 חודש ואע"פ שאי אפשר לומר שמקבל עליו ראש חודש עכשיו
16 כשמזכירו אחר שהזכיר כבר שבת שהרי מקובל ועומד היא
17 מששקעה החמה וגם אם היה מקבלו עכשיו לא חל עליו חיוב
18 ההזכרה עכשיו אלא כשאכל כבר קודם שהזכיר של שבת אין
19 לחוש לכל זה שאף שחל עליו ראש חודש כבר מזכיר הוא של
20 שבת כמו שמזכיר מעין המאורע בכל מוצאי שבת ומוצאי ראש
21 חודש אפילו כמה שעות כלילה שכבר חלף והלך לו יום
22 שמזכיר הואיל והתחלת הסעודה היתה בו ואע"פ שנראה לכל
23 העולם שהוא לילה אין זו סתירה כל שהוא לא עשה כבר דבר
24 הסותר לזה וה"ה במוצאי שבת לראש חודש כשמזכיר של שבת
25 לא עשה עדיין דבר הסותר לזה ואח"כ כשמזכיר של ראש חודש
26 האמת הוא שהוא מזכיר).

27 ויש אומרים שאעפ"כ זו סתירה היא ולכן מזכיר של ראש חודש
28 שהיא חובה לדברי הכל ולא של שבת שהיא מחלוקת אבל
29 במוצאי שבת של חנוכה ופורים מזכיר של שבת ולא של חנוכה
30 ופורים לפי שכל יום שאין בו קרבן מוסף אין הזכרתו חובה
31 בברכת המזון כמ"ש סי' תרפ"ב (עיין לעיל סי' [ד]) ותרצ"ה
32 והעיקר כסברא הראשונה.

33 ואם משחשיכה לא אכל כזית פת לדברי הכל מזכיר שבת לבד
34 כל שלא התפלל ערבית.
35 ואם הבדיל על שולחנו דינו כהתפלל ערבית ושוב אינו מזכיר
36 של שבת בברכת המזון ואם אמר המבדיל בין קודש לחול בלבד
37 בלא כוס כמ"ש בסי' רצ"ט יש להסתפק (ולפי מ"ש כאן אין
38 כאן ספק דלא גרע מהזכרת ראש חודש) אם דינו כהתפלל
39 ערבית ולפיכך שב ואל תעשה עדיף שהרי יש אומרים שלעולם
40 אינו מזכיר של שבת אחר שיצא היום:

חלק א' סימן קפח, נוסח ברכה ג' ודיני ברכת המזון בשבת והטועה
בברכת המזון סעיפים יב"ז

41 א' ברכה רביעית פותחת בברוך שאינה כסמוכה להברתה לפי
42 שאינה מכלל ברכת המזון אלא אח"כ ניתוספה כשנתנו
43 הרוגי ביתר לקבורה תקנו ברכת הטוב והמטיב הטוב שלא
44 הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה וקבעוה בברכת המזון שכולה
45 הודאה וסמוכה אצל בונה ירושלים לפי שכשנחרבה ביתר
46 נגדעה קרן ישראל ואין עתידה לחזור עד שיבא בן דוד.

47 וצריך לומר בה ג' מלכיות אחת שלה ושתיים בשביל ברכת
48 הארץ ובונה ירושלים שלא הזכיר בהן מלכות ואע"פ שהן
49 סמוכות לברכת הזן שיש בה מלכות מכל מקום כיון שהזכיר
50 מלכות בית דוד בבונה ירושלים אין דרך ארץ שלא יזכיר ג"כ
51 מלכות שמים בה אלא שלא רצו להזכיר מלכות שמים אצל
52 מלכות בית דוד לכך תקנו להזכיר כנגדה מלכות בהטוב והמטיב
53 ואגב שתיקנו מלכות כנגד בונה ירושלים תיקנו גם כן כנגד
54 ברכת הארץ ואלו הן ג' מלכות מלך העולם אבינו מלכנו המלך
55 הטוב.

56 ובמדרש אמרו שצריך לומר בה ג' הטבות וג' גמולות ואלו הן
57 ג' הטבות הטוב א' והמטיב ב' הוא הטיב מטיב יטיב לנו ג'
58 שהן נחשבין כאחת זה מנהג העולם ויש שהיו נוהגים לומר הוא
59 הטיב לנו הוא מטיב לנו הוא יטיב לנו כדרך שאומרים השלש
60 גמולות שהן הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו:

חלק א' סימן קפט, נוסח ברכה רביעית ודיניה סעיף א'

תורה אור

12 דייקו חז"ל "תשובה ומעשים טובים" (ולא עוד אלא
13 שהקדימו תשובה לפני מעשים טובים).

14 אך על פי המבואר לעיל מובן היטב דיוק הלשון
15 במאמר חז"ל, כי כללות העבודה בעולם הזה, שהיא
16 "מתוך החשך", כשאדם מרוחק מה' ועסוק בענינים
17 גשמיים בדאגות וטרדות הפרנסה, ואעפ"כ מתעורר
18 ומתקרב לבוראו, נקראת בחינת "תשובה". והיא היא
19 סיבת העילוי שבעבודה בעולם הזה ("מעשים טובים")
20 לגבי שכר הנשמה בעולם הבא, ודוקא בעולם הזה
21 מגיע האדם ל"יתרון האור מן החשך", אהבה בלתי
22 מוגבלת להקב"ה.

1 מעלת תפלת בעלי עסקים על תפלת יושבי אהל
2 [על פי המבואר בפרק הקודם אודות המעלה
3 שבאהבת בכל מאדך הבאה מהפיכת החשך לאור, ימשיך
4 לבאר בפרק זה את מעלת העבודה של בעלי עסקים
5 הסובלים מטרדות הפרנסה:]

6 וזהו מאמר רז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומעשים
7 טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא כנ"ל.
8 על פי כל הנ"ל מובן דיוק לשון חז"ל "יפה שעה
9 אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי
10 עולם הבא", כי לכאורה אינו מובן מדוע נזכר כאן ענין
11 התשובה, ולא נאמר "תורה ומעשים טובים", ולמה

41 "נעשה. . תיבת נח", כנ"ל ששורש טרדות הפרנסה,
 42 שהוא למעלה משורש הנפש האלקית, הוא המוסף
 43 בנשמה "יתרון אור", ומעורר אהבה בלתי מוגבלת לה.
 44 וזהו ויגברו המים מאד כו', חמש עשרה אמה
 45 מלמעלה גברו המים כו', שהוא בחינת תגבורת
 46 נפש הבהמית על בחינת נפש האלקית בעסק
 47 הפרנסה ועניינים הגשמיים.
 48 זהו גם הפירוש הפנימי בכתובים דסיפור המבול:
 49 בתחילה נאמר "ויגברו המים מאד גו' גברו
 50 המים", היינו שהמים עלו מעל התיבה, ובעבודה
 51 הרוחנית לשון זה מורה על התגברות הנפש הבהמית
 52 על הנפש האלקית בטרדות הפרנסה ועניינים הגשמיים,
 53 כמו שנתבאר לעיל, להיות ששורש הנפש הבהמית
 54 גבוה יותר משורש הנפש האלקית לכן ביכולתה
 55 להתגבר על הנפש האלקית.
 56 אך על ידי זה נעשה אחר כך יתרון אור כו' כנ"ל.
 57 וזהו ותלך התבה על פני המים דוקא, ותרם התבה
 58 כו', שעל ידי המים דוקא מתעלות תיבות התפלה
 59 ועולה למעלה מעלה כנ"ל.
 60 אך, לאידך, נאמר "וישאו את התבה ותרם גו',
 61 ותלך התבה על פני המים", לשון המורה על כך
 62 שה"מים רבים" גרמו לתיבה עלי', וכשם שלפי פשוטו
 63 המים פעלו "עלי" בהתיבה, שהתיבה התרוממה "על
 64 פני המים", כך גם ברוחניות הענין, שעל ידי ה"מים
 65 רבים" דטרדות הפרנסה, "תיבות התפלה" מתעלות
 66 ומתרוממות למדריגה נעלה מאד, בחינת אהבה "בכל
 67 מאדך", יתרון האור הבא מן החשך דוקא.
 68 וזהו טעות הבעלי עסקים שברעתם שאין יכולים
 69 להתפלל כל כך כמו היושבי אוהלים.
 70 - מהותה של עבודת התפלה על פי החסידות היא
 71 להתעורר באהבת ה' ולהגיע לידי דביקות אמיתית בו
 72 יתברך, ובלשון אדמו"ר הרש"ב "כל העבודה והגיעה
 73 של עובדי ה' בתפלה הוא לבוא למדת האהבה. .
 74 לקשר ולדבק נפשו באלקות".
 75 ואפשר שיעלה על דעת בעלי עסק שהיושבים
 76 באהלה של תורה ושקועים תמיד בתורת ה' ועבודתו
 77 יכולים להגיע לאהבת ה' בתפלתם הרבה יותר מבעלי
 78 עסקים.
 79 אך טעות היא בידם -

זאת ועוד:

1 עיקר מעלת ה"תשובה" היא לא רק בגלל האהבה
 2 הבלתי מוגבלת המתעוררת באדם מחמת ההעלם
 3 וההסתר של נפשו הבהמית וטרדות הפרנסה - אלא
 4 מצד גילוי שורש הנפש הבהמית עצמה, כי על ידי
 5 העבודה ד"אתכפייה ואתהפכא חשוכא דוקא",
 6 שהחשך של הנפש הבהמית מתהפך לטוב, שהוא ענין
 7 של "תשובה", מתגלה השורש הנעלה של הנפש
 8 הבהמית - ו"יתרון אור" זה (הבא מן החשך עצמו) הוא
 9 העילוי שהאדם מגיע אליו בעבודתו בעולם הזה דוקא.
 10 ולואת נקראו מים רבים הנ"ל מי נח, לפי שנעשה
 11 על ידם נייחא דרוחא.
 12 על פי המבואר לעיל בענין "יתרון האור מן
 13 החשך" - שהיתרון האמיתי בא על ידי הפיכת החשך
 14 עצמו לאור - יובן בעומק יותר הטעם לכך ש"מים
 15 רבים" דטרדות הפרנסה נקראים בשם "מי נח" לשון
 16 מנוחה (שעל ידם נעשה "נייחא דרוחא"):
 17 משמעות הענין היא שלא רק שהם גורמים ענין
 18 של "נייחא דרוחא" (היינו שעל ידי ההעלם וההסתר
 19 מגעת הנשמה למדריגה נעלה ביותר באהבת ה') אלא
 20 שהמים רבים עצמם הם "מי נח" (נייחא דרוחא).
 21 [והיינו לפי:]
 22 שנעשה מהם תבת נח, שהוא בחינת תיבות
 23 התפלה, וכמו שכתוב בא אתה וכל ביתך אל
 24 התבה כו'.
 25 כידוע, תיבת נח - לפי הפירוש הפנימי והרוחני -
 26 מורה על תיבות התפלה; וכפירוש הבעש"ט על הפסוק
 27 "בא אתה וכל ביתך אל התיבה", שהאדם צריך
 28 "להכנס" בתוך תיבות התפלה, הוא ("אתה") וכל
 29 כחותיו ("וכל ביתך"), היינו שכל מחשבותיו וכל רגשי
 30 לבו יהיו "מונחים" בתוך דיבורי התפלה.
 31 וכשם שבפשטות, הכניסה לתיבה היתה מחמת מי
 32 המבול ("מי נח"), כך גם ברוחניות, שדוקא על ידי
 33 ה"מים רבים" דטרדות הפרנסה ("מי נח") אפשר
 34 "להכנס" כדבעי ב"תיבות התפלה", כי רק על ידי
 35 ה"מים רבים" דטרדות הפרנסה יכול האדם להגיע
 36 בתפלתו ("תיבות התפלה") לדרגת אהבת "בכל
 37 מאדך" שהיא אהבה בלתי מוגבלת אליו יתברך,
 38 כיתרון האור מן החשך, כנ"ל.
 39 ועומק הכוונה בזה הוא - שמה"מים רבים" עצמם

1 כי אדרבה נהפוך הוא, שהם יכולים להתפלל יותר,
2 כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא בו'.

3 אך ע"פ המבואר לעיל דיתרון האור בא מן החשך
4 דוקא נמצא, דאדרבה, בעלי עסקים יכולים להגיע
5 בתפלתם למדריגה גבוהה ונעלית הרבה יותר מאשר
6 יושבי אהלים.

7 והמעלה שבתפלת בעלי עסקים אינה רק מחמת
8 שמאחר שיותר קשה להם להעמיק דעתם בתפלתם
9 לפיכך שכרם גדול יותר (כמאמר חז"ל, "לפום צערא
10 אגרא") - אלא שעצם תפלתם היא במעלה ומדריגה
11 גבוהה יותר מתפלתם של יושבי אהלים, כי מדריגת
12 אהבת ה' שיכולה להתעורר בלב בעל עסק בעת תפלתו
13 היא גדולה ועצומה יותר מאהבת ה' של היושב אהל,
14 מאחר שדוקא מתוך מצב של חשך דטרדות הפרנסה
15 נולדה מדריגה עליונה יותר באהבת ה' (יתרון אור),
16 והיא אהבה בלתי מוגבלת.

17 וזהו שנקראים מי נח, נייחא דרוחא, שהוא בחינת
18 השבת, כמו שכתוב כי בו שבת מכל מלאכתו בו'.
19 ובזה מובנת השייכות בין "מי נח" (ה"מים רבים"
20 דטרדות הפרנסה) לענין השבת - כמובא לעיל ד"נח"
21 הוא לשון מנוחה ושביטה (כתרגום "וישבות" -
22 "ונח"), כי עבודה זו של הפיכת טרדות הפרנסה מדבר
23 המפריע לעבודת ה' לדבר המביא לידי תוספת אור
24 וקדושה - היא היא "בחינת השבת", כענין שנאמר "כי
25 בו שבת מכל מלאכתו".

26 [ועומק הענין יובן על פי ביאור התוכן הפנימי של
27 שביטת הקב"ה ביום השבת]:

28 שבו' ימי המעשה הוא בחינת התפשטות והמשכת
29 מלכותו ית' למטה, כמו ביום הראשון נאמר ויאמר
30 אלקים יהי אור בו', [ביום השני] יהי רקיע, [ביום
31 השלישי] תרשא הארץ דשא בו', שנקראים ימי
32 המעשה.

33 ההבדל בין ששת ימי המעשה (ימות החול) ליום
34 השבת, שבו שובת הקב"ה ממלאכת שמים וארץ,
35 בפנימיות הענינים, הוא:

36 בששת ימי המעשה מתפשטת ונמשכת חיות
37 אלקית מאתו יתברך לעולמות שלמטה, כדי להחיותם
38 ולקיימם (ונקראת "המשכת מלכותו יתברך למטה" -
39 כי חיות כל העולמות היא ממדת המלכות).

40 וזהו ענין עשרת המאמרות שבהם נברא העולם -
41 ביום ראשון נאמר "ויאמר אלקים יהי אור", וכן בשאר

42 ימים - כי "מאמר" הוא ענין התפשטות והמשכת
43 החיות למטה (כמו עד"מ דיבור האדם להבדיל, שענינו
44 - השפעה אל הזולת, בניגוד למחשבה שהיא בתוך
45 האדם עצמו).

46 ולכן, ענין ימי המעשה הוא שהחיות האלקית
47 יורדת ונמשכת ממקורה ושרשה על ידי צמצומים רבים
48 להתלבש בעולמות להחיותם ולקיימם. וכמו אומן
49 העושה כלי (להבדיל), שבעת העשי' כוחותיו הנפשיים
50 (חכמתו ומחשבתו) יורדים ומתצמצמים לתוך כח
51 המעשה שבידיו ושקועים באומנות.

52 ובשבת הוא בחינת שביטה ממלאכה ונייחא
53 דרוחא, שהוא עליית העולמות למעלה, כאדם
54 השובת ונח ממלאכתו.

55 וביום השבת, שאז שובת הקב"ה ממלאכתו, הרי
56 זה כמו השביטה של בשר ודם להבדיל, שבעת עשיית
57 המלאכה כוחותיו מלוכשים במלאכתו ואילו כאשר
58 הוא נח אזי כוחותיו חוזרים ועולים למקורם ושרשם,
59 וכך למעלה, כביכול, שביום השבת החיות האלקית
60 חוזרת ועולה אל שרשה ומקורה.

61 וזהו ענין "עליית העולמות" בשבת המובא בספרי
62 הקבלה:

63 "עלי" ו"ירידה" ברוחניות משמעם שינוי מדריגה,
64 ו"עליית העולמות" היינו שהחיות האלקית המחי'
65 ומקיימת את העולם עולה ממדריגתה (שירדה אלי'
66 בימות החול) ונכללת בשרשה ומקורה, ועל ידי זה גם
67 העולם עצמו מתעלה ומתקרב לאלקות.

68 כמו כן הוא בחינת טרדת ועסק הפרנסה בענינים
69 גשמיים שנקראים מים רבים, כשמתהפכים ועולים
70 אחר כך בבחינת אלקות על ידי התפלה כנ"ל,
71 נקרא בחינה זו בחינת נייחא דרוחא, שהוא בחינת
72 שבת כנ"ל.

73 וזהו גם הקשר בין "מי נח" - ה"נייחא דרוחא"
74 הבאה על ידי "מים רבים" דטרדות הפרנסה - לענין
75 השבת (יום מנוחה ונייחא דרוחא):

76 כשם ששבת הוא זמן "עליית העולמות", היינו
77 שהעולמות עצמם עולים ומתקרבים לאלקות, כך על
78 ידי התפלה כל הענינים הגשמיים של האדם (שבהם
79 הוא עסוק וטרוד) נהפכים ועולים לה'.

80 זאת אומרת, לא זו בלבד שעל ידי התפלה האדם
81 "עולה" ומתקרב לאלקות, אלא שהתפלה ממשכה
82 קדושה גם בעניניו הגשמיים של האדם, כי מאחר

42 והקשר הפנימי בין הדברים מובן ע"פ הנ"ל:
 43 מי נח ענינם טרדות הפרנסה, שהוא הוא תוכן
 44 הענין דשעבוד מלכיות ומאחר שהתוכן הפנימי של מי
 45 המבול ("מי נח") הוא ענין של טהרה, צריך לומר
 46 שלעתיד לבא, כאשר לא יהי' עוד שעבוד מלכיות, לא
 47 יהי' צורך בטהרה זו (שעל ידי טרדות הפרנסה).

48 וטעם הדבר, כי טהרה זו ד"מי נח" היא בחינת
 49 "נייחא תתאה", אבל לעתיד לבא נזכה "ליום שכולו
 50 שבת ומנוחה לחיי העולמים", בחינת "שבת עילאה"
 51 ו"נייחא עילאה", שהיא למעלה מעלה מבחינת הטהרה
 52 ד"נייחא תתאה", והיא אהבה רבה וגבוהה יותר מזו
 53 הבאה על ידי "מי נח" ו"מים רבים".

54 [ומעתה הולך ומבאר מעלת בחינת "שבת עילאה" -
 55 דשבת עילאה היא אהבה רבה לה' בדרגא גבוהה ביותר,
 56 למעלה אף מהאהבה הבלתי מוגבלת הנולדת באדם על
 57 ידי "מים רבים" דטרדות הפרנסה:]

58 כי הנה אף שמבואר למעלה שעל ידי בחינת מים
 59 רבים הנ"ל נעשה יתרון אור כו', שהוא בחינת
 60 אהבת ככל מאדך כנ"ל, עם כל זה יש עוד בחינת
 61 אהבה רבה הבאה מלמעלה, שהיא למעלה מעלה
 62 אף מבחינת האהבה שבאה על ידי מים רבים הנ"ל.
 63 והוא מה שכתוב וימינו תחבקני כו'.

64 האהבה רבה המתעוררת על ידי "מים רבים", היא
 65 אמנם בתגבורת גדולה, והיא אהבה בלתי מוגבלת,
 66 כנ"ל, אך מכל מקום היא עדיין "אהבה שמצד
 67 הריחוק", היינו מה שאדם צמא ומשתוקק להתקרב
 68 אליו ית', בצמאון עז ונורא;

69 אך יש אהבה נעלית יותר, הבאה בדרך מתנה
 70 מלמעלה, שעלי' נאמר "וימינו תחבקני", היינו
 71 שהקב"ה קרוב אל האדם ו"מחבק" אותו, כביכול, ועל
 72 ידי זה מתעורר האדם באהבה רבה מאד, ונקראת גם
 73 כן "אהבה בתענוגים, דהיינו שמתענג על ה' עונג
 74 נפלא בשמחה רבה ועצומה שמחת הנפש וכלותה,
 75 בטעמה כי טוב ה' ונעים נעימות עריבות עד להפליא".

76 ובחינת האהבה זו יתגלה לעתיד, וכמ"ש כי ההרים
 77 ימושו והגבעות תמוטינה, וחסדי מאתך לא ימוש
 78 וברית שלומי לא תמוט כו', שהוא בחינת חסד עליון
 79 ואהבה רבה הבאה מלמעלה להיות וימינו תחבקני.
 80 אהבה זו תתגלה בכל ישראל לעתיד לבא, ועלי'
 81 נאמר "וחסדי מאתך לא ימוש", היינו שבאותו הזמן
 82 חסדו של הקב"ה ("חסד עליון") יאיר מלמעלה על

1 ש"יתרון האור" ועוצם התעוררות האהבה לה' בעת
 2 התפלה באים על ידי שהאדם מתבונן בריחוקו מה'
 3 מחמת טרדותיו בענינים גשמיים כנ"ל, לפיכך, על ידי
 4 התפלה הם עצמם עולים לה', הואיל ועל ידם בא
 5 האדם לאהבה רבה זו.

6 ונמצא שה"מים רבים" עצמם נהפכים ונעשים
 7 "בחינת נייחא דרוחא" (שהם עולים בבחינת אלקות)
 8 - מעין "נייחא דרוחא" דשבת, הזמן שבו העולמות
 9 עצמם עולים ומתקרבים לאלקות.

10 כידוע שכל תפלה מו' ימי המעשה היא הארה
 11 מבחינת שבת כנ"ל.

12 הכח המיוחד של התפלה להפוך את כל הענינים
 13 הגשמיים של האדם ולהעלותם לה' נובע מכך שבכל
 14 תפלה, גם בששת ימי החול, יש הארה מבחינת השבת.

15 אך כל זה הוא שבת תתאה. ויש עוד בחינת שבת
 16 עילאה שהוא מה שיהיה לעתיד, שנקרא יום שכולו
 17 שבת.

18 הובא לעיל (בתחילת המאמר), דמה שנאמר בכתוב
 19 "נח נח" שתי פעמים, קאי על "נייחא לתתא" ו"נייחא
 20 לעילא", שהם בחינות "שבת תתאה" ו"שבת עילאה",
 21 שנק' "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

22 [והם שני האופנים שישנם בענין המנוחה - מנוחה
 23 שבאה אחר מלאכה, ומנוחה "בעצם" (הנקראת
 24 "מנוחה בעצם"), שלמעלה לגמרי מגדר "מלאכה"].

25 ומבאר רבינו שה"נייחא דרוחא" הנפעל על ידי
 26 ה"מים רבים" (של טרדות הפרנסה, כנ"ל) הנקראים
 27 "מי נח" - כי על ידם מגיעים לדרגא בלתי מוגבלת
 28 באהבת ה', בחינת "בכל מאדך" (כנ"ל באריכות) - הנה
 29 כל זה הוא "נייחא לתתא" שהוא בחינת "שבת תתאה";
 30 אבל יש עוד בחינה גבוהה יותר באהבה ד"בכל
 31 מאדך", שהיא בבחינת "שבת עילאה" - ובחינה זו
 32 תתגלה לעתיד, ונקראת "יום שכולו שבת".

33 וזהו אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ, כי
 34 הנה אף שהם באו לטהר אך לא ככל זמן צריך
 35 טהרה כל כך, כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בכך.
 36 ענין זה - שיש בחינה באהבת "בכל מאדך"
 37 שלמעלה מזו הבאה על ידי "מי נח" - נרמז במ"ש
 38 בייעודים דלעתיד לבא "אשר נשבעתי מעבור מי נח
 39 עוד על הארץ, כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בכך",
 40 היינו שהקב"ה נשבע "שלא יהי' עוד שעבוד מלכיות",
 41 כמו שלא יהי' עוד מבול ("מי נח").

1 נשמות ישראל לנצח, בבחינת "וימינו תחבקני" (דימין
2 הוא חסד), ועל ידי "חיבוק" זה יתעוררו באהבה רבה
3 לה' שנובעת מחמת עוצם הקירוב להשי"ת.

4 (וזהו וגבה מאד, שבחינת בכל מאדך יהיה מבחינת
5 גבוה יותר כו):

6 במשיח נאמר "הנה ישכיל עבדי גו' וגבה מאד",

7 והפירוש הפנימי בזה הוא שה"מאד" יהי' גבוה יותר,
8 היינו שבימות המשיח האהבה לה' ד"בכל מאדך"
9 תהי' גבוהה יותר מהאהבה ד"בכל מאדך" בזמן הזה,
10 כי בזמן הזה היא "נייחא דלתתא" (אהבה מצד
11 הריחוק) ולעתיד לבא תהי' "נייחא דלעילא" (אהבה
12 מצד הקירוב), בתענוג באלקות בלי גבול.

ד"ה מים רבים פרק ו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (יב) אך עדיין יש להבין מ"ש הורידו כנחל דוק' והנה
2 ידוע דהמח' נק' נחל דבינה נק' נהר כנהר
3 הנמשך ומשוטט בלתי הפסק כך המחשבה נובעת
4 ומשוטטת בלי הפסק וזהו מצד המקור המתגבר ביותר
5 ולכך נק' המחשבה לאה שנלאה להכיל ולקבל מן המקור
6 הנובע תמיד כו' וכאשר הנפש מתענג בתענוג גדול ביותר
7 תשוטט המחשבה בהמשכה רבה ותגבורת גדולה ונק' נחל
8 עדניך מעדן דחו"ב שנמשך כנהר וגם נק' נהרי אפרסמוני
9 דכיא שהן י"ג מדה"ר דכתר עליון כו' וכמ"כ ממש
10 בהיפוכו כאשר הנפש בצער גדול ביותר מכפי המדה אז
11 תשוטט המחשבה בהתגברות גדולה ולא יוכל להכיל רוב
12 הצער עד שידחוק המוח ויצאו דמעות שנמצא שרש

13 יציאות הדמעות שהוא בא מהעדר הרצון והתענוג ה"ז
14 בבחי' ומדריג' עצמות התענוג שבנפש ממש רק שבא מכח
15 היפוכו וזהו ע"י העדר היחוד עליון בכנ"י שמחמת זה יגיע
16 הצער בעצמו' יותר מגופו של תענוג הפנימי שביח"ע וז"ש
17 הורידו כנחל דמעה מחמת העדר היחוד מפני פגם המו"ד
18 כנ"ל (וכן במשפיע אחית תרין דמעין לימא כו') שזהו
19 למעלה מנחל עדניך כו' וע"כ בדמעה הנחל זה נמחקו
20 דוקא כל הדינין קשין היונקי' במו"ד דק"נ וכמ"ש דוד
21 בדמעתו ערשי כו' וכמ"ש במ"א בענין תיקון חצות עד
22 שעיי"ז יהי' דוקא בנין ירושלים בר"ר העליוני' כנ"ל וד"ל
23 (שלע"ל לא יהיה בנין ירושלים רק ברחמים כמ"ש בונה
24 ברחמיו כנ"ל וד"ל):

שער החנוכה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

1 (ח) אחר שנתבאר בעז"ה בפרקים הקודמים איך שהמדות
2 וההתפעלות שנאמרו בתורה עליו ית' הם
3 אמיתיים באלהותו ושאעפ"כ במהותו ית' אין שינוי
4 והתפעלות כלל כי נאצלו ע"י הצמצום כאמור וסרה תלונת
5 הפלסופי', הנה עדיין חל עלינו חובת ביאור ענין א' בזה,
6 והוא כי קושיית הפלסופי' על עניני ההתפעלות והמדות
7 שנאמרו בו ית' עד שלזה נדחקו לומר שהם רק שוללים
8 ודברה תורה כל' בני"א כנ"ל פ"ז, היא ב' דברים א' על עצם
9 ההתפעלות שהיא שינוי ולא יתכן לומר כן בבורא ית' משני
10 טעמים האמורים בדבריהם כנו' לעיל פ"ז, ב' גם אם נניח
11 קושי' זו ונאמר שאין ההתפעלות גורם שינוי, עדיין קשה
12 כי מהיכן יהי' ההתפעלות שבשלמא באדם שיש זולתו דבר
13 מה בערכו יתפעל ממנו וירחם עליו או יכעס עליו אבל בו

14 ית' שאין דבר חוץ ממנו ממי יתפעל בשמחה או בכעס
15 מאחר שהכל הוא ממנו, והנה קושי' זו השניה לא נתבאר
16 ישובה לכאורה מדברינו כי אע"פ שנת"ל שההתפעלות
17 והמדות הם בבחי' הארה אלהית שאחר הצמצום עד שלא
18 יקשה עלינו הקושיא הראשונה שלא יתכן לומר בו ית'
19 שינוי ואילו הי' פעמים כועס ופעמים שמח הי' משתנה
20 מפני שבאמת בו ית' אינו שינוי והשמחה והכעס נמשכו
21 ממנו בבחי' צמצום רב מן הזיו והאור שלו כו' כנ"ל באורך,
22 אבל עדיין קשה למה יתפעל כלומר הרי בהכרח שגם
23 השמחה והכעס שאחר הצמצום הם נמשכים ממנו ובכל
24 רגע הוא מצמצם אורו וזיוו הבכע"ג להיות מתצמצם להיות
25 בבחי' שמחה או כעס א"כ ממי יתפעל מאחר שאין לך דבר
26 שחוץ ממנו כו'. ואמנם באמת תשובת דבר זה ג"כ נתבאר

47 מצומצמת זו אדוקה היא בו וממנו נמשכת בכל רגע, א"כ
 48 איך יכול להיות ההתפעלות, מאחר שבעצמותו אין זה
 49 תופס מקום כלל, והלא הוא המצמצם עצמו הוא מכיר
 50 עצמותו שקמי' גלוי וידוע עצמותו ית' הבכע"ג, א"כ איך
 51 יהי' התפעלות בהארה מצומצמת שהוא הוא המצמצם
 52 עצמו, הנה התשובה בזה ג"כ גלויה כאשר נעמיק מעט
 53 יותר בדברים הנ"ל וטרם כל אציעה לפניך משל גשמי אשר
 54 ממנו יתבאר הקושי' יותר ותשובתו בצידו, והוא כמו האב
 55 המדריך בנו קטן בן שנתו, להועילו באיזה ענין כמו
 56 שמלמדו לילך או לדבר ומראה לו בעשותו רצונו פנים
 57 שוחקות וממלא משאלותיו ונותן לו אגוזים וכה"ג ובעוברו
 58 רצונו מראה לו פנים זועפות ומונע משאלותיו הללו ממנו,
 59 ובאמת בדעת האב עצמו גלוי וידוע שאין הבן למיעוט
 60 השכלתו בערך שיחול שם התפעלות אליו אלא שזה מראה
 61 לו כן רק כדי שיתחזק הבן בענין הנ"ל ומראה לו איך
 62 שראוי להתפעל ממנו עפ"י שכל המצומצם כמוהו
 63 ושמתפעל בזה, ועד"ז יובן למעלה שבאמת בעצמותו ית'
 64 אין הנבראים תופסים מקום כלל שיחול עליהם שם
 65 התפעלות דכלא וכאין ואפס ממש חשיבי' ואיך יהי'
 66 התפעלו' על דבר שאינו וכאמרם אין לך דבר שחוץ ממנו
 67 כי ממך הכל (דה"א כ"ט י"ד), אך שמעלים אורו הגדול
 68 ומגלה רשימו בלבד שהוא ענין דעת המצומצם עד שממנו
 69 יוכל להיות נמשך התפעלות על הנבראים, וא"כ תקשה
 70 ותאמר כמו שבמשל אין לדעת המצומצם וההתפעלות
 71 שהאב מראה לבנו מציאות כלל, שהרי אין האב מתפעל
 72 באמת מפני שקמי' גלוי דעתו הרחבה שאין הבן בערך
 73 שיחול עליו ההתפעלות אלא שנראה להבן כאילו מתפעל,
 74 ותאמר שכמ"כ למעלה אין להספירות שהם המדות הנ"ל
 75 מציאות כלל אלא שנראה אלינו כן, אמנם הענין שאינו כן
 76 מפני כי לא מחשבותיו מחשבותינו ולא דרכיו דרכינו
 77 שכאשר ידמה האדם בשכלו להוות איזו מציאות שיהיה
 78 הנה מחשבתו לא תפעיל והיה כלא היה עד יפעל ויצא
 79 לפועל ע"י כלי המעשה ואין כן מחשבותיו ית' כי כאשר
 80 עולה ברצונו ומחשבתו להוות ולהאציל הרי די כח
 81 מחשבתו ית' להוות ולהפעל האצילות הלז, ונמצא כי
 82 כאשר שיערה דעתו ית' לצמצם אורו ולהאיר בבחי' צמצום
 83 עד להיות מזה בחי' חב"ד והתפעלות המדות כנ"ל הנה
 84 באמת הי' כן ונתהוו מציאות הלז והי' להם מציאות ובערך
 85 זה אין המשל הנ"ל מהאב לבן דומה לנמשל שבמשל אין
 86 להצמצום מציאות כלל כי אין ביכולת שכל האדם להוות
 87 דבר מה משא"כ למעלה כי לא מחשבותיו מחשבותינו
 88 כנ"ל, והנה ע"פ בחי' אור שבא לאחר הצמצום הוא שבא
 89 ונמשך כל ההשפעות בהעולמות וכמאמר אלי' לאנהגא
 90 בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין ושוב
 91 לא יקשה הקושי' הנ"ל מפני מה יתפעל כי ההנהגה היא
 92 ע"י ההארה שאחר הצמצום ושם ראוי ויתכן להיות

1 ומוכן למשכיל היטב בדברים הנז"ל בענין הצמצום, והוא
 2 כי כבר אמרנו שבעצמותו אין התפעלות כלל ואינו לא
 3 כועס ולא שמח כי הוא מתעלה ומתרומם על כל מדות אלו,
 4 ובערך זה נאמר אם צדקת מה תתן לו (איוב ל"ה ז') ורבו
 5 פשעיך מה תעשה לו (איוב ל"ה ו') שאין המצות והעבירות
 6 תופסים מקום כלל להיות הוא ית' מתפעל בעצמו מהם וגם
 7 בערכו לא יתכן ההתפעלות, ומה שהוא שמח ממעשה
 8 הצדיקים וכועס על הרשעים אין זה באמתת עצמותו רק
 9 שמאציל מדות אלו מאורו ע"י צמצום, כדי להשפיע על ידן
 10 לצדיקים ולרשעים כפי המסתעף מן השמחה וכפי המסתעף
 11 מן הכעס. ומעתה קושי' זו השניה אינה נמלטת מב' ענינים
 12 שיש לפרשה אם ר"ל קושייתך כך, איך יכול להתפעל
 13 ממעשה הצדיקים והרשעים' לזה בשמחה ועל זה בכעס
 14 מאחר שבעצמותו אין הנבראים תופסים מקום וממי יתפעל
 15 כו' תשובתך בצדך הנה באמת קמי' עצמותו אין הנבראים
 16 תופסים מקום כלל ובטילים במציאות ממש כזיו השמש
 17 בשמש שאינו עולה בשם בפ"ע כלל כמו שהתבאר בלק"א
 18 ח"ב (פ"ג), והנה באמת שהוא בעצמותו אינו מתפעל
 19 ממעשיהם כלל וכנ"ל בפ"י אם צדקת ורבו פשעיך כו' אבל
 20 לגבי ההארה אלהית שהוא מאיר ממנו אחר הצמצום כנ"ל
 21 הנה אעפ"י שהיא אלהית לגודל הצמצום העצום שההארה
 22 הזאת אינה מערך האור והזיו הבכע"ג לא מיני' ולא
 23 מקצתי' ונק' רשימו כמש"ל פ"ו, והארה זו היא בחי' י"ס
 24 חב"ד חג"ת כו' יתכן שע"פ הדעת המצומצם (ר"ל לגבי
 25 מהו"ע ב"ה נק' מצומצם) ההוא יהי' התפעלות ממש
 26 ממעשה הצדיקים והרשעים ע"ז בשמחה וע"ז בכעס כי
 27 בבחי' דעת זה שממנו נמשך ההתפעלות הם תופסים איזה
 28 מקום עד שכדאי הם שתנוח עליהם הקפידא והכעס או
 29 השמחה כפי מעשיהם, כי בחי' חב"ד ובחי' מדות חג"ת
 30 אלו הם בהארה אלהית שכבר נתצמצם ונתעלם ממנה
 31 מהו"ע ית' הבכע"ג באמת, ומסיבת הצמצום הזה נראים
 32 הנבראים לאיזו יש ודבר אעפ"י שקמי' הם כלא חשיבי' כי
 33 זהו קמי' דוקא כמו שהוא בידיעתו שלפני הצמצום
 34 (אומרנו שם ידיעה לשכך האוון כי אינו בגדר מדע)
 35 משא"כ בבחי' הארה זו שלאחר הצמצום יתכן ההתפעלות
 36 לשמחה או לכעס לחו"ג כו' כי הנבראים תופסים איזה
 37 מקום מחמת הצמצום, שזה ענינו להעלים האור והחיות
 38 מא"ס ב"ה להיות מהות המתהוו ניכר ליש ודבר כמ"ש
 39 בלק"א שם (פ"ד) ע"פ שמש ומגן ה' אלקים (תלים פ"ד
 40 י"ב) אלא ששם מדבר בצמצום שמאצ"י לבי"ע להוות
 41 נבראים בע"ג וכמו כן צמצום הראשון להיות חלל שיתהוו
 42 י"ס ג"כ מעין זה שצמצום זה המעלים עד שיוכל להיות חל
 43 בחי' התפעלות מאתעדל"ת ע"ד הנ"ל. ואם תעמיק עוד
 44 לחזק קושייתך, ותאמר הרי מ"מ הוא ית' עצמו הבכע"ג
 45 ובלתי בעל שינוי' והתפעלות, הוא המצמצם אורו להאיר
 46 ממנו הארה מצומצמת שיהי' ממנה ההתפעלות, והרי הארה

29 בני נשא מהימנותא עילאה ולא ישתדלון באורייתא ולא
 30 יקיימון פקודי אורייתא, ועד"ז ארו"ל טוב זה מלאך חיים
 31 מאד זה מ"ה (בראשית רבה פ"ט ע"ש) וכידוע ואין להאריך
 32 בדברים הגלויים וידועים בדברי רז"ל: והנה עפ"י משנת"ל
 33 יובן היטב המדרש אמת אמר אל יברא שכולו מלא שקרים
 34 חסד אומר יברא שכולו מלא חסדים הה"ד עולם חסד יבנה
 35 (בראשית רבה פ"ח ע"ש), וצ"ל וכי חסד שהוא ממדותיו
 36 ית' אינו אמת ולא יאמר היפוך מן האמת, וכצ"ל ענין מדת
 37 אמת שבי"ג מדה"ר מה ענינה וכי כולו אינן אמיתיים ח"ו,
 38 אך הענין כי כבר האריכו בספרים שפי" מלת אמת לא יאמר
 39 אלא עליו ית' לבד כמ"ש וה' אלקים אמת (ירמי' י' י) מפני
 40 שהוא ית' מחוייב המציאות שמציאותו מעצמותו והיה הוה
 41 ויהי משא"כ בכל הנמצאים שאין להם מציאות מצד עצמן
 42 אלא מציאותם תלוי בו ית' דהיינו ע"י החיות שמאיר
 43 ומשפיע בהם מזה הם קיימים א"כ אין מהותם הנראה
 44 אלינו אמיתי כלל והעיקר הוא החיות המהוה אותו, ולפי
 45 מש"ל הנה בחי' אמת הוא כמו שהוא קמי' ית' לפני
 46 הצמצום דכולא כלא חשיבי' ולכן אמר אל יברא שכולו
 47 מלא שקרים שהעולם נראה ליש ודבר ובאמת שזה שקר
 48 כנ"ל אך מדת החסד היא אחר הצמצום שאז הוא שיתכן
 49 ההתפעלות כנ"ל אמר שכולו מלא חסדים כי האתעדל"ת
 50 תופס איזה מקום כו' וכן הוא ענין אמת שבי"ג מדות שהוא
 51 בחי' תרין תפוחי' שבשני לחיים שהוא מקום פנוי משערות
 52 והוא בחי' גילוי הא"ס שלמעלה מן הצמצומים שז"ס
 53 השערות משא"כ י"ב מדות הנשארים הם מבחי' שערות
 54 שהוא בחי' הצמצומים להיות חסד ורחום כו' וכמו שנת'
 55 במ"א באורך ע"פ אלה מסעי בני' כו' ויכתוב משה כו'
 56 (במדבר ל"ג א' ב') יעו"ש:

מצות האמנת אלקות

1 ההתפעלות מאתעדל"ת כנ"ל. ומה שאמרנו שהצמצום יש
 2 לו מציאות לא קשה לענין המאמר דכולא קמי' כלא חשיב
 3 דמשמע שהוא כאין ואפס ממש וכמו שנת' בלק"א ח"ב
 4 (פ"ו) כי אין הכוונה בפי' כלא שאין להם מציאות כלל דזהו
 5 לא ממש ולא כלא בכ"ף הדמיון וזה הי' קודם שנברא
 6 העולם ועוד דהא פי' כולא קמי' כלא חשיבי' קאי על עוה"ז
 7 הגשמי והרי אנו רואים שיש דומם צומח חי ומדבר אבנים
 8 ובתים ועפר כו' ואיך הוא לא ממש, אלא פי' כלא היינו
 9 שאינו עולה בשם בפ"ע כזיו השמש כשהוא בגוף הכדור
 10 השמש שאינו עולה בשם בפ"ע כלל להתראות ליש כמו
 11 שהוא נראה לעינינו בעוה"ז שאין שם כדור השמש אלא
 12 שם לא נראה רק כדור השמש מפני שהזיו בטל במציאות,
 13 ואין הכוונה שאינו נמצא שם כלל שזה אינו כי ודאי נמצא
 14 שם ביתר שאת אלא שבטל וזהו פי' כלא, שכמ"כ הם ענין
 15 כל העולמות לאחר בריאתם שיש להם מציאות אלא שקמי'
 16 הוא כלא כביטול הזיו כנ"ל ולא לא ממש וד"ל: והנה
 17 נתבאר ישוב קושי' השני' בפן האחד שפירשנו אותה והוא
 18 איך יכול להיות ההתפעלות שממי יתפעל כי יכול ויכול
 19 הוא. ועדיין יש מקום לפרש הקושי' זו בפן אחר והוא כי
 20 למה יהי' מצמצם עצמו להתפעל והטוב טוב הי' אם הי'
 21 מנהיג העולם ע"י אורו הגדול שלמעלה מהארה מצומצמת
 22 להטיב לכל, אך באמת אין מזה קושיא כלל כי כבר הקדמנו
 23 לעיל פ"ו שאם לא הצמצום לא היו מתהוים כלל העולמות
 24 כמו שהם בע"ג וכמו שהצמצום מוכרח לצורך התהוותם
 25 כך לצורך ההנהגה בו, ועוד שאל"כ לא היו מגיעים
 26 להתכלית וקבלת הגמול ע"י עסקם בתורה ומצות מאחר
 27 שלא הי' עונש כלל וכמ"ש בזהר פ' קרח דקע"ח ב' הוא
 28 דא עתיקא אלמלא דינא לא אשתתח בעלמא לא הוו ידעי

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

12 ומשקה וכמארו"ל אין טפה יורד מלמעלה שאין טפיים
 13 עולים כנגדן, ובחי' מטר השמי' הוא הנק' בס' הקבלה
 14 בשם המשכת מ"ד שהמה הגורמי' להצמיח כו', ואע"פ
 15 שהצמיחה בעצם היא מכח הארץ דוקא שבארץ דוקא
 16 מלובש כח הצומח להצמיח, עכ"ז לא יש בכוחה להצמיח
 17 כ"א כאשר תקבל בחי' המשכת המ"ד דוקא, וכמ"ש וכל
 18 שיח כו' כי לא המטיר כו', וכדוגמא זו בזיווג זכר ונקבה
 19 הנה הגם שבהנקבה דוקא הוא הכח להוליד בדומה לו
 20 מ"מ לא תוליד מעצמה, כ"א כאשר תקבל בחי' המשכת
 21 המ"ד דוקא כו'.
 22 **ואמנם** מ"מ בזה יש יתרון גם עתה אם ההעלאת מ"ן

1 **והנה** עכשיו בזה"ג עדיין לא עלתה בחי' המל' הנק' סוף
 2 להיות נעוץ בתחילתן כנ"ל אלא מקבלת השפע
 3 מבחי' חכ' בלבד, וזהו מגיד מראשית אחרית פי' מגיד לי'
 4 המשכה כמו נהר דנגיד ונפיק כו' והיינו שבחי' הראשית
 5 דחכ' הוא אשר בא ונמשך להאיר עד בחי' המל' דאצי'
 6 הנק' אחרית סודכ"ד כו', ולא למעלה מן החכ' שהוא בחי'
 7 האין שממנו תמצא החכ', והמופת לזה אנו רואי' למטה
 8 בארץ הלזו התחוננה הגשמיות שהגם שיש בה כח
 9 המחדש להצמיח כנ"ל מ"מ לא תוציא צמחה מצד עצמה
 10 רק כשיבא עלי' מטר מן השמי' והרוה את הארץ אז דוקא
 11 והולידה והצמיחה מאין ליש כנ"ל, וגם מי התהום עולה

9 שכשנמשך בדרך אתעדל"ת אתעדל"ע אז ההמשכה הבאה
10 מלמעלה היא בבחי' פנימיות יותר ונמשך להיות בחי' יאר
11 ה' פניו אליך בבחי' פנימיות הלב כו' אזי יולדת זכר הוא
12 בחי' אה"ר דבכל מאדך בחי' בלי גבול. הנה מלבד כל הנ"ל
13 בזיווג דכר ונוקבא אם ההתעוררות בא ממנה מלמטלמ"ע
14 הנה בה יש כח כוונת נעיצת התחילה, אשר לכן בה דוקא
15 נמצא הכח להוליד בדומה לו דוקא והוא בחי' כח האין
16 הנמצא בה להוות מציאות היש.

ד"ה המגיד מראשית אחרית
ש"פ ויקרא פ' זכור, תרל"ב

1 נמשך ממנה לעורר המשכת המ"ד, הנה מלבד מה שזהו ע"ד
2 אתעדל"ת אתעדל"ע שנת' בד"ה וישם את הכיור, דהן אמת
3 שהאתעדל"ע הבאה מלמעלה בלי אתעדל"ת היא ג"כ
4 מבחי' גבוה מאד והיינו מבחי' כי חפץ חסד הוא, אמנם זהו
5 ע"ד איש מזריע תחלה יולדת נקבה, פי' אפי' אם נמשך מזה
6 בחי' הולדה בנש"י מ"מ מה שיוולדת הוא רק נקבה בחי'
7 קטנות האהבה לבד, אבל אם האתעדל"ע נמשך ע"י
8 אתעדל"ת שהוא ע"ד אשה כי תזריע אזי יולדה זכר, פי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס החלצו

24 שלפי עוצם גדולת ורוממות האין סוף אשר אין חקר
25 לגדולתו כלל הרי גם עבודת הצדיקים היותר גדולים אינו
26 בערך עוצם גדולתו כלל כו'. וזהו מה שכל אחד ואחד אומר
27 הוידוים בעשרת ימי תשובה אשמנו כו' גם צדיק גמור כמו
28 משה רבינו עליו השלום היה צריך לומר וידוים בעשרת ימי
29 תשובה והיינו מפני שלפי אמיתות גדולתו ורוממותו גם
30 העבודה האמיתית לחטא יחשב כו'. וזהו שאמרו רבותינו
31 ז"ל על פסוק ויקוד ארצה מדת אמת ראה כי מי יכול לעמוד
32 לפני אמתו כו'. וכמו שכתוב במקום אחר (ועיין מה
33 שכתוב מזה בדיבור המתחיל ביום השמיני עצרת, כמדומה
34 רנ"א). אך הנה אמרו רבותינו ז"ל במדרש רבה על פסוק
35 שור או כשב. כשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחן. כי
36 לפי אמיתית גדולתו באמת אי אפשר להיות עבודה כזו כלל
37 ואינו מבקש רק שתהיה העבודה באמת שלו כו'. ומכל
38 מקום לעת מן העתים כשיתבונן בזה יתמרמר בזה בנפשו
39 כו'. וכל שכן כשמתבונן שהעבודה בקיום התורה ומצות
40 אינו כפי אמת שלו גם כן כו' כנ"ל. וכל שכן כשמתערבים
41 מחשבות זרות בעבודתו כו' ובפרט כשמוצא ענינים בדיבור
42 ומעשה אשר לא לה' שעל ידי זה מתרחק מאד מאלקות
43 בתכלית הריחוק כו'. ומכל זה מתמרמר בנפשו מאד ובוכה
44 במר נפשו על עוצם ריחוקו כו'.
45 קיצור. עבודה בשפלות מהתבוננות בריחוקו ובאופן
46 עבודתו, ובפרט בערך הנעבד.

שמחת תורה ופרשת נח רנ"ט

1 יג. והאופן הב' הוא בעבודה בבחינת שפלות דוקא
2 ובבחינת מרירות על ריחוקו והיינו כאשר
3 הוא ממארי דחושבנא בכל פרטי מחשבה דיבור ומעשה
4 שלו אשר לא לה' המה ואף גם לא במעשה איסור ח"ו כי
5 אם בדברים המותרים שאינם לשם שמים שהם גם כן רע
6 כו'. וכן גם בעשיית הטוב בקיום התורה והמצוות אינו
7 כדבעי למהוי. וכידוע דכל מצוה יש בה כוונה פרטית
8 בעבודה וכמו תפילין הם לשעבד הלב והמוח שמוחו ולבו
9 יהיו להוי' לבדו כו'. וד' מינים שבלולב הם שיהיה בבחינת
10 אחדות ואתרג ראשי תיבות אל תבואני רגל גאוה כו'. ועוד
11 זאת יש כוונה כללית בכל המצות שיהיה בבחינת קבלת עול
12 מלכות שמים כו'. וכמו שכתוב בספר של בינונים פרק מ"א
13 ב' הכוונות הנ"ל. ואם אין עשיית המצות באופן כזה ועושה
14 רק בקרירות ובדרך מצות אנשים מלומדה הרי זה שלא
15 כדבעי למהוי כו'. ובפרט כשמתבונן בגדולת ורוממות האין
16 סוף שלפי אמיתת עוצם גדולתו ורוממותו גם העבודה
17 האמיתית היא כלא ממש ואדרבה לחטא יחשב כו'. וכמו
18 על דרך משל מלך גדול ונורא הרי כשעובדים אותו שלא
19 לפי ערך גדולתו הרי זה שפלות לפניו כי כל עבודה צריכה
20 להיות לפי ערך הנעבד ואינו דומה העבודה והשירות לפני
21 אדם פשוט כמו לפני מלך גדול. וכשיעבוד לפני מלך כמו
22 העבודה לפני אדם פשוט הרי זה לחטא יחשב והוא כמורד
23 במלכות שמשפיל כבודו כו'. ובדוגמא כזאת יובן למעלה

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תש"א

1 המדות הנולדות מהשכל, אין זו התפשטות השכל, אלא מעבר ממהות למהות אחרת. חילוק בין
2 התבוננות דממלא-כל-עלמין וסובב-כל-עלמין, כחות מקיפים וכחות פנימיים

3 (ג) והנה אנו רואים דעם היות שהמדות שבלב נולדות
4 מהשכל, דלולי שהשפיל בשכלו בהדבך ההוא
5 שהוא טוב מצד עצמו, הנה לא מיבעי שלא היה בא לידי
6 תשוקה כלל אל הדבך ההוא, אלא שלא היה בא גם לידי
7 אהבה, ורק על ידי השפלת והכנת טובת הדבך מתהנה לא
8 רק אהבה כי אם גם תשוקה במדה גמורה, אבל עם זה הרי
9 אין זה התפשטות השכל לבד, דהינו שהשכל שמשפיל
10 ומשיג טוב הדבך נמשך ומתפשט עד שנעשה האהבה
11 והתשוקה בלבבו במדה גמורה, שהרי אנו רואים ומרגישים
12 בחוש דכשפאה ההכנה מן ההשגה שהיא מקור המדה אל
13 המדה, הרי זה כבא ממהות למהות אחר. והנה בענינים
14 הגשמיים ששכל האנושי משקע בהם ולב האדם מתמדתם
15 ונמשך אחריהם מצד השבע שהטביע הקדוש ברוך הוא
16 בלב בשר, אי אפשר כל כך לעמד על בריו ואמתתו של
17 ענין זה, דעם היות אשר כל ענין האהבה והתשוקה
18 הנעשה בלב בא מן השכל, ועם זה הרי אין זה התפשטות
19 השכל כי אם כדבך הבא ממהות למהות, הנה יוכן זה יותר
20 בהאבה לאלקות הבאה על פי הכנת והשגת ענין אלקי
21 בעבודה שבלב, והוא פאשר לומד הענין דאיהו ממלא כל
22 עלמין ואיהו סובב כל עלמין וכלא קמיה פלא תשיב' ואני
23 הוי' לא שניתי, שזהו ההשפלה הבאה בהשגה דהוא
24 יתברך ממלא כל עלמין כמו שכתוב "ברכי נפשי את
25 הוי'", ואמרו רבותינו ו"ל"מה הנשמה ממלא את הגוף,
26 כך הקדוש ברוך הוא ממלא את העולם", שהוא האור
27 וחיית אלקי הנמשך בכל עולם ועולם לפי מדרגתו, והמשל
28 בזה מאור וחיית דכחות הנפש המתלבשים באברי הגוף,
29 והכנת דבך זה בא בידיעה מוחשית בידיעת החיוב,
30 ומידיעה זו בא להשגה עליונה יותר דאיהו סובב כל
31 עלמין, והינו דלבד אור הממלא כל עלמין אשר לית אתר
32 פני מגיה" הרי ישנו גם אור הסובב כל עלמין, ואין

כ"א כסלו, תש"א.

ג. אין צורך (לומר). ד. שהוא ממלא כל העולמות, והוא מסובב (מקיף) כל העולמות, והכל בפניו - חשוב כאין (דרגות שונות
בהשפעת האור האלקי כפי שיבואר להלן). ה. אין מקום פנוי ממנו. ו. כשרבי (ר' יהודה הנשיא) עומד (עסוק) במסכת זו אל
תשאלנו במסכת אחרת. ז. לא ממנו ולא מקצתו (אין דומה לו כלל).

42 באסיפת כ"ק תלמידי המגיד נ"ע בשנת תקל"ו הנהו
 43 הקורא ומקריא ועושה סדר בחלוקת המדינות אשר בהם
 44 יתיישבו תלמידי המגיד נ"ע ויתעסקו להפיץ תורת כ"ק
 45 מורנו הבעש"ט על פי יסודי ההוראה אשר קבלו ממורם
 46 ורבים.
 47 זקן התלמידים והארי שבחבורה קדישא כ"ק
 48 האדמו"ר רבי מנחם מענדל זצ"ל מהורודוק דורש מאתו
 49 לקיים פקודת מורנו כ"ק המגיד נ"ע לקחת על עצמו
 50 העבודה בהפצת תורת והדרכת כ"ק מורנו הבעש"ט נ"ע.
 51 אחת ההחלטות של האסיפה ההיא היתה
 52 שהתלמידים לא יוסיפו עוד להסתיר ידיעתם בתורה,
 53 כדרכם בתחילה שהיו מתנהגים בענוה, ומסתירים את
 54 עצמם, אלא אדרבה ידברו דברי תורה בנגלה מעל
 55 הבימה, בריש גלי, ואחרי כל פלפול או דבר הלכה יבארו
 56 את ההלכה ההיא או את הפלפול ההוא מה ענינו
 57 בעבודת האדם לתקן מדות בני אדם.
 58 ובבוא רבנו הגדול נ"ע לביתו לליאזנא התחיל לבחור
 59 באיזה אברכים, אשר באו אליו, ואשר התקרבו אליו
 60 בהליכתו בדרך, ללמדם דרכי החסידות, ויבחר רק בבעלי
 61 כשרון גאוני ובעלי ידיעה רחבה בתורה.
 62 בשנה ההיא עשה רבנו הגדול נ"ע שני מסעות אשר
 63 בשני המקומות הגיד דברי תורה בקהל רב, והשיב על כל
 64 השאלות אשר שאלוהו, ובמסעיו אלו נדבקו בו הרבה
 65 בעלי כשרון גאוני אשר נסעו אחריו לביתו.
 66 שלל המסעות היה לרכוש גדול אשר באבני חן הללו
 67 יסד רבנו הגדול נ"ע פנת יקרת חדר הוראה בתורת כ"ק
 68 מורנו הבעש"ט נ"ע.
 69 שמונה עשרה שנים עברו ובחסידי א"ל עליון ישנה
 70 מפלגה נקראת בשם חסידים, ועדת החסידים עושה חיל,
 71 וכעשרת אלפים איש נחשבים על דגל רבנו הגדול נ"ע.
 72 בעת ההיא יוצא לאור ספר ה"תניא" אשר קירב אלפי
 73 לבבות לאבינו שבשמים, וההתנגדות הכללית נהפכת
 74 מלשם שמים לשם קנאה, ויצא עגל המסירה הידועה,
 75 דבר אשר הכאיב גם את לבם של גדולי התורה אשר בין
 76 המתנגדים.
 77 עוברים שלש עשרה שנים של התפשטות תורת
 78 החסידות גם בתוככי ההמון, רבים המה הנהנים לאורה
 79 של החסידות. בידיעה מסתפקים המה גם במיעוט אבל
 80 בעבודה ופועל דורשים הם מעצמם הרבה. ולעומתם
 81 בעלי הידיעה מתכלכלים על מבועי דחוכמתא מאמרי
 82 ודרושי ה"תורה אור", "לקוטי תורה", סידור ובאורי
 83 הזהר.

1 בימים ההם כבר נודע אשר תלמידי מורנו כ"ק המגיד
 2 נ"ע הם אנשים בעלי צורה נכבדה, שוקדים בתורה, בעלי
 3 כשרון גאוני, עובדי ד' בעבודת הלב, בעלי מדות טובות,
 4 בוחרים הבדידות הכניעה והענוה.
 5 נודע הדבר אשר הוד כ"ק רבנו הגדול נ"ע בהיותו בן
 6 ט"ו הי' גאון גדול, וגם מקובל וחקרן, וכמאמרי הוד כ"ק
 7 אאזמו"ר מורנו ה"צמח צדק" (כן שמעתי מכבוד אמי
 8 זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה זצ"ל) אילו היה
 9 הסבא בזמן התנאים - היה תנא גדול; ואילו היה בזמן
 10 הנביאים - היה נביא גדול⁵ (וסיים) הסבא היה תנא
 11 ונביא, אלא כיוון שהדור לא היה כדאי, היה זה בהעלם
 12 רק בפני אלה שהיו ראויים לכך.

* * *

13 הוד כ"ק⁶ רבנו הגדול נ"ע אמר לבנו הוד כ"ק
 14 אדמו"ר רבנו האמצעי, המאמר כל האומר אין לי אלא
 15 תורה כו' הביא אותי ללכת למזריטש.
 16 געגועים גדולים היו לי להיכנס לתורה להבין ולהשיג,
 17 כל מה שידעתי והשגתי היה לי לאפס ואין לעומת גדול
 18 תשוקתי לדעת את התורה.
 19 בהיותי בן י"ג שנה התחלתי ללמוד רוב הזמן לעצמי,
 20 ושעות לימודי היו שמונה עשרה שעות יום יום, ושלוש
 21 שנים רצופות למדתי בחול שני שלישים גמרא ופוסקים
 22 ראשונים ושליש אחד מקרא, אגדה, זוהר, מדרש, קבלה
 23 וחקירה, ובשבת שלישי גמרא ופוסקים, שלישי מקרא,
 24 אגדה וחקירה, ושליש מדרש, זוהר וקבלה.
 25 באחד הימים עצבון רוח אחזני, כי האפשר הדבר
 26 אשר אשאר בלא רב, ומה יהיה אחרית דבר זה,
 27 והחלטתי, כי בא מועד ללכת למקום תורה, למקום מורה
 28 דרך, ואתבונן אנה אלך כי שמעתי אשר שני מאורות
 29 ישנם בעולם.
 30 המאור האחד במזריטש תלמידו של הבעש"ט,
 31 והמאור השני בוילנה, חבורת גדולי תורה, בוילנה מורים
 32 איך ללמוד ובמזריטש מורים איך להתפלל.
 33 גודל תשוקתי אל ידיעת התורה אילצה אותי ללכת
 34 לוילנה, ואלכה ימים אחדים בדרכי זה המובילה לוילנה,
 35 ובהלכי התבוננתי הלא ללמוד הנני יכול במעט, ואיך
 36 עובדים את ד' בתפלה - לא אדע, על כן אלכה תחילה
 37 למזריטש, ואראה מה היא דרכם ומשם אלכה לוילנה.
 38 עשר שנים עברו והוד כ"ק מורנו רבנו הגדול הוא
 39 אחד מעמודי התווך אשר בית ישראל קדישא נשען עליו,
 40 ובשנת תקל"ד הנהו אחד ממנהיגי המועצה בסדרי
 41 כלכלת ענין החסידות אף אשר טרם נקראה בשם זה.

(6) כעין זה אמרו על ר' יהודה החסיד (ספר מעשיות).

(5) ראה ספר השיחות - תורת שלום עמוד קע נוסחא אחרת.

42 תלמידי הישיבה וביותר את ה"יושבים" לידי חיבוב ביותר
43 של שקידה בלימוד תורת הנגלה.
44 מאות רבות לומדים היו באים ויוצאים מדי שנה
45 בשנה מבירת ליובאוויטש, עד כי התפשטה השמועה גם
46 בין המתנגדים כי החסידים הם גדולים בתורה הנגלית,
47 ובהיות הוד כ"ק מורנו בפטרבורג על אסיפת הרבנים
48 בשנת תר"ג והזדמן עם גדולי התורה של כת המנגדים
49 הפליאו לספר בשבחם של הרבה חסידים בעלי ידיעה
50 גדולה בתורה.
51 העסקנות הכללית וחוזק רוחו של הוד כ"ק מורנו,
52 להגן בעד כל דבר הנוגע לחיי ישראל הרוחניים, כן
53 התענינותו לטובת ישראל הכלכלית, הרבו לעשות
54 התיחסות טובה בין המתנגדים והחסידים ודבר זה
55 השפיע השפעה מרובה על כל עניני החסידים
56 למקומותיהם, ומספר החסידים הולך וגדל, הלך
57 ומתרחב בכל מרחבי המדינה.
58 תורת החסידות היא כבר שיטה קבועה ומסודרה,
59 והחסידים המה בעלי מפלגה מפורסמת נוטלת חלק גדול
60 בראש בהרבה עשירות ומאות עיירות במרחבי המדינה.
61 דור השלישי בדברי ימי החסידות וחסיד חב"ד עשיר
62 הוא במאד מאד בגשם וברוח, כי מלבד זה אשר כל
63 הזריעות והנטיעות אשר זרעו ונטעו אבות העולם הוד
64 כ"ק רבנו הגדול, והוד כ"ק בנו רבנו האמצעי, צמחו ועשו
65 פרי טוב בימי הוד כ"ק רבנו, הנה הנוספות אשר עשו
66 נתנו את יבולם.
67 מענין הוא מאד גם זה אשר המושבות אשר יסד הוד
68 כ"ק אאזמו"ר רבנו האמצעי בתחלת ימי נשיאותו בשנות
69 תקע"ג-ע"ד ואחרי כן בעת נסיעתו ביחוד אל הסטעפעס
70 (הערבה) בפלכי חרסון ויקטרינוסלב, הנה התפתחות
71 מושבות הללו היתה בימי הוד כ"ק אאזמו"ר רבנו הרב
72 "צמח צדק".
73 בשנת ת"ר-א גילה הוד כ"ק אאזמו"ר רבנו דעתו
74 ברבים על אודות עבודת האדמה, ועשיית מלאכת יד,
75 ובעת ההיא⁸ קנה שטח אדמה בפלך מינסק, ויבנה בו
76 מושב שצערין, מושב של עובדי אדמה, ויתמוך בידי
77 אנשים החפצים להתעסק במלאכת יד.
78 בימים ההם היו הטליתות באות ממקומות רחוקים
79 במדינת וואהלין או גליציה, ולהיות כי במושבות חרסון
80 כבר התפשט מסחר הצמר רחלים השפיע על הסוחרים
81 ההם אשר יביאום גם למדינה זו ויבחר בעיר דוברובנה,
82 מקום מושב שאר בשרו וחברו בלימוד, הגאון ר' נחמי
83 הלוי זצ"ל, למקום התיסדות מלאכת יד באריגת טליתות.
84 רעיון המוסדות הללו השפיע הרבה על כל עדת

1 המלחמה הצרפתית מנדדת את הנשר מקנו, ובעש"ק
2 מברכים אלול תקע"ב עוזב רבנו הגדול נ"ע עם בני ביתו
3 ואיזה מהחסידים את העיר ליאדי, ובששים עגלות
4 הולכים בגולה במחסה של החיל הרוסי.
5 רבנו הגדול עוין את המלך נפוליון, באשר חשבו
6 למכחש באלקים, ועל אשר התגאה כי בכוחו ועוצם ידו
7 עשה כל גבורותיו, ובכן לא חפץ להיות תחת רשותו
8 אפילו שעה קלה.
9 ובקיץ תקע"ד בא הוד כ"ק אאזמו"ר כ"ק אדמו"ר
10 האמצעי לליובאוויטש עם כל בני ביתו הוד כ"ק אאזמו"ר
11 כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", וכל אלו אשר יצאו אתם
12 עמם בדרך, ואשר נספחו אליהם בימי ישבם בעיר
13 קרמנצ'וג והסביבה.
14 וראש השנה תקע"ה הוא ראש השנה הראשון לדברי
15 ימי בית רבי ולהתיסדותם בליובאוויטש, בירת החסידות
16 חב"ד.
17 כשנים עשר שנה התלהבה החסידות בימי כ"ק רבנו
18 האמצעי, רוב החסידים מסרו ונתנו עצמם על לימוד
19 החסידות ועבודה שבלב זו תפלה באריכות גדולה יום
20 יום.
21 בהחמשים שנה, שנות התפשטות תורת חסידות
22 החב"ד ודרכי הדרכתה ועבודתה על ידי שני המאורות
23 הגדולים כ"ק מורנו רבנו הגדול ובנו כ"ק מורנו רבנו
24 האמצעי, נפתחו חמשים שערי בינה.
25 בעת ההיא נעשתה תורת החסידות לקנין עם אלקי
26 אברהם, הרבה עשירות אלפים איש מסתכלים ביקרא
27 דמלכא עילאה מתוך ידיעה והשגה גדולה ורחבה, והרבה
28 עשירות אלפים מדברים בשפה ברורה על אודות טהירו
29 עילאה ועל אודות העולמות העליונים מושללי הגשם
30 העומדים בחללו של אין סוף ברוך הוא.

* * *

31 בימי הוד כ"ק אאזמו"ר מורנו רבנו הרב "צמח צדק",
32 לבשה תורת החסידות צורה קבועה ומסודרת, כי כל
33 עניני התיקונים והסדרים בנוסח התפלה, בלטישת הסכין
34 ועוד, כבר נתקבלו בתוככי ישראל ונקבעה ההלכה
35 כשולחן ערוך הרב.
36 התיסדות הישיבה הגדולה בשנת תקצ"א⁷,
37 והתפשטות החניכים אשר התאחזו במקומות שונים
38 בתור רבנים, דיינים, מלמדים, ומשמשי בתי כנסיות ובתי
39 מדרש, הפיחו רוח חיים בקרב עדת החסידים.
40 אגרות השאלות אשר התקבלו להוד כ"ק רבנו מאת
41 גדולי התורה בכל המדינות, ומכתבי המענה הביאו את

(8) האות האחרונה – אי ברורה בגוף כתי"ק כ"ק מו"ח אדמו"ר.

(7) בהבא לקמן – ראה "רבנו הזקן" להרב א. ת. גליצנשטיין.

1 החסידים לשום לב לעבודות כאלו, ומזה הוא אשר
 2 התפשטה ההתיישבות בכפרים ובבתי פרשת דרכים, -
 3 פונדקאות - וכמה מאחינו בעלי היכולת התחילו לקנות
 4 אחוזות וישבו שם לרוחה עם בתי כנסיות ולהבדיל בתי
 5 טבילה, ומלמדים ומורים לבניהם.
 6 דברי ימי הוד כ"ק אאזמו"ר רבנו הרב "צמח צדק",
 7 העשירה את דברי ימי החסידות והחסידים, ברכוש גדול

8 רוחני וגם בהוראת אורח חיים בחיים הכלכליים.
 9 עזר וסעד גדול הי' לו להוד כ"ק אאזמו"ר מורנו,
 10 מאת זקני החסידים, תלמידי רבנו הגדול, ותלמידי רבנו
 11 האמצעי, אשר מסרו ונתנו עצמם אליו במסירה ונתינה
 12 אמיתית, וכל הגה היוצא מפיו הקדוש בהנהגה או
 13 הדרכה היה מתמלא בדיוק.

רשימה לחג הגאולה יביג תמוח

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק קיד - גלגוליו של ר' משה

1 ר' משה, ראש קהלת פוזנא לשעבר, התרשם מאד מן הסיפור בגר הצדק אותו סיפר לו גדליה משה
 2 גורדון, המלומד הצעיר, במכתב מרומא. עובדה זו חיזקה את דעתו כי יש לפרסם חוברות בשפות
 3 שונות כדי לבסס את האמונה בין יהודים, וכן כדי להוכיח ללא-יהודים את צדקת היהדות.
 4 לשם כך יסד אגודה מיוחדת שתעסוק בהסברת יהדות. בראשה העמיד את גדליה משה, שהוצעה
 5 לו משרת פרופסור באוניברסיטת סורבון בפריז, אלא שדחה אותה כדי שיוכל לשרת את צרכי היהדות
 6 וכלל ישראל.
 7 ר' משה ראה מחובתו לסייע לגדליה משה בעבודתו זו, לא רק משום שרצה להבטיח את הצלחת
 8 הענין, אלא גם משום תחושת האחריות האישית כלפי הצעיר שהוא הוא שהחזיר אותו בתשובה בעמדו
 9 על סף השמד, רחמנא ליצלן.
 10 משום כך נשאר ר' משה זמן ממושך בלונדון, שם הכין את הקרקע לפעילות האגודה להסברת
 11 היהדות, שבראשה הועמד פרופסור גורדון, שהשתקע לצורך זה בלונדון. חשיבותה של האגודה הוכרה
 12 מיד על-ידי מנהיגי היהדות בשורה של ארצות.
 13 הפתעה עצומה היתה לר' משה ולפרופסור גורדון קבלת מכתב מאברהם הגר, מי שהיה הכומר
 14 כריסטיאן די-ליצאטה, שבו בירך על הקמת האגודה והודיע כי הוא עוסק במרץ בהפצת אמונת היהדות
 15 כפי יכלתו, למרות גילו המופלג ובריאותו הלקויה. הוא מספר בפומבי את תולדותיו, את המקום הנכבד
 16 שתפס בכנסיה הנוצרית ובויכוחיה עם היהודים עד שהגיע להכרה בצדקת היהדות, ואת העובדה שאת
 17 הכרתו זו העיז להשמיע באזני האפיפיור עצמו.
 18 יתכן שר' משה היה מתמסר לגמרי לפעילות האגודה לביסוס והפצת אמונת היהדות, אלא שהוא
 19 החל לקבל מכתבים מדאיגים ממשפחתו בפוזנא. הרדיפות מצד הקתולים על היהודים התגברו,
 20 והיהודים החלו לברוח מפוזנא, מתוך הרגשה שהרדיפות תלכנה ותגברנה.
 21 ביום בהיר אחד אף בוצע פוגרום של ממש ביהודי פוזנא, כפי שלבם אמר להם, דבר שהגדיל פי
 22 כמה את מימדי הבריחה מפוזנא.
 23 משפחתו של ר' משה עקרה לפראג, שם הכין ר' משה לעצמו בסיס קיומי זמן רב לפני כן. ר'
 24 משה נסע גם הוא לפראג להצטרף אל משפחתו, ושב לנהל מסחר מסועף כתמיד, כאשר בניו וחתניו
 25 מסייעים בידו. רק בנו הצעיר, ר' שניאור זלמן הגאוני, לא רצה לעסוק במסחר והתמסר למלמדות.

- 1 ברם, ר' משה חש כי גם פראג אינה מהווה מקום אידיאלי לשמש מקלט למשפחתו העניפה. הוא
2 החליט לנסוע לפולין לתור שם אחר מקום מתאים שבו ישתקע עם משפחתו, לאחר נסיעות ארוכות
3 ובדיקות ממושכות הגיע למסקנה כי מינסק היא העיר המתאימה להעביר אליה את משפחתו.
- 4 לפני כן חשב לעשות את העיר קראקא למקום משכנו. עיר זו מצאה חן בעיניו בגלל צביונה התורני
5 המובהק וסדריה המיוחדים. יהודי העיר היו מאורגנים באגודות, לפי משלח ידם, במגמה להתחזק יחד
6 בלימוד התורה ושמירת המצוות כראוי. כך היו אגודות של סוחרי פרוות, סוחרי צמר, סוחרי יערות,
7 סוחרי תבואה, וכן של בעלי המלאכות השונות לפי המקצוע. בראש כל אגודה עמד פרנס, שתפקידו
8 היה לפקח על מצב חבריה בתורה ובמצוות.
- 9 רושם רב עשתה על ר' משה העובדה כי כל אחד מיהודי העיר, בין אם הוא עשיר ובין אם הוא
10 עני, עשה כל מאמץ להשיג לבתו חתן בן תורה, שאכל מזונות על שולחנו לא פחות משלוש שנים.
11 כך מלאה העיר אברכים בני תורה שישבו ועסקו בתורה כל שנות שבתם ליד שולחן חותניהם, והעיר
12 היתה למקום תורה מובהק.
- 13 ר' משה התפעל, איפוא, כללית מן העיר, אלא שבסופו של דבר נמנע מלקבוע מושבו בקראקא,
14 כיוון שהתברר לו שיהודי העיר ולמדניה עוסקים גם בלימוד תורת הקבלה. כיוון שר' משה התנגד
15 ללימוד הקבלה העדיף להתיישב בעיר מינסק, שהיתה גם היא עיר של תורה, אך לא עסקו בה בקבלה.
- 16 כל בניו וחתניו ומשפחותיהם עקרו אתו למינסק, פרט לבנו ר' שניאור זלמן שעבר לוויטבסק,
17 משום שרובם של הורי תלמידיו עברו לשם. כך התחלקה משפחת ר' משה לשתיים.
- 18 במינסק חדל ר' משה לעסוק בענייני צבור. את זמנו הפנוי הקדיש ללימוד תורה, וכן, להבדיל,
19 להשתלמות במדעים, ובמיוחד לרכישת שפות נוספות.
- 20 כך היה ר' משה ליוצא מן הכלל בעיר מינסק. עיר זו היתה עיר של בני תורה מופלגים, אך לא
21 היה בה איש שהיה גם גדול במדע. תושבי מינסק ולמדניה העריצו, איפוא, את ר' משה לא רק בגלל
22 גדלותו בתורה ובגלל יחוסו המשפחתי, בגין מוצאו ממהר"ל מפראג, אלא גם בגלל השכלתו המדעית
23 הרחבה.
- 24 עם זאת לא מצא ר' משה במינסק איש כלבבו שיוכל להחליף עמו דברים גם בענייני חכמה. דבר
25 זה הסב לו תחלה צער וחוסר סיפוק, הוא חש בדידות וניכור למרות שחי בעיר של תורה ויהדות, עיר
26 ואם בישראל, כמינסק.
- 27 לפיכך, היה מרבה ר' משה בנסיעות לחו"ל, לארצות כגון איטליה, צרפת ואנגליה. הנסיעות היו
28 קשורות באופן כללי בצרכי המסחר שלו, אך יותר מכך המריץ אותו לערוך את הנסיעות הצורך לפגוש
29 יהודים מלומדים כדי לשוחח אתם בענייני מדע. נוסף לכך איפשרו לו הנסיעות התכופות לרכוש ספרים
30 וכתבי יד, בכל מקצועות התורה והחכמה, שבהם התעניין הרבה ומצא סיפוק רב.
- 31 את נסיעותיו לחו"ל ניצל גם כדי להיפגש עם פרופסור גדליה משה גורדון, אשר בינתיים העתיק
32 את מקום מגוריו ופעילות אגודתו לפריז, ושמו נודע והתפרסם מאד. גם בזמן שביין הביקורים קיימו
33 ביניהם התכתבות תכופה, והקשר ביניהם היה חזק מאד.
- 34 ר' משה העריך מאד את הנוי, שראה בו ערך תורני, על יסוד המאמר "התנאה לפניו במצוות".
35 אפילו כתב נאה נחשב אצלו לדבר בעל ערך, באמרו כי לא רק התוכן הנכתב צריך להיות נאה אלא

- 1 גם הכתב. כתב־יד נאה היה שוה אצלו הרבה. גורם נוסף להערכתו את הנוי היוותה העובדה שמסחרו
2 היה בחפצי נוי, דברי אמנות ועתיקות. ר' משה היה גם אומן בטבעו.
- 3 ביתו במינסק שימש באופן טבעי לבית ועד לחכמים. העובדה שנוסף על למדנותו וידיעותיו היה
4 גם עשיר ובעל צדקה גדול גרמה, כמוכּן, לכך שירבו המבקרים אצלו מקרוב ומרחוק. ר' משה קיבל
5 את כולם בסבר פנים יפות.
- 6 במיוחד קירב ועודד את העניים והנזקקים.
- 7 רעייתו של ר' משה היתה בעלת צדקה לעצמה. במיוחד התמסרה לסיפוק צרכיהם של בחורי ישיבה
8 עניים. בביתה אכלו מדי יום חמשה עשר עד עשרים בחורי ישיבה, בשבתות וחגים היה מספרם גדול
9 יותר. ר' משה ורעייתו העסיקו אנשים מיוחדים לצורך זה.
- 10 ר' משה חי במינסק בשלוה, שכן מה שחסר לו שם השלים בנסיעותיו לחו"ל.
11 בהגיעו לגיל שבעים וחמש שנה חדל לערוך נסיעות לחו"ל, במשך הזמן הסתגל לחיות את חייו
12 במינסק.
- 13 עם זאת גרמה לו צער העובדה שבמשך הזמן החלו החסידים הנסתרים בעיר, תלמידיו החשאיים
14 של רבי ישראל בעל־שם־טוב, להסתכל עליו בעין בלתי אוהדת ולהתרחק ממנו.
- 15 מינסק היתה בעצם עיר "מתנגדית", ועם רוב תושביה ולמדניה, שהיו "מתנגדים", חי בשלום
16 ובידידות. למדנותו ומעשיו הטובים חיבבוהו על הכל.
- 17 בתחלה התחברו אתו גם החסידים הנסתרים, שבראשם עמדו ר' משה ניסן המלמד ור' אברהם
18 אבא האופה. הללו וחבריהם היו שלוחיו החשאיים של הבעש"ט במינסק לביצוע שליחויות חשאיות
19 שונות בעיר ובסביבתה, מפעם לפעם הוטלו עליהם גם משימות ביצוע בשליחותו של הבעש"ט
20 במקומות אחרים. במקרים כאלה היו נעלמים מן העיר לתקופה מסויימת ושבים אליה כעבור זמן. רק
21 יחידי סגולה ידעו על עניניהם וקשריהם עם הבעש"ט. עם זאת הכירו אותם הכל כבני תורה ויראי
22 שמים ובעלי מדות טובות. מוכּן, איפוא, שקיימו בתחלה יחסי ידידות עם ר' משה. במיוחד אחר שנודע
23 להם על מוצאו של ר' משה ממהר"ל - גדל ערכו בעיניהם עוד יותר.
- 24 מהר"ל מפראג היה נערץ אצל הנסתרים, המקובלים ותלמידי הבעש"ט.
- 25 הם ידעו כי הבעש"ט מעריך מאד את המהר"ל ולפי הוראתו עסקו חסידיו בלימוד ספריו. דבר זה
26 היווה, איפוא, סיבה נוספת לחיזוק קשרי הידידות בין חסידי מינסק הנסתרים, בראשות ר' משה ניסן
27 ור' אברהם אבא, לבין ר' משה.
- 28 הם הרבו לבקר בביתו ולשוחח אתו בתורה. הם ציפו להיוודע מבין השיטין של שיחותיו על
29 הערצתו את הקבלה ודרכיה. בסתר לבם אף קיוו שיתברר להם כי הוא עצמו נמנה על חבורת המקובלים
30 הנסתרים.
- 31 לאמתו של דבר היה ר' משה מן המתנגדים לקבלה, אלא שנמנע מלבטא דעותיו בנידון. מאמצי
32 החסידים לגלות את שיטתו לא העלו פרי, עד שלאחר זמן ממושך ומאמצים בלתי פוסקים התברר
33 להם, לאכזבתם המרה, כי הוא שולל בתכלית את לימוד הקבלה, וכי לדעתו קיימת סכנה כי העוסקים
34 בתורת הקבלה יושפעו משרידי כת שבתי צבי.

- 1 מובן מאליו כי החסידים, שהודרכו ע"י הבעש"ט בדרך מנוגדת לגמרי לשיטה זו, קיבלו את עובדת
2 התנגדותו בכאב ובצער, ובמיוחד בידעם כי הוא מצאצאי מהר"ל מפראג.
- 3 לאט לאט, אך בעקביות, החלו להתרחק מר' משה. במשך הזמן חדלו מלבוא לביתו ולקיים אתו
4 קשרים. אלה מבין החסידים שבניהם, בחורי הישיבה, היו מאוכלי שולחנו של ר' משה, פקדו עליהם
5 להפסיק לסעוד בביתו, מחשש שמא יושפעו מדעותיו.
- 6 כך חש ר' משה כעבור זמן כי קבוצה מסויימת ונכבדה מבין ידידיו ובאי ביתו מתרחקת ממנו
7 למגינת לבו. הלמדן והמשכיל הזקן הצטער מאד על כך.

אגרות קודש

- 1 ב"ה ה' אדר"ח כסלו רפ"ב
- 2 ראסטוב דאן
- 3 כבוד ידידי עוז הנכבד ומרומם, אוהב עמו
- 4 ודורש שלומו טובו ואשרו, בחכ' וביראת ה',
- 5 משכיל על דבר, בבינה יתירה, אי"א מו"ה
- 6 פנחס שי' המכונה דאקטור כהן
- 7 שלום וברכה!
- 8 ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, להשיע משאלת
- 9 לב אוהבים ורעים, לשוחח איש בשלום רעהו, ולדרוש שלוי
- 10 אחינו, מחמדי נפשינו, אשרם וטובם, יברכם האלקים, והוא
- 11 יתברך יזכינו להתראות פנים בשובע שמחות, ועינינו תחזינה
- 12 בנועם ישראל ותורתו.
- 13 ידיד נפשי ראה יראה את אשר כתבתי לידידינו הנעלה מר
- 14 ראזענהיים יחי' אודות התעמולה בכל מרחבי המדינות לטובת
- 15 תלמידי החדרים והתלמוד תורה'ס ברוסיה, הדרושה עזר
- 16 וסעד כאמור.
- 17 ידעתי חריצות עבודתו לטובת אחינו בית ישראל ה'
- 18 עליהם יחיו בכל עת, בתעצומת דעת, ומה גם בהנוגע להחזקת
- 19 התורה והיראה, וזריעתם על ליבות הטהורות, ילדי בית יעקב.
- 20 אמנם באשר לא אדע ברור, אי' איפוא נמצא כבו', לא אוכל
- 21 להרחיב את הדיבור בזה, ורק הנני מושיט ידי בבקשת עזרה,
- 22 בספרים בגדים אוכל וכסף בעד כל תלמידי החדרים
- 23 והתלמוד-תורה'ס בכל מרחבי מדינות רוסיה, כן ירבו.
- 24 והנני להודיעם ממצבם ותשוקת נפשם להתפלל ולשפוך
- 25 נפשם אל אל בשמים, וסידורי תפלה אין, חפצים הם ללמוד
- 26 וחומש לא ימצא, ובכן עזרה נחוצה.
- 27 תקותי תאמצני אשר בקרוב יתאשר מטעם הממשלה ועד
- 28 שלשת הרבנים בעיר מאסקבא, המשתדל לטובת התלמידים
- 29 הנ"ל. ועתה, השתדלו נא עשות למען תלמידי חדרי ישראל
- 30 תלמוד תורה'ס והישיבות במרחבי רוסיה.
- 31 ובגלל זאת תתברכו בברכת נותן התורה מנפש ועד בשר.
- 32 מאד ינעם לי לשמוע מנועם שלומו הטוב, אנחנו כולנו ת"ל
- 33 בחיחה"ש, ויעזור אלקים.
- 34 והי' ברכה ושלוי' כאו"נ וידידו הדו"ש, מוקירו ומכבדו
- 35 ברגשי כבוד,
- 36 יוסף יצחק שניאורסאהן.

[אג"ק מוהרי"צ נרן יד]

פרשת ויצא

כח ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ^א ויפגע במקום וילן שם בייבא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא: ^ב ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו: ^ג והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך: ^ד והיה זרעך בעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובוזרעך: ^ה והנה אנכי עמך ושמתיו בך כל אשר תלך והשבתיו אליהאדמה הזאת כי לא אעזובך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך: ^ו וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהוה במקום הזה ואנכי לא ידעתי: ^ז ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה פי אסבית אלהים וזה שער השמים: ^ח וישבם יעקב בפקד ויקח את האבן אשר שם מראשתיו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה: ^ט ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לזו שם העיר לקראנה: ^י וידר יעקב גדר לאמר אסיהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש: ^{יא} ושבתו בשלום אל בית אבי והיה יהוה לי לאלהים: ^{יב} והאבן הזאת אשר שמתו מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 155)

ויפגע במקום (כח, יא)

לשון תפלה . . שפפצה לו הארץ (רש"י)

יש לשאול, מה הקשר בין שני הפרושים ב"ויפגע". ויש לומר, דהנה תפלת ערבית ושות, ובטעם הדבר מבאר בתסודות, מפני שהיא קשורה בדרך געלית כזו שאינה נמשכת על ידי עבודת האדם, אלא פאלו 'מאליו וממילא'. ולכן נרמזה תפלה זו דוקא בתבת "ויפגע", שכן ביחס לעבודת האדם ההמשכה היא פאלו 'לא בכונה'. ואף פקיצת הארץ באה מלמעלה, לא לפי הסדר הרגיל ולא על ידי עבודת האדם.

כט וישא יעקב רגליו וילך ארצה בניקדם: ^א וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה פי מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה על פי הבאר: ^ב ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה: ^ג ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו: ^ד ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו: ^ה ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עם הצאן: ^ו ויאמר הן עוד היום גדול לאעת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו: ^ז ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו פל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר והשקינו הצאן: ^ח עודנו מדבר עמם ורחל א באה עם הצאן אשר לאביה פי רעה הוא: ^ט ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו: ^י וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך: ^{יא} ויגד יעקב לרחל פי אחי אביה הוא וכי בורקקה הוא ותרץ ותגד לאביה: ^{יב} ויהי כשמע לבן את שמע א יעקב בן אחתו וירץ לקראתו ויחבקלו וינשקלו ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה: ^{יג} ויאמר לו לבן אף עצמי ובשרי אתה וישב עמו חדש ימים: ^{יד} ויאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משפרתך: ^{טו} וללבן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם הקטנה רחל: ^{טז} ועיני לאה רבות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לה עמ' 153)

ועיני לאה רבות ורחל היתה יפת תאר (כט, יז)

לאה - שהיו עיניה רבות מככי, שיכת לעבודת בעלי תשובה; ובניה חטאו במקירת יוסף ועשו תשובה על כך. רחל - שהיתה יפת תאר, ללא מום ופגם, שיכת לעבודת הצדיקים, שלמות בקיום המצות; ובניה (יוסף ובנימין) לא חטאו. לבן היו הבריות אומרים שרחל מיעדת ליעקב, פי הוא איש תם יושב אהלים, עבודת הצדיקים; ולאה מיעדת לעשו, פי בכחה להחזירו למוטב.

שלישי י^ח וַיֹּאֲהֲב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אֲעֲבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתוֹךְ הַקְּטָנָה: ^ט וַיֹּאמֶר לָבֵן טוֹב תַּתִּי אֵתָה לְךָ מִתַּתִּי אֵתָה לְאִישׁ אַחֵר שְׁבַע עֲמֻדִי: ^י וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי כַּעֲשֵׂנָיו בְּיָמִים אַחֲרָיִם בְּאַהֲבָתוֹ אֵתָה: ^{יא} וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבֵן הֲבֵה אֶת־אִשְׁתִּי פִי מִלְּאוֹ יָמָי וְאֲבֹאָה אֵלֶיָה: ^{יב} וַיֹּאסֹף לָבֵן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה: ^{יג} וַיְהִי בָעֶרְב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בָתּוֹ וַיָּבֵא אֵתָה אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיָה: ^{יד} וַיִּתֵּן לָבֵן לָהּ אֶת־זֹלְפָה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה בָתּוֹ שִׁפְחָה: ^{טו} וַיְהִי בַבֹּקֶר וַתַּהַד הוּא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבֵן מַה־זֹּאת עָשִׂיתְ לִי הֲלֹא בְרַחֵל עֲבַדְתִּי עֲמֻדָ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי: ^{טז} וַיֹּאמֶר לָבֵן לֹא־יַעֲשֶׂה בֵּן בַּמִּקְוָמוֹנִי לַתַּת הַצְּעִירָה לַפְּנֵי הַבְּכִירָה: ^{יז} מִלֵּא שִׁבְעַ זֹאת וַתַּהַד לְךָ גַּם־אֶת־זֹאת בְּעַבְדָּה אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עֲמֻדִי עוֹד שִׁבְע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: ^{יח} וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב פֶּן וַיִּמְלֹא שִׁבְעַ זֹאת וַיִּתְּנָהּ לָהּ אֶת־רַחֵל בָתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: ^{יט} וַיִּתֵּן לָבֵן לְרַחֵל בָתּוֹ אֶת־בְּלֵחָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה: ^כ וַיָּבֵא גַם אֶל־רַחֵל וַיֹּאֲהֲב גַּם־אֶת־רַחֵל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שִׁבְע־שָׁנִים אַחֲרוֹת: ^{כא} וַיִּרְא יְהוָה כִּי־שָׁנוּאָה לֵאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וַרַחֵל עָקְרָה: ^{כב} וַתַּהַר לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי רָאָה יְהוָה כִּי עָתָה יֹאֲהֲבֵנִי אִישִׁי: ^{כג} וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא בְּיִשְׁמַע יְהוָה כִּי־שָׁנוּאָה אֲנִי וַיִּתֵּן לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמֻעֹן: ^{כד} וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא עֵתָה הַפְּעַם יְלִנָּה אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלִשָּׁה בָנִים עַל־פֶּן קָרָא־שְׁמוֹ לוֹי: ^{כה} וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא הַפְּעַם אוֹרָה אֶת־יְהוָה עַל־פֶּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד מִלְּדָת: ^{כו} וַתִּרְא רַחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לַיַּעֲקֹב וַתִּקְנֶה רַחֵל בְּאֶחָתָהּ וַתִּקְרָא אֶל־יַעֲקֹב הַבְּהֵלִי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנִי: ^{כז} וַיַּחֲרֹף־אָף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הַתַּחַת אֱלֹהִים אֲנִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּךָ פְּרִי־בִטְנִי: ^{כח} וַתִּקְרָא הַגֵּה אֶמְתִּי בְלֵחָה כֹּא אֵלֶיָה וַתֵּלֶד עַל־בְּרָפִי וְאֲבָנָה גַם־אֲנִי מִמֶּנָּה:

וַתִּתֵּן־לוֹ אֶת־בְּלֵחָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלֶיָה יַעֲקֹב: ^{כט} וַתַּהַר בְּלֵחָה וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן: ^ל וַתִּקְרָא רַחֵל דְּגַנִּי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקֻלִּי וַיִּתֵּן־לִי בֶן עַל־פֶּן קָרָאָה שְׁמוֹ דָּן: ^{לא} וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בְּלֵחָה שִׁפְחָת רַחֵל בֶּן שְׁנֵי לַיַּעֲקֹב: ^{לב} וַתִּקְרָא רַחֵל נַפְתּוּלִי אֱלֹהִים | נַפְתּוּלִי עַם־אֲחֹתִי גַם־יִכְלֹתִי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתּוּלִי: ^{לג} וַתִּרְא לֵאָה כִּי עָמְדָה מִלְּדָת וַתִּקַּח אֶת־זֹלְפָה שִׁפְחָתָהּ וַתִּתֵּן אֵתָה לַיַּעֲקֹב לְאִשָּׁה: ^{לד} וַתֵּלֶד זֹלְפָה שִׁפְחָת לֵאָה לַיַּעֲקֹב בֶּן: ^{לה} וַתִּקְרָא לֵאָה כַּחַד בְּנֵי קָרִי כֹּא גַד וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גַּד: ^{לו} וַתֵּלֶד זֹלְפָה שִׁפְחָת לֵאָה בֶּן שְׁנֵי לַיַּעֲקֹב: ^{לז} וַתִּקְרָא לֵאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשֶׁרוּנִי בְּנֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲשֶׁר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תש"ב א עמ' 264)

ותעמדם מלדת (כט, לה)

פסוק זה נאמר ביהודה, בו נאמר "לא יסור שבט מיהודה . עד כי יבא שילה" (מלך המשיח). ויש לומר, שרומז על הגאולה האמיתית והשלמה, שאין אחריה גלות. דהנה "כל השירות לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד לשון זכר". כלומר: "שהנקבה יש לה צער לידה (כפידוע שהגלות נמשל לעבור והגאולה ללידה). וכן חבלי ימות המשיח נקראים בשם חבלי לידה), אף כל הנסים יש אחריהם צער; חוץ מלעתיד שאין אחריה צער . . . כזכרים לא יולידים" (תוספות פסחים קטז, ב).

רבי יוֹלָדָה רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר־חַפְּטִים וַיִּמְצָא דוֹדָאִים בְּשָׂדֵה וַיָּבֵא אֵתָם אֶל־לֵאָה אִמּוֹ וַתִּקְרָא רַחֵל אֶל־לֵאָה תְּנִינָא לִי מוֹדוּדָאֵי בְּנָד: ^א וַתִּקְרָא לָהּ הַמַּעַט קַחְתִּיךָ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַּם אֶת־דוֹדָאֵי בְּנֵי וַתִּקְרָא רַחֵל לָבֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלְיִלָה תַּחַת דוֹדָאֵי בְּנָד: ^ב וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבֹ וַתִּצָּא לֵאָה לְקִרְאָתוֹ וַתִּקְרָא אֵלָי תָּבוֹא כִּי שָׂכַר שְׂכַרְתִּיךָ בְּדוֹדָאֵי בְּנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלְיִלָה הוּא: ^ג וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה וַתַּהַר וַתֵּלֶד לַיַּעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי: ^ד וַתִּקְרָא לֵאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשְׁשַׁכָּר: ^ה וַתַּהַר עוֹד לֵאָה וַתֵּלֶד בְּנֵי־שִׁשִׁי לַיַּעֲקֹב: ^ו וַתִּקְרָא לֵאָה זְבֻדְנִי אֱלֹהִים | אֵתִי זָבַד טוֹב הַפְּעַם וַיִּבְלַנִּי אִישִׁי כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ שִׁשָּׁה בָנִים

לְבַנְּהָ לָח וְלוֹז וְעַרְמוֹן וַיַּפְצֵל בְּהֵן פְּצֻלוֹת לְבָנוֹת
 מִחֶשֶׁף הַלְבָן אֲשֶׁר עַל־הַמְּקֻלוֹת: ^ט וַיִּצַּג אֶת־
 הַמְּקֻלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים בְּשִׁקְתוֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר
 תִּבְאֵן הַצֵּאֵן לַשְּׁתוֹת לְנֹכַח הַצֵּאֵן וַיַּחֲמֶנָה בִּבְאֵן
 לַשְּׁתוֹת: ^י וַיַּחֲמוּ הַצֵּאֵן אֶל־הַמְּקֻלוֹת וַתִּלְדֵּן הַצֵּאֵן
 עֲקָדִים נְקָדִים וּמְלֵאִים: ^{יא} וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב
 וַיִּתֵּן פְּנֵי הַצֵּאֵן אֶל־עֵקֶד וּכְלֵחוֹם בְּצֵאֵן לְבָן וַיִּשֶׁת
 לוֹ עֲדָרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁתֵם עַל־צֵאֵן לְבָן: ^{יב} וְהָיָה
 בְּכַל־יָחֶם הַצֵּאֵן הַמְּקַשְׂרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב אֶת־
 הַמְּקֻלוֹת לַעֲיִנֵי הַצֵּאֵן בְּרֶהֱטִים לַיַּחֲמֶנָה בַּמְּקֻלוֹת:
^{יג} וּבַהֲעֵטִיף הַצֵּאֵן לֹא יִשִּׂים וְהָיָה הַעֲטָפִים לְלֶבֶן
 וְהַקְּשָׁרִים לַעֲקֹב: ^{יד} וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד
 וַיְהִי־לוֹ צֵאֵן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת וְעֲבָדִים וּגְמֻלִים
 וַחֲמֻרִים: ^{טו} וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לְבָן לֵאמֹר
 לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְאֹבִינֹו וּמֵאֲשֶׁר לְאֹבִינֹו
 עָשָׂה אֶת כָּל־הַכְּבֹד הַזֶּה: ^{טז} וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פְּנֵי
 לְבָן וְהָיָה אֵינְנֹו עִמוֹ בְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם: ^{יז} וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמוֹלְדֹתֶיךָ
 וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: ^{יח} וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה
 הַשְׂדֵה אֶל־צֵאֵנֹו: ^{יט} וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאֵה אֲנֹכִי אֶת־פְּנֵי
 אֲבִיכֶן כִּי־אֵינְנֹו אֵלַי בְּתַמּוֹל שְׁלֹשׁוֹם וְאֵלֶּהִי אֲבִי הָיָה
 עִמָּדִי: ^כ וְאִתְּנָה יְדַעְתֶּן כִּי בְּכַל־פְּחֵי עֲבֹדָתִי אֶת־
 אֲבִיכֶן: ^{כא} וְאֲבִיכֶן הִתַּל כִּי וְהִחְלַף אֶת־מִשְׁפַּרְתִּי
 עֲשֵׂרֶת מְנָיִם וְלֹא־נִתְּנֹו אֱלֹהִים לְהַרְעַ עִמָּדִי:
^{כב} אִם־כֹּה יֹאמֶר נְקָדִים יְהִיָה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ כָל־הַצֵּאֵן
 נְקָדִים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים יְהִיָה שְׂכָרְךָ וְיִלְדוּ
 כָל־הַצֵּאֵן עֲקָדִים: ^{כג} וַיִּצַּל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אֲבִיכֶם
 וַיִּתֵּן־לִי: ^{כד} וַיְהִי בַעַת יָחֶם הַצֵּאֵן וְאִשָּׁא עֵינָי וָאֵרָא
 בַּחֲלוֹם וְהִנֵּה הַעֲתִידִים הַעֲלִים עַל־הַצֵּאֵן עֲקָדִים
 נְקָדִים וּבְרָדִים: ^{כה} וַיֹּאמֶר אֵלַי מֵלֶאֱדָה הָאֱלֹהִים
 בַּחֲלוֹם יַעֲקֹב וָאֵמַר הִנְנִי: ^{כו} וַיֹּאמֶר שָׂא־נָא עֵינֶיךָ
 וּרְאֵה כָל־הַעֲתִידִים הַעֲלִים עַל־הַצֵּאֵן עֲקָדִים
 נְקָדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לְבָן עָשָׂה
 לָךְ: ^{כז} אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחַת שֵׁם מִצְבֵּה
 אֲשֶׁר נָדַרְתָּ לִּי שֵׁם נָדַר עִתָּה קוֹם צֵא מִן־הָאָרֶץ

וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ וְזָלוּן: ^{כח} וְאַחֵר יִלְדָה בַת וַתִּקְרָא
 אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה: ^{כט} וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל וַיִּשְׁמַע
 אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ: ^ל וַתַּהַר וַתֵּלֶד
 בֶּן וַתֹּאמֶר אֶסֶף אֱלֹהִים אֶת־חַרְפְּתִי: ^{לא} וַתִּקְרָא
 אֶת־שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יוֹסֵף יְהוּה לִי בֶן אַחֲרִי:
^{לב} וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 אֶל־לְבָן שְׁלַחְנִי וְאַלְכֶּה אֶל־מְקוֹמִי וְלֹא־רָצִי: ^{לג} תִּנָּה
 אֶת־נַשְׂי וְאֶת־יְלָדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אִתְּךָ בְּהֵן וְאַלְכֶּה
 בִּי אִתָּה יְדַעְתָּ אֶת־עֲבֹדָתִי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ:
^{לד} וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְבָן אִם־נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 נַחֲשֵׁתִי וַיְבָרַכְנִי יְהוָה בְּגִלְגָּד:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות 2 עמ' 134)

הפעם יזבלני אישי . . . ותקרא את שמו זבולון (ל. כ)
 לא תהא עקר דירתו אלא עמי (רשי)

צדיקים דומים לבואן. הקב"ה נתננה שיהיה לו ידינה
 בתחתונים; ואף עקר דירתו של יעקב אבינו נקבע בקשר ללידת
 זבולון, שעסק במסחר (לא בקשר ללידת יששכר, שעסק
 בתורה), קרי: זכור העולם ונפיקתו ל'דירה' לו יתברך.

חמישי ^{כה} וַיֹּאמֶר נִקְבָה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאִתְּנָה: ^{כו} וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו אִתָּה יְדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ וְאֶת
 אֲשֶׁר־הָיָה מִקְנֶךָ אִתִּי: ^{כז} כִּי מַעֲטֵ אֲשֶׁר־הָיָה לָךְ
 לְפָנַי וַיִּפְרֹץ לְרֹב וַיְבָרַךְ יְהוָה אֶתְךָ לְרִגְלֵי וְעִתָּה
 מְתִי אַעֲשֶׂה גַם־אֲנֹכִי לְבִיתִי: ^{כח} וַיֹּאמֶר מַה
 אִתְּךָ לָךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא־תִתֵּן־לִי מְאוּמָה אִם־
 תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעֶה צֹאנֶךָ
 אֲשֶׁמֶר: ^{כט} אַעֲבֹר בְּכָל־צֹאנֶךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם
 כָּל־שֶׂה | נָקַד וּמְלוֹא וְכָל־שֶׂה־חוֹם בְּפִשְׁבִּים
 וּמְלוֹא וְנָקַד בְּעֵזִים וְהָיָה שְׂכָרִי: ^ל וְעִנְתָה־כִּי
 צִדְקָתִי בַיּוֹם מֹחֵר כִּי־תָבֹא עַל־שְׂכָרִי לְפָנֶיךָ כֹּל
 אֲשֶׁר־אֵינְנֹו נָקַד וּמְלוֹא בְּעֵזִים וְחוֹם בְּפִשְׁבִּים
 גָּנוֹב הוּא אִתִּי: ^{לא} וַיֹּאמֶר לְבָן הֵן לֹו יְהִי כְדַבְּרֶךָ:
^{לב} וַיִּסֵּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים הָעֲקָדִים
 וְהַמְּלֵאִים וְאֵת כָּל־הַעֲזִים הַנִּקְדוֹת וְהַמְּלֵאֹת כֹּל
 אֲשֶׁר־לְבָן בּוֹ וְכָל־חוֹם בְּפִשְׁבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד־בְּנָיו:
^{לג} וַיִּשֶׁם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוֹ וּבֵין יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב
 רָעָה אֶת־צֹאֵן לְבָן הַגּוֹתְרֹת: ^{לד} וַיִּקְחֵלוּ יַעֲקֹב מִקַּל

הזאת ושוב אל־ארץ מולדתך: ו ותען רחל ולאָה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו: ^ט הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם־אכול את־כספנו: ^ט כי כל־העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו ועתה כל אשר אָמר אלהים אליך עשה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (פ90 השיחות תשמ"ח א עמ' 113)

ויפרץ האיש מאד מאד (לא, מ)

בתחלת הליכתו של יעקב לחרן בשרו הקב"ה ויפרצת זמה וקדמה וצפונה ונגבה". ולכאורה, לשם מה נאמרה לו בשורה זו, ולא די בהבטחה "והנה אנכי עמו ושמרתיך בכל אשר תלך" כדי שלא ירא מהליכה זו. ויש לומר, שהקב"ה הודיע לו שהוא יורד לחרן כדי לפרץ את המדידה וההגבלה של תרון אף של מקום ולקיים שם את בית ישראל, באפן של "מסתו שלמה". ועל ידי עבודתו זו נהיה אצלו "ויפרץ האיש".

ששי ^י ויקם יעקב וישא את־בניו ואת־נשיו על־הגמלים: ^{יא} וינהג את־כל־מקנהו ואת־כל־רכשו אשר רכש מקנה קנינו אשר רכש בפרדן ארם לבוא אל־יצחק אביו ארצה כנען: ^{יב} ולבן הלך לגו את־צאנו ותגנב רחל את־התרפים אשר לאביה: ^{יג} ויגנב יעקב את־לב לבן הארמי על־בלי הגיד לו כי ברח הוא: ^{יד} ויברח הוא וכל־אשר־לו ויקם ויעבר את־הנהר וישם את־פניו הר הגלעד: ^{טו} ויגד לבן ביום השלישי כי ברח יעקב: ^{טז} ויקח את־אחיו עמו וירדף אחריו דרך שבעת ימים וידבק אתו בהר הגלעד: ^{יז} ויבא אלהים אל־לבן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו השמר לך פן־תדבר עם־יעקב מטוב עד־רע: ^{יח} וישג לבן את־יעקב ויעקב תקע את־אהלו בהר ולבן תקע את־אחיו בהר הגלעד: ^{יט} ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את־לבבי ותנהג את־בנתי בשביות חרב: ^כ למה נחפאת לברח ותגנב אתי ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשרים בתר ובכנור: ^{כא} ולא נמשתי לנשק לבני ולבנתי עתה הסבלת עשוי: ^{כב} יש־לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש | אָמר אלי לאמר השמר

לך מדבר עם־יעקב מטוב עד־רע: ועתה הלך הלכת פי־נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את־אלהי: ^א ויען יעקב ויאמר ללבן פי יראתי כי אמרתי פן־תגזל את־בנותי מעמי: ^ב עם אשר תמצא את־אלהיך לא יהיה נגד אחינו הפר־לך מה עמדי וקח־לך ולא ידע יעקב פי רחל וגנבתם: ^ג ויבא לבן באהל־יעקב | ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל: ^ד ורחל לקחה את־התרפים ותשמם בכר הגמל ותשב עליהם וימשש לבן את־כל־האהל ולא מצא: ^ה ותאמר אל־אביה אל־יחר בעיני אדני כי לוא אוכל לקום מפניך כי־דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את־התרפים: ^ו ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה־פשעו מה חפאתי פי דלקת אחרי: ^ז כי־מששת את־כל־כלי מה־מצאת מפל כלי־ביתך שים כה נגד אחי ואחיד ויוכיחו בין שנינו: ^ח זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועויד לא שפלו ואילי צאנך לא אכלתי: ^ט מרפה לא־הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה: ^י הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותגד שנתו מעיני: ^{יא} זה־לי עשרים שנה בביתך עבדתיך ארבע־עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך ותחלף את־משפירתי עשרת מנים: ^{יב} לולי אלהי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי פי עתה ריקם שלחתי את־עוני ואת־יגיע כפי ראה אלהים ויזכח אמש:

~ נקודות משיחות קודש ~ (פ90 השיחות תשמ"א א עמ' 144)

ביום אכלני חרב וקרח בלילה (לא, מ)

יעקב הקפיד לא על צער עצמו, אלא על כך שהצער מנע ממנו שלמות העבודה בתור מרפכה. וכמאמר רז"ל "האבות הן הן המרפכה" (ובפרט בחיר שבאבות), ומבאר בספר התניא (פכ"א) שהיו "קדושים ומבדלים מעניני עולם הזה... כל זמיהם" (גם בהיות יעקב בבית לבן, בתרן). (ולקעיר משולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות נזקי גוף ונפש ס"ד בקנטרס אחרון (ב): מה שאוסר לצער גופו - צריך עיון גדול מיעקב אבינו, שאכלו חרב וקרח).

נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק: ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר: מפטיר **לב** * ויששם לכן בפקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לכן למקומו: ויעקב הלך לדרפו ויפגעו בו מלאכי אלהים: ויאמר יעקב פאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם המקום **ההוא מחנים:**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 129)

ואם אתה לא מעבר אלי את הגל הזה . . . לרעה (לא, נב) אכל אתה עובר לפרקמטיא (רש"י)

מבאר בתסודות, ש"גל" רומזו ל"ג בעמר. ויש לבאר את הקשר שבין שני הדברים. דהנה לכאורה קשה, כיצד גלה רשב"י ריזין דאורייתא, חלק הנסתר שבתורה? אלא, המחצה המבדילה בין גלא דתורה לבין פנימיות התורה אינה חומה, אלא גל, שאפשר לעבר אותו לטובה. בכך מעביר ה'גל' עצמו את המסר שמסר ואף צריך 'לעבר אותו', פאשר בטול המחצה אינו לרעה ח"ו אלא לטובה.

פפפ קמ"ח פסוקים חלק", מחני"ם סימן

שביעי ^מ ויען לכן ויאמר אליעקב הבנות בנתי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-אתה ראה ליהוא ולבנתי מה-אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו: ^מ ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך: ^מ ויקח יעקב אבן וירימה מצבה: ^מ ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו-גל ויאכלו שם על-הגל: ^מ ויקרא-לו לכן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד: ^מ ויאמר לכן הגל הזה עד ביני ובינך היום על-כן קרא-שמו גלעד: ^מ והמצפה אשר אמר יצף יהיה ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו: ^מ אם-תענה את-בנתי ואם תקח נשים על-בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך: ^מ ויאמר לכן ליעקב הנה | הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך: ^מ עד הגל הזה ועדה המצבה אם-אני לא-אעבר אליך את-הגל הזה ואם-אתה לא-תעבר אלי את-הגל הזה ואת-המצבה הזאת לרעה: ^מ אלהי אברהם ואלהי

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עין-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. אך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. וי חפץ למען צדקו, וגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת שלישי התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבוחר בתורה ובמשה עבדו ובישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפיי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרה לפרשת ויצא בהושע פרק י"ב

יא וְעַמִּי תְלוּאִים לְמִשׁוֹבְתֵי וְאֶל־עַל יִקְרָאֵהוּ יַחַד לֹא יְרוּמִם: ה' אִיךְ אֶתְנֶנְךָ אֶפְרַיִם
אֲמַנְנֶךָ יִשְׂרָאֵל אִיךְ אֶתְנֶנְךָ כְּאֲדָמָה אֲשִׁימֶךָ כְּצִבְאִים נִהַפְךָ עָלַי לְפִי יַחַד נִכְמְרוּ נְחוּמָי:
ט לֹא אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אַפִּי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנִכִּי וְלֹא־אִישׁ בְּקִרְבְּךָ קְדוֹשׁ
וְלֹא אָבּוֹא בְּעִיר: י אַחֲרַי יְהוָה יִלְכוּ כְּאֲרִיָּה יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאָג וַיַּחֲרְדוּ בָנִים מִיָּם:
יב וַיַּחֲרְדוּ כְּצִפּוֹר מִמְצָרִים וּכְיוֹנָה מֵאַרְצָא אֲשׁוּר וְהוֹשִׁבְתִּים עַל־בְּתִיחֵם נְאֻם־יְהוָה:
יג אֲסַכְּבֵנִי בְּכַחַשׁ אֶפְרַיִם וּבְמִרְמָה בֵּית יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה עַד רֹד עַם־אֵל וְעַם־קְדוֹשִׁים
נֶאֱמָנוּ: **יד** אֶפְרַיִם רָעָה רוּחַ וְרִחַף קָדִים כָּל־הַיּוֹם כְּזֹב וְשֹׁד יִרְבֶּה וּבְרִית עַם־אֲשׁוּר יִכְרְתוּ
וְשָׁמֶן לְמִצְרַיִם יוּבַל: **טו** וְרִיב לַיהוָה עִם־יְהוּדָה וּלְפָקֵד עַל־יַעֲקֹב כְּדָרְכָיו כְּמַעַלְלָיו יָשִׁיב לוֹ:
טז כַּבֶּטֶן עָקַב אֶת־אָחִיו וּבְאוֹנוֹ שָׁרָה אֶת־אֱלֹהִים: **יז** וַיִּשֶׁר אֶל־מִלְאָךְ וַיְכַל בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ
בֵּית־אֵל יִמְצְאוּנוּ וְשֵׁם יִדְבַר עִמָּנוּ: **יח** וַיְהוּדָה אֱלֹהֵי הַצִּבְאוֹת יְהוָה זָכְרוּ: **יט** וְאַתָּה בְּאֱלֹהֵיךְ
תָּשׁוּב חֶסֶד וּמִשְׁפָּט שְׁמוֹר וּקְוָה אֶל־אֱלֹהֵיךְ תִּמְיֹד: **כ** כְּנֻעַן בְּיָדוֹ מֵאוֹנֵי מִרְמָה לַעֲשֹׁק אֱהָב:
כא וַיֹּאמֶר אֶפְרַיִם אַךְ עֲשִׂרְתִּי מִצְאָתִי אֲזֵן לִי כָּל־יִגְיָעִי לֹא יִמְצְאוּלִּי עֲזֹן אֲשֶׁר־חָטָא: **כב** וְאַנְכִּי
יְהוָה אֱלֹהֵיךְ מֵאַרְצָא מִצְרַיִם עַד אוֹשִׁיבֶךָ בְּאֱהָלִים כִּימֵי מוֹעֵד: **כג** וַיְדַבְּרְתִּי עַל־הַנְּבִיאִים
וְאַנְכִּי חֲזוֹן הַרְבִּיתִּי וּבִיד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה: **כד** אִם־גִּלְעָד אֲזֵן אֶת־שׂוֹא הָיוּ בְּגִלְגַּל שׁוֹרִים
וּבְחוּ גַם מִזְבְּחוֹתֵם כְּגִלִּים עַל תְּלָמֵי שָׁדַי: **כה** וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שָׂדֵה אָרֶם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה
וּבְאִשָּׁה שָׁמֶר: **כו** וּבְנָבִיא הָעֵלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבְנָבִיא נִשְׁמֶר:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריך, ודבר אחד מדבריך אחר לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:
רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלובת נפש תושביע ותשמח במהרה בימינו.
ברוך אתה יי. משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהינו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו. כי בשם קדשך נשבעת לו, שלא יכפה גרו לעולם ועד: ברוך אתה יי, מגן דוד:

קעג

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמוך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

אגרות קודש

בי"ה, ג' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.
שלום וברכה!

כתבו משילהי תשרי בעתו הגיע לידו. והנה אפילו את"ל שצדק בכל הענינים שכותב אודותם וגם
בביאורם, הפועל יוצא והמסקנא שבמכתבו שהוא נמיכת רוח וענין ורגש של יאוש מושללת ומופרכת
לגמרי.

ובפרט שגם הנ"ל אינו נכון, וע"ד המבואר, שהאמת הי' כדבריו אם היתה נפש אחת היא המתפללת
וכו', וראה ג"כ אגה"ק סוף סי' כ"ה, תו"א ד"ה שיר המעלות וגו', ובכמה מקומות, שע"פ מ"ש בכל הנ"ל
פשוט שאדרבה הענינים ומצב הרוח שכותב אודותם ביכולתם לעורר התעוררות רבה ועצומה, אלא שמובן
שגם לזה צריך סייעתא דשמיא ועוד יותר מבכמה ענינים.

והרי העצה לזה - בנתינת צדקה להזולת פירוש לקרבם יותר לתורה ומצותי ולפנימיות התורה,
שאז מקרבים מלמע' גם אותו.

והבלבולים והשקוי"ט בזה גרעון בתורה ומצות ולא רק אבוד זמן ללא תועלת כו', ואדרבה עוד
היזק יש בדבר.

ויכריח את עצמו לשמור סדרי הישיבה ולהשפיע גם על כל חבריו בזה, ע"י דבורו ועוד יותר ע"י
שיהי' דוגמא חי' איך שצריך להיות הנהגת תמים ויוסיף אומץ גם בקרבת הזולת.

וכשיבוא היצר הרע עוד הפעם בהצעה להכנס בשקוי"ט ובטו"מ, הנה לא יכנס בכל זה, ויבאר לו
שהוא עבד, ואפילו עבד כנעני ח"ו שבהפקירא ניחא ל"י מצד עצמו, הנה אין לו רגע פנוי לעניניו מלבד
עבודת האדון, ואינו רשאי לבטל זמנו אפילו בשביל שקוי"ט בהנוגע לעבודתו בעבודת האדון.

במה ששואל פרטים איך יסדר לימודיו וזמניהם - נמצא הוא בישיבת תו"ת, וזה צ"ל לא רק
מציאות בגשם ובמקום גשמי, אלא שצ"ל נמצא שם גם בעניניו, היינו פשוט אז מ'דארף פאלגען און טאן
ווי עס קומט אויס בא דעם הר"מ והמשפיע של הישיבה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, וכבר ידוע פסק רז"ל כל דפשיט מעלי טפי.

לוח זמנים לשבוע פרשת ויצא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה הנראית		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
17:21	16:27	17:12	17:15	16:47	16:51	9:36	9:34	8:42	8:39	8:10	8:07	6:03	5:58	באר שבע (ח)
17:19	16:14	17:09	17:13	16:43	16:48	9:36	9:34	8:42	8:39	8:10	8:07	6:05	5:59	חיפה (ח)
17:19	16:07	17:11	17:15	16:46	16:50	9:34	9:32	8:40	8:37	8:08	8:06	6:00	5:55	ירושלים (ח)
17:21	16:25	17:10	17:14	16:45	16:49	9:37	9:35	8:43	8:40	8:11	8:08	6:05	6:00	תל אביב (ח)
17:09	16:06	16:55	17:02	16:23	16:31	10:02	9:59	9:14	9:09	8:43	8:38	6:54	6:45	אוסטריה וינה (ח)
20:51	19:53	20:39	20:32	20:11	20:04	10:41	10:43	9:29	9:32	8:57	9:00	5:58	6:04	אוסטרליה מלבורן (ק)
17:04	16:12	17:00	17:07	16:29	16:37	10:04	10:00	9:15	9:10	8:43	8:38	6:53	6:44	אוקראינה אודסה (ח)
16:42	15:50	16:38	16:46	16:07	16:15	9:48	9:45	9:00	8:55	8:28	8:23	6:41	6:32	אוק. דניפרופטרובסק (ח)
17:03	16:09	16:59	17:07	16:26	16:34	10:16	10:12	9:29	9:24	8:57	8:51	7:13	7:03	אוק. ז'יטומיר (ח)
16:56	16:02	16:52	17:00	16:19	16:27	10:08	10:04	9:21	9:16	8:49	8:44	7:05	6:55	אוקראינה קייב (ח)
16:33	15:41	16:29	16:36	15:57	16:05	9:36	9:33	8:48	8:43	8:16	8:12	6:28	6:19	אוקראינה דונייצק (ח)
17:42	16:42	17:29	17:35	16:58	17:06	10:29	10:26	9:40	9:35	9:07	9:03	7:16	7:08	איטליה מילאנו (ח)
18:36	17:52	18:32	18:31	18:10	18:09	9:53	9:52	8:50	8:50	8:21	8:20	5:47	5:46	אקוואדור קיטו (ח)
20:16	19:18	20:03	19:57	19:37	19:31	10:17	10:18	9:07	9:09	8:34	8:36	5:39	5:44	ארגנטינה ב. איירס (ח)
21:20	20:28	21:16	21:08	20:47	20:39	11:02	11:04	9:49	9:52	9:18	9:21	6:12	6:19	ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)
17:27	16:39	17:23	17:28	16:56	17:01	10:07	10:05	9:16	9:12	8:43	8:40	6:45	6:39	ארה"ב בולטימור (ח)
17:23	16:26	17:11	17:17	16:43	16:49	9:58	9:55	9:06	9:02	8:34	8:31	6:37	6:29	ארה"ב ברוקלין נ.י. (ח)
17:23	16:26	17:11	17:16	16:43	16:49	9:58	9:55	9:07	9:03	8:35	8:31	6:38	6:30	ארה"ב ג'רסי (ח)
17:57	16:59	17:45	17:51	17:16	17:22	10:35	10:32	9:44	9:40	9:13	9:09	7:16	7:09	ארה"ב דטרויט (ח)
18:04	17:12	17:54	17:57	17:30	17:33	10:16	10:14	9:21	9:19	8:49	8:46	6:41	6:37	ארה"ב היוסטן (ח)
17:30	16:37	17:20	17:24	16:54	16:59	9:50	9:48	8:56	8:53	8:25	8:21	6:20	6:14	ארה"ב לוס אנג'לס (ח)
18:09	17:18	17:59	18:02	17:35	17:38	10:14	10:12	9:18	9:15	8:45	8:43	6:35	6:31	ארה"ב מיאמי (ח)
17:18	16:19	17:04	17:10	16:36	16:42	9:54	9:51	9:03	9:00	8:31	8:27	6:35	6:28	ארה"ב ניו הייבן (ח)
17:15	16:19	17:05	17:10	16:36	16:42	9:53	9:50	9:02	8:58	8:30	8:26	6:33	6:25	ארה"ב שיקאגו (ח)
19:19	18:34	19:15	19:12	18:52	18:50	10:04	10:04	8:57	8:58	8:28	8:29	5:41	5:43	בוליביה לה פאס (ח)
17:50	16:43	17:33	17:42	16:59	17:08	10:54	10:50	10:08	10:02	9:35	9:30	7:53	7:43	בלגיה אנטוורפן (ח)
17:51	16:45	17:35	17:44	17:02	17:11	10:53	10:49	10:07	10:01	9:35	9:29	7:51	7:41	בלגיה בריסל (ח)
16:42	15:44	16:38	16:48	16:01	16:11	10:11	10:07	9:27	9:21	8:56	8:49	7:19	7:07	בלרוס ליובאוויטש (ח)
20:04	19:14	19:56	19:52	19:32	19:28	10:36	10:36	9:28	9:29	8:57	8:58	6:09	6:12	ברזיל ס.פאולו (ק)
19:49	18:59	19:42	19:37	19:18	19:14	10:22	10:23	9:15	9:16	8:44	8:45	5:57	5:59	ברזיל ריו דה ז'נירו (ק)
17:08	16:01	16:52	17:01	16:18	16:27	10:12	10:08	9:25	9:20	8:54	8:48	7:10	7:00	בריטניה לונדון (ח)
17:12	16:02	16:55	17:04	16:19	16:29	10:23	10:19	9:38	9:32	9:06	9:00	7:27	7:15	בריטניה מנצ'סטר (ח)
16:58	16:03	16:54	17:03	16:20	16:29	10:19	10:15	9:34	9:28	9:02	8:56	7:21	7:10	גרמניה ברלין (ח)
17:25	16:31	17:21	17:29	16:48	16:57	10:35	10:31	9:48	9:42	9:16	9:11	7:30	7:20	גרמניה פרנקפורט (ח)
19:09	18:21	19:05	19:00	18:40	18:36	9:35	9:36	8:26	8:28	7:56	7:57	5:04	5:07	דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)
18:30	17:45	18:26	18:28	18:03	18:05	10:28	10:27	9:31	9:29	8:58	8:56	6:42	6:39	הודו בומביי (ח)
18:28	17:43	18:24	18:26	18:01	18:03	10:23	10:22	9:25	9:24	8:53	8:52	6:36	6:33	הודו פונה (ח)
16:49	15:56	16:45	16:52	16:13	16:21	9:51	9:48	9:03	8:58	8:31	8:26	6:42	6:33	הונגריה בודפשט (ח)
17:22	16:33	17:18	17:24	16:50	16:56	10:06	10:03	9:15	9:11	8:43	8:39	6:46	6:39	טורקיה איסטנבול (ח)
17:49	17:01	17:45	17:50	17:18	17:23	10:25	10:22	9:33	9:29	9:00	8:57	7:00	6:54	יוון אתונה (ח)

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מולדובה קישינב (ח)	6:54	7:02	8:46	8:51	9:19	9:23	10:08	10:12	16:42	16:35	17:13	17:06	16:18	17:10
מקסיקו מ. סיטי (ח)	6:33	6:36	8:54	8:56	9:24	9:26	10:23	10:24	18:08	18:06	18:30	18:29	17:48	18:33
ניו זילנד קרייסטצ'רץ (ח)	5:03	4:56	8:03	8:00	8:36	8:33	9:48	9:46	19:24	19:32	19:54	20:03	19:14	20:07
נפאל קטמנדו (ח)	6:12	6:17	8:27	8:30	8:58	9:00	9:54	9:56	17:22	17:19	17:46	17:43	17:01	17:47
סינגפור סינגפור (ח)	6:44	6:44	9:11	9:12	9:44	9:45	10:45	10:46	18:53	18:53	19:14	19:15	18:35	19:19
פולין ורשא (ח)	6:38	6:48	8:25	8:31	8:56	9:02	9:44	9:48	16:01	15:51	16:35	16:26	15:35	16:30
פרו לימה (ח)	5:32	5:31	8:07	8:07	8:40	8:40	9:44	9:44	18:12	18:14	18:34	18:37	17:56	18:41
צרפת ליאון (ח)	7:25	7:33	9:21	9:25	9:52	9:57	10:43	10:46	17:23	17:16	17:53	17:46	16:59	17:59
צרפת פריז (ח)	7:43	7:52	9:35	9:40	10:06	10:11	10:56	10:59	17:25	17:17	17:57	17:49	17:00	18:03
קולומביה בוגוטה (ח)	5:34	5:35	8:05	8:06	8:35	8:36	9:37	9:37	17:46	17:46	18:08	18:08	17:28	18:12
קנדה טורונטו (ח)	6:57	7:05	8:55	8:59	9:27	9:31	10:18	10:21	17:05	16:58	17:33	17:27	16:41	17:40
קנדה מונטריאול (ח)	6:39	6:47	8:34	8:39	9:06	9:10	9:57	10:00	16:37	16:29	17:06	17:00	16:13	17:13
קפריסין לרנקה (ח)	6:11	6:16	8:14	8:18	8:48	8:51	9:41	9:44	16:47	16:42	17:13	17:08	16:25	17:12
רוסיה מוסקבה (ח)	7:42	7:54	9:25	9:31	9:55	10:02	10:41	10:46	16:43	16:32	17:20	17:10	16:16	17:27
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	7:10	7:19	9:03	9:08	9:35	9:40	10:25	10:28	16:59	16:51	17:29	17:22	16:34	17:26
שוויץ ציריך (ח)	7:13	7:22	9:08	9:13	9:39	9:44	10:29	10:32	17:05	16:58	17:36	17:29	16:41	17:41
תאילנד בנגקוק (ח)	6:12	6:14	8:32	8:33	9:05	9:06	10:04	10:05	17:51	17:50	18:13	18:12	17:32	18:16

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחרי ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחרי הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותציעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפח פלאויב ואורב ולסטים וחיית רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה) בת תמר**

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il